

โครงการวิจัยเรื่อง
การศึกษาแนวทางการเสนอแนะนโยบายพัฒนา
ระบบการเงินภาคประชาชนผ่านการให้สินเชื่อ
รายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ
(สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์)

โครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจาก
เงินฝากค่าใช้จ่ายเก็บภาษีท้องถิ่น ร้อยละ 10 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

ที่ปรึกษาโครงการ
นางสาวสุชมาลย์ ลัดพลี

คณะผู้วิจัย

นายชัยสิทธิ์ บุญยเนตร
นายชัยวัฒน์ หาญพิทักษ์พงศ์
นางสาวปิยะดา เกตุเรืองโรจน์
นายชานน ลิ้มปรีะสิทธิพร
นายอิทธิพัฒน์ ประภาพระเสริฐ
นางสาววรรวิสา เอี่ยมศรี
นางสาวจิราภรณ์ สุวรรณหงษ์
สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยเรื่อง
การศึกษาแนวทางการเสนอแนะนโยบายพัฒนา
ระบบการเงินภาคประชาชนผ่านการให้สินเชื่อ
รายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ
(สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์)

โครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจาก
เงินฝากค่าใช้จ่ายเก็บภาษีท้องถิ่น ร้อยละ 10 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

ที่ปรึกษาโครงการ
นางสาวสุชมาลย์ ลัดพลี

คณะผู้วิจัย
นายชัยสิทธิ์ บุญยเนตร
นายชัยวัฒน์ หาญพิทักษ์พงศ์
นางสาวปิยะดา เกตุเรืองโรจน์
นายชานน ลิ้มปรีประสิทธิพร
นายอิทธิพัฒน์ ประภาประเสริฐ
นางสาววรวิสา เอี่ยมศรี
นางสาวจิราภรณ์ สุวรรณหงษ์
สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

บทสรุปผู้บริหาร

ตั้งแต่ปี 2555 - 2567 เศรษฐกิจไทยมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แต่อัตราการเติบโตชะลอตัวลงเนื่องจากศักยภาพทางเศรษฐกิจที่ลดลง ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบคือปัญหานี้ครัวเรือนที่มีอัตราการขยายตัวสูงกว่าอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจ ส่งผลให้สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากข้อมูล ณ ไตรมาสที่ 4 ปี 2567 พบว่ามีสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP อยู่ที่ร้อยละ 88.4 หรือ 16.42 ล้านล้านบาท โดยร้อยละ 76.7 เป็นหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภคส่วนบุคคล ร้อยละ 17.7 เป็นหนี้เพื่อประกอบอาชีพ และร้อยละ 5.5 เป็นวัตถุประสงค์อื่น ๆ ประเทศไทยมีสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP สูงเป็นอันดับ 8 ของโลก และเป็นประเทศกำลังพัฒนาเพียงประเทศเดียวในกลุ่ม 10 อันดับแรก

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากข้อมูลสายด่วน 1359 ของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (สศค.) ในปีงบประมาณ 2565 - 2567 มีผู้ประสบปัญหานี้ในระบบขอคำปรึกษาจำนวน 3,620 ราย คิดเป็นมูลหนี้ 546.1 ล้านบาท ส่วนใหญ่ต้องการใกล้เคียงคิดเป็นร้อยละ 51.69 และต้องการแหล่งเงินทุน ร้อยละ 35.75 นอกจากนี้ มีครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบ 22,179 ครัวเรือน เฉลี่ยครัวเรือนละ 55,054.34 บาท

อย่างไรก็ดี สศค. ได้กำหนดให้มีการประกอบธุรกิจสินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์) ตั้งแต่ปลายปี 2559 เพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงสินเชื่อในระบบให้กับประชาชนรายย่อย แก้ไขปัญหานี้ในระบบ และให้เจ้าหนี้ในระบบที่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์สามารถยื่นขออนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อในระบบอย่างถูกกฎหมาย ทั้งนี้ สศค. โดยกองนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน (กพช.) ในฐานะหน่วยงานรับผิดชอบการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์เล็งเห็นความจำเป็นที่ต้องปรับปรุงนโยบายให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและแก้ไขปัญหานี้ในระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ จากการทบทวนภาพรวมของการให้สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ยังพบปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ กระบวนการและขั้นตอนการขออนุญาตประกอบธุรกิจที่ยังยาก มีรายการเอกสารจำนวนมาก ซึ่งก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงข้อกำหนดและระเบียบการให้บริการสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อต้นทุนและความคล่องตัวในการดำเนินงานของผู้ประกอบการ

คณะผู้วิจัยจึงได้สำรวจความคิดเห็นจากประชาชน ผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงมีภาระหนี้จากสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหลัก ขณะที่การรับรู้และใช้บริการสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ยังอยู่ในวงจำกัด ทั้งนี้ ประชาชนเสนอแนะให้ภาครัฐเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ประชาสัมพันธ์ข้อมูลสินเชื่อลดอัตราดอกเบี้ย และพัฒนาหลักประกันให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ในส่วนของผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ส่วนใหญ่เห็นว่า สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงสินเชื่อที่ถูกกฎหมายให้แก่ประชาชนรายย่อย แต่มักประสบปัญหาทางการเงินสินเชื่อที่ไม่เป็นไปตามความต้องการของลูกค้าและเกิดปัญหาในการติดตามหนี้ ดังนั้น จึงต้องการการสนับสนุนทั้งด้านเงินทุน ดอกเบี้ยต่ำ เทคโนโลยี และการประชาสัมพันธ์จากภาครัฐเพิ่มเติม

ในส่วนของผลการวิเคราะห์สถานการณ์ระบบสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ด้วย Dashboard ณ เดือนธันวาคม 2567 พบว่า มีสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ค้างจำนวน 5,242.5 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.03 ของ GDP โดยสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในส่วนของคุณภาพสินเชื่ออัตราหนี้เสีย (Non – Performing Loans: NPLs Ratio) ทั้งประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยอยู่ที่ร้อยละ 17.9 และมีวงเงินสินเชื่อระหว่าง 40,000 – 50,000 บาทโดยใช้บุคคลค้าประกันหรือที่ดินเป็นประกันเป็นวงเงินสินเชื่อที่มีสัดส่วนสูงสุด ในขณะที่ NPLs Ratio มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามขนาดของวงเงินสินเชื่อที่เพิ่มขึ้น และการเติบโตของสินเชื่อใหม่มีแนวโน้มลดลงตั้งแต่ปี 2566

อย่างไรก็ดี การพัฒนาระบบ Dashboard เพื่อติดตามและวิเคราะห์ข้อมูลสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ ยังคงมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ โครงสร้างพื้นฐาน สิทธิการใช้งาน และทักษะของบุคลากรในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในส่วน of ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คณะผู้วิจัยขอเสนอให้การพัฒนาการระบบสินเชื่อรายย่อยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว โดยมีข้อเสนอที่สำคัญในแต่ละระยะ ดังนี้

1) ระยะสั้น (ภายใน 1 ปี) มุ่งเน้นการสร้างการรับรู้และความรู้ความเข้าใจด้านการเงินแก่ประชาชน เพิ่มประสิทธิภาพการกำกับดูแลในระดับพื้นที่ ให้ความช่วยเหลือทางการเงินในรูปแบบเงินกู้ ดอกเบี้ยต่ำแก่ผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ และจัดทำแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเหมาะสม

2) ระยะกลาง (1 - 3 ปี) ขยายขอบเขตการให้บริการสินเชื่อให้ครอบคลุมทั่วประเทศ พัฒนาระบบเทคโนโลยีและฐานข้อมูลกลางสำหรับสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ ส่งเสริมธรรมาภิบาลและขีดความสามารถในการดำเนินงานของผู้ประกอบการ

3) ระยะยาว (ตั้งแต่ 3 - 5 ปีขึ้นไป) จัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลสินเชื่อรายย่อยทุกประเภทในระดับประเทศ ส่งเสริมการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อสร้างกลไกการคุ้มครองผู้บริโภคและส่งเสริมการพัฒนาระบบสินเชื่ออย่างยั่งยืนและเป็นธรรม

ทั้งนี้ จากผลการศึกษาดังกล่าว คณะผู้วิจัยเห็นว่า สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์เป็นกลไกสำคัญในการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและเป็นทางเลือกสำคัญสำหรับประชาชนที่เข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้ยาก ดังนั้น การพัฒนานโยบายให้มีความยืดหยุ่น โปร่งใส มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยคำนึงถึงดุลยภาพระหว่างการเติบโตทางธุรกิจและการคุ้มครองผู้บริโภค จะนำไปสู่การสร้างระบบนิเวศทางการเงินที่เข้มแข็งและยั่งยืน รวมทั้งเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างแท้จริง

Executive Summary

From 2012 to 2024, the Thai economy experienced continuous growth, though at a decelerated rate due to a decline in economic potential. A significant factor contributing to this trend is the high rate of household debt expansion, which has outpaced economic growth. This has led to a steady increase in the household debt-to-GDP ratio, which stood at 88.4% or 16.42 trillion baht as of Q4 2024. Of this total, 76.7% is for personal consumption, 17.7% for business purposes, and 5.5% for other objectives. Thailand has the 8th highest household debt-to-GDP ratio globally and is the only developing country among the top ten.

According to data from the Fiscal Policy Office (FPO) 1359 hotline, from fiscal years 2022 to 2024, 3,620 individuals sought consultation for informal debt, with a total debt value of 546.1 million baht. A majority accounted for 51.69% sought mediation, while 35.75% requested access to funding. Furthermore, there were 22,179 households with informal debt, averaging 55,054.34 baht per household.

In late 2016, the Ministry of Finance, through the FPO, established the pico-finance business. This was done to increase access to formal credit for individuals, address the problem of informal debt, and provide a legal channel for qualified informal creditors to operate as formal businesses. However, a comprehensive review of the pico-finance system has revealed several significant challenges. These include a complex and cumbersome application and approval process for business licenses, which requires numerous documents and creates operational redundancy among different agencies. Furthermore, the specific regulations governing pico-finance services may negatively affect the operational costs and flexibility of service providers. In its capacity as the regulatory body for pico-finance businesses, the Financial Inclusion Development and Policy Division (FIDP) recognizes the need to adjust policy to be suitable and align with current circumstances in order to effectively meet the needs of the public and resolve the issue of informal debt.

A survey of citizens, operators, and related agencies found that while pico-finance plays an important role in increasing access to legal loans for small-scale borrowers, most operators face issues with loan amounts not meeting customer needs and difficulties with debt collection. Operators are therefore seeking additional government support, including low-interest capital, technology, and public relations.

An analysis of the pico-finance system's Dashboard as of December 2024 revealed an outstanding loan balance of 5,242.5 million baht, which accounts for 0.03% of the GDP. Pico-finance is most popular in the northeastern region of Thailand.

The national Non-Performing Loans (NPLs) ratio has been steadily increasing, reaching 17.9%. The highest proportion of loans falls within the 40,000 – 50,000 baht range, typically secured by a personal guarantor or land. The NPLs ratio tends to rise with increasing loan size, and the growth of new loans has declined since 2023. The development of the Dashboard system itself faces limitations related to budget, infrastructure, usage rights, and staff skills for data analysis.

The research proposes a three-phase policy framework for the development of the small-scale loan system

1) Short-Term (within 1 year) Focus on building financial awareness and knowledge among the public, enhancing local-level regulatory efficiency, providing low-interest loans to pico-finance operators, and creating appropriate personal data protection guidelines.

2) Medium-Term (1 - 3 years) Expand loan services nationwide, develop a central technology and database for pico-finance, and promote good governance and operational capacity among operators.

3) Long-Term (3 - 5 years) Establish a national-level regulatory body for all types of small-scale loans and promote integrated collaboration between the public sector, private sector, and communities to create a consumer protection mechanism and a sustainable, equitable loan system.

Based on these findings, pico-finance is a crucial mechanism for reducing economic inequality and provides a vital option for individuals with difficulty accessing formal credit. Developing policies that are flexible, transparent, and participatory—while balancing business growth with consumer protection—will lead to a robust and sustainable financial ecosystem, which is essential for national economic and social stability.

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	ก
Executive Summary	ค
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.4 ระเบียบวิธีวิจัย	5
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.6 องค์ประกอบของงานวิจัย	6
บทที่ 2 ทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย.....	7
2.2 ทบทวนวรรณกรรมหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
2.3 สรุปบทเรียนที่ได้รับ	31
บทที่ 3 ภาพรวมเศรษฐกิจไทย	35
3.1 ภาพรวมเศรษฐกิจไทยกับปัญหานี้คร้วเรือน	36
3.2 สถานการณ์รายได้และรายจ่ายครัวเรือนในประเทศไทย	39
3.3 สถานการณ์หนี้ครัวเรือนในประเทศไทย	44
3.4 สถานการณ์หนี้ครัวเรือนจากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.).....	57
3.5 บทบาทของสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในการลดปัญหานี้ในระบบและเพิ่มการเข้าถึง แหล่งเงินทุน	59
3.6 สรุปบทเรียนที่ได้รับ	60
บทที่ 4 สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	61
4.1 ความหมายและบริบทของสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในประเทศไทย.....	61
4.2 กรอบกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง	66

4.3 ระบบนิเวศของการประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์.....	71
4.4 ภาพรวมความคืบหน้าในการประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์.....	93
4.5 สรุปบทเรียนที่ได้รับ.....	97
บทที่ 5 การสำรวจความคิดเห็นจากประชาชน ผู้ประกอบการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	100
5.1 การเก็บข้อมูลปฐมภูมิด้วยแบบสอบถาม	100
5.2 การเก็บข้อมูลปฐมภูมิด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก.....	106
5.3 สรุปบทเรียนที่ได้รับ.....	111
บทที่ 6 ผลการสำรวจความคิดเห็นจากประชาชน ผู้ประกอบการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	112
6.1 ผลการจัดเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์.....	113
6.2 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก.....	151
6.3 สรุปบทเรียนที่ได้รับ.....	173
บทที่ 7 การวิเคราะห์ข้อมูลพีโกไฟแนนซ์ด้วย Dashboard.....	176
7.1 โครงสร้างข้อมูลสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ ประเภทพีโกไฟแนนซ์ และประเภทพีโกพลัส.....	176
7.2 การปรับเปลี่ยนโครงสร้างข้อมูลให้เหมาะสมกับการพัฒนา Dashboard.....	179
7.3 การพัฒนา Dashboard สำหรับวิเคราะห์และติดตามธุรกิจพีโกไฟแนนซ์	184
7.4 ข้อค้นพบที่สำคัญและการวิเคราะห์ธุรกิจพีโกไฟแนนซ์โดยใช้ Dashboard	188
7.5 สรุปบทเรียนที่ได้รับ.....	206
7.6 ปัญหาและอุปสรรค.....	208
บทที่ 8 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	210
8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	212
8.2 บทสรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	219
บทที่ 9 บทสรุป.....	221
9.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	221
9.2 ภาพรวมเศรษฐกิจไทย.....	223
9.3 สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง.....	223
9.4 การสำรวจและผลการสำรวจความคิดเห็นจากประชาชน ผู้ประกอบการ และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง	225
9.5 การวิเคราะห์สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ด้วย Dashboard.....	228
9.6 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	233
บรรณานุกรม.....	235

ภาคผนวก.....	240
ภาคผนวก ก แบบสอบถามสำหรับประชาชนทั่วไป	241
ภาคผนวก ข แบบสอบถามสำหรับผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์).....	250
ภาคผนวก ค ประเด็นประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึกธนาคารแห่งประเทศไทย	256
ภาคผนวก ง ประเด็นประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึกสำนักงานคลังจังหวัด และสำนักงานยุติธรรม	258
ภาคผนวก จ ประเด็นประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์	260
ภาคผนวก ฉ รายงานสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และผู้แทนสำนักงานยุติธรรมจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดขอนแก่น	263
ภาคผนวก ช รายงานสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกสำนักงานคลัง จังหวัดนครศรีธรรมราช และสำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่.....	267
ภาคผนวก ซ รายงานสรุปการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการ.....	274
ภาคผนวก ฌ บทสรุปการจัดสัมมนาเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยโครงการวิจัย เรื่อง การศึกษาแนวทางการ เสนอแนะนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน ผ่านการให้สินเชื่อรายย่อย ระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์)	284

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 รายได้ของประชาชนตามระดับรายได้ในปี 2566	41
ตารางที่ 3.2 รายจ่ายของประชาชนตามระดับรายได้ในปี 2566.....	41
ตารางที่ 3.3 กลุ่มสถาบันให้กู้ในระบบ	44
ตารางที่ 3.4 สินเชื่อและสัดส่วนสถาบันผู้ให้กู้ ณ ไตรมาสที่ 4 ปี 2567	45
ตารางที่ 3.5 สินเชื่อและสัดส่วนตามวัตถุประสงค์ ณ ไตรมาสที่ 4 ปี 2567.....	46
ตารางที่ 3.6 10 อันดับประเทศที่มีสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP สูงที่สุดในโลก.....	47
ตารางที่ 3.7 จำนวนครัวเรือนที่มีหนี้ แบ่งตามสถานภาพรายได้.....	49
ตารางที่ 3.8 ปริมาณหนี้เฉลี่ย แบ่งตามสถานภาพครัวเรือนตามรายได้	50
ตารางที่ 3.9 มูลหนี้เฉลี่ยต่อครัวเรือนและจำนวนครัวเรือนที่มีหนี้ในแต่ละประเภทของหนี้และ วัตถุประสงค์ของการกู้ยืม แบ่งตามประเภทครัวเรือน	52
ตารางที่ 3.10 จำนวนสินเชื่อในระบบและนอกระบบ	54
ตารางที่ 3.11 มูลค่าหนี้สินเฉลี่ย	56
ตารางที่ 4.1 แสดงเปรียบเทียบลักษณะสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์และสินเชื่อภายใต้การกำกับอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงกัน	64
ตารางที่ 4.2 แสดงสถิติเกี่ยวกับผู้ที่ได้รับการพิจารณาจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ ประจำเดือนมีนาคม 2568	80
ตารางที่ 5.1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างและพื้นที่	105
ตารางที่ 6.1 สรุปผลการตอบแบบสอบถามชุดที่ 1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	116
ตารางที่ 6.2 สรุปผลการตอบแบบสอบถามชุดที่ 1 ส่วนที่ 2 ประสิทธิภาพการเข้าถึงสินเชื่อ	120
ตารางที่ 6.3 สรุปผลการตอบแบบสอบถามชุดที่ 1 ส่วนที่ 3 ประสิทธิภาพในการกู้หนี้ยืมสินนอกระบบ.....	123
ตารางที่ 6.4 สรุปผลการตอบแบบสอบถามชุดที่ 1 ส่วนที่ 4 ประสิทธิภาพการให้บริการ สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์	127
ตารางที่ 6.5 สรุปผลการตอบแบบสอบถามชุดที่ 1 ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะ	129
ตารางที่ 6.6 สรุปผลการตอบแบบสอบถามชุดที่ 2 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	136
ตารางที่ 6.7 สรุปผลการตอบแบบสอบถามชุดที่ 2 ส่วนที่ 2 ลักษณะการให้บริการสินเชื่อ.....	139
ตารางที่ 6.8 สรุปผลการตอบแบบสอบถามชุดที่ 2 ส่วนที่ 3 การปฏิบัติตามข้อกำหนดของภาครัฐ....	142

ตารางที่ 6.9 สรุปผลการตอบแบบสอบถามชุดที่ 2 ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	147
ตารางที่ 6.10 สรุปผลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ 4 ภูมิภาค	172
ตารางที่ 8.1 แสดงสรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการศึกษาแนวทางการเสนอแนะนโยบาย พัฒนาระบบการเงินภาคประชาชนผ่านการให้สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์).....	220
ตารางที่ 9.1 แสดงสรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการศึกษาแนวทางการเสนอแนะนโยบาย พัฒนาระบบการเงินภาคประชาชนผ่านการให้สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์).....	234

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 3.1 อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยรายไตรมาสและอัตราการขยายตัวของหนี้ครัวเรือน เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันในปีก่อน (แกนซ้าย) เปรียบเทียบกับสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP (แกนขวา) ในช่วงปี 2555 – 2567	36
ภาพที่ 3.2 แหล่งที่มาของรายได้	42
ภาพที่ 3.3 วัตถุประสงค์ของรายจ่าย	43
ภาพที่ 3.4 หนี้ครัวเรือนของประเทศไทย ณ ไตรมาสที่ 4 ปี 2567 ตามการจัดกลุ่มสถาบันผู้ให้กู้	45
ภาพที่ 3.5 หนี้ครัวเรือนของประเทศไทย ณ ไตรมาสที่ 4 ปี 2567 ตามการจัดวัตถุประสงค์	46
ภาพที่ 3.6 วัตถุประสงค์ของการก่อหนี้	50
ภาพที่ 3.7 การมีหนี้สินของครัวเรือน	51
ภาพที่ 3.8 การเปรียบเทียบระหว่างจำนวนสินเชื่อที่อยู่ในระบบกับนอกระบบ	55
ภาพที่ 3.9 จำนวนครัวเรือนที่มีหนี้	58
ภาพที่ 3.10 จำนวนหนี้เฉลี่ยต่อครัวเรือน	58
ภาพที่ 4.1 แสดงวงเงินสินเชื่อ เพดานดอกเบี้ย และค่าทวงถามหนี้ของสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์	63
ภาพที่ 4.2 แสดงระบบนิเวศของการประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์	72
ภาพที่ 4.3 แสดงขั้นตอนยื่นขออนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์	76
ภาพที่ 4.4 แสดงวงเงินสินเชื่อและเพดานดอกเบี้ยของสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์	78
ภาพที่ 4.5 แสดงอัตราค่าติดตามทวงถามหนี้ที่ผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์สามารถ เรียกเก็บได้	81
ภาพที่ 4.6 แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ ในมุมของการพิจารณา ใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ ระหว่างปี พ.ศ. 2560 – 2567	94
ภาพที่ 4.7 แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ ในมุมของการอนุมัติ สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ ระหว่างปี พ.ศ. 2560 – 2567	96
ภาพที่ 6.1 การกระจายตัวของรายได้และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน	130
ภาพที่ 6.2 การกระจายตัวของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนและสถานการณ์เป็นหนี้	131
ภาพที่ 6.3 การกระจายตัวของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนและการมีหนี้สินนอกระบบ	131
ภาพที่ 6.4 การกระจายตัวของการมีหนี้สินนอกระบบและการรู้จักสายด่วน 1359	132
ภาพที่ 6.5 ระยะเวลาการประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์	148

ภาพที่ 6.6 การกระจายตัวของจำนวนสาขาและวงเงินสินเชื่อเฉลี่ย	149
ภาพที่ 6.7 การกระจายตัวของจำนวนสาขาและปัญหาในการปฏิบัติตามประกาศของกระทรวงการคลัง เพื่อประกอบธุรกิจ	149
ภาพที่ 7.1 แบบรายงานสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ตารางที่ 1 และ 2	178
ภาพที่ 7.2 แบบรายงานสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ตารางที่ 3 และ 4 ประเภทพีโกไฟแนนซ์	178
ภาพที่ 7.3 แบบรายงานสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ตารางที่ 4 ประเภทพีโกพลัส	179
ภาพที่ 7.4 แผนผังความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลพีโกไฟแนนซ์	182
ภาพที่ 7.5 ตัวอย่างของแผนผังการสร้างตารางที่ 8 ตาราง โดยใช้โปรแกรมนาม (Knime)	184
ภาพที่ 7.6 Dashboard สำหรับวิเคราะห์และติดตามธุรกิจพีโกไฟแนนซ์	185
ภาพที่ 7.7 ตัวอย่าง Dashboard สำหรับวิเคราะห์และติดตามธุรกิจพีโกไฟแนนซ์	189
ภาพที่ 7.8 แผนที่มูลหนี้ที่เป็น NPL รายอำเภอของจังหวัดนครราชสีมา	190
ภาพที่ 7.9 Dashboard อำเภอด้านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา	191
ภาพที่ 7.10 Dashboard ภาพรวมสถานการณ์พีโกไฟแนนซ์ทั่วประเทศ	192
ภาพที่ 7.11 กราฟอนุกรมเวลารายเดือนของจำนวนผู้ประกอบการที่ส่งรายงาน	193
ภาพที่ 7.12 กราฟอนุกรมเวลารายเดือน ของ NPLs Ratio	194
ภาพที่ 7.13 ความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว (Gross Provincial Product per capita : GPP Per Capita) และปริมาณสินเชื่อคงค้าง	195
ภาพที่ 7.14 ความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว (Gross Provincial Product per capita : GPP Per Capita) และปริมาณสินเชื่อคงค้าง (หลังตัดจังหวัดที่มีค่านอกเกณฑ์)	196
ภาพที่ 7.15 แผนภาพกล่องวิเคราะห์ NPLs Ratio ตามวงเงินสินเชื่อที่ได้รับ	197
ภาพที่ 7.16 Dashboard กรุงเทพฯและปริมณฑล	198
ภาพที่ 7.17 Dashboard ภาคกลาง	199
ภาพที่ 7.18 Dashboard ภาคตะวันตก	201
ภาพที่ 7.19 Dashboard ภาคตะวันออก	203
ภาพที่ 7.20 Dashboard ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	204
ภาพที่ 7.21 Dashboard ภาคใต้	205
ภาพที่ 7.22 Dashboard ภาคเหนือ	206
ภาพที่ 9.1 Dashboard ภาพรวมสถานการณ์พีโกไฟแนนซ์และสินเชื่อใหม่ทั่วประเทศ	228
ภาพที่ 9.2 จำนวนผู้ประกอบการสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ที่จัดส่งรายงานสินเชื่อตั้งแต่ปี 2561 - 2567	229

ภาพที่ 9.3 NPLs Ratio ของธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ตั้งแต่ปี 2561 - 2567.....	229
ภาพที่ 9.4 ความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว (Gross Provincial Product per capita : GPP Per Capita) และปริมาณสินเชื่อคงค้าง (หลังตัดจังหวัดที่มีค่านอกเกณฑ์).....	230
ภาพที่ 9.5 แผนภาพกล่องวิเคราะห์ NPLs Ratio ตามวงเงินสินเชื่อที่ได้รับ	231

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงระยะเวลา 13 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2555–2567) เศรษฐกิจไทยมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แม้จะมีช่วงที่เศรษฐกิจเติบโตต่ำหรือหดตัวจากปัจจัยภายนอก อาทิ เหตุการณ์ความไม่สงบในปี 2557 และวิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด-19 อย่างไรก็ดี อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจมีแนวโน้มชะลอตัวลงต่อเนื่อง สะท้อนถึงศักยภาพทางเศรษฐกิจที่ลดลง โดยหนึ่งในปัจจัยสำคัญคือปัญหานี้ครัวเรือนที่มีอัตราการขยายตัวสูงกว่าอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจ ส่งผลให้สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้หนี้ครัวเรือนปรับตัวสูงขึ้น ได้แก่ เหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ปี 2554 ที่ประชาชนต้องการสินเชื่อเพื่อซ่อมแซมทรัพย์สินที่เสียหาย นโยบายรัดคั้นแรกของภาครัฐ ส่งผลให้สินเชื่อขยายตัว การแข่งขันของภาคการเงินเพื่อปล่อยสินเชื่อที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้รายได้ประชาชนลดลงจึงมีความจำเป็นต้องกู้ยืม รายได้ของผู้มีรายได้น้อยไม่เพียงพอจ่ายส่งผลให้ต้องก่อหนี้เพื่อการบริโภค

ด้วยปัญหานี้ครัวเรือนและปัจจัยทางเศรษฐกิจที่กล่าวข้างต้น ส่งผลให้ประชาชนรายย่อยต้องพึ่งพาการกู้ยืมเงินทั้งในและนอกระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนี้นอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยสูงและไม่เป็นธรรม ก่อให้เกิดวงจรหนี้สินที่ยากจะแก้ไข โดยเฉพาะครัวเรือนรายได้น้อยที่ขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันและเครดิตเพียงพอในการกู้เงินในระบบ รวมถึงข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อในระบบ เนื่องจากรายได้ไม่แน่นอน คณะกรรมการค้ำประกัน และขาดหลักทรัพย์ค้ำประกัน ส่งผลให้ต้องพึ่งพาเงินกู้นอกระบบเป็นทางเลือก ดังนั้น สศค. จึงเล็งเห็นความจำเป็นที่ สศค. ต้องมีนโยบายที่เหมาะสมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนให้สามารถเข้าถึงแหล่งสินเชื่อให้กับประชาชนรายย่อยได้จึงกำหนดให้มีการประกอบธุรกิจสินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์) ตั้งแต่ปลายปี 2559 เพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงสินเชื่อในระบบให้กับประชาชนรายย่อย และแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบ รวมถึงเพื่อเพิ่มช่องทางให้เจ้าหนี้นอกระบบที่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดสามารถยื่นขออนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อในระบบอย่างถูกกฎหมาย และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขการประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (เรื่อง สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ) ลงวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2562 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และประกาศสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจสินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ ลงวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2564 โดยมี สศค. ทำหน้าที่เป็นผู้กำกับดูแลการประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ. 2566 – 2570 : ประเด็นด้าน เศรษฐกิจฐานรากแผนย่อย ที่ 2 การสร้างสภาพแวดล้อมและกลไกที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และยุทธศาสตร์ที่ 2 ของกระทรวงการคลัง เรื่องการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่กลุ่มคนฐานราก รวมถึงยุทธศาสตร์ที่ 3 ของ สศค. เรื่อง การสร้างโอกาส ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม

ทั้งนี้ การประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกลไฟแนนซ์แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

สินเชื่อฟิโกลไฟแนนซ์ ประเภทฟิโกลไฟแนนซ์ อนุญาตให้ผู้ประกอบธุรกิจที่ได้รับใบอนุญาตประเภทดังกล่าวสามารถอนุมัติสินเชื่อได้วงเงินไม่เกินรายละ 50,000 บาท โดยกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ย อัตราค่าไถ่จากการให้สินเชื่อ ดอกเบี้ยผิดนัดชำระ ค่าปรับ ค่าบริการ และค่าธรรมเนียมอื่นใด (อัตราดอกเบี้ยฯ) รวมกันสูงสุดแบบมีหลักประกันไม่เกินร้อยละ 33 ต่อปี แบบลดต้นลดดอก (Effective Rate) และแบบไม่มีหลักประกันไม่เกินร้อยละ 36 ต่อปี แบบลดต้นลดดอก (Effective Rate)

สินเชื่อฟิโกลไฟแนนซ์ ประเภทฟิโกลัส อนุญาตให้ผู้ประกอบธุรกิจที่ได้รับใบอนุญาตประเภทดังกล่าวสามารถอนุมัติวงเงินสินเชื่อรายละไม่เกิน 100,000 บาท โดยกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยฯ รวมกันสูงสุดแบบมีหลักประกันไม่เกินร้อยละ 33 ต่อปี แบบลดต้นลดดอก และแบบไม่มีหลักประกันไม่เกินร้อยละ 36 ต่อปี แบบลดต้นลดดอก (Effective Rate) สำหรับวงเงิน 50,000 บาทแรก และส่วนที่เกิน 50,000 บาทกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยฯ รวมกันไม่เกินร้อยละ 28 ต่อปี (Effective Rate)

อย่างไรก็ดี นับตั้งแต่กระทรวงการคลังได้กำหนดให้มีการประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกลไฟแนนซ์ เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบตั้งแต่ปลายปี 2559 และเริ่มมีผู้ประกอบการยื่นขอใบอนุญาตเพื่อประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกลไฟแนนซ์ตั้งแต่ปี 2560 ถึงปัจจุบัน (ปี 2567) ได้มีการอนุมัติสินเชื่อฟิโกลไฟแนนซ์สะสมให้กับประชาชนรายย่อยไปแล้วจำนวน 4,907,439 บัญชี รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 47,716.97 ล้านบาท โดยมียอดสินเชื่อคงค้างจำนวน 390,450 บัญชี รวมเป็นเงิน 7,336.10 ล้านบาท ซึ่งช่วยเพิ่มการเข้าถึงสินเชื่อในระบบและลดปัญหาหนี้ในระบบให้แก่ประชาชนที่ต้องการแหล่งเงินทุนยามฉุกเฉินได้ในระดับหนึ่ง

อย่างไรก็ดี ปัญหาหนี้ในระบบยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเห็นได้จากข้อมูล ณ ไตรมาสที่ 4 ปี 2567 สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP ของประเทศไทยอยู่ที่ร้อยละ 88.4 หรือคิดเป็นมูลค่า 16.42 ล้านล้านบาท และเมื่อจำแนกตามวัตถุประสงค์พบว่า หนี้ครัวเรือนส่วนใหญ่ ร้อยละ 76.7 เป็นหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภคส่วนบุคคล เช่น ซื้อสังหาริมทรัพย์ ซื้อหรือเช่าซื้อรถยนต์ รถจักรยานยนต์ เพื่อการศึกษา และบัตรเครดิต สินเชื่อส่วนบุคคล รองลงมาคือหนี้เพื่อประกอบอาชีพ ร้อยละ 17.7 และวัตถุประสงค์อื่น ๆ ร้อยละ 5.5 ทั้งนี้ ในระดับนานาชาติ ประเทศไทยมีสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP สูงเป็นอันดับ 8 ของโลก และเป็นประเทศกำลังพัฒนาเพียงประเทศเดียวในกลุ่ม 10 อันดับแรก ซึ่งมีความเสี่ยงต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในระยะยาว นอกจากนี้ จากข้อมูลสถิติจำนวนผู้โทรศัพท์มาขอคำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาหนี้ในระบบผ่านทางสายด่วน 1359 ของ สศค. พบว่า ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2565 – 2567 มีผู้ที่ประสบปัญหาหนี้ในระบบและโทรศัพท์เข้ามาขอคำปรึกษาอย่างต่อเนื่องสะสม จำนวน 3,620 ราย คิดเป็นมูลหนี้ทั้งหมด 546.1 ล้านบาท โดยในปี 2565 มีผู้ขอคำปรึกษาจำนวน 1,483 ราย คิดเป็นมูลหนี้ 209.2 ล้านบาท ปี 2566 มีผู้ขอคำปรึกษาจำนวน 1,017 ราย คิดเป็นมูลหนี้ 134.1 ล้านบาท และปี 2567 มีผู้ขอคำปรึกษาจำนวน 1,120 ราย คิดเป็นมูลหนี้ 202.8 ล้านบาท ซึ่งส่วนใหญ่มีความประสงค์ต้องการไกล่เกลี่ย (ร้อยละ 51.69) และต้องการแหล่งเงินทุน (ร้อยละ 35.75) ประกอบกับข้อมูลที่ได้รับจากการลงพื้นที่ของ สศค. เพื่อตรวจสอบกิจการสินเชื่อฟิโกลไฟแนนซ์ และประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) สำนักงานคลังจังหวัด และคณะกรรมการแก้ไขปัญหาหนี้ ความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาเพิ่มเติมจากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของคณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (พชช.) กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ซึ่งได้เผยแพร่รายงานคุณภาพชีวิตของคนไทย พบว่า ในปีพ.ศ. 2567 มีครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบทั้งสิ้น 22,179 ครัวเรือน เฉลี่ยเป็นหนี้

ครัวเรือนละ 55,054.34 บาท จึงสามารถสรุปได้ว่า ปัญหาหนี้นอกระบบยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญ และต้องการให้รัฐบาลเข้ามาแก้ไข ดังนั้น กพข. ในฐานะหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบ ในการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ของ สศค. จึงเล็งเห็นความจำเป็นที่ สศค. ต้องปรับปรุงนโยบายดังกล่าวให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เพื่อตอบสนอง ต่อความต้องการของประชาชนในปัจจุบันต่อไป

ดังนั้น เพื่อให้ให้นโยบายดังกล่าวสามารถเพิ่มช่องทางการเข้าถึงสินเชื่อในระบบให้กับ ประชาชนรายย่อย และแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบ รวมถึงเพื่อเพิ่มช่องทางให้เจ้าหนี้ระบบให้สามารถ เข้าสู่ระบบสินเชื่อที่ถูกต้องตามกฎหมายได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป คณะผู้วิจัยจึงพิจารณาศึกษาปัญหาและอุปสรรคของผลการกำหนดนโยบายดังกล่าวตั้งแต่ปลายปี 2559 ผ่านการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนทั่วไป ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ และหน่วยงานภาครัฐ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการพัฒนา Dashboard เพื่อนำข้อมูลผลการประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ที่ผ่านมา และการให้ใบอนุญาตสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ เพื่อประกอบการวิเคราะห์ภาพรวมการประกอบธุรกิจสินเชื่อ พิโกไฟแนนซ์ ทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายใน เช่น การปรับปรุงนโยบายสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ และแนวทางการกำกับดูแลผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ เป็นต้น และผลกระทบที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เช่น เปลี่ยนแปลงของสถานะเศรษฐกิจ การแพร่ระบาดของโควิด-19 และการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี เป็นต้น นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังได้ศึกษางานวิจัยและนโยบายการเงินภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศเพื่อนำประสบการณ์ดังกล่าวมากำหนดแนวคิดการพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชนและ ปรับปรุงนโยบายเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบ ผ่านการให้สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ รวมถึงการกำกับดูแล และการส่งเสริมผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ในปัจจุบัน และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์กระทรวงการคลัง และยุทธศาสตร์ สศค. เพื่อช่วยลดปัญหาหนี้นอกระบบ เพิ่มการเข้าถึงสินเชื่อในกลุ่มประชาชนรายย่อย และสร้างความมั่นคงให้กับ ระบบการเงินฐานราก ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาวต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินนโยบายระบบการเงิน ภาคประชาชน ผ่านการให้สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ในอดีตที่ผ่านมา

1.2.2 เพื่อให้มีแนวคิด รวมถึงองค์ความรู้ที่จำเป็นสำหรับนำไปใช้ประกอบการปรับปรุง นโยบายระบบการเงินภาคประชาชน ผ่านการให้สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์

1.2.3 เพื่อให้มีข้อสรุปสำหรับนำไปใช้ประกอบการเสนอแนะนโยบายระบบการเงิน ภาคประชาชน ผ่านการให้สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมปัจจุบันและอนาคต

1.2.4 เพื่อให้มี Dashboard เพื่อนำข้อมูลการให้ใบอนุญาตสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ และผลการประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ที่ผ่านมา จากฐานข้อมูลของ กพข. ประกอบการเสนอแนะ นโยบายระบบการเงินภาคประชาชน ผ่านการให้สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนานโยบายระบบการเงินภาคประชาชนผ่านการให้สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญของกระทรวงการคลังที่ใช้แก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ โดยเฉพาะจากการกู้เงินจากแหล่งเงินทุนที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น เจ้าหนี้ที่เป็นบุคคลและนิติบุคคลที่ปล่อยสินเชื่อโดยไม่ได้รับอนุญาตจากหน่วยงานภาครัฐหรือ ธปท. และอาจมีอัตราดอกเบี้ยที่สูงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด และไม่มีสัญญาเงินกู้ที่ชัดเจน รวมถึงเพื่อเพิ่มการเข้าถึงสินเชื่อในระบบสำหรับประชาชนรายย่อย และเพิ่มช่องทางให้เจ้าหนี้ในระบบให้สามารถเข้าสู่ระบบสินเชื่อที่ถูกต้องตามกฎหมายได้อย่างเหมาะสม โดยการสอบถามและสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคคลทั่วไป ลูกหนี้สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาประมวลผลและวิเคราะห์ ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการพัฒนา Dashboard จากฐานข้อมูลพิโกไฟแนนซ์ของ สศค. และการศึกษาจากงานวิจัยและนโยบายการเงินภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศเพื่อนำประสบการณ์ดังกล่าวมาวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคที่ผ่านมาจากการดำเนินนโยบายการให้สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ เพื่อให้มีแนวคิดและองค์ความรู้ที่จำเป็นประกอบการเสนอแนะนโยบายการเงินภาคประชาชน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

การสอบถามและสัมภาษณ์ประชาชนทั่วไป ลูกหนี้สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาหนี้ทั่วประเทศทั้งในเขตเมืองและชนบท และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน กรุงเทพมหานคร จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสุราษฎร์ธานี

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยฉบับนี้ มุ่งเน้นการพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชนผ่านการดำเนินนโยบายสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ โดยมีขอบเขตด้านเนื้อหาครอบคลุม ดังต่อไปนี้

- 1) การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ด้วย Dashboard ตั้งแต่เริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2560 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วย 1.1) ข้อมูลจากฐานข้อมูลจากระบบรายงานสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Report) 1.2) ระบบบันทึกข้อมูลผู้ยื่นคำขออนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ และ 1.3) ระบบบันทึกข้อมูลผู้ประกอบการสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์
- 2) การสัมภาษณ์เชิงลึกและสำรวจความคิดเห็นด้วยแบบสอบถามในกลุ่มประชาชนทั่วไป ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ลูกหนี้สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ เพื่อประเมินผลกระทบที่ผ่านมาของนโยบายการให้สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ และสถานการณ์หนี้ในระบบในปัจจุบัน รวมถึงแนวทางการกำกับดูแลในอนาคต
- 3) งานวิจัยและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับภาพรวมของเศรษฐกิจไทยกับปัญหาหนี้ครัวเรือน สถานการณ์รายได้และรายจ่ายครัวเรือนในประเทศไทย สินเชื่อในระบบและนอกระบบ การแก้ไขหนี้ในระบบ และสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

1.3.3 ขอบเขตระยะเวลา

การวิจัยฉบับนี้ จะมุ่งเน้นรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์หนี้ครัวเรือน และหนี้ในระบบ นโยบายการแก้ไขหนี้ในระบบ และการให้สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ตั้งแต่ปี 2560 ถึงปัจจุบัน เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของของนโยบายระบบการเงินภาคประชาชนที่ผ่านมา รวมถึงให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงนโยบายระบบการเงินภาคประชาชนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันต่อไป

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

1.4.1 ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและสำรวจความคิดเห็น ด้วยแบบสอบถามในกลุ่มประชาชนทั่วไป ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ ลูกหนี้สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ และข้อมูลจากฐานข้อมูลของ สศค. ประกอบด้วย 1) ข้อมูลจากฐานข้อมูล e-Report 2) ระบบบันทึกข้อมูลผู้ยื่นคำขออนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ และ 3) ระบบบันทึกข้อมูลผู้ประกอบการสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ เพื่อประเมินผลกระทบที่ผ่านมานโยบายการให้สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ และสถานการณ์หนี้ในระบบในปัจจุบัน รวมถึงแนวทางการกำกับดูแลในอนาคต

1.4.2 รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการเงินภาคประชาชน และการให้สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ เช่น กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลทั่วไปและสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการเงินภาคประชาชน สถานการณ์หนี้ครัวเรือนและหนี้ในระบบ รวมถึงผลการดำเนินงานของการให้สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ที่ผ่านมา

1.4.3 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจาก 1.4.1 และ 1.4.2 เพื่อสรุปและจัดทำข้อเสนอแนะ และปรับปรุงนโยบายระบบการเงินภาคประชาชนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ได้รับทราบปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินนโยบายระบบการเงินภาคประชาชน ผ่านการให้สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในอดีตที่ผ่านมา

1.5.2 มีแนวคิดรวมถึงองค์ความรู้ที่จำเป็นสำหรับนำไปใช้ประกอบการปรับปรุงนโยบายระบบการเงินภาคประชาชน ผ่านการให้สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ ที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมในปัจจุบัน

1.5.3 มีข้อสรุปสำหรับนำไปใช้ประกอบการเสนอแนะนโยบายระบบการเงินภาคประชาชน ผ่านการให้สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ ที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมปัจจุบันและอนาคต

1.5.4 มีข้อมูลและ Dashboard เพื่อใช้ประกอบการเสนอแนะนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน ผ่านการให้สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ที่เหมาะสม

1.6 องค์ประกอบของงานวิจัย

รายงานการวิจัยนี้ มีจำนวนรวม 9 บท บทที่ 1 บทนำ ซึ่งประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย รวมถึงประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและองค์ประกอบของงานวิจัย บทที่ 2 ทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทที่ 3 ภาพรวมเศรษฐกิจไทย บทที่ 4 สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง บทที่ 5 การสำรวจความคิดเห็นจากประชาชน ผู้ประกอบการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บทที่ 6 ผลการสำรวจความคิดเห็นจากประชาชน ผู้ประกอบการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บทที่ 7 การวิเคราะห์ข้อมูลพีโกไฟแนนซ์ด้วย Dashboard บทที่ 8 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และบทที่ 9 บทสรุป

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเพื่อเสนอแนะนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชนผ่านการให้สินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ นั้น มีแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ได้แก่ ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการเงินนอกระบบ (Economics of Traditional Informal Finance) เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยสถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์ (Economics of Microfinance Institutions) และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีของสถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์ (Microfinance) ซึ่งศึกษาการให้กู้ยืมเงินระหว่างกันในระดับย่อย รวมถึงวรรณกรรมหรืองานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การศึกษาผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion) ต่อเศรษฐกิจและสังคม และองค์การการเงินระดับฐานรากของประเทศไทย ในปัจจุบัน ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงปัญหา และอุปสรรคในอดีต แนวทางแก้ไขปัญหาและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น เพื่อนำบทเรียนดังกล่าวมาปรับปรุงและให้ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการให้สินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ที่เหมาะสมกับบริบทในปัจจุบันต่อไป

ทั้งนี้ เนื้อหาในบทที่ 2 ประกอบด้วยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ทบทวนวรรณกรรมหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสรุปบทเรียนที่ได้รับ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ Economics of Traditional Informal Finance Economics of Microfinance Institutions) และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับไมโครไฟแนนซ์ เพื่อให้มีแนวคิดรวมถึงองค์ความรู้ที่จำเป็นสำหรับนำไปใช้ประกอบการปรับปรุงนโยบายระบบการเงินภาคประชาชน ผ่านการให้สินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ สรุปได้ ดังนี้

2.1.1 ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการเงินนอกระบบ

ในประเทศกำลังพัฒนา (เช่น ประเทศไทย เป็นต้น) กิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่มาจากผู้ผลิตและวิสาหกิจขนาดเล็ก ซึ่งไม่มีลักษณะเป็นองค์กร ไม่มีการทำสัญญา และไม่มีการจดทะเบียนโดยอาจเป็นผู้ผลิต หรือพ่อค้าแม่ค้ารายย่อยที่ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอยู่ในพื้นที่เขตชนบทหรือพื้นที่เขตเมืองที่ไม่เจริญมากนัก และอาจต้องการเงินทุนหมุนเวียนในระยะสั้นเพื่อซื้อวัตถุดิบ และสินค้ามาจัดเก็บไว้ หรือเป็นเกษตรกรรายย่อยต้องการเงินกู้ฉุกเฉินเพื่อใช้ในยามที่รายได้มีความผันผวนเนื่องมาจากปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้ เช่น สภาพอากาศแปรปรวน ราคาสินค้าเกษตรผันผวน รวมถึงผู้ผลิตรายย่อยที่ต้องการสินเชื่อจำนวนไม่มากเพื่อซื้อเครื่องจักรขนาดเล็กหรือใช้เพื่อจ้างแรงงานนอกครัวเรือน ซึ่งในสถานการณ์ดังกล่าว ธนาคารพาณิชย์ที่มีอยู่เดิมอาจไม่สามารถตอบสนองต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจเหล่านี้ได้ เนื่องจากการปล่อยกู้ให้รายย่อยมีวงเงินกู้ที่ต่ำ ส่งผลให้รายได้และผลกำไรที่ธนาคารควรได้รับอาจไม่คุ้มค่าเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนการประกอบกิจการ อีกทั้งยังอาจมีความกังวลเกี่ยวกับหลักทรัพย์ค้ำประกัน เนื่องจากผู้กู้รายย่อยส่วนใหญ่จะไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันเพียงพอที่จะขอสินเชื่อในระบบจากธนาคาร นอกจากนี้ ธนาคารส่วนใหญ่ยังไม่มีสาขาในหมู่บ้านในเขตชนบท หรือในชุมชนที่รายย่อยที่ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจนอกระบบ ดังนั้น จึงส่งผลให้ประชาชนรายย่อยไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อในระบบได้ ดังนั้น ประชาชนรายย่อยจึงมีความจำเป็นต้องพึ่งพาครอบครัวหรือเพื่อนในการขอกู้ยืมเงินก่อนเป็นอันดับแรก

และหากยังไม่เพียงพอ ก็อาจจะต้องขอสินเชื่อสถาบันการเงินชุมชนเพิ่มเติม เช่น บริษัทเงินทุนชุมชน นายหน้ารับจำนำ และผู้ให้กู้นอกระบบ ทั้งนี้ หากประชาชนเลือกที่จะกู้เงินจากผู้ให้กู้นอกระบบแล้ว ประชาชนก็อาจจะต้องเผชิญกับอัตราดอกเบี้ยที่สูงมาก เช่น อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 20 ต่อวัน นอกจากนี้ หากเกษตรกรรายย่อยมีหลักทรัพย์ค้ำประกันเพียงที่ดิน หรือปศุสัตว์ ซึ่งหากเกิดการผิวนัดชำระหนี้ เกษตรกรอาจสูญเสียที่ดินหรือปศุสัตว์ไป อาจส่งผลให้เกษตรกรไม่มีที่ดินทำกินและปศุสัตว์เพื่อประกอบอาชีพ ในขณะเดียวกัน เจ้าหนี้เงินกู้ก็จะได้รับที่ดินจำนวนมาก ซึ่งเพียงพอที่จะรวมเป็นที่ดินขนาดใหญ่เพื่อประโยชน์ในครัวเรือนของเจ้าหนี้ หรือขายให้แก่นายทุนที่ดินท้องถิ่น (Todaro & Smith (2013) และ Dalal et al. (2010))

กลุ่มวงแชร์เป็นการเงินนอกระบบประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นเพื่อทดแทนเจ้าหนีนอกระบบและนายหน้ารับจำนำ ทั้งนี้ ในอดีตที่ผ่านมาได้มีรูปแบบของการเงินนอกระบบ (Informal Finance) รูปแบบใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นมากมาย โดยเฉพาะกลุ่มวงแชร์ (Rotating Savings and Credit Association – ROSCA) ซึ่งเป็นรูปแบบการเงินนอกระบบพื้นฐานที่พบเจอได้มากที่สุด ส่วนมากพบได้ในประเทศต่าง ๆ เช่น เม็กซิโก โบลิเวีย อียิปต์ ไนจีเรีย กานา ฟิลิปปินส์ ศรีลังกา อินเดีย จีน และเกาหลีใต้ โดยกลุ่มวงแชร์จะมีสมาชิกไม่เกิน 50 คน และในแต่ละกลุ่มมักจะเลือกผู้นำ ซึ่งมีหน้าที่ในการรวบรวมเงินฝากที่มีจำนวนเท่า ๆ กัน จากสมาชิกแต่ละคน และนำไปใส่ในกองกลางของการประชุมกลุ่มแต่ละครั้ง จากนั้นเงินที่รวบรวมได้จะถูกหมุนเวียน จัดสรรไปยังสมาชิกแต่ละคน ซึ่งในทางปฏิบัติการจัดลำดับมักจะเป็นการสุ่มหมุนเวียน แต่ในบางครั้งก็มีการจัดลำดับโดยอาศัยการต่อรองและการประมูลลำดับภายในกลุ่ม ซึ่งโดยพื้นฐานแล้ว เงินดังกล่าวจะเป็นเงินกู้ปลอดดอกเบี้ย ถึงแม้ว่าสมาชิกจะมีแรงจูงใจในทางการเงินที่จะปฏิเสธการจ่ายเงินกองกลางทันทีที่ได้รับเงิน แต่ในทางปฏิบัติแล้วการทำเช่นนี้เกิดขึ้นได้ยาก และในการประชุมแต่ละครั้ง ผู้เข้าร่วมประชุมอย่างน้อยหนึ่งคนจะได้รับเงินทั้งหมดจากกองกลางเพื่อนำไปใช้ตามที่ต้องการ เช่น จ่ายค่าธรรมเนียมการศึกษา การซื้อจักรเย็บผ้า การชำระหนี้ หรือเพื่อใช้สังสรรค์ ทั้งนี้ กลุ่มผู้มียาได้น้อยที่ขอออมเงินและกู้ยืมด้วยวิธีนี้ จะเข้าร่วมประชุม และทำกิจกรรมในกลุ่มวงแชร์อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งกลุ่มวงแชร์จะช่วยให้ผู้คนสามารถซื้อของชิ้นใหญ่ได้โดยไม่ต้องออมเงินไว้นานทั้งหมดด้วยระยะเวลาที่สั้นกว่าการที่แต่ละคนต่างเก็บออมเงินเป็นของตัวเอง นอกจากนี้ ระบบกลุ่มวงแชร์ยังช่วยลดความเสี่ยงที่ตนเองหรือครอบครัวจะใช้จ่ายเงินตามใจตัวเอง ก่อนที่จะมีเงินออมเพียงพอต่อการนำเงินไปใช้จ่ายในสิ่งที่ต้องการที่มีมูลค่าในอนาคต

นอกจากนี้ การศึกษาวิจัยในเคนยา (Dupas & Robinson (2013)) ยังพบว่า ในกรณีที่บุคคลสามารถเข้าถึงบัญชีออมทรัพย์ได้ จะไม่ได้ช่วยให้บุคคลเหล่านั้นมีการออมเงินเพิ่มมากขึ้น แต่เมื่อบุคคลดังกล่าวได้รับสิทธิ์เข้าถึงกลุ่มวงแชร์แล้ว พบว่ามีการออมเงินเพิ่มมากขึ้น ซึ่งผลการค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับความสำคัญของการใช้เครื่องยึดเหนี่ยวพฤติกรรมภายนอก (external self-commitment devices) ตามที่นักเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมได้เน้นย้ำเอาไว้ กล่าวคือเป็นการใช้แรงกดดันทางสังคมที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการออม นอกจากนี้ ยังสังเกตพบว่ากลุ่มวงแชร์มักก่อตั้งโดยผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว ซึ่งซีแวน แอนเดอร์สัน และ ฌอง-มารี บาลานด์ (Anderson & Baland (2002)) ได้อธิบายถึงปรากฏการณ์ดังกล่าวว่า เมื่อผู้หญิงแต่งงานแล้ว อำนาจการต่อรองภายในครอบครัวจะถูกจำกัดมากยิ่งขึ้น เนื่องจากภรรยาไม่สามารถดึงเงินสะสมที่มีในกองกลางมาใช้ได้จนกว่าภรรยาจะมีสิทธิ์รับเงินก้อนนี้ในรอบของตน ดังนั้น ข้อจำกัดของกลุ่มวงแชร์จะช่วยป้องกันไม่ให้น้ำมือของเธอเรียกร้องสิทธิ์การเข้าถึงจำนวนเงินออมที่เพิ่มขึ้นของภรรยา เพื่อนำมาใช้จ่ายเพื่อผลประโยชน์ของสามีในทันที ก่อนที่จะมีเงินออมเพียงพอที่จะซื้อสิ่งของที่ภรรยาต้องการ เช่น จักรเย็บผ้า เป็นต้น

2.1.2 เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยสถาบันการเงินขนาดเล็ก

จากประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมาโดยเฉพาะการเข้าถึงเงินทุนของผู้มีรายได้น้อย และคนที่ไม่มีหลักประกันนั้น ก่อให้เกิดรูปแบบทางการเงินที่เรียกว่า ไมโครไฟแนนซ์ (Microfinance) ซึ่งบริการด้านการให้สินเชื่อ ด้านการออม และบริการด้านการเงินอื่น ๆ ให้แก่ผู้มีรายได้น้อยและกลุ่มคนเปราะบางที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการด้านการเงินเหล่านี้ได้ หรือหากสามารถเข้าถึงบริการเหล่านั้นได้ ก็มีแนวโน้มจะได้รับบริการด้วยเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรม ทั้งนี้ ปัจจุบันมีสถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์ (Microfinance Institutions) จากหลายหน่วยงานในรูปแบบที่หลากหลายทำหน้าที่ให้บริการไมโครไฟแนนซ์

สถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์ประเภทธนาคารหมู่บ้าน (Village Banking) หรือโครงการให้กู้ยืมแบบกลุ่ม (Group Lending Schemes) เกิดจากผู้กู้ยืมที่มีศักยภาพรวมกลุ่มเพื่อดำเนินการกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์ ธนาคารเพื่อการพัฒนาของรัฐ องค์กรที่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐ หรือบริษัทเอกชน จากนั้นกลุ่มดังกล่าว จะดำเนินการจัดสรรเงินที่กู้ให้แก่สมาชิกในกลุ่ม และทำหน้าที่ค้ำประกันเงินกู้ให้กับเจ้าหนี้ รวมถึงรับผิดชอบในการชำระคืนหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ โดยสมาชิกจะมีหน้าที่เพียงชำระหนี้คืนให้กลุ่มเท่านั้น ทั้งนี้ การรวมกลุ่มเพื่อกู้ยืมจะช่วยลดต้นทุนการกู้ยืมได้ เนื่องจากความต้องการกู้ยืมเงินของกลุ่มมีจำนวนมาก ดังนั้น กลุ่มดังกล่าวจึงสามารถเข้าถึงสินเชื่อเชิงพาณิชย์อย่างเป็นทางการได้ นอกจากนี้ ลักษณะของกลุ่มดังกล่าว ยังสามารถควบคุมความเสี่ยงของสมาชิกได้อีกช่องทางหนึ่ง โดยกลุ่มจะมีการรับผิดชอบจากการกู้ยืมเงินร่วมกันอย่างไม่เป็นทางการ และสมาชิกกลุ่มจะมีส่วนร่วมในการจัดการกลุ่มและมีส่วนได้ส่วนเสียในความสำเร็จของกลุ่ม ดังนั้น กลุ่มในลักษณะดังกล่าวจึงสามารถกดดันสมาชิกผู้กู้ยืมให้สามารถชำระเงินคืนตรงเวลาได้ ทั้งนี้ การดำเนินการในลักษณะดังกล่าวมีหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นว่า อัตราการชำระคืนของกลุ่มนั้นดีกว่าผู้กู้ยืมจากสถาบันการเงินทั่วไป โดยองค์กรที่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐจำนวนมากสนับสนุนการกู้ยืมในลักษณะนี้

นอกจากนี้ งานวิจัยด้านเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่ (Aghion & Morduch (2001), Robinson (2001), Christen & Drake (2002) & Rhyne (2001)) พบว่า การที่ผู้ประกอบการธุรกิจไม่ได้รับสินเชื่อเป็นข้อจำกัดที่สำคัญในการพัฒนาธุรกิจขนาดเล็ก ทั้งนี้เนื่องจาก ธุรกิจขนาดเล็กส่วนใหญ่ดำเนินการโดยผู้หญิง ซึ่งขาดสิทธิในทรัพย์สินและมีข้อจำกัดที่เกิดจากประเพณีหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น ผู้ประกอบการธุรกิจจึงไม่มีหลักประกันเพียงพอที่จะขอสินเชื่อ ทั้งนี้ ยังพบว่าปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ที่ทำให้การผ่อนปรนข้อจำกัดด้านสินเชื่อในกลุ่มดังกล่าวทำได้ยาก เนื่องจาก 1) ผู้ประกอบการขนาดเล็กส่วนใหญ่มีหลักประกันเพียงเล็กน้อยจนถึงไม่มีหลักประกัน 2) ผู้ให้กู้ยืมเงินแบบเดิมไม่สามารถพิจารณาคุณภาพของผู้กู้ได้ และ 3) การดำเนินการให้สินเชื่อแก่ธุรกิจขนาดเล็กที่ประสงค์ขอสินเชื่อจำนวนไม่มากนักมีต้นทุนการดำเนินงานสูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนเงินที่ให้กู้ยืม

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ธนาคารหมู่บ้านจึงพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยอาศัย “หลักประกันที่เกิดจากแรงกดดันกลุ่ม” โดยผู้ประกอบการขนาดเล็กจะรวมตัวกันเพื่อให้เงินกู้แก่ผู้ประกอบการขนาดเล็กเพื่อประกอบธุรกิจ โดยก่อนจะมีระบบดังกล่าว สมาชิกของกลุ่มจะใช้วิธีระดมสมาชิกที่มีศักยภาพและเต็มใจที่จะร่วมลงนามในการกู้เงินร่วมกัน และเมื่อสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่มได้รับเงินกู้แล้ว สมาชิกคนอื่น ๆ จะไม่สามารถกู้ยืมได้ จนกว่าผู้กู้รายแรกจะมีหลักฐานว่า มีการชำระเงินคืนกลุ่มแล้ว และกลุ่มจะไม่อนุมัติเงินกู้อีก จนกว่าบัญชีของสมาชิกทุกคนจะได้รับการชำระคืนอย่างครบถ้วน ทั้งนี้ หากสมาชิกประสงค์กู้เงินจำนวนมาก ผู้อนุมัติเงินกู้จะต้องมีประสบการณ์มากและมีประวัติเครดิตที่ดี รวมถึงมีการระบุเหตุผลและความจำเป็นในการกู้เงินที่เหมาะสม โดยสมาชิกของกลุ่มจะทราบถึงลักษณะนิสัย

ของสมาชิกกลุ่มที่พวกเขาร่วมกันคัดเลือก และสมาชิกต่างก็คาดหวังว่า จะได้ร่วมกลุ่มกับสมาชิกที่น่าจะชำระคืนเงินกู้ได้ ดังนั้น ธนาคารหมู่บ้านจึงใช้ข้อมูลในลักษณะดังกล่าวจากหมู่บ้านหรือละแวกใกล้เคียงเพื่อให้ได้รับข้อมูลของผู้กู้ที่น่าเชื่อถือและมีความสามารถในการชำระหนี้ โดยธนาคารหมู่บ้านจะโน้มน้าวให้ชาวบ้านเปิดเผยข้อมูลนี้ ในขณะเดียวกัน แรงกดดันแบบกลุ่มถือเป็นหลักประกันประเภทหนึ่งที่จะช่วยจูงใจให้สมาชิกชำระคืนเงินกู้ให้ธนาคารหมู่บ้านได้ นอกจากนี้ ธนาคารหมู่บ้านยังใช้แรงงานอาสาสมัครเป็นจำนวนมาก (เช่นเดียวกับสหกรณ์ผู้บริโภคแบบดั้งเดิม) ส่งผลให้ต้นทุนของธนาคารลดลง ตัวอย่างของกองทุนหมู่บ้านที่ใช้รูปแบบความรับผิดชอบร่วมกันนี้คือ FINCA International

นอกจากนี้ ยังพบว่า ธนาคารกรามีนในบังคลาเทศเป็นตัวอย่างสถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์ที่มีความโดดเด่น โดยธนาคารกรามีนได้ใช้ประโยชน์จากแรงกดดันจากเพื่อนร่วมงาน โดยอนุญาตให้เพิ่มวงเงินการกู้ยืมได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกทุกคนชำระคืนเท่านั้น แต่ปัจจุบันธนาคารกรามีนไม่มีข้อกำหนดการลงนามร่วมกันแล้ว ดังนั้น ความรับผิดชอบร่วมกันจึงมีบทบาทในการลดอัตราดอกเบี้ยสำหรับผู้กู้สินเชื่อย่อยได้ในบางกรณี โดยการแยกผู้กู้ที่มีเครดิตดี (ลดการคัดเลือกผู้เสียเปรียบ) และสนับสนุนให้ผู้กู้มีความพยายามที่มากขึ้นเพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่เหมาะสม และเพื่อให้แน่ใจว่าผู้กู้ไม่แสวงหาเป็นว่าล้มละลายหรือหลบหนี (ลดความเสี่ยงทางศีลธรรม) ซึ่งสามารถทำได้โดยผ่านกลุ่มหมู่บ้านหรือกลุ่มธนาคารหมู่บ้าน

อย่างไรก็ดี ความรับผิดชอบร่วมกันมีแนวโน้มที่จะสร้างต้นทุนที่สูงแก่ผู้กู้ เนื่องจาก การต้องชำระคืนเงินกู้ให้กับสมาชิกกลุ่มที่ผิดนัดชำระ อาจทำให้ผู้กู้ที่ติดอยู่ในความยากจนมากขึ้น หรือผู้กู้ที่ดีอาจจำเป็นต้องผิดนัดชำระเพื่อหลีกเลี่ยงการเป็นภาระแก่ครอบครัว แต่ถ้ากฎเกณฑ์ได้กำหนดให้ไม่สามารถกู้ยืมได้อีกจนกว่าเธอจะชำระคืน ผู้กู้ที่ผิดนัดชำระอาจต้องเผชิญกับการสูญเสียทุนทางสังคมและไม่ได้รับการอนุมัติให้กู้ยืมอีก นอกจากนี้ ความรับผิดชอบร่วมกันอาจ “ชะลอ” การดำเนินกิจกรรมของผู้ประกอบการที่มีศักยภาพ หรืออาจเผชิญกับแรงกดดันจากผู้ลงนามร่วม (ซึ่งพวกเขามีความรับผิดชอบร่วมกัน) ซึ่งต้องการให้กลุ่มดำเนินการลงทุนในโครงการที่ปลอดภัยมากขึ้น เพื่อลดความเสี่ยงดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันเริ่มมีไมโครไฟแนนซ์หลายแห่ง เช่น ธนาคารกรามีนที่เริ่มไม่ใช้กลยุทธ์การรับผิดชอบร่วมกันแล้ว โดยใช้กลยุทธ์อื่น ๆ เพิ่มเติม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ายังคงมีกลยุทธ์อื่น ๆ ที่ได้ผลเช่นเดียวกันกับกระบวนการการให้กู้ยืมแบบกลุ่ม ได้แก่ “แรงจูงใจแบบพลวัต (Dynamic Incentives)” ซึ่งเป็นระบบที่ผู้กู้เงินขนาดย่อมจะมีสิทธิ์ได้รับเงินกู้จำนวนมากขึ้นในอนาคต หากผู้กู้ชำระเงินกู้จำนวนน้อยในปัจจุบันคืน และในทางกลับกัน เจ้าหนี้ก็สามารถขู่ที่จะหยุดให้กู้ยืมได้ หากผู้กู้ไม่ชำระเงินคืน กลยุทธ์อื่นนอกเหนือไปจากการใช้ความรับผิดชอบคือ “การอนุญาตให้ผู้กู้สามารถผ่อนชำระหนี้คืนได้บ่อยครั้งขึ้น” ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มโอกาสให้ผู้กู้มาสามารถชำระเงินคืนได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ หน่วยงานที่ไม่ใช่รัฐบาลบางแห่งได้กำหนดการใช้หลักทรัพย์สินค้ำประกันที่ยืดหยุ่นมากขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ใช้ทรัพย์สินที่ผู้กู้ยืมมองว่ามีค่าสำหรับตนมากำประกัน แม้ว่าหลักทรัพย์นั้นอาจไม่มีค่าสำหรับผู้ให้กู้เลยก็ตาม

องค์กรที่ไม่ใช่หน่วยงานภาครัฐหลายแห่งใช้กลุ่มผู้กู้ยืมเพื่อจุดประสงค์อื่น ๆ นอกเหนือจากความรับผิดชอบร่วมกัน เช่น ความสามัคคี การแบ่งปันความคิด การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของผู้กู้ยืม การอำนวยความสะดวกในการจัดหาบริการอื่น ๆ (เช่นการศึกษาทางกฎหมาย) และเพื่อกดดันอย่างไม่เป็นทางการให้ชำระหนี้คืน ไมโครไฟแนนซ์บางแห่งยังติดประกาศเผยแพร่จำนวนครั้งที่จ่ายคืนและจำนวนครั้งที่ไม่จ่ายคืนเพื่อให้ผู้ผิดนัดชำระหนี้รู้สึกอับอายและยอมชำระคืน นอกจากนี้ องค์กรที่ไม่ใช่หน่วยงานภาครัฐหลายแห่งได้มุ่งเป้าไปที่ผู้กู้ยืมที่เป็นผู้หญิง ซึ่งการทำเช่นนี้มีข้อดีในมิติของการพัฒนา

เศรษฐกิจเป็นอย่างยิ่ง โดยนักทฤษฎีหลายคนมองว่าผู้หญิงมีความระมัดระวังในการลงทุนและมีความกลัวที่จะโดนประกาศว่าเป็นผู้ไม่ชำระหนี้ รวมถึงแนวโน้มที่จะช่วยเหลือผู้อื่นมากกว่าผู้ชาย อย่างไรก็ตาม ผู้หญิงสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนและเข้าถึงโอกาสในการทำงานได้น้อยกว่าผู้ชาย ซึ่งด้วยเหตุผลหลาย ๆ ประการนี้ ทำให้โอกาสผิคนัดชำระหนี้ของผู้หญิงนั้นค่อนข้างน้อยแม้ว่าจะไม่มีระบบความรับผิดชอบร่วม (Joint Liability) ก็ตาม ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาข้อมูลจากงานวิจัยของ Lutzenkirchen (2012) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ไมโครไฟแนนซ์ที่มีผู้กู้เป็นผู้หญิงจำนวนมากจะมีอัตราการชำระคืนที่มากกว่าผู้ชาย

ไมโครไฟแนนซ์มีการขยายตัวอย่างมีนัยสำคัญตั้งแต่ปี 2540 - 2556 โดยมีผู้กู้เพิ่มขึ้นจาก 13 ล้านคนในปี 2540 เป็น 211 ล้านคน ในปี 2556 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม มีการประเมินว่าร้อยละของ “ลูกค้าที่ยากจนที่สุด” ลดลงจากร้อยละ 62 เป็นร้อยละ 54 ในช่วงเวลาดังกล่าว ทั้งนี้ ในปี 2554 ธุรกิจไมโครไฟแนนซ์มีจำนวนผู้กู้ยืมลดลงเป็นครั้งแรกในรอบอย่างน้อย 14 ปี เนื่องจาก สถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์ในรัฐอานธรประเทศ (Andhr Pradesh) ประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นสถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์เชิงพาณิชย์ให้สินเชื่อและเรียกเก็บเงินอย่างดุเดือดต่อเนื่อง ดังนั้น รัฐบาลประเทศอินเดียจึงดำเนินการลงโทษสถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์ดังกล่าวอย่างรุนแรง อย่างไรก็ตาม ประเด็นดังกล่าวอาจสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นด้านการเมืองมากกว่า ประเด็นด้านนโยบาย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าธุรกิจจะฟื้นตัวในเวลาต่อมา แต่ก็ไม่ได้ดำเนินลักษณะธุรกิจแบบเดิมที่เน้นทำกิจกรรมกับลูกค้าที่ยากจน

อย่างไรก็ดี แม้ว่าธุรกิจไมโครไฟแนนซ์จะประสบความสำเร็จอย่างมาก แต่ก็ยังพบว่า ในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนายังคงมีคนจนชนบทและคนจนเมืองที่สามารถเข้าถึงสินเชื่อได้น้อยหรือไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อที่เป็นทางการได้ สะท้อนให้เห็นว่าระบบการเงินของประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ยังคงไม่ตอบโจทย์ความต้องการขั้นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศแบบมีส่วนร่วม トラบดีที่ยังไม่ได้แก้ไขกฎหมายให้วิสาหกิจรายย่อยสามารถเข้าถึงสินเชื่อในระบบ หรือสนับสนุนให้เกิดโครงการสินเชื่อสำหรับผู้ที่ยอยู่นอกระบบที่จัดทำโดยองค์กรที่ไม่ใช่รัฐบาล หรือภาครัฐเอง

2.1.3 ประเด็นทางทฤษฎีของสถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์

นอกจากประเด็นการถกเถียงเกี่ยวกับความรับผิดชอบร่วม (Joint Liability) แล้ว ยังพบว่า มีการอภิปรายเชิงวิชาการในประเด็นด้านนโยบายเชิงทฤษฎีของสถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์ซึ่งประกอบด้วย

1) การอุดหนุนสถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์

ประเด็นแรกของการอภิปราย คือ สถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์ควรได้รับการอุดหนุนหรือไม่ หรือที่เรียกกันในวงทฤษฎีว่า “การแบ่งแยกธุรกิจไมโครไฟแนนซ์ (Microfinance Schism)” ซึ่งเป็นการอภิปรายระหว่างกลุ่มนักวิชาการสองกลุ่ม คือ กลุ่มที่ปรึกษาเพื่อช่วยเหลือคนจน (Consultative Group to Assist the Poor : CGAP) ซึ่งเป็นพันธมิตรระหว่างประเทศที่ทำงานเพื่อพัฒนาการเข้าถึงบริการทางการเงินสำหรับผู้มีรายได้น้อย โดยมีสำนักงานอยู่ที่ธนาคารโลก และมีผู้บริจาคส่วนใหญ่เป็นองค์กรพัฒนาระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก กองทุนการเงินระหว่างประเทศ สหประชาชาติ เป็นต้น องค์กรพัฒนาของประเทศต่าง ๆ มูลนิธิและองค์กรเอกชน ธนาคารเพื่อการพัฒนาภูมิภาค และนักเศรษฐศาสตร์ในสถาบันการศึกษา ทั้งนี้โดยพื้นฐานแล้ว CGAP เห็นว่าการให้เงินสนับสนุนจะช่วยให้สถาบันการเงินดังกล่าวสามารถเข้าถึงผู้กู้มากยิ่งขึ้น และทำให้ต้นทุนการดำเนินงานลดลง ซึ่งจะส่งผลดีต่อผู้กู้ยืม ทั้งนี้ หากพิจารณาตามข้อเท็จจริงจะพบว่า ผู้กู้ยืมที่ยากจนที่สุด อาจไม่ต้องการที่จะชำระอัตราดอกเบี้ยการกู้ยืมที่สูง เมื่อพิจารณาถึงโอกาส

ทางธุรกิจที่ไม่คุ้มค่ากับอัตราดอกเบี้ยที่ต้องจ่ายไป กล่าวคือ ความยืดหยุ่นอัตราดอกเบี้ยของอุปสงค์ในสินเชื่อคนจนนั้นไม่ใกล้เคียงกับศูนย์ และโดยทั่วไปแล้ว คนจนมักจะไม่มีโอกาสที่จะลงทุนในโครงการที่ให้ผลตอบแทนสูง ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องอุดหนุนเงินบางส่วนเพื่อให้คนจนสามารถเข้าถึงผู้ประกอบการรายย่อยได้

อย่างไรก็ตาม สินเชื่อที่ได้รับการอุดหนุนก็ไม่สามารถประกันได้ว่า ผู้ได้รับสินเชื่อจะมีผลผลิตและรายได้ที่สูงขึ้น โดยงานศึกษาบางส่วนชี้ให้เห็นว่า ธนาคารหมู่บ้านหรือโครงการสถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์อื่น ๆ ไม่สามารถช่วยให้ผู้กู้ซึ่งเป็นผู้ยากจนที่สุดให้มีสถานะที่ดีขึ้นได้ และคนจนเหล่านั้น อาจมีสถานะที่แย่ลง มีการก่อหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดผลผลิตเพิ่มเติม แต่ยังคงต้องจ่ายดอกเบี้ยต่อเนื่อง ทั้งนี้ อุดหนุนจะเกิดประสิทธิภาพ เมื่อมีการจัดสรรสินเชื่อไปยังครัวเรือนที่ยากจนจริงและมีการลงทุนอย่างเหมาะสม

2) การบูรณาการชุดนโยบายแก้ไขความยากจน – ไมโครไฟแนนซ์พลัส

ประเด็นอภิปรายต่อมา คือ โครงการไมโครไฟแนนซ์ควรบูรณาการร่วมกับโครงการอื่นหรือไม่ โดยผู้ที่เห็นว่าเกิดประโยชน์ ให้เหตุผลอย่างน้อย 3 ประการ ประการแรก เนื่องจากโครงการบางประเภท นำสินเชื่อมาผูกพันกับกลไกการคัดกรองเพื่อให้แน่ใจว่า ผู้กู้ที่ไม่ยากจนจะไม่ได้รับประโยชน์จากเงินอุดหนุน ประการที่สอง โดยทั่วไปคนจนไม่สามารถใช้สินเชื่อทางธุรกิจได้อย่างเพียงพอหากไม่มีสุขภาพและการศึกษาที่เหมาะสม ดังนั้น จึงเห็นควรให้มีบริการด้านสุขภาพหรือการศึกษาควบคู่ไปกับการให้สินเชื่อ ประการที่สาม คนจนจำนวนมากดูเหมือนจะไม่ตระหนักถึงความสำคัญของทุนมนุษย์ ดังนั้น โครงการพัฒนาทุนมนุษย์ เช่น โครงการด้านสุขภาพและการศึกษา อาจเป็นลักษณะของสินเชื่อที่ช่วยจูงใจให้พวกเขาเข้าร่วมในโครงการดังกล่าวได้ อย่างไรก็ตาม หน่วยงานพัฒนาทุนมนุษย์ไม่จำเป็นต้องเป็นหน่วยงานเดียวกัน และสามารถแยกหน่วยงานได้ เนื่องจากต้นทุนในการบริหารจัดการจากการแยกโครงการอาจถูกกว่า ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับข้อได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบที่แตกต่างกันระหว่างหน่วยงานที่ไม่ใช้รัฐแต่ละแห่ง และผู้ที่มีรายได้น้อยบางรายก็ไม่จำเป็นต้องใช้บริการเหล่านี้ครบทั้งหมด ดังนั้น จึงมีการอภิปรายมากขึ้นในวงการไมโครไฟแนนซ์ว่า ควรรวมเรื่องสินเชื่อกับการศึกษา สุขภาพ หรือโครงการอื่น ๆ หรือไม่ ทั้งนี้ การศึกษาเกี่ยวกับการบูรณาการระหว่างไมโครไฟแนนซ์และการฝึกอบรมทางธุรกิจขั้นพื้นฐานแสดงให้เห็นว่า อาจคุ้มต้นทุนมากที่สุด ทั้งนี้ Bangladesh Rural Advancement Committee (BRAC) ซึ่งเป็นองค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐ ถือเป็นตัวอย่างคลาสสิกของแนวทางการบูรณาการโครงการที่เรียกว่า “ไมโครเครดิต-พลัส”

โดยสรุปแล้ว ไมโครไฟแนนซ์เป็นหนึ่งในเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและมีประโยชน์อย่างมาก ดังนั้น การช่วยธุรกิจเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นจะช่วยให้ผู้รับบริการที่มีฐานะยากจนได้รับประโยชน์จากการให้บริการสินเชื่อ การออม และการประกันภัย จากไมโครไฟแนนซ์ต่อไป

2.2 ทบทวนวรรณกรรมหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion) ต่อเศรษฐกิจและสังคม และองค์การการเงินระดับฐานรากของประเทศไทย เพื่อให้มีแนวคิดรวมถึงองค์ความรู้ที่จำเป็นสำหรับนำไปใช้ประกอบการปรับปรุงนโยบายระบบการเงินภาคประชาชน ผ่านการให้สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ สรุปได้ ดังนี้

2.2.1 การศึกษาผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion) ต่อเศรษฐกิจและสังคม

1) การศึกษาผลกระทบต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

Gurley, J. G., & Shaw, E. S. (1955), McKinnon, R. I. (1973) และ Levine, R. (2005) ได้อธิบายกลไกของผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงินต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจผ่านทฤษฎีทางการเงินและการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยในทางทฤษฎีระบุว่า กิจกรรมของสถาบันทางการเงินสามารถส่งผลกระทบต่อเงื่อนไขทางการเงิน ซึ่งจะส่งผลไปยังระดับการลงทุน การผลิต และการตัดสินใจบริโภค ซึ่งทั้งหมดจะส่งผลต่อเนื่องไปยังผลผลิตและการเติบโตทางเศรษฐกิจในที่สุด ทฤษฎีนี้เน้นว่า การพัฒนาภาคการเงินจะช่วยผ่อนคลายเงื่อนไขทางการเงิน และเพิ่มการให้สินเชื่อแก่หน่วยงานที่ขาดแคลน ซึ่งจะช่วยกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ เนื่องจาก ตัวกลางทางการเงินจะทำหน้าที่จัดสรรการให้สินเชื่อที่จะก่อให้เกิดการเติบโตของผลผลิตได้ดีกว่า นอกจากนี้ การเข้าถึงบริการทางการเงินที่มากขึ้น จะช่วยให้ประชาชนและธุรกิจจำนวนมากเข้าสู่ระบบการเงินที่เป็นทางการ ทั้งนี้ สถาบันการเงินสามารถใช้เงินฝากใหม่ที่ได้รับจากลูกค้าที่มีบัญชีธนาคาร เพื่อให้สินเชื่อใหม่แก่หน่วยงานที่ขาดแคลนได้ ซึ่งจะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจตามกลไกที่กล่าวไว้ข้างต้น

Siddiki, J., & Bala-Keffi, L. R. (2024) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงบริการทางการเงินกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยใช้ข้อมูลช่วงยาว (Panel Data) ใน 153 ประเทศทั่วโลก ระหว่างปี 2554 ถึง 2563 รวมกับแบบจำลองแบบสุ่ม (Random Effects Models) พบว่า ประเทศที่มีการพัฒนาทางการเงินดีจะมีการเข้าถึงบริการทางการเงินที่ดีเช่นกัน และส่วนใหญ่จะเป็นประเทศที่มีสถาบันสาธารณะที่มีสถานะดี และมีเศรษฐกิจแบบเปิดมากที่สุด ทั้งนี้ การเข้าถึงบริการทางการเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยผลกระทบเหล่านี้จะมากกว่าในประเทศที่พัฒนาแล้ว และมากกว่าในเศรษฐกิจที่ไม่เปราะบางเมื่อเทียบกับเศรษฐกิจที่เปราะบาง งานวิจัยประเมินว่าการเพิ่มขึ้นของการเข้าถึงบริการทางการเงินที่ร้อยละ 1 จะส่งผลให้เศรษฐกิจขยายตัวได้เพิ่มขึ้นในประเทศที่มีรายได้สูง รายได้ปานกลาง และรายได้ต่ำเพิ่มในอัตราร้อยละ 0.65 ร้อยละ 0.52 และร้อยละ 0.39 ตามลำดับ นอกจากนี้ การพัฒนาด้านการเงินจะช่วยเพิ่มผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงินต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้มากยิ่งขึ้น

Hussain et al. (2024) ได้ศึกษาในวิธีที่ใกล้เคียงกันโดยใช้ข้อมูลช่วงยาว (Panel Data) ของ 21 ประเทศในภูมิภาคเอเชีย ระหว่างปี 2547 ถึง 2562 โดยแบ่งกลุ่มเป็นประเทศที่พัฒนาและประเทศที่กำลังพัฒนา พบว่า การเข้าถึงบริการทางการเงินกับการพัฒนาของเศรษฐกิจในเอเชียมีความสัมพันธ์เชิงบวกที่มีนัยสำคัญในระยะยาว โดยมีความสัมพันธ์แบบทั้งเหตุและผลต่อกันทั้งสองด้าน อย่างไรก็ตาม พบว่า ผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงินต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจในประเทศที่กำลังพัฒนานั้นชัดเจนกว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว

Boachie, C., & Adu-Darko, E. (2024) ได้ศึกษาผลกระทบการเข้าถึงบริการทางการเงินกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจในภูมิภาคแอฟริกาบริเวณใต้ทะเลทรายสะฮารา โดยใช้ข้อมูลของ 47 ประเทศในภูมิภาคแอฟริกา ระหว่างปี 2543 ถึง 2563 การศึกษาพบว่า การเข้าถึงบริการทางการเงินมีผลทางบวกกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ยังพบประเด็นเรื่องการพัฒนาทุนมนุษย์ (Human Capital) ที่ได้รับผลกระทบทางบวกจากการเข้าถึงบริการทางการเงินที่มากขึ้น และส่งผลให้สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจได้มากขึ้น

2) การศึกษาผลกระทบต่อความยากจนและความเหลื่อมล้ำ

Banerjee, A. V., & Newman, A. F. (1993) และ Mehrotra, A., & Yetman, J. (2015) พบว่า การพัฒนาทางการเงินผ่านการเพิ่มขึ้นของบริการทางการเงิน จะเป็นช่องทางสำคัญที่สามารถนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของการเข้าถึงบริการทางการเงินและส่งผลต่อการลดลงของความยากจนและการว่างงานได้ ซึ่งจะเป็นผลบวกและตัวคูณต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจต่อหัว (Multiplier effects on Gross Domestic Product per capita)

Rewilak, J. (2017) ศึกษาเรื่องบทบาทของการพัฒนาการเข้าถึงทางการเงินกับการลดความยากจน ซึ่งการพัฒนาที่เจาะไปในเชิงลึกจะมีประโยชน์ต่อการลดความยากจนมากที่สุด และกล่าวถึงการมุ่งเป้าลดความยากจนและสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจที่มากขึ้นนั้น ธนาคารโลกและกลุ่ม (G20) ได้ยกประเด็นการเข้าถึงบริการทางการเงินในประเทศกำลังพัฒนาด้วย อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าความไม่มั่นคงทางการเงินและความไม่มีประสิทธิภาพของภาคธนาคารไม่มีผลเสียต่อการลดความยากจน ในขณะที่ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าความไม่มั่นคงและความไม่มีประสิทธิภาพทางการเงินไม่มีผลเสียโดยตรงต่อความยากจน แต่ก็อาจมีผลทางอ้อมต่ออัตราความยากจนได้ ผ่านกลไกความไม่มีเสถียรภาพทางการเงินที่จะไปบั่นทอนการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และส่งผลต่อไปยังความยากจนอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ ภาคการเงินที่เปราะบางมากขึ้นอาจไปลดความสามารถในการให้สินเชื่อแก่บุคคลหรือวิสาหกิจขนาดเล็กที่มีนวัตกรรมซึ่งอาจปิดกั้นช่องทางการลดความยากจนได้ ซึ่งจะเป็นเช่นเดียวกับในช่วงเวลาที่ภาคการเงินอาจประสบปัญหา ธนาคารอาจเลือกกักตุนสภาพคล่อง หรือปรับปรุงอัตราส่วนเงินกองทุนของตนโดยการลดจำนวนสินทรัพย์เสี่ยงทั้งหมดลง

Cihak et al. (2024) พบความเชื่อมโยงระหว่างการเข้าถึงบริการทางการเงินกับความเหลื่อมล้ำ โดยงานวิจัยใช้ข้อมูลช่วงยาว (Panel Data) ของ 105 ประเทศทั่วโลก ระหว่างปี 2547 ถึง 2558 พบว่าบริการชำระเงิน ซึ่งประมาณการโดยความครอบคลุมของตู้ ATM มีความสัมพันธ์กับความเหลื่อมล้ำที่ลดลง ซึ่งวัดโดยค่าสัมประสิทธิ์ GINI ยิ่งไปกว่านั้น ความสัมพันธ์นี้แข็งแกร่งขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเมื่ออัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงกว่าเมื่อระบบการเงินมีเสถียรภาพมากขึ้น และเมื่อความลึกทางการเงินต่ำกว่า (Financial Depth) การใช้ตัวชี้วัดแบบผสม Loukoianova, E., & Yang, Y. (2018) ก็พบผลประโยชน์ของการเข้าถึงบริการทางการเงินเช่นกัน โดยลดความไม่เท่าเทียมกันและความยากจน นอกจากการเพิ่มการเติบโตทางเศรษฐกิจ

3) การศึกษาผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเงิน

ผลวิจัยบางส่วนอาจมีการแย้งว่าความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงบริการทางการเงินกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจอาจเป็นไปในทางลบ Khan, H. R. (2011) พบว่า ความพยายามในการเพิ่มการเข้าถึงบริการทางการเงินอาจสร้างความเสี่ยงใหม่ที่อาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของระบบการเงิน ซึ่งจะส่งผลเสียต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจในที่สุด และงานวิจัยเชิงประจักษ์ของ Menyelim et al (2021) ตรวจสอบผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงินต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจใน 48 ประเทศในแอฟริกาใต้บริเวณใต้สะฮาราตั้งแต่ปี 2538 ถึง 2560 โดยใช้ตัวชี้วัดการเข้าถึงทางการเงินเป็นตัวแทนของการเข้าถึงบริการทางการเงิน พบว่า การเข้าถึงบริการทางการเงินส่งผลในทางลบต่อความสัมพันธ์ระหว่างความไม่เท่าเทียมของรายได้กับการเติบโตทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงทางการเงินอย่างทั่วถึง ยังมีผลสุทธิในเชิงบวกในการลดทอนผลกระทบของความไม่เท่าเทียมของรายได้ต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ

งานวิจัยเชิงประจักษ์ที่สำรวจความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงบริการทางการเงิน และเสถียรภาพทางการเงิน สิ่งนี้มีแรงจูงใจส่วนหนึ่งมาจากสมมติฐาน "การเงินมากเกินไป" (Too Much Finance) ซึ่งโต้แย้งว่าเหตุผลหนึ่งที่ความสัมพันธ์ระหว่างการเงินกับการเติบโตแสดงให้เห็นรูปร่างคล้ายหลังอูฐ (The Hump) นั้นเป็นเพราะระบบการเงินขนาดใหญ่มีแนวโน้มที่จะเกิดความไม่มั่นคง และวิกฤตมากขึ้น นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับงานวิจัยของ Schularick, M., & Taylor, A. M. (2012) พบว่าการขยายตัวของสินเชื่ออย่างรวดเร็วมักเป็นเครื่องชี้และสัญญาณบ่งชี้ว่าถึงวิกฤตทางการเงิน เมื่อพิจารณาจะเห็นถึงความสัมพันธ์ที่อ่อนแอลงคล้ายกันระหว่างการเข้าถึงบริการทางการเงินและการเติบโต เมื่อการเข้าถึงเพิ่มขึ้น จะมีการเลือกระหว่างสองสิ่ง (Tradeoff) ระหว่างการเข้าถึงบริการทางการเงิน และเสถียรภาพทางการเงิน

2.2.2 องค์การการเงินระดับฐานรากของต่างประเทศ

สถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์ยังพบได้ในประเทศที่พัฒนาแล้วในอดีต เช่น ไอร์แลนด์ และเยอรมนี Seibel (2003) โดยจุดกำเนิดในฝั่งยุโรปมาจากช่วงที่เกิดการขยายตัวของความยากจนในศตวรรษที่ 16 ส่งผลให้ไอร์แลนด์มีการเริ่มต้นตั้งกองทุนเพื่อกู้ยืมเงินในช่วงทศวรรษที่ 1720 ซึ่งมีรายได้จากการรับบริจาค โดยมีการปล่อยเงินกู้แบบไร้ดอกเบี้ยและจ่ายคืนเป็นรายเดือน ในช่วงแรกผลิตภัณฑ์นี้ยังไม่ได้รับความนิยมมากนัก แต่ได้รับแรงสนับสนุนจาก 2 เหตุการณ์หลัก ได้แก่ 1) กฎหมายพิเศษในปี ค.ศ. 1823 ที่อนุญาตให้องค์กรการกุศลเหล่านี้สามารถปรับเปลี่ยนเป็นสถาบันตัวกลางทางการเงินที่คิดดอกเบี้ยในสินเชื่อได้และรับเงินฝากเพื่อจ่ายดอกเบี้ยให้ได้เช่นกัน และ 2) การจัดตั้งคณะกรรมการกองทุนเงินกู้สินเชื่อ (Loan Fund Board) ในปี ค.ศ. 1836 เพื่อเฝ้าระวังการกำกับดูแล และตรวจสอบ ส่งผลให้กองทุนต่าง ๆ มีความน่าเชื่อถือและเป็นทางการมากยิ่งขึ้น ทำให้สถาบันการเงินเหล่านี้เพิ่มขึ้นมาจนมีจำนวนราว 300 แห่ง โดยสามารถพึ่งพาตัวเองและมีความยั่งยืน สามารถเพิ่มการปล่อยสินเชื่อให้ครัวเรือนที่มีความยากจน เพิ่มผลตอบแทนดอกเบี้ยเงินฝากให้ประชาชนไอร์แลนด์ และมีการเข้าถึงครอบคลุมกว่าร้อยละ 20 ของครัวเรือน อย่างไรก็ตาม กลุ่มธนาคารพาณิชย์เริ่มได้รับผลกระทบจากการขยายตัวของสถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์ ส่งผลให้มีการร้องขอให้รัฐบาลกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยภายใต้มาตรการกดดันทางการเงิน (Financial Repression) ในปี ค.ศ. 1843 ทำให้จุดเด่น ความสามารถในการแข่งขัน และความนิยมของสถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์เริ่มหายไป บทบาทต่าง ๆ ลดลงจนหมดในช่วงทศวรรษที่ 1950

สำหรับประเทศเยอรมนี สถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์มีแหล่งกำเนิดที่ไม่เป็นทางการหลัก 3 แหล่ง ได้แก่ 1. กองทุนการออมในชุมชน (Community-based saving funds) 2. สหกรณ์ออมทรัพย์และการให้สินเชื่อในเมือง (Urban savings and credit cooperatives) 3. สหกรณ์ออมทรัพย์และการให้สินเชื่อในชนบท (Rural savings and credit cooperatives) สถาบันการเงินเหล่านี้เกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 18 โดยได้ถอดบทเรียนของประเทศไอร์แลนด์มาแล้ว ทำให้ไม่พึ่งพาเงินบริจาคเพียงอย่างเดียวในการสร้างความยั่งยืนให้กับสถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์มีการพัฒนาอย่างช้า ๆ ผ่านการปล่อยสินเชื่อและปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับความต้องการในการพัฒนาสถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์โดยเยอรมนีได้ออกกฎหมาย “พระราชบัญญัติสหกรณ์แห่งอาณาจักรเยอรมัน (Cooperative Act of the German Reich)” ในปี ค.ศ. 1889 ซึ่งถือเป็นกฎหมายสหกรณ์ฉบับแรกของโลก ซึ่งมีแกนหลักคือการเปลี่ยนหลักความรับผิดชอบไม่จำกัด (unlimited liability) ซึ่งเป็นอุปสรรค

ต่อการเติบโต มาเป็นหลักความรับผิดชอบจำกัด (limited liability) ทำให้สถาบันการเงินไม่โครไฟแนนซ์สามารถประสบความสำเร็จได้

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาประสบการณ์ฟิโกไฟแนนซ์ในต่างประเทศเพิ่มเติมจำนวน 5 ประเทศ ประกอบด้วย ประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศบังคลาเทศ ประเทศเกาหลีใต้ ประเทศบราซิล และประเทศโบลิเวีย

1) ประเทศฟิลิปปินส์

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ประชาชนฟิลิปปินส์จำนวนมากยังคงพึ่งพาหนี้นอกระบบและกลไกการเงินที่ไม่เป็นทางการ เนื่องจากข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการทางการเงินในระบบ ธนาคารโลกเคยประเมินว่าในปี ค.ศ. 2017 มีประชากรผู้ใหญ่ฟิลิปปินส์เพียงประมาณร้อยละ 34 ที่มีบัญชีเงินฝากหรือบัญชีการเงินอย่างเป็นทางการสะท้อนให้เห็นว่าคนส่วนใหญ่ยังคงอยู่นอกระบบการเงินทางการธนาคาร (Debuque-Gonzales & Corpus, 2021) สาเหตุสำคัญของการกีดกันทางการเงินดังกล่าว ได้แก่ ความยากจน รายได้ต่ำ ค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการเปิดบัญชีที่สูง สาขานาการที่ตั้งอยู่ห่างไกลในพื้นที่ชนบท และการขาดเอกสารประจำตัว (Debuque-Gonzales & Corpus, 2021) นอกจากนี้ การกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้นอกระบบยังคงเป็นพฤติกรรมปกติของประชาชน โดยผลสำรวจของธนาคารกลางฟิลิปปินส์ (Bangko Sentral ng Pilipinas: BSP) ในปี ค.ศ. 2021 ระบุว่าประชาชนร้อยละ 47 ยังคงพึ่งพาเงินกู้จากครอบครัวหรือเพื่อน และอีกร้อยละ 14 ใช้บริการจากเจ้าหนี้นอกระบบ ซึ่งสะท้อนภาระหนี้สินที่ยังแพร่หลายในกลุ่มผู้มีรายได้น้อยที่เข้าถึงสินเชื่อในระบบอย่างเท่าเทียม (Bangko Sentral ng Pilipinas, 2022)

เพื่อลดข้อจำกัดดังกล่าว รัฐบาลฟิลิปปินส์ได้ดำเนินนโยบายหลายประการเพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มทางการเงิน (financial inclusion) ของประชาชน มาตรการสำคัญประการแรกคือ โครงการระบบบัตรประจำตัวประชาชนแห่งชาติ (Philippine Identification System: PhilSys) ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายในปี ค.ศ. 2018 โดยมีเป้าหมายเพื่อออกบัตรประจำตัวแบบรวมศูนย์ให้แก่ประชาชนทุกคน เพื่อเป็นระบบการพิสูจน์ตัวตนที่เชื่อถือได้ระดับประเทศ และลดอุปสรรคด้านเอกสารในการเปิดบัญชีธนาคารหรือการใช้บริการทางการเงินอื่น ๆ (Diokno, 2019) ต่อมาในปี ค.ศ. 2018 ธนาคารกลางฟิลิปปินส์ได้ออกหลักเกณฑ์ตามประกาศ Circular No. 992 ให้ธนาคารพาณิชย์ทุกแห่งนำเสนอผลิตภัณฑ์บัญชีเงินฝากพื้นฐาน (Basic Deposit Account) โดยไม่เก็บค่าธรรมเนียมรายปี ไม่กำหนดวงเงินฝากขั้นต่ำ และลดความซับซ้อนของขั้นตอนการเปิดบัญชีให้แก่ประชาชน ทั้งนี้ จากการประกาศใช้นโยบายดังกล่าวส่งผลให้ในปี ค.ศ. 2020 มีประชาชนเปิดบัญชีพื้นฐานแล้วมากกว่า 4.6 ล้านบัญชีในธนาคาร 122 แห่งทั่วประเทศ (Bangko Sentral ng Pilipinas, 2021) ในขณะเดียวกัน ภาครัฐยังได้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านข้อมูลเครดิตผ่านการจัดตั้งบริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติ (Credit Information Corporation: CIC) ตามอำนาจของพระราชบัญญัติระบบข้อมูลเครดิต ปี ค.ศ. 2008 เพื่อรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลสินเชื่อจากผู้กู้ในระบบการเงินทั้งหมด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดปัญหาความไม่สมมาตรของข้อมูล (information asymmetry) ระหว่างผู้กู้และผู้ให้กู้ ทั้งนี้ ณ เดือนมีนาคม ค.ศ. 2020 CIC ได้รวบรวมข้อมูลลูกหนี้รายย่อยกว่า 11.3 ล้านราย และบัญชีสินเชื่อกว่า 73.5 ล้านบัญชี ซึ่งครอบคลุมทั้งผู้กู้จากธนาคารและสถาบันการเงินรายย่อย (Credit Information Corporation, 2020)

ในขณะเดียวกัน ภาคเอกชนของฟิลิปปินส์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเงินภาคประชาชนควบคู่กับนโยบายของรัฐ สถาบันไมโครไฟแนนซ์ เช่น ธนาคารชุมชน สหกรณ์การเงิน และองค์กรการเงินรายย่อย (microfinance institutions: MFIs) ได้ขยายการให้บริการสินเชื่อรายเล็ก

อย่างต่อเนื่อง โดยสินเชื่อดังกล่าวมักไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน และมีเงื่อนไขการชำระหนี้ที่ยืดหยุ่น สอดคล้องกับความสามารถของผู้กู้รายย่อย งานวิจัยของ Layaoen และ Takahashi (2022) พบว่าการเข้าถึงสินเชื่อไมโครไฟแนนซ์มีส่วนช่วยลดการพึ่งพาแหล่งเงินกู้นอกระบบอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ การพัฒนาระบบข้อมูลเครดิตกลางของ CIC ยังเอื้อให้เกิดเครดิตบูโรภาคเอกชน ซึ่งสามารถใช้ข้อมูลจากฐานกลางของ CIC เพื่อประเมินความเสี่ยงและจัดทำคะแนนเครดิตสำหรับผู้กู้รายใหม่ เพิ่มโอกาสในการปล่อยสินเชื่อ และลดต้นทุนการตรวจสอบประวัติ (Credit Information Corporation, 2020) อีกด้านหนึ่งการเติบโตของเทคโนโลยีทางการเงิน (Financial Technology: Fintech) โดยเฉพาะบริการกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ เช่น GCash และ Maya (เดิมชื่อ PayMaya) ได้พลิกโฉมโอกาสในการเข้าถึงการเงินของประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มที่ไม่มีบัญชีธนาคารแบบดั้งเดิม ณ ปี ค.ศ. 2022 GCash มีผู้ใช้บริการมากกว่า 60 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 80 ของประชากรผู้ใหญ่ทั่วประเทศ (Esmael, 2022) รายงานของ BSP ยังระบุว่า สัดส่วนผู้ใหญ่ที่มีบัญชีทางการเงินเพิ่มจากร้อยละ 29 ในปี ค.ศ. 2019 เป็นร้อยละ 56 ในปี ค.ศ. 2021 และจากกลุ่มดังกล่าว มีผู้ถือบัญชีเงินอิเล็กทรอนิกส์ถึงร้อยละ 36 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 8 ในปี ค.ศ. 2019 (Ta-asan, 2023; Bangko Sentral ng Pilipinas, 2022) โดยสรุป ภาครัฐและภาคเอกชนของประเทศฟิลิปปินส์มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้แก่ประชาชนผ่านการประสานกันระหว่างมาตรการภาครัฐและนวัตกรรมจากภาคเอกชน ซึ่งนำไปสู่ความก้าวหน้าอย่างเป็นรูปธรรมในการขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชนฟิลิปปินส์ อันเป็นฐานรากสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจในระยะยาว

2) ประเทศบังคลาเทศ

หนึ่งในอุปสรรคสำคัญที่ประชากรยากจนและผู้มีรายได้น้อยได้ไถ่ถอนความยากจนต้องเผชิญ คือ การเข้าถึงแหล่งเงินทุน ธนาคารกรามีนแห่งบังคลาเทศเป็นตัวอย่างที่สำคัญของการจัดหาเครดิตให้แก่ประชาชนที่ยากจน ในขณะที่สามารถลดความเสี่ยงจากการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ สถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์ที่มุ่งเป้าหมายไปยังกลุ่มประชากรยากจน เช่น ธนาคารกรามีน (Grameen Bank) หรือธนาคารหมู่บ้าน ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วในประเทศกำลังพัฒนานับตั้งแต่ปี 2523 โดยเฉพาะในบังคลาเทศที่พบการขยายตัวของสถาบันการเงินดังกล่าวได้มากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก และไม่มีประเทศใดที่จะมีการขยายตัวในอัตราที่สูงเท่าบังคลาเทศได้ ซึ่งความสำเร็จในการพัฒนาระบบสถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์ดังกล่าว สามารถเปลี่ยนภาพลักษณ์จาก “ประเทศแห่งความอดอยาก” มาเป็น “ประเทศแห่งความหวัง” ได้

ประเทศบังคลาเทศเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความก้าวหน้ามากที่สุดในนวัตกรรมด้านการทำไมโครเครดิต หรือสินเชื่อเพื่อรายย่อยสำหรับผู้ที่ยากจน โดยปัจจัยที่ทำให้ประเทศบังคลาเทศมีความก้าวหน้าในด้านนี้เนื่องมาจากแนวคิดของ Muhammad Yunus ผู้ก่อตั้งธนาคารกรามีน ในปี 2526 ซึ่งผลลัพธ์จากการก่อตั้งธนาคารดังกล่าว ทำให้เขาได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพในปี 2549 และความสำเร็จในการดำเนินการของธนาคารกรามีนนั้น ได้มีส่วนสำคัญและเป็นต้นแบบให้ประเทศอื่นมากกว่า 64 ประเทศดำเนินนโยบายไมโครเครดิตในรูปแบบของธนาคาร

สำหรับประวัติของธนาคารกรามีนนั้น เริ่มต้นมาจากแนวคิด Muhammad Yunus ในช่วงกลางทศวรรษ 2513 เมื่อสมัยครั้งยังเป็นศาสตราจารย์ด้านเศรษฐศาสตร์ที่ Chitagong University ที่ประเทศบังคลาเทศ Muhammad Yunus ได้ศึกษาวิจัยและพบว่า การที่คนจนนั้นไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อได้นั้นเป็นข้อจำกัดสำคัญในการที่พวกเขาจะมีความก้าวหน้าในด้านเศรษฐกิจ

หรือทำให้ชีวิตพวกเขาดีขึ้นได้ ซึ่งต่อมา แนวคิดดังกล่าวได้ถูกทดสอบและได้รับการสนับสนุนอย่างมากมาจากนักเศรษฐศาสตร์และงานวิจัยอีกหลายชิ้น ซึ่งเมื่อ Muhammad Yunus ได้ข้อสรุปดังนั้นแล้ว จึงมีความปรารถนาที่จะสร้างอะไรบางอย่างเพื่อเหมือนเป็นการทดลองแนวคิดของตนเองว่ามันเป็นไปได้ที่จะปล่อยสินเชื่อแก่คนจนที่ไม่มีแม้แต่หลักทรัพย์ค้ำประกัน ซึ่งต่อมาแนวคิดดังกล่าวถูกพัฒนาขึ้นมาเป็นธนาคารกรามีนในลักษณะที่เขานับมองว่าเป็นโครงการวิจัยและมีการดำเนินการไปพร้อมกัน โดยในปัจจุบันธนาคารกรามีนได้เป็นสถาบันการเงินที่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้ง โดยมีลูกค้าที่เป็นคนจนและคนที่เคยจนมาก่อนมากกว่า 8.25 ล้านคน

ทั้งนี้ แนวคิดสำคัญของการกำเนิดธนาคารกรามีนนั้นสะท้อนผ่านปาฐกถาสำคัญของ Muhammad Yunus ที่กล่าวไว้ว่า “มนุษย์ทุกคนมีจิตวิญญาณของความเป็นผู้ประกอบการ บางคนมีโอกาสได้เป็น แต่บางคนก็ไม่มีโอกาสดังกล่าว ดังนั้นแล้ว เงินกู้ปริมาณเล็กน้อยนี้จึงเปรียบเสมือนเป็นตัวช่วยให้พวกเขาเหล่านั้นได้ลองค้นหาศักยภาพของตนเอง มนุษย์ทุกคนนั้นมีทักษะ โดยเฉพาะทักษะการเอาชีวิตรอดและข้อเท็จจริงที่ว่าพวกเขามีชีวิตรอดนั้นก็เป็นการชี้ให้เห็นว่าถ้าอย่างนั้นได้รับการพิสูจน์แล้วเรามีเพียงแต่หน้าที่ในการสนับสนุนทักษะนี้และคอยดูว่าพวกเขาจะอย่างไรก็เงินกู้ยืมเพียงเท่านั้น”

Muhammad Yunus ริเริ่มการดำเนินการโครงการธนาคารกรามีนในช่วงปี 2519 หลังจากที่เขาสามารถที่จะโน้มน้าวให้ธนาคารเพื่อการพัฒนาการเกษตรบังคลาเทศปล่อยเงินกู้จำนวนหนึ่งสำหรับการตั้งกิจการในช่วงระยะเริ่มแรกได้ และเงินกู้นี้มีค้ำประกันเพียงคนเดียวคือ Muhammad Yunus ต่อมาเขาได้ทำการขยายโครงการและขอเงินทุนเพิ่มเติมโดยการโน้มน้าวรัฐบาลให้เห็นถึงคุณค่าของธนาคารกรามีน จนกระทั่งสามารถที่จะจัดตั้งธนาคารกรามีนให้เป็นสถาบันการเงินได้ในที่สุดในปี 2526

ในปัจจุบัน ธนาคารกรามีนสามารถที่จะเติบโตได้อย่างก้าวกระโดด โดยในปัจจุบันมีมากกว่า 2,400 สาขาทั่วประเทศ กินพื้นที่มากกว่า 78,000 หมู่บ้าน ในปัจจุบัน เงินกู้ที่ธนาคารกรามีนปล่อยกู้มาจากเงินฝากทั้งหมด โดยที่สาขา (แต่ละสาขารอบคลุมประมาณ 15-20 หมู่บ้าน) จะเป็นผู้บริหารจัดการกำไรและขาดทุนทั้งหมด ในเชิงโครงสร้าง แต่ละสาขาจะประกอบไปด้วย 8 กลุ่มหมู่บ้าน แต่ละกลุ่มหมู่บ้านประกอบด้วยสมาชิก 5 คน ดังนั้น 1 สาขาจะมีสมาชิกที่ดำเนินการฝากเงินทั้งสิ้น 40 คน ทั้งนี้ การกำหนดให้แต่ละกลุ่มหมู่บ้าน มีสมาชิกได้แค่ 5 คนนั้น ไม่ได้มาจากการกำหนดขึ้นมาลอย ๆ แต่อย่างใด แต่มาจากการวิเคราะห์และการทดลอง ซึ่งแต่เดิม ธนาคารจะปล่อยกู้เป็นรายบุคคล แต่การปล่อยแบบนี้จะทำให้ทางธนาคารมีภาระงานมาก พนักงานมีภาระหนักในการติดตามเงื่อนไขการใช้เงิน และติดตามการชำระหนี้คืน ต่อมาเมื่อแนวคิดการปล่อยเป็นกลุ่มเริ่มได้รับความสนใจ ธนาคารได้ทดลองปล่อยในระดับ 10 คนก่อน แต่ก็ไม่มีประสิทธิภาพมากนักเนื่องจากกลุ่มมีขนาดใหญ่ไปที่จะให้คนในกลุ่มติดตามกันเอง ก็เลยทำการเปลี่ยนเป็น 5 คน แทน ซึ่งพบว่ามีประสิทธิภาพสูง อย่างไม่รู้ตัว ตั้งแต่ปี 2541 ธนาคารกรามีนเริ่มกลับมาเน้นปล่อยเป็นรายบุคคลเพิ่มขึ้น

ตั้งแต่ธนาคารกรามีนก่อตั้งขึ้นมา ธนาคารมีส่วนช่วยให้ชาวบังคลาเทศที่ยากจนหลายล้านคนสามารถที่จะริเริ่มหรือพัฒนาธุรกิจขนาดเล็กของตนได้ ทั้งนี้ ร้อยละ 97 ของผู้กู้เป็นเพศหญิง และผู้ที่มาอยู่กับธนาคารได้โดยทั่วไปนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีที่ดินต่ำกว่าครึ่งเอเคอร์ (ประมาณ 1.3 ไร่) ซึ่งผู้กู้ที่มีลักษณะดังกล่าวคิดเป็นร้อยละ 96 ของผู้กู้ทั้งหมด นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ประจำสาขาของธนาคารกรามีนยังมักที่จะลงพื้นที่ในหมู่บ้านในเขตของตนเพื่อสอบถามและให้ความรู้แก่ประชาชน โดยเฉพาะในประเด็น

ที่เกี่ยวกับบริการของธนาคารกรามีน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนที่ไม่มีการศึกษาและมีความกังวลในการทำธุรกรรมกับธนาคาร

ก่อนหน้าที่จะเปิดสาขาใหม่ได้นั้น ผู้จัดการสาขาใหม่จะต้องเตรียมรายงานด้านสังคมเศรษฐกิจในพื้นที่ ซึ่งครอบคลุมถึงสภาพเศรษฐกิจ ภูมิศาสตร์ ประชากรศาสตร์ โครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมและสื่อสาร และการเมืองท้องถิ่น ซึ่งรายงานดังกล่าวจะช่วยให้ผู้จัดการสาขามีความคุ้นเคยกับพื้นที่และคนในพื้นที่ที่อาจจะมาเป็นผู้กู้ในอนาคต ก่อนที่สาขาดังกล่าวจะเปิดให้บริการเต็มรูปแบบ

ธนาคารกรามีน (ในภาษาเบงกาลี กรามีนแปลว่าชนบท) ได้ถูกจัดให้เป็นธุรกิจประเภทสหกรณ์เครดิตยูเนียนที่ได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐ โดยที่ผู้กู้จะถือหุ้นของธนาคารร้อยละ 94 และรัฐบาลถือหุ้นในส่วนที่เหลือ เมื่อไรก็ตามที่ผู้กู้มียอดการกู้เงินมากถึงระดับหนึ่ง ผู้กู้จะถูกบังคับให้ซื้อหุ้นธนาคารกรามีนหนึ่งหน่วย ทั้งนี้ ธนาคารจะเป็นผู้กำหนดนโยบายดังกล่าวเองโดยอิงข้อมูลมาจากเสียงสะท้อนที่ได้รับจากผู้กู้ โดยที่ไม่มีรัฐบาลมาเกี่ยวข้องหรือยุ่งเกี่ยวแต่อย่างใด อัตราดอกเบี้ยต่อปีของธนาคารกรามีนสำหรับการกู้เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนปกติขึ้นอยู่กับที่ร้อยละ 20 (และอาจมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ) อัตราดอกเบี้ยสำหรับการกู้ซื้อบ้านอยู่ที่ร้อยละ 8 และอัตราดอกเบี้ยเพื่อการศึกษาอยู่ที่ร้อยละ 5 นอกจากนี้ยังมีโครงการพิเศษที่ให้อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 0 แก่ผู้ยากไร้อีกด้วย

ในการที่จะได้รับเงินกู้ยืมแบบที่ไม่ต้องใช้สินทรัพย์ค้ำประกันนั้น ผู้ที่ต้องการขอกู้นั้นจะต้องรวมกลุ่มกันให้ครบ 5 คน แต่ละคนจะต้องผ่านการอบรมเป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ก่อนที่จะมีใครสามารถดำเนินการกู้ได้ หลังจากการอบรมเสร็จสิ้น กลุ่มดังกล่าวจะต้องเข้าร่วมการประชุมกับเจ้าหน้าที่ธนาคารเป็นรายสัปดาห์ด้วย ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าวนี้ ผู้ให้บริการสินเชื่อรายย่อยมักเรียกว่า “การใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันที่มาในรูปของการกดดันจากสมาชิกในกลุ่ม” อย่างไรก็ตาม ภายใต้ข้อกำหนดของธนาคารกรามีนข้อที่ 2 ธนาคารได้ดำเนินการปรับเปลี่ยนกฎระเบียบบางอย่างเพื่อทำให้การชำระเงินมีความยืดหยุ่นมากขึ้นในปี 2541 ผู้ที่อยู่ในกลุ่มไม่จำเป็นต้องลงลายมือชื่อร่วมค้ำประกันให้กับสมาชิกคนอื่นที่ดำเนินการกู้แต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม พบว่ามีการใช้การกดดันในเชิงสังคมที่ค่อนข้างแข็งแกร่งที่ทำให้สมาชิกชำระเงินกู้คืนในที่สุด เนื่องจากสมาชิกรู้ถึงลักษณะและพฤติกรรมของสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม และโดยทั่วไปมักจะเข้าร่วมกลุ่มที่พวกเขาคิดว่ามีสมาชิกที่มีพฤติกรรมที่ดี มีการชำระเงินกู้คืนตามกำหนดเวลา

ในช่วงแรก ๆ ของการดำเนินการ การใช้การสอดส่องจากสมาชิกคนอื่นทำให้ยอดการชำระเงินคืนของธนาคารกรามีนค่อนข้างสูงมากถึงร้อยละ 98 แม้ว่าตัวเลขอัตราชำระเงินคืนดังกล่าวจะยังไม่ได้มีการเผยแพร่ตัวเลขที่แม่นยำจากทางธนาคารออกมา ทำให้เป็นที่ถกเถียงกันมากในวงการวิชาการ แต่เราก็ปฏิเสธไม่ได้ว่ายอดการชำระเงินคืนนั้นค่อนข้างสูงมากเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยทั้งประเทศของการชำระเงินคืนที่ธนาคารปล่อยสินเชื่อให้แก่ลูกค้าที่มีรายได้สูงกว่า

ธนาคารยังมีแรงจูงใจทางการเงินเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้ชำระหนี้ให้ตรงเวลา เช่น การให้วงเงินสินเชื่อเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ในแต่ละปีหากผู้ชำระหนี้ตรงเวลา หรือการที่หากกลุ่มของผู้กู้สามารถเข้าร่วมการประชุมรายสัปดาห์ได้ครบถ้วนและได้ชำระหนี้ครบถ้วน ผู้กู้จะได้รับวงเงินสินเชื่อเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ดังนั้นในแต่ละปีผู้กู้จะได้รับวงเงินสินเชื่อเพิ่มขึ้นสูงสุดร้อยละ 15 นอกจากนี้ยังสามารถรับวงเงินเพิ่มเติมได้อีกเล็กน้อยจากการสอบทานประวัติการชำระเงินของผู้กู้ หรือของกลุ่มของผู้กู้ที่ดี ครบถ้วน

และชำระตรงเวลา ฉะนั้นแล้ว ความต้องการในวงเงินสินเชื่อที่เพิ่มขึ้นของผู้กู้จะช่วยทำให้สมาชิกกดดันผู้กู้มากขึ้น เพื่อที่ต้องการให้ผู้กู้ชำระหนี้ตรงเวลา

สำหรับสมาชิกที่ไม่สามารถชำระหนี้ให้ตรงเวลาได้นั้นจะมีการปรับโครงสร้างหนี้ โดยการปรับให้การชำระหนี้เป็นไปในอัตราที่ต่ำลง ประกอบกับการเพิ่มข้อจำกัดในการทำรีไฟแนนซ์ ธนาคารกรามีนได้อ้างว่า มาตรการดังกล่าวช่วยให้มูลหนี้ค้างชำระลดลงจนเหลือศูนย์ ทั้งนี้ ผู้กู้ส่วนใหญ่มีแรงจูงใจที่จะชำระหนี้ให้ตรงเวลามากเหนือไปจากการโดนกดดันจากสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม เนื่องจากผู้กู้ส่วนใหญ่มีความประสงค์ที่จะปรับปรุงเครดิตของตนเองและอยากที่จะกลับมากู้ได้อีกครั้ง ดังนั้นพวกเขาจึงทำงานอย่างหนักและมักชำระหนี้ตรงเวลา

การที่ผู้กู้ต้องใช้กลุ่มเป็นตัวแทนในการกู้ยืมช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดตั้งวิสาหกิจของกลุ่มขึ้นได้โดยง่าย ซึ่งทำให้ทำให้สามารถดำเนินกิจการที่มีขนาดใหญ่เกินหรือมีความเสี่ยงเกินกว่าที่คนจนจะแบกรับได้เพียงลำพัง นอกจากนี้ ธนาคารกรามีนยังทำงานเพื่อช่วยให้เกิดการเก็บออมในกลุ่มที่มากขึ้น ผ่านการใช้กฎระเบียบเกี่ยวกับการออมขั้นต่ำ หรือมีแรงจูงใจในการช่วยให้ผู้กู้มีการออมเกิดขึ้น

สมาชิกกลุ่มจะได้รับการฝึกอบรมในประเด็นที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เช่น กระบวนการดำเนินการของธนาคาร โครงการเพิ่มการออมในกลุ่ม บทบาทของหัวหน้าสาขา และประธานของกลุ่มของผู้ที่มีห้าคน รวมถึงการฝึกฝนการวิธีการลงลายมือชื่อ นอกจากนี้ การฝึกอบรมยังประกอบด้วยเนื้อหาด้านคุณธรรม โดยเน้นย้ำหลักการพื้นฐาน 16 ประการของธนาคาร ซึ่งเรียกว่า “ข้อปฏิบัติ” ซึ่งสมาชิกทุกคนพึงยึดถือ ข้อปฏิบัติดังกล่าวได้รับการกำหนดขึ้นในการประชุมระดับชาติของหัวหน้าศูนย์สตรีจำนวน 100 คนในปี 2527 โดยมุ่งส่งเสริมการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และยกระดับค่านิยมสมัยใหม่ เช่น ความมีวินัยในตนเอง ความขยันหมั่นเพียร ความสะอาด และการหลีกเลี่ยงการมีส่วนร่วมในชนบทรอบนอกที่ล้าหลัง เช่น การเรียกค่าสินสอด แม้การปฏิบัติตามข้อปฏิบัติดังกล่าว และการเข้าร่วมกิจกรรมที่มีการกล่าวข้อปฏิบัติจะไม่ได้เป็นเงื่อนไขอย่างเป็นทางการในการขอสินเชื่อ แต่ในช่วงปลายทศวรรษ 2520 และ 2530 ข้อปฏิบัติดังกล่าวกลายกลายเป็นเงื่อนไขโดยนัยที่มีผลในทางปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญ

ข้อปฏิบัติทั้ง 16 ข้อ ครอบคลุมกิจกรรมที่หลากหลาย โดยขอยกตัวอย่างบางข้อ เช่น

3. เราจะไม่อาศัยอยู่ในบ้านที่ทรุดโทรม เราจะซ่อมแซมบ้านของเรา และมุ่งมั่นในการสร้างบ้านใหม่โดยเร็วที่สุด

4. เราจะปลูกผักตลอดทั้งปี เราจะบริโภคผักอย่างเพียงพอและจำหน่ายส่วนที่เหลือ

6. เราจะวางแผนเพื่อให้ครอบครัวมีขนาดเล็ก

8. เราจะรักษาความสะอาดของบุตรหลานและสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ

11. เราจะไม่รับสินสอดในงานแต่งงานของบุตรชาย และจะไม่ให้สินสอดในงานแต่งงานของบุตรสาว ทั้งยังจะไม่ยินยอมให้มีการแต่งงานในวัยเด็ก

13. เพื่อรายได้ที่สูงขึ้น เราจะร่วมกันลงทุนในโครงการที่มีขนาดใหญ่ขึ้น

ประเด็นถกเถียงสำคัญในวงการไมโครไฟแนนซ์ คือการพิจารณาว่าสถาบันไมโครเครดิตควรจำกัดบทบาทของตนไว้เพียงแค่การปล่อยสินเชื่อเท่านั้น หรือควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคมอื่น ๆ ด้วย ธนาคารกรามีน ซึ่งในทางทฤษฎีถือเป็นธนาคารประเภทหนึ่ง มากกว่าการเป็น

องค์กรพัฒนาเอกชน มักถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มของสถาบันที่เน้นเฉพาะการปล่อยสินเชื่อ อย่างไรก็ตาม “ข้อปฏิบัติทั้ง 16 ข้อ” นั้นแสดงให้เห็นว่าธนาคารกรามีนมีบทบาททางสังคมที่กว้างขวางมากกว่าการให้สินเชื่อเพียงอย่างเดียว ในขณะที่สถาบันอื่น ๆ เช่น Building Resources Across Communities (BRAC) ที่เป็นองค์กรภาคประชาชนระดับโลกที่ทำงานเกี่ยวกับการศึกษาในชนบท การสร้างสาธารณสุข พื้นฐานมีบทบาทครอบคลุมถึงไมโครโมโครไฟแนนซ์และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจาก BRAC ภารกิจที่หลากหลายและมีการบูรณาการอย่างจริงจัง ทำให้ BRAC เป็นตัวอย่างหนึ่งในองค์กรพัฒนาเอกชน ที่มีเครื่องมือทางการเงินเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมและโอกาสให้กับคนจน

ในปี 2553 ขนาดสินเชื่อเฉลี่ยต่อรายผู้กู้ของธนาคารกรามีนอยู่ที่ 384 ดอลลาร์สหรัฐ Hossain (1988) พบว่าร้อยละ 46 ของเงินกู้ถูกนำไปใช้ในการเลี้ยงปศุสัตว์และสัตว์ปีก ร้อยละ 25 ใช้ในกิจกรรมแปรรูปและการผลิตขนาดย่อม และร้อยละ 23 ใช้ในกิจกรรมการค้าและการเปิดร้านขายของ และแทบไม่มีสินเชื่อที่ถูกนำไปใช้ในการทำการเกษตรเพาะปลูกพืชผล ผู้กู้ของธนาคารกรามีนประสบความสำเร็จอย่างมากในด้านการเพิ่มขึ้นของทุน โดยเฉพาะในด้านการเลี้ยงโค ซึ่งถือเป็นการเกษตรที่ได้รับความนิยมอย่างมาก Hossain (1988) พบว่า จำนวนโคที่ผู้กู้ครอบครองเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 26 ต่อปี แม้ว่าตัวเลขดังกล่าวจะดูเล็กน้อย จากผู้กู้ที่มีโค 61 ตัวต่อประชากรผู้กู้ 100 คนก่อนเข้าเป็นสมาชิกธนาคารกรามีน เพิ่มขึ้นเป็น 102 ตัวต่อผู้กู้ 100 คนในช่วงเวลาที่สำรวจ แต่ถือเป็นการพัฒนาที่น่าประทับใจสำหรับกลุ่มประชากรผู้มีรายได้น้อยในบังกลาเทศ นอกจากนี้ ทุนหมุนเวียนของผู้กู้เพิ่มขึ้นเป็นสามเท่าโดยเฉลี่ยภายในระยะเวลาเพียง 27 เดือน

อย่างไรก็ตาม กลุ่มแรงงานภาคเกษตรกรรมที่ไม่มีที่ดินถือครองกลับยังคงเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนต่ำมากในกลุ่มผู้กู้ของธนาคารกรามีน โดย Hossain (1988) พบว่า แม้แรงงานไร้ที่ดินจะเป็นกลุ่มเป้าหมายถึงร้อยละ 60 ของธนาคารกรามีน แต่มีเพียงร้อยละ 20 ของผู้กู้จริงเท่านั้นที่มาจากกลุ่มนี้ ซึ่งรวมถึงผู้ที่ระบุว่าตัวเองประกอบอาชีพหลัก หรืออาชีพรองเป็นลูกจ้างในภาคเกษตร ทั้งนี้ ควรเข้าใจบริบทของบังกลาเทศว่า แรงงานส่วนใหญ่แม้ไม่มีที่ดินสำหรับทำกิน แต่ยังมีที่ดินขนาดเล็กมากพอสำหรับสร้างบ้าน ซึ่งเราเรียกประชากรเหล่านี้ที่มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 60 ของประชากรทั้งประเทศว่าเป็น “ผู้ที่ไม่มีที่ดินซึ่งใช้การได้” ซึ่งแรงงานไร้ที่ดินเหล่านี้ถือเป็นกลุ่มที่เข้าถึงโครงการพัฒนาได้ยากเป็นพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นประเทศใดก็ตาม นอกจากนี้ กลุ่มดังกล่าวมักมีระดับการศึกษาต่ำ และเป็นกลุ่มที่มีความพรอมน้อยที่สุดในการเปลี่ยนผ่านเป็นผู้ประกอบการ

นอกจากนี้ ความมุ่งมั่นของธนาคารกรามีนในการให้บริการแก่สตรียากไร้ถือว่าน่าประทับใจเป็นอย่างยิ่ง จากการสำรวจของฮอสเซนพบว่าร้อยละ 50 ของผู้หญิงที่กู้เงินจากธนาคารกรามีนระบุว่าตนเองไม่มีงานทำในช่วงที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกธนาคาร (เทียบกับผู้ชายที่มีอัตราการว่างงานต่ำกว่าร้อยละ 7) การประเมินผลกระทบที่ดำเนินการโดย Pitt & Khandker (1998) ชี้ให้เห็นว่าสินเชื่อรายย่อยที่ธนาคารกรามีนให้แก่ผู้หญิงและจากผู้ให้กู้ทั้งสองแห่ง มีผลต่อพฤติกรรมของครัวเรือนยากจนในบังกลาเทศมากกว่าสินเชื่อที่ให้แก่ผู้ชาย พวกเขาพบว่า รายจ่ายเพื่อการบริโภคของครัวเรือนต่อปีเพิ่มขึ้น 18 ตากา สำหรับการกู้เพิ่มทุก ๆ 100 ตากาโดยผู้หญิง ในขณะที่การกู้จำนวนเดียวกันโดยผู้ชายก่อให้เกิดรายจ่ายเพิ่มเพียง 11 ตากา นอกจากนี้ การเข้าถึงสินเชื่อรายย่อยยังช่วยให้ครัวเรือนสามารถรักษาระดับการบริโภคให้สม่ำเสมอมากขึ้น ทำให้สมาชิกในครอบครัวสามารถลดความลำบากในช่วงเวลาที่ขาดแคลน และจากงานวิจัยอื่นของ Pitt & Khandker (2003) ยังพบว่า สินเชื่อที่ให้แก่ผู้หญิงมีผลเชิงบวกต่อสุขภาพของเด็กในบังกลาเทศ ในขณะที่สินเชื่อที่ให้แก่ผู้ชายกลับไม่มีผลลัพธ์ในลักษณะเดียวกัน

Salim (2013) ได้นำเสนอหลักฐานเชิงเศรษฐมิติเพื่อแสดงให้เห็นว่า ธนาคารกรามีนและ BRAC มีพฤติกรรมการดำเนินงานที่ไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมการแสวงหากำไรสูงสุดเพียงอย่างเดียว หากแต่โน้มเอียงไปในทิศทางของการลดความยากจนเป็นสำคัญ

คำถามต่อมาคือ ธนาคารกรามีนได้รับการสนับสนุนในลักษณะของเงินอุดหนุนหรือไม่ และหากมี การให้เงินอุดหนุน ควรอยู่ในระดับใดจึงจะเหมาะสม นักวิเคราะห์บางรายให้เหตุผลว่าสถาบันไมโครไฟแนนซ์ไม่ควรปล่อยสินเชื่อในอัตราดอกเบี้ยที่ได้รับการอุดหนุน เพราะควรนำผลกำไรทั้งหมดกลับไปใช้ในการขยายวงเงินสินเชื่อให้ครอบคลุมผู้กู้ได้มากที่สุด ในทางตรงกันข้าม นักวิเคราะห์อีกกลุ่มหนึ่งโต้แย้งว่า คนยากจนที่สุดไม่สามารถกู้เงินในอัตราที่ไม่มีเงินอุดหนุนได้ เนื่องจากพวกเขายังไม่มีโอกาสเข้าถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ให้ผลตอบแทนเพียงพอ แม้ธนาคารกรามีนจะไม่ได้ยอมรับว่าตนมีการอุดหนุนผ่านอัตราดอกเบี้ยหรือส่งผ่านการอุดหนุนให้ครอบคลุมผู้กู้เพียงพอ แต่ Morduch (1999) ได้ตรวจสอบหลักฐานและสรุปว่ามีการอุดหนุนเกิดขึ้นจริง โดยเขาประเมินว่าในปี 2539 มูลค่ารวมของเงินอุดหนุน (หากประเมินตามต้นทุนค่าเสียโอกาสทางเศรษฐกิจของเงินทุน) อยู่ระหว่าง 26 ถึง 30 ล้านดอลลาร์สหรัฐ อย่างไรก็ตามธนาคารกรามีนได้ยืนยันว่า ในปัจจุบัน ธนาคารไม่ได้รับการอุดหนุนแล้ว และมากกว่าครึ่งหนึ่งของเงินกู้ที่ปล่อยออกมานั้นมาจากบัญชีเงินออมของสมาชิกเอง

ต้นทุนของธนาคารกรามีนถือว่าสูงมากเมื่อเทียบกับมาตรฐานของธนาคารพาณิชย์ โดยมีการประเมินว่าต้นทุนเท่ากับร้อยละ 26.5 ของมูลค่าสินเชื่อและเงินให้กู้ยืม ซึ่งสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยที่เรียกเก็บจากผู้กู้ประมาณร้อยละ 10 หมายความว่าราวร้อยละ 39 ของต้นทุนในการปล่อยกู้นั้นได้รับการอุดหนุนจากแหล่งต่าง ๆ และเมื่อรวมต้นทุนค่าเสียโอกาสทางเศรษฐกิจเข้าไปด้วยแล้วนั้น ฮอสเซนพบว่าอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงอยู่ที่ร้อยละ 51 โดยประมาณครึ่งหนึ่งของผลต่างระหว่างต้นทุนและรายรับจากดอกเบี้ยนั้นเป็นค่าใช้จ่ายในการเปิดสาขาใหม่ ซึ่งควรจัดอยู่ในหมวดต้นทุนของสินค้าทุน อย่างไรก็ตาม ก็ยังคงไม่แน่ชัดว่า หากเพิ่มภาระดอกเบี้ยที่สูงกว่านี้ให้ผู้กู้อย่างที่ยากจนจำนวนมาก ธนาคารยังจะมีกำไรอยู่หรือไม่

เนื่องจากเงินทุนสำหรับการอุดหนุนมีจำกัด ยังมีการอุดหนุนต่อเงินกู้มากเท่าไรก็จะทำให้สามารถปล่อยเงินกู้ที่ได้รับการอุดหนุนได้น้อยลงเท่านั้น ซึ่งอาจต้องมีการผสมผสานระหว่างการลดต้นทุนการดำเนินงาน การเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเล็กน้อย และการอุดหนุนต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการสร้างประโยชน์ทางสังคมและสวัสดิการได้สูงสุดจากทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสมที่สุด อย่างไรก็ตาม การที่ธนาคารจะได้รับเงินอุดหนุนจากภาครัฐหรือไม่นั้นจะต้องอยู่บนข้อเท็จจริงของการชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของสินเชื่อต่อการลดความยากจน และสร้างผลกระทบภายนอกในเชิงบวก

ธนาคารกรามีนนั้นต้องเผชิญกับความท้าทายบางประการ บังกลาเทศยังคงประสบกับภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วมรุนแรง ซึ่งจะยังคงเป็นบททดสอบต่อความสามารถในการฟื้นตัวของผู้กู้เงินจากธนาคารกรามีน รวมทั้งตัวธนาคารเอง ขณะเดียวกัน เมื่อสถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์ขยายตัว และมีผู้ให้บริการสินเชื่อรายใหม่ทั้งภาคเอกชนและกึ่งเอกชนเข้าสู่ตลาดมากขึ้น การแข่งขันในตลาดไมโครเครดิตก็ทวีความรุนแรงขึ้น การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่นี้จึงเป็นเรื่องที่ท้าทาย

ในประเทศโบลิเวีย ซึ่งเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีการเงินไมโครไฟแนนซ์รายย่อยมีการพัฒนาอย่างมาก การแข่งขันที่เพิ่มขึ้นจากบริษัทสินเชื่อเพื่อผู้บริโภคในภาคเอกชนที่พยายามใช้ความเป็นสมาชิกของสถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์ในการเข้ามาแข่งขันนั้น โดยเป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปว่าเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ก่อให้เกิดวิกฤตทางการเงินในประเทศดังกล่าว

ธนาคารกรามีนเป็นองค์กรที่มีความคิดริเริ่มสูงเป็นอย่างมาก ยกตัวอย่างเช่น การให้บริการและการนำโทรศัพท์มือถือไปยังสังคมชนบทของบังกลาเทศ ผ่านโครงการการให้สินเชื่อและบริการด้านโทรศัพท์แก่ผู้หญิงในชนบทของบังกลาเทศ โครงการดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการขยายการเข้าถึงโทรศัพท์มือถือในพื้นที่ชนบทของบังกลาเทศอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่มีฐานะยากจน ธนาคารกรามีนยังแสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นและการตอบสนองต่อความต้องการทางการเงินของสมาชิกอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ธนาคารกรามีนได้จัดตั้งโครงการประกันชีวิตและโครงการประกันเงินกู้ ธนาคารยังดำเนินโครงการสินเชื่อเพื่อการสร้างและปรับปรุงที่อยู่อาศัย โดยให้เงินทุนสนับสนุนการก่อสร้างหรือซ่อมแซมบ้าน เช่น การติดตั้งหลังคาเหล็ก เสาเข็มคอนกรีต และห้องน้ำสุขาภิบาล โดยตัวบ้านที่ได้รับเงินทุนจากธนาคารโดยทั่วไปก่อด้วยผนังดินซึ่งมีความหนาและสามารถใช้งานได้นานหากมีการดูแลอย่างเหมาะสม ที่อยู่อาศัยเหล่านี้มีขนาดค่อนข้างใหญ่ และในพื้นที่ที่มีไฟฟ้าใช้มักติดตั้งพัดลมเพดานและเครื่องใช้ไฟฟ้าพื้นฐานอื่น ๆ นอกจากนี้ ธนาคารกรามีนยังเริ่มให้บริการสินเชื่อเพื่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษาแก่สมาชิก ทำให้มีจำนวนผู้ปกครองที่ได้เห็นสมาชิกในครอบครัวคนแรกที่สามารถเข้าศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยและสำเร็จการศึกษาได้เพิ่มมากขึ้นในสาขาต่าง ๆ เช่น วิทยาการคอมพิวเตอร์และการบัญชี ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่น่าทึ่งอย่างยิ่ง

ในปี 2549 ธนาคารกรามีนและ Muhammad Yunus ผู้ก่อตั้งธนาคาร ได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพร่วมกัน ซึ่งนับเป็นเกียรติยศอันทรงคุณค่าและสมควรอย่างยิ่ง

3) ประเทศเกาหลีใต้

เกาหลีใต้เป็นหนึ่งในประเทศที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและจัดการปัญหาหนี้ภาคครัวเรือน โดยเฉพาะหนี้สินในระบบและหนี้นอกระบบซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องหลังวิกฤตเศรษฐกิจโลกปี ค.ศ. 2008 รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายแบบบูรณาการเพื่อจัดการหนี้ครัวเรือน ทั้งในเชิงป้องกันและฟื้นฟู เริ่มตั้งแต่การออกมาตรการควบคุมการปล่อยสินเชื่อโดยเฉพาะจากบัตรเครดิตและสถาบันการเงินนอกระบบ รวมถึงการส่งเสริมการปล่อยสินเชื่อที่มีความรับผิดชอบผ่านโครงการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ เช่น Sunshine Loan ซึ่งเริ่มดำเนินการในปี ค.ศ. 2010 เพื่อสนับสนุนสินเชื่อแก่ผู้มีรายได้น้อยที่ไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อธนาคารพาณิชย์ได้ (Financial Services Commission, 2010) นอกจากนี้ รัฐบาลยังดำเนินนโยบายปรับลดเพดานอัตราดอกเบี้ยสูงสุดอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดแรงจูงใจในการพึ่งพาหนี้นอกระบบ โดยในปี ค.ศ. 2021 ได้ลดเพดานดอกเบี้ยจากร้อยละ 24 เหลือร้อยละ 20 ต่อปี (Yonhap News Agency, 2024) แม้ว่าการจำกัดอัตราดอกเบี้ยจะลดภาระหนี้ของผู้กู้ แต่ในบางกรณีได้ผลักดันประชาชนบางส่วนเข้าสู่เจ้าหนี้นอกระบบที่คิดดอกเบี้ยเกินกฎหมาย (Lee, 2023)

นอกจากนี้ มาตรการสนับสนุนของรัฐไม่ได้จำกัดเฉพาะด้านอุปทานสินเชื่อ แต่ยังรวมถึงการปรับโครงสร้างหนี้และกลไกการฟื้นฟูเครดิตของประชาชนอย่างเป็นระบบ ตัวอย่างเช่น การจัดตั้งกองทุน “New Start Fund” ในปี ค.ศ. 2022 เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการรายย่อยที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยอนุญาตให้ผ่อนชำระหนี้ได้ตามศักยภาพและช่วยฟื้นฟูประวัติสินเชื่อของผู้กู้ที่ล่าช้าในการชำระหนี้ (Financial Services Commission, 2022) นอกจากนี้ รัฐบาลยังส่งเสริมการให้คำปรึกษาทางการเงินและการไกล่เกลี่ยหนี้ผ่านหน่วยงานเฉพาะ ยกตัวอย่างเช่น Personal Credit Counseling & Recovery Service ซึ่งทำหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนที่ประสบปัญหาทางการเงินในการเจรจากับเจ้าหนี้ และจัดทำแผนการชำระหนี้ที่เหมาะสม (OECD, 2014) ภาคเอกชนโดยเฉพาะธนาคารดิจิทัล เช่น Kakao Bank และ Toss Bank มีบทบาทสำคัญ

ในการให้บริการสินเชื่อรายย่อยอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการใช้เทคโนโลยีวิเคราะห์เครดิตอย่างแม่นยำ รวมถึงแพลตฟอร์มฟินเทคที่เสนอผลิตภัณฑ์ทางการเงินแบบไม่ใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน ช่วยให้นักลงทุนที่เคยถูกกีดกันจากระบบการเงินสามารถเข้าถึงแหล่งทุนในระบบได้มากขึ้น (Research and Markets, 2024)

ในช่วงหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 รัฐบาลเกาหลีใต้ได้พัฒนาแนวทางเชิงรุกโดยใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และระบบ Open Banking เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านหนี้้อย่างแม่นยำ หน่วยงานกำกับดูแลได้จัดตั้งระบบฐานข้อมูลกลางด้านเครดิต (CreDB) ซึ่งเปิดให้สถาบันการเงินและฟินเทคสามารถเข้าถึงข้อมูลจำลองของผู้กู้จำนวนมาก เพื่อนำไปใช้พัฒนาระบบประเมินความเสี่ยงและออกแบบผลิตภัณฑ์สินเชื่อที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มเป้าหมาย (Financial Services Commission, 2019) นอกจากนี้ ธนาคารกลางยังดำเนินนโยบาย macroprudential ควบคู่กับมาตรการควบคุมรายบุคคล เช่น การใช้เกณฑ์ Debt Service Ratio (DSR) อย่างเข้มงวดกับผู้กู้ที่มีภาระหนี้สูง พร้อมทั้งขยายมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคทางการเงินในระดับระบบเพื่อควบคุมการสะสมหนี้้อย่างไม่ยั่งยืน (Lee, 2025) ทั้งนี้ แม้ระดับหนี้ครัวเรือนต่อ GDP ของประเทศยังอยู่ในระดับสูง (ประมาณร้อยละ 90 ณ สิ้นปี ค.ศ. 2024) แต่แนวโน้มเชิงนโยบายของเกาหลีใต้ได้สะท้อนความพยายามในการประคับประคองความเสี่ยงผ่านทั้งเครื่องมือทางการเงิน เทคโนโลยี และการกำกับดูแลอย่างรอบด้าน (Bank of Korea, 2024)

4) ประเทศบราซิล

บราซิลเป็นประเทศที่ดำเนินนโยบายอย่างเป็นระบบในการส่งเสริมการเข้าถึงสินเชื่อของประชาชนรายย่อย และลดการพึ่งพาหนี้ในระบบ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีรายได้น้อยและผู้ประกอบการรายย่อย รัฐบาลบราซิลได้จัดตั้งสถาบันการเงินของรัฐ เช่น Banco do Brasil และ Caixa Econômica Federal เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนการปล่อยสินเชื่อรายย่อยผ่านโครงการระดับชาติ เช่น โครงการ Pronampe (Programa Nacional de Apoio às Microempresas e Empresas de Pequeno Porte) และ PNMPO (Programa Nacional de Microcrédito Produtivo Orientado) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกองทุน FAT (Fundo de Amparo ao Trabalhador) เพื่อให้สินเชื่อในอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสม โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทหรือกลุ่มประชากรที่ถูกกีดกันจากระบบการเงิน (Banco do Brasil, 2020; BNDES, 2020) นอกจากนี้ ในปี ค.ศ. 2023 รัฐบาลได้เปิดตัวโครงการ Desenrola Brasil เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่มีหนี้ค้างชำระไม่เกิน 5,000 เรียล โดยเปิดโอกาสให้มีการเจรจาและปรับโครงสร้างหนี้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ โดยรัฐทำหน้าที่ค้ำประกันบางส่วน (Reuters, 2023)

นอกจากนี้ มาตรการสนับสนุนของภาครัฐยังครอบคลุมการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานทางการเงิน เช่น การพัฒนาแพลตฟอร์มการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ (PIX) และระบบ Open Finance ภายใต้การกำกับของ Banco Central do Brasil ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มการเข้าถึงบริการทางการเงินในกลุ่มประชาชนที่ไม่มีบัญชีธนาคาร โดยข้อมูลจาก Banco Central ในปี ค.ศ. 2021 ระบุว่าประชาชนชาวบราซิลมากกว่าร้อยละ 84 มีบัญชีเงินฝากในระบบการเงิน และมีแนวโน้มการใช้งานผ่านช่องทางดิจิทัลเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Banco Central do Brasil, 2022) ในขณะเดียวกัน รัฐบาลได้ส่งเสริมการใช้งานระบบข้อมูลเครดิตผ่านการจัดตั้งเครดิตบูโรแห่งชาติและส่งเสริมบทบาทของสถาบันไมโครไฟแนนซ์ เพื่อสนับสนุนการประเมินความเสี่ยงของผู้กู้รายย่อย โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาหลักทรัพย์ค้ำประกัน (Calderón, Rocha, & Rondon, 2013)

ในขณะเดียวกัน ภาคเอกชนและองค์กรไม่แสวงหากำไรก็มีบทบาทสำคัญควบคู่กับภาครัฐ โดยเฉพาะ SEBRAE ซึ่งเป็นหน่วยงานอิสระที่ทำหน้าที่ส่งเสริมผู้ประกอบการรายย่อย ทั้งในด้านเงินทุนและความรู้ทางการเงิน SEBRAE ได้ร่วมมือกับสถาบันการเงินภาครัฐและธนาคารท้องถิ่นเพื่อจัดหาแหล่งทุนในอัตราดอกเบี้ยต่ำ พร้อมบริการให้คำปรึกษาและอบรมการบริหารจัดการทางการเงิน (Sebrae, 2023) ฟินเทคและธนาคารดิจิทัล เช่น Nubank และ Interbank ก็ได้ขยายบทบาทในการให้บริการสินเชื่อผ่านระบบออนไลน์โดยไม่ใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน ซึ่งช่วยให้ประชาชนกลุ่มเปราะบางสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้สะดวกขึ้น แม้จะไม่มีประวัติเครดิตในระบบดั้งเดิม (Research and Markets, 2024) อย่างไรก็ตาม จากผลสำรวจในปี ค.ศ. 2023 ยังพบว่าประชาชนราวร้อยละ 36 ยังคงพึ่งพาหนี้นอกระบบเป็นอันดับแรกในการกู้ยืมเงิน เช่น จากญาติหรือเจ้านายรายย่อย (Queen Máxima, 2023) ทำให้ความท้าทายในการลดหนี้นอกระบบยังคงมีอยู่ แต่แนวโน้มการดำเนินนโยบายเชิงรุกและการผนวกรวมเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนสินเชื่อในระบบของบราซิลได้สะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการสร้างระบบการเงินที่ครอบคลุมและยั่งยืน

โดยสรุปจะเห็นว่า กรณีศึกษาประเทศบราซิลสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางเชิงรุกของภาครัฐในการส่งเสริมการเข้าถึงสินเชื่ออย่างครอบคลุม โดยเฉพาะในกลุ่มประชาชนรายย่อยและผู้มีรายได้น้อย ผ่านการจัดตั้งโครงการสินเชื่อระดับชาติ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการเงิน และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลควบคู่กับกลไกสนับสนุนจากภาคเอกชนและองค์กรไม่แสวงหากำไร แม้ยังคงเผชิญความท้าทายจากปัญหานี้นอกระบบในระดับสูง แต่การผสมผสานระหว่างนโยบายการเงิน เทคโนโลยีทางการเงิน และมาตรการฟื้นฟูหนี้ ได้แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของบราซิลในการสร้างระบบการเงินที่ครอบคลุม เป็นธรรม และยั่งยืนในระยะยาว

5) ประเทศโบลิเวีย

โบลิเวียเป็นหนึ่งในประเทศละตินอเมริกาที่ให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่องกับการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของประชาชนรายย่อย โดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีรายได้น้อยและกลุ่มประชากรในชนบท ผ่านการส่งเสริมบทบาทของสถาบันไมโครไฟแนนซ์และนโยบายทางการเงินของรัฐที่สนับสนุนการปล่อยสินเชื่อที่มีเงื่อนไขเหมาะสม โดยหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญคือ BancoSol ซึ่งเป็นธนาคารไมโครไฟแนนซ์แห่งแรกของโลกที่ได้รับใบอนุญาตให้ดำเนินการในรูปแบบธนาคารพาณิชย์อย่างเต็มรูปแบบ (González-Vega, 2003) โดยในปี ค.ศ. 2022 BancoSol มีลูกค้ามากกว่า 1.1 ล้านราย และปล่อยสินเชื่อรายย่อยคิดเป็นกว่าร้อยละ 54 ของมูลค่าธุรกรรมผ่านช่องทางดิจิทัล (BancoSol, 2023) พร้อมกันนี้ รัฐบาลยังได้จัดตั้งธนาคารเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Banco de Desarrollo Productivo: BDP) เพื่อให้สินเชื่อแก่เกษตรกรและผู้ประกอบการรายย่อยผ่านโครงการสินเชื่อแบบมีการอุดหนุนบางส่วน โดยในปี ค.ศ. 2023 มีผู้ได้รับประโยชน์จากสินเชื่อของ BDP รวมกว่า 180,000 ราย (BDP, 2024)

ในมุมมองเศรษฐกิจมหภาค รัฐบาลโบลิเวียได้ดำเนินมาตรการควบคุมและกำกับดูแลอัตราดอกเบี้ยสูงสุด (Interest Rate Ceilings) สำหรับสินเชื่อบางประเภทเพื่อป้องกันการเอาเปรียบผู้บริโภค โดยเฉพาะในกลุ่มรายย่อยและกลุ่มชนบท นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาระบบข้อมูลเครดิตกลาง (Central de Información Crediticia: CIC) ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานกำกับภาคการเงิน (ASFI) เพื่อจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลประวัติเครดิตของลูกค้าอย่างเป็นระบบ และเอื้อต่อการปล่อยสินเชื่อที่ไม่จำเป็นต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน โดยภายในปี ค.ศ. 2023 ระบบ CIC ครอบคลุมลูกค้ารายย่อยมากกว่า 2.3 ล้านราย (ASFI, 2023) ขณะเดียวกัน โครงการให้ความรู้ทางการเงินก็ได้รับการส่งเสริม

อย่างเป็นระบบ โดย BancoSol ระบุว่าในปี ค.ศ. 2022 มีผู้เข้าร่วมอบรมความรู้ทางการเงินกว่า 91,000 ราย และร้อยละ 18 ของผู้เข้าร่วมสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงินให้ดีขึ้น (BancoSol, 2023)

นอกจากนี้ สำหรับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โบลีเวียมีการขยายช่องทางการให้บริการสินเชื่อผ่านระบบออนไลน์อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 BancoSol รายงานว่าธุรกรรมผ่านแอปพลิเคชันมือถือเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 49 ในปี 2022 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า (BancoSol, 2023) นอกจากนี้ ธนาคารกลางโบลีเวียได้เริ่มอนุญาตให้มีการใช้งานสกุลเงินดิจิทัลอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 2024 ซึ่งคาดว่าจะช่วยลดต้นทุนการเข้าถึงบริการทางการเงินในกลุ่มประชาชนที่ไม่มีบัญชีธนาคาร (Mural, 2024) แม้จะยังมีข้อจำกัดในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีในบางพื้นที่ แต่แนวโน้มการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบการเงินดิจิทัลได้สะท้อนถึงการปรับตัวของโบลีเวียสู่การพัฒนากระบวนการเงินที่ครอบคลุมและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

โดยสรุป กรณีศึกษาประเทศโบลีเวียสะท้อนถึงความมุ่งมั่นของภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชนรายย่อย โดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีรายได้น้อยและประชากรในชนบท ผ่านการดำเนินนโยบายอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านการสนับสนุนสถาบันไมโครไฟแนนซ์ การควบคุมอัตราดอกเบี้ยสูงสุด การจัดตั้งระบบข้อมูลเครดิตกลาง และการส่งเสริมความรู้ทางการเงินแก่ประชาชน ควบคู่กับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการขยายช่องทางการให้บริการทางการเงินอย่างทั่วถึง แม้โบลีเวียยังคงเผชิญข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานในบางพื้นที่ แต่แนวโน้มการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบการเงินที่ครอบคลุมและยั่งยืนสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการเชิงนโยบายที่มีศักยภาพในการลดการพึ่งพาหนี้นอกระบบและสนับสนุนความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระดับฐานรากอย่างยั่งยืน

2.2.3 องค์การการเงินระดับฐานรากของประเทศไทย

एम जेरियुทองตระกูล และคณะ (2558) และกฤติกา โพธิ์ไทรย์ (2566) ได้รวบรวมรูปแบบองค์การการเงินระดับฐานรากในประเทศไทยที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบการเงินฐานรากในปัจจุบัน สรุปได้ดังนี้

1) ธนาคารพาณิชย์

ธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันการเงินหลักที่ให้บริการทางการเงินที่หลากหลาย ได้แก่ การรับฝากเงิน การให้สินเชื่อ บริการโอนและชำระเงิน รวมทั้งผลิตภัณฑ์ทางการเงินอื่น ๆ จากประชาชนทั่วไปและผู้ประกอบธุรกิจ โดยธนาคารพาณิชย์อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทยตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ทั้งนี้ จากข้อมูล ธปท. ณ สิ้นเดือนธันวาคม 2567 มีจำนวนธนาคารพาณิชย์รวม 30 แห่ง มีจำนวนสาขาและจุดให้บริการภายในประเทศรวม 5,318 แห่ง โดยกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและภาคกลาง อย่างไรก็ตาม ประชาชนผู้มีรายได้น้อยยังคงมีข้อจำกัดในการเข้าถึงการให้บริการ เนื่องจาก การกระจุกตัวของสาขาและการให้บริการยังคงอยู่ในเขตเมือง รายได้ไม่แน่นอน และไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน

2) สถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ (Specialized Financial Institutions: SFIs)

สถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐเป็นสถาบันการเงินที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการทางการเงินแก่กลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งเป็นหน่วยเศรษฐกิจที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการทางการเงินของระบบธนาคารพาณิชย์ โดยการให้บริการสินเชื่อของสถาบันการเงินเฉพาะกิจมีเงื่อนไขที่ผ่อนปรนกว่าธนาคารพาณิชย์ แต่ยังคงคำนึงถึงเกณฑ์ความมั่นคงทางการเงิน รวมถึงบทบาทและภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งเป็นหนึ่งในกลไกของรัฐเพื่อเติมเต็มช่องว่างการเข้าถึงบริการทางการเงิน

และดำเนินการตามนโยบายรัฐบาลต่าง ๆ ทั้งนี้ สถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีอำนาจสูงสุดในการกำกับดูแล และมอบหมายให้ ธปท. กำกับดูแลมั่นคง ปัจจุบันมีสถาบันการเงินเฉพาะกิจรวมจำนวน 7 แห่ง ได้แก่ ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ธนาคารอาคารสงเคราะห์ (ธอส.) ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (ธสน.) ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (ธพว.) ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ธอท.) บริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (บสย.) โดยสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐที่มีบทบาทสำคัญในการให้สินเชื่อระดับฐานรากและสนับสนุนด้านสินเชื่อให้แก่ลูกหนี้ในระบบ ได้แก่ ธนาคารออมสิน และ ธ.ก.ส. ซึ่งดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ลูกหนี้ในระบบเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบผ่านมาตรการสินเชื่อต่าง ๆ เช่น โครงการสินเชื่อธนาคารประชาชนเพื่อแก้ไขหนี้ในระบบ โครงการสินเชื่อสร้างงานสร้างอาชีพ โครงการสินเชื่อเพื่อชำระหนี้ในระบบ โครงการสินเชื่อกองทุนหมุนเวียนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน และสินเชื่อสร้างเครดิต สร้างโอกาส โดยผลการดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2566 – 3 กรกฎาคม 2568 มีประชาชนที่เป็นหนี้ในระบบ ได้รับอนุมัติให้ความช่วยเหลือทางการเงินไปแล้วจำนวน 82,815 ราย ยอดอนุมัติรวมทั้งสิ้น 2,514.99 ล้านบาท

3) สหกรณ์

สหกรณ์จัดตั้งภายใต้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 เป็นผู้ให้บริการทางการเงินกึ่งในระบบ (Semi – formal Sector) มีสถานะเป็นนิติบุคคลจัดตั้งโดยกลุ่มบุคคลที่มีอาชีพเดียวกัน หรืออยู่ในพื้นที่หรือชุมชนเดียวกัน โดยจัดตั้งบนพื้นฐานของความช่วยเหลือของสมาชิกและมีส่วนร่วมของการเป็นเจ้าของภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกอบด้วยหน่วยงานที่สำคัญ คือ 1) กรมส่งเสริมสหกรณ์ ทำหน้าที่เป็นนายทะเบียนและให้คำแนะนำในการดำเนินงาน และ 2) กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ทำหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์ทุกแห่ง ทั้งนี้ จากข้อมูลของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ณ ปี 2567 พบว่ามีสหกรณ์จำนวน 5,729 แห่ง มีสมาชิกจำนวน 11,022,393 ราย มียอดเงินฝากรวม 1,580,905.48 ล้านบาท และมียอดสินเชื่อรวม 2,677,634.76 ล้านบาท

4) ผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน (Non-Bank)

ธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน (Non-Bank) ให้บริการสินเชื่อเพื่อตอบสนองต่อประชาชนในรูปแบบที่หลากหลาย โดยเฉพาะกลุ่มประชาชนผู้มีรายได้น้อยแต่มีรายได้ที่แน่นอน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium-sized Enterprises: SMEs) ที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งทุนของธนาคารพาณิชย์ได้ ได้แก่

4.1) ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน เป็นสินเชื่อไม่มี

หลักประกัน ซึ่งต้องได้รับอนุญาตจากกระทรวงการคลังให้ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตสำหรับผู้บริโภคเพื่อชำระสินค้าและบริการ ภายใต้การกำกับดูแลของ ธปท. ซึ่งเป็นไปตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 ลงวันที่ 26 มกราคม 2515 และประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (เรื่อง บัตรเครดิต) ลงวันที่ 30 กรกฎาคม 2563 โดยผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตสามารถคิดอัตราดอกเบี้ย ค่าบริการ ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ หรือเบี้ยปรับได้ไม่เกินร้อยละ 16 ต่อปี (Effective Rate) โดยผู้กู้ต้องมีรายได้ต่อเดือนอย่างน้อย 15,000 บาท จากข้อมูล ธปท. ณ เดือนกรกฎาคม 2568 มีจำนวน 8 แห่ง ประกอบด้วย 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) กลุ่มธนาคารที่ให้บริการสินเชื่อบัตรเครดิต และ 2) กลุ่มสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร ทั้งนี้ ผู้ให้บริการบัตรเครดิตจะเน้นกลุ่มลูกค้าที่มีประวัติการชำระดี หรือมีความสามารถในการชำระหนี้

มีกำลังซื้อสูง (สิริวรรณ วีระราชัย และนฤมล ชาญชนะวิวัฒน์, มีนาคม 2558) จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ประชาชนรายย่อยบางส่วนยังไม่สามารถเข้าถึงบริการได้

4.2) ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ (P-Loan) เป็นสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน ซึ่งให้แก่บุคคลธรรมดาโดยไม่ระบุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับต้องเป็นบริษัทนิติบุคคลที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงการคลัง ภายใต้การกำกับดูแลของ ธปท. ซึ่งเป็นไปตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 ลงวันที่ 26 มกราคม 2515 และประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 ลงวันที่ 30 กรกฎาคม 2563 โดยผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับสามารถคิดอัตราดอกเบี้ย ค่าบริการ ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ หรือเบี้ยปรับได้ไม่เกินร้อยละ 25 ต่อปี (Effective Rate) เพื่อให้กู้ยืมเงินแก่บุคคลธรรมดาในการใช้จ่ายส่วนตัว หรือเพื่อผ่อนชำระค่าสินค้า ซึ่งรวมถึงการให้เช่าซื้อและการให้เช่าแบบลีสซิ่งในสินค้าที่ผู้ให้เช่าซื้อไม่ได้จำหน่ายเอง เช่น ซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าในห้างสรรพสินค้า โดยชำระค่าสินค้าด้วยเงินที่ได้จากการขอสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับของธนาคารแห่งหนึ่ง (ยกเว้นสินค้าประเภทรถยนต์และรถจักรยานยนต์) ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 3 ประเภท แบ่งเป็น 1) สินเชื่อไม่มีหลักประกัน พิจารณาตามรายได้ของผู้ขอสินเชื่อ โดยกำหนดวงเงินให้สินเชื่อตั้งแต่ 1.5 เท่า แต่ไม่เกิน 5 เท่าของรายได้ 2) สินเชื่อที่มีทะเบียนรถเป็นประกัน พิจารณาตามความสามารถชำระหนี้ 3) สินเชื่อส่วนบุคคลดิจิทัล ให้วงเงินน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท จากข้อมูล ธปท. ณ เดือนกรกฎาคม 2568 มีผู้ประกอบการสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับรวมทั้งสิ้น 122 แห่ง ให้บริการสินเชื่อรูปแบบสินเชื่อเงินก้อน บัตรกดเงินสด และเช่าซื้อสินค้าแบบรายชิ้น ซึ่งได้รับความนิยมสูงจากผู้ใช้บริการ เนื่องจากผู้ประกอบการได้กำหนดเงื่อนไขและคุณสมบัติในการขอสินเชื่อให้ครอบคลุมกลุ่มลูกค้าผู้มีรายได้น้อย ทำให้ประชาชนรายย่อยที่มีรายได้ประจำสามารถเข้าถึงบริการ ด้านสินเชื่อจากสถาบันการเงินในระบบ (ธปท., 2568)

โดยภาพรวมการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคล ณ สิ้นเดือนมีนาคม 2568 มีจำนวนนิติบุคคลที่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังให้ประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคล และเปิดดำเนินการแล้ว 122 ราย และมีสินเชื่อส่วนบุคคลคงค้างจำนวน 25,029,561 บัญชี รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 849,293 ล้านบาท

4.3) ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อรายย่อยเพื่อการประกอบอาชีพภายใต้การกำกับ (Nano Finance) ในปี 2558 กระทรวงการคลังได้กำหนดให้สินเชื่อรายย่อยเป็นสินเชื่อสำหรับประชาชนเพื่อประกอบอาชีพ โดยไม่ต้องมีทรัพย์สินหรือทรัพย์สินเป็นหลักประกัน วงเงินไม่เกิน 100,000 บาท โดยผู้ประกอบธุรกิจต้องมีทุนจดทะเบียน ไม่ต่ำกว่า 50 ล้านบาท สามารถเรียกเก็บดอกเบี้ยได้ไม่เกินร้อยละ 33 ต่อปี (Effective Rate) และสามารถประกอบธุรกิจได้ทั่วประเทศ ซึ่งเป็นไปตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 ลงวันที่ 26 มกราคม 2515 และประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (เรื่อง สินเชื่อรายย่อยเพื่อการประกอบอาชีพภายใต้การกำกับ)

โดยภาพรวมการประกอบสินเชื่อรายย่อย ณ สิ้นเดือนมีนาคม 2568 มีจำนวนนิติบุคคลที่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังให้ประกอบธุรกิจสินเชื่อรายย่อย และเปิดดำเนินการแล้ว 72 ราย และมีสินเชื่อรายย่อยคงค้างจำนวน 3,833,548 บัญชี รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 65,957 ล้านบาท

4.4) ผู้ประกอบธุรกิจการให้สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์) ประชาชนรายย่อยที่มีรายได้น้อยหรือมีรายได้ที่ไม่แน่นอนอาจไม่สามารถเข้าถึง

สินเชื่อในระบบได้ เนื่องจากคุณสมบัติหรือมีฐานรายได้ที่ไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่กำหนด ดังนั้น ในช่วงปลายปี 2559 กระทรวงการคลังจึงได้กำหนดให้มีสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ซึ่งเป็นไปตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่ง ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (เรื่อง สินเชื่อย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ) เป็นการเพิ่มช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้กับประชาชนรายย่อยในอัตราดอกเบี้ยที่เป็นธรรม ไม่ถูกเอาเปรียบจากเจ้าหนี้ในระบบที่เรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยที่เกินกว่ากฎหมายกำหนด รวมถึงเผชิญกับพฤติกรรมการข่มขู่ ทวงหนี้โหด และทดแทนการไปกู้หนี้ยืมสินในระบบ รวมทั้งยังเป็นช่องทางให้เจ้าหนี้ในระบบสามารถเข้ามาให้บริการสินเชื่อในระบบอย่างถูกกฎหมายและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง ซึ่งจะเป็นหนึ่งในกลไกการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบอย่างบูรณาการและยั่งยืนของภาครัฐ ซึ่งกระทรวงการคลังโดย สศค. การคลังได้ทำหน้าที่กำกับดูแลการประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ให้เป็นมาตรฐาน มีการให้บริการลูกค้าอย่างเป็นธรรม และสอดคล้องกับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนด โดยผู้ประกอบการต้องเป็นนิติบุคคลประเภทบริษัทจำกัดหรือห้างหุ้นส่วนจำกัดที่มีทุนจดทะเบียน กรณีสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ไม่ต่ำกว่า 5 ล้านบาท และสินเชื่อพิโกพลัส ไม่ต่ำกว่า 10 ล้านบาท โดยสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์สามารถให้สินเชื่อได้ไม่เกิน 50,000 บาทต่อราย ขณะที่สินเชื่อพิโกพลัสสามารถให้สินเชื่อไม่เกิน 100,000 บาทต่อราย เรียกเก็บอัตราดอกเบี้ย อัตราค่าไถ่จากการให้สินเชื่อ ดอกเบี้ย ผิดนัดชำระ ค่าปรับ ค่าบริการ และค่าธรรมเนียมอื่นใด (อัตราดอกเบี้ยฯ) กรณีแบบมีหลักประกันเรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยฯ รวมกันไม่เกินร้อยละ 33 ต่อปี แบบลดต้นลดดอก (Effective Rate) กรณีแบบไม่มีหลักประกันเรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยฯ รวมกันไม่เกินร้อยละ 36 ต่อปี แบบลดต้นลดดอก (Effective Rate) โดยวงเงินรวมสินเชื่อในส่วนที่เกินกว่า 50,000 บาทขึ้นไป สามารถเรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยฯ รวมกันแล้ว สูงสุดไม่เกินร้อยละ 28 ต่อปี แบบลดต้นลดดอก (Effective Rate) โดยนิติบุคคลที่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังให้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์สามารถประกอบธุรกิจให้สินเชื่อได้เฉพาะภายในจังหวัดที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น

โดยภาพรวมการประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ณ สิ้นเดือนธันวาคม 2567 มีจำนวนนิติบุคคลที่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังให้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ และเปิดดำเนินการแล้วสะสมสุทธิ 1,155 ราย มีสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์คงค้างจำนวน 393,010 บัญชี รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 7,429 ล้านบาท

5) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นผู้ให้บริการทางการเงินกึ่งในระบบ (Semi-formal Sector) มีสถานะเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีสถานะเป็นนิติบุคคล เป็นกองทุนที่เกิดขึ้นตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลเมื่อปี 2544 เป็นหนึ่งในนโยบายฟื้นฟูเศรษฐกิจระดับรากหญ้าภายหลังประเทศไทยประสบภาวะวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อปี 2540 ซึ่งทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบ ดังนั้น รัฐบาลจึงจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ ทั้งนี้ เมื่อเริ่มก่อตั้งจะได้รับเงินอุดหนุนหมู่บ้านหรือชุมชนละ 1 ล้านบาท โดยให้ประชาชนเป็นผู้บริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง และกระตุ้นเศรษฐกิจของหมู่บ้าน

ในส่วนของการกู้ยืม สมาชิกที่มีความประสงค์ต้องจัดทำคำขอกู้เงินพร้อมระบุวัตถุประสงค์ โดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะพิจารณาอนุมัติให้รายละเอียดไม่เกิน 30,000 บาท ขึ้นอยู่กับแต่เงื่อนไขของแต่ละกองทุนหมู่บ้าน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนับเป็นไมโครไฟแนนซ์ที่มีบทบาทสำคัญในการให้สินเชื่อแก่ประชาชนในชนบท โดยสมาชิกจะได้รับอัตราดอกเบี้ยพิเศษ และความช่วยเหลือ

ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ จากข้อมูลของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ณ ปี 2567 มีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน 79,610 กองทุน

6) สถาบันการเงินชุมชน

เป้าประสงค์สำคัญของพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ 2547 ระบุให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองพัฒนาเป็น “สถาบันการเงินชุมชน” โดยมีแนวคิดที่จะขยายบทบาทการให้บริการกับประชาชนนอกเหนือจากกองทุนหมู่บ้านเดิมให้สามารถกู้ยืมและรับฝากในวงเงินที่สูงขึ้นได้ ซึ่งจะเป็นช่องทางหนึ่งให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสินเชื่อได้ง่ายขึ้น เนื่องจากจำนวนเงินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่รัฐจัดสรรมีจำนวนจำกัด และไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชนในชุมชน อีกทั้งบางกองทุนยังไม่สามารถกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินได้ ปัจจุบัน สถาบันการเงินยังไม่มีสถานะเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2547 เช่นเดียวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชน ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน

รูปแบบของสถาบันการเงินชุมชนสามารถเกิดจากพัฒนาได้หลายรูปแบบ ได้แก่

1) เป็นกิจกรรมหนึ่งของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 2) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองหลายกองทุนร่วมกันจัดตั้ง 3) การยุบรวมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และ 4) หมู่บ้านร่วมกับกลุ่มการเงินในชุมชน และกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองร่วมกันจัดตั้ง

นอกจากสถาบันการเงินชุมชนที่เกิดจากการพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้ว ยังมีสถาบันการเงินชุมชนในรูปแบบอื่น คือ สถาบันการเงินชุมชนที่เกิดจากการรวมตัวกันของสมาชิกในชุมชนจัดตั้งเป็นองค์กรการเงิน เพื่อให้บริการทางการเงินในชุมชน และเมื่อองค์กรเติบโตและมีประสิทธิภาพจะยกระดับเป็นสถาบันการเงินชุมชน ซึ่งอาจเกิดจากการรวมตัวกันขององค์กรการเงินหลายแห่ง โดยสถาบันการเงินชุมชนส่วนใหญ่มีธนาคารออมสินและ ธ.ก.ส. ให้คำแนะนำในการบริหารจัดการและเป็นแหล่งเงินทุนเมื่อสถาบันการเงินชุมชนมีความพร้อมและต้องการขยายกิจการมากขึ้น

7) กลุ่มออมทรัพย์

กลุ่มออมทรัพย์หรือกลุ่มพึ่งตนเอง เป็นองค์กรการเงินระดับฐานรากที่เกิดจากการรวมกลุ่มของประชาชนในชุมชนเพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ และให้บริการทางการเงินภายในชุมชน โดยไม่มีกฎหมายรองรับ จึงไม่มีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายและไม่มีหน่วยงานใดทำหน้าที่กำกับดูแล โดยกลุ่มออมทรัพย์ที่สำคัญ ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของชาวบ้านเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยออมทรัพย์ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นทุนแก่สมาชิกที่มีความจำเป็นและได้รับความเดือดร้อนให้สามารถกู้ยืมเงินเพื่อประกอบอาชีพ หรือเพื่อสวัสดิการของตนเองและครอบครัวได้

8) สถาบันการเงินประชาชน

ในปัจจุบันประชาชนฐานรากส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินพื้นฐานจากผู้ให้บริการทางการเงินในระบบได้ จากฐานะทางการเงินที่เปราะบางหรืออยู่พื้นที่ห่างไกลจากผู้ให้บริการทางการเงิน ดังนั้น ประชาชนบางส่วนจึงเกิดแนวคิดที่จะส่งเสริมเข้าถึงบริการทางการเงินขั้นพื้นฐานไม่ว่าจะเป็น การออมทรัพย์ การให้สินเชื่อ และการจัดสวัสดิการให้กับชุมชน ด้วยการรวมตัวเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเงินที่สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละชุมชน หรือที่เรียกว่า องค์กรการเงินชุมชน ด้วยการบริหารจัดการกันเอง ทำให้มีรูปแบบและแนวทางดำเนินงานที่แตกต่างกันออกไปตามบริบทของชุมชน โดยในช่วงที่ผ่านมาองค์กรการเงินได้เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่องและกลายเป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มช่องทางการ

เข้าถึงบริการทางการเงินให้กับประชาชนฐานราก อย่างไรก็ตาม องค์กรการเงินชุมชนยังถือเป็นผู้ให้บริการทางการเงินนอกระบบ ซึ่งคนในชุมชนบริหารจัดการกันเอง และส่วนใหญ่เน้นการพึ่งพาตัวบุคคล เช่น ปราชญ์ชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นหลัก ทำให้ไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้เมื่อต้องเปลี่ยนผู้เป็นแกนนำ อีกทั้งยังไม่มีสถานะทางกฎหมาย รวมถึงไม่มีการกำกับดูแลหรือการสนับสนุนจากภาครัฐ ทำให้การดำเนินงานมีข้อจำกัด ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่เป็นมาตรฐาน และขาดความยั่งยืนในระยะยาว

ดังนั้น เพื่อแก้ไขประเด็นปัญหาดังกล่าวให้กับองค์กรการเงินชุมชนซึ่งถือเป็นตัวแปรสำคัญในการสนับสนุนการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชนฐานราก ภาครัฐโดยกระทรวงการคลัง จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562 เพื่อยกระดับองค์กรการเงินชุมชนให้เป็นสถาบันการเงินประชาชนที่มีสถานะเป็นนิติบุคคลซึ่งดำเนินการให้บริการทางการเงินแก่ชุมชนฐานราก ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการพัฒนาระบบสถาบันการเงินประชาชน ทำหน้าที่เสนอแนะนโยบายและแนวทางในการพัฒนาเกี่ยวกับสถาบันการเงินประชาชน มีผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลังทำหน้าที่เป็นนายทะเบียน ทำหน้าที่รับจดทะเบียนสถาบันการเงินประชาชน รวมถึงส่งเสริม ช่วยเหลือ สนับสนุน กำกับดูแล และตรวจสอบสถาบันการเงินประชาชน นอกจากนี้ ยังมีธนาคารผู้ประสานงาน ได้แก่ ธนาคารออมสินและ ธ.ก.ส. ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาและช่วยเหลือ องค์กรการเงินชุมชนในการจดทะเบียนจัดตั้งเป็นสถาบันการเงินประชาชนและสนับสนุนการดำเนินงาน ด้านต่าง ๆ ของสถาบันการเงินประชาชนให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

นอกจากนี้ ในระยะต่อไป ได้กำหนดแนวทางเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง การเงินฐานรากภายใต้พระราชบัญญัติฯ ดังนี้

8.1) สนับสนุนให้องค์กรการเงินชุมชนที่มีคุณสมบัติถูกต้องตามกฎหมาย เข้ามาจดทะเบียนจัดตั้งสถาบันการเงินประชาชน ซึ่งจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สมาชิกหรือประชาชนในพื้นที่ผู้ใช้บริการทางการเงิน โดยการส่งเสริมการออมและการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์ร่วมกับธนาคารผู้ประสานงาน ได้แก่ ธนาคารออมสินและ ธ.ก.ส. เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติฯ ให้ทั่วถึงและต่อเนื่อง ตลอดจนจัดทำแนวทางการเตรียมความพร้อมองค์กรการเงินชุมชนเพื่อยกระดับเป็นสถาบันการเงินประชาชน

8.2) ปรับปรุงแก้ไขหรือผ่อนปรนหลักเกณฑ์การกำกับดูแลให้เหมาะสมกับบริบทของสถาบันการเงินประชาชนมากยิ่งขึ้น

2.3 สรุปบทเรียนที่ได้รับ

2.3.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1) ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการเงินนอกระบบ

ในประเทศกำลังพัฒนา กิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่ดำเนินการโดยผู้ผลิตและวิสาหกิจขนาดเล็กส่งผลให้ไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อในระบบจากธนาคารพาณิชย์ได้ ดังนั้น ประชาชนรายย่อยจึงจำเป็นต้องพึ่งพาการกู้เงินจากครอบครัว เพื่อน หรือสถาบันการเงินชุมชน กลุ่มวงแชร์ เป็นรูปแบบการเงินนอกระบบที่ช่วยให้สมาชิกสามารถเข้าถึงเงินก้อนโดยไม่ต้องออมเองทั้งหมด และช่วยลดความเสี่ยงในการใช้จ่ายเกินตัว รวมถึงเป็นกลไกทางสังคมที่ช่วยส่งเสริมการออมและการเข้าถึงสินเชื่อในกลุ่มผู้มีรายได้น้อย โดยเฉพาะผู้หญิงในครัวเรือน

2) เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยสถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์

ไมโครไฟแนนซ์เป็นบริการด้านสินเชื่อ การออม และบริการทางการเงินอื่น ๆ สำหรับคนยากจนและกลุ่มเปราะบางที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินในระบบ หรือเข้าถึงได้แต่เงื่อนไขไม่เป็นธรรม ได้แก่ ธนาคารหมู่บ้าน หรือโครงการให้กู้ยืมแบบกลุ่ม เน้นการรวมกลุ่มผู้กู้เพื่อขอกู้ยืมและรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งช่วยลดต้นทุนการกู้ยืมและควบคุมความเสี่ยงของสมาชิก และมีกลไกสำคัญคือ “แรงกดดันกลุ่ม” และ “ความรับผิดชอบร่วมกัน” ที่ช่วยกระตุ้นให้สมาชิกชำระเงินคืนตรงเวลา และลดความเสี่ยงทางศีลธรรม

3) ประเด็นทางทฤษฎีของสถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์

ภาครัฐควรอุดหนุนสถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์หรือไม่ เป็นประเด็นโดยกลุ่มที่สนับสนุนการอุดหนุนเห็นว่าจะช่วยให้เข้าถึงผู้กู้มากขึ้นและลดต้นทุนการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยให้ความเห็นว่า ผู้กู้ที่ยากจนที่สุดอาจไม่สามารถรับภาระอัตราดอกเบี้ยที่สูงได้ เนื่องจากโอกาสทางธุรกิจไมโครไฟแนนซ์มีผลตอบแทนต่ำ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชนและการสนับสนุนโครงการสินเชื่อสำหรับผู้ที่ยากจนกว่าระบบ ยังคงมีความจำเป็นเพื่อให้สามารถเข้าถึงสินเชื่ออย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

2.3.2 การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1) ผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion) ต่อเศรษฐกิจและสังคม

การเข้าถึงบริการทางการเงินมีผลเชิงบวกต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยสถาบันการเงินมีบทบาทสำคัญในการจัดสรรสินเชื่อ ส่งเสริมการลงทุน การผลิต และการบริโภค ลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ ซึ่งนำไปสู่การขยายตัวของผลผลิตและเศรษฐกิจโดยรวม ทั้งนี้ การพัฒนาภาคการเงินช่วยผ่อนคลายนโยบายจำกัดทางการเงินและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการเงินในกลุ่มเปราะบางและกลุ่มผู้มีรายได้น้อยได้

นอกจากนี้ งานวิจัยพบว่าบริการชำระเงิน เช่น การขยายความครอบคลุมของตู้ ATM มีความสัมพันธ์กับการลดลงของความเหลื่อมล้ำทางรายได้ โดยความสัมพันธ์นี้จะเข้มข้นเมื่อเศรษฐกิจมีเสถียรภาพและการเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับสูง อย่างไรก็ตาม การขยายบริการทางการเงินอย่างรวดเร็วอาจสร้างความเสี่ยงต่อเสถียรภาพของระบบการเงิน หากไม่มีการกำกับดูแลที่เหมาะสม ซึ่งอาจนำไปสู่วิกฤตทางการเงินได้

2) องค์การการเงินระดับฐานรากของต่างประเทศ

ในประเทศพัฒนาแล้ว เช่น ไอร์แลนด์และเยอรมนี ไมโครไฟแนนซ์มีบทบาทสำคัญในการให้บริการทางการเงินแก่ประชาชนที่ขาดโอกาสเข้าถึงสินเชื่อในระบบ โดยมีการพัฒนากฎหมายและกลไกกำกับดูแลเพื่อสร้างความยั่งยืนและความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาประสบการณ์พิโกไฟแนนซ์ในต่างประเทศเพิ่มเติมจำนวน 5 ประเทศ ประกอบด้วย ประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศบังกลาเทศ ประเทศเกาหลีใต้ ประเทศบราซิล และประเทศโบลิเวีย ดังนี้

2.1) ประเทศฟิลิปปินส์

ประเทศฟิลิปปินส์ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินผ่านการประสานงานระหว่างนโยบายภาครัฐและนวัตกรรมภาคเอกชน โดยโมโครไฟแนนซ์ได้ขยายการให้บริการสินเชื่อให้แก่ประชาชนรายย่อยอย่างต่อเนื่อง และไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน รวมถึงมีเงื่อนไขการชำระหนี้ที่ยืดหยุ่น สอดคล้องกับความสามารถของผู้กู้รายย่อย นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยีการเงิน (Fintech) โดยเฉพาะกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ GCash และ Maya ยังเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้เพิ่มขึ้น

2.2) ประเทศบังคลาเทศ

กรามินแบงก์เป็นสถาบันการเงินขนาดย่อยที่ประสบความสำเร็จในการให้สินเชื่อแก่ผู้มีรายได้น้อย โดยเฉพาะผู้หญิง และเป็นต้นแบบให้กับประเทศอื่นทั่วโลก นอกจากนี้ ธนาคารกรามินยังเน้นการปล่อยสินเชื่อในรูปแบบกลุ่มย่อยเพื่อสร้างแรงจูงใจและความรับผิดชอบร่วมกัน ส่งผลให้มีอัตราการชำระหนี้คืนสูง และสามารถขยายบริการไปยังประชาชนในพื้นที่ชนบทได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ในส่วนของโครงสร้างการบริหารของธนาคารกรามินเน้นการมีส่วนร่วมของผู้กู้ในฐานะผู้ถือหุ้น และกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งมีโครงการพิเศษสำหรับผู้ยากไร้

2.3) ประเทศเกาหลีใต้

รัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลีได้มีนโยบายปรับลดเพดานอัตราดอกเบี้ยสูงสุดเพื่อสนับสนุนประชาชนให้ลดการพึ่งพาหนี้ในระบบ นอกจากนี้ ยังได้จัดให้มีการปรับโครงสร้างหนี้และกลไกการฟื้นฟูเครดิตผ่านกองทุนและหน่วยงานให้คำปรึกษาที่เกี่ยวข้อง ขณะเดียวกัน ภาคเอกชนยังมีส่วนสำคัญในการให้บริการสินเชื่อรายย่อย โดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการวิเคราะห์เครดิตเพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ การประยุกต์ใช้ข้อมูลขนาดใหญ่และระบบธนาคารเปิด รวมทั้งการกำหนดเกณฑ์ DSR อย่างเข้มงวด ซึ่งมาตรการดังกล่าว เป็นมาตรการเชิงรุกที่ช่วยในการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านหนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะระดับหนี้ครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศจะยังคงอยู่ในระดับสูง แต่นโยบายดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการควบคุมความเสี่ยงอย่างครอบคลุมผ่านเครื่องมือทางการเงิน เทคโนโลยี และการกำกับดูแลที่เหมาะสม

2.4) ประเทศบราซิล

รัฐบาลบราซิลได้จัดตั้งสถาบันการเงินของรัฐเพื่อปล่อยสินเชื่อให้แก่ประชาชนรายย่อย และจัดให้มีการเจรจาและปรับโครงสร้างหนี้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ โดยรัฐทำหน้าที่ค้ำประกันบางส่วนให้แก่ประชาชนที่มีหนี้ค้างชำระไม่เกิน 5,000 เรียล นอกจากนี้ ภาครัฐยังพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานทางการเงิน เช่น การพัฒนาแพลตฟอร์มการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ และระบบ Open Finance ภายใต้การกำกับของ Banco Central do Brasil ในขณะเดียวกัน รัฐบาลได้ส่งเสริมการใช้งานระบบข้อมูลเครดิตผ่านการจัดตั้งเครดิตบูโรแห่งชาติและส่งเสริมบทบาทของสถาบันไมโครไฟแนนซ์เพื่อสนับสนุนการประเมินความเสี่ยงของผู้กู้รายย่อย โดยไม่จำเป็นต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน

ในขณะเดียวกัน ภาครัฐและภาคเอกชนได้ร่วมจัดหาแหล่งทุนที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ พร้อมบริการให้คำปรึกษาและอบรมการบริหารจัดการทางการเงินเพื่อช่วยเหลือประชาชนรายย่อย นอกจากนี้ ฟินเทคและธนาคารดิจิทัลยังได้ขยายบทบาทการให้บริการสินเชื่อผ่านระบบออนไลน์ โดยไม่ใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน ซึ่งช่วยให้ประชาชนกลุ่มเปราะบางสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้น แม้จะไม่มีประวัติเครดิตในระบบแบบเดิมก็ตาม

2.5) ประเทศโบลิเวีย

โบลิเวียให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนสำหรับประชาชนรายย่อย โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อยและประชากรในชนบท ทั้งนี้ รัฐบาลได้สนับสนุน “BancoSol” ซึ่งเป็นธนาคารไมโครไฟแนนซ์แห่งแรกของโลกที่ได้รับใบอนุญาตเต็มรูปแบบ และยังได้จัดตั้งธนาคารเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Banco de Desarrollo Productivo: BDP) เพื่อให้สินเชื่อแก่เกษตรกรและผู้ประกอบการรายย่อย เพื่อปล่อยสินเชื่อแบบมีเงินอุดหนุนบางส่วน นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินมาตรการกำกับดูแล เช่น การควบคุมเพดานอัตราดอกเบี้ย เพื่อปกป้องผู้บริโภค และพัฒนาระบบข้อมูลเครดิตกลางเพื่ออำนวยความสะดวกในการให้สินเชื่อโดยไม่จำเป็นต้องมีหลักประกัน ควบคู่ไปกับการส่งเสริมความรู้ทางการเงินและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อขยายช่องทางการให้บริการทางการเงินอย่างครอบคลุมมากขึ้น

2.3.3 องค์กรการเงินระดับฐานรากของประเทศไทย

องค์กรการเงินระดับฐานรากของประเทศไทยมีหลากหลายรูปแบบและมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชนฐานราก โดยแต่ละประเภทมีลักษณะการจัดตั้ง การดำเนินงาน และการกำกับดูแลที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ ภาครัฐได้มีมาตรการและกฎหมายรองรับเพื่อยกระดับและสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรการเงินเหล่านี้ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและประสิทธิภาพในการให้บริการทางการเงินแก่ประชาชนในระยะยาวด้วยแล้ว

บทที่ 3

ภาพรวมเศรษฐกิจไทย

เป้าหมายสำคัญของการบริหารจัดการทรัพยากรภายในครัวเรือนคือการบริหารรายได้ และการใช้จ่ายภายในครัวเรือน โดยเฉพาะการบริหารการบริโภคภายในครัวเรือนให้มีความสม่ำเสมอมากที่สุด (Smoothed Consumption) ตามทฤษฎีการบริโภคของมิลตัน ฟรีดแมน (Milton Friedman) นักเศรษฐศาสตร์มหภาครางวัลโนเบลจากมหาวิทยาลัยชิคาโก โดยตามทฤษฎีนั้น ในการที่ครัวเรือน จะบริหารการบริโภคให้มีความสม่ำเสมอได้นั้น ครัวเรือนจะต้องบริหารรายได้ให้สอดคล้อง และหนึ่งใน กลไกสำคัญของการบริหารจัดการรายได้ให้ครัวเรือนสามารถบริโภคได้อย่างสม่ำเสมอได้นั้นคือการกักเก็บ หรือในอีกนัยหนึ่ง คือการออม กล่าวคือหากครัวเรือนมีรายได้มากเกินไป ครัวเรือนจะออมเพื่อเก็บไว้ใช้ ในอนาคต แต่ในทางกลับกัน หากครัวเรือนมีรายได้น้อย ครัวเรือนก็จะกู้มาเพื่อเพิ่มการบริโภคในปัจจุบัน แล้วจึงใช้หนี้กลับคืนในอนาคตเมื่อครัวเรือนรายได้เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ครัวเรือนจำเป็นจะต้องประเมิน รายได้และระดับหนี้สินให้ดี เพราะหากครัวเรือนมีการกู้มากขึ้น หรือมีหนี้สินเพิ่มขึ้นเกินรายได้ครัวเรือนไปมาก ย่อมก่อให้เกิดปัญหาหนี้เสีย และหนี้ครัวเรือนตามมา เกิดภาวะหนี้สินล้นพ้นตัว รวมถึงก่อให้เกิดปัญหา ระดับประเทศได้

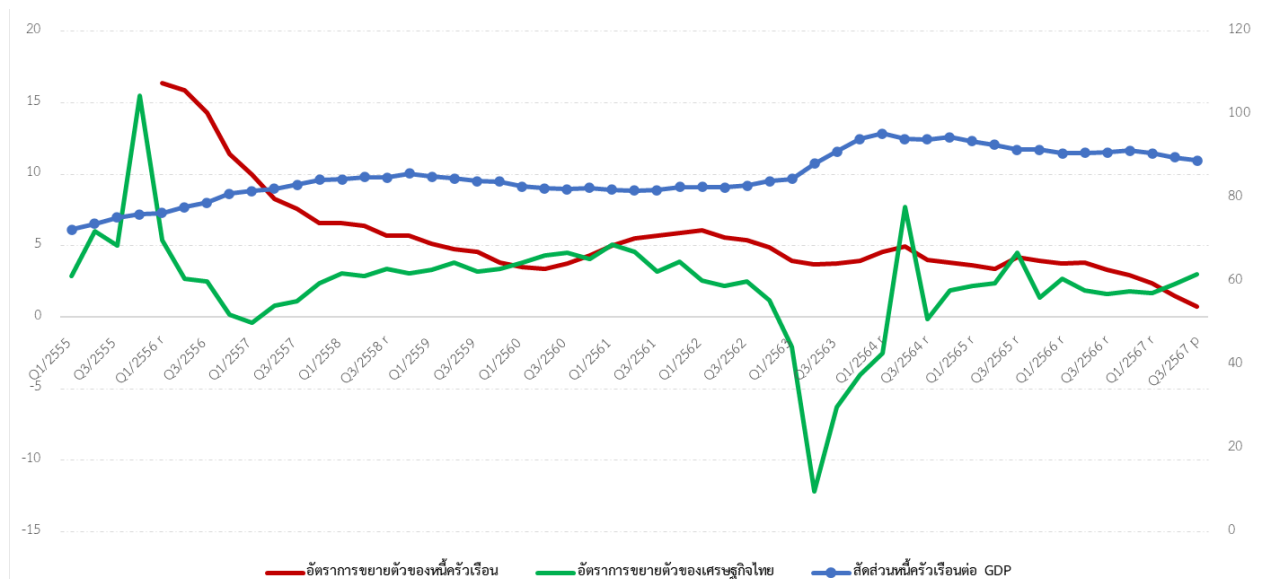
เมื่อมองไปยังสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในประเทศไทย จะพบว่าคนไทยมีปัญหาหนี้สิน เฉลี่ยอยู่ในระดับสูงต่อเนื่อง มีครัวเรือนที่เป็นหนี้สินจำนวนมาก หนี้ส่วนใหญ่เป็นหนี้ที่ไม่สามารถ สร้างรายได้ได้ ผู้กู้ส่วนใหญ่มีความเปราะบาง มีปัญหาด้านความสามารถในการชำระหนี้คืน นอกจากนี้ ยังพบว่าปัญหาหนี้ครัวเรือนมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น อันเนื่องมาจากครัวเรือนมีการกู้หนี้และมีปริมาณ หนี้ในระบบเพิ่มมากขึ้น

สถานการณ์หนี้ครัวเรือนของไทยนั้นมีความท้าทายขึ้นเป็นอย่างมากหลังเกิดการแพร่ระบาดของ โควิด-19 ที่ทำให้ธุรกิจต้องปิดตัวลงเป็นจำนวนมาก และประชาชนหลายคนไม่มีงานทำ ส่งผลให้มีหนี้ ค้างชำระเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ประชาชนมีความจำเป็นต้องกู้หนี้ยืมสินเพิ่มมากขึ้นเพื่อชำระหนี้ที่ค้างไว้ หรือนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ทำให้ในช่วงหลังปี 2566 ภาพรวมสถานการณ์หนี้ครัวเรือนมีความท้าทาย ซึ่งสะท้อนจากจำนวนหนี้สินเฉลี่ยเพิ่มขึ้น จำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้เพิ่มขึ้น และที่อันตรายเป็นอย่างยิ่ง คือจำนวนบัญชีที่เป็นบัญชีหนี้ในระบบเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด

3.1 ภาพรวมเศรษฐกิจไทยกับปัญหาหนี้ครัวเรือน

เศรษฐกิจไทยในช่วง 13 ปีที่ผ่านมา ระหว่างปี 2555 ถึง 2567¹ ในภาพรวมเศรษฐกิจไทยยังมีการขยายตัว แม้จะมีช่วงโตต่ำหรือหดตัวในระยะสั้นบางช่วง เช่น ในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในปี 2557 และวิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด-19 อย่างไรก็ตาม อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยนั้นมีทิศทางที่ชะลอตัวลงเรื่อย ๆ การขยายตัวที่ลดลงนี้สะท้อนถึงศักยภาพเศรษฐกิจไทยที่ลดลง มีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย ซึ่งหนึ่งในนั้นคือปัญหาหนี้ครัวเรือนที่สะสมมานานโดยหนี้ครัวเรือนของประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะมียอดการขยายตัวสูงกว่าอัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจไทย ซึ่งในช่วงที่มีข้อมูลเผยแพร่มีเพียง 19 ไตรมาส จาก 48 ไตรมาส ที่อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยขยายตัวได้มากกว่าอัตราการขยายตัวของหนี้ครัวเรือน ส่งผลกระทบต่อเนื่องให้สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP ขยายตัว โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 3.1

ภาพที่ 3.1 อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยรายไตรมาสและอัตราการขยายตัวของหนี้ครัวเรือนเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันในปีก่อน (แกนซ้าย) เปรียบเทียบกับสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP (แกนขวา) ในช่วงปี 2555 – 2567

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และธนาคารแห่งประเทศไทย (2568)

คณะผู้วิจัยได้รวบรวมปัจจัยสำคัญที่ทำให้ทิศทางหนี้ครัวเรือนไทยปรับสูงขึ้นต่อเนื่องจากรายงานนโยบายการเงิน ไตรมาสที่ 4 ปี 2566 รายงานนโยบายการเงิน ไตรมาสที่ 4 ปี 2567 และแถลงข่าวเศรษฐกิจไทยไตรมาสที่สี่ของปี 2567 ทั้งปี 2567 และแนวโน้มปี 2568 โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) โดยสรุปได้ ดังนี้

¹ หมายเหตุ: ข้อมูลเงินให้กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือนได้มีการเผยแพร่และปรับปรุงโดย ธปท. ซึ่งมีข้อมูลย้อนหลังถึงปี พ.ศ. 2555 ถึงปัจจุบัน จัดทำข้อมูล ณ เดือนเมษายน 2568

1. เหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ในปี 2554 ที่ทำให้ประชาชนต้องการสินเชื่อในการฟื้นฟูหลังเกิดภัยพิบัติ
2. นโยบายภาครัฐที่ดึงดูดให้ประชาชนซื้อรถคันแรก ทำให้สินเชื่อด้านยานยนต์ขยายตัวอย่างมีนัยสำคัญ
3. การแข่งขันที่เพิ่มขึ้นในการปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงินต่าง ๆ และอัตราดอกเบี้ยที่อยู่ในระดับต่ำ
4. วิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้ประชาชนมีรายได้ลดลง และบางกลุ่มตกงาน ขณะที่รายจ่ายที่จำเป็นยังคงมีอยู่ ทำให้ต้องกู้ยืมเงิน รวมถึงบางส่วนที่ขาดทุนจากการกู้เพื่อลงทุนด้วย
5. รายได้ที่เพิ่มขึ้นของประชาชนบางกลุ่มไม่เพียงพอ โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อย มีรายได้ไม่พอกับรายจ่ายที่สูงขึ้น ทำให้เกิดการเป็นหนี้เพื่อการบริโภค

นอกจากนี้ อ้างอิงจาก บทความ "เป็นหนี้ต้องมัวจนจบ (2): คนไทยเป็นหนี้เร็ว หนี้เยอะ หนี้นาน และเป็นหนี้เสีย" ของ ThaiPublica ซึ่งเผยแพร่เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2566² ได้นำเสนอกรอบแนวคิดที่สำคัญในการวิเคราะห์รูปแบบหนี้ครัวเรือนไทย โดยสามารถแยกลักษณะการเป็นหนี้ของคนไทยได้ออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ หนี้เร็ว หนี้เยอะ หนี้นาน และหนี้เสีย ซึ่งอ้างอิงข้อมูลเชิงลึกจาก ธปท. รวมทั้งประสบการณ์จริงของลูกค้า โดยสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

1. **หนี้เร็ว** กลุ่มวัยแรงงานที่มีอายุระหว่าง 25 – 29 ปี (Generation Z) ประมาณร้อยละ 58 เคยกู้ยืมเงินแล้ว และร้อยละ 25 ของหนี้ในกลุ่มดังกล่าวจัดเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-performing Loans: NPLs) สะท้อนพฤติกรรมการก่อหนี้ตั้งแต่อายุน้อย
2. **หนี้เยอะ** ลูกหนี้บางรายมีภาระหนี้สูงถึง 10 – 25 เท่าของรายได้ ขณะที่ค่ามธฐานของประเทศพัฒนาแล้วอยู่เพียง 5–12 เท่า แสดงถึงภาระหนี้ที่เกินขนาดอย่างมีนัยสำคัญ
3. **หนี้นาน** แม้ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปยังคงมีภาระหนี้เฉลี่ยประมาณ 400,000 บาท แสดงให้เห็นว่า หนี้ยังเป็นภาระต่อเนื่องยาวนานตลอดช่วงชีวิต
4. **หนี้เสีย** ข้อมูลจากบริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด รายงานว่า บัญชีเงินกู้ 82 ล้านบัญชี มีบัญชีหนี้เสียถึง 10 ล้านบัญชี โดย 4.5 ล้านบัญชี ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 และกว่าร้อยละ 70 ของหนี้เสียดังกล่าวอยู่ในสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

ยิ่งไปกว่านั้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของบริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด ชี้ให้เห็นว่า จากบัญชีเงินกู้ทั้งหมดประมาณ 82 ล้านบัญชี มีบัญชีที่อยู่ในสถานะหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-Performing Loans: NPLs) สูงถึง 10 ล้านบัญชี โดยในจำนวนดังกล่าวราว 4.5 ล้านบัญชี เกิดขึ้นภายหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 และมากกว่าร้อยละ 70 ของ NPLs ทั้งหมดอยู่ภายใต้การถือครองของสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ ข้อเท็จจริงนี้สอดคล้องกับกรอบแนวคิด “หนี้เร็ว–หนี้เยอะ–หนี้นาน–หนี้เสีย” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาหนี้ครัวเรือนของไทยมิได้จำกัดอยู่เฉพาะมิติรายได้หรือกลุ่มอาชีพ หากยังครอบคลุมถึงพฤติกรรมทางการเงินของภาคครัวเรือนและโครงสร้างการปล่อยสินเชื่อ

² <https://thaipublica.org/2023/06/how-to-get-out-of-debt-01/>(<https://thaipublica.org/2023/06/how-to-get-out-of-debt-01/>)

ในระบบการเงินโดยรวม อันเป็นประเด็นเชิงโครงสร้างที่สมควรได้รับการพิจารณาเชิงระบบจากภาคนโยบายและผู้กำกับดูแลต่อไป

นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์เชิงลึกปัจจัยเร่งภาระหนี้ครัวเรือนในประเทศไทยของ ธปท. พบว่า ปัญหาหนี้ครัวเรือนมีความซับซ้อนและแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มลูกหนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่มีความเปราะบางสูง โดยสามารถสรุปสาเหตุเชิงโครงสร้างของปัจจัยเร่งดังกล่าวได้ ดังต่อไปนี้

1. ช่องว่างระหว่างรายได้กับภาระหนี้ภายหลังวิกฤตโควิด-19 ภายหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 ภาคครัวเรือนไทยได้ประสบกับภาวะรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ปรับตัวลดลงอย่างมีนัยสำคัญ อันเป็นผลมาจากการหดตัวทางเศรษฐกิจและการหยุดชะงักของกิจกรรมทางธุรกิจ รายงานผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2566) ยืนยันว่ารายได้สุทธิครัวเรือนเฉลี่ยลดลงร้อยละ 6.8 เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยก่อนเกิดวิกฤตโควิด-19 ในทางตรงกันข้าม ยอดหนี้คงค้างของครัวเรือนกลับมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.3 ในช่วงเวลาเดียวกัน ส่งผลให้อัตราภาระหนี้ต่อรายได้ (Debt-Service Ratio: DSR) ของภาคครัวเรือนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 34.0 ในปี 2562 เป็นร้อยละ 39.7 ในปี 2566 การขยับขึ้นของ DSR ดังกล่าวสะท้อนถึงภาวะ “รายได้ลด-หนี้ไม่ลด (Income-Debt Mismatch)” ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ผลักดันให้ครัวเรือนจำนวนมากต้องเข้าสู่วงจรการกู้ยืมเพิ่มเติมเพื่อชำระหนี้เดิม และบั่นทอนศักยภาพในการออม ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการรับมือกับความผันผวนทางเศรษฐกิจในอนาคต

2. การเข้าถึงสินเชื่อไม่มีหลักประกันที่ผ่อนปรนเกินควร แม้ว่ามาตรฐานสากลส่วนใหญ่จะจำกัดวงเงินบัตรเครดิตไว้ที่ 2 – 3 เท่าของรายได้ต่อเดือน แต่หลักเกณฑ์ภายในประเทศอนุญาตให้ผู้ออกบัตรเครดิตสามารถกำหนดวงเงินได้สูงถึง 5 เท่าของรายได้ นอกจากนี้ ผู้ประกอบการสินเชื่อส่วนบุคคล (Personal Loan) ยังได้รับอนุญาตให้คิดอัตราดอกเบี้ยได้สูงถึงร้อยละ 25 ต่อปี และมีความสามารถในการอนุมัติสินเชื่อได้อย่างรวดเร็วผ่านช่องทางดิจิทัลโดยไม่จำเป็นต้องใช้ทรัพย์สินค้ำประกัน ดังนั้น การเข้าถึงสินเชื่อที่รวดเร็วแต่ไม่สอดคล้องกับความสามารถในการชำระคืนของผู้กู้ ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงด้านหนี้เสียที่เพิ่มขึ้น ซึ่งประเทศพัฒนาแล้วหลายประเทศได้กำหนดเพดานวงเงินและกำกับดูแลอัตราค่าใช้จ่ายรวม (Total Cost of Credit Cap) อย่างเข้มงวดเพื่อลดความเสี่ยงดังกล่าว ในขณะที่กรอบการกำกับดูแลของไทยยังคงไม่สามารถประเมินข้อมูลทางการเงินรายบุคคลอย่างละเอียด ซึ่งอาจนำไปสู่การอนุมัติสินเชื่อเกินศักยภาพในการชำระหนี้

3. ค่านิยมการบริโภคเกินตัวและปัจจัยเร่งจากการตลาด ปรากฏการณ์ “ของมันต้องมี” (Fear-of-Missing-Out Consumption) ซึ่งเป็นค่านิยมการบริโภคที่ได้รับอิทธิพลจากสังคมผนวกกับกลยุทธ์ทางการตลาดที่หลากหลาย อาทิ การผ่อนชำระ 0% และโมเดลการซื้อก่อนจ่ายทีหลัง (Buy-Now-Pay-Later: BNPL) ก่อให้เกิดผลเชิงจิตวิทยาในการเร่งตัดสินใจเพื่อซื้อสินค้าและบริการ

4. โครงสร้างอัตราดอกเบี้ยในตลาดสินเชื่อระบบ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยสำหรับสินเชื่อไว้ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี และร้อยละ 25 ต่อปีสำหรับสินเชื่อส่วนบุคคล แต่ในตลาดสินเชื่อระบบกลับพบว่าอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงสูงถึงร้อยละ 120 – 240 ต่อปี หรือคิดเป็นร้อยละ 10 – 20 ต่อเดือน โดยไม่มีการคุ้มครองผู้บริโภคหรือกลไกการปรับโครงสร้างหนี้ที่เป็นธรรม และเมื่อผู้กู้ประสบภาวะ “ดอกเบี้ยกดดัน” (Negative Amortisation) ระดับภาระชำระคืนรายเดือนจะเพิ่มขึ้นอย่างทวีคูณ ส่งผลให้ต้นทุนคงค้างไม่ลดลง และเพิ่มโอกาสในการผิดนัดชำระ (Default) ได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้เกิดการกู้ยืมต่อเนื่อง และสุดท้ายต้องนำเงินไปปิดหนี้ระบบ

(debt-rolling) ซึ่งจะเป็นหนี้เสีย (Non-Performing Loans: NPLs) ในระบบสถาบันการเงินเฉพาะกิจ ดังที่ปรากฏจากบริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด

ปัญหาหนี้ครัวเรือนไทยได้ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีลักษณะที่ซับซ้อน โดยสามารถจำแนกรูปแบบการเป็นหนี้ออกเป็น "หนี้เร็ว หนี้เยอะ หนี้นาน และหนี้เสีย" ซึ่งสะท้อนถึงการก่อหนี้ตั้งแต่อายุน้อย ภาระหนี้ที่สูงเกินศักยภาพ การคงอยู่ของหนี้ตลอดช่วงชีวิต และการเพิ่มขึ้นของหนี้เสียในระบบสถาบันการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ

สาเหตุหลักของปัญหาเหล่านี้ยังรากลึกในประเด็นเชิงโครงสร้างหลายประการ ได้แก่ ช่องว่างระหว่างรายได้กับภาระหนี้ที่ขยายตัว หลังวิกฤตโควิด-19 ทำให้ครัวเรือนมีรายได้ลดลงแต่หนี้คงค้างไม่ลดตาม การเข้าถึงสินเชื่อไม่มีหลักประกันที่ผ่อนปรนเกินควร ซึ่งเปิดโอกาสให้มีการอนุมัติวงเงินที่สูงเกินความสามารถในการชำระหนี้ ค่านิยมการบริโภคเกินตัว ที่ได้รับการกระตุ้นจากกลยุทธ์ทางการตลาด และที่สำคัญคือ โครงสร้างอัตราดอกเบี้ยในตลาดสินเชื่อในระบบที่สูงลิ่ว ซึ่งส่งผลให้ลูกหนี้ติดกับดักหนี้และนำไปสู่ปัญหาหนี้เสียในที่สุด

ดังนั้น การแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนของไทยจึงมิใช่เพียงการจัดการกับปริมาณหนี้ แต่เป็นการแก้ไขปัญหาระบบโครงสร้างตลอดวงจรชีวิตของลูกหนี้ ซึ่งครอบคลุมทั้งพฤติกรรมทางการเงินของภาคครัวเรือนและกรอบการกำกับดูแลการปล่อยสินเชื่อในระบบ การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงลักษณะของปัญหาหนี้เหล่านี้ จึงเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการกำหนดนโยบายและมาตรการแก้ไขที่ตรงจุด มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน เพื่อลดความเปราะบางทางการเงินของครัวเรือนและสร้างเสถียรภาพให้กับระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศต่อไป

3.2 สถานการณ์รายได้และรายจ่ายครัวเรือนในประเทศไทย

ในหัวข้อนี้จะอธิบายถึงสถานการณ์ด้านการเงินของครัวเรือนและปัจเจกบุคคลในประเทศไทย โดยจะกล่าวถึงสถานการณ์ด้านรายได้และรายจ่ายก่อน ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาตั้งแต่ปี 2554 -2566 ที่ประชากรและครัวเรือนเริ่มมีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย โดยเฉพาะในครัวเรือนที่มีรายได้น้อย และพบการขยายตัวของรายจ่ายมากขึ้น สูงกว่ารายได้ ซึ่งนำมาสู่การก่อหนี้ครัวเรือน ซึ่งจะอธิบายในหัวข้อถัดไป ทั้งนี้ ข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์ด้านรายได้ รายจ่าย และหนี้สินนั้นได้มาจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ และที่ได้รับการประมวลผลโดยคณะผู้วิจัย

ครัวเรือนมีเป้าหมายสำคัญนั้นคือการบริหารการบริโภคให้มีความสม่าเสมอมากที่สุด ซึ่งหมายถึงครัวเรือนจำเป็นต้องบริหารรายได้ รายจ่าย รวมทั้งหนี้ให้สอดคล้องกัน ทั้งนี้ ในมิติของประเทศไทยพบว่า ในการวิเคราะห์สถานการณ์รายได้และรายจ่ายนั้นสามารถวิเคราะห์ได้จากข้อมูลผลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนสำนักงานสถิติแห่งชาติซึ่งมีการประมวลผลและเผยแพร่โดยกองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม สศช. รวมถึงมีการจัดทำรายงานเองของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และในหัวข้อนี้จะทำการวิเคราะห์สถานการณ์รายได้และรายจ่ายครัวเรือนในประเทศไทยก่อนที่จะทำหัวข้อถัดไปจะทำการวิเคราะห์สถานการณ์หนี้ของประเทศไทย

สำหรับสถานการณ์รายได้และรายจ่ายของครัวเรือนไทยตั้งแต่ปี 2554 จนถึงปี 2566 นั้นพบว่า ปัญหาสำคัญในปัจจุบันคือ การขยายตัวของรายจ่ายไม่สอดคล้องกับรายจ่ายของครัวเรือน โดยหาก

คำนวณด้วยวิธี Compound Annual Growth Rate (CAGR) เพื่อหาอัตราการเติบโตแบบทบต้นในระยะสั้น ในช่วงระหว่างปี 2554 ถึงปี 2566 พบว่า รายได้ร้อยละ 2.9 ต่อปี ส่วนรายจ่ายโตที่ร้อยละ 3.6 ต่อปี นั่นคือรายจ่ายขยายตัวมากกว่ารายได้ ซึ่งการที่ครัวเรือนจะบริหารจัดการการเงินครัวเรือนได้นั้น ครัวเรือนจำเป็นจะต้องก่อหนี้เพื่อให้ใช้จ่ายได้เพียงพอกับที่ครัวเรือนต้องการ เกิดเป็นปัญหานี้ขึ้น ซึ่งการวิเคราะห์ สถานการณ์หนี้ที่เกิดขึ้นนั้นจะทำการวิเคราะห์ในหัวข้อถัดไป

โดยในรายละเอียดนั้น ในส่วนของสถานการณ์ด้านรายได้ พบว่ารายได้เฉลี่ยของประชากร ในปี 2566 อยู่ที่ 11,321 บาทต่อคนต่อเดือน เมื่อเทียบกับปี 2554 ที่ 8,007 บาทต่อคนต่อเดือน ขยายตัวร้อยละ 2.9 ต่อปี อย่างไรก็ตาม ในมิติของรายจ่ายนั้น พบว่ารายจ่ายเฉลี่ยของประชากรในปี 2566 อยู่ที่ 8,072 บาทต่อคนต่อเดือน เมื่อเทียบกับปี 2554 ที่ 5,253 บาทต่อคนต่อเดือน ขยายตัวร้อยละ 3.6 ต่อปี แม้ว่าในภาพรวมของทุกประชากรจะเห็นรายจ่ายจะยังไม่มากกว่ารายได้แต่เมื่อเจาะลึกในรายละเอียด จะพบว่าอัตราการเติบโตต่อปีของรายจ่ายนั้นขยายตัวสูงกว่ารายได้ (CAGR ของรายจ่ายในปี 2566 อยู่ที่ ร้อยละ 3.6 และ CAGR ของรายได้อยู่ที่ร้อยละ 2.9) ซึ่งในอนาคตอาจมีแนวโน้มให้รายจ่ายของประชากร พุ่งสูงมากกว่ารายได้ โดยตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือประชากรรายได้น้อย (ควินไทล์ที่ 1) ที่ในปี 2566 ประชากรดังกล่าวมีรายจ่าย 3,729 บาท สูงกว่ารายได้ที่อยู่ 3,341 บาท กล่าวคือ สถานการณ์รายได้ ไม่เพียงพอต่อรายจ่ายเริ่มเกิดความท้าทายมากขึ้นโดยเฉพาะในครัวเรือนที่มีรายได้น้อย ที่เริ่มเห็นรายจ่าย มากกว่ารายได้แล้ว ดังนั้น เพื่อจะทำให้ประชากรดังกล่าวสามารถมีเงินใช้จ่ายได้อย่างเพียงพอจึงต้อง มีการกู้ยืมเกิดขึ้น เกิดเป็นหนี้สินในที่สุด หรืออีกหนึ่งกรณี หากพิจารณาในประชากรที่มีรายได้สูง (ประชากรควินไทล์ที่ 4 ถึงควินไทล์ที่ 5) พบว่าในปี พ.ศ. 2566 รายจ่ายของกลุ่มคนเหล่านี้ขยายตัวสูงกว่า รายได้ขึ้นมาก (ในปี 2566 ประชากรควินไทล์ที่ 4 มีรายจ่ายที่ขยายตัวสูงถึง 4.1 ต่อปี ในขณะที่รายได้ ขยายตัวเพียง 3.8 ต่อปี และประชากรควินไทล์ที่ 5 มีรายจ่ายที่ขยายตัวสูงถึง 3.1 ต่อปี ในขณะที่รายได้ ขยายตัวเพียง 1.9 ต่อปี) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าไม่เพียงแต่กลุ่มคนรายได้น้อยเท่านั้นที่จะมีปัญหา แต่ในอนาคต ก็มีโอกาที่กลุ่มคนรายได้สูงจะมีปัญหาในลักษณะที่ว่ารายจ่ายไม่เพียงพอกับรายได้เช่นกัน หากการขยายตัวของรายจ่ายยังคงพุ่งสูงกว่ารายได้ กล่าวโดยสรุป ปัญหาความไม่สอดคล้องกันของรายได้ และรายจ่ายไม่เพียงแต่จะกระทบผู้มีรายได้น้อยในระยะสั้นที่รายจ่ายมากกว่ารายได้ แต่ยังกระทบ ผู้ที่มีรายได้สูงในระยะยาวที่ในอนาคตหากการขยายตัวของรายจ่ายยังคงสูงกว่ารายได้ อาจกระทบ ต่อสภาพคล่องของประชากรกลุ่มดังกล่าวทำให้เกิดภาระหนี้ขึ้นได้ โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 3.1 และตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.1 รายได้ของประชาชนตามระดับรายได้ในปี 2566

หน่วย: ร้อยละ

กลุ่มที่	ปี 2566	CAGR ³ (2566)	CAGR ³ (2554 - 2566)
กลุ่มร้อยละ 20 ที่ 1 (รายได้น้อยที่สุด)	3,341	8.5	5.1
กลุ่มร้อยละ 20 ที่ 2	5,654	6.3	4.2
กลุ่มร้อยละ 20 ที่ 3	8,251	6.2	4.1
กลุ่มร้อยละ 20 ที่ 4	12,201	5.2	3.8
กลุ่มร้อยละ 20 ที่ 5 (รายได้มากที่สุด)	27,160	3.4	1.9
รวม	11,321	4.8	2.9

ที่มา: การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผล
โดยคณะผู้วิจัย (2568)

ตารางที่ 3.2 รายจ่ายของประชาชนตามระดับรายได้ในปี 2566

หน่วย: ร้อยละ

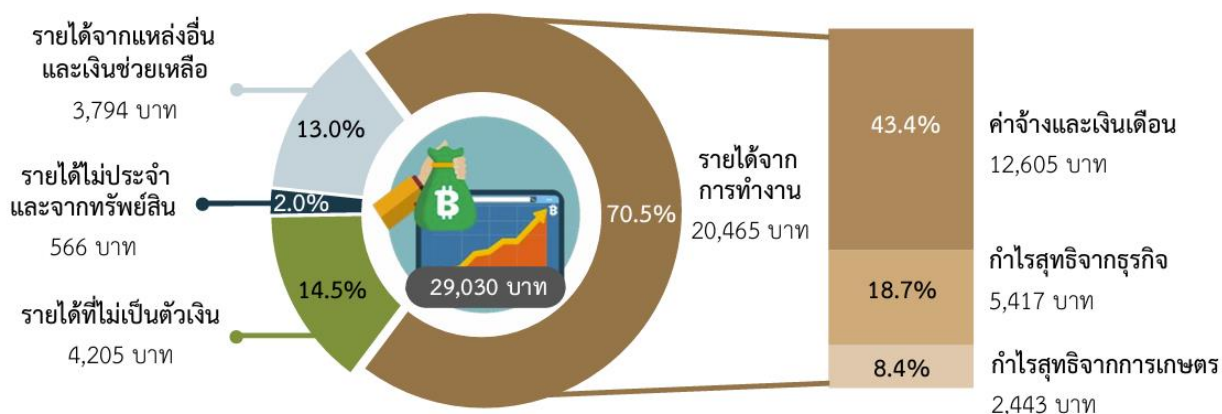
กลุ่มที่	ปี 2566	CAGR ³ (2566)	CAGR ³ (2554 - 2566)
กลุ่มร้อยละ 20 ที่ 1 (รายได้น้อยที่สุด)	3,729	18.2	3.6
กลุ่มร้อยละ 20 ที่ 2	5,035	10.8	3.8
กลุ่มร้อยละ 20 ที่ 3	6,824	9.7	4.1
กลุ่มร้อยละ 20 ที่ 4	9,201	6.7	4.1
กลุ่มร้อยละ 20 ที่ 5 (รายได้มากที่สุด)	15,571	1.2	3.1
รวม	8,072	6.3	3.6

ที่มา: การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผล
โดยคณะผู้วิจัย (2568)

³ Compound Annual Growth Rate (CAGR) คือ อัตราการเติบโตแบบทบต้นในระยะสั้น

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงแหล่งที่มาของรายได้ในมิติของครัวเรือน พบว่า ในปี 2566 ครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้ 29,030 บาท มาจากการทำงานเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็น 20,465 บาท หรือร้อยละ 70.5 และหากมองลึกลงไป พบว่ารายได้จากการทำงานสามารถแบ่งได้ออกเป็นรายได้ที่มาจากค่าจ้างหรือเงินเดือน 12,605 บาท (ร้อยละ 43.4) กำไรสุทธิจากธุรกิจ 5,417 บาท (ร้อยละ 18.7) และกำไรสุทธิจากการเกษตร 2,443 บาท (ร้อยละ 8.4) ในส่วนถัดไป รายได้ครัวเรือนยังมาจากรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน ซึ่งหมายถึง อาหารเครื่องดื่ม สินค้าและบริการ ที่ได้มาโดยไม่ได้อื้อและค่าประเมินค่าเช่าบ้านที่ไม่เสียเงิน 4,205 บาท (ร้อยละ 14.5) รายได้จากแหล่งอื่นและจากเงินช่วยเหลือ 3,794 บาท (ร้อยละ 13.0) และรายได้ไม่ประจำและจากทรัพย์สิน 566 บาท (ร้อยละ 2.0) โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 3.2

ภาพที่ 3.2 แหล่งที่มาของรายได้

ที่มา: การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน พ.ศ. 2566, สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2568)

เมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของรายจ่าย จะพบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ใช้จ่ายต่อเดือนเฉลี่ยอยู่ที่ 23,695 บาท โดยแบ่งออกเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค 20,645 บาท คิดเป็นร้อยละ 87.1 และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค เช่น การชำระภาษี การชำระดอกเบี้ย การซื้อสลาก การชำระเบี้ยประกันภัย 3,050 บาท คิดเป็นร้อยละ 12.9 และเมื่อพิจารณาการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคในรายละเอียด พบว่าครัวเรือนมีการใช้จ่ายในหมวดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (1) หมวดอาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบมากที่สุดที่ 8,371 บาท คิดเป็นร้อยละ 35.3 (2) หมวดค่าที่อยู่อาศัย ที่ 5,185 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.9 (3) หมวดยานพาหนะและการเดินทางที่ 3,803 บาท คิดเป็นร้อยละ 16.0 (4) หมวดเครื่องนุ่งห่ม รองเท้า และของใช้ส่วนบุคคลที่ 1,337 บาท คิดเป็นร้อยละ 5.6 (5) หมวดค่าใช้จ่ายการสื่อสารที่ 844 บาท คิดเป็นร้อยละ 3.6 (6) หมวดค่าใช้จ่ายการศึกษา ที่ 322 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.3 (7) หมวดเวชภัณฑ์ และค่ารักษาพยาบาลที่ 311 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.3 (8) หมวดการบันเทิงและจัดงานพิธีที่ 261 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.1 (9) หมวดกิจกรรมทางศาสนา ที่ 211 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.0 โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 3.3

ภาพที่ 3.3 วัตถุประสงค์ของรายจ่าย

ที่มา: การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน พ.ศ. 2566, สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2568)

3.3 สถานการณ์หนี้ครัวเรือนในประเทศไทย

3.3.1 สถานการณ์หนี้ครัวเรือนโดย ธปท.

สถิติหนี้ครัวเรือนถือเป็นหนี้ที่อยู่ในระบบ มีการรวบรวมและจัดเก็บโดยงานข้อมูลสถิติการเงิน ฝ่ายบริหารข้อมูลและดาต้าอานาไลติกส์ ธปท. โดยมีความถี่การรายงานรายไตรมาสและมีความล่าช้า 1 ไตรมาส และมีนิยามรายการเงินให้กู้ยืม (Loans) ที่ให้แก่ภาคครัวเรือน (บุคคลธรรมดาที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศ) ของสถาบันผู้ให้กู้ (ทั้งที่รับฝากเงินและไม่รับฝากเงิน) ในรูปของเงินเบิกเกินบัญชี เงินให้กู้ยืมทั่วไป เงินให้กู้ยืมในรูปตัวเงินที่เปลี่ยนมือไม่ได้ (non-negotiable) และเงินลงทุนในลูกหนี้ โดยเป็นเงินให้กู้ยืมทั้งที่เป็นเงินบาทและเงินตราต่างประเทศ ไม่รวมดอกเบี้ยค้างรับ ครอบคลุมกลุ่มผู้ให้กู้ โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 3.3

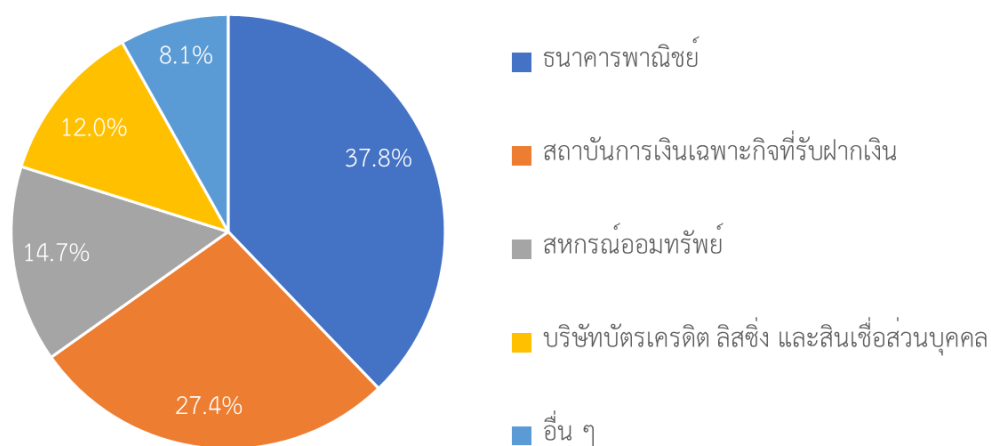
ตารางที่ 3.3 กลุ่มสถาบันผู้ให้กู้ในระบบ

สถาบันรับฝากเงิน	สถาบันการเงินอื่น (ไม่รับฝากเงิน)	สถาบันอื่น ๆ
- ธนาคารพาณิชย์ - สถาบันการเงินเฉพาะกิจที่รับฝากเงิน - สหกรณ์ออมทรัพย์ - สถาบันรับฝากเงินอื่น ๆ	- บัตรเครดิต ลิซซิ่ง และสินเชื่อส่วนบุคคล - บริษัทประกันชีวิต และบริษัทประกันวินาศภัย - บริษัทหลักทรัพย์ - ธุรกิจบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน - โรงรับจำนำ - สถาบันการเงินอื่น ๆ เช่น สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์	- กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา - การเคหะแห่งชาติ - สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมง สหกรณ์นิคม สหกรณ์ร้านค้า และสหกรณ์บริการ

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2568)

สถานการณ์หนี้ครัวเรือนของประเทศไทยอยู่ที่ร้อยละ 88.4 ต่อ GDP ณ ไตรมาสที่ 4 ปี 2567 และมีหนี้ครัวเรือน 16.42 ล้านล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 0.18 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันในปีก่อน และขยายตัวร้อยละ 0.39 เมื่อเทียบกับไตรมาสก่อนหน้า ซึ่งผู้ให้กู้อยู่ใหญ่เป็นธนาคารพาณิชย์ ร้อยละ 37.8 สถาบันการเงินเฉพาะกิจที่รับฝากเงิน ร้อยละ 27.4 สหกรณ์ออมทรัพย์ ร้อยละ 14.7 บริษัทบัตรเครดิตลิซซิ่งและสินเชื่อส่วนบุคคล ร้อยละ 12.0 และอื่น ๆ ร้อยละ 8.1 ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 3.4 และตารางที่ 3.4

ภาพที่ 3.4 หนี้ครัวเรือนของประเทศไทย ณ ไตรมาสที่ 4 ปี 2567 ตามการจัดกลุ่มสถาบันผู้ให้กู้

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2568)

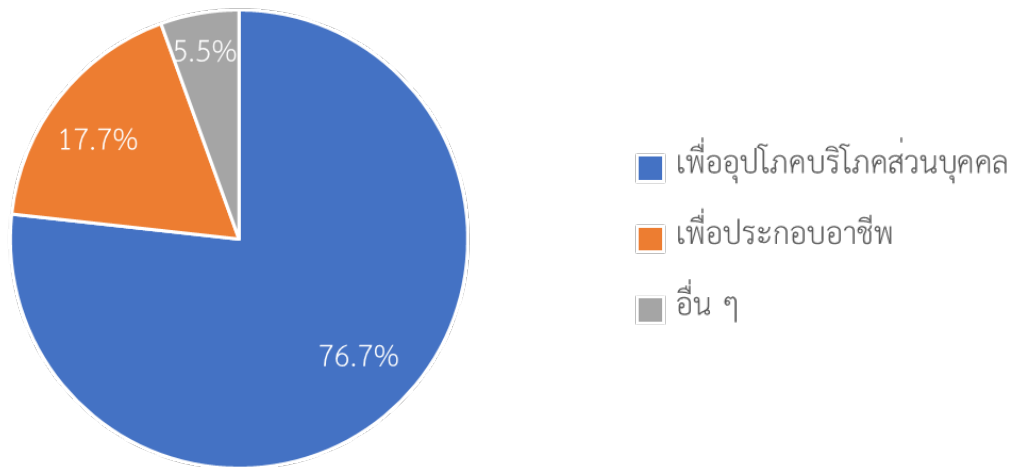
ตารางที่ 3.4 สินเชื่อและสัดส่วนสถาบันผู้ให้กู้ ณ ไตรมาสที่ 4 ปี 2567

สถาบันผู้ให้กู้	สินเชื่อ (หน่วย: ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)
ธนาคารพาณิชย์	6,209,289	37.8
สถาบันการเงินเฉพาะกิจที่รับฝากเงิน	4,497,357	27.4
สหกรณ์ออมทรัพย์	2,407,074	14.7
บริษัทบัตรเครดิต ลิขสิทธิ์ และสินเชื่อส่วนบุคคล	1,973,080	12.0
อื่น ๆ	739,393	4.5
บริษัทประกันภัยและประกันชีวิต	195,022	1.2
โรงรับจำนำ	102,536	0.6
ธุรกิจบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน	94,183	0.6
บริษัทหลักทรัพย์	81,025	0.5
สถาบันรับฝากเงินอื่น ๆ	63,285	0.4
รวม	16,421,666	100

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2568)

เมื่อพิจารณาการจัดกลุ่มหนี้ตามวัตถุประสงค์การใช้ พบว่า หนี้ครัวเรือนส่วนใหญ่กระจุกตัวกว่าร้อยละ 76.7 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการอุปโภคบริโภคส่วนบุคคล ร้อยละ 17.7 เพื่อการประกอบอาชีพ และ ร้อยละ 5.5 ด้วยวัตถุประสงค์อื่น ๆ ตามลำดับ วัตถุประสงค์เพื่อการอุปโภคบริโภคส่วนบุคคลสามารถแบ่งเพิ่มเติมเป็นเพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์ ซื้อหรือเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ เพื่อการศึกษา อุปโภคบริโภคส่วนอื่น และบัตรเครดิตและสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับของ ธปท. โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 3.5 และตารางที่ 3.5

ภาพที่ 3.5 หนี้ครัวเรือนของประเทศไทย ณ ไตรมาสที่ 4 ปี 2567 ตามการจัดวัตถุประสงค์

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2568)

ตารางที่ 3.5 สินเชื่อและสัดส่วนตามวัตถุประสงค์ ณ ไตรมาสที่ 4 ปี 2567

วัตถุประสงค์	สินเชื่อ (หน่วย: ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)
เพื่ออุปโภคบริโภคส่วนบุคคล	12,601,994	76.7
– เพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์	5,661,571	34.5
– ซื้อหรือเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์	1,625,145	9.9
– เพื่อการศึกษา	663,342	4.0
– อุปโภคบริโภคส่วนบุคคลอื่น	4,651,937	28.3
– บัตรเครดิตและสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับของ ธปท.	1,355,425	8.3
เพื่อประกอบอาชีพ	2,909,420	17.7
อื่น ๆ	910,251	5.5
รวม	16,421,666	100

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2568)

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ พบว่าประเทศไทยมีสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP ที่สูงมาก คิดเป็นอันดับที่ 8 และถือเป็นประเทศเดียวในกลุ่ม 10 อันดับที่มีสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP ที่ยังเป็นประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งเป็นประเด็นที่ต้องจับตาอย่างใกล้ชิดเพราะลักษณะประเทศที่กำลังพัฒนาจะมีรายได้ที่ต่ำและระบบการเงินที่พัฒนาน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ขณะที่อีกมุมหนึ่งคือตลาดการเงินในระบบของไทยก็เข้าถึงประชาชนได้มากกว่าประเทศที่กำลังพัฒนาอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน ทำให้หนี้ในระบบสูง โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 3.6

ตารางที่ 3.6 10 อันดับประเทศที่มีสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP สูงที่สุดในโลก

อันดับ	ประเทศ	สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP
1	สวิตเซอร์แลนด์	126
2	ออสเตรเลีย	112
3	แคนาดา	100
4	เนเธอร์แลนด์	94.2
5	เกาหลีใต้	90.7
6	นิวซีแลนด์	89.9
7	ฮ่องกง	89.1
8	ไทย	89
9	นอร์เวย์	88.6
10	เดนมาร์ก	87

ที่มา: Trading Economics (2568)

3.3.2 สถานการณ์หนี้ครัวเรือนโดย บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด (เครดิตบูโร)

รายงานภาระหนี้สินภาคครัวเรือนจากสถาบันการเงิน 157 แห่ง ที่เป็นสมาชิกของเครดิตบูโร ครอบคลุมประชาชนคนไทยและผู้มีถิ่นฐานในประเทศไทยที่มีหนี้สินกับสถาบันการเงินสมาชิก ซึ่งปัจจุบันครอบคลุมประมาณกว่า 30 ล้านคนจากฐานข้อมูลสถิติที่ไม่มีตัวตนในไตรมาส 3 ปี 2567 พบว่า หนี้ครัวเรือนไทยในระบบเครดิตบูโรอยู่ที่ 13.6 ล้านล้านบาท (จากหนี้ครัวเรือนไทยในระบบทั้งหมด 16.3 ล้านล้านบาท) การเติบโตของสินเชื่อคงค้างของภาคครัวเรือนมีการเติบโตที่ร้อยละ 0.5 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันในปีก่อน แต่หดตัวร้อยละ 0.2 เมื่อเทียบกับไตรมาสก่อนหน้า

ด้านระดับของหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPLs) อยู่ที่ 1.2 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 8.8 ของหนี้ในระบบเครดิตบูโร ขยายตัวร้อยละ 14.1 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันในปีก่อน และขยายตัวร้อยละ 3.4 เมื่อเทียบกับไตรมาสก่อนหน้า ยังคงอยู่ในทิศทางเพิ่มขึ้นตั้งแต่ช่วงไตรมาสที่ 1 ปี 2566 โดยมีมาตรการก้ำกัวยังรับผิดชอบ การแก้หนี้เรื้อรัง และแก้หนี้ครบวงจรมาช่วยให้ขยายตัวลดลงบางส่วน จุดสำคัญที่ต้องระวังคือสินเชื่อของธุรกิจ SMEs ที่ขยายตัวสูงถึงร้อยละ 20.1 เมื่อเทียบกับ

ช่วงเดียวกันในปีก่อน และขยายตัวที่ร้อยละ 5.2 เมื่อเทียบกับไตรมาสก่อนหน้า ขณะที่หนี้กำลังจะเสีย (Special Mention) ยอดคงค้างในไตรมาสที่ 3 ปี 2567 อยู่ที่ 4.8 แสนล้านบาท หดตัวที่ร้อยละ 2.6 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันในปีก่อน และหดตัวที่ร้อยละ 3.8 เมื่อเทียบกับไตรมาสก่อนหน้า

ด้านการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ที่มีปัญหา (Troubled Debt Restructuring) 1.03 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.6 ของหนี้ในระบบเครดิตบูโร ขยายตัวที่ร้อยละ 3.8 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันในปีก่อน และหดตัวร้อยละ 2.9 เมื่อเทียบกับไตรมาสก่อนหน้า และการปรับปรุงโครงสร้างหนี้เชิงป้องกันก่อนเป็นหนี้เสีย (Debt Restructuring) ยอดสะสมตั้งแต่เมษายน 2567 อยู่ที่ 1.2 ล้านบัญชี มูลค่า 6.45 แสนล้านบาท

โดยสรุปข้อมูลจากเครดิตบูโรในไตรมาส 3 ปี 2567 ชี้ให้เห็นถึงการเติบโตของสินเชื่อภาคครัวเรือน ควบคู่ไปกับความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นเล็กน้อย ทั้งนี้ ต้องจับตามาตรการแก้หนี้บ้านหนี้รถยนต์ หนี้ SMEs ที่จะมีการประกาศในอนาคต

3.3.3 สถานการณ์หนี้ครัวเรือนโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

สถานการณ์ด้านหนี้ครัวเรือนของประเทศไทยสะท้อนได้จากผลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งประมวลผลและเผยแพร่โดยกองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม สศช. โดย ณ ปัจจุบัน สศช. ได้เผยแพร่ข้อมูลสถิติระหว่างปี 2554-2566 และในรายละเอียด จะสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ได้ในหลายมิติ ประกอบด้วย จำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ ปริมาณหนี้สินเฉลี่ย วัตถุประสงค์ของการก่อหนี้ ประเภทของหนี้สิน (หนี้ในระบบและหนี้นอกระบบ) จำนวนสินเชื่อและมูลหนี้เฉลี่ยแบ่งตามหนี้ในระบบและหนี้นอกระบบ

ในมิติด้านครัวเรือนที่เป็นหนี้ นั้น พบว่าในปี 2566 ครัวเรือนเป็นหนี้รวมทั้งสิ้น 12,483,229 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 52.1 ของครัวเรือนทั้งหมดที่ได้รับการสำรวจ โดยแบ่งเป็น ครัวเรือนยากจน 272,727 ครัวเรือน และครัวเรือนไม่ยากจน 12,210,502 ครัวเรือน โดยเมื่อพิจารณาถึงการเติบโตของครัวเรือนที่มีหนี้ จะพบว่าตลอดเวลาตั้งแต่ปี 2554-2566 นั้น มีครัวเรือนที่เป็นหนี้เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.9 ต่อปี เมื่อคำนวณด้วยวิธีการเติบโตสะสมรายปี CAGR และพบว่าครัวเรือนที่ไม่ยากจนนั้นมีการขยายตัวของการก่อหนี้มากกว่าครัวเรือนที่ยากจน โดยพบว่า จำนวนครัวเรือนที่ไม่ยากจนที่มีการก่อหนี้เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.6 ต่อปี ในขณะที่จำนวนครัวเรือนที่ยากจนที่มีการก่อหนี้ นั้น ลดลงร้อยละ 11.6 ต่อปี ซึ่งสะท้อนถึงสภาวะการแตกต่างกันของการก่อหนี้ กล่าวคือครัวเรือนที่ไม่ยากจนมีการก่อหนี้ที่เพิ่มขึ้นสวนทางกับครัวเรือนที่ยากจนที่มีการก่อหนี้ลดลง โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 3.7

ตารางที่ 3.7 จำนวนครัวเรือนที่มีหนี้ แบ่งตามสถานภาพรายได้

ปี	ครัวเรือนเป็นหนี้ไม่ยากจน		ครัวเรือนเป็นหนี้ที่ยากจน		รวม	
	ครัวเรือนเป็นหนี้ไม่ยากจน	CAGR ³ (ร้อยละ)	ครัวเรือนเป็นหนี้ที่ยากจน	CAGR ³ (ร้อยละ)	รวม	CAGR ³ (ร้อยละ)
2554	10,052,722		1,191,606		11,244,328	
2556	10,518,304	23	980,357	-9.3	11,498,661	1.1
2558	10,848,397	1.6	607,470	-21.3	11,455,867	-0.2
2560	11,347,502	23	743,913	10.7	12,091,415	27
2562	10,803,994	-24	503,425	-17.7	11,307,419	-3.3
2564	12,281,540	6.6	598,443	9.0	12,879,983	6.7
2566	12,210,502	-0.3	272,727	-32.5	12,483,229	-1.6
ทั้งหมด		1.6		-11.6		0.9

ที่มา: การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผล
โดยคณะผู้วิจัย (2568)

เมื่อพิจารณาปริมาณหนี้สินเฉลี่ยประกอบ พบว่าในปี 2566 แต่ละครัวเรือนที่เป็นหนี้มีหนี้เฉลี่ย 424,982 บาท โดยสามารถแบ่งออกได้เป็นครัวเรือนยากจนที่มีหนี้ และครัวเรือนไม่ยากจนที่มีหนี้ โดยในรายละเอียดพบว่าครัวเรือนยากจนที่มีหนี้ มีหนี้สินเฉลี่ย 116,920 บาท และครัวเรือนไม่ยากจนที่มีหนี้มีหนี้สินเฉลี่ย 431,862 บาท เมื่อพิจารณาถึงการเติบโตนั้นพบว่าตลอดช่วงปี 2554-2556 ปริมาณหนี้สินเฉลี่ยเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 3.7 ต่อปี ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นอันเนื่องมาจากครัวเรือนยากจนที่มีหนี้ก่อนหน้าเพิ่มขึ้นอย่างมากถึงร้อยละ 6.2 ต่อปี และครัวเรือนไม่ยากจนที่มีหนี้ก่อนหน้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.1 ต่อปี ซึ่งเมื่อเทียบกับจำนวนครัวเรือนที่มีหนี้สินที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.9 ต่อปี ในช่วงปี 2554-2556 ที่ได้อธิบายไปข้างต้น จะพบว่าปริมาณหนี้สินเฉลี่ยเพิ่มขึ้นสูงกว่าจำนวนครัวเรือนที่มีหนี้สิน (ปริมาณหนี้สินเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.7 ต่อปี ในขณะที่ครัวเรือนที่มีหนี้เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.9 ต่อปี) สะท้อนว่าครัวเรือนหนึ่ง ๆ มีการก่อหนี้เฉลี่ยในปริมาณที่สูงกว่าเดิม

³ Compound Annual Growth Rate (CAGR) คือ อัตราการเติบโตแบบทบต้นในระยะสั้น

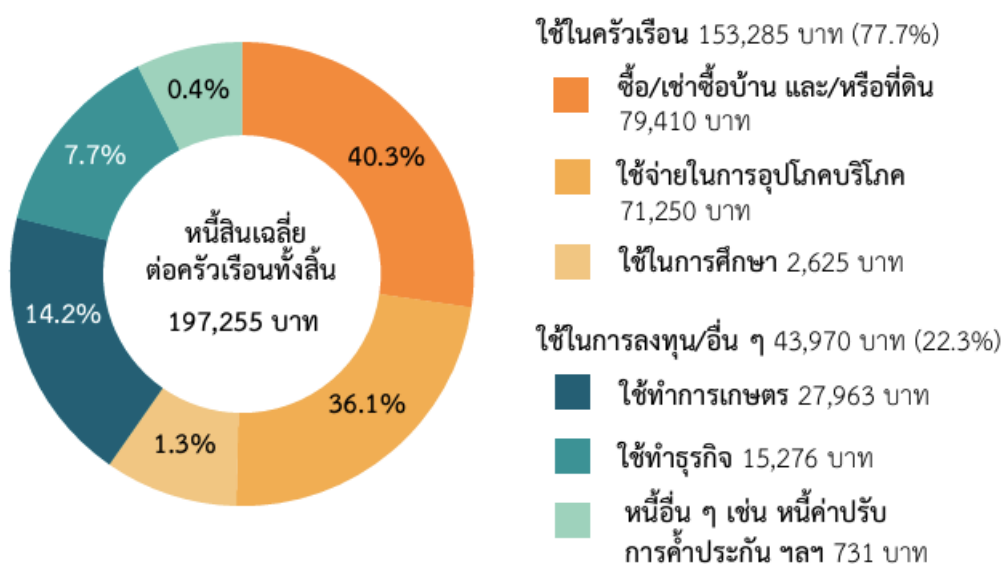
ตารางที่ 3.8 ปริมาณหนี้เฉลี่ย แบ่งตามสถานภาพครัวเรือนตามรายได้

ปี	ครัวเรือนเป็นหนี้ไม่ยากจน		ครัวเรือนเป็นหนี้ที่ยากจน		รวม	
	ครัวเรือนเป็นหนี้ไม่ยากจน	CAGR ³ (ร้อยละ)	ครัวเรือนเป็นหนี้ที่ยากจน	CAGR ³ (ร้อยละ)	รวม	CAGR ³ (ร้อยละ)
2554	299,442		56,772		273,725	
2556	368,726	11.0	63,963	6.1	342,743	11.9
2558	340,634	-3.9	67,974	3.1	326,176	-2.4
2560	383,673	6.1	92,922	16.9	365,785	5.9
2562	391,832	1.1	90,036	-1.6	378,396	1.7
2564	427,694	4.5	121,224	16.0	413,454	4.5
2566	431,862	0.5	116,920	-1.8	424,982	1.4
ทั้งหมด		3.1		6.2		3.7

ที่มา: การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผล
โดยคณะผู้วิจัย (2568)

หากพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของการก่อหนี้ พบว่า ในการบริหารจัดการหนี้ของครัวเรือน หนี้ส่วนใหญ่ร้อยละ 77.7 นำไปใช้จ่ายในครัวเรือน และร้อยละ 22.3 เป็นหนี้ที่ใช้ในการลงทุนและอื่น ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ก่อหนี้ที่ไม่จำเป็น กล่าวคือเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในอนาคต โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 3.6

ภาพที่ 3.6 วัตถุประสงค์ของการก่อหนี้

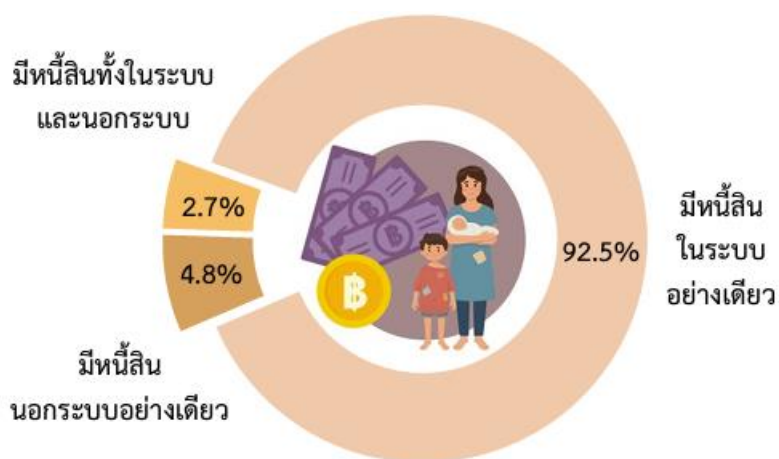

ที่มา: การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน พ.ศ. 2566, สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2568)

³ Compound Annual Growth Rate (CAGR) คือ อัตราการเติบโตแบบทบต้นในระยะสั้น

ในมิติของประเภทของหนี้สิน ที่แบ่งเป็นหนี้ในระบบและหนี้นอกระบบนั้น พบว่า ในปี 2566 นั้น โดยส่วนใหญ่ครัวเรือนที่เป็นหนี้มีหนี้สินในระบบเพียงอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 92.5 ส่วนครัวเรือนที่เป็นหนี้ที่เหลือเป็นหนี้นอกระบบอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 4.8 และเป็นทั้งหนี้ในระบบและหนี้นอกระบบ ร้อยละ 2.7 โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 3.7

ภาพที่ 3.7 การมีหนี้สินของครัวเรือน

ที่มา: การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน พ.ศ. 2566, สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2568)

หากพิจารณาในรายละเอียดว่า แต่ละครัวเรือนที่มีการกู้หนี้ยืมสินในระบบหรือนอกระบบนั้น ได้มีการก่อหนี้เพื่อนำไปใช้จ่ายในวัตถุประสงค์ใดบ้างนั้น พบว่าใน 2566 ในส่วนของการกู้หนี้ยืมสินในระบบนั้น (1) มี 1,897,132 ครัวเรือนที่กู้เพื่อนำไปใช้ซื้อหรือเช่าซื้อบ้านและ/หรือ ที่ดิน โดยพบว่าเป็นหนี้เฉลี่ย 1,181,415 บาทต่อครัวเรือน (2) มี 485,714 ครัวเรือนที่กู้เพื่อนำไปใช้จ่ายในด้านการศึกษาโดยพบว่าเป็นหนี้เฉลี่ย 154,502 บาทต่อครัวเรือน (3) มี 8,403,335 ครัวเรือนที่กู้เพื่อใช้จ่ายอุปโภคบริโภคอื่น ๆ ในครัวเรือน โดยพบว่าเป็นหนี้เฉลี่ย 151,263 บาทต่อครัวเรือน (4) มี 1,025,166 ครัวเรือนที่กู้เพื่อนำไปใช้ในการทำธุรกิจ โดยพบว่าเป็นหนี้เฉลี่ย 373,194 บาทต่อครัวเรือน (5) มี 2,701,026 ครัวเรือนที่กู้เพื่อนำไปใช้ในการทำการเกษตร โดยพบว่าเป็นหนี้เฉลี่ย 235,072 บาทต่อครัวเรือน (6) มี 52,375 ครัวเรือนที่กู้เพื่อนำไปใช้อื่น ๆ โดยพบว่าเป็นหนี้เฉลี่ย 310,018 บาทต่อครัวเรือน และในส่วนของหนี้นอกระบบนั้นพบว่า (1) มี 34,269 ครัวเรือนที่กู้เพื่อนำไปใช้ซื้อหรือเช่าซื้อบ้านและ/หรือ ที่ดิน โดยพบว่าเป็นหนี้เฉลี่ย 264,917 บาทต่อครัวเรือน (2) มี 23,966 ครัวเรือนที่กู้เพื่อนำไปใช้จ่ายในด้านการศึกษา โดยพบว่าเป็นหนี้เฉลี่ย 41,856 บาทต่อครัวเรือน (3) มี 801,100 ครัวเรือนที่กู้เพื่อใช้จ่ายอุปโภคบริโภคอื่น ๆ ในครัวเรือน โดยพบว่าเป็นหนี้เฉลี่ย 2,539 บาทต่อครัวเรือน (4) มี 161,090 ครัวเรือนที่กู้เพื่อนำไปใช้ในการทำธุรกิจ โดยพบว่าเป็นหนี้เฉลี่ย 120,707 บาทต่อครัวเรือน (5) มี 67,048 ครัวเรือนที่กู้เพื่อนำไปใช้ในการทำการเกษตร โดยพบว่าเป็นหนี้เฉลี่ย 75,008 บาทต่อครัวเรือน (6) มี 14,609 ครัวเรือนที่กู้เพื่อนำไปใช้อื่น ๆ โดยพบว่าเป็นหนี้เฉลี่ย 36,488 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าในทุกวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงิน ครัวเรือนที่มีหนี้ส่วนใหญ่จะเลือกที่จะเป็นหนี้ในระบบ และถึงแม้ว่าครัวเรือนจะมีหนี้นอกระบบด้วยนั้น ครัวเรือนจะเลือกที่จะมีปริมาณหนี้ในระบบสูงกว่าหนี้นอกระบบ ซึ่งสังเกตได้จากการเปรียบเทียบปริมาณหนี้ในระบบและหนี้นอกระบบ จะพบว่าปริมาณหนี้ในระบบเฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงกว่าปริมาณหนี้นอกระบบเฉลี่ยต่อครัวเรือนในทุกวัตถุประสงค์ โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 3.9

ตารางที่ 3.9 มูลหนี้เฉลี่ยต่อครัวเรือนและจำนวนครัวเรือนที่มีหนี้ในแต่ละประเภทของหนี้และวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม แบ่งตามประเภทครัวเรือน

หน่วย: บาท/ครัวเรือน

		ปี 2566		
ประเภทของหนี้	วัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงิน	ครัวเรือนเป็นหนี้ที่ยากจน	ครัวเรือนเป็นหนี้ไม่ยากจน	รวม
รวมทั้งหมด		116,920	431,862	424,982
หนี้ในระบบ	ใช้ซื้อ/เช่าซื้อบ้านและ/หรือที่ดิน	311,762	1,184,741	1,181,415
	ใช้ในการศึกษา	97,134	155,336	154,502
	ใช้จ่ายอุปโภคบริโภคอื่น ๆ ในครัวเรือน	34,312	153,875	151,263
	ใช้ในการทำธุรกิจ	74,926	376,614	373,194
	ใช้ในการทำการเกษตร	152,242	238,543	235,072
	อื่น ๆ	103,473	314,993	310,018
	หนี้นอก ระบบ	ใช้ซื้อ/เช่าซื้อบ้านและ/หรือที่ดิน	77,221	284,936
ใช้ในการศึกษา		13,120	42,906	41,856
ใช้จ่ายอุปโภคบริโภคอื่น ๆ ในครัวเรือน		5,014	2,484	2,539
ใช้ในการทำธุรกิจ		27,295	123,777	120,707
ใช้ในการทำการเกษตร		44,110	77,486	75,008
อื่น ๆ		67,475	34,143	36,488

ที่มา: การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน, สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผล
โดยคณะผู้วิจัย (2568)

หน่วย : ครั้วเรือน

		ปี 2566		
ประเภท ของหนี้	วัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงิน	ครัวเรือนเป็น หนี้ที่ยากจน	ครัวเรือนเป็น หนี้ไม่ยากจน	รวม
รวมทั้งหมด		272,727	12,210,502	12,483,229
หนี้ใน ระบบ	ใช้ซื้อ/เช่าซื้อบ้านและ/หรือที่ดิน	7,229	1,889,903	1,897,132
	ใช้ในการศึกษา	6,963	478,751	485,714
	ใช้จ่ายอุปโภคบริโภคอื่น ๆ			
	ในครัวเรือน	139,196	8,264,139	8,403,335
	ใช้ในการทำธุรกิจ	11,621	1,013,545	1,025,166
	ใช้ในการทำการเกษตร	108,635	2,592,391	2,701,026
	อื่น ๆ	1,232	51,143	52,375
หนี้นอก ระบบ	ใช้ซื้อ/เช่าซื้อบ้านและ/หรือที่ดิน	3,303	30,967	34,269
	ใช้ในการศึกษา	845	23,121	23,966
	ใช้จ่ายอุปโภคบริโภคอื่น ๆ			
	ในครัวเรือน	27,551	773,550	801,100
	ใช้ในการทำธุรกิจ	5,126	155,964	161,090
	ใช้ในการทำการเกษตร	4,979	62,069	67,048
	อื่น ๆ	1,028	13,582	14,609

ที่มา: การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครั้วเรือน, สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผล
โดยคณะผู้วิจัย (2568)

เมื่อพิจารณาถึงจำนวนสินเชื่อทั้งหมดในระบบ ซึ่งสะท้อนจากจำนวนหนี้ทั้งหมดที่ครั้วเรือนมี โดยใช้วิธีนับหลาย ๆ หนี้ในแต่ละวัตถุประสงค์ให้เป็นหนี้เดียว หรือที่เรียกว่าการนับแบบไม่ซ้ำตามวัตถุประสงค์ (Count Distinct by Objective) เช่น หากครั้วเรือนมีหนี้การศึกษาจำนวน 3 หนี้ ก็ถือว่าครั้วเรือนดังกล่าวมีหนี้การศึกษาเพียงหนี้เดียว ซึ่งสาเหตุที่ทางคณะผู้วิจัยต้องใช้ระเบียบวิธีการแบบนี้เนื่องจากข้อจำกัดของข้อมูลที่ทาง สศช. เผยแพร่ โดยพบว่าในปี 2566 นั้น มีจำนวนสินเชื่อในระบบมากถึง 14,564,748 สินเชื่อ และเป็นสินเชื่อนอกระบบมากถึง 1,102,085 สินเชื่อ ทั้งนี้ พบว่าอัตราการเติบโตของจำนวนสินเชื่อที่แต่ละครั้วเรือนมีตลอดช่วงปี พ.ศ. 2554-2566 นั้น เพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากที่ร้อยละ 18.0 ต่อปี โดยแบ่งเป็น จำนวนสินเชื่อในระบบเพิ่มขึ้นร้อยละ 18.3 ต่อปี และจำนวนสินเชื่อนอกระบบเพิ่มขึ้นร้อยละ 15.1 ต่อปี โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ครั้วเรือนมีการขอสินเชื่อเพิ่มขึ้น

หลังจากที่ในช่วงปี 2560 - 2562 ที่มีจำนวนสินเชื่อใหม่ลดลงร้อยละ 4.5 ต่อปี โดยมีจำนวนหนี้ในระบบลดลงเป็นจำนวนมากถึงร้อยละ 12 ต่อปี อย่างไรก็ตาม ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 จำนวนสินเชื่อกลับมาขยายตัวอีกครั้งที่ร้อยละ 7.2 ต่อปี โดยเป็นการขยายตัวของสินเชื่อในระบบที่ร้อยละ 7.2 ต่อปี และสินเชื่อนอกระบบที่ร้อยละ 7.4 ต่อปี ก่อนที่เมื่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 คลี่คลาย ในช่วงปี 2564-2566 จำนวนสินเชื่อจึงได้หดตัวลงอีกครั้งที่ร้อยละ 2.9 ต่อปี โดยจำนวนสินเชื่อในระบบลดลงร้อยละ 3.1 และสินเชื่อนอกระบบลดลงร้อยละ 1.5 ต่อปี โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 3.10

ตารางที่ 3.10 จำนวนสินเชื่อในระบบและนอกระบบ

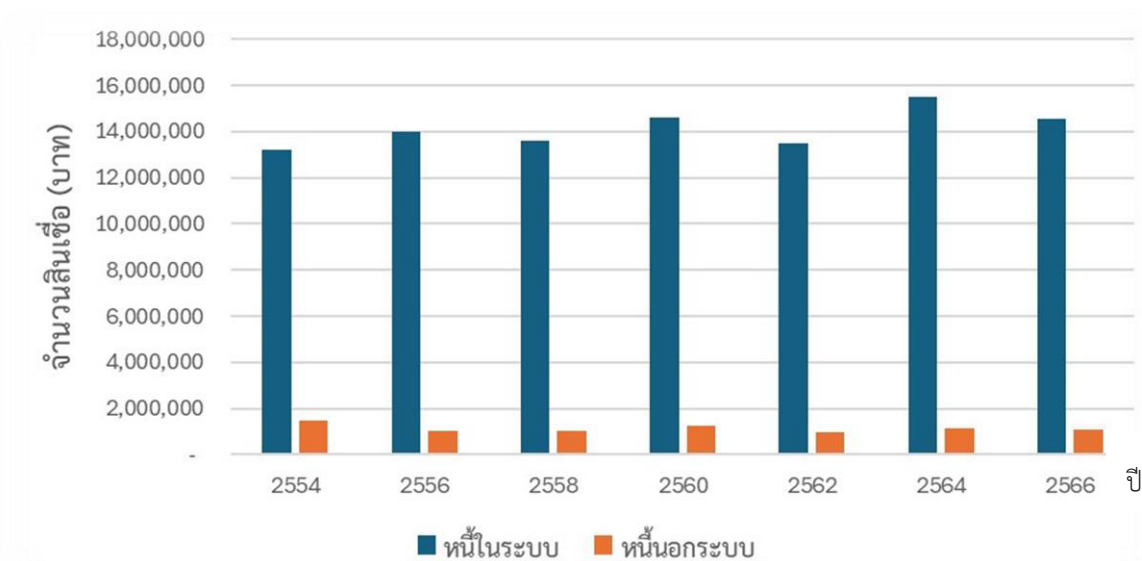
หน่วย : ล้านบาท

ปี	จำนวนสินเชื่อ					
	หนี้ในระบบ		หนี้นอกระบบ		รวม	
	จำนวน	CAGR ³ (ร้อยละ)	จำนวน	CAGR ³ (ร้อยละ)	จำนวน	CAGR ³ (ร้อยละ)
2554	13,209,791		1,476,726		14,686,517	
2556	13,984,692	2.9	1,020,694	-16.9	15,005,386	1.1
2558	13,617,419	-1.3	1,023,157	0.1	14,640,576	-1.2
2560	14,601,030	3.5	1,273,386	11.6	15,874,416	4.1
2562	13,486,979	-3.9	985,094	-12.0	14,472,073	-4.5
2564	15,495,967	7.2	1,136,084	7.4	16,632,051	7.2
2566	14,564,748	-3.1	1,102,085	-1.5	15,666,833	-2.9
รวมทั้งสิ้น	98,960,626	18.3	8,017,226	15.1	106,977,852	18.0

ที่มา : การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผล
โดยคณะผู้วิจัย (2568)

³ Compound Annual Growth Rate (CAGR) คือ อัตราการเติบโตแบบทบต้นในระยะสั้น

ภาพที่ 3.8 การเปรียบเทียบระหว่างจำนวนสินเชื่อที่อยู่ในระบบกับนอกระบบ

ที่มา: การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผล
โดยคณะผู้วิจัย (2568)

เมื่อพิจารณามูลค่าหนี้สินเฉลี่ยเทียบกับจำนวนสินเชื่อทั้งหมดในระบบ พบว่าในปี 2566 นั้น มูลค่าหนี้ในระบบเฉลี่ยอยู่ที่ 231,738 บาทต่อสินเชื่อ และมูลค่าสินเชื่อนอกระบบอยู่ที่ 84,301 บาทต่อสินเชื่อ ทั้งนี้ พบว่าอัตราการเติบโตของมูลค่าสินเชื่อเฉลี่ยตลอดช่วงปี 2554 - 2566 นั้น เพิ่มขึ้นไม่มากที่ร้อยละ 1.9 ต่อปี โดยแบ่งเป็นมูลค่าสินเชื่อในระบบเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.4 ต่อปี และมูลค่าสินเชื่อนอกระบบเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.7 ต่อปี โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่มูลค่าสินเชื่อเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก หลังจากที่อยู่ในช่วงปี พ.ศ. 2560 - 2562 ที่มูลค่าสินเชื่อเฉลี่ยเริ่มลดลงที่ร้อยละ 1.1 ต่อปี โดยเฉพาะการที่มูลค่าหนี้นอกระบบลดลงเป็นจำนวนมากถึงร้อยละ 9.7 ต่อปี อย่างไรก็ตาม ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 มูลค่าสินเชื่อกลับมาขยายตัวในระดับสูงอีกครั้งที่ร้อยละ 11.0 ต่อปี โดยเป็นการขยายตัวของสินเชื่อในระบบที่ร้อยละ 7.7 ต่อปี และสินเชื่อนอกระบบที่มากถึงร้อยละ 21.6 ต่อปี ก่อนที่เมื่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 คลี่คลาย ในช่วงปี 2564 - 2566 มูลค่าสินเชื่อเฉลี่ยจึงได้หดตัวลงอีกครั้งที่ร้อยละ 7.5 ต่อปี โดยจำนวนสินเชื่อในระบบลดลงร้อยละ 3.0 และสินเชื่อนอกระบบลดลงมากถึงร้อยละ 20.8 ต่อปี โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 3.11

ตารางที่ 3.11 มูลค่าหนี้สินเฉลี่ย

หน่วย : ล้านบาท

ปี	มูลค่าหนี้สินเฉลี่ย					
	หนี้ในระบบ		หนี้นอกระบบ		รวม	
	จำนวน	CAGR ³ (ร้อยละ)	จำนวน	CAGR ³ (ร้อยละ)	จำนวน	CAGR ³ (ร้อยละ)
2554	175,028		77,435		126,231	
2556	200,143	6.9	91,650	8.8	145,896	7.5
2558	217,351	4.2	88,199	-1.9	152,775	2.3
2560	235,286	4.0	88,136	0.0	161,711	2.9
2562	244,468	1.9	71,858	-9.7	158,163	-1.1
2564	283,397	7.7	106,167	21.6	194,782	11.0
2566	266,496	-3.0	66,664	-20.8	166,580	-7.5
รวมทั้งสิ้น	231,738	2.4	84,301	0.7	158,020	1.9

ที่มา : การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ประมวลผล
โดยคณะผู้วิจัย (2568)

ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างจำนวนสินเชื่อกับมูลค่าสินเชื่อจะพบข้อสังเกตว่า ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ถึงแม้การขยายตัวของจำนวนสินเชื่อเพิ่มมากขึ้นเป็นร้อยละ 6.8 ต่อปี แต่การเพิ่มขึ้นของมูลค่าสินเชื่อเฉลี่ยนั้นมากกว่าที่ร้อยละ 11 สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนไทยมีการกู้ยืมเงินมากขึ้น ในช่วงเกิดวิกฤติที่คนเริ่มตกงานและไม่มีรายได้มากขึ้น จำเป็นต้องกู้ยืมเงินในปริมาณที่สูงมากขึ้น โดยเมื่อลงรายละเอียด พบว่า ประชาชนมีการกู้ยืมหนี้นอกระบบมากขึ้น ส่งผลให้จำนวนหนี้นอกระบบที่อยู่ในระบบเศรษฐกิจนั้นขยายตัวสูงถึงร้อยละ 7.4 สูงกว่าการกู้ยืมในระบบที่ขยายตัวร้อยละ 7.2 สะท้อนให้เห็นถึงความเข้มงวดในการปล่อยสินเชื่อมากขึ้นของสถาบันการเงินในช่วงวิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยเฉพาะการปล่อยเงินกู้วงเงินสูง ซึ่งบางครัวเรือนมีความต้องการใช้เงินเพิ่มมากขึ้นกว่าปกติในยามวิกฤต ดังนั้น จึงทำให้ครัวเรือนหันไปกู้นอกระบบมากขึ้น ส่งผลให้จำนวนสินเชื่อในระบบขยายตัวมากขึ้น และมูลหนี้นอกระบบเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้นมาจาก 71,858 บาท เป็น 106,167 บาท หรือขยายตัวร้อยละ 21.6 สะท้อนให้เห็นถึงการเข้ามามีบทบาทอีกครั้งของหนี้นอกระบบในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งเป็นเหมือนแหล่งปล่อยกู้วงเงินสูงในช่วงที่สถาบันการเงินอื่นมีข้อจำกัดในการปล่อยสินเชื่อ ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 อย่างไรก็ดี เมื่อสถานการณ์การแพร่ระบาดเริ่มคลี่คลาย พบว่ามูลหนี้นอกระบบเฉลี่ยกลับมาหดตัวอีกครั้ง

³ Compound Annual Growth Rate (CAGR) คือ อัตราการเติบโตแบบทบต้นในระยะสั้น

และเป็นการหดตัวในปริมาณที่มากที่สุดที่ร้อยละ 20.8 สะท้อนให้เห็นถึงการที่ประชาชนเริ่มมีรายได้กลับมา และมีการนำเงินไปปิดภาระหนี้ในระบบที่มีค่าใช้จ่ายที่สูงก่อน ส่งผลให้มูลหนี้ในระบบเฉลี่ยลดลงจาก 106,167 บาท คงเหลือ 66,664 บาท ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหากครัวเรือนเลือกได้ ครัวเรือนจะเลือกที่จะเป็นหนี้ในระบบก่อน แต่ถ้ามีความจำเป็นจริง ๆ ครัวเรือนจะก่อหนี้ในระบบ และเมื่อสถานการณ์คลี่คลาย ครัวเรือนจะเลือกที่จะปิดหนี้ในระบบก่อน

เมื่อพิจารณาในมิติของวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม โดยส่วนใหญ่พบว่าครัวเรือนที่มีการกู้หนี้ในระบบได้นำเงินไปใช้ในการซื้อและเช่าบ้าน และการใช้จ่ายในครัวเรือนรวมกันคิดเป็นร้อยละ 76.6 เช่นเดียวกับครัวเรือนที่มีการกู้หนี้ในระบบได้นำเงินไปใช้ในการอุปโภคบริโภคเป็นหลัก คิดเป็นร้อยละ 47.2

3.4 สถานการณ์หนี้ครัวเรือนจากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)

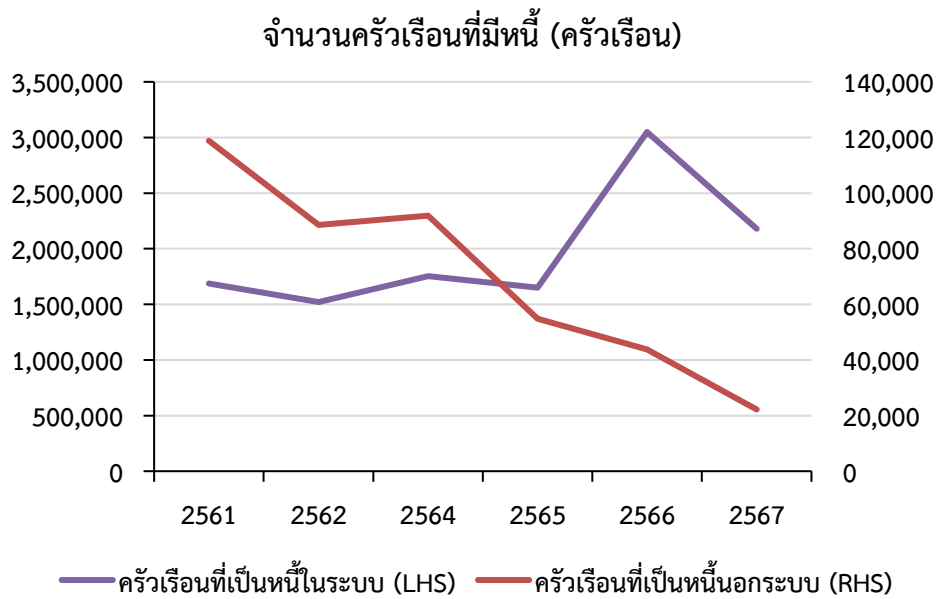
กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้จัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เป็นประจำทุกปี และเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวในรายงานคุณภาพชีวิตของคนไทย ตั้งแต่ปี 2560 โดยในปี 2567 มีครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบทั้งสิ้น 2,180,638 ครัวเรือน เฉลี่ยเป็นหนี้ครัวเรือนละ 118,763.83 บาท และครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบทั้งสิ้น 22,179 ครัวเรือน เฉลี่ยเป็นหนี้ครัวเรือนละ 55,054.34 บาท

ทั้งนี้ หากพิจารณาสถานการณ์หนี้ครัวเรือนก่อนการแพร่ระบาดของโควิด-19 ตั้งแต่ปี 2561 – 2562 จะพบว่า เริ่มมีแนวโน้มที่ดีขึ้น โดยครัวเรือนที่เป็นหนี้ทั้งในระบบและนอกระบบมีจำนวนครัวเรือนและมูลหนี้หนี้เฉลี่ยลดลง โดยในปี 2562 มีครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบทั้งสิ้น 1,520,269 ครัวเรือน เฉลี่ยเป็นหนี้ครัวเรือนละ 96,639 บาท และมีครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบทั้งสิ้น 88,597 ครัวเรือน เฉลี่ยเป็นหนี้ครัวเรือนละ 58,356 บาท ซึ่งมีแนวโน้มลดลงจากปี พ.ศ. 2561 ที่มีครัวเรือนเป็นหนี้ในระบบทั้งสิ้น 1,687,661 ครัวเรือน เฉลี่ยเป็นหนี้ครัวเรือนละ 98,632 บาท และมีครัวเรือนที่เป็นหนี้ในระบบทั้งสิ้น 118,803 ครัวเรือน เฉลี่ยเป็นหนี้ครัวเรือนละ 59,042 บาท ต่อมาเมื่อเกิดสถานการณ์แพร่ระบาดของ โควิด-19 ตั้งแต่ปี 2563 – 2564 พบว่าครัวเรือนที่เป็นหนี้ทั้งในระบบและนอกระบบมีจำนวนครัวเรือนและมูลหนี้หนี้เฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น

อย่างไรก็ดี ภายหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 ตั้งแต่ปี 2565 - 2566 สถานการณ์หนี้ครัวเรือนเริ่มปรับตัวดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยพบว่า ทั้งจำนวนครัวเรือนและมูลหนี้เฉลี่ยทั้งหนี้ในระบบและนอกระบบมีแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัด อย่างไรก็ตาม จำนวนครัวเรือนและมูลหนี้เฉลี่ยส่วนใหญ่ยังคงมีจำนวนเพิ่มขึ้นกว่าช่วงก่อนเกิดการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 3.9 และภาพที่ 3.10

ภาพที่ 3.9 จำนวนคร้วเรือนที่มีหนี้

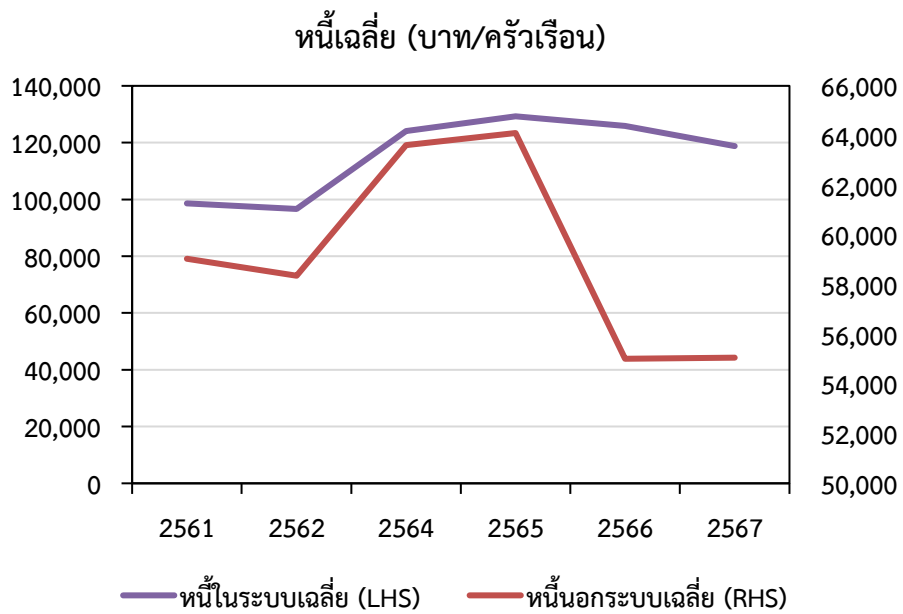
หน่วย : คร้วเรือน

ที่มา : ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (2568)

ภาพที่ 3.10 จำนวนหนี้เฉลี่ยต่อคร้วเรือน

หน่วย : บาท/คร้วเรือน

ที่มา : ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (2568)

3.5 บทบาทของสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ในการลดปัญหานี้ออกระบบและเพิ่มการเข้าถึงแหล่งเงินทุน

สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจการเงินครัวเรือนของครัวเรือนไทยนั้นพบปัจจัยท้าทายหลายประการ โดยพบว่าในช่วงปี 2554-2566 นั้นเริ่มเห็นถึงบริบทของการที่รายได้นั้นขยายตัวได้ช้ากว่ารายจ่าย โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ช่วยเร่งสถานการณ์ดังกล่าว โดยพบว่าประชาชนที่มีรายได้น้อยเริ่มประสบปัญหา รายได้ไม่พอกับรายจ่าย และประชาชนรายได้สูงมีแนวโน้มที่ในอนาคต รายได้จะไม่เพียงพอต่อการครองชีพเช่นกัน อันเนื่องมาจากการขยายตัวของรายจ่ายที่เร่งขึ้นมากกว่ารายได้ ดังนั้น การที่ครัวเรือนจะมีรายได้เพียงพอ ครัวเรือนจำเป็นจะต้องมีการกักเงิน เพื่อชดเชยรายได้ที่ไม่เพียงพอ โดยจะสังเกตเห็นว่าในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ครัวเรือนไม่มีรายได้เลยนั้น และมีรายจ่ายมากขึ้น ครัวเรือนเลือกที่จะกู้เงินมากขึ้น และกู้ในมูลค่าที่มากขึ้น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากช่วงดังกล่าวเป็นช่วงวิกฤต ทำให้สถาบันการเงินมีข้อจำกัดในการปล่อยสินเชื่อ ส่งผลให้ต้องมีการกู้สินเชื่อ นอกระบบมากขึ้น โดยเฉพาะการกู้เงินใหญ่ ทำให้มูลหนี้เฉลี่ยของสินเชื่อ นอกระบบเพิ่มขึ้นมาก แต่มูลหนี้ นอกระบบมีการหดตัวอย่างรวดเร็วหลังการแพร่ระบาดคลี่คลาย เนื่องจากครัวเรือนเริ่มกลับมา มีรายได้และเลือกที่จะปิดหนี้นอกระบบก่อน อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ในระยะถัดมายังคงน่าเป็นห่วง ปัญหานี้สินเฉลี่ย ยังคงอยู่ในระดับสูงต่อเนื่อง มีครัวเรือนที่เป็นหนี้สินจำนวนมาก สวนทางกับรายได้ที่ขยายตัวได้ไม่พอกับรายจ่าย และยากที่จะนำรายได้ส่วนหนึ่งมาชำระหนี้ที่ค้างไว้ เกิดปัญหาด้านความสามารถในการชำระหนี้คืน โดยเฉพาะกับครัวเรือนรายได้น้อย และเมื่อครัวเรือนรายได้น้อยเหล่านี้มีปัญหาในการชำระหนี้คืน ครัวเรือนดังกล่าวเนื่องจากไม่มีทรัพย์สิน หรือเครดิตใด ๆ ในการที่จะไปกู้เงินในระบบ ครัวเรือนเหล่านี้ก็ต้องไปกู้เงินนอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยที่สูง ไม่เป็นธรรมต่อผู้กู้ ซึ่งก่อให้เกิดวงจรอุบาทว์ในระยะข้างหน้า กล่าวคือ เมื่อถึงคราวที่ต้องชำระหนี้ครัวเรือนก็มีรายได้ไม่พอที่จะมาชำระหนี้ได้ ไม่มีเครดิตเพียงพอที่จะกู้ในระบบ ก็ต้องหันไปกู้นอกระบบอีกเพื่อไปปิดยอดค้างชำระเก่าที่ดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ในขณะเดียวกัน ก็ยังมีภาระเงินกู้นอกระบบที่จะต้องปิดยอดในระยะข้างหน้า ก่อให้เกิดเป็นปัญหาเรื้อรังของเศรษฐกิจไทย

นอกจากนี้ ยังมีประชาชนบางกลุ่มที่ไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อในระบบได้ โดยเฉพาะผู้มีรายได้น้อย เกษตรกร และอาชีพอิสระ ที่ติดข้อจำกัดด้านรายได้ไม่แน่นอน คะแนนเครดิตที่ไม่เพียงพอ และมีหลักทรัพย์สินค้ำประกันที่จำกัด ประชาชนกลุ่มนี้จึงมีโอกาสน้อยในการกู้ยืมหนี้จากระบบสถาบันการเงินต่าง ๆ ในระบบ ส่งผลให้ถูกผลักให้ไปพึ่งพาเงินกู้นอกระบบทดแทน

กระทรวงการคลังได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบให้กับประชาชนมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหานี้ออกระบบได้ โดยมีการออกใบอนุญาตให้มีการประกอบธุรกิจการให้สินเชื่อรายย่อยประเภทใหม่ในระบบสถาบันการเงินไทย ได้แก่ “สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์” โดยแบ่งเป็น 2 ประเภทได้แก่ ประเภทพิโกไฟแนนซ์ และประเภทพิโกพลัส และมอบหมายให้ สศค. เป็นผู้กำกับดูแล

ดังนั้น สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์จึงถูกออกแบบมาเพื่อเป็นกลไกให้สินเชื่อทางเลือกที่ถูกกฎหมาย โดยมีเป้าหมายช่วยให้ประชาชนที่มีข้อจำกัดทางการเงินสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้ ข้อมูล ณ ปี 2567 ระบุว่า มีผู้ประกอบการสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ที่ได้รับอนุญาตกว่า 1,429 รายทั่วประเทศ อัตราดอกเบี้ยของพิโกไฟแนนซ์อยู่ที่ร้อยละ 33 - 36 ต่อปี ซึ่งแม้จะสูงกว่าสินเชื่อธนาคารหรือสถาบัน

การเงินอื่น ๆ ในระบบ แต่ยังคงต่ำกว่าดอกเบี้ยของเงินกู้ในระบบอย่างมาก และเป็นทางเลือกเพิ่มเติมให้ประชาชนยามฉุกเฉิน รวมถึงดึงดูดให้ผู้ประกอบธุรกิจเปิดใจเข้าสู่ระบบด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ยังมีประโยชน์ทางอ้อมเพิ่มเติม เช่น การขยายฐานข้อมูลเครดิตบูโรเพิ่มขึ้น ซึ่งครอบคลุมผู้ที่เป็นเจ้าของข้อมูลกลุ่มต่าง ๆ เปิดโอกาสให้เข้าถึงความรู้เรื่องทางการเงิน และการสร้างวินัยทางการเงิน ภาครัฐก็สามารถเข้าถึงประวัติสินเชื่อระดับเล็ก เช่น Micro SME, Startup ในระบบได้มากขึ้น ทำให้วิเคราะห์และเสนอแนะนโยบายได้ตรงจุดมากยิ่งขึ้น ขณะที่ ธปท. ก็มีเครื่องมือที่ใช้ในการดูแลเสถียรภาพทางการเงินของประเทศได้เชิงลึกมากยิ่งขึ้น ลดช่องว่างของความเสี่ยงหนี้ในระบบที่ตรวจสอบได้ยาก

3.6 สรุปบทเรียนที่ได้รับ

ในช่วงระยะเวลา 13 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี 2555–2567 เศรษฐกิจไทยมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แม้จะมีช่วงที่เศรษฐกิจเติบโตต่ำหรือหดตัวจากปัจจัยภายนอก อาทิ เหตุการณ์ความไม่สงบในปี 2557 และวิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด-19 อย่างไรก็ตาม อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจมีแนวโน้มชะลอตัวลงต่อเนื่อง สะท้อนถึงศักยภาพทางเศรษฐกิจที่ลดลง โดยหนึ่งในปัจจัยสำคัญคือปัญหานี้ครัวเรือนที่มีอัตราการขยายตัวสูงกว่าอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจ ส่งผลให้สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้หนี้ครัวเรือนปรับตัวสูงขึ้น ได้แก่ เหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ปี 2554 ที่ประชาชนต้องการสินเชื่อเพื่อซ่อมแซมทรัพย์สินที่เสียหาย นโยบายรัดคั้นแรกของภาครัฐ ส่งผลให้สินเชื่อขยายตัว การแข่งขันของภาคการเงินเพื่อปล่อยสินเชื่อที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้รายได้ประชาชนลดลงจึงมีความจำเป็นต้องกู้ยืม รายได้ของผู้มีรายได้น้อยไม่เพียงพอจ่ายส่งผลให้ต้องก่อหนี้เพื่อการบริโภค

ณ ไตรมาสที่ 4 ปี 2567 สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP ของประเทศไทยอยู่ที่ร้อยละ 88.4 หรือคิดเป็นมูลค่า 16.42 ล้านล้านบาท และเมื่อจำแนกตามวัตถุประสงค์ พบว่าหนี้ครัวเรือนส่วนใหญ่ร้อยละ 76.7 เป็นหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภคส่วนบุคคล เช่น ซื้อสังหาริมทรัพย์ ซื้อหรือเช่าซื้อรถยนต์/รถจักรยานยนต์ เพื่อการศึกษา และบัตรเครดิต/สินเชื่อส่วนบุคคล รองลงมาคือหนี้เพื่อประกอบอาชีพ ร้อยละ 17.7 และวัตถุประสงค์อื่น ๆ ร้อยละ 5.5 ทั้งนี้ ในระดับนานาชาติ ประเทศไทยมีสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP สูงเป็นอันดับ 8 ของโลก และเป็นประเทศกำลังพัฒนาเพียงประเทศเดียวในกลุ่ม 10 อันดับแรก ซึ่งมีความเสี่ยงต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในระยะยาว

ด้วยปัญหานี้ครัวเรือนและปัจจัยทางเศรษฐกิจที่กล่าวข้างต้น ส่งผลให้ประชาชนรายย่อยต้องพึ่งพาการกู้ยืมเงินทั้งในและนอกระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนี้ในระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยสูงและไม่เป็นธรรม ก่อให้เกิดวงจรหนี้สินที่ยากจะแก้ไข โดยเฉพาะครัวเรือนรายได้น้อยที่ขาดหลักทรัพย์ค้ำประกัน และเครดิตเพียงพอในการกู้เงินในระบบ รวมถึงข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อในระบบ เนื่องจากรายได้ไม่แน่นอน คะแนนเครดิตต่ำ และขาดหลักทรัพย์ค้ำประกัน ส่งผลให้ต้องพึ่งพาเงินกู้ในระบบเป็นทางเลือก ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว กระทรวงการคลังจึงได้ดำเนินการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบโดยการอนุญาตให้นิติบุคคลที่สนใจสามารถประกอบธุรกิจสินเชื่อรายย่อยประเภท “สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์” ซึ่งเป็นสินเชื่อทางเลือกที่ถูกกฎหมาย และมีอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าดอกเบี้ยเงินกู้ในระบบ โดยมี สศค. เป็นผู้กำกับดูแล

บทที่ 4

สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

4.1 ความหมายและบริบทของสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ในประเทศไทย

สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์) มีรูปแบบการให้บริการสินเชื่อรายย่อยที่ดำเนินการโดยผู้ประกอบการที่ได้รับใบอนุญาตจากกระทรวงการคลัง ภายใต้กรอบนโยบายที่รัฐกำหนดขึ้นโดยเฉพาะ เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของประชาชนรายย่อยในระดับพื้นที่ภายในแต่ละจังหวัด โดยเฉพาะในชนบทหรือเขตนอกเมือง ซึ่งมักเผชิญข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อจากสถาบันการเงินหลัก โดยสินเชื่อดังกล่าวอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง โดย สศค. ซึ่งคำนึงถึงอัตราดอกเบี้ยที่อนุญาตให้เรียกเก็บ เงื่อนไขการดำเนินงานของธุรกิจ การคุ้มครองผู้บริโภค และการกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้บริการอย่างชัดเจน สำหรับการริเริ่มนโยบายส่งเสริมการประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ของประเทศไทยเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2559 กระทรวงการคลังได้มีการออกประกาศกำหนดให้การให้สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์เป็นกิจการที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับธนาคาร ถือเป็นกิจการที่ต้องขออนุญาต โดยรัฐบาลในสมัยนั้นมีความมุ่งหวังที่จะสร้างระบบการเงินทางเลือกที่มุ่งตอบสนองประชาชนกลุ่มเปราะบาง ลดการพึ่งพาแหล่งเงินทุนนอกระบบ รวมถึงความพยายามในการชักจูงส่งเสริมให้เจ้าหนึ่่นอกระบบสามารถเข้ามาประกอบธุรกิจให้บริการสินเชื่อได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย และได้รับอัตราดอกเบี้ยที่สมเหตุสมผล ผ่านการออกแบบระบบสินเชื่อที่ยืดหยุ่น โปร่งใส และอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายที่ชัดเจน ทั้งนี้ นโยบายดังกล่าวสะท้อนบทบาทของรัฐในการวางโครงสร้างทางการเงินเพื่อส่งเสริมความเท่าเทียมในการเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจ และลดการพึ่งพาหนึ่่นอกระบบในระยะยาว ทั้งนี้ ในเชิงแนวคิดพิโกไฟแนนซ์สามารถอธิบายได้ภายใต้กรอบของ Stiglitz & Weiss (1981) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการขาดข้อมูล ความเสี่ยงที่ไม่สมมาตร และการไม่มีหลักประกัน ทำให้ตลาดสินเชื่อไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในกลุ่มประชาชนรายได้น้อย ส่งผลให้เกิด "การกีดกันออกจากระบบ" (Exclusion) และการพึ่งพาระบบนอกกฎหมายที่มีความเสี่ยงสูง

นอกจากนี้ นโยบายดังกล่าวเปิดโอกาสให้เจ้าหนึ่่นอกระบบที่ประสงค์ปรับตัวสามารถเข้าสู่ระบบการเงินที่รัฐกำกับดูแลได้อย่างเป็นทางการ โดยใช้แนวทางที่ผ่อนปรนพอสมควร เช่น การรับรองเงินฝากแทนงบการเงิน และการกำหนดใบอนุญาตใน 2 ระดับ เพื่อให้เหมาะสมกับขนาดธุรกิจและศักยภาพของผู้ประกอบการ โดยสรุป สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์จึงเป็นเครื่องมือเชิงนโยบายที่มีใช้เพียงการควบคุม แต่เป็นการ “ดึงภาคนอกระบบให้เข้าสู่ระบบ” อย่างมีเป้าหมาย สะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์ที่พยายามสร้างสมดุลระหว่างการส่งเสริมโอกาสทางเศรษฐกิจ และการคุ้มครองผู้บริโภคภายใต้กรอบกฎหมายที่ชัดเจน โดยปัจจุบันกระทรวงการคลังได้กำหนดความหมายและรูปแบบใบอนุญาตสำหรับการประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ สรุปได้ดังนี้

4.1.1 ความหมาย

สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์) หมายถึง การให้กู้ยืมเงินแก่บุคคลธรรมดาที่มีหรือไม่มีทรัพย์สินเป็นหลักประกันและมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในจังหวัดที่สำนักงานใหญ่ของผู้ประกอบธุรกิจตั้งอยู่ โดยมีอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของดอกเบี้ย อัตราค่าไถ่จากการให้สินเชื่อ ค่าปรับ ค่าบริการ และค่าธรรมเนียมอื่นใด รวมกันแล้วเกินกว่าอัตราดอกเบี้ยที่พึงคิดได้ตามประมวล

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทั้งนี้ ไม่รวมถึงสินเชื่อเพื่อการเดินทางไปทำงานในต่างประเทศ สินเชื่อเพื่อสวัสดิการพนักงานที่หน่วยงานต้นสังกัดได้มีการทำสัญญากับผู้ประกอบการ และสินเชื่ออื่นตามที่ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (เรื่อง สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ) กำหนด

4.1.2 ประเภทสินเชื่อ วงเงินสินเชื่อ และอัตราดอกเบี้ย

สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ประเภทพิโกไฟแนนซ์

อนุญาตให้ผู้ประกอบธุรกิจที่ได้รับใบอนุญาตประเภทดังกล่าวสามารถอนุมัติวงเงินสินเชื่อรายละไม่เกินรายละ 50,000 บาท โดยสามารถเรียกเก็บอัตราดอกเบี้ย รวมถึงอัตราค่าไถ่จากการให้สินเชื่อ ดอกเบี้ยผิดนัดชำระ ค่าปรับ ค่าบริการ และค่าธรรมเนียมอื่นใด สูงสุดแบบมีหลักประกันไม่เกินร้อยละ 33 ต่อปี แบบลดต้นลดดอก (Effective Rate) และแบบไม่มีหลักประกันไม่เกินร้อยละ 36 ต่อปี แบบลดต้นลดดอก (Effective Rate)

2) สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ประเภทพิโกพลัส

อนุญาตให้ผู้ประกอบธุรกิจที่ได้รับใบอนุญาตประเภทดังกล่าวสามารถอนุมัติวงเงินสินเชื่อรายละไม่เกิน 100,000 บาท โดยสำหรับวงเงิน 50,000 บาทแรก สามารถเรียกเก็บอัตราดอกเบี้ย รวมถึงอัตราค่าไถ่จากการให้สินเชื่อ ดอกเบี้ยผิดนัดชำระ ค่าปรับ ค่าบริการ และค่าธรรมเนียมอื่นใด สูงสุดแบบมีหลักประกันไม่เกินร้อยละ 33 ต่อปี แบบลดต้นลดดอก (Effective Rate) และแบบไม่มีหลักประกันไม่เกินร้อยละ 36 ต่อปี แบบลดต้นลดดอก (Effective Rate) และสำหรับส่วนที่เกิน 50,000 บาท – 100,000 บาท สามารถเรียกเก็บอัตราดอกเบี้ย รวมถึงอัตราค่าไถ่จากการให้สินเชื่อ ดอกเบี้ยผิดนัดชำระ ค่าปรับ ค่าบริการ และค่าธรรมเนียมอื่นใด (อัตราดอกเบี้ยฯ) รวมกันไม่เกินร้อยละ 28 ต่อปี แบบลดต้นลดดอก (Effective Rate)

4.1.3 พื้นที่ให้บริการ

ธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์มีการกำหนดเขตพื้นที่ให้บริการอยู่ภายในจังหวัดที่สำนักงานใหญ่ของผู้ให้กู้ตั้งอยู่และได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจสามารถให้สินเชื่อแก่ลูกค้าได้เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่า ลูกค้าเป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ในจังหวัดที่สำนักงานใหญ่ของผู้ประกอบธุรกิจตั้งอยู่เท่านั้น

4.1.4 ค่าติดตามทวงถามหนี้

สำหรับค่าติดตามทวงถามหนี้ ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์สามารถเรียกเก็บได้ในอัตราไม่เกิน 50 บาทต่อรายต่อเดือน เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระ และมีมูลหนี้สะสมเกินกว่า 1,000 บาท โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 แสดงวงเงินสินเชื่อ เพดานดอกเบี้ย และค่าทวงถามหนี้ของสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์

หลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจ	ประเภทพีโกไฟแนนซ์	ประเภทพีโกพลัส
วงเงินสินเชื่อ	ไม่เกิน 50,000 บาท	ไม่เกิน 100,000 บาท
อัตราดอกเบี้ย รวมถึงอัตราค่าไถ่จากการให้สินเชื่อ ดอกเบี้ยผิดนัดชำระ ค่าปรับ ค่าบริการ และค่าธรรมเนียมอื่นใด (ดอกเบี้ยฯ)	แบบมีหลักประกัน เรียกเก็บดอกเบี้ยฯ ได้ไม่เกิน 33% ต่อปี (แบบลดต้นลดดอก)	วงเงินส่วนไม่เกิน 50,000 บาท เรียกเก็บดอกเบี้ยฯ ได้ในอัตราเดียวกับสินเชื่อประเภทพีโกไฟแนนซ์
	แบบไม่มีหลักประกัน เรียกเก็บดอกเบี้ยฯ ได้ไม่เกิน 36% ต่อปี (แบบลดต้นลดดอก)	วงเงิน 50,001 - 100,000 บาท เรียกเก็บดอกเบี้ยฯ ได้ไม่เกิน 28% ต่อปี (แบบลดต้นลดดอก)
ค่าทวงถามหนี้ (เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระ และมีมูลหนี้สะสมเกินกว่า 1,000 บาท)	ไม่เกิน 50 บาท/ราย/เดือน	ไม่เกิน 50 บาท/ราย/เดือน

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (2568)

4.1.5 บริบทสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในประเทศไทย

ปัจจุบันสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อบรรเทาการพึ่งพาหนี้ในระบบ โดยเพิ่มทางเลือกในการเข้าถึงสินเชื่อรายย่อยของประชาชนในระดับจังหวัด มีบริบทสินเชื่อและความแตกต่างกับสินเชื่อภายใต้การกำกับอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงกัน โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 แสดงเปรียบเทียบลักษณะสินเชื่อกู้ยืมเงินและสินเชื่อเพื่อการกำกับอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงกัน

รายการ	สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัด ภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพีจีไฟแนนซ์)	สินเชื่อรายย่อยเพื่อการประกอบอาชีพ ภายใต้การกำกับ (Nano Finance)	สินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ (P-Loan)
ลักษณะสินเชื่อ	เป็นสินเชื่อแบบประสมค้ำที่ให้แก่บุคคลธรรมดาที่มีถิ่นที่อยู่ในจังหวัดเดียวกับผู้ประกอบธุรกิจได้รับอนุญาต	สินเชื่อเพื่อนำเงินไปใช้ในการประกอบอาชีพ ให้แก่บุคคลธรรมดา	สินเชื่อที่ให้แก่บุคคลธรรมดา
ลักษณะผู้ปล่อยกู้	นิติบุคคล (บริษัทจำกัด/ห้างหุ้นส่วนจำกัด)	นิติบุคคล (บริษัทจำกัด/บริษัทมหาชนจำกัด)	นิติบุคคล (บริษัทจำกัด/บริษัทมหาชนจำกัด)
ทุนจดทะเบียน	ประเภทพีจีไฟแนนซ์ : ไม่ต่ำกว่า 5 ล้านบาท ประเภทพีจีไฟแนนซ์ : ไม่ต่ำกว่า 10 ล้านบาท	ไม่ต่ำกว่า 50 ล้านบาท	ไม่ต่ำกว่า 50 ล้านบาท
วงเงินสินเชื่อ	ประเภทพีจีไฟแนนซ์ : ไม่เกิน 50,000 บาท/ราย ประเภทพีจีไฟแนนซ์ : ไม่เกิน 100,000 บาท/ราย	100,000 บาท	สินเชื่อที่ไม่เป็นหลักประกัน : - รายได้ $\leq 30,000$ บาท วงเงิน ≤ 1.5 เท่าของรายได้ และห้ามมีเจ้าหนี้เกิน 3 ราย - รายได้ $> 30,000$ บาท วงเงิน ≤ 5 เท่าของรายได้ สินเชื่อที่มีทะเบียนรถเป็นประกัน : พิจารณาความสามารถการชำระหนี้ สินเชื่อส่วนบุคคลดิจิทัล : ไม่เกิน 20,000 บาท ระยะเวลาชำระคืนสินเชื่อ ≤ 6 เดือน นับแต่เบิกใช้เงิน

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง และธนาคารแห่งประเทศไทย (2568)

รายการ	สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัด ภายใต้การกำกับ (สินเชื่อโพไฟแนนซ์)	สินเชื่อรายย่อยเพื่อการประกอบอาชีพ ภายใต้การกำกับ (Nano Finance)	สินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ (P-Loan)
อัตราดอกเบี้ย	วงเงินไม่เกิน 50,000 บาท : - มีหลักประกัน : ไม่เกินร้อยละ 33 ต่อปี (ลดต้นลดดอก) - ไม่มีหลักประกัน : ไม่เกินร้อยละ 36 ต่อปี (ลดต้นลดดอก) วงเงินมากกว่า 50,000 – 100,000 บาท : "ไม่เกินร้อยละ 28 ต่อปี (ลดต้นลดดอก)"	ไม่เกินอัตราร้อยละ 33 ต่อปี (ลดต้นลดดอก)	สินเชื่อที่ไม่มีหลักประกัน : ไม่เกินอัตราร้อยละ 25 ต่อปี (ลดต้นลดดอก) สินเชื่อที่มีทะเบียนรถเป็นประกัน : ไม่เกินอัตราร้อยละ 24 ต่อปี (ลดต้นลดดอก) สินเชื่อส่วนบุคคลดิจิทัล : ไม่เกินอัตราร้อยละ 25 ต่อปี (ลดต้นลดดอก)
หลักประกัน	มีหลักประกัน : ที่ดิน (จดจำนอง) บุคคลค้ำประกัน และหลักประกันทางธุรกิจ ไม่มีหลักประกัน : วางโฉนดที่ดิน วางสมุดคู่มือ จดทะเบียนรถเป็นประกัน และ Clean Loan	ไม่มีหลักประกัน	ไม่มีหลักประกัน และมีทะเบียนรถเป็นประกัน
ค่าทวงถามหนี้	เรียกเก็บได้ไม่เกิน 50 บาท/ราย/เดือน ทั้งนี้ มูลหนี้คงค้างไม่ต่ำกว่า 1,000 บาท	กรณีค้างชำระ 1 งวด : 50 บาท/รอบการทวงถามหนี้ กรณีค้างชำระมากกว่า 1 งวด : 100 บาท/รอบการทวงถามหนี้	กรณีค้างชำระ 1 งวด : 50 บาท/รอบการทวงถามหนี้ กรณีค้างชำระมากกว่า 1 งวด : 100 บาท/รอบการทวงถามหนี้
หน่วยงานกำกับดูแล	สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง	ธนาคารแห่งประเทศไทย	ธนาคารแห่งประเทศไทย

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง และธนาคารแห่งประเทศไทย (2568)

กล่าวโดยสรุปสำหรับความหมายและบริบทของสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของรัฐบาลไทยในการออกแบบ “สถาบันทางการเงินในระบบทางเลือก” (Alternative Regulated Financial Institutions) ที่ตอบโจทย์ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของตลาดสินเชื่อในระดับรากหญ้า ภายใต้บริบทของความไม่สมบูรณ์ของตลาด (Market Imperfections) ซึ่งส่งผลให้ประชาชนบางกลุ่ม โดยเฉพาะในเขตชนบท ถูกกีดกันจากระบบการเงินหลัก (Financial Exclusion) ซึ่งมีการริเริ่มและดำเนินนโยบายสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ตั้งแต่ปี 2559 ดังนั้น มาตรการดังกล่าวจึงไม่ใช่เพียงมาตรการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แต่เป็นความพยายามเชิงระบบในการ “สถาบันนิยม” (Institutionalisation) กลไกการปล่อยสินเชื่อรายย่อยนอกระบบให้สามารถดำรงอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายที่มีความชัดเจน โปร่งใส และคุ้มครองผู้บริโภคอย่างสมดุล ผ่านการออกแบบโครงสร้างใบอนุญาตแบบแบ่งระดับ (Tiered Licensing) และการกำหนดเกณฑ์ด้านเงินทุน วงเงินสินเชื่อ อัตราดอกเบี้ย และขอบเขตพื้นที่ การศึกษาถึงบริบทความหมาย และพัฒนาการของสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ในหัวข้อนี้จึงเป็นรากฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์ในประเด็นเชิงลึกถัดไป ได้แก่ กฎหมายและประกาศที่เกี่ยวข้อง ระบบนิเวศของการประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ และความคืบหน้าในการดำเนินธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ในเชิงพื้นที่และเชิงนโยบาย ซึ่งจะช่วยประเมินศักยภาพ ความท้าทาย และแนวโน้มของนโยบายนี้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 กรอบกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินงานของสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์อยู่ภายใต้กรอบกฎหมายและระเบียบที่สำคัญหลายฉบับ ซึ่งสะท้อนพัฒนาการของภาครัฐในการจัดระเบียบระบบสินเชื่อภาคประชาชน โดยมุ่งหวังให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งทุนที่เป็นธรรม ควบคู่กับการคุ้มครองผู้บริโภคและการควบคุมความเสี่ยงทางการเงินในระดับฐานราก กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ ดังนี้

4.2.1 ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 ประกาศ ณ วันที่ 26 มกราคม พุทธศักราช 2515 (ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58)

เนื่องด้วยคณะปฏิวัติพิจารณาแล้วเห็นว่า การควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณชนอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายว่าด้วยการควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณชน และกฎหมายว่าด้วยการกำหนดกระทรวงเจ้าหน้าที่รักษาการตามกฎหมายดังกล่าว สมควรปรับปรุงรวมเป็นกฎหมายฉบับเดียวกันเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติ อนึ่ง ปรากฏว่ามีผู้ประกอบการรับรองหรือรับซื้อตัวเงิน กิจการจัดหาเงินทุนเพื่อบุคคลอื่น และกิจการซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนหลักทรัพย์ รวมทั้งการเป็นตัวแทนหรือนายหน้าของกิจการดังกล่าว มากยิ่งขึ้น และกิจการเหล่านี้มีลักษณะเป็นกิจการค้าขายซึ่งกระทบกระเทือนถึงความปลอดภัยหรือผาสุกของประชาชน แต่กฎหมายว่าด้วยการควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณชน และกฎหมายว่าด้วยการกำหนดกระทรวงเจ้าหน้าที่รักษาการตามกฎหมายดังกล่าว ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ยังไม่มีบทบัญญัติควบคุมการประกอบกิจการดังกล่าวข้างต้น สมควรกำหนดการควบคุมกิจการนั้นไว้ในกฎหมายที่ปรับปรุงใหม่เสียด้วยในคราวเดียวกัน

จากเหตุผลข้างต้นคณะปฏิวัติจึงได้มีคำสั่งซึ่งประกาศไว้ในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 เกี่ยวกับการกำหนดประเภทของกิจการที่ต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีก่อนเริ่มการประกอบธุรกิจดังที่ปรากฏไว้ตามข้อ 5 ซึ่งได้กำหนดว่า “เมื่อได้มีประกาศของรัฐมนตรีกำหนดกิจการอย่างหนึ่ง

อย่างใดดังระบุไว้ต่อไปนี้ หรือกิจการอันมีสภาพคล้ายคลึงกัน ให้เป็นกิจการที่ต้องขออนุญาต ห้ามมิให้ผู้ใด ประกอบกิจการนั้น เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี ดังนี้ (1) การประกันภัย (2) การคลังสินค้า (3) การธนาคาร (4) การออมสิน (5) เครดิตฟองซิเอร์ (6) การรับรองหรือรับซื้อตั๋วเงิน (7) การจัดหามา ซึ่งเงินทุนแล้วให้ผู้อื่นกู้ยืมเงินนั้น หรือเอาเงินนั้นซื้อหรือซื้อลดซึ่งตั๋วเงินหรือตราสารเปลี่ยนมือหรือ ตราสารการเครดิต (8) การซื้อ การขาย หรือแลกเปลี่ยนตราสารแสดงสิทธิในหนี้หรือทรัพย์สิน เช่น พันธบัตร หุ้น หุ้นกู้ หรือตราสารพาณิชย์ หรือการทำหน้าที่เป็นตัวแทน นายหน้า ผู้จัดการ หรือผู้ให้ คำแนะนำเกี่ยวกับการลงทุนในตราสารดังกล่าว หรือการจัดให้มีตลาดหรือสถานที่อันเป็นศูนย์กลาง การซื้อ ขาย หรือแลกเปลี่ยน ตราสารดังกล่าว... รัฐมนตรีจะกำหนดประเภทหรือลักษณะกิจการด้วยก็ได้” ประกอบกับตามข้อ 7 กำหนดว่า “ในการอนุญาตหรือให้สัมปทานตาม.. ข้อ 5 รัฐมนตรีจะกำหนดเงื่อนไข ใด ๆ ตามที่เห็นว่าจำเป็น เพื่อความปลอดภัยหรือผาสุกของประชาชนไว้ด้วยก็ได้ เงื่อนไขที่กำหนด... รัฐมนตรีจะแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติมก็ได้ แต่ต้องกำหนดระยะเวลาการใช้บังคับเงื่อนไขที่แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติมตามที่รัฐมนตรีเห็นสมควร” และข้อ 13 กำหนดว่า “ให้รัฐมนตรีมีอำนาจ แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติกิจการที่อยู่ในอำนาจและหน้าที่ของกระทรวงตามที่กำหนดไว้ใน ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้หรือพระราชกฤษฎีกา แล้วแต่กรณี”

ดังนั้น ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 จึงเป็นกฎหมายหลักที่ใช้ควบคุม การประกอบธุรกิจให้กู้ยืมเงิน โดยกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการคลังก่อนดำเนินธุรกิจ พร้อมทั้งให้อำนาจในการกำกับ ดูแล และเพิกถอนใบอนุญาตในกรณี ที่มีการกระทำความผิด อาทิ การเรียกเก็บดอกเบี้ยเกินอัตรา หรือการทำสัญญาที่ไม่เป็นธรรม กฎหมายฉบับนี้ ยังคงใช้เป็นฐานในการดำเนินมาตรการกับผู้ประกอบการสินเชื่อในระบบ และเป็นรากฐานทางกฎหมาย ที่สนับสนุนการกำกับสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ในปัจจุบัน

4.2.2 ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง การกำหนดสถาบันการเงินและอัตราดอกเบี้ย ที่สถาบันการเงินอาจคิดได้จากผู้กู้ยืม (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2559

การเริ่มต้นนโยบายส่งเสริมสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ในปี 2559 จำเป็นต้องมีกรอบ กฎหมายเฉพาะที่รองรับการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการรายใหม่ซึ่งมิใช่สถาบันการเงินในความหมาย ดังเดิม ประกาศกระทรวงการคลัง (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2559 จึงถูกตราขึ้นเพื่อกำหนดโครงสร้างทางกฎหมาย ที่จำเป็นอย่างยิ่ง โดยสาระสำคัญของประกาศมี 2 ประเด็น ดังนี้

1) การกำหนดสถานะทางกฎหมายของผู้ประกอบการพิโกไฟแนนซ์

กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ตามประกาศ กระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (เรื่อง สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ) เป็น “สถาบันการเงิน” แสดงให้เห็นถึงการกำหนดให้กิจกรรม ของผู้ประกอบการกลุ่มนี้อยู่ภายใต้ขอบเขตการควบคุมและกำกับดูแลตามกฎหมายอย่างเป็นทางการ

2) การกำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สามารถเรียกเก็บได้

เพื่อป้องกันการเอารัดเอาเปรียบผู้กู้ ประกาศกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ย ที่ผู้ประกอบการสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์อาจคิดได้จากผู้กู้ยืมไม่เกิน ตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (เรื่อง สินเชื่อรายย่อยระดับ จังหวัดภายใต้การกำกับ)

การออกประกาศฉบับนี้มีความสำคัญในเชิงโครงสร้างกฎหมายอย่างยิ่ง เพราะเชื่อมโยงการริเริ่มนโยบายฟิโกไฟแนนซ์กับกฎหมายแม่บท คือ ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (พ.ศ. 2515) ซึ่งให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในการกำหนดประเภทกิจการที่ต้องขออนุญาต การกำหนดให้ฟิโกไฟแนนซ์เป็น “กิจการที่ต้องขออนุญาต” ช่วยเสริมความชัดเจนของสถานะทางกฎหมาย และทำให้ภาครัฐมีอำนาจตรวจสอบ ควบคุม หรือเพิกถอนใบอนุญาตได้หากผู้ประกอบการฝ่าฝืนกฎหมาย สำหรับในมุมมองเชิงนโยบาย ประกาศนี้ยังสะท้อนถึงความตั้งใจของรัฐในการสร้างตลาดสินเชื่อรายย่อยที่มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม มีการปกป้องสิทธิผู้บริโภค และยกระดับการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ปลอดภัยของประชาชนระดับฐานราก โดยไม่ปล่อยให้ธุรกิจสินเชื่อรายย่อยเติบโตนอกกรอบการกำกับดูแลอย่างไว้ระเปียบ ทั้งยังสร้างรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายการเงินภาคประชาชนที่ยั่งยืนในระยะยาว

4.2.3 ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (เรื่อง สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ)

กฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ คือ ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (เรื่อง สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุอย่างชัดเจนว่า การประกอบกิจการสินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์) เป็นกิจการที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย และต้องได้รับใบอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังก่อนดำเนินธุรกิจ นอกจากนี้ การออกประกาศฉบับนี้มีความสำคัญในเชิงโครงสร้างกฎหมาย เนื่องจากการเชื่อมโยงกฎหมายแม่บท คือ ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 ซึ่งให้อำนาจรัฐมนตรีในการกำหนดประเภทกิจการที่ต้องได้รับอนุญาต กับกรอบการดำเนินนโยบายฟิโกไฟแนนซ์ที่กระทรวงการคลังริเริ่มในปี 2559 เพื่อกำหนดสถานะทางกฎหมายของฟิโกไฟแนนซ์ให้มีความชัดเจน และสามารถใช้กลไกทางกฎหมายควบคุมดูแลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยวัตถุประสงค์ของการกำหนดให้มีสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ คือ รัฐบาลต้องการเพิ่มช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้กับประชาชนรายย่อยในอัตราดอกเบี้ยที่เป็นธรรม ไม่ถูกเอาเปรียบจากเจ้าหนี้นอกระบบที่เรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยที่เกินกว่ากฎหมายกำหนด รวมถึงเผชิญกับพฤติกรรมการข่มขู่ ทวงหนี้โหด และทดแทนการไปกู้หนี้ยืมสินนอกระบบ รวมทั้งยังเป็นช่องทางให้เจ้าหนี้นอกระบบสามารถเข้ามาให้บริการสินเชื่อในระบบอย่างถูกกฎหมายและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง ซึ่งจะเป็นหนึ่งในกลไกการแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบอย่างบูรณาการและยั่งยืนของภาครัฐ ซึ่งกระทรวงการคลัง โดย สศค. ได้ทำหน้าที่กำกับดูแลการประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ให้เป็นมาตรฐาน มีการให้บริการลูกค้าอย่างเป็นธรรม และสอดคล้องกับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดเป็นไปตามประกาศกระทรวงการคลัง และประกาศสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

หลังจากที่กระทรวงการคลังได้ออกประกาศให้การประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์เป็นกิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 รัฐยังคงติดตามและปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ โดยการออก “ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง ยกเลิกประกาศกระทรวงการคลังเดิม และประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (ฉบับที่ 2)” ซึ่งมีเนื้อหาหลักในการยกเลิกประกาศเดิม และแทนที่ด้วยประกาศฉบับใหม่ ได้แก่ ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (เรื่อง

สินเชื่อย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ) ลงวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2562 ซึ่งมีการปรับปรุงให้ครอบคลุมและเหมาะสมกับพัฒนาการของระบบฟิโกไฟแนนซ์ในเชิงโครงสร้างและการกำกับดูแล โดยสาระสำคัญของประกาศฉบับดังกล่าว คือ การยืนยันอย่างชัดเจนว่ากิจการที่ประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ รวมถึงสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ ประเภทฟิโกพลัส ยังคงอยู่ภายใต้บังคับของข้อ 5 แห่งประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 และต้องได้รับอนุญาตก่อนการประกอบธุรกิจ โดยมีการปรับปรุงนิยามและขอบเขตของกิจการให้สอดคล้องกับแนวทางการแบ่งประเภทของผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ทั้ง 2 ประเภท และเงื่อนไขของวงเงินสินเชื่อ รวมถึงหลักเกณฑ์การคำนวณดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับประกาศที่เกี่ยวข้องฉบับอื่น ๆ

การออกประกาศฉบับใหม่นี้ไม่เพียงแต่เป็นการทบทวนกฎหมายในเชิงเทคนิค แต่ยังเป็นการเสริมความชัดเจนเชิงนโยบายและนิติกรรม โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจของรัฐในการควบคุม ตรวจสอบ และเพิกถอนใบอนุญาตจากผู้ประกอบการที่ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด ในภาพรวม การออกประกาศฉบับนี้สะท้อนให้เห็นถึงความตั้งใจของรัฐในการพัฒนาระบบสินเชื่อรายย่อยที่มีความสมดุลระหว่าง “การเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้นอกระบบเข้าสู่ระบบอย่างถูกต้องตามกฎหมาย” และ “การสร้างกลไกคุ้มครองผู้บริโภคที่มีประสิทธิภาพภายใต้กรอบกฎหมายที่ทันสมัยและเป็นธรรม”

ถัดมาในช่วงปี 2564 เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 เพื่อเป็นการช่วยเหลือลูกหนี้ในสถานการณ์ดังกล่าว กระทรวงการคลังได้ออก**ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (เรื่อง สินเชื่อย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ) (ฉบับที่ 2) ลงวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2564** เพื่อปรับลดดอกเบี้ยสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ โดยมีผลบังคับใช้กับสัญญากู้เงินที่ทำขึ้นตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2564 เป็นต้นไป ดังนี้ ในกรณีเป็นการให้กู้ยืมเงินที่มีทรัพย์สินเป็นหลักประกัน ผู้ประกอบธุรกิจตามข้อ 4 วรรคหนึ่ง อาจเรียกเก็บดอกเบี้ย อัตราค่าไถ่จากการให้สินเชื่อ ดอกเบี้ยผิดนัดชำระ ค่าปรับ ค่าบริการ หรือค่าธรรมเนียมอื่นใด รวมกันแล้วไม่เกินอัตราร้อยละ 33 ต่อปี (Effective Rate) ในกรณีเป็นการให้กู้ยืมเงินที่ไม่มีทรัพย์สินเป็นหลักประกัน ผู้ประกอบธุรกิจตามข้อ 4 วรรคหนึ่ง อาจเรียกเก็บดอกเบี้ย อัตราค่าไถ่จากการให้สินเชื่อ ดอกเบี้ยผิดนัดชำระ ค่าปรับ ค่าบริการ หรือค่าธรรมเนียมอื่นใด รวมกันแล้วไม่เกินอัตราร้อยละ 36 ต่อปี (Effective Rate) ผู้ประกอบธุรกิจตามข้อ 4 วรรคสอง อาจเรียกเก็บดอกเบี้ย อัตราค่าไถ่จากการให้สินเชื่อ ดอกเบี้ยผิดนัดชำระ ค่าปรับ ค่าบริการ หรือค่าธรรมเนียมอื่นใด รวมกันแล้วไม่เกินอัตราตามที่กำหนด ในวรรคหนึ่ง และวรรคสอง แล้วแต่กรณี สำหรับวงเงินรวมสินเชื่อในส่วนที่ไม่เกิน 50,000 บาท และไม่เกินอัตราร้อยละ 28 ต่อปี (Effective Rate) สำหรับวงเงินรวมสินเชื่อในส่วนที่เกินกว่า 50,000 บาทขึ้นไป ทั้งกรณีที่มีหรือไม่มีทรัพย์สินเป็นหลักประกันและได้กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจที่ได้ให้กู้ยืมเงินที่มีการกำหนดระยะเวลาการชำระไว้อย่างชัดเจน ก่อนวันที่ประกาศนี้ใช้บังคับ สามารถเรียกเก็บดอกเบี้ย อัตราค่าไถ่จากการให้สินเชื่อ ดอกเบี้ยผิดนัดชำระ ค่าปรับ ค่าบริการหรือค่าธรรมเนียมอื่นใด รวมกันแล้วได้ตามอัตราที่กำหนดตามสัญญา หรือข้อตกลงนั้นได้จนกว่าจะมีการชำระหนี้ดังกล่าวเสร็จสิ้น

ในปัจจุบันประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (เรื่อง สินเชื่อย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ) ลงวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2562 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดว่า ผู้ประกอบธุรกิจต้องเป็นนิติบุคคลประเภทบริษัท จำกัดหรือห้างหุ้นส่วนจำกัด ที่มีทุนจดทะเบียนกรณีสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ไม่ต่ำกว่า 5 ล้านบาท และสินเชื่อฟิโกพลัส ไม่ต่ำกว่า 10 ล้านบาท โดยสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์สามารถให้สินเชื่อได้ไม่เกิน 50,000 บาทต่อราย ขณะที่สินเชื่อฟิโกพลัสสามารถให้สินเชื่อไม่เกิน 100,000 บาทต่อราย เรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยฯ

กรณีแบบมีหลักประกันเรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยฯ ไม่เกินร้อยละ 33 ต่อปี (Effective Rate) กรณีแบบไม่มีหลักประกันเรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยฯ ไม่เกินร้อยละ 36 ต่อปี (Effective Rate) โดยวงเงินรวมสินเชื่อในส่วนที่เกินกว่า 50,000 บาทขึ้นไป สามารถเรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยฯ รวมกันแล้วสูงสุดไม่เกินร้อยละ 28 ต่อปี (Effective Rate) โดยนิติบุคคลที่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังให้ประกอบธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ สามารถประกอบธุรกิจให้สินเชื่อได้เฉพาะภายในจังหวัดที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น ทั้งนี้ การกำหนดให้สินเชื่อไฟโไฟแนนซ์เป็นกิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 ของประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจในระบบนี้อยู่ภายใต้กรอบของการกำกับจากภาครัฐอย่างเป็นทางการ และสามารถถูกตรวจสอบควบคุม หรือเพิกถอนใบอนุญาตได้ หากพบพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎหมาย เช่น การเรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยเกินที่กฎหมายกำหนด หรือการทำสัญญาที่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภคในเชิงนโยบาย ประกาศฉบับนี้ยังมีบทบาทเชิงสัญลักษณ์ที่สำคัญ กล่าวคือ เป็นการยืนยันว่ารัฐมีเจตจำนงในการจัดระเบียบธุรกิจสินเชื่อรายย่อยให้เข้าสู่ระบบอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และสร้างกลไกในการควบคุมกิจการเหล่านี้ภายใต้หลักธรรมาภิบาล เป็นธรรม และโปร่งใส อันจะนำไปสู่ความเชื่อมั่นของประเทศ

4.2.4 ประกาศสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจสินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (ประกาศ สศค.)

ประกาศ สศค. ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ ได้แก่ (1) การยื่นและการขออนุญาตเพื่อประกอบธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ (2) กำหนดคุณสมบัติของลูกค้าผู้ใช้บริการสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ (3) การเรียกเก็บดอกเบี้ย อัตราค่าใ้บริการ ค่าธรรมเนียมอื่นใด และค่าใช้จ่ายตามที่ได้ออกไปจริง และพอสมควรแก่เหตุเกี่ยวกับสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ (4) การเรียกให้ชำระหนี้และการติดตามทวงถามให้ชำระหนี้ (5) การประกอบธุรกิจ และ (6) การจัดทำบัญชีและรายงาน อาทิเช่น

- กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจระบุรายละเอียดเกี่ยวกับดอกเบี้ยให้ชัดเจนครบถ้วนในเอกสารชี้ชวน ใบสมัคร และสัญญา

- กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจให้กู้ยืมเงินโดยมีวงเงินรวมมากกว่า 50,000 บาทให้ทำสัญญากู้ยืมเงินแยกจากกันสำหรับวงเงินรวมสินเชื่อในส่วนที่ไม่เกิน 50,000 บาท และวงเงินรวมสินเชื่อในส่วนที่มากกว่า 50,000 บาท ขึ้นไป กรณีมีการทำสัญญามากกว่า 1 ฉบับ ให้สิทธิลูกค้าในการเลือกชำระหนี้เงินกู้สัญญาใดก่อนก็ได้ ทั้งนี้ หากลูกค้าไม่แสดงเจตนาในการชำระหนี้เงินกู้สัญญาใดก่อน ให้ผู้ประกอบการนำเงินที่ได้รับไปชำระหนี้สัญญาฉบับที่เรียกเก็บดอกเบี้ยในอัตราสูงกว่าก่อนตามลำดับ

- กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องจัดทำสัญญา ใบแจ้งหนี้ และใบเสร็จรับเงิน ซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดขั้นต่ำตามที่ สศค. ประกาศกำหนด

สำหรับอัตราค่าทวงถามหนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับการกำหนดอัตราค่าทวงถามหนี้ตามประกาศคณะกรรมการกำกับการทวงถามหนี้ได้ออกประกาศ เรื่อง การกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายใด ๆ ในการทวงถามหนี้ ลงวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2564 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2564 เป็นต้นไป และโดยที่ประกาศคณะกรรมการฯ ได้บังคับใช้เป็นการทั่วไปเกี่ยวกับการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายในการทวงถามหนี้ซึ่งรวมถึงการเรียกเก็บค่าใช้จ่ายในการทวงถามหนี้ของการประกอบธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ สศค. ในฐานะที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงการคลังให้ทำหน้าที่กำกับดูแลการประกอบธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์โดย สศค. ได้ออกประกาศ สศค. เรื่อง

การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจฟิโกไฟแนนซ์ ลงวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2564 และได้ปรับปรุงแบบแนบท้ายประกาศ สศค. ในส่วนของการประกาศรายละเอียดเกี่ยวกับ ดอกเบี้ย อัตราค่าธรรมเนียมการให้สินเชื่อ ค่าปรับ ค่าบริการ ค่าธรรมเนียม อื่นใด และค่าใช้จ่ายตามที่ได้จ่าย ไปจริงและพอสมควรแก่เหตุเกี่ยวกับสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ ตามที่ระบุไว้ในหมายเหตุข้อ ๒ โดยอาศัย อำนาจตามข้อ 16 ของประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาต ตามข้อ 5 แห่งประกาศ ปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (เรื่อง สิ้นเชื้อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ) ลงวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2562 เพื่อกำหนดค่าใช้จ่ายในการติดตามทวงถามหนี้ให้สอดคล้องกับประกาศคณะกรรมการ ดังนี้

1) กำหนดค่าใช้จ่ายในการติดตามทวงถามหนี้สำหรับการประกอบธุรกิจสินเชื่อ ฟิโกไฟแนนซ์จากกำหนดให้เรียกเก็บได้รวมกันแล้ว “ไม่เกิน 80 บาท/ราย/เดือน” เป็น “ไม่เกิน 50 บาท /ราย/เดือน”

2) กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์สามารถเรียกเก็บค่าใช้จ่าย ในการติดตามทวงหนี้ตามที่กำหนดในข้อ (1) ข้างต้นได้ สำหรับกรณีลูกหนี้มีหนี้ค้างชำระหรือหนี้ที่ถึง กำหนดชำระสะสมเกินกว่า 1,000 บาท

3) กำหนดให้การเรียกเก็บค่าใช้จ่ายในการติดตามทวงถามหนี้ตามข้อ 1) และ ข้อ 2) ข้างต้น มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 12 กันยายน 2564 เป็นต้นไป

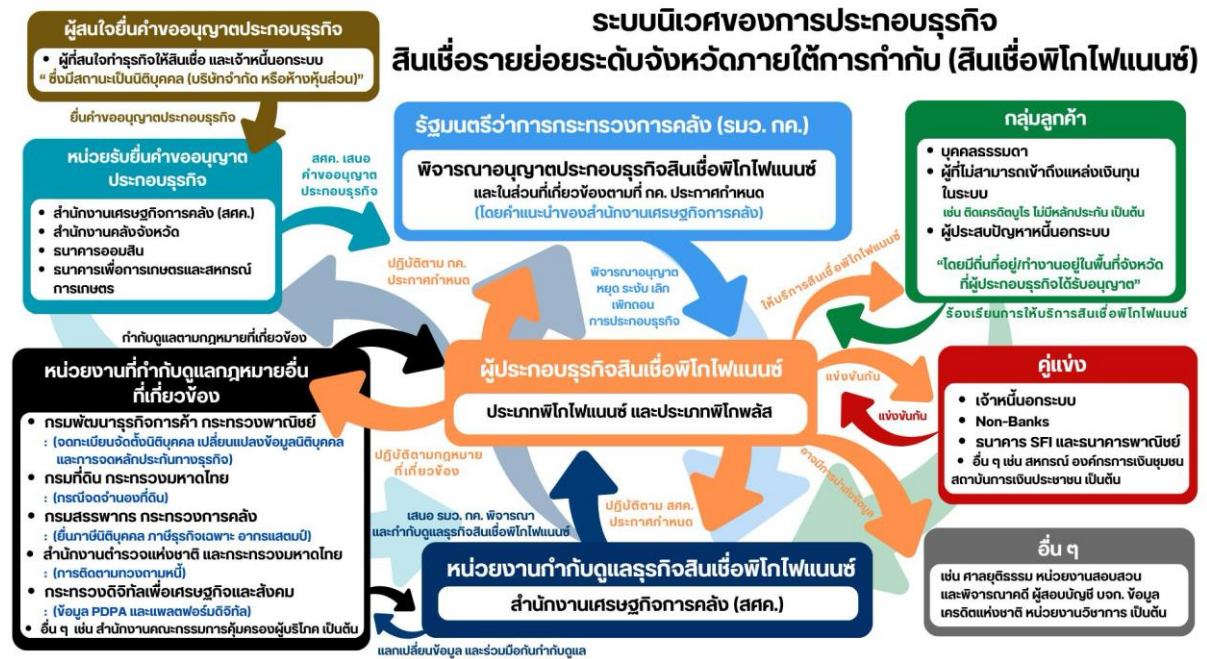
4.3 ระบบนิเวศของการประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์

จากการดำเนินโครงการศึกษาวิจัยพบว่า หลังจากที่มีรัฐบาลได้เริ่มต้นดำเนินนโยบาย สินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์มาตั้งแต่ปี 2559 จนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลาเกือบ 10 ปี นโยบายดังกล่าวได้พัฒนา และขยายตัวจากโครงการเชิงนโยบายในระยะเริ่มต้น สู่การเป็นระบบทางเศรษฐกิจที่มีลักษณะเฉพาะในระดับ พื้นที่ ซึ่งมีโครงสร้างการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกับทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ การประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ในปัจจุบันไม่เพียงแต่ทำหน้าที่เป็นช่องทางทางเลือก ในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ยังมีบทบาทเชิงนโยบายที่สำคัญในการลดการพึ่งพาหนี้ นอกกระบบให้แก่ประชาชน ซึ่งเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบการเงินไทย โดยเฉพาะในกลุ่ม ประชาชนที่มีรายได้น้อย ขาดหลักประกัน หรือไม่มีข้อมูลเครดิตเพียงพอในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ

ดังนั้น การดำเนินนโยบายสนับสนุนการประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์เป็นกลไก สำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายการเงินภาคประชาชนอย่างยั่งยืน ผ่านการออกแบบโครงสร้างที่คำนึงถึง ทั้งประสิทธิภาพของผู้ให้บริการ และความสามารถในการเข้าถึงและปกป้องผู้ที่มีความเปราะบาง ในเชิงเศรษฐกิจจากผลการศึกษาเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณในระดับพื้นที่ พบว่า ธุรกิจฟิโกไฟแนนซ์ มีแนวโน้มการเติบโตที่สอดคล้องกับความต้องการสินเชื่อของประชาชน และมีพัฒนาการของกลไก สนับสนุนที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการจัดเก็บข้อมูลผู้กู้ การกำหนดมาตรฐานสัญญา หรือการอบรม เชิงความรู้ทางการเงิน และมีความเกี่ยวข้องกับผู้คนหลายกลุ่ม ทำให้สามารถมองเห็นภาพรวมของ “ระบบ นิเวศของการประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ (Pico Finance Ecosystem)” ที่มีพลวัตและความสัมพันธ์ ซับซ้อนระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 9 กลุ่มหลัก ประกอบด้วย 1) ผู้ยื่นคำขออนุญาตประกอบธุรกิจ 2) หน่วยรับยื่นคำขออนุญาตประกอบธุรกิจ 3) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง 4) หน่วยงานกำกับดูแลธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ 5) หน่วยงาน ที่กำกับดูแลกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง 6) ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ 7) กลุ่มลูกค้า 8) คู่แข่ง

และ 9) อื่น ๆ ซึ่งสามารถสรุปภาพรวมระบบนิเวศของการประกอบธุรกิจสินเชื่อไฟฟ้าน้ำได้ โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.2 แสดงระบบนิเวศของการประกอบธุรกิจสินเชื่อไฟฟ้าน้ำ

ที่มา : คณะผู้วิจัย (2568)

4.3.1 ผู้ยื่นขออนุญาตประกอบธุรกิจ

1) คุณสมบัติผู้ยื่นคำขออนุญาต

จากการดำเนินโครงการศึกษาวิจัย พบว่า การประกอบธุรกิจสินเชื่อไฟฟ้าน้ำเป็นกิจการที่ต้องขออนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง โดยผู้ที่สนใจยื่นขออนุญาตประกอบธุรกิจต้องมีคุณสมบัติและหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการขออนุญาตตามที่กระทรวงการคลังและ สศค. ประกาศกำหนด ซึ่งมีลักษณะสำคัญสรุปได้ ดังนี้

- 1.1) มีสถานะเป็นนิติบุคคลประเภทห้างหุ้นส่วน หรือบริษัทจำกัด
- 1.2) นิติบุคคลที่ประสงค์จะให้กู้ยืมเงินโดยมีวงเงินรวมไม่เกิน 5 ล้านบาทต่อลูกหนี้แต่ละราย ต้องมีทุนจดทะเบียนซึ่งชำระแล้วหรือเงินลงทุนไม่ต่ำกว่า 5 ล้านบาท ในขณะเดียวกัน นิติบุคคลที่ประสงค์จะให้กู้ยืมเงินโดยมีวงเงินรวมสินเชื่อไม่เกิน 1 แสนบาทต่อลูกหนี้แต่ละราย ต้องมีทุนจดทะเบียนซึ่งชำระแล้วหรือเงินลงทุนไม่ต่ำกว่า 10 ล้านบาท
- 1.3) นิติบุคคลต้องไม่เป็นผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ (P-Loan) หรือผู้ประกอบการรายย่อยเพื่อการประกอบอาชีพ (Nano Finance)
- 1.4) นิติบุคคลต้องยื่นคำขออนุญาต พร้อมทั้งเอกสารหลักฐานตามที่ สศค. ประกาศกำหนด โดยให้ยื่นคำขออนุญาตผ่าน สศค. และหน่วยรับยื่นคำขออนุญาตที่ สศค. กำหนด
- 1.5) กรรมการ หุ้นส่วนผู้จัดการ ผู้จัดการ ผู้มีอำนาจในการจัดการ ผู้ถือหุ้น และผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนของนิติบุคคลที่ต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- 1.5.1) เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย
- 1.5.2) เคยได้รับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริต
- 1.5.3) เคยเป็นกรรมการ ผู้จัดการ หุ่นส่วนผู้จัดการ หรือผู้มีอำนาจในการจัดการของผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อบริษัทอยู่ระดับจังหวัดภายใต้การกำกับที่รัฐมนตรีได้มีคำสั่งเพิกถอนการอนุญาต
- 1.5.4) เป็นบุคคลที่มีลักษณะต้องห้ามหรือขาดคุณสมบัติอื่นใด ทั้งนี้ ตามที่ สศค. ประกาศกำหนด

2) เอกสารประกอบการยื่นคำขออนุญาต

สำหรับการยื่นคำขออนุญาตประกอบธุรกิจ นิติบุคคลต้องจัดเตรียมคำขออนุญาตและเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสรุปได้ดังนี้

2.1) กรณีบริษัทจำกัด

- 2.1.1) คำขออนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อบริษัทอยู่ระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (บริษัท)
- 2.1.2) สำเนาใบสำคัญแสดงการจดทะเบียน (พร้อมรับรองสำเนาถูกต้อง)
- 2.1.3) หนังสือบริคณห์สนธิ
- 2.1.4) หนังสือรับรองกระทรวงพาณิชย์ (มีอายุไม่เกิน 1 เดือน ก่อนวันยื่นคำขออนุญาต)
- 2.1.5) สำเนาทะเบียนผู้ถือหุ้น
- 2.1.6) ข้อบังคับ หรือรายการจดทะเบียนจัดตั้ง (บอจ.3) (กรณีบริษัทไม่มีข้อบังคับ)
- 2.1.7) แบบรับรองคุณสมบัติกรรมการ ผู้จัดการ หุ่นส่วนผู้จัดการ และ/หรือผู้มีอำนาจในการจัดการทุกคนไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 17 ของประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (เรื่อง สิ้นเชื่อบริษัทอยู่ระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ) ลงวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2562 (ตามแบบที่กำหนด)
- 2.1.8) แบบรับรองคุณสมบัติผู้ถือหุ้นทุกคน ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 17 ของประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (เรื่อง สิ้นเชื่อบริษัทอยู่ระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ) ลงวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2562 (ตามแบบที่กำหนด)
- 2.1.9) ชื่อ ที่อยู่ปัจจุบัน หมายเลขโทรศัพท์ติดต่อผู้สอบบัญชี ประวัติการตรวจสอบบริษัท พร้อมสำเนาใบอนุญาตผู้สอบบัญชี
- 2.1.10) งบการเงินที่รับรองโดยผู้สอบบัญชีปีล่าสุด ซึ่งมีทุนจดทะเบียนชำระแล้วและส่วนของผู้ถือหุ้นไม่ต่ำกว่า 5 ล้านบาท หรือไม่ต่ำกว่า 10 ล้านบาท หรือหนังสือรับรองเงินฝากจากธนาคารพาณิชย์ ที่มีจำนวนเงินไม่ต่ำกว่า 5 ล้านบาท หรือไม่ต่ำกว่า 10 ล้านบาท แล้วแต่กรณี (มีอายุไม่เกิน 15 วันก่อนวันยื่นคำขออนุญาต)
- 2.1.11) สำเนารายงานการประชุมของบริษัทที่มีมติเห็นชอบให้บริษัทประกอบธุรกิจสินเชื่อบริษัทอยู่ระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (พร้อมรับรองสำเนาถูกต้อง)

2.1.12) แผนการดำเนินธุรกิจการให้สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (ตามแบบที่กำหนด)

2.1.13) ภาพถ่ายสำนักงานใหญ่และสำนักงานสาขา (ถ้ามี) พร้อมแผนที่ตั้งโดยละเอียด

2.1.14) สำเนาบัตรประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน และใบเปลี่ยนชื่อสกุล (ถ้ามี) ของกรรมการ ผู้จัดการ ผู้มีอำนาจในการจัดการ และผู้ถือหุ้นทุกคน (พร้อมรับรองสำเนาถูกต้อง)

2.1.15) ผลการตรวจสอบประวัติอาชญากรรมโดยการพิมพ์ลายนิ้วมือของกรรมการ ผู้จัดการ ผู้มีอำนาจในการจัดการ และผู้ถือหุ้นทุกคน (มีอายุไม่เกิน 1 เดือน ก่อนวันยื่นคำขออนุญาต)

2.1.16) อื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณา เช่น เอกสารหลักฐานที่แสดงถึงผลการพิจารณาดีจากศาล อัยการ ตำรวจ หน่วยงานรัฐ หรือหน่วยงานกำกับดูแล (ถ้ามี) เป็นต้น

2.2) กรณีห้างหุ้นส่วน

2.2.1) คำขออนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (ห้างหุ้นส่วน)

2.2.2) รายละเอียดวัตถุประสงค์แสดงวัตถุประสงค์ของห้างหุ้นส่วน

2.2.3) คำรับรองการจดทะเบียนห้างหุ้นส่วน

2.2.4) รายการจดทะเบียน (หส.2) ทุกฉบับ

2.2.5) สำเนาทะเบียนผู้ถือหุ้น

2.2.6) แบบแสดงรายการเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจของห้างหุ้นส่วนบริษัท ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ ฉบับที่ 83 (พ.ศ. 2515) ตามพระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. 2499 ยื่นต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท (สสช.1)

2.2.7) แบบรับรองคุณสมบัติกรรมการ ผู้จัดการ หุ้นส่วนผู้จัดการ และ/หรือ ผู้มีอำนาจในการจัดการทุกคนไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 17 ของประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (เรื่อง สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ) ลงวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2562 (ตามแบบที่กำหนด)

2.2.8) แบบรับรองคุณสมบัติผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคน ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 17 ของประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (เรื่อง สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ) ลงวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2562 (ตามแบบที่กำหนด)

2.2.9) ชื่อ ที่อยู่ปัจจุบัน หมายเลขโทรศัพท์ติดต่อผู้สอบบัญชี ประวัติการตรวจสอบบริษัท พร้อมสำเนาใบอนุญาตผู้สอบบัญชี

2.2.10) งบการเงินที่รับรองโดยผู้สอบบัญชีปีล่าสุด ซึ่งมีเงินลงทุนและส่วนของผู้เป็นหุ้นส่วนไม่ต่ำกว่า 5 ล้านบาท หรือไม่ต่ำกว่า 10 ล้านบาท หรือหนังสือรับรองเงินฝากจากธนาคารพาณิชย์ ที่มีจำนวนเงินไม่ต่ำกว่า 5 ล้านบาท หรือไม่ต่ำกว่า 10 ล้านบาท แล้วแต่กรณี (มีอายุไม่เกิน 15 วัน ก่อนวันยื่นคำขออนุญาต)

2.2.11) สำเนารายงานการประชุมห้างหุ้นส่วนที่มีมติเห็นชอบให้ห้างหุ้นส่วนประกอบธุรกิจสินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (พร้อมรับรองสำเนาถูกต้อง)

2.2.12) แผนการดำเนินธุรกิจการให้สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (ตามแบบที่กำหนด)

2.2.13) ภาพถ่ายสำนักงานใหญ่และสำนักงานสาขา (ถ้ามี) พร้อมแผนที่ตั้งโดยละเอียด

2.2.14) สำเนาบัตรประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน และใบเปลี่ยนชื่อสกุล (ถ้ามี) ของหุ้นส่วนผู้จัดการ และผู้เป็นหุ้นส่วน (พร้อมรับรองสำเนาถูกต้อง)

2.2.15) ผลการตรวจสอบประวัติอาชญากรรมโดยการพิมพ์ลายนิ้วมือของหุ้นส่วนผู้จัดการ และผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคน (มีอายุไม่เกิน 1 เดือน ก่อนวันยื่นคำขออนุญาต)

2.2.16) อื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณา เช่น เอกสารหลักฐานที่แสดงถึงผลการพิจารณาดีจากศาล อัยการ ตำรวจ หน่วยงานรัฐ หรือหน่วยงานกำกับดูแล (ถ้ามี) เป็นต้น

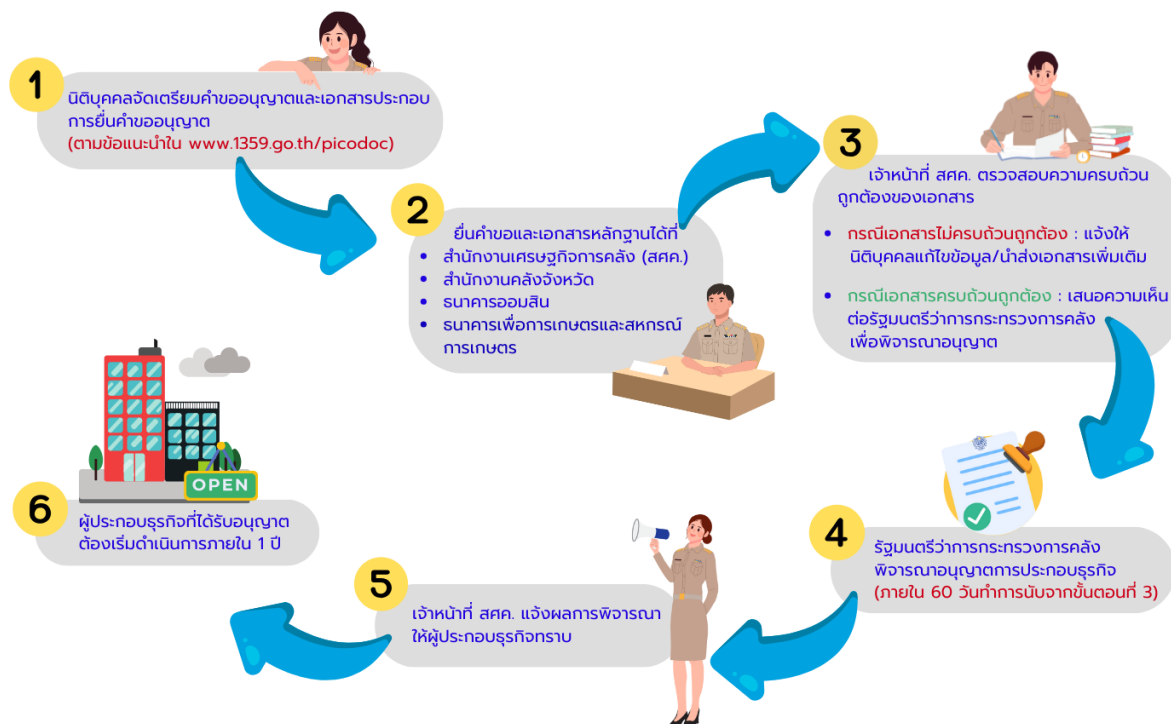
จากรายละเอียดข้างต้น จะเห็นได้ว่า การกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการอนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์โดยกระทรวงการคลัง มีบทบาทสำคัญในการแปลงกิจกรรมสินเชื่อระบบให้เข้าสู่ระบบที่ถูกต้องตามกฎหมาย ผ่านกระบวนการคัดกรองผู้ประกอบการที่มีความพร้อมด้านทุน ความโปร่งใสในการบริหาร และไม่มีประวัติที่เป็นอุปสรรคต่อความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ นโยบายดังกล่าวเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้ในระบบที่ประสงค์ปรับตัวสามารถเข้าสู่ระบบการเงินที่รัฐกำกับดูแลได้อย่างเป็นทางการ โดยใช้แนวทางที่ผ่อนปรนพอสมควร เช่น การรับรองเงินฝากแพนงการเงิน และการกำหนดใบอนุญาตใน 2 ระดับ เพื่อให้เหมาะสมกับขนาดธุรกิจและศักยภาพของผู้ประกอบการ โดยสรุป สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์จึงเป็นเครื่องมือเชิงนโยบายที่มีใช้เพียงการควบคุม แต่เป็นการ “ดึงภาคเอกชนระบบให้เข้าสู่ระบบ” อย่างมีเป้าหมาย สะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์ที่พยายามสร้างสมดุลระหว่างการส่งเสริมโอกาสทางเศรษฐกิจ และการคุ้มครองผู้บริโภคภายใต้กรอบกฎหมายที่ชัดเจน

ในขณะเดียวกัน คณะผู้วิจัยพบว่า รายการเอกสารในการยื่นขออนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์มีจำนวนหลายรายการ ทำให้ผู้ยื่นคำขออนุญาตอาจต้องใช้ระยะเวลาในการจัดเตรียมเอกสาร และต้องติดต่อขอเอกสารจากหลายหน่วยงาน เช่น กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ผู้สอบบัญชี ธนาคารพาณิชย์ กรมการปกครอง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ/ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน/พิสูจน์หลักฐานจังหวัด และศาล เป็นต้น ทำให้มีต้นทุนในการดำเนินการและจัดเตรียมเอกสาร ประกอบกับเอกสารบางรายการมีกำหนดระยะเวลาที่สามารถใช้ได้ ได้แก่ หนังสือรับรองกระทรวงพาณิชย์ และผลการตรวจสอบประวัติอาชญากรรมโดยการพิมพ์ลายนิ้วมือเป็นเอกสารที่กำหนดอายุไม่เกิน 1 เดือน ก่อนวันยื่นคำขออนุญาต และหนังสือรับรองเงินฝากจากธนาคารพาณิชย์เป็นเอกสารที่กำหนดอายุไม่เกิน 15 วัน ก่อนวันยื่นคำขออนุญาต อาจทำให้ผู้ยื่นคำขออนุญาตต้องคำนึงและระมัดระวังในเงื่อนไขเหล่านี้ด้วย เพราะหากดำเนินการไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดดังกล่าว ทำให้ผู้ยื่นคำขอมิได้ต้นทุนในการจัดเตรียมเอกสารเพิ่มขึ้นด้วย

3) ขั้นตอนการยื่นคำขออนุญาต

เมื่อนิติบุคคลจัดเตรียมคำขออนุญาตและเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องแล้ว สามารถยื่นต่อหน่วยรับยื่นคำขออนุญาต ซึ่งแต่ละหน่วยรับยื่นคำขออนุญาตจะจัดส่งเอกสารดังกล่าวให้ สศค. พิจารณาความครบถ้วนถูกต้องของเอกสาร เพื่อเสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เพื่อพิจารณาอนุญาตให้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ภายใน 60 วันทำการ และ สศค. จะแจ้งผลการพิจารณาอนุญาตภายหลังจากรับผลการพิจารณา โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 4.3

ภาพที่ 4.3 แสดงขั้นตอนยื่นขออนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (2568)

จากรายละเอียดข้างต้น จะเห็นได้ว่า การประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์เป็นกิจการที่มีการควบคุมและกำกับดูแลโดยภาครัฐอย่างชัดเจน ซึ่งการกำหนดคุณสมบัติและเงื่อนไขในการขออนุญาตข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความต้องการคัดกรองผู้ประกอบการซึ่งเป็นนิติบุคคลขนาดเล็ก เพื่อให้สามารถตรวจสอบและควบคุมได้ง่ายขึ้น ซึ่งต้องไม่ได้ทำกิจการทับซ้อนกับกิจการ P-Loan และ Nano Finance ซึ่งเป็นกลุ่มที่อยู่ภายใต้การกำกับลักษณะใกล้เคียงกัน เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในการควบคุม ประกอบกับการกำหนดทุนจดทะเบียนขั้นต่ำแสดงเห็นถึงการคัดกรองนิติบุคคลที่มีความพร้อมทั้งด้านทุน ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการรองรับความเสี่ยงทางการเงิน เพื่อให้ธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์เป็นแหล่งเงินทุนทางเลือกที่ปลอดภัยสำหรับประชาชน ในขณะเดียวกันก็ควบคุมเพื่อป้องกันการเอาเปรียบผู้บริโภค เช่น การคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กำหนด หรือการปล่อยกู้ในลักษณะผิดกฎหมาย เป็นต้น

4.3.2 หน่วยรับยื่นคำขออนุญาตประกอบธุรกิจ

การยื่นคำขออนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ต่อกระทรวงการคลัง ต้องยื่นคำขออนุญาตพร้อมทั้งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องผ่านทางหน่วยรับยื่นคำขออนุญาต ได้แก่

1) สศค.

มีบทบาทสำคัญในการรับยื่นคำขออนุญาตจากผู้สนใจประกอบธุรกิจ และรับคำขออนุญาตที่แต่ละหน่วยรับยื่นได้รับจากผู้ยื่นคำขออนุญาตมาพิจารณาความครบถ้วนถูกต้องของเอกสาร เพื่อเสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเพื่อพิจารณาอนุญาตให้ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ และ สศค. จะแจ้งผลการพิจารณาของกระทรวงการคลังต่อผู้ประกอบการภายใน 60 วันทำการ นับแต่วันที่ได้รับคำขอและเอกสารถูกต้องครบถ้วน

2) สำนักงานคลังจังหวัด

มีบทบาทในฐานะหนึ่งในหน่วยงานรับยื่นใบคำขออนุญาต ประสานงานในระดับพื้นที่สำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแลธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ โดยทำหน้าที่รับยื่นคำขอใบอนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ ตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารเบื้องต้น ให้คำแนะนำแก่ผู้ยื่นคำขอเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการขออนุญาต และส่งเรื่องต่อไปยัง สศค. เพื่อดำเนินการพิจารณาอนุมัติ ทั้งนี้ สำนักงานคลังจังหวัดมีส่วนสำคัญในการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการในระดับจังหวัด และสนับสนุนให้การกำกับดูแลธุรกิจสินเชื่อรายย่อยมีประสิทธิภาพและครอบคลุมทั่วถึง

3) ธนาคารออมสิน

มีบทบาทในฐานะหนึ่งในหน่วยรับยื่นคำขออนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์เป็นการผสมผสานความร่วมมือระหว่างนโยบายภาครัฐกับสถาบันการเงินของรัฐ ซึ่งการที่ธนาคารออมสินมีจุดบริการกระจายทั่วประเทศช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าสู่กระบวนการขออนุญาตโดยไม่ต้องเดินทางไกล ธนาคารยังอาจให้คำแนะนำเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดเตรียมเอกสาร และช่วยตรวจสอบความครบถ้วนก่อนส่งให้ สศค. พิจารณา เพื่ออำนวยความสะดวก กระจายโอกาสในการเป็นผู้ให้บริการสินเชื่อรายย่อยในระบบ และมีส่วนช่วยยกระดับการเข้าถึงระบบการเงินที่ถูกต้องตามกฎหมาย

4) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)

มีบทบาทสำคัญในการดูแลประชาชนในภาคชนบทโดยเฉพาะเกษตรกรและกลุ่มสหกรณ์ ดังนั้น บทบาทในฐานะเป็นหนึ่งในหน่วยรับยื่นคำขออนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์จึงเป็นการผสมผสานความร่วมมือระหว่างนโยบายภาครัฐกับสถาบันการเงินของรัฐ เพื่อให้ผู้ที่ต้องการดำเนินธุรกิจฟิโกไฟแนนซ์ในพื้นที่ชนบทเข้าถึงกระบวนการยื่นคำขออนุญาตได้สะดวก และสามารถรับคำแนะนำจากบุคลากรของ ธ.ก.ส. ในท้องถิ่น ให้คำปรึกษาเบื้องต้นช่วยตรวจสอบความพร้อมของผู้ยื่นขอก่อนส่งให้ สศค. พิจารณา

จากรายละเอียดข้างต้น จะเห็นได้ว่า มีหน่วยงานรับยื่นคำขออนุญาตประกอบธุรกิจซึ่งประกอบด้วยหลายหน่วยงานทั้งในพื้นที่กรุงเทพมหานคร (สศค.) และระดับจังหวัด (สำนักงานคลังจังหวัด) รวมถึงเขตพื้นที่ในแต่ละทั่วประเทศผ่านสาขาของธนาคารออมสิน และ ธ.ก.ส. สะท้อนให้เห็นความพยายามในการกระจายอำนวยความสะดวกศูนย์บริการและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการในทุกพื้นที่ทั่วประเทศสามารถเข้าสู่ระบบธุรกิจสินเชื่อที่ถูกต้องตามกฎหมายได้ง่ายขึ้น ซึ่งหน่วยรับยื่นคำขอเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการช่วยตรวจสอบเอกสารเบื้องต้นก่อนส่งต่อให้กระทรวงการคลังพิจารณา เพื่อช่วยลดโอกาสในการส่งเอกสารผิดหรือไม่ครบและเพิ่มประสิทธิภาพในการอนุมัติคำขออนุญาต ประกอบกับการกำหนดให้ต้องยื่น “คำขออนุญาต” พร้อม “เอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง” แสดงให้เห็นว่ารัฐต้องการตรวจสอบความพร้อมและความน่าเชื่อถือของผู้ประกอบการก่อนอนุมัติให้ดำเนินธุรกิจ

4.3.3 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

กระทรวงการคลังโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง มีบทบาทสำคัญในการใช้อำนาจตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 ประกาศ ณ วันที่ 26 มกราคม พุทธศักราช 2515 ซึ่งกำหนดให้ธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์อยู่ภายใต้การอนุญาตและออกประกาศหลักที่กำหนดขอบเขตการดำเนินงาน เงื่อนไข และคุณสมบัติของผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นรากฐานของการกำกับเชิงกฎหมายในระบบนี้ ได้แก่

1) การกำหนดลักษณะของสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีอำนาจในการนิยามลักษณะของสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ให้แตกต่างจากสินเชื่อรายย่อยประเภทอื่นที่อยู่ภายใต้การกำกับเช่นกัน อาทิ P-Loan หรือ Nano Finance โดยกำหนดให้สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์เป็นสินเชื่อเนกประสงค์ที่ผู้กู้เป็นนิติบุคคลขนาดเล็กและผู้กู้เป็นประชาชนรายย่อย ซึ่งอยู่ในพื้นที่จังหวัดเดียวกันโดยสามารถกู้ไม่เกิน 50,000 – 100,000 บาท ต่อราย ประกอบกับการกำหนดเพดานดอกเบี้ย รวมถึงอัตราค่าไถ่จากการให้สินเชื่อ ดอกเบี้ยผิวนัดชำระ ค่าปรับ ค่าบริการ และค่าธรรมเนียมอื่นใด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะกำหนดกรอบลักษณะของสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งในเครื่องมือในการแก้ปัญหาหนี้ในระบบและส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ถูกต้องตามกฎหมาย และสร้างความเป็นธรรมต่อผู้กู้และทำให้ผู้กู้ในแต่ละพื้นที่สามารถสร้างกำไรและบริหารจัดการต้นทุนการดำเนินกิจการได้

ในปี 2562 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้มีการออกประกาศกระทรวงการคลังฯ โดยมีการเพิ่มใบอนุญาตประเภทใหม่ ได้แก่ ประเภทพิโกพลัส ซึ่งสามารถปล่อยสินเชื่อได้ถึง 100,000 บาท สามารถเรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยฯ ในส่วนวงเงินสินเชื่อ 50,000 บาทแรก ได้ในอัตราเดียวกันประเภทพิโกไฟแนนซ์ คือ ร้อยละ 36 ต่อปี แบบลดต้นลดดอก สำหรับวงเงินสินเชื่อมากกว่า 50,000 – 100,000 บาท สามารถเรียกเก็บได้ไม่เกินกว่าร้อยละ 28 ต่อปี แบบลดต้นลดดอก และต่อมาในปี 2564 ที่ผ่านมา ได้เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังจึงได้มีการออกประกาศปรับลดเพดานอัตราดอกเบี้ยฯ ของการกู้ยืมเงินแบบมีหลักประกันเพื่อช่วยเหลือลูกหนี้จากเดิมที่สามารถเรียกเก็บได้ไม่เกินร้อยละ 36 ต่อปี แบบลดต้นลดดอก ปรับลดเป็นสามารถเรียกเก็บได้ไม่เกินร้อยละ 33 ต่อปี แบบลดต้นลดดอก นั่นคือ ปรับอัตราดอกเบี้ยฯ ลดลงร้อยละ 3 ต่อปี โดยมีผลเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2564 หลังจากเกิดการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 4.4

ภาพที่ 4.4 แสดงวงเงินสินเชื่อและเพดานดอกเบี้ยของสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์

วงเงินสินเชื่อ	เพดานดอกเบี้ยเดิม	เพดานดอกเบี้ยที่เสนอ*
1. วงเงินไม่เกิน 50,000 บาท		
1.1 แบบมีหลักประกัน (บุคคลค้ำประกัน จดจํานองที่ดิน และหลักประกันทางธุรกิจ)	ไม่เกิน 36% ต่อปี	ไม่เกิน 33% ต่อปี
1.2 แบบไม่มีหลักประกัน (การวางเือนดที่ดิน จํานําทะเบียนรถ และ clean loan)	ไม่เกิน 36% ต่อปี	ไม่เกิน 36% ต่อปี (คงเดิม)
2. วงเงิน 50,001 – 100,000 บาท (พิโกพลัส)		
2.1 แบบมีหลักประกัน (บุคคลค้ำประกัน จดจํานองที่ดิน และหลักประกันทางธุรกิจ)	ไม่เกิน 28% ต่อปี	ไม่เกิน 28% ต่อปี (คงเดิม)
2.2 แบบไม่มีหลักประกัน (การวางเือนดที่ดิน จํานําทะเบียนรถ และ clean loan)		

หมายเหตุ * ดอกเบี้ย รวมถึงค่าไถ่จากการให้สินเชื่อ ดอกเบี้ยผิวนัดชำระ ค่าปรับ ค่าบริการ หรือค่าธรรมเนียมอื่นใด รวมกันแล้วไม่เกินเพดานอัตราที่กำหนด

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (2568)

จากรายละเอียดข้างต้น แสดงให้เห็นว่า มาตรการนี้สะท้อนบทบาทเชิงรุกของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในการกำหนดกรอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์เพื่อช่วยเหลือประชาชนภายใต้สถานการณ์พิเศษ

2) การกำหนดหลักเกณฑ์การขออนุญาตและเงื่อนไขในการดำเนินงานของธุรกิจ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีอำนาจในการกำหนดหลักเกณฑ์และระยะเวลาในการพิจารณาอนุญาตให้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ เช่น การกำหนดประเภทผู้ประกอบการต้องมีลักษณะเป็นนิติบุคคลประเภทบริษัทจำกัด หรือห้างหุ้นส่วน และต้องไม่เป็นผู้ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจ P-Loan และ Nano Finance เป็นต้น เนื่องจากเป็นกิจการที่ให้สินเชื่อภายใต้การกำกับดูแลเช่นเดียวกัน เพื่อป้องกันการทับซ้อนของกลุ่มธุรกิจที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลที่แตกต่างกัน และรักษาความสมดุลของระบบสินเชื่อรายย่อย ในขณะเดียวกันมีกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาอนุญาตให้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ภายใน 60 วันทำการ นับแต่วันที่เอกสารถูกต้องครบถ้วน ซึ่งการกำหนดระยะเวลาดังกล่าวเป็นหลักเกณฑ์เดียวกันกับในธุรกิจ P-Loan และ Nano Finance เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและมีมาตรฐานเดียวกันในธุรกิจสินเชื่อภายใต้การกำกับของรัฐ

ในการพิจารณาอนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้มีการกำหนดเงื่อนไขประกอบการอนุญาตให้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ดังนี้

2.1) ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (เรื่อง สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ) ลงวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2562 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง การกำหนดสถาบันการเงินและอัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดได้จากผู้กู้ยืม (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2559 ลงวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2559 และประกาศ สศค. เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจสินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ ลงวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2564 รวมทั้งเงื่อนไขที่กำหนดตามหนังสืออนุญาตและที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมในภายหลัง มิฉะนั้นจักต้องระวางโทษตามข้อ 17 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 ลงวันที่ 26 มกราคม พุทธศักราช 2515

2.2) ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์จะต้องเริ่มประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ออกหนังสืออนุญาตฉบับนี้และแจ้งวันเริ่มประกอบธุรกิจดังกล่าวเป็นหนังสือให้ สศค. ทราบล่วงหน้าก่อนด้วย

2.3) ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ต้องจัดส่งประกาศรายละเอียดเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ย อัตราค่าไถ่จากการให้สินเชื่อ ดอกเบี้ยผิดนัดชำระ ค่าปรับ ค่าบริการ ค่าธรรมเนียมอื่นใดและค่าใช้จ่ายตามที่ได้ออกไปจริงและพอสมควรแก่เหตุเกี่ยวกับสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ตามแบบที่ สศค. กำหนด รวมทั้งรายงานให้ สศค. ทราบ นับแต่วันที่ออกประกาศครั้งแรกและทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงภายใน 7 วันทำการ นับแต่วันที่ออกประกาศเปลี่ยนแปลง

2.4) ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ต้องดำเนินธุรกิจอย่างเป็นธรรม และมีกระบวนการดำเนินการเมื่อมีข้อร้องเรียนที่เหมาะสม ตลอดจนให้ถือปฏิบัติในเรื่องการติดตามทวงถามหนี้ ตามพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

2.5) ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ที่มีการให้บริการสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ผ่านสื่อออนไลน์ประเภทต่าง ๆ จะต้องจัดส่งรายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับการให้บริการผ่านสื่อออนไลน์ตามแบบที่ สศค. กำหนด และต้องแจ้งให้ สศค. ทราบทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลโดยเร็ว

นอกจากนี้ สำหรับการพิจารณาอนุญาตในส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น ลดทุน หักุด ระบุรับ เลิก และเพิกถอนการประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ เป็นต้น จากข้อมูลสถิติการประกอบธุรกิจ

สินเชื่อย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์) ประจำเดือนมีนาคม 2568 ในเว็บไซต์ 1359.go.th ของ สศค. โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 แสดงสถิติเกี่ยวกับผู้ที่ได้รับการพิจารณาจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ ประจำเดือนมีนาคม 2568

รายการ	จำนวน (ราย)	คิดเป็นสัดส่วน ⁴ (ร้อยละ)
- ผู้ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจ	1,421	100.00
(1) ฟิโกไฟแนนซ์	1,163	81.84
(2) ฟิโกไฟแนนซ์ ประเภทฟิโกพลัส	258	18.16
- ผู้ที่คืนใบอนุญาต	252	17.73
(1) เลิกประกอบธุรกิจ	149	10.49
(2) เปลี่ยนประเภทใบอนุญาต - ฟิโกพลัส	103	7.25
- ผู้ที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาต	2	0.14
- ผู้ได้รับใบอนุญาตสุทธิ	1,167	82.13
(1) ฟิโกไฟแนนซ์	934	65.73
(2) ฟิโกไฟแนนซ์ ประเภทฟิโกพลัส	233	16.40

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, ประมวลโดยคณะผู้วิจัย (2568)

จากรายละเอียดข้างต้น แสดงให้เห็นว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง มีบทบาทในการพิจารณาอนุญาตซึ่งส่วนใหญ่มีผู้ประกอบการสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ ประเภทฟิโกไฟแนนซ์ เป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 80 ของผู้ได้รับใบอนุญาต สำหรับการที่มีผู้เปลี่ยนประเภทใบอนุญาตเป็น ฟิโกพลัส แสดงถึงแนวโน้มขยายตัวของผู้ประกอบการที่ต้องการปล่อยสินเชื่อในวงเงินสูงขึ้น ซึ่งพิจารณาอนุญาตเป็นไปเพื่อตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ยื่นคำขอและออกใบอนุญาต ในขณะที่การพิจารณาเลิกประกอบธุรกิจ การคืนใบอนุญาต และเพิกถอนใบอนุญาตเป็นการใช้อำนาจในการควบคุมเพื่อป้องกันการฝ่าฝืนกฎหมายหรือเงื่อนไข แม้ว่าจะมีสัดส่วนน้อย เช่น ผู้ขอเลิกประกอบธุรกิจประมาณร้อยละ 10 ของผู้ได้รับใบอนุญาต ผู้ที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาตมีเพียง 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 0.14 ของผู้ได้รับใบอนุญาต แต่ชี้ให้เห็นว่ากระทรวงการคลังมีการบังคับใช้กฎระเบียบอย่างจริงจังด้วย

4.3.4 หน่วยงานกำกับดูแลธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์

หน่วยงานกำกับดูแลธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ คือ สศค. กระทรวงการคลัง ซึ่ง สศค. เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญทั้งในด้านการออกนโยบาย และการกำกับดูแลธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ โดยครอบคลุมตั้งแต่การออกหลักเกณฑ์ในระดับย่อย การพิจารณาความครบถ้วนของเอกสารเกี่ยวกับการแจ้งการเปลี่ยนแปลงการประกอบธุรกิจและการขออนุญาตที่ได้รับมอบหมายให้

⁴ คิดเป็นสัดส่วนของผู้ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจ

พิจารณาอนุญาต นอกจากนี้ สศค. ยังมีการออกประกาศเพื่อใช้ในการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจ และการติดตามผลการดำเนินงานของผู้ประกอบธุรกิจฟิโกไฟแนนซ์ทั่วประเทศ เพื่อให้การกำกับดูแลธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขต่าง ๆ ที่กระทรวงการคลังและ สศค. ประกาศกำหนด

1) เสนอแนะนโยบายและความเห็นที่เกี่ยวข้องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

สศค. เสนอความเห็นในกรณีการพิจารณาอนุญาต เปลี่ยนแปลงสถานะ หรือเพิกถอนใบอนุญาต รายงานผลการตรวจสอบการดำเนินงานกิจการของธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ รวมทั้งสนับสนุนข้อมูลเชิงลึก เพื่อให้รัฐมนตรีใช้ประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบายและกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์

นอกจากนี้ สศค. ได้มีการพิจารณาปรับลดอัตราค่าทวงถามหนี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ให้สอดคล้องตามการกำหนดอัตราค่าทวงถามหนี้ ตามประกาศคณะกรรมการกำกับการทวงถามหนี้ เรื่อง การกำหนดค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายใด ๆ ในการทวงถามหนี้ ลงวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2564 ซึ่งจะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2564 โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 4.5

ภาพที่ 4.5 แสดงอัตราค่าติดตามทวงถามหนี้ที่ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์สามารถเรียกเก็บได้

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (2568)

2) กำกับดูแลการประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์

สศค. ในฐานะหน่วยงานที่กำกับดูแลธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์โดยตรง จึงได้ออกประกาศ กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการดำเนินงานระดับย่อย เช่น การกำหนดรายละเอียดขั้นต่ำสัญญา ใบแจ้งหนี้ และใบเสร็จรับเงิน รวมถึงการกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเสนอรายงานการให้สินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่สิ้นรอบเดือน และขอให้นำเสนองบการเงินภายใน 150 วันนับแต่วันที่สิ้นรอบปีบัญชี เป็นต้น นอกจากนี้ มีตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการทั่วประเทศ ตรวจสอบข้อร้องเรียนจากประชาชน และหากมีการฝ่าฝืนดำเนินการตามกฎหมาย

จากรายละเอียดข้างต้น จะเห็นได้ว่า สศค. เป็นเสมือนคนกลางที่สำคัญระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เนื่องจากมีบทบาททั้งในเชิงนโยบายและปฏิบัติในการควบคุม ตรวจสอบ และสนับสนุนให้การดำเนินธุรกิจฟิโกลไฟแนนซ์เป็นไปตามวัตถุประสงค์หลัก คือ “จัดหนี้ในระบบ” อย่างยั่งยืนภายใต้กรอบที่กระทรวงการคลังกำหนดให้ธุรกิจมีโปร่งใส มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดออกแบบและบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบนิเวศสินเชื่อฟิโกลไฟแนนซ์ที่ทำหน้าที่รักษาความเป็นธรรมในการดำเนินธุรกิจและปกป้องสิทธิของผู้บริโภค และใช้ดำเนินการกับผู้ประกอบการที่ไม่ได้รับอนุญาตหรือจงใจฝ่าฝืนกฎหมาย ด้วยเหตุนี้ การกำหนดหลักเกณฑ์และบังคับใช้กฎหมายส่งผลต่อการสร้างความน่าเชื่อถือ (Credibility) และ ลดต้นทุนทางธุรกรรม (Transaction Costs) ภายในระบบสินเชื่อ

4.3.5 หน่วยงานที่กำกับดูแลกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

จากการดำเนินโครงการศึกษาวิจัย พบว่า มีหน่วยงานกำกับดูแลกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลธุรกิจสินเชื่อฟิโกลไฟแนนซ์ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย หน่วยงานหลากหลายระดับ ซึ่งทำหน้าที่ร่วมกันอย่างมีระบบตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การพิจารณาอนุญาต การตรวจสอบกำกับ และการประเมินผลกระทบเชิงพื้นที่ สำหรับหน่วยงานกำกับดูแลการประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกลไฟแนนซ์มีหน่วยงานที่มีลักษณะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1) กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ (Department of Business Development, Ministry of Commerce)

มีหน้าที่ในการกำกับดูแลด้านการจดทะเบียนนิติบุคคลของผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกลไฟแนนซ์ ผู้ประกอบการต้องดำเนินการจดทะเบียนจัดตั้งนิติบุคคลตามประเภทธุรกิจที่กฎหมายกำหนด เพื่อให้มีสถานะทางกฎหมายชัดเจน และสามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ กรมพัฒนาธุรกิจการค้ายังมีหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลนิติบุคคล ประกอบด้วย การตรวจสอบความถูกต้องของงบการเงิน การเปลี่ยนแปลงข้อบังคับ และข้อมูลผู้ถือหุ้น เพื่อส่งเสริมความโปร่งใสและเสถียรภาพในการประกอบธุรกิจ

2) กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย (Department of Lands, Minister of Interior)

โดยกรมที่ดินมีบทบาทหน้าที่ตรวจสอบเอกสารสิทธิ์ของที่ดิน ผู้ถือกรรมสิทธิ์และสัญญาจำนอง ก่อนจะรับจดทะเบียนผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกลไฟแนนซ์ที่จะปล่อยสินเชื่อแบบมีหลักประกันประเภทจดจำนองที่ดิน จะต้องดำเนินการจดทะเบียนจำนองที่ดินต่อกรมที่ดิน เพื่อให้ธุรกรรมมีความโปร่งใสและป้องกันการปลอมแปลงเอกสารหรือการใช้ที่ดินโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของ ส่งผลทำให้การใช้ทรัพย์สินเป็นหลักประกันอยู่ภายใต้ระบบทะเบียนที่ดินที่มีผลทางกฎหมายชัดเจนและช่วยลดข้อพิพาทในอนาคต ซึ่งการที่ผู้ประกอบการต้องผ่านขั้นตอนการจดทะเบียนจำนองกับกรมที่ดิน ทำให้ธุรกิจฟิโกลไฟแนนซ์ดำเนินไปในระบบที่มีการควบคุมจากรัฐเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทำให้สินเชื่อมีความเป็นทางการและสามารถตรวจสอบย้อนหลังได้

3) กรมสรรพากร กระทรวงการคลัง (The Revenue Department, Ministry of Finance)

มีบทบาทในการกำกับดูแลด้านภาษีของผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกลไฟแนนซ์ เพื่อให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปตามกฎหมายภาษีอากร ผู้ประกอบการต้องขึ้นทะเบียนภาษีที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาษีธุรกิจเฉพาะ เป็นต้น นอกจากนี้ กรมสรรพากรยังมีหน้าที่ประเมินและติดตามนำส่งภาษีจากรายได้

ที่เกิดขึ้นของผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ รวมถึงติดตามการจัดทำบัญชีและเอกสารทางภาษีให้ถูกต้อง และยื่นแบบแสดงรายการภาษีภายในกำหนดเวลา เพื่อให้สอดคล้องกับการตรวจสอบของกรมสรรพากร และสนับสนุนความโปร่งใสในระบบภาษี

4) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (Royal Thai Police)

มีบทบาทเชิงปฏิบัติการในระดับต้นน้ำของกระบวนการยุติธรรม โดยทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนและปราบปรามการกระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ เช่น การประกอบธุรกิจสินเชื่อโดยไม่มีใบอนุญาต เรียกเก็บดอกเบี้ยเกินอัตราตามที่กฎหมายกำหนด การใช้สัญญาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือบังคับลูกหนี้ด้วยวิธีการที่ขัดต่อกฎหมายอาญา เป็นต้น นอกจากนี้ การทำหน้าที่ของตำรวจในบริบทนี้ไม่ได้มีเฉพาะในเชิงปราบปราม แต่รวมถึงการป้องกันเชิงรุก ผ่านการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการกู้ยืมที่ถูกกฎหมาย และการบูรณาการร่วมกับสำนักงานคลังจังหวัด หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการตรวจสอบผู้ประกอบการผิดกฎหมายในระดับพื้นที่

5) กระทรวงมหาดไทย (Ministry of Interior)

กระทรวงมหาดไทยมีบทบาทสำคัญในการบูรณาการงานด้านการกำกับดูแลความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ โดยเฉพาะผ่านหน่วยงานในสังกัดอย่าง กรมการปกครอง และศูนย์ดำรงธรรม ซึ่งมีเครือข่ายในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบลทั่วประเทศ หน่วยงานเหล่านี้จึงมีความใกล้ชิดกับประชาชน และสามารถรับรู้ปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดจากระบบสินเชื่อรายย่อยทั้งในระบบและนอกระบบได้อย่างทันท่วงที ในบริบทของสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ กรมการปกครองมีบทบาทในการ ตรวจสอบและควบคุมเจ้าหน้าที่นอกระบบที่ลักลอบดำเนินกิจการผิดกฎหมาย ซึ่งมักแฝงตัวในชุมชน และก่อให้เกิดปัญหาหนี้สินอย่างไม่เป็นธรรม โดยมีการจัดตั้งชุดปฏิบัติการระดับพื้นที่ (เช่น ศูนย์ดำรงธรรมเคลื่อนที่ หรือคณะทำงานระดับอำเภอ) เพื่อเฝ้าระวัง ติดตาม และรับเรื่องร้องเรียนกรณีการเรียกเก็บดอกเบี้ยเกินกฎหมาย หรือการคุกคามลูกหนี้โดยมิชอบ ในขณะเดียวกัน ศูนย์ดำรงธรรมนอกจากจะเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นช่องทางรับเรื่องร้องเรียนของประชาชนโดยตรงแล้ว ยังเป็นกลไกเบื้องต้นในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคลังจังหวัด สำนักงานตำรวจ หรือสำนักงานยุติธรรมจังหวัด เพื่อหาทางออกร่วมกันในกรณีข้อพิพาทด้านสินเชื่อ โดยเฉพาะในกรณีที่ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงกลไกตามกระบวนการยุติธรรมได้อย่างสะดวก ดังนั้น การมีบทบาทเชิงพื้นที่ของกระทรวงมหาดไทยผ่านหน่วยงานเหล่านี้จึงถือเป็นกลไกเชิงโครงสร้างของรัฐในการเชื่อมโยงนโยบายระดับส่วนกลางกับการปฏิบัติในระดับพื้นที่ และเป็นด่านแรกในการป้องกันปัญหาหนี้นอกระบบ ตลอดจนสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบบสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง

6) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (Ministry of Digital Economy and Society)

บทบาทของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (MDES) ในบริบทของธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ มีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะในด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) และการส่งเสริมการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อยกระดับการให้บริการทางการเงินไมโครไฟแนนซ์ให้ทันสมัย โปร่งใส และปลอดภัยมากยิ่งขึ้น อาทิเช่น สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) หรือ ETDA (Electronic Transactions Development Agency) เป็นหน่วยงานภายใต้กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม มีบทบาทสำคัญในการกำกับ ดูแล และส่งเสริมการค้าธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ให้มีความปลอดภัยและน่าเชื่อถือ โดยเฉพาะในยุคที่ธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์มีแนวโน้มพัฒนาไปสู่การให้บริการ

ผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น สฟธอ. มีหน้าที่กำหนดมาตรฐาน แนวทาง และกรอบการกำกับดูแล ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ อาทิ การใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ การพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล (e-KYC) และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงการส่งเสริมการใช้ แพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างปลอดภัย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ยุคดิจิทัล

7) อื่น ๆ

เช่น สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (Office of the Consumer Protection Board – OCPB หรือ สคบ.) เป็นหน่วยงานสำคัญของรัฐในการกำกับดูแลและคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคในทุกมิติ โดยเฉพาะกรณีที่เกิดความไม่เป็นธรรมระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจ ในบริบทของการประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ สคบ. มีบทบาทในการ ตรวจสอบและดำเนินการกับกรณี ที่ผู้ประกอบการมีพฤติกรรมเอาเปรียบผู้กู้ เช่น ใช้สัญญาที่ไม่เป็นธรรม ปกปิดข้อมูลที่ควรเปิดเผย หรือเรียกเก็บค่าธรรมเนียมเกินสมควร นอกจากนี้ สคบ. ยังมีอำนาจในการออกประกาศกำหนดลักษณะของสัญญาสินเชื่อที่ต้องควบคุม รวมถึงตรวจสอบและเพิกถอนการใช้สัญญาที่เข้าข่ายเอาเปรียบผู้บริโภค ตลอดจนสามารถดำเนินคดีในนามผู้บริโภค หรือส่งเรื่องให้พนักงานสอบสวนกรณีมีมูลความผิดในเชิงอาญา สำหรับระบบนิเวศของการประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ สคบ. ทำหน้าที่เป็นกลไกคุ้มครองเชิงโครงสร้าง (Structural Protection Mechanism) โดยเฉพาะสำหรับลูกหนี้รายย่อยที่มีอำนาจต่อรองจำกัด และขาดความรู้ในการตรวจสอบสัญญาทางการเงิน หน่วยงานนี้จึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความเป็นธรรมในการทำธุรกรรม และยกระดับความโปร่งใสของภาคธุรกิจสินเชื่อรายย่อยภายใต้การกำกับ นอกจากนี้ สคบ. ยังดำเนินการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิผู้บริโภคและพฤติกรรมทางการเงินที่เหมาะสม ผ่านกิจกรรมประชาสัมพันธ์ สื่อออนไลน์ และการทำงานร่วมกับหน่วยงานระดับพื้นที่ เช่น สำนักงานคลังจังหวัด หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนมีความสามารถในการตัดสินใจทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพและรู้เท่าทันความเสี่ยง

4.3.6 ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์

ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ หมายถึงนิติบุคคลประเภทบริษัทจำกัดหรือ ห้างหุ้นส่วนจำกัดที่ได้รับใบอนุญาตจากกระทรวงการคลังให้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ ประเภทพีโกไฟแนนซ์ หรือประเภทพีโกพลัส ในพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการ ผู้ประกอบการเหล่านี้ถือเป็นกลไกกลางของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ (Policy Implementation Agents) ซึ่งมีบทบาทเป็นสะพานเชื่อมระหว่างรัฐกับประชาชนในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางทางเศรษฐกิจที่ไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อในระบบได้ ในเชิงระบบนิเวศของการประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์จะเห็นได้ว่า ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์มีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะ “ผู้ให้บริการด้านหน้า” (Frontline Lenders) ที่มีบทบาทสำคัญในเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่นโยบายการเงินภาคประชาชน ยกตัวอย่างเช่น การขยายโอกาสทางการเงินให้ประชาชนรายย่อย โดยเฉพาะในเขตชนบทหรือพื้นที่ที่ระบบธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถเข้าถึงได้อย่างทั่วถึง การลดแรงจูงใจในการใช้แหล่งเงินทุนนอกระบบ ผ่านการเสนอสินเชื่อที่อยู่ภายใต้การกำกับ มีเงื่อนไขที่โปร่งใส และอัตราดอกเบี้ยที่สมเหตุสมผล การรวบรวมข้อมูลและประเมินความเสี่ยงเชิงพฤติกรรมของลูกหนี้รายย่อย ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงลึกที่ธนาคารพาณิชย์มักไม่มี และสามารถต่อยอดไปสู่การสร้าง “ข้อมูลเครดิตทางเลือก” (Alternative Credit Data) ได้ในอนาคต และการเชื่อมโยงกับหน่วยงานระดับจังหวัด

เช่น สำนักงานคลังจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาสังคม ซึ่งเป็นกลไกการติดตาม ตรวจสอบ และส่งเสริมความรู้ทางการเงินให้กับประชาชน

1) กระบวนการขอสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ (Loan Origination Process)

สำหรับกระบวนการขอสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์สำหรับประชาชนรายย่อยที่ต้องการแหล่งเงินทุนยามฉุกเฉินมีลักษณะเฉพาะที่ออกแบบมาเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนกลุ่มฐานราก โดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการขยายโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินทุน กับการบริหารความเสี่ยงของผู้ให้บริการสินเชื่อ ภายใต้กรอบการกำกับดูแลที่โปร่งใสและเป็นธรรม กระบวนการโดยสรุปสามารถแบ่งได้เป็นขั้นตอนหลัก โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การยื่นคำขอกู้ (Loan Application Application)

การยื่นคำขอกู้ในรูปแบบดั้งเดิม (Traditional Loan Application) สำหรับขั้นตอนการยื่นคำขอกู้ในรูปแบบดั้งเดิมของกระบวนการพิจารณาขอสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ผู้กู้จะต้องจัดเตรียมเอกสารและข้อมูลที่แสดงถึงตัวตนและความสามารถในการชำระหนี้อย่างครบถ้วน เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถพิจารณาอนุมัติสินเชื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้ประกอบการสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์อาจเรียกขอเอกสารเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาอนุมัติสินเชื่อ ยกตัวอย่างเช่น สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และทะเบียนบ้าน หลักฐานแสดงรายได้ เอกสารแสดงภาระหนี้เดิม (ถ้ามี) รวมถึงเอกสารอื่น ๆ สำหรับใช้เป็นหลักประกัน เป็นต้น เมื่อผู้กู้จัดเตรียมเอกสารครบถ้วนแล้ว จะดำเนินการกรอกแบบฟอร์มคำขอสินเชื่อและยื่นเอกสารต่อผู้ประกอบการ เพื่อเข้าสู่ขั้นตอนการพิจารณาความสามารถในการชำระหนี้ ทั้งนี้ ผู้ประกอบการมีหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเอกสารที่จำเป็น ชี้แจงเงื่อนไขเบื้องต้น และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้กู้

การยื่นคำขอกู้ผ่านระบบดิจิทัล (Digitalised Loan Application) สำหรับผู้ประกอบการสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์บางรายได้มีการนำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในการประกอบธุรกิจ โดยเปิดให้ผู้กู้สามารถยื่นคำขอสินเชื่อผ่านแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือ หรือเว็บไซต์ของนิติบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ จากการศึกษาของคณะผู้วิจัยพบว่า ผู้ประกอบการสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์โดยเฉพาะที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจ โดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานครได้เริ่มนำแนวทางการประกอบธุรกิจโดยอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายที่มีภูมิลำเนาหรือทำงานในพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะที่แตกต่างไปจากกลุ่มเป้าหมายที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างจังหวัด จากการศึกษาสามารถสรุปกระบวนการยื่นคอกู้ผ่านระบบดิจิทัลได้ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้กู้ลงทะเบียนบัญชีผู้ใช้ผ่านแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ พร้อมกรอกข้อมูลส่วนตัวและข้อมูลทางการเงินตามที่ระบบกำหนด

ขั้นตอนที่ 2 ทำการอัปโหลดเอกสารประกอบ เช่น สำเนาบัตรประชาชน หลักฐานรายได้ และเอกสารเกี่ยวกับภาระหนี้เดิม

ขั้นตอนที่ 3 ระบบจะประมวลผลข้อมูลเบื้องต้นเพื่อตรวจสอบคุณสมบัติของผู้กู้ (Pre-screening) ให้เป็นไปตามที่กระทรวงการคลัง โดย สศค. กำหนด

ขั้นตอนที่ 4 หากข้อมูลครบถ้วนและผ่านการพิจารณาคุณสมบัติเบื้องต้น ระบบจะอนุญาตให้ผู้กู้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาอนุมัติสินเชื่อต่อไป

ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวช่วยเพิ่มความสะดวกให้แก่ผู้กู้ ลดระยะเวลาในการดำเนินการ และสอดคล้องกับแนวโน้มการใช้เทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) เพื่อขยายการเข้าถึงสินเชื่อในกลุ่มประชาชนฐานราก อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการที่ใช้ระบบออนไลน์ยังคงต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ด้านการเปิดเผยข้อมูล การรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล และการให้ข้อมูลเงื่อนไขสินเชื่ออย่างโปร่งใส เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้กู้เช่นเดียวกับกระบวนการแบบดั้งเดิม

2) การพิจารณาสินเชื่อ (Loan Assessment and Underwriting)

การพิจารณาสินเชื่อในรูปแบบดั้งเดิม (Traditional Loan Assessment)

กระบวนการพิจารณาสินเชื่อในรูปแบบดั้งเดิมของผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ ยังคงอาศัยวิธีการประเมินแบบใช้ดุลยพินิจของมนุษย์เป็นหลัก โดยยึดหลักการวิเคราะห์ความสามารถในการชำระหนี้และพฤติกรรมทางการเงินของผู้กู้เป็นสำคัญ ผู้ประกอบการจะทำการตรวจสอบและประเมินข้อมูลจากเอกสารที่ผู้ขอกู้ยื่นมา อาทิ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หลักฐานรายได้ เอกสารแสดงภาระหนี้เดิม รวมถึงหลักประกันในกรณีที่มีการเสนอเพื่อสนับสนุนการขอสินเชื่อ นอกจากนี้ ผู้ประกอบการบางรายอาจดำเนินการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้กู้ หรือบุคคลในชุมชน เพื่อประเมินความน่าเชื่อถือและเจตนาในการชำระหนี้ โดยกระบวนการนี้อาจรวมถึงการสัมภาษณ์ การเยี่ยมที่พักอาศัย หรือการรวบรวมข้อมูลเชิงพฤติกรรมในลักษณะไม่เป็นทางการ กระบวนการดังกล่าวแม้จะมีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนในแต่ละพื้นที่ แต่ก็มีข้อจำกัดในด้านความเป็นระบบความโปร่งใส และการวัดผลเชิงปริมาณ

อย่างไรก็ตาม วิธีการดังกล่าวยังคงมีความสำคัญในบริบทของกลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทหรือกลุ่มผู้มีรายได้น้อยที่มีความคุ้นชินกับการดำเนินธุรกรรมแบบเผชิญหน้า

การพิจารณาสินเชื่อผ่านระบบดิจิทัล (Digitalised Loan Assessment)

ในบริบทของการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์บางส่วนได้มีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมทางการเงิน (Financial Technology: FinTech) มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพิจารณาอนุมัติสินเชื่อ โดยเฉพาะในพื้นที่เมืองที่มีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและพฤติกรรมผู้บริโภคที่คุ้นเคยกับระบบออนไลน์ โดยกระบวนการพิจารณาสินเชื่อในระบบดิจิทัลมักใช้กลไกการประเมินแบบอัตโนมัติ (Automated Underwriting System) โดยอิงจากข้อมูลที่ผู้ขอกู้ได้กรอกและอัปโหลดเข้าสู่ระบบ เช่น ข้อมูลรายได้ ภาระหนี้ ข้อมูลเครดิต และข้อมูลประกอบอื่น ๆ ทั้งในรูปแบบเอกสารและดิจิทัล เป็นต้น ทั้งนี้ ระบบจะประมวลผลข้อมูลผ่านอัลกอริทึมที่พัฒนาเพื่อประเมินความเสี่ยงทางเครดิต (Credit Risk Assessment) และจัดอันดับความน่าเชื่อถือทางการเงินของผู้กู้ (Credit Scoring)

การประเมินลักษณะนี้ช่วยลดอคติของผู้พิจารณา เพิ่มความโปร่งใส และสามารถให้ผลการประเมินที่รวดเร็วและมีมาตรฐานเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การประเมินผ่านระบบอัตโนมัติต้องอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยข้อมูลส่วนบุคคล พระราชบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงประกาศและแนวปฏิบัติจากหน่วยงานกำกับดูแล เช่น กระทรวงการคลัง สศค. และ ธปท. เป็นต้น

ทั้งนี้ เพื่อให้ระบบดังกล่าวสามารถปฏิบัติการได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม ผู้ประกอบการต้องดำเนินการภายใต้หลักการ “รู้จักลูกค้า” (Know Your Customer: KYC) และการยืนยันตัวตนทางดิจิทัล (e-KYC) ที่ปลอดภัยและน่าเชื่อถือ ตลอดจนจัดให้มีช่องทางในการให้ข้อมูลเงื่อนไขการกู้ยืมอย่างครบถ้วน และสามารถตรวจสอบย้อนหลังได้ (Audit Trail)

3) การอนุมัติและทำสัญญา (Loan Approval and Contract Execution)

ภายหลังจากการประเมินและพิจารณาคำขอกู้ หากผู้กู้ผ่านเกณฑ์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อไฟฟ้ากำหนดไว้ จะเข้าสู่กระบวนการอนุมัติสินเชื่อและการจัดทำสัญญากู้ยืมเงินอย่างเป็นทางการ สำหรับธุรกิจสินเชื่อไฟฟ้า การอนุมัติสินเชื่อจะต้องดำเนินการภายใต้เงื่อนไขเฉพาะที่กำหนดโดยกระทรวงการคลัง ได้แก่

- อัตราดอกเบี้ย ต้องเป็นไปตามประกาศกำหนด ไม่เกินอัตราสูงสุดที่กฎหมายกำหนด เช่น อัตราดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ 36 ต่อปี (Effective Rate) สำหรับสินเชื่อไฟฟ้าทั่วไป และอัตราดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ 28 สำหรับวงเงินที่เกิน 50,000 บาทขึ้นไปในกรณีสินเชื่อประเภทไฟฟ้า

- พื้นที่ให้บริการ ผู้ประกอบการต้องดำเนินการปล่อยสินเชื่อเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น ห้ามประกอบกิจการปล่อยสินเชื่อในพื้นที่ที่ได้รับใบอนุญาต ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถกำกับติดตามกิจการในระดับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และลดความเสี่ยงต่อผู้บริโภค

- ในขั้นตอนการทำสัญญา ผู้กู้และผู้ให้กู้จะต้องลงนามในสัญญาเงินกู้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยสัญญาจะต้องมีความชัดเจน ครบถ้วน และโปร่งใส ครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่ วงเงินกู้ อัตราดอกเบี้ย วิธีการคำนวณดอกเบี้ย จำนวนงวดการชำระหนี้ เงื่อนไขการผิดนัด และบทลงโทษ หากผิดสัญญา นอกจากนี้ เพื่อเสริมความน่าเชื่อถือและป้องกันปัญหาข้อพิพาทในภายหลัง สัญญาการกู้ยืมของธุรกิจสินเชื่อไฟฟ้าจะต้องมี พยานอย่างน้อยหนึ่งราย ลงนามรับรองในการทำสัญญาด้วย

ทั้งนี้ ผู้ประกอบการมีหน้าที่อธิบายเนื้อหาและเงื่อนไขในสัญญาให้ผู้กู้เข้าใจอย่างละเอียดก่อนการลงนาม เพื่อให้ผู้กู้สามารถตัดสินใจได้อย่างมีข้อมูลและไม่ตกอยู่ภายใต้การเอาเปรียบ การดำเนินการดังกล่าวเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลของการประกอบธุรกิจสินเชื่อภายใต้การกำกับ และเป็นกลไกสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคในระบบไฟฟ้า

4) การเบิกเงินและการติดตามชำระหนี้ (Loan Disbursement and Loan Servicing)

ภายหลังจากที่ผู้ให้กู้และผู้กู้ได้ดำเนินการลงนามในสัญญาเงินกู้แล้ว กระบวนการให้บริการสินเชื่อไฟฟ้าจะเข้าสู่ขั้นตอนของการเบิกจ่ายเงินกู้ (Disbursement) และการติดตามการชำระหนี้ (Loan Servicing) ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการประกันประสิทธิภาพของธุรกรรมสินเชื่อตลอดจนเสริมสร้างเสถียรภาพของระบบสินเชื่อรายย่อยภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ

- การเบิกเงิน (Loan Disbursement) การเบิกจ่ายเงินกู้ถือเป็นกิจกรรมที่ต้องดำเนินการด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเป็นไปตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในสัญญาเงินกู้ที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายได้ตกลงร่วมกัน โดยผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อไฟฟ้าจะดำเนินการจ่ายเงินให้แก่ผู้กู้ผ่านช่องทางที่ปลอดภัยและเป็นทางการ เช่น การโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารของผู้กู้ การจ่ายเงินสด ณ สถานที่ดำเนินการที่ได้รับอนุญาตอย่างถูกต้อง เป็นต้น ทั้งนี้ ไม่ว่าการเบิกจ่ายจะกระทำผ่านช่องทางใด ผู้กู้ต้องได้รับหลักฐานการรับเงินที่ชัดเจน เช่น ใบเสร็จรับเงิน หรือหนังสือรับรองการโอนเงิน ซึ่งเอกสารดังกล่าวจะเป็นหลักฐานทางกฎหมายที่สามารถใช้ยืนยันความถูกต้องของการทำธุรกรรมได้อย่างเป็นทางการ ทั้งนี้ ผู้ประกอบการควรมีระบบจัดเก็บข้อมูลและเอกสารอย่างเป็นระบบ เพื่อรองรับการตรวจสอบจากหน่วยงานกำกับดูแลในภายหลัง และเพื่อรักษามาตรฐานของกระบวนการปล่อยสินเชื่ออย่างมีธรรมาภิบาล

• การติดตามและบริหารการชำระหนี้ (Loan Servicing and Collection) เมื่อเข้าสู่ระยะเวลาผ่อนชำระ ผู้กู้มีพันธกรณีตามสัญญาที่ต้องชำระหนี้ตามจำนวนงวดและระยะเวลาที่กำหนดไว้ อย่างชัดเจน โดยผู้ให้กู้มีหน้าที่ติดตามและบริหารจัดการการชำระหนี้ให้เป็นไปตามเงื่อนไขของสัญญา ด้วยแนวปฏิบัติที่มุ่งเน้นความชัดเจน เป็นธรรม และเคารพสิทธิตามกฎหมายของผู้กู้ ซึ่งอาจประกอบด้วย กิจกรรมสำคัญ ได้แก่ การแจ้งเตือนผู้กู้ล่วงหน้าเกี่ยวกับกำหนดชำระหนี้ การอำนวยความสะดวกแก่ผู้กู้ ในการชำระเงิน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ผู้กู้ผิดนัดชำระหนี้ ผู้ประกอบการต้องดำเนินการติดตามหนี้ ภายใต้กรอบของ พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ให้การติดตามหนี้ ต้องกระทำโดยสุจริต ห้ามใช้วาจาหรือพฤติกรรมที่เป็นการคุกคาม ข่มขู่ หรือก่อให้เกิดความเดือดร้อน รำคาญเกินสมควร อีกทั้งต้องหลีกเลี่ยงการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมที่ไม่มีฐานทางกฎหมายรองรับนอกจากนี้ ผู้ให้ กู้ควรพิจารณาแนวทางการบริหารจัดการหนี้ที่ยืดหยุ่นและเป็นธรรม อาทิ การเจรจา ไกล่เกลี่ย การพักชำระหนี้ บางงวด หรือการปรับโครงสร้างหนี้ เพื่อรองรับผู้กู้ที่มีเจตนาชำระหนี้แต่ประสบปัญหาทางการเงินชั่วคราว แนวทางดังกล่าวไม่เพียงช่วยลดอัตราการก่อ NPLs แต่ยังสะท้อนหลักธรรมาภิบาลในการประกอบธุรกิจ สินเชื่อรายย่อย และส่งเสริมความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อระบบฟิโกไฟแนนซ์โดยรวม

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ผู้ประกอบการฟิโกไฟแนนซ์จึงมิได้เป็นเพียงผู้ให้กู้ แต่เป็น “ผู้ดำเนินบทบาททางสังคม” ที่รัฐมอบหมายภารกิจในการสร้างความเป็นธรรมทางการเงิน (Financial Justice) ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงแหล่งทุน และเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปโครงสร้างหนี้ในระดับ ฐานรากอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ความสามารถในการรักษาสอดคล้องเป้าหมายทางธุรกิจและภารกิจทางสังคม ของผู้ประกอบการ จะเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความสำเร็จของนโยบายฟิโกไฟแนนซ์ในระยะยาว

4.3.7 กลุ่มลูกค้า

ลูกค้า/ประชาชนผู้กู้ (Borrowers/Clients) หมายถึง หมายถึงกลุ่มประชาชนที่มีความต้องการเข้าถึงสินเชื่อรายย่อย แต่เผชิญข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการทางการเงินจากสถาบันการเงิน หลัก เช่น ผู้มีรายได้น้อย แรงงานนอกระบบ ผู้ขาดหลักประกัน หรือไม่มีข้อมูลเครดิต กลุ่มประชาชนเหล่านี้ มักถูกจัดอยู่ใน “Excluded Segment” ของระบบการเงิน และมีแนวโน้มพึ่งพาแหล่งเงินทุนนอกระบบ ที่มีความเสี่ยงและต้นทุนทางการเงินสูง ในระบบนิเวศของการประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ จะเห็นได้ว่า กลุ่มผู้กู้ถือเป็น “ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก” (Primary Stakeholders) ที่มีบทบาทสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

- 1) เป็นจุดมุ่งหมายของนโยบายการเงินภาคประชาชน (Financial Inclusion Policy) ซึ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงแหล่งทุน
- 2) เป็นผู้ใช้บริการที่กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่เหมาะสมกับ บริบทของประชาชนฐานราก
- 3) เป็นปัจจัยชี้วัดความยั่งยืนของระบบ หากได้รับการเสริมสร้าง Financial Literacy จะช่วยลดความเสี่ยงด้านหนี้เสียในระยะยาว

เพื่อให้การให้บริการเป็นธรรมและยั่งยืน กลุ่มประชาชนผู้กู้ควรได้รับการคุ้มครอง ผ่าน 1) การใช้สัญญาที่ยุติธรรมและโปร่งใส 2) การให้ข้อมูลเปรียบเทียบที่ชัดเจน และ 3) การส่งเสริม ความรู้ทางการเงินอย่างต่อเนื่อง ทั้งในรูปแบบการอบรม การสื่อสารผ่านช่องทางสาธารณะ และการนำ เทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้

สุดท้ายนี้ กลุ่มผู้กู้จึงมิใช่เพียงผู้รับบริการ แต่เป็นส่วนสำคัญเชิงโครงสร้างของระบบฟิโนไฟแนนซ์ที่รัฐและผู้ให้บริการต้องเข้าใจในมิติเศรษฐกิจ สังคม และพฤติกรรม เพื่อให้การออกแบบนโยบายและบริการตอบโจทย์ได้อย่างแท้จริงส่งเสริมความรู้ทางการเงิน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการตัดสินใจทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ

4.3.8 คู่แข่งในระบบสินเชื่อรายย่อย

คู่แข่งในระบบสินเชื่อรายย่อย (Market Competitors in the Small Loan Sector) ในบริบทของระบบนิเวศการประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโนไฟแนนซ์ กลุ่ม “คู่แข่ง” ถือเป็นองค์ประกอบภายนอกที่มีอิทธิพลสำคัญต่อพฤติกรรมของทั้งผู้กู้และผู้ให้บริการสินเชื่อ โดยเฉพาะในประเด็นด้านความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน อัตราดอกเบี้ย เงื่อนไขการให้บริการ ความยืดหยุ่นในการอนุมัติสินเชื่อ และภาพลักษณ์ด้านความน่าเชื่อถือของผู้ประกอบการ ปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการตัดสินใจของประชาชนกลุ่มเป้าหมายและความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบธุรกิจฟิโนไฟแนนซ์ในระดับพื้นที่อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ คู่แข่งในตลาดสินเชื่อรายย่อยสามารถจำแนกได้เป็น 4 กลุ่มหลักซึ่งมีลักษณะและบทบาทที่แตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) เจ้าหนันกระบะบ (Informal Lenders)

เป็นผู้ให้บริการสินเชื่อที่อยู่นอกเหนือการกำกับดูแลของรัฐ โดยมักให้ผู้กู้ในลักษณะไม่เป็นทางการ ไม่มีใบอนุญาต และไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยหรือมาตรฐานการคุ้มครองผู้บริโภค จุดแข็งของเจ้าหนันกระบะบคือความรวดเร็วในการให้สินเชื่อและความยืดหยุ่นของกระบวนการพิจารณา ซึ่งตอบสนองความต้องการฉุกเฉินของประชาชนได้อย่างทันท่วงที อย่างไรก็ตาม เจ้าหนันกระบะบมักเรียกเก็บดอกเบี้ยในอัตราที่สูงกว่ากฎหมายกำหนด มีเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรม และอาจใช้วิธีการติดตามหนี้ในลักษณะที่ขัดต่อกฎหมายและศีลธรรม ส่งผลกระทบในระยะยาวต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน และเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาหนี้สินเรื้อรังในสังคมไทย

2) ผู้ให้บริการทางการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร หรือบริษัทสินเชื่อรายย่อยภายใต้การกำกับประเภทอื่น ๆ (Non-bank Operators or Licensed Microfinance Companies)

หมายถึงบริษัทเอกชนที่ได้รับใบอนุญาตจาก ธปท. ให้ดำเนินธุรกิจสินเชื่อรูปแบบอื่น ๆ โดยมีทั้งรูปแบบของ Nano Finance P-Loan ธุรกิจเช่าซื้อ/ลีสซิง เป็นต้น จุดแข็งของกลุ่มนี้คือความคล่องตัวในการดำเนินงาน การใช้เทคโนโลยีในการอนุมัติสินเชื่อ และการเข้าถึงลูกค้าได้รวดเร็ว อย่างไรก็ตาม อัตราดอกเบี้ยของสินเชื่อในกลุ่มนี้มักอยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับธนาคารพาณิชย์หรือ SFIs และจำเป็นต้องได้รับการกำกับดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อป้องกันการเอาเปรียบผู้บริโภค ในระบบนิเวศของประกอบธุรกิจฟิโนไฟแนนซ์ บริษัทเหล่านี้จึงเป็นได้ทั้ง “คู่แข่ง” ที่เพิ่มแรงกดดันด้านการแข่งขัน และ “พันธมิตรเชิงกลยุทธ์” ที่ช่วยขยายขอบเขตบริการให้ครอบคลุมกลุ่มลูกค้าที่หลากหลายมากขึ้น

3) ธนาคารพาณิชย์ (Commercial Banks)

มีบทบาทสำคัญในตลาดการเงินโดยรวม และให้บริการสินเชื่อในหลากหลายประเภท รวมถึงสินเชื่อรายย่อยสำหรับลูกค้าที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ เช่น มีรายได้ประจำ มีประวัติเครดิตดี หรือมีหลักประกันเพียงพอ แม้ธนาคารพาณิชย์จะมีข้อได้เปรียบด้านต้นทุนทางการเงินที่ต่ำกว่า แต่ก็มีข้อจำกัดด้านความเสี่ยงที่ทำให้ไม่สามารถรองรับกลุ่มลูกค้าที่มีความเปราะบางทางเศรษฐกิจได้อย่างทั่วถึง ส่งผลให้ฟิโนไฟแนนซ์ยังคงมีความจำเป็นในการเติมเต็มช่องว่างของกลุ่มเป้าหมายที่ธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถให้บริการได้

4) ธนาคารเฉพาะกิจของรัฐ (Specialized Financial Institutions – SFIs)

เช่น ธนาคารออมสิน ธ.ก.ส. และธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ธพว.) เป็นต้น โดยสถาบันเหล่านี้มีพันธกิจในการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของประชาชนฐานราก วิสาหกิจชุมชน และผู้มีรายได้น้อยในลักษณะของนโยบายสาธารณะ แม้ไม่ถือเป็นคู่แข่งเชิงพาณิชย์โดยตรงกับฟิโกไฟแนนซ์ แต่ SFIs มีอิทธิพลต่อระบบสินเชื่อรายย่อยในด้านการตั้งต้นแนวทางมาตรฐาน เช่น อัตราดอกเบี้ย การกำกับดูแล และผลิตภัณฑ์สินเชื่อเฉพาะกลุ่มฟิโกไฟแนนซ์จึงสามารถทำงานควบคู่กับ SFIs เพื่อขยายทางเลือกทางการเงิน และเพิ่มความครอบคลุมของระบบการเงินในระดับจังหวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสรุป กลุ่มคู่แข่งในระบบสินเชื่อรายย่อยมีบทบาททั้งในด้านการแข่งขันและการส่งเสริมการพัฒนาระบบสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ไปสู่มาตรฐานที่สูงขึ้น ทั้งในมิติของการให้บริการ การกำกับดูแล และการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมต่อกลุ่มเป้าหมายที่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ หากสามารถสร้างกลไกในการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างฟิโกไฟแนนซ์กับผู้เล่นรายอื่นในตลาดได้อย่างสมดุล ระบบสินเชื่อรายย่อยภายใต้การกำกับก็จะมีศักยภาพในการสร้าง “ความเท่าเทียมในการเข้าถึงบริการทางการเงิน” ได้อย่างแท้จริง

4.3.9 อื่น ๆ

1) ศาลยุติธรรม (Courts of Justice)

มีบทบาทในการวินิจฉัยและพิพากษาคดีข้อพิพาททางแพ่งและอาญา ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเงินของผู้ประกอบธุรกิจฟิโกไฟแนนซ์ ได้แก่ ข้อพิพาทเกี่ยวกับการผิดนัดชำระหนี้ การบังคับใช้สัญญาที่ไม่เป็นธรรม รวมถึงการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค เช่น การริบทรัพย์หรือคิดดอกเบี้ยซ้ำซ้อน เป็นต้น นอกจากนี้ ศาลยุติธรรมยังมีบทบาทในการชี้ขาดความชอบด้วยกฎหมายของการดำเนินธุรกิจ และสามารถพิทักษ์สิทธิหรือสัญญาที่ขัดต่อหลักเกณฑ์ของใบอนุญาตฟิโกไฟแนนซ์ได้ นอกจากนี้ การพิจารณาของศาลยังสะท้อนแนวทางการตีความที่สามารถเป็นบรรทัดฐานสำหรับผู้ประกอบการรายอื่นในระบบ

2) สำนักงานอัยการสูงสุด (Office of the Attorney General)

มีบทบาทสำคัญในขั้นตอนการกลั่นกรองและดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรม โดยเป็นผู้พิจารณาสำนวนจากพนักงานสอบสวน และมีอำนาจในการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบธุรกิจฟิโกไฟแนนซ์ ทั้งที่ได้รับใบอนุญาตและไม่ได้รับใบอนุญาต โดยเฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการเอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค การฝ่าฝืนข้อกำหนดของใบอนุญาต รวมถึงการกระทำที่เป็นภัยต่อระบบเศรษฐกิจฐานราก เช่น วงจรหนี้ไม่เป็นธรรม หรือการข่มขู่คุกคามลูกหนี้ เป็นต้น นอกจากนี้ สำนักงานอัยการสูงสุดยังมีบทบาทในเชิงนโยบายด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (Access to justice) โดยสามารถเสนอแนะแนวทางปรับปรุงกฎหมายหรือกระบวนการที่อาจเอื้อต่อเจ้าหน้าที่ในทางไม่เป็นธรรม

3) สำนักงานยุติธรรมจังหวัด (Provincial Justice Office)

สำนักงานยุติธรรมจังหวัดเป็นหน่วยงานภายใต้กระทรวงยุติธรรมที่มีบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายและไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะในกรณีข้อขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์กับลูกหนี้รายย่อย ซึ่งมักไม่มีศักยภาพในการเข้าถึงบริการทางกฎหมายจากระบบศาลอย่างเต็มรูปแบบในบริบทของระบบสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดมีหน้าที่ให้บริการด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้อง โดยเน้นการแก้ไขปัญหา

เชิงสมานฉันท์ เช่น ข้อพิพาทเรื่องการผิวดนชำระหนี้ การเข้าใจไม่ตรงกันในเงื่อนไขสัญญา หรือข้อร้องเรียนกรณีการเก็บดอกเบี้ยเกินอัตราที่กำหนด นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการให้ คำปรึกษาทางกฎหมายเบื้องต้น แก่ลูกหนี้ และส่งต่อเรื่องไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหากจำเป็น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดจึงเป็นกลไกสำคัญในการลดภาระของระบบศาล และเสริมสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม สำหรับประชาชนกลุ่มเปราะบาง อีกทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการบริหารความขัดแย้งอย่างยั่งยืนที่สอดคล้องกับเป้าหมายของนโยบายสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ในการลดความตึงเครียดของหนี้สินในระดับชุมชน และป้องกันการใช้ความรุนแรงหรือการละเมิดสิทธิในการติดตามทวงถามหนี้ที่ไม่เป็นธรรม

4) ธนาคารแห่งประเทศไทย

ธปท. บทบาทเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องในหลายด้านสำคัญ โดยเฉพาะการออกแบบแนวทางการใช้ข้อมูลเครดิตเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสในการปล่อยสินเชื่อ และการกำหนดมาตรฐาน Market Conduct เพื่อส่งเสริมการให้บริการทางการเงินที่เป็นธรรมและคุ้มครองผู้บริโภค นอกจากนี้ ธปท. ยังมีบทบาทในการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาหนี้สินของประชาชน ผ่านการส่งเสริมกลไกไกล่เกลี่ยหนี้ และการเสนอแนะนโยบายลดภาระหนี้อย่างเป็นระบบเพื่อลดความเสี่ยงเชิงโครงสร้างของหนี้ครัวเรือนในระยะยาว ทั้งนี้ ธปท. ยังมุ่งป้องกันการเกิด "Regulatory Gap" ระหว่างสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์กับสินเชื่อภายใต้การกำกับของ ธปท. เพื่อให้ระบบการกำกับดูแลสินเชื่อในประเทศมีความครอบคลุมและเชื่อมโยงกันอย่างมีประสิทธิภาพ

5) หน่วยงานสนับสนุนและภาคีภาคประชาสังคม

เป็นหน่วยงานสนับสนุนและภาคีภาคประชาสังคมมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ระบบสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ในเชิงสนับสนุน โดยเฉพาะในมิติของการให้ข้อมูล การให้ความรู้ทางการเงิน การคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค และการเป็นกลไกสะท้อนเสียงจากระดับฐานรากขึ้นสู่กระบวนการนโยบาย หน่วยงานในกลุ่มนี้อาจไม่ได้มีอำนาจทางกฎหมายโดยตรงในการกำกับดูแลธุรกิจสินเชื่อ แต่มีอิทธิพลเชิงสังคมและเชิงโครงสร้างในการกำหนดพฤติกรรมของผู้ประกอบการและยกระดับขีดความสามารถของผู้บริโภค ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของระบบพิโกไฟแนนซ์ในระยะยาว สำหรับหน่วยงานสนับสนุนและภาคีภาคประชาสังคมที่สำคัญ เช่น องค์กรภาคประชาชน และองค์กรชุมชน ซึ่งทำหน้าที่ในการให้ความรู้ทางการเงินขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน เสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิของผู้กู้ และสร้างภูมิคุ้มกันต่อการถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ให้กู้ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย องค์กรเหล่านี้ยังทำหน้าที่เฝ้าระวัง ติดตามการดำเนินงานของผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ และส่งต่อข้อมูลหรือข้อร้องเรียนไปยังหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ในบางกรณี องค์กรเหล่านี้ยังเป็นตัวกลางในการเจรจาหรือไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเบื้องต้นระหว่างผู้กู้กับผู้ให้กู้ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ระบบราชการไม่สามารถเข้าถึงได้อย่างทั่วถึง ตัวอย่างองค์กรที่มีบทบาทเชิงประจักษ์ ได้แก่ สภาองค์กรของผู้บริโภค ศูนย์คุ้มครองผู้บริโภคภาคประชาชน และมูลนิธิเพื่อผู้บริโภค เป็นต้น นอกจากนี้ สื่อมวลชนและแพลตฟอร์มออนไลน์ซึ่งทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร และบทวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหนี้สินในระบบสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ และหนี้ในระบบในภาพรวม สื่อเหล่านี้มีบทบาททั้งในการให้ข้อมูลและการตรวจสอบ ซึ่งช่วยสร้างความตระหนักรู้ในประเด็นที่เกี่ยวกับสิทธิผู้บริโภค ความไม่เป็นธรรมในเงื่อนไขสัญญา และช่องทางการร้องเรียนที่เหมาะสม ตลอดจนทำหน้าที่ผลักดันให้เกิดการพัฒนา นโยบายสาธารณะที่ตอบสนองต่อปัญหาในระดับชุมชน ตัวอย่างสื่อที่มีบทบาทเชิงระบบ ได้แก่ สถานีโทรทัศน์สาธารณะ (Thai PBS) เว็บไซต์ข่าวเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ The Standard และ The Matter

รวมถึงเพจออนไลน์ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมความรู้ทางการเงินและการรู้เท่าทันหนี้ เช่น Debt Watch, โครงการคนไทยไร้หนี้ เป็นต้น

โดยสรุป หน่วยงานสนับสนุนและภาคีภาคประชาสังคมมิใช่เพียงกลุ่มผู้สังเกตการณ์ภายนอก หากแต่เป็น “กลไกเชิงสถาบัน” ที่มีบทบาทเสริมสร้างความสมดุลของอำนาจระหว่างผู้ให้บริการทางการเงินกับผู้บริโภค และเป็นช่องทางสำคัญในการขับเคลื่อนให้ระบบสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์มีลักษณะ “เป็นธรรม โปร่งใส และมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง” อย่างแท้จริง

6) หน่วยงานวิชาการและระบบติดตามประเมินผล

ในระบบนิเวศของการประกอบธุรกิจสินเชื่อรายย่อย โดยเฉพาะสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ซึ่งมุ่งตอบสนองวัตถุประสงค์ด้านการเงินเพื่อสังคม ความยั่งยืน และการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่ทำหน้าที่ในการติดตาม วิเคราะห์ และประเมินผลอย่างเป็นระบบ ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้การดำเนินนโยบายสามารถปรับปรุงได้อย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานของข้อมูลจริงและหลักฐานเชิงประจักษ์ โดยหน่วยงานในกลุ่มนี้สามารถแบ่งออกเป็นสองประเภทหลักได้แก่ (1) หน่วยงานวิจัยและสถาบันวิชาการ ซึ่งทำหน้าที่เป็นแหล่งผลิตองค์ความรู้ที่มีความน่าเชื่อถือและอ้างอิงได้ในการกำหนดนโยบายสาธารณะ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของนโยบายสินเชื่อรายย่อยต่อโครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก ระดับหนี้ครัวเรือน และความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของประชาชน การศึกษาและวิจัยจากหน่วยงานเหล่านี้มีลักษณะเชิงลึก (In-Depth Analysis) และเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Studies) ซึ่งนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายที่มีความเป็นวิชาการ เช่น การออกแบบกรอบการกำกับที่เหมาะสมต่อบริบทพื้นที่ การประเมินความเสี่ยงด้านพฤติกรรมทางการเงิน หรือการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายที่เปราะบางอย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างของหน่วยงานที่มีบทบาทในกลุ่มนี้ได้แก่ สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ สถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจ และศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณะ เป็นต้น และ (2) หน่วยงานด้านข้อมูลของรัฐ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดเก็บ พัฒนา และเผยแพร่ชุดข้อมูลเศรษฐกิจและการเงินในระดับครัวเรือนและระดับประเทศ โดยข้อมูลเหล่านี้เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการประเมินผลกระทบของนโยบายพิโกไฟแนนซ์ในระยะสั้นและระยะยาว รวมถึงใช้ติดตามแนวโน้มความเปราะบางของประชาชนในมิติต่าง ๆ เช่น ระดับหนี้สิน รายได้ การเข้าถึงแหล่งทุน และพฤติกรรมทางการเงิน ข้อมูลเชิงระบบจากหน่วยงานรัฐยังช่วยเพิ่มความโปร่งใสและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับระบบสินเชื่อรายย่อยภายใต้การกำกับ ตัวอย่างหน่วยงานที่สำคัญ ได้แก่ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลหลักของแบบสำรวจครัวเรือนและภาวะเศรษฐกิจสังคม และศูนย์ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ (National Credit Bureau) ซึ่งให้ข้อมูลเครดิตในระดับรายบุคคลที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งผู้กำกับดูแลและผู้ให้บริการทางการเงิน เป็นต้น กล่าวโดยสรุป หน่วยงานวิชาการและระบบติดตามประเมินผลทำหน้าที่เป็น “กลไกเชิงนโยบายสนับสนุน (Policy Support Mechanism)” ที่ช่วยยกระดับคุณภาพการกำกับดูแล ส่งเสริมความโปร่งใสในการดำเนินธุรกิจสินเชื่อ และสนับสนุนการกำหนดนโยบายที่มีประสิทธิภาพและตอบโจทย์ในระยะยาว ทั้งในมิติของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และการสร้างความมั่นคงทางการเงินให้แก่ประชาชนกลุ่มเปราะบางอย่างยั่งยืน

จากรายละเอียดข้างต้น จะเห็นได้ว่า ระบบนิเวศของการประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ในประเทศไทยมีลักษณะเป็นระบบสหสัมพันธ์ (Interdependent System) ที่ประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลายกลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มมีบทบาทเชิงโครงสร้างและหน้าที่เฉพาะที่เกื้อหนุนกัน ทั้งในด้านการกำกับดูแล การดำเนินธุรกิจ การให้บริการแก่ประชาชน การคุ้มครองผู้บริโภค

การส่งเสริมความรู้ทางการเงิน และการติดตามประเมินผลเชิงนโยบาย โดยหน่วยงานภาครัฐทำหน้าที่เป็นผู้กำหนดกรอบและกลไกบังคับใช้กฎหมายเพื่อรักษาเสถียรภาพ ความเป็นธรรม และความน่าเชื่อถือของระบบ โดยเฉพาะในบริบทที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ในกลุ่มเปราะบางทางเศรษฐกิจ ขณะที่ผู้ประกอบการฟิโกไฟแนนซ์ทำหน้าที่เป็นกลไกกลางในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติจริงในระดับพื้นที่ โดยต้องรักษาสมดุลระหว่างเป้าหมายทางธุรกิจและภารกิจทางสังคม ภาคประชาชนและภาคประชาสังคมทำหน้าที่ขับเคลื่อนจากฐานรากด้วยบทบาทในการเสริมสร้างศักยภาพผู้บริโภคและสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นจากภาคสนาม ส่วนหน่วยงานวิชาการและข้อมูลของรัฐ ทำหน้าที่สนับสนุนกระบวนการนโยบายด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ การวิเคราะห์ผลกระทบ และการเสนอแนะแนวทางปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การทำความเข้าใจระบบนิเวศในลักษณะองค์รวมนี้จะช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายสามารถออกแบบมาตรการและกลไกการกำกับดูแลที่เหมาะสมกับบริบท สร้างการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และส่งเสริมให้ระบบสินเชื่อรายย่อยภายใต้การกำกับมีความยั่งยืน โปร่งใส และเข้าถึงได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะสำหรับประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่ยังถูกทิ้งไว้ข้างหลังในระบบการเงินหลักของประเทศ

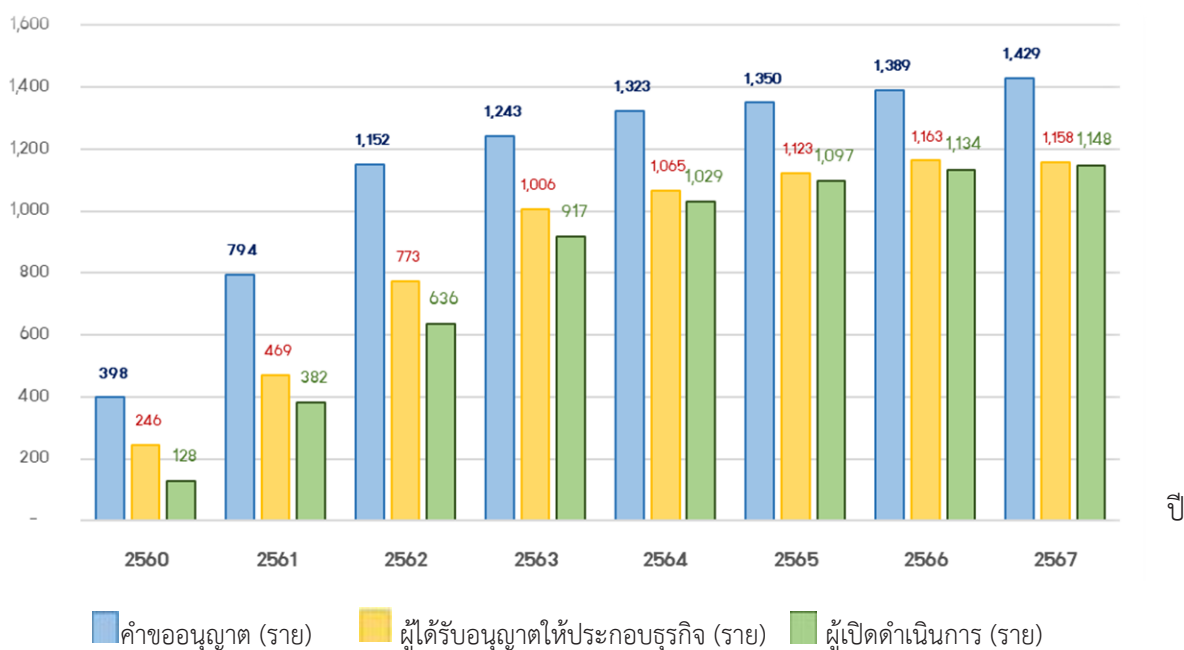
4.4 ภาพรวมความคืบหน้าในการประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์

หลังจากที่กระทรวงการคลังได้อนุญาตการประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 เป็นต้นมา ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในระบบสินเชื่อสำหรับประชาชนรายย่อยที่ต้องการแหล่งเงินทุนฉุกเฉินในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ ดังรายละเอียดที่จะได้นำเสนอต่อไป

4.4.1 การพิจารณาใบอนุญาตธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์

นับตั้งแต่กระทรวงการคลังได้เริ่มดำเนินนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่นอกระบบเดิม รวมถึงประชาชนทั่วไปที่มีศักยภาพ เข้ามาขอใบอนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา ธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ได้มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ โดยเฉพาะในมิติของการเข้าถึงบริการทางการเงินในระดับฐานรากที่ระบบธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถให้สินเชื่อประชาชนบางกลุ่มได้ งานวิจัยฉบับนี้ได้รวบรวมและจัดเก็บข้อมูลผู้ประกอบการฟิโกไฟแนนซ์ทั่วประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 – 2567 โดยจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ข้อมูลหลักได้แก่ 1) จำนวนคำขออนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์สุทธิ 2) จำนวนผู้ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจสุทธิ และ 3) จำนวนผู้ที่แจ้งเปิดดำเนินการสุทธิ กับ สศค. ภายหลังได้รับใบอนุญาต ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการเติบโตของธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ และเป็นตัวชี้วัดเชิงนโยบาย (policy performance indicators) ของนโยบายภาครัฐที่ช่วยให้ผู้ประกอบการเข้าสู่ระบบอย่างมีแบบแผน มีความพร้อม และสามารถดำเนินการได้จริง โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 4.6

ภาพที่ 4.6 แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ ในมุมมองของการพิจารณาใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ ระหว่างปี พ.ศ. 2560 – 2567

ที่มา : ฐานข้อมูล e-Report, สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (2568)

1) จำนวนคำขออนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ (แถบสีน้ำเงิน)

จำนวนคำขออนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 ถึง พ.ศ. 2567 โดยจำนวนคำขอสละสิทธิได้เพิ่มจาก 398 รายในปี พ.ศ. 2560 เป็น 1,429 รายในปี พ.ศ. 2567 หรือคิดเป็นการเพิ่มขึ้นประมาณ 3.6 เท่า ภายในระยะเวลา 7 ปี ทั้งนี้ แนวโน้มการเติบโตเชิงสะสมดังกล่าวสามารถสะท้อนให้เห็นถึง แรงจูงใจเชิงนโยบาย (Policy-induced Incentive) และแรงจูงใจเชิงโครงสร้าง (Systemic Incentive) ให้ภาคเอกชนเข้าสู่ระบบสินเชื่อภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ ซึ่งผู้ประกอบการสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์จะได้รับความคุ้มครองทั้งในเชิงกฎหมายและเชิงธุรกิจ โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 4.6

การเพิ่มขึ้นของจำนวนคำขออนุญาตอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการเห็นโอกาสในการดำเนินธุรกิจภายใต้กรอบกฎหมายที่ชัดเจน รวมถึงความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการยื่นคำขอ การเตรียมเอกสาร และเกณฑ์การพิจารณาอนุญาตของหน่วยงานกำกับซึ่งเป็นผลจากการประชาสัมพันธ์และให้คำปรึกษาผ่านหน่วยงานในระดับพื้นที่ เช่น สำนักงานคลังจังหวัด ธนาคารเฉพาะกิจของรัฐในพื้นที่ เป็นต้น

ในภาพรวม จำนวนคำขออนุญาตสุทธิที่เพิ่มขึ้นแสดงให้เห็นว่า ภาคเอกชนเห็นความสำคัญของการขอใบอนุญาตฟิโกไฟแนนซ์ว่า เป็นทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยให้สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งส่งผลดีต่อการเงินระดับฐานราก ที่จะช่วยเพิ่มทางเลือกการเข้าถึงบริการทางการเงินให้แก่ประชาชนรายย่อยได้มากขึ้น

2) จำนวนผู้ได้รับใบอนุญาต (แถบสีเหลือง)

ผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์สุทธิมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 – 2567 โดยมีจำนวนเพิ่มจาก 246 ราย ในปี พ.ศ. 2560 เป็น 1,158 ราย ในปี พ.ศ. 2567 ซึ่งสอดคล้องกับคำขออนุญาตสุทธิที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงเวลาเดียวกัน อย่างไรก็ตาม อัตราการได้รับใบอนุญาตเมื่อเทียบกับจำนวนผู้ยื่นคำขอในช่วงแรกยังอยู่ในระดับต่ำ เช่น ในปี พ.ศ. 2561 มีผู้ยื่นคำขอสละสิทธิ 794 ราย แต่มีผู้ได้รับใบอนุญาตสละสิทธิ เพียง 469 ราย หรือคิดเป็นประมาณร้อยละ 59 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า สศค. ยังมีข้อจำกัดในการเสนอให้ใบอนุญาตที่ไม่สามารถจัดการคำขอใบอนุญาตจำนวนมากให้ได้รับใบอนุญาตได้อย่างรวดเร็ว โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 4.6

อย่างไรก็ดี สศค. ได้ปรับปรุงระบบภายใน โดยนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อจัดการคำขอใบอนุญาตจำนวนมาก และจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ประกอบการตรวจสอบคุณสมบัติและเอกสารคำขอที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวช่วยให้มีผู้ได้รับใบอนุญาตที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในช่วงระยะเวลา 7 ปีที่ผ่านมา

3) จำนวนผู้เปิดดำเนินการ (แถบสีเขียว)

ผู้ประกอบการที่ได้รับใบอนุญาตและสามารถแจ้งเปิดดำเนินการธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์สุทธิมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 – 2567 โดยมีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 128 ราย ในปี พ.ศ. 2560 เป็น 1,148 ราย ในปี พ.ศ. 2567 ซึ่งคิดเป็นมากกว่าร้อยละ 99 ของผู้ได้รับใบอนุญาตในปีดังกล่าว ทั้งนี้ แนวโน้มของผู้ได้รับใบอนุญาตและแจ้งเปิดดำเนินการสุทธิมีความใกล้เคียงกับจำนวนผู้ได้รับใบอนุญาตสุทธิในแต่ละปี โดยเฉพาะในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 เป็นต้นมา โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 4.6

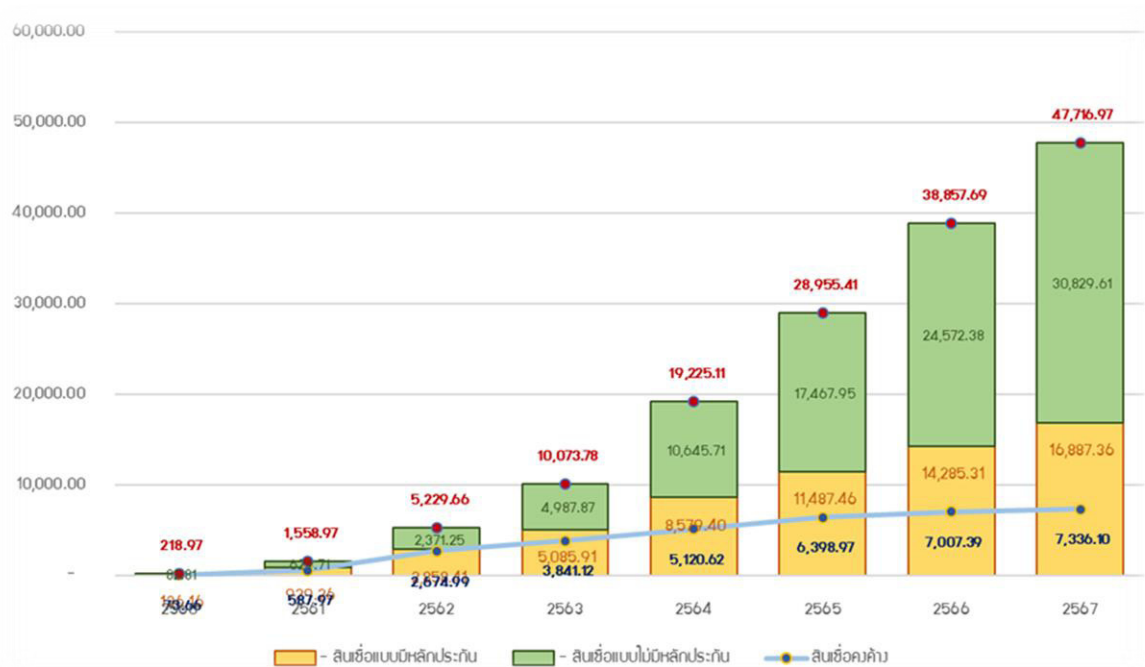
ทั้งนี้ การพัฒนาการดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จของส่งเสริมการประกอบธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ เพื่อสนับสนุนประชาชนรายย่อยให้สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินอย่างทั่วถึงภายใต้กรอบของกฎหมาย ซึ่งเป็นกลไกหนึ่งที่ช่วยลดการพึ่งพิงแหล่งเงินนอกระบบ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเป็นธรรม ความโปร่งใส และความยั่งยืนในระบบการเงินระดับฐานรากของประเทศ

4.4.2 การประกอบธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ ในมุมมองของการอนุมัติสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์

การอนุมัติสินเชื่อถือเป็นขั้นตอนสำคัญในการพิจารณาความคืบหน้าการดำเนินการธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง โดย สศค. ทั้งนี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 – 2567 ธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ได้มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องในด้านการปล่อยสินเชื่อให้แก่ประชาชนรายย่อย โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่สามารถเข้าถึงบริการจากสถาบันการเงินหลักได้อย่างทั่วถึง ดังนั้น เพื่อให้สามารถประเมินการให้สินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ได้อย่างเป็นระบบ งานวิจัยฉบับนี้จึงได้ประมวลผลข้อมูลจากฐานข้อมูล E-Report ของ สศค. และนำเสนอข้อมูลดังกล่าว ประกอบด้วย มูลค่าสินเชื่ออนุมัติสะสม มูลค่าสินเชื่อคงค้าง ซึ่งประกอบด้วยสินเชื่อแบบมีหลักประกันและสินเชื่อแบบไม่มีหลักประกัน โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 4.7

ภาพที่ 4.7 แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ ในมุมมองการอนุมัติสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ ระหว่างปี พ.ศ. 2560 – 2567

หน่วย: ล้านบาท

ที่มา: ฐานข้อมูล e-Report, สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (2568)

1) สินเชื่ออนุมัติสะสม (แถบสีเขียวเข้ม)

จากข้อมูลที่ปรากฏในภาพที่ 4.7 ข้างต้น จะเห็นได้ว่า มูลค่าสินเชื่ออนุมัติสะสมภายใต้ธุรกิจไฟโไฟแนนซ์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 218.97 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2560 เป็น 47,716.97 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2567 ซึ่งสะท้อนถึงอัตราการเติบโตที่มีนัยสำคัญในช่วงระยะเวลา 7 ปีที่ผ่านมา ทั้งนี้ การขยายตัวของสินเชื่อในลักษณะดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า นโยบายภาครัฐช่วยส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของประชาชนในระดับฐานราก โดยเฉพาะในกลุ่มที่ประสบข้อจำกัดด้านหลักทรัพย์ค้ำประกัน และชี้ให้เห็นว่า ความต้องการสินเชื่อในระบบที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม สินเชื่อไฟโไฟแนนซ์สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ สินเชื่อที่ไม่มีหลักประกัน และ สินเชื่อที่มีหลักประกัน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1.1) สินเชื่อที่ไม่มีหลักประกัน (แถบสีเขียวอ่อน) มูลค่าสินเชื่อที่ไม่มีหลักประกันเพิ่มขึ้นจาก 82.81 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2560 เป็น 30,829.61 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2567 ซึ่งมีอัตราการขยายตัวสูงมากเมื่อเทียบกับสินเชื่อประเภทอื่น โดยสินเชื่อในกลุ่มนี้ช่วยให้ประชาชนที่ไม่มีทรัพย์สินค้ำประกันสามารถขอสินเชื่อได้ ทั้งนี้ การเติบโตดังกล่าว ช่วยลดข้อจำกัดการเข้าถึงบริการทางการเงิน และส่งเสริมให้เกิดความยืดหยุ่นทางเศรษฐกิจแก่ประชาชนกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้มีรายได้น้อย แรงงานนอกระบบ และเกษตรกรรายย่อย เป็นต้น

1.2) สินเชื่อที่มีหลักประกัน (แถบสีส้ม) ในส่วนของสินเชื่อที่มีหลักประกัน มูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 136.16 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2560 เป็น 16,887.36 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2567 แม้อัตรา

การเติบโตจะอยู่ในระดับต่ำกว่าสินเชื่อที่ไม่มีหลักประกัน แต่ยังคงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนกลุ่มผู้ที่มีศักยภาพในการนำทรัพย์สินมาใช้เป็นหลักประกัน โดยเฉพาะกรณีที่ต้องการวงเงินสินเชื่อในระดับสูงหรือมีความต้องการระยะเวลาผ่อนชำระที่ยาวนานกว่า สำหรับสินเชื่อประเภทนี้จึงมีลักษณะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในกลุ่มที่มีความพร้อมด้านหลักประกัน

2) สินเชื่อค้ำจุน (เส้นสีน้ำเงิน)

สินเชื่อค้ำจุน หมายถึง ยอดหนี้ของลูกหนี้ที่ยังไม่ชำระคืนแก่ผู้ประกอบการธุรกิจ ล้นรอบระยะเวลารายงาน ซึ่งถือเป็นดัชนีสำคัญในการประเมินคุณภาพของพอร์ตสินเชื่อโดยรวม และระดับความเสี่ยงทางการเงินของระบบฟิโกไฟแนนซ์ จากข้อมูลในภาพที่ 4.7 พบว่า มูลค่าสินเชื่อค้ำจุนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่องจาก 73.66 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2560 เป็น 7,336.10 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2567 สอดคล้องกับการขยายตัวของสินเชื่ออนุมัติสะสมในช่วงเวลาเดียวกัน

แม้ว่ามูลค่าสินเชื่อค้ำจุนจะเพิ่มขึ้น แต่เมื่อพิจารณาในเชิงสัดส่วนเมื่อเทียบกับยอดสินเชื่ออนุมัติสะสมแล้ว ยังอยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดความเสี่ยงในเชิงระบบ กล่าวคือ อัตราการค้ำจุนชำระยังคงน้อยกว่าอัตราการเติบโตของสินเชื่อใหม่ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ลูกหนี้ยังมีวินัยทางการเงินที่เหมาะสม และผู้ประกอบการยังคงสามารถบริหารจัดการกระบวนการให้สินเชื่อและติดตามหนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม แนวโน้มการเพิ่มขึ้นของสินเชื่อค้ำจุนควรได้รับการติดตามอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มของสินเชื่อที่ไม่มีหลักประกัน ซึ่งมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ หากไม่มีการกำกับดูแลการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสม อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพสินเชื่อและเสถียรภาพของระบบในระยะยาว

ดังนั้น สศค. จึงควรกำหนดแนวทางส่งเสริมการให้สินเชื่ออย่างมีความรับผิดชอบ (Responsible Lending) ควบคู่กับการพัฒนาเครื่องมือบริหารจัดการหนี้ที่เหมาะสมในระดับพื้นที่ ซึ่งจะช่วยรักษาคุณภาพของพอร์ตสินเชื่อ และเสริมสร้างความมั่นคงให้กับระบบสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ในภาพรวม

3) สรุปจากข้อมูลการให้สินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2560 – 2567

สินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์มีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทั้งในส่วนของจำนวนสินเชื่ออนุมัติสะสมและสินเชื่อค้ำจุน โดยเฉพาะสินเชื่อที่ไม่มีหลักประกัน ซึ่งมีอัตราการเติบโตสูงกว่าสินเชื่อประเภทอื่น ซึ่งช่วยเพิ่มทางเลือกการเข้าถึงบริการทางการเงินแก่ประชาชนรายย่อยที่ขาดหลักประกันหรือไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของผลิตภัณฑ์สินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณลักษณะแตกต่างกันได้

ดังนั้น การเติบโตของสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ในมิติต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงแนวทางการให้สินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ที่มีการกำกับดูแลอย่างเป็นระบบ และมีเป้าหมายชัดเจน ช่วยส่งเสริมความเป็นธรรมทางการเงินให้แก่ประชาชนรายย่อย ลดการพึ่งพิงแหล่งเงินนอกระบบ และสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศในระยะยาวได้

4.5 สรุปบทเรียนที่ได้รับ

สำหรับบทนี้ได้วิเคราะห์โครงสร้างเชิงนโยบาย กฎหมาย กลไก และพัฒนาการของธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ในประเทศไทยอย่างเป็นระบบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบท โครงสร้างกำกับ

ดูแล และผลลัพธ์เชิงนโยบายของการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนอย่างถูกกฎหมายของประชาชนระดับฐานราก

ในด้านแนวคิดและบริบทของนโยบาย งานศึกษาพบว่า การจัดตั้งระบบสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์มีฐานคิดอยู่บนความพยายามของรัฐในการจัดการกับความไม่สมบูรณ์ของตลาดสินเชื่อ (Credit Market Imperfections) ผ่านการออกแบบสถาบันทางเลือกที่สามารถเข้าถึงประชาชนกลุ่มเปราะบาง โดยมีการวางโครงสร้างการกำกับดูแลที่ชัดเจน ครอบคลุมทั้งประเภทของใบอนุญาต อัตราดอกเบี้ยฯ สูงสุดที่สามารถเรียกเก็บได้ และเกณฑ์คุณสมบัติของผู้ให้บริการ ทั้งนี้ สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ถือเป็นกลไกหนึ่งในการ “สถาบันนิยม” (Institutionalisation) การปล่อยสินเชื่อในภาคนอกระบบให้เข้าสู่กลไกการกำกับดูแลของรัฐอย่างมีแบบแผน ในขณะเดียวกัน มิติด้านกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องงานวิจัยได้สังเคราะห์สาระสำคัญของกฎหมายแม่บทและประกาศที่เกี่ยวข้อง ซึ่งกำหนดกรอบการอนุญาตควบคุม และคุ้มครองผู้บริโภค อาทิ ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 พ.ศ. 2515 และประกาศกระทรวงการคลังที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ โดยเฉพาะการกำหนดให้พิโกไฟแนนซ์เป็นกิจการที่ต้องได้รับอนุญาตตามกฎหมาย และอยู่ภายใต้การกำกับของกระทรวงการคลัง ส่งผลให้เกิดโครงสร้างการบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งวางพื้นฐานให้เกิดความเป็นธรรมทางการเงินในระดับจังหวัด

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ ระบบนิเวศการประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ แล้วพบว่า การดำเนินธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์มีลักษณะเป็น “ระบบสหสัมพันธ์” (Interdependent System) ที่ประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ผู้ประกอบการ ลูกหนี้ ภาคประชาสังคม และหน่วยงานวิชาการ โดยแต่ละภาคส่วนมีบทบาทเฉพาะในการกำกับดูแล ดำเนินงาน สนับสนุน และประเมินผล เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนและโปร่งใสของระบบสินเชื่อรายย่อยภายใต้การกำกับ ทั้งนี้ ความสามารถของรัฐในการจัดระเบียบเชิงสถาบันควบคู่กับการส่งเสริมความรู้ทางการเงินของประชาชน ถือเป็นปัจจัยหลักในการยกระดับคุณภาพของตลาดสินเชื่อระดับรากหญ้า

ในส่วนสุดท้ายสำหรับพัฒนาการเชิงปริมาณ พบว่า จำนวนผู้ได้รับใบอนุญาตและจำนวนผู้ประกอบการที่เปิดดำเนินการจริงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงปี พ.ศ. 2560 – 2567 สะท้อนถึงความสำเร็จของนโยบายในการจูงใจภาคเอกชนเข้าสู่ระบบอย่างเป็นทางการ ขณะที่ข้อมูลด้านการอนุมัติสินเชื่อและสินเชื่อคงค้างบ่งชี้ว่า สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์สามารถขยายการเข้าถึงสินเชื่อไปยังประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะสินเชื่อที่ไม่มีหลักประกันซึ่งมีอัตราการขยายตัวสูงและสอดคล้องกับเป้าหมายเชิงนโยบายของภาครัฐในการลดข้อจำกัดเชิงโครงสร้างในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน แม้สินเชื่อคงค้างจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ยังคงอยู่ในระดับที่สอดคล้องกับการขยายตัวของสินเชื่ออนุมัติสะสมโดยไม่ปรากฏสัญญาณความเสี่ยงเชิงระบบอย่างชัดเจน ซึ่งสะท้อนถึงคุณภาพของการบริหารจัดการสินเชื่อที่อยู่ในระดับเหมาะสม อย่างไรก็ดี สศค. ควรกำหนดแนวทางส่งเสริมการให้สินเชื่ออย่างมีความรับผิดชอบ (Responsible Lending) ควบคู่กับการพัฒนาเครื่องมือบริหารจัดการหนี้ที่เหมาะสมในระดับพื้นที่ ซึ่งจะช่วยรักษาคุณภาพของพอร์ตสินเชื่อ และเสริมสร้างความมั่นคงให้กับระบบสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ในภาพรวม

อย่างไรก็ดี จากการศึกษาข้อมูลสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยสามารถสรุปปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

4.5.1 รายการเอกสารในการยื่นขออนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์มีจำนวนหลายรายการ ทำให้ผู้ยื่นคำขออนุญาตอาจต้องใช้ระยะเวลาในการจัดเตรียมเอกสาร และต้องติดต่อขอเอกสารจากหลายหน่วยงาน ทำให้มีต้นทุนในการดำเนินการและจัดเตรียมเอกสาร ประกอบกับเอกสารบางรายการมีกำหนดระยะเวลาที่สามารถใช้ได้ อาจทำให้ผู้ยื่นคำขออนุญาตต้องคำนึงและระมัดระวังในเงื่อนไขเหล่านี้ด้วย เพราะหากดำเนินการไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดดังกล่าว ทำให้ผู้ยื่นคำขอมีต้นทุนในการจัดเตรียมเอกสารเพิ่มขึ้นด้วย

4.5.2 หน่วยรับยื่นคำขออนุญาตมีหลายหน่วยงาน ทำให้เกิดความสับสนจากความหลากหลาย เนื่องจากประชาชนไม่มั่นใจว่าจะติดต่อหน่วยงานใดในพื้นที่ใกล้เคียง พนักงานแต่ละหน่วยรับยื่นซึ่งมีหน้าที่หลักเป็นภารกิจอื่นที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ทำให้พนักงานส่วนหนึ่งขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเอกสารประกอบคำขออนุญาตและขั้นตอนการยื่นคำขอสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ และหน่วยรับยื่นบางแห่งเป็นคู่แข่งทางการตลาดของผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ นอกจากนี้ เมื่อหน่วยรับยื่นหนึ่ง (สำนักงานคลังจังหวัด ธนาคารออมสิน และธ.ก.ส.) ได้รับคำขออนุญาตแล้ว ยังคงจำเป็นต้องส่งเอกสารหลักฐานทั้งหมดให้อีกหน่วยรับยื่นคำขอ (สศค.) ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการทำงานและเกิดต้นทุนในการดำเนินการระหว่างหน่วยงานของรัฐ

4.5.3 การกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในบางรายการอาจส่งผลต่อต้นทุนในการดำเนินงานของผู้ประกอบธุรกิจ และอาจทำให้การประกอบธุรกิจมีขั้นตอนซับซ้อนมากขึ้น เช่น การกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจประเภทพิโกพลัสที่ให้กู้ยืมเงินมากกว่า 50,000 บาท ต้องจัดทำสัญญากู้ยืมเงินแยกจากกันสำหรับวงเงินรวมสินเชื่อในส่วนที่ไม่เกิน 50,000 บาท และวงเงินสินเชื่อในส่วนที่เกินกว่า 50,000 บาท ขึ้นไป ซึ่งอาจทำให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องจัดทำสัญญาอย่างน้อย 2 สัญญา แม้ว่าผู้ประกอบธุรกิจจะเรียกเก็บดอกเบี้ยในอัตราเดียวกัน และเมื่อลูกค้ามาชำระเงินผู้ประกอบธุรกิจต้องมีวิธีการตัดชำระหนี้ให้ถูกต้องและตรงตามความประสงค์ของลูกค้า ทั้งนี้ หากลูกค้าไม่ประสงค์แสดงเจตนาในการชำระหนี้ ผู้ประกอบธุรกิจต้องนำเงินที่ได้รับไปชำระหนี้สัญญาฉบับที่เรียกเก็บดอกเบี้ยในอัตราสูงกว่าตามลำดับ เป็นต้น

บทที่ 5

การสำรวจความคิดเห็นจากประชาชน ผู้ประกอบการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การจัดเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยสะท้อนสภาพการณ์เชิงโครงสร้างและพฤติกรรมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระบบสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์อย่างรอบด้าน เพื่อใช้ประกอบการจัดทำข้อเสนอแนะนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชนผ่านการให้สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ที่เหมาะสม ซึ่งการวิจัยนี้ มุ่งเน้นรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและสำรวจความคิดเห็นด้วยแบบสอบถามในกลุ่มประชาชนทั่วไป ผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ ลูกหนี้สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ เพื่อประเมินประสิทธิผลของนโยบาย รวมทั้งเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เหมาะสมแก่ประชาชนในระดับจังหวัด

เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ประกอบด้วย 2 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ (1) แบบสอบถาม (Questionnaires) เชิงโครงสร้าง ซึ่งประกอบด้วยแบบสอบถาม 2 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับประชาชนทั่วไป และชุดที่ 2 แบบสอบถามสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ โดยแบบสอบถามทั้ง 2 ชุด สอบถามข้อมูลทั่วไป พฤติกรรมทางการเงิน ระดับการเข้าถึงสินเชื่อของประชาชนทั่วไป วิเคราะห์การให้สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ของผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ และผลกระทบจากการใช้หรือให้บริการสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ (2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เชิงกึ่งโครงสร้าง ซึ่งมีทั้งการสัมภาษณ์ตามคำถามที่กำหนดและข้อคำถามเพิ่มเติมที่ปรับปรุงให้เหมาะสมกับผู้ถูกสัมภาษณ์ ทั้งนี้ การสัมภาษณ์มีเป้าหมายเพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทสำคัญในระบบสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ เช่น เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ เป็นต้น

เนื้อหาในบทนี้ประกอบด้วยกระบวนการออกแบบและพัฒนาเครื่องมือวิจัย การกำหนดกลุ่มเป้าหมายและวิธีการสุ่มตัวอย่าง ขั้นตอนการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ซึ่งจะถูกรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์เพื่อใช้ประกอบการเสนอแนะเชิงนโยบายต่อไป

5.1 การเก็บข้อมูลปฐมภูมิด้วยแบบสอบถาม

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลสถานการณ์สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในปัจจุบัน ทั้งจากมุมมองของผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ และประชาชนทั่วไป โดยใช้แบบสอบถามทั้ง 2 ชุด เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นระบบ สามารถนำมาวิเคราะห์และนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายอย่างมีหลักฐานเชิงประจักษ์รองรับ โดยแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ชุด ได้แก่

(1) แบบสอบถามสำหรับประชาชนทั่วไป ซึ่งมุ่งศึกษาพฤติกรรมการกู้ยืม การเข้าถึงสินเชื่อประสบการณ์ในการใช้บริการสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ รวมถึงข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบสินเชื่อให้มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

(2) แบบสอบถามสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ ซึ่งออกแบบมาเพื่อสำรวจแนวทางการดำเนินงาน ปัจจัยเชิงโครงสร้างและบริหาร ความเสี่ยง และข้อจำกัดในการประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ รวมถึงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับกรอบนโยบายของภาครัฐ

การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามทั้ง 2 ชุด ดำเนินการผ่านระบบแบบสอบถามออนไลน์ (Online Survey) โดยใช้แพลตฟอร์ม Google Form เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายจากหลากหลายพื้นที่ทั่วประเทศ ซึ่งช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและภูมิศาสตร์ รวมถึงเพิ่มความรวดเร็วในการรวบรวมและประมวลผลข้อมูล ทั้งนี้ ได้มีการประชาสัมพันธ์แบบสอบถามผ่านช่องทางของหน่วยงานราชการ เครือข่ายวิชาการ ผู้ประกอบการธุรกิจสินค้าฟิโคโนแมติกส์และสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเพิ่มอัตราการตอบกลับ (Response Rate) และเพื่อให้ได้รับข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลาย

นอกจากนี้ ก่อนดำเนินการเก็บข้อมูลจริง คณะผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก (Pilot Test) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของคำถามและคำตอบ และความสอดคล้องของเนื้อหาให้เหมาะสมในเชิงภาษากับกลุ่มเป้าหมาย โดยคณะผู้วิจัยได้นำผลจากการทดลองมาปรับใช้กับแบบสอบถามทั้ง 2 ชุดด้วยแล้ว

ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยเห็นว่า การจัดเก็บข้อมูลดังกล่าวเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้สามารถได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน เพื่อนำมาประมวลผล และอธิบายสถานการณ์ รวมถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบฟิโคโนแมติกส์ที่มีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งจะนำเสนอในบทวิเคราะห์ผลการศึกษาในบทต่อไป

5.1.1 การออกแบบแบบสอบถาม

เพื่อให้การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณสามารถสะท้อนมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้อย่างรอบด้านและเที่ยงตรง การศึกษาครั้งนี้ได้ดำเนินการออกแบบแบบสอบถามเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยอ้างอิงแนวคิดเรื่อง ภาวะเหตุผลจำกัด (Bounded Rationality) ซึ่งเสนอโดย Herbert A. Simon⁵ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การตัดสินใจของมนุษย์ในบริบทจริงมักดำเนินไปภายใต้ข้อจำกัดด้านข้อมูล ความรู้ความสามารถในการประมวลผล และกรอบเวลาที่จำกัด ส่งผลให้การเลือกหรือพฤติกรรมที่ปรากฏในชีวิตประจำวันไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับหลักการเหตุผลสมบูรณ์แบบ (Perfect Rationality) ตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์คลาสสิก จากกรอบแนวคิดดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงออกแบบแบบสอบถามให้มีลักษณะที่สอดคล้องกับเงื่อนไขของผู้ให้ข้อมูล โดยคำนึงถึงข้อจำกัดทางด้านภาษา การศึกษา ความเข้าใจต่อสาระของคำถาม และบริบททางสังคมของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ จึงมีการปรับรูปแบบของแบบสอบถามให้มีความชัดเจน ใช้ถ้อยคำที่เรียบง่าย ลดความกำกวมของความหมาย และจัดลำดับประเด็นคำถามตามลำดับที่มีความซับซ้อนที่เหมาะสม ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถสะท้อนความคิดเห็นและพฤติกรรมของตนได้อย่างใกล้เคียงกับสภาพจริงภายใต้ข้อจำกัดของตนเอง นอกจากนี้ แบบสอบถามยังได้รับการจัดหมวดหมู่คำถามตามประเด็นหลักของการวิจัย เช่น ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบ แบบวัดความคิดเห็น พฤติกรรมทางการเงิน และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย พร้อมทั้งมีการออกแบบมาตราส่วนที่เหมาะสมกับการวิเคราะห์เชิงสถิติในระยะถัดไป โดยประกอบด้วย ดังนี้

1) แบบสอบถามสำหรับประชาชนทั่วไป

แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจพฤติกรรมการเข้าถึงสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับฟิโคโนแมติกส์ เพื่อรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากมุมมองของประชาชนที่เป็น

⁵ Simon, H. A. (1955). A Behavioral Model of Rational Choice. The Quarterly Journal of Economics, 69(1), 99–118.

กลุ่มเป้าหมายของนโยบายด้านการเงินภาครัฐ โดยสอบถามประชาชนทั่วไปรวมถึงผู้ที่มีรายได้ปานกลางถึงรายได้น้อย ซึ่งมักมีข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ ทั้งนี้ แบบสอบถามประกอบด้วย 5 หมวดคำถาม ได้แก่

หมวดที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เพื่อจัดจำแนกคุณลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น อายุ เพศ การศึกษา รายได้ อาชีพ และสถานภาพหนี้ เป็นต้น

หมวดที่ 2 พฤติกรรมทางการเงินและการกู้ยืม ได้แก่ ความถี่ในการกู้ยืมแหล่งเงินกู้ที่เคยใช้ วงเงิน และเงื่อนไขที่ได้รับ

หมวดที่ 3 การรับรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับฟิโกไฟแนนซ์ ได้แก่ ความเข้าใจต่อวัตถุประสงค์ของนโยบาย ความพึงพอใจ และความคาดหวังที่มีต่อภาครัฐ

หมวดที่ 4 อุปสรรคและปัจจัยที่เป็นข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อ ทั้งในเชิงโครงสร้าง เช่น เอกสาร หลักประกัน เป็นต้น และในเชิงพฤติกรรม เช่น ความไม่เข้าใจ เป็นต้น

หมวดที่ 5 ข้อเสนอแนะที่มีต่อภาครัฐและผู้ประกอบการในการปรับปรุงบริการให้ครอบคลุมและตอบโจทย์ประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

2) แบบสอบถามสำหรับผู้ประกอบธุรกิจฟิโกไฟแนนซ์

แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินธุรกิจฟิโกไฟแนนซ์ มุมมองต่อบทบาทของภาครัฐ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผู้ให้บริการสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับของกระทรวงการคลัง โดยแบบสอบถามประกอบด้วย 4 หมวดคำถาม ได้แก่

หมวดที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกิจการ ได้แก่ ประเภทธุรกิจ ขนาดทุน พื้นที่ให้บริการ และปีที่ได้รับใบอนุญาต

หมวดที่ 2 ลักษณะการปล่อยสินเชื่อ ได้แก่ การครอบคลุมกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย วงเงิน อัตราดอกเบี้ย หลักเกณฑ์การอนุมัติ และพฤติกรรมลูกค้า

หมวดที่ 3 ระบบบริหารความเสี่ยงและการติดตามหนี้ ได้แก่ การประเมินความสามารถในการชำระหนี้ การจัดเก็บข้อมูลลูกค้า และมาตรการรองรับกรณีลูกหนี้ผิดนัด

หมวดที่ 4 ความเห็นต่อบทบาทของภาครัฐ ได้แก่ ประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริม แนวทางการกำกับดูแลที่เหมาะสม และข้อเสนอแนะในการพัฒนาอุตสาหกรรม

ทั้งนี้ แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้จัดแสดงไว้ในภาคผนวกของรายงานฉบับนี้ด้วยแล้ว

5.1.2 การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบมีหลักเกณฑ์ (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่มุ่งเน้นการเข้าถึงข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การศึกษาทั้งในกลุ่มประชาชนทั่วไปและผู้ให้บริการสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์

1) กลุ่มตัวอย่างประชาชนทั่วไป

แบบสอบถามชุดที่ 1 มีกลุ่มเป้าหมายเป็นประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะรายที่มีประสบการณ์ตรงในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระดับท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นสินเชื่อในระบบ นอกกระบบ หรือกึ่งนอกกระบบ โดยเฉพาะผู้ที่เคยใช้บริการสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์หรือมีความต้องการเข้าถึงบริการทางการเงินในระดับฐานราก โดยคณะผู้วิจัยเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างผ่านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานในระดับพื้นที่ อาทิ สำนักงานคลังจังหวัด ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ สถาบันการศึกษา รวมถึงการเผยแพร่แบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น สื่อสังคมออนไลน์และกลุ่มสนทนาในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลายในเชิงภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และพฤติกรรมทางการเงิน เป็นต้น

กระบวนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างนี้อยู่ภายใต้แนวคิดของเศรษฐศาสตร์พฤติกรรม (Behavioural Economics) และภาวะเหตุผลจำกัด⁶ (Bounded Rationality) ซึ่งตระหนักถึงข้อจำกัดด้านข้อมูล ความรู้ และความสามารถในการประมวลผลของประชาชนในแต่ละพื้นที่ ส่งผลให้การออกแบบการเก็บข้อมูลต้องคำนึงถึงความชัดเจนของแบบสอบถาม ความเรียบง่ายของภาษาที่ใช้และความเหมาะสมในบริบทของผู้ตอบแต่ละกลุ่ม

คณะผู้วิจัยได้กำหนดการเผยแพร่แบบสอบถามผ่านช่องทางหลัก 3 ช่องทาง เพื่อให้ครอบคลุมและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1.1) สถาบันการศึกษา ดำเนินการจัดส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังสถาบันการศึกษาและผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อขอความร่วมมือในการช่วยเผยแพร่แบบสอบถามให้กับกลุ่มนักศึกษา ผู้ปกครอง หรือบุคลากรในองค์กร รวมถึงลูกค้าหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ เพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายทางอาชีพและรายได้

1.2) ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ ช่องทางนี้มุ่งเน้นการเข้าถึงกลุ่มประชาชนที่มีประวัติการขอสินเชื่อหรือมีความสนใจด้านการเงินโดยเฉพาะ โดยการประสานงานกับผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์จะช่วยให้คณะผู้วิจัยสามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมายที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นเรื่องหนี้สินและการเข้าถึงแหล่งเงินทุน

1.3) สำนักงานคลังจังหวัด เป็นช่องทางสำคัญในการกระจายแบบสอบถามไปยังประชาชนในระดับพื้นที่ทั่วประเทศ โดยการประสานงานกับสำนักงานคลังจังหวัดจะช่วยแบบสอบถามเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในวงกว้างและมีความครอบคลุมในเชิงพื้นที่ ซึ่งจะทำให้สามารถวิเคราะห์ผลแบบสอบถามที่สะท้อนถึงพลวัตของปัญหาทางการเงินของประชาชนในแต่ละภูมิภาคได้อย่างแท้จริง

ทั้งนี้ ได้ดำเนินการเผยแพร่แบบสอบถามผ่าน Google Docs เพื่อความสะดวกโดยมีกระบวนการดังต่อไปนี้

⁶ Bounded Rationality (ภาวะเหตุผลจำกัด): แนวคิดจากเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมเสนอว่า มนุษย์ไม่ได้ตัดสินใจโดยใช้เหตุผลอย่างสมบูรณ์แบบ เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านข้อมูล เวลา และความสามารถในการประมวลผล ส่งผลให้การตัดสินใจมักขึ้นอยู่กับบริบทของสถานการณ์มากกว่าหลักเหตุผลสูงสุด

การจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ คณะผู้วิจัยได้จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์อย่างเป็นทางการเพื่อส่งไปยังหน่วยงานทั้ง 3 ช่องทางข้างต้น ซึ่งในหนังสือดังกล่าวจะมีการระบุวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม และขอความร่วมมือให้หน่วยงานประชาสัมพันธ์แบบสอบถามให้กับประชาชน

การเผยแพร่แบบสอบถาม หน่วยงานที่ได้รับความอนุเคราะห์จะดำเนินการเผยแพร่แบบสอบถามให้กับประชาชนผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ของหน่วยงาน สื่อสังคมออนไลน์ หรือการแจ้งประชาสัมพันธ์ภายใน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามจะถูกบันทึกและรวบรวมโดยอัตโนมัติในฐานข้อมูลของ Google Docs ซึ่งจะช่วยให้คณะผู้วิจัยสามารถเข้าถึงและวิเคราะห์ผลข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

การดำเนินการตามแนวทางข้างต้นคาดว่าจะช่วยให้คณะผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลที่สะท้อนถึงปัญหาทางการเงินของประชาชนได้อย่างรอบด้าน เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาแนวนโยบายทางการเงินที่มีความลึกซึ้งและสามารถรองรับความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

2) กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการกิจฟิโกไฟแนนซ์

แบบสอบถามชุดที่ 2 มีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ประกอบการกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ที่ได้รับใบอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง โดยคณะผู้วิจัยได้นำฐานข้อมูลผู้ประกอบการกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ของ สศค. ในการดำเนินการติดต่อประสานงานผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น อีเมล โทรศัพท์ เป็นต้น รวมถึงการประสานผ่านเครือข่ายสมาคมฟิโกไฟแนนซ์ประเทศไทย และสำนักงานคลังจังหวัดในพื้นที่ต่าง ๆ

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์อยู่ภายใต้กรอบแนวคิดของเศรษฐศาสตร์ต้นทุนธุรกรรม (Transaction Cost Economics) และข้อจำกัดเชิงสถาบัน (Institutional Constraints) ซึ่งมุ่งวิเคราะห์ต้นทุนเชิงระบบที่กิจการต้องเผชิญในการปฏิบัติงานภายใต้บริบทของกฎระเบียบ ตลอดจนการปรับตัวของผู้ประกอบการกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ต่อสภาพแวดล้อมที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้ จากการดำเนินการเก็บข้อมูลเมื่อเดือนเมษายน 2568 ผ่านระบบออนไลน์ สามารถสรุปจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

ตารางที่ 5.1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างและพื้นที่

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม	พื้นที่ครอบคลุม
1. ประชาชนทั่วไป	485 ราย	49 จังหวัดทั่วประเทศ
2. ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์	208 ราย	68 จังหวัดทั่วประเทศ

ที่มา : คณะผู้วิจัย (2568)

ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยมีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินนโยบายระบบการเงินภาคประชาชน ผ่านการให้สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในอดีตที่ผ่านมา เพื่อสะท้อนความเป็นจริงของสถานการณ์สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับอุปสงค์และอุปทานในระบบสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์อย่างแท้จริงต่อไป

5.1.3 วิธีการเก็บข้อมูล

งานวิจัยฉบับนี้ดำเนินการผ่านแบบสอบถามออนไลน์บนแพลตฟอร์ม Google Forms ซึ่งมีจุดเด่นคือผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเข้าถึงได้ง่าย รองรับการกรอกข้อมูลด้วยตนเองทั้งจากโทรศัพท์มือถือและคอมพิวเตอร์ โดยคณะผู้วิจัยได้ออกแบบและบริหารจัดการขั้นตอนการเก็บข้อมูลภาคสนามให้มีความเป็นระบบ และสอดคล้องกับหลักการวิจัยเชิงประจักษ์ ภายใต้กรอบแนวคิดของทฤษฎีต้นทุนธุรกรรม⁷ (Transaction Cost Theory) และ การเข้าถึงข้อมูล (Access to Information Theory) ซึ่งวิธีการดังกล่าวช่วยลดต้นทุนในการเข้าถึงข้อมูล และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงช่วยยกระดับคุณภาพของข้อมูลภาคสนามให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นได้

5.1.4 ขั้นตอนการดำเนินการเก็บข้อมูล

ประกอบด้วย

1) การเผยแพร่แบบสอบถาม

คณะผู้วิจัยจัดส่งลิงก์แบบสอบถามไปยังกลุ่มเป้าหมายผ่านเครือข่ายของหน่วยงานภาครัฐในระดับพื้นที่ ได้แก่ สำนักงานคลังจังหวัด มหาวิทยาลัยในภูมิภาค ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ รวมทั้งเผยแพร่ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook Line และกลุ่มสนทนาออนไลน์ในระดับจังหวัดและภูมิภาค เป็นต้น เพื่อให้สามารถกระจายแบบสอบถามได้อย่างครอบคลุมทั้งในเชิงภูมิศาสตร์และกลุ่มประชากรเป้าหมายที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มบทบาทของเครือข่ายท้องถิ่นและลดอุปสรรคด้านข้อมูลข่าวสารและสร้างความน่าเชื่อถือของกระบวนการวิจัย

2) การกำกับติดตามและกระตุ้นการตอบแบบสอบถาม

ในระหว่างการเก็บข้อมูล คณะผู้วิจัยมีการติดตามความคืบหน้าอย่างสม่ำเสมอ โดยวิเคราะห์อัตราการตอบแบบสอบถามในแต่ละพื้นที่ พร้อมทั้งดำเนินกิจกรรมกระตุ้นการมีส่วนร่วม

⁷ Transaction Cost Theory (ทฤษฎีต้นทุนธุรกรรม): แนวคิดจากเศรษฐศาสตร์สถาบันที่มองว่า การทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจไม่เกิดขึ้นอย่างไร้ต้นทุน แต่มีค่าใช้จ่ายแฝง เช่น ค่าค้นหาข้อมูล ค่าต่อรอง และค่าบริหารความเสี่ยง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดโครงสร้างและพฤติกรรมของสถาบันทางเศรษฐกิจ รวมถึงกิจการรายย่อยในระบบสินเชื่อ

ของกลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง เช่น การแจ้งเตือนผ่านช่องทางออนไลน์ และการติดต่อผ่านตัวแทนเครือข่าย ในท้องถิ่น เพื่อเพิ่มอัตราการตอบกลับ (Response Rate) และลดความเอนเอียงของกลุ่มตัวอย่าง (Sampling Bias) โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่มีข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีหรือมีแนวโน้มเข้าถึงข้อมูลน้อย (Underserved Population)

3) การตรวจสอบคุณภาพข้อมูล

ข้อมูลที่คณะผู้วิจัยได้รับจะผ่านการกลั่นกรองเบื้องต้น โดยใช้เทคนิคการทำความสะอาดข้อมูล (Data Cleaning) และตรวจสอบตรรกะภายในของคำตอบ (Internal Consistency Check) เพื่อคัดกรองรายการที่ไม่สมบูรณ์ การตอบแบบสุ่ม หรือมีลักษณะที่อาจสะท้อนถึงข้อมูลเทียม เช่น การใช้เวลากรอกแบบสอบถามที่สั้นผิดปกติ คำตอบที่ซ้ำซ้อน หรือไม่สอดคล้องกันภายในชุดคำถามเดียวกัน ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลเชิงปริมาณที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ในลำดับถัดไป

เมื่อผ่านขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูลแล้ว ข้อมูลทั้งหมดจะถูกจัดเก็บและแปลงให้อยู่ในรูปแบบไฟล์ CSV เพื่อนำเข้าสู่โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติมาตรฐาน ได้แก่ SPSS และ Stata ซึ่งจะใช้สำหรับการจัดทำสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และการวิเคราะห์เชิงลึกในประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผลการวิเคราะห์จะถูกนำเสนออย่างเป็นระบบในบทต่อไปของรายงานฉบับนี้

5.2 การเก็บข้อมูลปฐมภูมิด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในการศึกษารั้วนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ กลไกการดำเนินงาน และข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับระบบสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ โดยมุ่งเน้นศึกษาจากมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ ซึ่งครอบคลุมทั้งหน่วยงานกำกับดูแล ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ และภาคประชาสังคมในพื้นที่

การเก็บข้อมูลดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพที่สามารถเข้าถึงข้อมูลเฉพาะเจาะจงที่ไม่สามารถได้รับจากแบบสอบถามเชิงปริมาณได้ ทั้งนี้ การสัมภาษณ์เชิงลึกจะมุ่งเน้นสอบถามข้อมูลจากประสบการณ์ตรง และข้อเสนอแนะที่มีนัยต่อการออกแบบนโยบายสาธารณะ ทั้งนี้กระบวนการเก็บข้อมูลอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดของเศรษฐศาสตร์สถาบัน (Institutional Economics) และ เศรษฐศาสตร์พฤติกรรม (Behavioural Economics) ซึ่งมุ่งทำความเข้าใจพลวัตของการตัดสินใจและกลไกที่กำหนดพฤติกรรมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายใต้บริบทของข้อจำกัดเชิงสถาบัน และข้อมูล

5.2.1 แนวทางการสัมภาษณ์

คณะผู้วิจัยใช้แนวคำถามในลักษณะกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview Guide) โดยออกแบบคำถามให้มีความยืดหยุ่น สามารถครอบคลุมประเด็นหลักตามกรอบแนวคิดการวิจัย ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนมุมมองหรือประสบการณ์ที่อาจอยู่นอกเหนือคำถามที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ซึ่งเป็นวิธีการที่เหมาะสมต่อการศึกษาประเด็นเชิงนโยบายที่มีความซับซ้อน หลากหลายและเปลี่ยนแปลงตามบริบทกระบวนการสัมภาษณ์ให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเปิดเผย โดยการใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม ใช้ระยะเวลาโดยเฉลี่ย 45 – 60 นาทีต่อกลุ่ม

พร้อมขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลในการบันทึกเสียงเพื่อวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์ข้อมูลภายหลัง โดยปฏิบัติตามหลักจริยธรรมงานวิจัยทางสังคมอย่างเคร่งครัด

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะถูกถอดความเป็นลายลักษณ์อักษร (Transcription) และนำเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์โดยใช้วิธี วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ควบคู่กับการจัดกลุ่มเชิงประเด็น (Thematic Coding) เพื่อจำแนกแนวโน้ม รูปแบบ และความแตกต่างของมุมมองในประเด็นที่เกี่ยวข้อง โดยครอบคลุมถึงความสอดคล้องของข้อมูลในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีความแตกต่างกัน ข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง (Institutional Constraints) และช่องว่างทางนโยบาย (Policy Gaps) ที่อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของระบบ สิ้นเชื้อฟิโกไฟแนนซ์

ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพนี้จะถูกนำไปสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณในบทถัดไป เพื่อสร้างมิติการวิเคราะห์ที่ครอบคลุมทั้งระดับพฤติกรรมและระดับโครงสร้าง อันจะนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายที่มีความยืดหยุ่นกับบริบทจริงและสามารถขับเคลื่อนได้อย่างเป็นรูปธรรมในระดับพื้นที่

5.2.2 วิธีการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกในการศึกษารุ่นนี้ดำเนินการโดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ร่วมกับการคัดเลือกแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) ซึ่งเหมาะสมกับการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นการเข้าถึงผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ตรงเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนนโยบายสิ้นเชื้อฟิโกไฟแนนซ์ ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ โดยตั้งอยู่บนสมมติฐานสำคัญของแนวคิดเศรษฐศาสตร์เชิงสถาบัน (Institutional Economics) ที่ให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจบริบท โครงสร้างแรงจูงใจ และข้อจำกัดเชิงระบบที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในระบบสิ้นเชื้อระดับฐานรากที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในการขับเคลื่อน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสะท้อนความหลากหลายของมุมมองและบริบท คณะผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลให้ครอบคลุม 3 กลุ่มหลัก ประกอบด้วย

1) **ผู้บริหารของหน่วยงานของรัฐส่วนกลาง** เช่น สศค. ธปท. รวมถึงหน่วยงานอื่น ๆ ที่อยู่ภายใต้ระบบนิเวศของการประกอบธุรกิจสิ้นเชื้อฟิโกไฟแนนซ์ เป็นต้น ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและโครงสร้างกฎระเบียบของสิ้นเชื้อฟิโกไฟแนนซ์ระดับประเทศ

2) **เจ้าหน้าที่ของรัฐที่สังกัดหน่วยงานของรัฐในส่วนภูมิภาค** เช่น สำนักงานคลังจังหวัด ธปท. ประจำภูมิภาค รวมถึงหน่วยงานอื่น ๆ ที่อยู่ภายใต้ระบบนิเวศของการประกอบธุรกิจสิ้นเชื้อฟิโกไฟแนนซ์ เป็นต้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับการกำกับ ติดตาม และประสานการดำเนินงานในระดับภูมิภาค

3) **ผู้ประกอบการธุรกิจสิ้นเชื้อฟิโกไฟแนนซ์** จากหลายภูมิภาคทั่วประเทศ เพื่อสะท้อนสถานการณ์การดำเนินธุรกิจที่ผ่านมา ความท้าทายในการปฏิบัติตามข้อกำหนด และบทบาทของกิจการรายย่อยในการประกอบธุรกิจสิ้นเชื้อฟิโกไฟแนนซ์

ทั้งนี้ การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่มดำเนินการอย่างมีหลักเกณฑ์ โดยคำนึงถึงความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ ลักษณะของพื้นที่ (เมือง ชนบท พื้นที่เกษตรกรรม) และลักษณะของบทบาทสิ้นเชื้อฟิโกไฟแนนซ์ ทั้งนี้ เพื่อให้การวิเคราะห์ในเชิงลึกสามารถสะท้อนความซับซ้อนและพลวัตของสิ้นเชื้อฟิโกไฟแนนซ์ได้อย่างรอบด้าน และนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายที่มีความยืดหยุ่นกับข้อเท็จจริงและเหมาะสมกับบริบทในแต่ละพื้นที่ทั่วประเทศ

5.2.3 แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในการศึกษานี้ใช้แนวคำถามในลักษณะ กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Guide) ซึ่งได้รับการออกแบบภายใต้กรอบแนวคิดการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion) แนวทางการกำกับดูแลสินเชื่อรายย่อยของภาครัฐ และการ วิเคราะห์เชิงสถาบัน (Institutional Analysis) เพื่อให้สามารถรวบรวมข้อมูลที่มีความลึกซึ้ง สะท้อนประสบการณ์จริง มุมมองเชิงระบบ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผู้ให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่มเป้าหมายได้อย่างครอบคลุม โดยแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ได้รับการออกแบบให้มีความยืดหยุ่น โดยสามารถปรับเปลี่ยนลำดับ หรือขยายความเพิ่มเติมตามบริบทของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละราย เพื่อเอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่มีคุณค่า และสามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงกับบริบทเชิงพื้นที่ที่แตกต่างกันเพื่อให้ครอบคลุมมิติที่หลากหลายของระบบสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ คณะผู้วิจัยได้จัดกลุ่มแนวคำถามให้สอดคล้องกับลักษณะของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และ (2) ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ โดยมีประเด็นคำถามครอบคลุมหัวข้อสำคัญ ดังต่อไปนี้

1) มุมมองต่อบทบาทของพีโกไฟแนนซ์ในระบบการเงินของประเทศไทย

ผู้ให้ข้อมูลถูกเชิญชวนให้สะท้อนความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งระบบพีโกไฟแนนซ์ รวมถึงการประเมินความเหมาะสมของกลไกดังกล่าวในฐานะเครื่องมือของรัฐที่ใช้ในการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของประชาชนระดับฐานราก โดยเฉพาะในบริบทที่ระบบการเงินกระแสหลักไม่สามารถตอบสนองได้อย่างครอบคลุม นอกจากนี้ ยังเปิดโอกาสให้แสดงความเห็นเกี่ยวกับศักยภาพของสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์เพื่อเติมเต็มช่องว่างของตลาดสินเชื่อในระดับพื้นที่

2) ประสบการณ์ในการดำเนินงานหรือการมีส่วนร่วมกับสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์

ประเด็นในส่วนนี้มุ่งวิเคราะห์ประสบการณ์ตรงของผู้ให้ข้อมูลในฐานะผู้ประกอบการ ผู้กำกับดูแล หรือผู้สนับสนุนในชุมชน โดยเน้นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างของกิจการ กระบวนการให้บริการ ตลอดจนหลักเกณฑ์ในการปล่อยสินเชื่อ การบริหารความเสี่ยง และการติดตามหนี้สิน นอกจากนี้ ยังรวมถึงประเด็นเกี่ยวกับความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในเชิงพื้นที่

3) ข้อจำกัดและความท้าทายที่พบในการดำเนินงาน

ประเด็นนี้มีเป้าหมายเพื่อศึกษาข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและข้อท้าทายเชิงปฏิบัติที่ผู้เกี่ยวข้องต้องเผชิญ อาทิ ความเข้มงวดของกฎระเบียบ และความซับซ้อนของข้อกำหนดด้านการกำกับดูแล (Compliance Burden) ปัญหาเกี่ยวกับข้อจำกัดทางเทคนิค ความพร้อมของทรัพยากรบุคคล ตลอดจนข้อจำกัดในการเข้าถึงเทคโนโลยี นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับปัญหาในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะเปราะบาง หรือกลุ่มที่ถูกละเลยออกจากระบบการเงินอย่างเป็นทางการ

4) กลไกความร่วมมือระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

การสัมภาษณ์ในส่วนนี้มุ่งวิเคราะห์โครงสร้างความร่วมมือเชิงสถาบันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบาย กำกับดูแล และดำเนินการในภาคสนาม โดยพิจารณา ระดับของการบูรณาการข้อมูล การแบ่งปันทรัพยากร และความต่อเนื่องของการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ทั้งนี้ ยังรวมถึงการพิจารณาปัจจัยเอื้อและอุปสรรคที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการประสานงานในเชิงพื้นที่

5) ข้อเสนอเชิงนโยบายและวิสัยทัศน์ต่ออนาคตของระบบฟิโกลไฟแนนซ์

ประเด็นสุดท้ายมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะจากผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนานโยบายที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อฟิโกลไฟแนนซ์ ไม่ว่าจะเป็นข้อเสนอ ในการปรับปรุงมาตรการส่งเสริม การแก้ไขหรือยืดหยุ่นกฎระเบียบ การเสริมสร้างขีดความสามารถ เชิงโครงสร้าง และการสนับสนุนทรัพยากรในระยะยาวตลอดจนแนวคิดเกี่ยวกับทิศทางของระบบสินเชื่อ รายย่อยภายใต้การกำกับในอนาคตซึ่งเชื่อมโยงกับเป้าหมายด้านความยั่งยืนของระบบการเงินภาคประชาชน

ทั้งนี้ เพื่อความโปร่งใสของกระบวนการวิจัย และเพื่อให้สามารถตรวจสอบ แนวทางการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในเชิงวิชาการได้อย่างครบถ้วน คณะผู้วิจัยได้จัดแนบแนวคำถาม ฉบับเต็มที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจฟิโกลไฟแนนซ์ ไว้ในภาคผนวก ของรายงานฉบับนี้

5.2.4 ขั้นตอนการสัมภาษณ์เชิงลึก

การดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกในครั้งนี้เป็นหนึ่งในกระบวนการสำคัญของการเก็บ ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงลึกที่ครอบคลุมสถานการณ์ปัจจุบัน และสะท้อน บริบทที่แท้จริงของระบบสินเชื่อฟิโกลไฟแนนซ์ ทั้งจากมุมมองของผู้ปฏิบัติในพื้นที่ ผู้กำหนดนโยบาย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับชุมชน โดยมีขั้นตอนสำคัญที่เชื่อมโยงต่อเนื่องกันอย่างเป็นระบบ ดังนี้

1) การประสานงานและเตรียมความพร้อมก่อนการสัมภาษณ์

คณะผู้วิจัยเริ่มต้นกระบวนการโดยการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) เพื่อให้ สามารถเข้าถึงผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ตรงที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อฟิโกลไฟแนนซ์ ทั้งในด้าน การกำกับดูแล การดำเนินธุรกิจ และการสนับสนุนในระดับพื้นที่ จากนั้นดำเนินการติดต่อประสานงานล่วงหน้า กับผู้ให้ข้อมูล โดยส่งเอกสารประกอบการสัมภาษณ์ ได้แก่ หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วยเอกสารแนะนำโครงการวิจัย (Research Introduction Letter) และประเด็นคำถามที่จะใช้ ประกอบการสัมภาษณ์

2) การดำเนินการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ดำเนินในลักษณะของการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - structured Interview) โดยใช้แนวคำถามที่ออกแบบตามกรอบแนวคิดของการวิจัย แต่เปิดพื้นที่ให้ ผู้ให้ข้อมูลสามารถขยายความ แสดงความคิดเห็น หรือเสนอประเด็นใหม่ได้อย่างอิสระ บทบาทของผู้วิจัย ในขั้นตอนนี้ คือ การทำหน้าที่เป็น ผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ซึ่งให้ความสำคัญกับบรรยากาศ ที่เป็นมิตร เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และมุ่งเน้นการรับฟังอย่างมีส่วนร่วมโดยการเลือกวิธีการ สัมภาษณ์ขึ้นอยู่กับความสะดวกของผู้ให้ข้อมูลและบริบทในพื้นที่ โดยแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบหลัก ได้แก่

2.1) การสัมภาษณ์โดยตรงในพื้นที่ (Face-to-Face Interview)

2.2) การสัมภาษณ์ผ่านระบบออนไลน์ (Online Interview) ผ่านแพลตฟอร์ม ที่ผู้ให้ข้อมูลคุ้นเคย เช่น Zoom Google Meet เป็นต้น

3) การบันทึกเสียงและการถอดความข้อมูล

ภายหลังจากได้รับความยินยอมอย่างเป็นทางการจากผู้ให้ข้อมูล คณะผู้วิจัย ได้ดำเนินการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์โดยใช้เครื่องมือที่มีคุณภาพสูง และดำเนินการถอดความ (Verbatim

Transcription) ข้อมูลเสียงเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างละเอียดเพื่อรักษาความครบถ้วนและความถูกต้องของถ้อยคำ แนวคิด และบริบทที่ผู้ให้ข้อมูลต้องการสื่อ

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อความที่ได้จากการถอดเสียงจะนำเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้เทคนิคการจัดหมวดหมู่เชิงประเด็น (Thematic Categorization) เพื่อจำแนกและกลั่นกรองสาระสำคัญที่ปรากฏในข้อมูล อันได้แก่ มุมมองเชิงนโยบายและการรับรู้ต่อสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและข้อท้าทายในการดำเนินงาน กลไกความร่วมมือระหว่างภาคส่วนในพื้นที่ และข้อเสนอแนะต่อการกำกับดูแล การสนับสนุนจากรัฐและการพัฒนาในระยะยาว

ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพดังกล่าวไม่เพียงแต่สะท้อนภาพรวมของระบบจากมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงเท่านั้น แต่ยังเป็นรากฐานสำคัญในการสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบายที่มีความเชื่อมโยงกับข้อเท็จจริงในพื้นที่ และสามารถตอบสนองต่อเป้าหมายด้านความยั่งยืนของระบบการเงินภาคประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

5.2.5 ข้อสังเกตเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

จากกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งครอบคลุมทั้งผู้กำหนดนโยบาย เจ้าหน้าที่ภาครัฐในระดับภูมิภาค และผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ พบศักยภาพเชิงนโยบายและข้อจำกัดเชิงระบบของกลไกสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ในบริบทของประเทศไทย โดยมีประเด็นสำคัญ 3 ด้านดังนี้

1) บทบาทของพิโกไฟแนนซ์ในฐานะทางเลือกทางการเงินที่เข้าถึงได้

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นในทิศทางเดียวกันว่า สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์เป็น “กลไกเสริม” ที่มีความจำเป็นต่อระบบการเงินไทย โดยเฉพาะในบริบทของประชาชนกลุ่มฐานรากที่เผชิญกับข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินขนาดใหญ่ ซึ่งมักมีเงื่อนไขที่เข้มงวดกว่า ทั้งนี้ พิโกไฟแนนซ์มีบทบาทสำคัญในการลดการพึ่งพาแหล่งเงินกู้นอกระบบ และช่วยสนับสนุนนโยบายการเงินภาคประชาชน (Financial Inclusion) โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ชนบทหรือกลุ่มเปราะบางที่ถูกกีดกันจากระบบสถาบันการเงิน (Financially Excluded Groups)

2) ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและความท้าทายด้านการกำกับดูแล

แม้สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์จะสามารถตอบสนองความต้องการสินเชื่อระยะสั้นได้ในระดับหนึ่ง แต่จากการสัมภาษณ์พบว่า ระบบยังเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ ทั้งในด้านการรับรู้ของประชาชนที่ยังไม่เข้าใจบทบาทและคุณลักษณะเฉพาะของสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์อย่างชัดเจน ตลอดจนข้อจำกัดด้านทรัพยากรของหน่วยงานกำกับดูแลในระดับพื้นที่ ที่ยังไม่สามารถติดตาม กำกับ หรือสนับสนุนผู้ประกอบการได้อย่างทั่วถึงนอกจากนี้ ยังมีประเด็นเกี่ยวกับการขาดกลไกติดตามหลังการปล่อยสินเชื่อ ซึ่งส่งผลให้ความสามารถในการบริหารความเสี่ยงของระบบโดยรวมยังคงอยู่ในระดับที่จำกัด

3) ข้อเสนอเชิงนโยบายและแนวทางการพัฒนาในระยะยาว

จากมุมมองของผู้ให้ข้อมูล พบว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์จำเป็นต้องอาศัยการยกระดับความเข้าใจของสาธารณชนเกี่ยวกับพิโกไฟแนนซ์ให้เป็นอย่างมากกว่ากลไกสินเชื่อ แต่ต้องเป็นเครื่องมือเชิงสังคม ที่มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ทั้งนี้ มีข้อเสนอให้ส่งเสริมกลไกความร่วมมือแบบพหุภาคีระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในระดับพื้นที่ เพื่อให้การสนับสนุน

ผู้รู้และผู้ประกอบการมีความต่อเนื่องและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทั้งด้านข้อมูล กลไกสนับสนุน และโครงสร้างสถาบันที่สามารถตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 สรุปบทเรียนที่ได้รับ

จากกระบวนการเก็บข้อมูลภาคสนามทั้งในมิติของการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยสามารถรวบรวมข้อมูลที่มีความหลากหลาย ครอบคลุม และสะท้อนความเป็นจริงของบริบทเชิงพื้นที่และโครงสร้างของระบบสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยสามารถสรุปสาระสำคัญของกระบวนการได้ใน 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

5.3.1 ความครบถ้วนและความหลากหลายของข้อมูลที่จัดเก็บได้ การจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณผ่านแบบสอบถามออนไลน์ทั้ง 2 ชุด ได้แก่ 1) แบบสอบถามสำหรับประชาชนทั่วไป และ 2) แบบสอบถามสำหรับผู้ประกอบธุรกิจพีโกไฟแนนซ์ โดยแนวทางดังกล่าวมีจุดประสงค์เพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะหลากหลายทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และภูมิศาสตร์ โดยเก็บข้อมูลจากประชาชนทั่วไปจำนวน 485 ราย ครอบคลุม 49 จังหวัดทั่วประเทศ และจากผู้ประกอบธุรกิจพีโกไฟแนนซ์ที่ได้รับใบอนุญาตอย่างเป็นทางการจำนวน 208 ราย จากหลากหลายภูมิภาค ทั้งนี้ แบบสอบถามได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมายภายใต้กรอบแนวคิดด้านเศรษฐศาสตร์พฤติกรรม และข้อจำกัดเชิงสถาบัน ขณะเดียวกัน การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลจากทั้งระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ และภาคธุรกิจ สามารถให้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีความลึกซึ้ง สะท้อนความซับซ้อนของระบบสินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านการกำกับดูแล การดำเนินธุรกิจ ความร่วมมือเชิงพื้นที่ หรือข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาในระยะยาว

5.3.2 อุปสรรคเชิงปฏิบัติในกระบวนการเก็บข้อมูล แม้การดำเนินงานในภาพรวมจะเป็นไปตามแผนที่กำหนด แต่คณะผู้วิจัยพบข้อจำกัดบางประการในภาคสนาม อาทิ ความยากลำบากในการเข้าถึงกลุ่มประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ชนบทห่างไกลหรือไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีออนไลน์ รวมถึงการประสานงานเพื่อนัดหมายสัมภาษณ์กับเจ้าหน้าที่ในระดับนโยบาย ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาและความเชื่อมโยงเชิงเครือข่าย นอกจากนี้ยังพบข้อมูลบางส่วนจากแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์หรือตอบอย่างไม่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งจำเป็นต้องคัดกรองออกก่อนนำเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์

5.3.3 แนวทางการประมวลผลข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ในบทถัดไป ข้อมูลเชิงปริมาณจะถูกจัดระเบียบและนำเข้าสู่การวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม SPSS และ Stata โดยใช้ทั้งสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติเชิงวิเคราะห์ (Inferential Statistics) เพื่ออธิบายพฤติกรรมทางการเงิน การเข้าถึงสินเชื่อ และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจะถูกถอดความอย่างละเอียดและนำไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการจัดกลุ่มประเด็นตามธีม (Thematic Categorization) เพื่อสกัดข้อค้นพบที่มีนัยสำคัญในเชิงระบบและนโยบาย

การเก็บข้อมูลทั้งสองมิติดังกล่าวจะเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการวิเคราะห์ในบทที่ 6 ซึ่งจะนำเสนอผลการศึกษารายละเอียดเป็นระบบ พร้อมเชื่อมโยงข้อมูลจากหลากหลายแหล่งเพื่อสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่และความเป็นจริงในระดับปฏิบัติ

บทที่ 6

ผลการสำรวจความคิดเห็นจากประชาชน ผู้ประกอบการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บทนี้จะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นจากประชาชน ผู้ประกอบการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผ่านแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน ผ่านการให้สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (พิโกไฟแนนซ์) โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคจากการให้สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ โดยอาศัยหลักฐานเชิงประจักษ์ พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางเชิงนโยบายที่เหมาะสมและยั่งยืน เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของประชาชนในระดับฐานรากอย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบและครอบคลุม ทั้งในเชิงปริมาณผ่านการใช้แบบสอบถามออนไลน์ด้วย Google Form ซึ่งสามารถเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างได้ในวงกว้าง และเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ อาทิ หน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแล ผู้ประกอบธุรกิจ และประชาชนผู้ใช้บริการ ผลการศึกษาในบทนี้จะวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะบูรณาการ โดยใช้กรอบแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์พฤติกรรม เศรษฐศาสตร์สถาบัน และการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ เป็นพื้นฐานสำคัญในการตีความและเชื่อมโยงผลการเก็บข้อมูลเข้ากับบริบทเชิงพื้นที่และโครงสร้างที่แท้จริงของการดำเนินงานพิโกไฟแนนซ์ในประเทศไทย การนำเสนอผลในบทนี้แบ่งออกเป็นสามส่วนหลัก ได้แก่

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม

ส่วนนี้จะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการรวบรวมแบบสอบถามจำนวน 2 ชุด ซึ่งออกแบบมาเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันดังนี้

1.1 แบบสอบถามสำหรับประชาชนทั่วไป ได้รับการตอบกลับจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 485 ราย ครอบคลุม 49 จังหวัดทั่วประเทศ ข้อมูลจากแบบสอบถามชุดนี้จะช่วยสะท้อนมุมมองและประสบการณ์ของประชาชนต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ความต้องการสินเชื่อ การรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับพิโกไฟแนนซ์ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่อาจเผชิญในการเข้าถึงสินเชื่อในระบบ

1.2 แบบสอบถามสำหรับผู้ประกอบธุรกิจพิโกไฟแนนซ์ ได้รับการตอบกลับจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 208 ราย จาก 68 จังหวัด ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญจากฝั่งผู้ให้บริการสินเชื่อ โดยจะช่วยให้เข้าใจถึงรูปแบบการดำเนินงาน ข้อจำกัดทางกฎระเบียบ ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการความเสี่ยง การประเมินความสามารถในการชำระหนี้ของลูกค้า และความท้าทายที่ผู้ประกอบการเผชิญในการขยายบริการพิโกไฟแนนซ์

ข้อมูลจากแบบสอบถามทั้งสองชุดนี้ได้รับการวิเคราะห์อย่างละเอียดด้วย สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายลักษณะเชิงประชากร พฤติกรรมการกู้ยืมและให้กู้ยืม ความเข้าใจเกี่ยวกับสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ และนโยบาย และสถิติเชิงวิเคราะห์ (Inferential Statistics) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการเข้าถึงสินเชื่อในระดับพื้นที่ รวมถึงปัจจัยทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และผู้ให้บริการทางการเงิน

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

ส่วนนี้จะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้กรอบแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์สถาบันและการวิเคราะห์เชิงนโยบาย เพื่อตีความมุมมองที่หลากหลายจากผู้ให้ข้อมูลในระดับต่าง ๆ ได้แก่ ผู้กำหนดนโยบายและผู้บริหารจากหน่วยงานภาครัฐที่กำลังดูแลในระดับนโยบาย เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการอนุมัติและติดตามสินเชื่อในระดับภาคปฏิบัติ และผู้บริหารรวมถึงผู้ประกอบการฟิโกไฟแนนซ์ในระดับภาคการบริหารธุรกิจ โดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะถูกนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อระบุประเด็นสำคัญและระบุถึงรูปแบบที่เกิดขึ้นซ้ำและการจำแนกประเด็นที่คล้ายคลึงกัน (Thematic Coding) เพื่อจัดกลุ่มประเด็นและระบุข้อค้นพบเชิงประเด็น ซึ่งการวิเคราะห์เชิงคุณภาพดังกล่าวจะช่วยสะท้อนข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง กลไกความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เป็นรูปธรรมซึ่งสามารถนำไปใช้ขับเคลื่อนในเชิงพื้นที่ได้จริง

3. การสังเคราะห์ผลการศึกษาและข้อค้นพบเชิงระบบ

ส่วนสุดท้ายนี้เป็นการสังเคราะห์และเชื่อมโยงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้าด้วยกันเพื่อระบุ ประเด็นสำคัญที่มีนัยเชิงนโยบาย (Policy-relevant Findings) ที่เป็นองค์รวม ซึ่งจะครอบคลุมในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ศักยภาพของระบบฟิโกไฟแนนซ์ในการเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยลดปัญหานี้ นอกกระบบและเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินให้แก่ประชาชนฐานราก ปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีผลต่อการดำเนินงาน เช่น กฎระเบียบ ข้อจำกัดด้านบุคลากร การเข้าถึงข้อมูล และการประสานงานระหว่างหน่วยงาน และแนวโน้มการพัฒนาในระยะยาว เพื่อยกระดับนโยบายฟิโกไฟแนนซ์ให้มีความยั่งยืนและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์และข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษานี้ จะเป็นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์และเชิงลึกที่สำคัญสำหรับการสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในบทถัดไป โดยมุ่งเน้นความเชื่อมโยงกับข้อเท็จจริงในภาคสนาม ความเหมาะสมเชิงสถาบัน ตลอดจนความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติภายใต้บริบททางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

6.1 ผลการจัดเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์

ในส่วนนี้จะนำเสนอผลการจัดเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ (Online Questionnaire) โดยอาศัย Google Forms ที่ออกแบบมาเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาทางการเงินของประชาชน และประเมินบทบาทของสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ที่เป็นหนึ่งในกลไกส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินในระดับฐานราก เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ครอบคลุมและมีความน่าเชื่อถือสำหรับการวิเคราะห์เชิงวิชาการ โดยมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญ 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ประชาชนทั่วไป และ 2) ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ ซึ่งเป็นผู้ให้บริการภายใต้การกำกับของกระทรวงการคลัง

ทั้งนี้ การวิเคราะห์ผลการจัดเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามทั้งสองชุดนี้ จะเป็นรากฐานสำคัญเพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สามารถตอบสนองต่อความจำเป็นทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างตรงจุด พร้อมทั้งเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเงินในระดับจุลภาคได้อย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรม โดยมีรายละเอียดของแบบสอบถามแต่ละชุดและผลการวิเคราะห์ ดังนี้

6.1.1 แบบสอบถามชุดที่ 1 สำหรับประชาชนทั่วไป

1) ผลการตอบแบบสอบถามชุดที่ 1

จากการสอบถามตั้งแต่วันที่ 10 – 30 เมษายน 2568 มีประชาชนทั่วไปร่วมตอบแบบสอบถามชุดจำนวน 485 ราย โดยสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ตลอดจนภูมิฐานะและลักษณะถิ่นที่อยู่อาศัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) เพศ (Sex) จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 485 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 321 ราย คิดเป็นร้อยละ 66.2 ในขณะเดียวกัน มีกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นเพศชาย จำนวน 160 ราย คิดเป็นร้อยละ 33.0 นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่ต้องการระบุเพศของตนเองอีกจำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 0.8

(2) อายุ (Age) จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 485 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 30 – 49 ปี โดยกลุ่มอายุที่มีจำนวนมากที่สุดคือช่วง 40 – 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.9 ตามมาด้วยกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุระหว่าง 30 – 39 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.8

(3) สถานภาพสมรส (Marital Status) จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 485 ราย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จำนวน 213 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 43.9 มีสถานภาพสมรสและอยู่กับคู่สมรส ตามมาด้วยกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสถานภาพโสด จำนวน 179 ราย คิดเป็นร้อยละ 36.9

(4) ระดับการศึกษา (Education Level) จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 485 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งมีจำนวนสูงถึง 218 ราย คิดเป็นร้อยละ 44.9 ตามมาด้วยกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามที่สำเร็จการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรี ซึ่งมีจำนวน 112 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.1

(5) อาชีพ (Occupation) จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 485 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มากกว่า 287 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 59.2 ประกอบอาชีพข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามมาด้วยกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ลูกจ้างรายวัน อาชีพอิสระ จำนวน 65 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 13.4 และประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 40 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 8.2

(6) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (Monthly Income) และแหล่งที่มาของรายได้ (Source of Income) จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 485 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 160 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 33.0 มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 10,001 – 20,000 บาทต่อเดือน ตามมาด้วยกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 69 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 14.2 มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 5,001 – 10,000 บาทต่อเดือน ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามมากกว่า 398 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 82.1 มีรายได้จากการทำงานประจำ

(7) ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน (Monthly Expenses) จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 345 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 135 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 27.8 มีภาระค่าใช้จ่ายประมาณ 5,001 – 10,000 บาทต่อเดือน ตามมาด้วยกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 125 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 25.8 มีภาระค่าใช้จ่ายต่อเดือน ประมาณ 10,001 – 20,000 บาทต่อเดือน ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 279 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 78.1 มีภาระต้องดูแลสมาชิกท่านอื่น ๆ ในครอบครัวอย่างน้อย 1 คนขึ้นไป

(8) ภูมิลำเนา (Province) และลักษณะที่อยู่อาศัย (Type of Residence) จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 485 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 257 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 53.0 อยู่ในจังหวัดพื้นที่ภาคเหนือ ตามมาด้วยกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 74 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 15.3 อยู่ในจังหวัดพื้นที่ภาคตะวันตก จำนวน 49 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 10.1 อยู่ในจังหวัดพื้นที่ภาคกลาง อย่างไรก็ตาม มีกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 60 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 12.4 ไม่ระบุภูมิลำเนาของตนเอง ทั้งนี้ กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 279 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 57.5 พักอาศัยในบ้านพักส่วนตัวที่ปลอดภาระผ่อนชำระแล้ว ตามมาด้วยกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 114 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 23.5 พักอาศัยในบ้านพักส่วนตัวที่ยังมีภาระผ่อนชำระอยู่

จากคำตอบที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามในส่วนที่ 1 สะท้อนลักษณะประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 485 ราย พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุระหว่าง 31 – 50 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และประกอบอาชีพในภาครัฐ เช่น ข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ ทั้งนี้ ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 10,001 – 20,000 บาท และมีภาระค่าใช้จ่ายในระดับใกล้เคียงกัน สำหรับด้านภูมิลำเนา พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคเหนือและภาคกลาง โดยส่วนมากอาศัยในบ้านพักส่วนตัวที่ปลอดภาระผ่อนชำระแล้ว และมีภาระในการดูแลสมาชิกในครอบครัวอย่างน้อยหนึ่งคน โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 6.1

ตารางที่ 6.1 สรุปผลการตอบแบบสอบถามชุดที่ 1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

หัวข้อของข้อมูล	รายละเอียด	กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม (N=485)	
		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	160	33.0
	หญิง	321	66.2
	ไม่ต้องการระบุ	4	0.8
อายุ	ต่ำกว่า 20 ปี	4	0.8
	ระหว่าง 20 - 24 ปี	24	4.9
	ระหว่าง 25 - 29 ปี	34	7.0
	ระหว่าง 30 - 34 ปี	59	12.2
	ระหว่าง 35 - 39 ปี	66	13.6
	ระหว่าง 40 - 44 ปี	69	14.2
	ระหว่าง 45 - 49 ปี	76	15.7
	ระหว่าง 50 - 54 ปี	56	11.5
	ระหว่าง 55 - 59 ปี	49	10.1
	60 ปี ขึ้นไป	48	9.9
สถานภาพการสมรส	โสด	179	36.9
	ไม่ได้จดทะเบียนสมรส (แต่อยู่ด้วยกัน)	36	7.4
	จดทะเบียนสมรสแต่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน	19	3.9
	จดทะเบียนสมรสและอยู่ด้วยกัน	213	43.9
	หม้าย	20	4.1
	หย่าร้าง/แยกทาง/เลิกกัน (ไม่ได้อยู่ด้วยกันแล้ว)	18	3.7
ระดับการศึกษา	ไม่ได้ศึกษา	3	0.6
	ต่ำกว่าประถมศึกษา	7	1.4
	ประถมศึกษา	49	10.1
	มัธยมศึกษาตอนต้น	17	3.5
	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	57	11.8
	ปวส./อนุปริญญา	22	4.5
	ปริญญาตรี	218	44.9
	สูงกว่าปริญญาตรี	112	23.1

		กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม (N=485)	
หัวข้อของข้อมูล	รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ	ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ	287	59.2
	รับจ้างทั่วไป/ลูกจ้างรายวัน/อาชีพอิสระ	65	13.4
	เกษตรกร	40	8.2
	พ่อค้า/แม่ค้า	30	6.2
	พนักงานเอกชน	27	5.6
	นักเรียน/นักศึกษา	20	4.1
	เจ้าของกิจการ (เช่น บริษัท ห้างหุ้นส่วน เป็นต้น)	6	1.2
	ว่างงาน	1	0.2
	อื่น ๆ	9	1.9
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	1 - 5,000 บาท	5	1.0
	5,001 - 10,000 บาท	69	14.2
	10,001 - 20,000 บาท	160	33.0
	20,001 - 30,000 บาท	67	13.8
	30,001 - 40,000 บาท	49	10.1
	40,001 - 50,000 บาท	51	10.5
	50,001 - 100,000 บาท	64	13.2
	มากกว่า 100,000 บาท	17	3.5
	ไม่มีรายได้	3	0.6
แหล่งที่มาของรายได้	รายได้จากการทำงานประจำ	398	82.1
	รายได้จากธุรกิจส่วนตัว	37	7.6
	รายได้จากครอบครัว/บุคคลใกล้ชิด	29	6.0
	รายได้จากเงินช่วยเหลือหรือสวัสดิการของรัฐ	9	1.9
	ไม่มี	1	0.2
	อื่น ๆ	11	2.3
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน	1 - 5,000 บาท	69	14.2
	5,001 - 10,000 บาท	135	27.8
	10,001 - 20,000 บาท	125	25.8
	20,001 - 30,000 บาท	61	12.6

		กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม (N=485)	
หัวข้อของข้อมูล	รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
	30,001 - 40,000 บาท	37	7.6
	40,001 - 50,000 บาท	33	6.8
	50,001 - 100,000 บาท	18	3.7
	มากกว่า 100,000 บาท	3	0.6
	ไม่มีค่าใช้จ่าย	4	0.8
ภาระการดูแลสมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัว	1 คน	90	18.6
	2 คน	125	25.8
	3 คน	104	21.4
	4 คน	40	8.2
	มากกว่า 4 คน	20	4.1
	ไม่มี	106	21.9
ภูมิสำเนา	พื้นที่ภาคเหนือ	257	53.0
	พื้นที่ภาคตะวันตก	74	15.3
	พื้นที่ภาคกลาง	49	10.1
	พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	28	5.8
	พื้นที่ภาคใต้	14	2.9
	พื้นที่ภาคตะวันออก	3	0.6
	ไม่ระบุ	60	12.4
ลักษณะที่อยู่อาศัย	บ้านส่วนตัว (ปลอดภาระผ่อน)	279	57.5
	บ้านส่วนตัว (มีภาระผ่อน)	114	23.5
	บ้านเช่า/คอนโดเช่า	39	8.0
	ที่พักของพ่อแม่/คู่สมรส	7	1.4
	ที่พักของญาติ/ผู้อื่น	4	7.0
	บ้านพักสวัสดิการ	10	2.1
	อื่น ๆ	2	0.4

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

ส่วนที่ 2 ประสพการณ์การเข้าถึงสินเชื่อ เพื่อให้สามารถประเมินภาพรวมของสถานการณ์หนี้สินในระดับครัวเรือนอย่างรอบด้าน การศึกษาวิจัยฉบับนี้จึงให้ความสำคัญกับการรวบรวม

ข้อมูลเกี่ยวกับภาระหนี้สินของผู้ตอบแบบสอบถามในปัจจุบัน ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยเฉพาะแหล่งที่มาของเงินกู้ วัตถุประสงค์ในการกู้ยืม ประเภทของสินเชื่อที่ใช้ รูปแบบการชำระคืนหนี้ ตลอดจนประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ในบางช่วงเวลาข้อมูลจากหมวดนี้จะช่วยให้สามารถทำความเข้าใจระดับความเปราะบางทางการเงินของประชาชน ความสามารถในการบริหารจัดการหนี้ และพฤติกรรมทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการกู้ยืมและการผ่อนชำระได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาหนี้ครัวเรือน และกำหนดแนวทางการพัฒนานโยบายทางการเงินที่สามารถช่วยลดภาระหนี้และเสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจระดับจุลภาคได้อย่างยั่งยืน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) สถานะการเป็นหนี้ (Outstanding Debt Status) จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 485 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 326 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 67.2 ยังคงมีภาระหนี้สิน โดยในกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามที่มีภาระหนี้สินอยู่มีจำนวน 135 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 41.4 ของกลุ่มที่มีภาระหนี้สินอยู่มีบัญชีหนี้สินกับสถาบันการเงิน เฉพาะกิจของรัฐ ยกตัวอย่างเช่น ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ หรือ ธกส. เป็นส่วนใหญ่ รองลงมาเป็นธนาคารพาณิชย์ จำนวน 68 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 20.9 และสหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน จำนวน 46 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 14.1 ตามลำดับ

(2) วัตถุประสงค์การกู้ยืม (Borrowing Purposes) จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามและยังคงมีภาระหนี้สิน จำนวน 326 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 142 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 43.6 ของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามชื่อดังกล่าว มีภาระหนี้สินเพื่อนำไปใช้ในการอุปโภคและบริโภค ตามมาด้วยกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 71 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 21.8 ของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามชื่อดังกล่าว มีภาระหนี้สินจากการซื้อสิ่งหาหาริมทรัพย์ และกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 35 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 10.7 ของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามชื่อดังกล่าว มีภาระหนี้สินจากการซื้อรถยนต์ ตามลำดับ

ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามชื่อดังกล่าวส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 51.2 อาศัยการกู้ยืมแบบมีหลักประกัน และกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามชื่อดังกล่าวส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 87.1 มีรูปแบบการชำระเงินและอัตราดอกเบี้ยแบบลดต้นลดดอก (Effective Rate)

(3) รูปแบบการชำระหนี้เงินกู้ (Type of Debt Repayment) จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามและยังคงมีภาระหนี้สิน จำนวน 326 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามสอบ จำนวน 187 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 57.4 ของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามชื่อดังกล่าว ชำระภาระหนี้สินเต็มจำนวน ในขณะเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 102 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 31.3 ของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามชื่อดังกล่าว กลับจ่ายชำระตามเกณฑ์ขั้นต่ำที่ผู้กู้กำหนด

(4) ประสบปัญหารายได้ไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ (Experiencing problems with inadequate income for debt repayment) จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 485 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 297 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 61.2 ไม่เคยประสบปัญหาดังกล่าว ในขณะเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 188 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 38.8 เคยประสบปัญหาดังกล่าว

ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามที่ประสบปัญหารายได้ไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ จำนวน 42 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 22.3 ของกลุ่มที่เคยประสบปัญหา พบว่าอาศัยแนวทางการหารายได้เสริม ขณะที่แนวทางการลดค่าใช้จ่าย แนวทางการกู้ยืมเงินในระบบ และแนวทางการขอความช่วยเหลือจากครอบครัว/ญาติ/เพื่อน/คนรู้จัก มีจำนวนเท่ากันในแต่ละแนวทางที่ 35 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 18.6 โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 6.2

ตารางที่ 6.2 สรุปผลการตอบแบบสอบถามชุดที่ 1 ส่วนที่ 2 ประสบการณ์การเข้าถึงสินเชื่อ

หัวข้อของข้อมูล	รายละเอียด	กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม (N=485)	
		จำนวน	ร้อยละ
สถานะการเป็นหนี้	มี	326	67.2
	-> มีบัญชีหนี้สินกับสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ	135	41.4
	-> มีบัญชีหนี้สินกับธนาคารพาณิชย์	68	20.9
	-> มีบัญชีหนี้สินกับสหกรณ์	46	14.1
	-> มีบัญชีหนี้สินกับนาโนไฟแนนซ์หรือ P-loan	19	5.8
	-> มีบัญชีหนี้สินกับพิโกไฟแนนซ์	15	4.6
	-> อื่น ๆ	43	13.2
	ไม่มี	159	32.8
วัตถุประสงค์การกู้ยืม (ของผู้ที่มีสถานะการเป็นหนี้ 326 ราย)	หนี้เพื่ออุปโภค/บริโภค	142	43.6
	หนี้บ้าน	71	21.8
	หนี้รถยนต์	35	10.7
	หนี้เพื่อการประกอบอาชีพ	28	8.6
	หนี้บัตรเครดิต/บัตรกดเงินสด	27	8.3
	หนี้เพื่อการศึกษา	11	3.4
	หนี้ผ่อนชำระสินค้า	4	1.2
	หนี้รถจักรยานยนต์	2	0.6
	อื่น ๆ	6	1.8
หลักประกันการกู้ยืม (ของผู้ที่มีสถานะการเป็นหนี้ 326 ราย)	มีหลักประกัน	167	51.2
	ไม่มีหลักประกัน	159	48.8
รูปแบบการชำระเงินและอัตราดอกเบี้ย (ของผู้ที่มีสถานะการเป็นหนี้ 326 ราย)	ลดต้นลดดอก	284	87.1
	ดอกเบี้ย	34	10.4

		กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม (N=485)	
หัวข้อของข้อมูล	รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
	ไม่ระบุ	8	2.5
รูปแบบการผ่อนชำระ (ของผู้ที่มีสถานะการเป็นหนี้ 326 ราย)	ชำระหนี้เต็มจำนวน	187	57.4
	จ่ายขั้นต่ำตามที่ผู้ให้กู้กำหนด	102	31.3
	จ่ายเฉพาะดอกเบี้ย	15	4.6
	จ่ายเฉพาะเงินต้น	6	1.8
	ไม่ชำระหนี้	2	0.6
	ไม่ระบุ	14	4.3
การประสบปัญหารายได้ไม่เพียงพอในการชำระหนี้	เคย	188	38.8
	-> ใช้แนวทางการหารายได้เสริม	42	22.3
	-> ใช้แนวทางการลดค่าใช้จ่าย	35	18.6
	-> ใช้แนวทางการกู้ยืมเงินในระบบ	35	18.6
	-> ใช้แนวทางการขอความช่วยเหลือจากครอบครัว/ญาติ/เพื่อน/คนรู้จัก	35	18.6
	-> อื่น ๆ	41	21.8
	ไม่เคย	297	61.2

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

ส่วนที่ 3 ประสบการณ์ในการกู้หนี้ยืมสินนอกระบบ เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบการเงินภาคประชาชนได้อย่างครอบคลุม การศึกษาวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถามในการกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนนอกระบบ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการกู้ยืม เหตุผลที่เลือกใช้แหล่งเงินทุนนอกระบบ วัตถุประสงค์ของการกู้ยืมช่องทางในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนนอกระบบ และปัญหาที่เกิดขึ้นจากการกู้ยืมในลักษณะดังกล่าว ทั้งนี้ ข้อมูลจากหมวดนี้จะช่วยให้สามารถเข้าใจแรงจูงใจ ความจำเป็น และข้อจำกัดของกลุ่มเป้าหมายที่นำไปสู่การหันไปพึ่งพาแหล่งทุนที่อยู่นอกเหนือการกำกับดูแลของรัฐ ตลอดจนสะท้อนถึงช่องว่างในระบบสินเชื่ออย่างเป็นทางการที่ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง ข้อมูลในหมวดนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดนโยบายการแก้ไขหนี้สินนอกระบบอย่างเป็นระบบและยั่งยืน โดยสามารถใช้ประกอบการออกแบบมาตรการทางการเงินที่ตอบโจทยความจำเป็นเชิงพฤติกรรมของผู้กู้ และเสริมสร้างการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบอย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) ประสบการณ์การกู้ยืมจากแหล่งเงินนอกระบบ (Experiences of Borrowing from Informal Sources) จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 485 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 450 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 92.8 ไม่มีประสบการณ์การกู้ยืม

เงินจากแหล่งเงินนอกระบบ อย่างไรก็ตามก็ดี กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 35 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 7.2 มีประสบการณ์การกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนนอกระบบ

กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์การกู้ยืมจากแหล่งเงินนอกระบบมากกว่าร้อยละ 54.3 และ 17.1 ของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยกู้จากนอกระบบให้เหตุผลถึงการเข้าถึงแหล่งเงินนอกระบบเพราะได้เงินเร็ว และขั้นตอนไม่ยุ่งยาก ตามลำดับ

(2) แหล่งการเข้าถึงแหล่งเงินนอกระบบ (Source of Informal Lending)

จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยกู้หนี้ยืมสินนอกระบบ จำนวน 35 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 91.4 ของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามชื่อดังกล่าว กู้ยืมจากญาติ เพื่อน หรือคนรู้จัก

กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 60 ให้เหตุผลของการกู้ยืมจากแหล่งเงินนอกระบบเพื่อนำไปใช้ในการอุปโภคหรือบริโภคในชีวิตประจำวัน ตามมาด้วย กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 14.3 ให้เหตุผลของการกู้ยืมจากแหล่งเงินนอกระบบเพื่อใช้อุปการะ หรือส่งให้กับสมาชิกในครอบครัว ทั้งนี้ กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ที่เคยใช้บริการแหล่งเงินนอกระบบมากกว่าร้อยละ 91.4 เป็นหนี้เจ้าหนี้ประมาณ 1 – 2 ราย

(3) จวตการผ่อนชำระและจำนวนการผ่อนเฉลี่ยโดยเฉลี่ยตัวจวต

(Installment Terms and Average Installment Amount) จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยกู้หนี้ยืมสินนอกระบบ จำนวน 35 ราย พบว่า ร้อยละ 80.0 ของกลุ่มตัวอย่างมีกำหนดการผ่อนชำระเป็นรายเดือน ตามมาด้วย ร้อยละ 8.6 มีกำหนดการผ่อนชำระเป็นรายวัน ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มียอดชำระเฉลี่ย 1,001 – 5,000 บาทต่อจวต

(4) อัตราดอกเบี้ยและหลักทรัพย์ที่ใช้ประกอบการกู้ยืมจากแหล่งเงินนอกระบบ

(Interest rates and securities used for borrowing from informal lenders) จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยกู้หนี้ยืมสินนอกระบบ จำนวน 35 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 51.4 ของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามชื่อดังกล่าว ถูกกำหนดให้ชำระดอกเบี้ยในอัตราที่น้อยกว่าร้อยละ 10 ต่อเดือน ตามมาด้วยกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 37.1 ของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามชื่อดังกล่าว ถูกกำหนดให้ชำระดอกเบี้ยในอัตราระหว่างร้อยละ 10 แต่ไม่เกินร้อยละ 20 ต่อเดือน

ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ที่เคยใช้บริการแหล่งเงินนอกระบบมากกว่าร้อยละ 80.0 ไม่ต้องใช้หลักประกันประกอบการกู้ยืมเงิน

(5) การตระหนักรู้ถึงการมีอยู่ของสายด่วน 1359 (Awareness of the existence of the 1359 hotline)

จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 485 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 355 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 73.2 ไม่เคยได้ยินสายด่วน 1359 มาก่อน ตามมาด้วย กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 70 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 14.4 เคยได้ยินข้อมูลเกี่ยวกับสายด่วน 1359 แต่ไม่ทราบว่าเกี่ยวข้องกับอะไร

(6) ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานภาครัฐเพื่อสนับสนุนการลดการพึ่งพาหนี้

นอกระบบ (Recommendations for government agencies to support the reduction of reliance

on informal lending) จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 485 ราย พบว่า ข้อเสนอแนะ 3 อันดับแรกที่กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ามีส่วนสำคัญในการสนับสนุนการลดการพึ่งพาหนี้นอกระบบ ได้แก่ 1) เพิ่มแหล่งเงินกู้ประเภทใหม่ ซึ่งมีใช้สินเชื่อที่มีในระบบเดิม คิดเป็นร้อยละ 42.9 2) ลดอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อในระบบ คิดเป็นร้อยละ 22.9 และ 3) ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเงินและหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 20.0 ตามลำดับ

จากการศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 485 ราย พบว่า ร้อยละ 7.2 มีประสบการณ์ในการกู้ยืมเงินนอกระบบ โดยมีปัจจัยหลักในการตัดสินใจกู้ยืมคือ ความรวดเร็วของกระบวนการและขั้นตอนที่ปราศจากความยุ่งยากซับซ้อน แหล่งเงินกู้ที่พึ่งพาส่วนใหญ่มาจาก เครือข่ายความสัมพันธ์ส่วนบุคคล เช่น ญาติหรือเพื่อน วัตถุประสงค์ของการกู้ยืมส่วนใหญ่เพื่ออุปโภคบริโภค รูปแบบการผ่อนชำระที่พบมากที่สุดคือ รายเดือน โดยมีจำนวนเงินผ่อนชำระเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1,001 - 5,000 บาทต่องวด อัตราดอกเบี้ยที่กำหนดส่วนใหญ่อยู่ที่ ต่ำกว่าร้อยละ 10 ต่อเดือน และที่สำคัญคือ มากกว่าร้อยละ 80 ของการกู้ยืมไม่จำเป็นต้องใช้หลักประกัน นอกจากนี้ ผลการสำรวจยังชี้ให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ (ร้อยละ 73.2) ไม่มีความตระหนักถึงการมีอยู่ของสายด่วน 1359 เพื่อสนับสนุนการลดการพึ่งพาหนี้นอกระบบ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สำคัญต่อภาครัฐได้แก่ การพัฒนาแหล่งเงินกู้ประเภทใหม่ การลดอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อในระบบ และการให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการหนี้สิน โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 6.3

ตารางที่ 6.3 สรุปผลการตอบแบบสอบถามชุดที่ 1 ส่วนที่ 3 ประสบการณ์ในการกู้หนี้นอกระบบ

		กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม (N=485)	
หัวข้อของข้อมูล	รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
การกู้หนี้นอกระบบ	เคยมีหนี้นอกระบบ	35	7.2
	-> กู้เพราะได้เงินเร็ว	19	54.3
	-> กู้เพราะขั้นตอนไม่ยุ่งยาก	6	17.1
	-> กู้เพราะไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้	4	11.4
	-> กู้เพราะไม่ต้องมีหลักประกัน	4	11.4
	-> อื่น ๆ	2	5.7
	ไม่เคยมีหนี้นอกระบบ	450	92.8
แหล่งเงินนอกระบบ(ของผู้ที่เคยกู้หนี้นอกระบบ 35 ราย)	ญาติ/เพื่อน/คนรู้จัก	32	91.4
	นายทุนในพื้นที่	3	8.6
เหตุผลในการกู้เงินนอกระบบ (ของผู้ที่เคยกู้หนี้นอกระบบ 35 ราย)	ใช้จ่ายอุปโภค/บริโภคในชีวิตประจำวัน	21	60.0
	ใช้เลี้ยงดู/ส่งเงินให้ครอบครัว	5	14.3
	ลงทุนประกอบอาชีพ	2	5.7

		กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม (N=485)	
หัวข้อของข้อมูล	รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
	จ่ายค่ารักษาพยาบาล	2	5.7
	อื่น ๆ	5	14.3
มีเจ้าหน้าที่นอกระบบในคราวเดียวกัน สูงสุดกี่ราย (ของผู้ที่เคยกู้หนี้ นอกระบบ 35 ราย)	1 ราย	16	45.7
	2 ราย	16	45.7
	อื่น ๆ	3	8.6
งวดการผ่อนชำระ(ของผู้ที่เคยกู้หนี้ นอกระบบ 35 ราย)	รายวัน	3	8.6
	รายเดือน	28	80.0
	รายปี	2	5.7
	รายรอบการเก็บเกี่ยวผลผลิต การเกษตร	1	2.9
	ไม่ระบุ	1	2.9
ยอดหนี้นอกระบบที่ต้องชำระเฉลี่ย ต่องวด (ของผู้ที่เคยกู้หนี้ นอกระบบ 35 ราย)	น้อยกว่า 1,000 บาทต่องวด	1	2.9
	1,001 - 5,000 บาทต่องวด	22	62.9
	5,001 - 10,000 บาทต่องวด	4	11.4
	อื่น ๆ	8	22.9
อัตราดอกเบี้ยที่ถูกกำหนด โดยเจ้าหน้าที่นอกระบบ (ต่อเดือน) (ของผู้ที่เคยกู้หนี้นอกระบบ 35 ราย)	น้อยกว่าร้อยละ 10	18	51.4
	ร้อยละ 10 แต่ไม่เกินร้อยละ 20	13	37.1
	ร้อยละ 20 แต่ไม่เกินร้อยละ 50	2	5.7
	ไม่ระบุ	2	5.7
หลักประกันประกอบการกู้ยืมเงิน นอกระบบ(ของผู้ที่เคยกู้หนี้นอก ระบบ 35 ราย)	ไม่มีหลักประกัน	28	80.0
	บัตร ATM	2	5.7
	วางโฉนดที่ดินเป็นประกัน (ไม่จำนอง)	2	5.7
	อื่น ๆ	3	8.6
รู้จักสายด่วน 1359 และรู้ว่า มีหน้าที่อะไร	เคยมีหนี้นอกระบบ	35	7.2
	->ไม่เคยได้ยินมาก่อน	25	71.4
	->เคยได้ยิน แต่ไม่ทราบว่าทำ หน้าที่อะไร	5	14.3
	->ให้ข้อมูลสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์	4	11.4

		กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม (N=485)	
หัวข้อของข้อมูล	รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
	->ให้คำปรึกษาการแก้ไขปัญหาหนี้ นอกระบบ	1	2.9
	ไม่เคยมีหนี้นอกระบบ	450	92.8
	->ไม่เคยได้ยินมาก่อน	330	73.3
	->เคยได้ยิน แต่ไม่ทราบว่าทำ หน้าที่อะไร	65	14.4
	->ให้ข้อมูลสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์	13	2.9
	->ให้คำปรึกษาการแก้ไขปัญหาหนี้ นอกระบบ	42	9.3
ภาครัฐควรดำเนินการอย่างไรเพื่อ ลดการพึ่งพาหนี้นอกระบบ (ของผู้ที่เคยกู้หนี้นอกระบบ 35 ราย) เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ	เพิ่มแหล่งเงินกู้ประเภทใหม่ ซึ่งมีใช้ สินเชื่อที่มีในระบบเดิม	15	42.9
	ลดอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อในระบบ	8	22.9
	ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเงิน และหนี้สิน	7	20.0
	ส่งเสริมให้มีงานทำ	1	2.9
	ลดเงื่อนไขของกู้เงินในระบบและ เพิ่มวงเงินกู้	1	2.9

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

ส่วนที่ 4 ประสพการณ์การใช้บริการสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ เพื่อให้สามารถประเมินบทบาทของสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ในฐานะทางเลือกทางการเงินที่อยู่ในระบบได้อย่างครอบคลุม การศึกษาวิจัยฉบับนี้จึงได้ออกแบบหมวดคำถามเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประสพการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยใช้บริการสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ทั้งในแง่ของเหตุผลที่เลือกใช้บริการ แหล่งข้อมูลที่ทำให้รู้จักผลิตภัณฑ์สินเชื่อดังกล่าว วัตถุประสงค์ของการกู้ยืม ขั้นตอนและกระบวนการในการขอสินเชื่อ ระยะเวลาในการอนุมัติ ความสะดวกในการติดต่อกับผู้ให้บริการ ตลอดจนความพึงพอใจต่อบริการที่ได้รับ นอกจากนี้ หมวดคำถามนี้ยังครอบคลุมถึงปัญหา อุปสรรค หรือข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้นในการใช้บริการสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ เช่น ความเข้าใจในเงื่อนไขสัญญา อัตราดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียม และกระบวนการติดตามหนี้ เพื่อให้สามารถสะท้อนภาพรวมของประสพการณ์ผู้ใช้บริการในเชิงลึก โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) การตระหนักรู้การมีอยู่ของสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 485 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 315 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 64.9 ไม่รู้จักสินเชื่อประเภทดังกล่าว ในขณะที่เดียวกัน กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 170 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 35.1 รู้จักสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์

ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามที่รู้จักสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ส่วนใหญ่ รับรู้การมีอยู่ของสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ผ่านอินเทอร์เน็ต สื่อสังคมออนไลน์ คิดเป็นร้อยละ 49.4 ตามมาด้วย พนักงานสินเชื่อแนะนำคิดเป็นร้อยละ 21.8 ตามลำดับ

(2) ประสบการณ์ในการกู้ยืมและเหตุผลในการกู้ยืมสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์

จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามที่รู้จักสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ จำนวน 170 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 75.9 ของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อดังกล่าว ไม่เคยกู้ยืมสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 21.2 ของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามข้อดังกล่าว เคยใช้บริการกู้ยืมสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์

เหตุผลสำคัญที่กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามดังกล่าวเลือกใช้บริการ กู้ยืมเงินจากสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) กู้ง่าย ได้เงินเร็ว คิดเป็นร้อยละ 69.4 ของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามข้อดังกล่าว 2) ดอกเบี้ยต่ำ คิดเป็นร้อยละ 11.1 ของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามข้อดังกล่าว และ 3) อยู่ใกล้ เดินทางสะดวก คิดเป็นร้อยละ 11.1 ของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามข้อดังกล่าว ตามลำดับ

(3) มุมมองของสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ต่อการสนับสนุนนโยบายการเงินภาคประชาชน

จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามที่รู้จักและเคยกู้ยืมสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ จำนวน 36 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 97.2 เชื่อว่าสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ มีส่วนสำคัญที่จะช่วยลดการพึ่งพาหนี้นอกระบบ และเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่สนับสนุนให้ประชาชนรายย่อย สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้ นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ยินดีจะใช้บริการ หากในอนาคตภาครัฐมีการดำเนินนโยบายเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสินเชื่อในระบบในลักษณะที่คล้ายกับสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์

(4) ปัญหาจากการใช้บริการสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์

จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามที่รู้จักและเคยกู้ยืมสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ จำนวน 36 ราย พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประสบปัญหาจากการใช้บริการสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ 3 ปัญหาหลัก ประกอบด้วย 1) วงเงินสินเชื่อที่ได้รับไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 50.0 2) อัตราดอกเบี้ยไม่เหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 8.3 และ 3) ถูกปฏิเสธการให้สินเชื่อ คิดเป็นร้อยละ 8.3 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม พบว่าร้อยละ 13.9 ไม่เคยพบปัญหาในการใช้บริการพิโกไฟแนนซ์

จากการสำรวจผู้ตอบแบบสอบถาม 485 ราย พบว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 64.9) ไม่รู้จักสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ มีเพียง ร้อยละ 35.1 ที่รู้จัก โดยรับรู้ผ่าน อินเทอร์เน็ต/สื่อสังคมออนไลน์ (ร้อยละ 49.4) และพนักงานสินเชื่อแนะนำ (ร้อยละ 21.8) ในกลุ่มผู้ที่รู้จักสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ (170 ราย) มากกว่าร้อยละ 75.9 ไม่เคยใช้บริการ มีเพียงร้อยละ 21.2 ที่เคยใช้ เหตุผลหลักในการเลือกใช้ คือ กู้ง่าย ได้เงินเร็ว (ร้อยละ 69.4) ตามมาด้วยดอกเบี้ยต่ำ และอยู่ใกล้ เดินทางสะดวก (อย่างละร้อยละ 11.1) ผู้ที่รู้จักและเคยใช้สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ (36 ราย) เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 97.2) เชื่อว่าสินเชื่อนี้ช่วยลดการพึ่งพาหนี้นอกระบบ และเป็นช่องทางให้ประชาชนรายย่อยเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้ อย่างไรก็ตาม ปัญหาหลักที่พบจากการใช้บริการคือ วงเงินสินเชื่อไม่เพียงพอ (ร้อยละ 50.0) ตามมาด้วยอัตราดอกเบี้ยไม่เหมาะสมและการถูกปฏิเสธสินเชื่อ (อย่างละร้อยละ 8.3) ทั้งนี้ มีร้อยละ 13.9 ที่ไม่พบปัญหาใดๆ จากการใช้บริการพิโกไฟแนนซ์ โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 6.4

ตารางที่ 6.4 สรุปผลการตอบแบบสอบถามชุดที่ 1 ส่วนที่ 4 ประสิทธิภาพการให้บริการสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์

หัวข้อของข้อมูล	รายละเอียด	กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม (N=485)	
		จำนวน	ร้อยละ
รู้จักสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ	รู้จัก	170	35.1
	-> อินเทอร์เน็ต/สื่อสังคมออนไลน์	84	49.4
	-> พนักงานสินเชื่อแนะนำ	37	21.8
	-> โทรศัพท์	36	21.2
	-> ป้ายโฆษณา	35	20.6
	-> เพื่อน/ครอบครัว/คนรู้จักแนะนำ	29	17.1
	-> สื่อสิ่งพิมพ์ (หนังสือพิมพ์, นิตยสาร)	28	16.5
	ไม่รู้จัก	315	64.9
เคยกู้ยืมสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ (ของผู้ที่รู้จักสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ 170 ราย)	เคย	36	21.2
	-> กู้ง่าย ได้เงินเร็ว	25	69.4
	-> ดอกเบี้ยต่ำ	4	11.1
	-> อยู่ใกล้/เดินทางสะดวก	4	11.1
	-> ไม่เช็คเครดิตบูโร	1	2.8
	-> ไม่มีหลักประกัน	1	2.8
	-> รู้จักกับผู้ให้บริการ/พนักงาน	1	2.8
	ไม่เคย	129	75.9
	ไม่ระบุ	5	2.9
สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์สามารถช่วยลดการพึ่งพา หนี้นอกระบบได้หรือไม่ (ของผู้ที่รู้จักและเคยกู้ยืมสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ 36 ราย)	ได้	35	97.2
	ไม่ได้	1	2.8
หากมีโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบที่เหมาะสม เช่น สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ท่านจะสนใจใช้บริการ หรือไม่ (ของผู้ที่รู้จักและเคยกู้ยืมสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ 36 ราย)	สนใจ	33	91.7
	ไม่สนใจ	2	5.6
	ไม่ระบุ	1	2.8
ปัญหาที่พบจากการใช้บริการสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ (ของผู้ที่รู้จักและเคยกู้ยืมสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ 36 ราย) เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ	วงเงินสินเชื่อที่ได้รับไม่เพียงพอ	18	50.0
	ไม่เคยพบปัญหา	5	13.9
	อัตราดอกเบี้ยไม่เหมาะสม	3	8.

		กลุ่มผู้ตอบ แบบสอบถาม (N=485)	
หัวข้อของข้อมูล	รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
	ถูกปฏิเสธการให้สินเชื่อ	3	8.3

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะ เพื่อให้สามารถรวบรวมมุมมองจากผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับหนี้สิน ทั้งจากแหล่งเงินทุนนอกระบบและในระบบ ตลอดจนการใช้บริการสินเชื่อรายย่อยต่าง ๆ ได้อย่างครอบคลุม การศึกษาวิจัยฉบับนี้จึงได้ออกแบบหมวดคำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางที่เห็นว่าสามารถช่วยแก้ไขปัญหานี้นอกระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน เนื้อหาในหมวดนี้ครอบคลุมถึงข้อเสนอแนะในการพัฒนาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบให้สอดคล้องกับความจำเป็นทางการเงินของประชาชนในชีวิตจริง เช่น การปรับปรุงเงื่อนไขในการขอสินเชื่อให้เหมาะสมกับผู้มีรายได้น้อย การให้บริการที่โปร่งใสและเป็นธรรม หรือการส่งเสริมผลิตภัณฑ์สินเชื่อที่มีเงื่อนไขที่ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้กู้ นอกจากนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามยังสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทและมาตรการของภาครัฐ หน่วยงานกำกับดูแล และสถาบันที่เกี่ยวข้อง เช่น ความเห็นต่อการดำเนินมาตรการช่วยเหลือหนี้ การให้ความรู้ทางการเงิน การส่งเสริมช่องทางการให้คำปรึกษาด้านหนี้ ตลอดจนข้อเสนอแนะในการออกแบบนโยบายสาธารณะหรือโครงการที่สามารถป้องกันการเข้าสู่วงจรหนี้นอกระบบในอนาคต โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสนับสนุนให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งเงินทุน จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 485 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามได้เลือก 3 อันดับแรก ที่จะมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้แก่ 1) ให้ข้อมูลหรือประชาสัมพันธ์สินเชื่อที่มีอยู่ให้แก่ประชาชน 2) ลดอัตราดอกเบี้ยให้เหมาะสมกับประชาชนรายได้น้อย และ 3) เพิ่มประเภทหลักประกันให้แก่ประชาชน ตามลำดับ

(2) ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐเพื่อสนับสนุนประชาชน จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 485 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้เลือก 3 อันดับแรก ที่อยากให้หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนประชาชน ได้แก่ 1) ลดอัตราดอกเบี้ยของสินเชื่อ 2) สนับสนุนสินเชื่อฉุกเฉินสำหรับเหตุการณ์เร่งด่วน และ 3) ให้สินเชื่อสำหรับผู้ที่มีหลักประกันตามลำดับ

(3) มุมมองสำหรับประชาชนที่ยังขาดความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 485 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้เลือก 3 อันดับแรก ที่มีส่วนสำคัญที่ส่งผลให้ประชาชนยังขาดความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ ได้แก่ 1) รายได้ต่ำหรือไม่รายได้ไม่แน่นอน คิดเป็นร้อยละ 42.1 2) ขั้นตอนการขอสินเชื่อยุ่งยากเกินไป คิดเป็นร้อยละ 28.2 และ 3) ขาดความรู้เกี่ยวกับแหล่งเงินทุนในระบบที่มีอยู่ คิดเป็นร้อยละ 15.1 ตามลำดับ

(4) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบริการของสินเชื่อในระบบที่ประชาชนอยากได้ ในอนาคต จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 485 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบ

แบบสอบถามส่วนใหญ่ได้เลือก 3 อันดับแรก ที่ประชาชนเสนอให้ปรับปรุงเกี่ยวกับบริการของสินเชื่อในระบบ ได้แก่ 1) สินเชื่อรูปแบบออนไลน์ ที่สามารถเข้าถึงง่ายและให้บริการอย่างรวดเร็ว คิดเป็นร้อยละ 55.7 2) บริการให้คำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 23.3 และ 3) การเพิ่มจุดให้บริการสินเชื่อในพื้นที่ต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 19.6 ตามลำดับ

สำหรับข้อเสนอแนะจากผลสำรวจผู้ตอบแบบสอบถาม 485 ราย เสนอแนะการแก้ไขปัญหาหนี้สินและการเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยมีประเด็นหลักประกอบด้วย ในส่วนของข้อเสนอแนะ 3 อันดับแรกในการสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนคือ การให้ข้อมูลสินเชื่อ ลดอัตราดอกเบี้ยสำหรับผู้มีรายได้น้อย และเพิ่มประเภทหลักประกัน สำหรับภาครัฐ ควรลดดอกเบี้ยสินเชื่อ สนับสนุนสินเชื่อฉุกเฉิน และให้สินเชื่อแก่ผู้ไม่มีหลักประกัน โดยสาเหตุหลักที่ประชาชนเข้าไม่ถึงแหล่งทุนในระบบ ได้แก่ รายได้ต่ำ/ไม่แน่นอน (ร้อยละ 42.1) ขั้นตอนการขอสินเชื่อยุ่งยาก (ร้อยละ 28.2) และขาดความรู้เรื่องแหล่งเงินทุน (ร้อยละ 15.1) และส่วนบริการสินเชื่อในระบบที่ประชาชนต้องการในอนาคตคือ สินเชื่อออนไลน์ที่รวดเร็ว (ร้อยละ 55.7), บริการให้คำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ (ร้อยละ 23.3) และการเพิ่มจุดให้บริการสินเชื่อ (ร้อยละ 19.6) โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 6.15

ตารางที่ 6.5 สรุปผลการตอบแบบสอบถามชุดที่ 1 ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

หัวข้อของข้อมูล	รายละเอียด	กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม (N=485)	
		จำนวน	ร้อยละ
สิ่งที่ควรปรับปรุงเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ	ให้ข้อมูลหรือประชาสัมพันธ์สินเชื่อที่เหมาะสมกับประชาชน	298	61.4
	ลดดอกเบี้ยสินเชื่อให้เหมาะสมกับประชาชนรายได้น้อย	291	60.0
	เพิ่มประเภทหลักประกัน	57	11.8
อยากให้หน่วยงานรัฐช่วยประชาชนในเรื่องใดมากที่สุด เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ	ช่วยลดดอกเบี้ยสินเชื่อ	319	65.8
	มีสินเชื่อฉุกเฉินสำหรับเหตุการณ์เร่งด่วน	188	38.8
	ให้สินเชื่อสำหรับผู้ที่ไม่ใช่หลักประกัน	186	38.4
	จัดอบรมเรื่องการจัดการเงินและการลดหนี้	131	27.0
ปัญหาหลักที่ทำให้ประชาชนบางคนยังเข้าไม่ถึงแหล่งเงินทุนในระบบ	รายได้ต่ำหรือไม่แน่นอน	204	42.1
	ขั้นตอนการขอสินเชื่อยุ่งยากเกินไป	137	28.2
	ขาดความรู้เรื่องแหล่งเงินทุนที่มีอยู่	73	15.1
	ต้องใช้หลักประกัน เช่น บ้านหรือที่ดิน	62	12.8
	อื่น ๆ	9	1.9
หากต้องการขอสินเชื่อในระบบ ท่านอยากให้มีการแบบใด	สมัครสินเชื่อออนไลน์ ง่ายและรวดเร็ว	270	55.7
	มีเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษาในพื้นที่	113	23.3

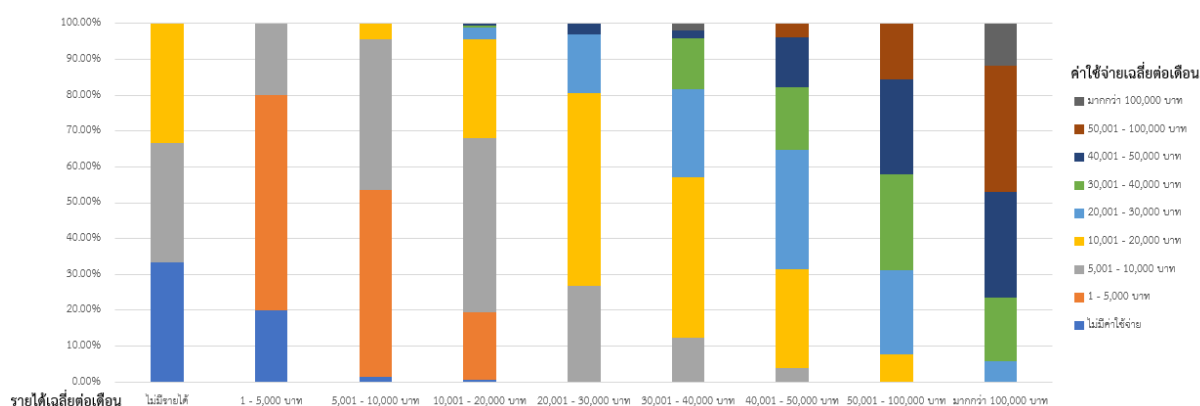
		กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม (N=485)	
หัวข้อของข้อมูล	รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
	เพิ่มบริการสินเชื่อที่ชุมชน เช่น ธนาคาร ชุมชน	95	19.6
	อื่น ๆ	7	1.4

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

2) การวิเคราะห์พฤติกรรมทางการเงินและสถานการณ์หนี้สินของประชาชน ในแบบสอบถามชุดที่ 1

คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลการตอบแบบสอบถามชุดที่ 1 มาวิเคราะห์เพิ่มเติมเพื่อให้เข้าใจถึงการเชื่อมโยงระหว่างพฤติกรรมทางการเงินและสถานการณ์หนี้สินของประชาชน โดยในภาพที่ 6.1 พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือน อย่างไรก็ตาม มีประชาชนบางส่วนในกลุ่มที่มีรายได้น้อย เช่น กลุ่มที่ไม่มีรายได้ กลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 1 – 5,000 บาท และ 5,000 – 10,000 บาท มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งจะเป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การเป็นหนี้ได้

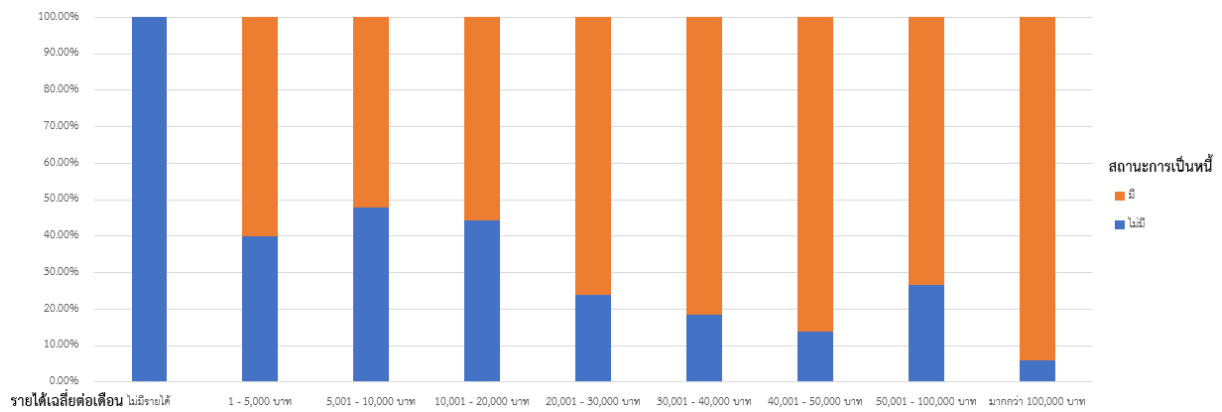
ภาพที่ 6.1 การกระจายตัวของรายได้และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

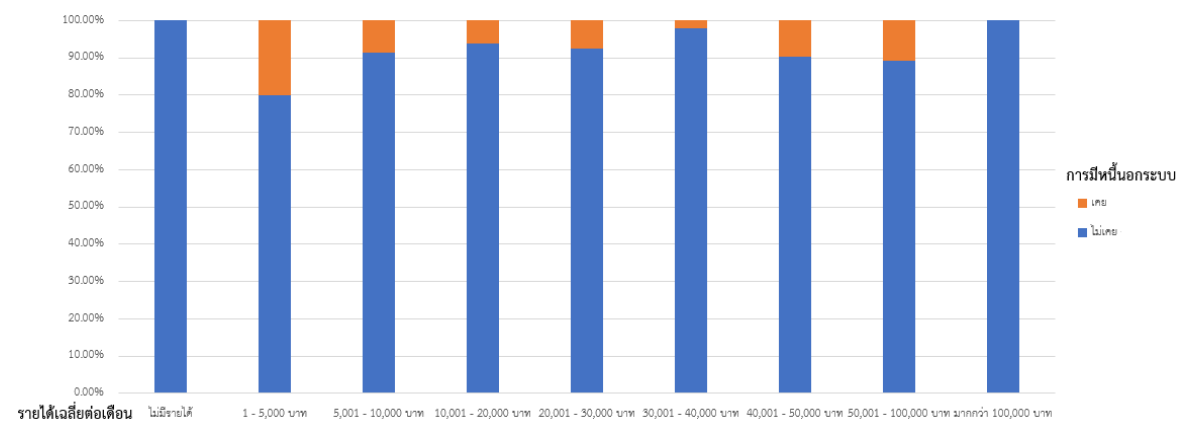
ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาภาพที่ 6.2 พบว่าทุกกลุ่มยกเว้นกลุ่มที่ไม่มีรายได้มีสถานะหนี้สินที่มีสัดส่วนสูง โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนตั้งแต่ 20,001 – 30,000 บาท ขึ้นไป ซึ่งสาเหตุหนึ่งอาจมาจากการที่ผู้ให้กู้มองว่ากลุ่มนี้มีศักยภาพในการชำระหนี้คืนสูง อย่างไรก็ตาม ในภาพที่ 6.3 สะท้อนว่าประชาชนส่วนใหญ่มีหนี้ในระบบที่ต่ำ แต่กลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 1 – 5,000 บาท มีสัดส่วนหนี้ในระบบที่เยอะที่สุด

ภาพที่ 6.2 การกระจายตัวของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนและสถานการณ์เป็นหนี้

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

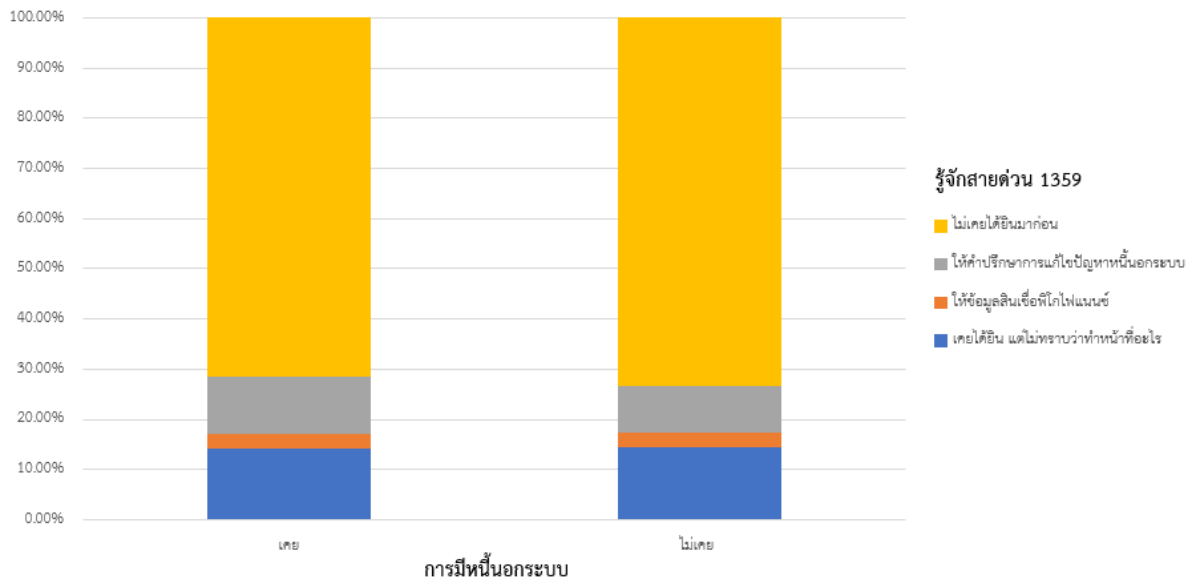
ภาพที่ 6.3 การกระจายตัวของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนและการมีหนี้ในระบบ

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

ด้านการรู้จักสายด่วน 1359 ซึ่งเป็นคือเบอร์โทรศัพท์ของศูนย์รับแจ้งการเงินนอกระบบ โดย สศค. กระทรวงการคลัง สายด่วนนี้มีไว้สำหรับรับเรื่องร้องเรียนและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาหนี้ในระบบ จากข้อมูลของแบบสอบถามพบว่ายังมีสัดส่วนการรู้จักที่ต่ำทั้งในกลุ่มที่เคยและไม่เคยมีหนี้ในระบบ โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 6.4

ภาพที่ 6.4 การกระจายตัวของการมีหนี้ในระบบและการรู้จักสายด่วน 1359

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

3) สรุปแบบสอบถามชุดที่ 1

ผลการศึกษาจากแบบสอบถามซึ่งรวบรวมข้อมูลจากประชาชนทั่วไปจำนวน 485 ราย ใน 49 จังหวัดทั่วประเทศ สะท้อนให้เห็นถึงสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทยโดยรวมที่อยู่ในระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่าง 31 - 50 ปี และเป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 58.8 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี และประกอบอาชีพในภาครัฐหรือภาคบริการ โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 10,001–20,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มของค่าใช้จ่ายต่อเดือนที่ใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมากกว่าครึ่งหนึ่งมีภาระในการดูแลสมาชิกในครอบครัวมากกว่าหนึ่งคน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อภาระรายจ่ายและความสามารถในการออมของครัวเรือน

ในมิติของสถานะหนี้สิน พบว่าคิดเป็นร้อยละ 67.2 ของกลุ่มตัวอย่างยังคงมีภาระหนี้ โดยแหล่งหนี้ที่สำคัญที่สุด คือ สถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ (อาทิ ธนาคารออมสิน ธ.ก.ส.) คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 39.6 รองลงมาคือธนาคารพาณิชย์ และสหกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 19.9 และคิดเป็นร้อยละ 13.5 ตามลำดับ วัตถุประสงค์ของการกู้ยืมที่พบมากที่สุดคือเพื่อการอุปโภคบริโภคทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 45.0 รองลงมาคือ การกู้เพื่อที่อยู่อาศัยและการซื้อรถยนต์ ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกการกู้ยืมแบบมีหลักประกันและใช้รูปแบบการชำระหนี้แบบลดต้นลดดอกเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่ามีประชาชนจำนวนหนึ่งประสบปัญหารายได้ไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ โดยคิดเป็นร้อยละ 38.8 ของผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่าเคยเผชิญกับปัญหานี้ ในบางช่วงเวลา วิธีการรับมือที่นิยมใช้ได้แก่ การลดรายจ่ายในครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 24.9) การหารายได้เสริม (คิดเป็นร้อยละ 19.9) และการกู้เพิ่มจากแหล่งเงินในระบบ (คิดเป็นร้อยละ 15.2)

แม้ว่าโดยภาพรวมสัดส่วนของผู้ที่เคยกู้ยืมจากแหล่งเงินในระบบจะไม่สูงมากนัก (คิดเป็นร้อยละ 7.2) ประกอบกับเมื่อพิจารณาข้อมูลการเป็นหนี้ในระบบของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2566 พบว่า ส่วนครัวเรือนที่เป็นหนี้ที่ถือเป็นหนี้สินนอกระบบอย่างเดียว ร้อยละ 4.8 และเป็นทั้งหนี้ในระบบและหนี้นอกระบบ ร้อยละ 2.7 ซึ่งมีข้อมูลใกล้เคียงกับข้อมูลที่ทำการศึกษาด้วยแบบสอบถาม

ประชาชนทั่วไป ดังนั้น ข้อมูลที่ได้รับดังกล่าว จึงสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของระบบสินเชื่อในปัจจุบันที่ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนบางกลุ่มได้อย่างแท้จริง เหตุผลหลักที่ทำให้ประชาชนต้องหันไปพึ่งพาเงินกู้นอกระบบ ได้แก่ ความรวดเร็วในการได้รับเงิน ขั้นตอนที่ไม่ซับซ้อน และการไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย แหล่งเงินนอกระบบที่พบบ่อยที่สุดคือการกู้ยืมจากญาติ เพื่อน หรือคนรู้จัก โดยมีอัตราดอกเบี้ยหลากหลาย แต่ส่วนใหญ่อยู่ต่ำกว่าร้อยละ 10 ต่อเดือน และส่วนมากไม่จำเป็นต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน

ข้อมูลอีกประการหนึ่งที่มีความน่าสนใจคือการรับรู้และการใช้บริการสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ โดยคิดเป็นร้อยละ 64.9 ของกลุ่มตัวอย่างระบุว่ายังไม่รู้จักสินเชื่อประเภทนี้ ขณะที่ในกลุ่มที่รู้จัก (คิดเป็นร้อยละ 35.1) พบว่าแหล่งข้อมูลที่สำคัญที่สุด คือ อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ รองลงมาคือ ป้ายโฆษณาและพนักงานสินเชื่อ ทั้งนี้ ในบรรดาผู้ที่เคยใช้บริการสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 18.3 ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าเหตุผลสำคัญที่เลือกใช้บริการ ได้แก่ ความสะดวกในการเข้าถึง การได้รับอนุมัติที่รวดเร็ว การไม่ต้องใช้หลักประกัน และอัตราดอกเบี้ยที่อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ซึ่งสะท้อนมุมมองเชิงบวกต่อบทบาทของสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ในฐานะทางเลือกที่สามารถลดการพึ่งพาหนี้สินนอกระบบและช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนที่เป็นธรรมมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ผู้ใช้บริการบางส่วนยังคงสะท้อนข้อจำกัดที่พบจากประสบการณ์ตรง โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับวงเงินสินเชื่อที่ไม่เพียงพอ ความไม่แน่นอนของการอนุมัติ และอัตราดอกเบี้ยที่ยังไม่ตอบโจทย์กลุ่มผู้มีรายได้น้อยอย่างเต็มที่ ซึ่งประเด็นเหล่านี้ควรได้รับการพิจารณาอย่างรอบด้านในเชิงนโยบาย

ในส่วนของการข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากประชาชน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการให้ภาครัฐมีบทบาทที่ชัดเจนในการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยเฉพาะการจัดทำระบบประชาสัมพันธ์ข้อมูลสินเชื่ออย่างครอบคลุม การลดอัตราดอกเบี้ยให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้กู้ และการออกแบบหลักประกันที่มีความหลากหลายและยืดหยุ่นมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอเกี่ยวกับการพัฒนาเครื่องมือสินเชื่อในรูปแบบใหม่ อาทิ สินเชื่อฉุกเฉิน สินเชื่อออนไลน์ หรือบริการให้คำปรึกษาทางการเงินในพื้นที่ ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สามารถส่งเสริมความเข้มแข็งของระบบการเงินระดับฐานราก และลดความเสี่ยงในการกลับเข้าสู่วงจรหนี้สินนอกระบบ โดยสรุป ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามชุดที่ 1 สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของปัญหาทางการเงินที่ประชาชนไทยต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบัน ทั้งในแง่ของภาระหนี้สิน ความไม่สมดุลระหว่างรายรับและรายจ่าย การเข้าถึงแหล่งเงินทุน และข้อจำกัดของระบบสินเชื่อที่มีอยู่ ความเปราะบางเหล่านี้เรียกร่องให้เกิดการพัฒนาแนวนโยบายทางการเงินที่มีความลึกซึ้ง เชื่อมโยงกับพฤติกรรมของประชาชน และมีความสามารถในการรองรับความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ของประเทศอย่างแท้จริง

6.1.2 แบบสอบถามชุดที่ 2 สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์

1) ผลการตอบแบบสอบถามชุดที่ 2

จากการเวียนแบบสอบถามชุดที่ 1 ในระหว่างวันที่ 10 – 30 เมษายน 2568 มีผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ หรือตัวแทนร่วมตอบแบบสอบถามชุดดังกล่าว จำนวนมากกว่า 209 ราย โดยสามารถสรุปรายละเอียดได้และอภิปรายผลของการตอบแบบสอบถามดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ในการศึกษาวิจัยเชิงประจักษ์เกี่ยวกับพฤติกรรมและสมรรถนะของผู้ให้บริการสินเชื่อรายย่อยประเภทพิโกไฟแนนซ์ การทำความเข้าใจ

ลักษณะพื้นฐานของกิจการถือเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้สามารถตีความผลการวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบได้อย่างถูกต้องและรอบด้าน ข้อมูลเบื้องต้นของกิจการสามารถนำมาใช้เป็นตัวแปรควบคุมเพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของผลลัพธ์ตามบริบทของแต่ละกิจการได้อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ชุดคำถามในหมวดที่ 1 จึงมุ่งรวบรวมข้อมูลทั่วไปของกิจการในประเด็นสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ ประเภทนิติบุคคล ขนาดพอร์ตสินเชื่อ ขอบเขตพื้นที่ให้บริการ ระยะเวลาการดำเนินธุรกิจ และจำนวนพนักงาน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) ประเภทของนิติบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 209 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถามจดทะเบียนนิติบุคคลในประเภทบริษัทจำกัด จำนวน 164 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 78.5 ในขณะเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถามจดทะเบียนนิติบุคคลในประเภทห้างหุ้นส่วนจำกัด จำนวน 45 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 21.5

ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถามที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจในพื้นที่จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 121 ราย พื้นที่จังหวัดในภาคเหนือ จำนวน 33 ราย พื้นที่จังหวัดในภาคกลาง จำนวน 26 ราย พื้นที่จังหวัดในภาคตะวันออก จำนวน 14 ราย พื้นที่จังหวัดในภาคใต้ จำนวน 11 ราย และพื้นที่จังหวัดในภาคตะวันตก จำนวน 4 ราย ตามลำดับ

(2) จำนวนพนักงานในการประกอบธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 209 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 152 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 72.7 มีพนักงานในกิจการไม่เกิน 5 คน ตามมาด้วยกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 38 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 18.2 มีพนักงานในกิจการประมาณ 5 – 10 คน ในขณะเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ จำนวน 167 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 79.9 ประกอบธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ผ่านสำนักงานใหญ่และไม่มีสาขาให้บริการ

(3) พื้นที่การให้บริการของสำนักงานใหญ่ จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 209 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 126 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 60.3 มีสำนักงานใหญ่ให้บริการในพื้นที่เขตเมืองและชุมชน ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 73 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 34.9 มีสำนักงานใหญ่ให้บริการในพื้นที่นอกเขตเมือง และจำนวน 10 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 4.8 มีสำนักงานใหญ่ให้บริการในพื้นที่ในและนอกเขตเมือง

(4) ช่องทางการให้บริการลูกค้าของผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 209 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ จำนวน 151 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 72.2 มีช่องทางการให้บริการลูกค้าผ่านสำนักงาน หรือสาขาเพียงอย่างเดียว ตามมาด้วยกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 42 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 20.1 มีช่องทางการให้บริการลูกค้าผ่านเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ และกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 14 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 6.7 มีช่องทางการให้บริการลูกค้าผ่านแอปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มออนไลน์อื่น ๆ ตามลำดับ

(5) **วงเงินสินเชื่อส่วนใหญ่ที่อนุมัติโดยเฉลี่ย** จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อเชื้อเพลิงโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 209 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อเชื้อเพลิงโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 113 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 54.1 อนุมัติวงเงินสินเชื่อให้แก่ลูกค้าโดยเฉลี่ยประมาณ 30,001 – 50,000 บาทต่อราย ตามมาด้วยกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อเชื้อเพลิงโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 70 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 33.5 อนุมัติวงเงินสินเชื่อให้แก่ลูกค้าโดยเฉลี่ยประมาณ 10,001 – 30,000 บาทต่อราย

(6) **หลักเกณฑ์ในการพิจารณาอนุมัติสินเชื่อ** จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อเชื้อเพลิงโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 209 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อเชื้อเพลิงโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถามพิจารณาจากคุณสมบัติ 3 แรก ได้แก่ ความสามารถในการชำระหนี้ (จำนวน 84 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 40.2) หลักประกันในการชำระหนี้ (จำนวน 72 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 34.4) และประวัติการชำระหนี้ในอดีต (จำนวน 26 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 12.4) ตามลำดับ

(7) **แหล่งเงินทุนที่นำมาใช้ในการประกอบธุรกิจสินเชื่อเชื้อเพลิงโกไฟแนนซ์** จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อเชื้อเพลิงโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 209 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อเชื้อเพลิงโกไฟแนนซ์ จำนวน 168 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 80.4 อาศัยแหล่งเงินทุนจากทุนจดทะเบียนของนิติบุคคลในการประกอบธุรกิจ ในขณะเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อเชื้อเพลิงโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 30 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 14.4 อาศัยการกู้ยืมจากสถาบันการเงินเพื่อนำมาใช้ในการประกอบธุรกิจ

(8) **ช่องทางในการประชาสัมพันธ์ธุรกิจสินเชื่อเชื้อเพลิงโกไฟแนนซ์** จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อเชื้อเพลิงโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 209 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อเชื้อเพลิงโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อาศัย 3 ช่องทางหลักเพื่อประชาสัมพันธ์ธุรกิจของตนเอง ได้แก่ การส่งเสริมการตลาดผ่านเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ (จำนวน 57 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 27.3) อาศัยสื่อสังคมออนไลน์ ยกตัวอย่างเช่น Facebook Line หรือเว็บไซต์ (จำนวน 56 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 26.8) และการแจกใบปลิว (จำนวน 45 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 21.5) ตามลำดับ

โดยสรุปจากการสำรวจผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อเชื้อเพลิงโกไฟแนนซ์ 209 ราย ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 78.5) เป็นบริษัทจำกัด และ (ร้อยละ 72.7) มีพนักงานไม่เกิน 5 คน โดย (ร้อยละ 79.9) ดำเนินงานผ่านสำนักงานใหญ่เพียงแห่งเดียว สำนักงานใหญ่ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60.3) ตั้งอยู่ในเขตเมืองและชุมชน และ (ร้อยละ 72.2) ให้บริการลูกค้าผ่านสำนักงาน/สาขาเป็นหลัก วงเงินสินเชื่อที่อนุมัติโดยเฉลี่ยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 54.1) อยู่ที่ 30,001 – 50,000 บาท โดยพิจารณาจาก ความสามารถในการชำระหนี้ (ร้อยละ 40.2) หลักประกัน (ร้อยละ 34.4) และประวัติการชำระหนี้ (ร้อยละ 12.4) แหล่งเงินทุนหลัก (ร้อยละ 80.4) มาจากทุนจดทะเบียน และช่องทางประชาสัมพันธ์หลักคือ เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ (ร้อยละ 27.3) สื่อสังคมออนไลน์ (ร้อยละ 26.8) และใบปลิว (ร้อยละ 21.5) โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 6.6

ตารางที่ 6.6 สรุปผลการตอบแบบสอบถามชุดที่ 2 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

หัวข้อของข้อมูล	รายละเอียด	กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม (N=209)	
		จำนวน	ร้อยละ
ประเภทการจดนิติบุคคล	บริษัทจำกัด	164	78.5
	ห้างหุ้นส่วนจำกัด	45	21.5
ภูมิภาคที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจสินเชื่อไฟโกลไฟแนนซ์	พื้นที่ภาคเหนือ	33	15.8
	พื้นที่ภาคตะวันตก	4	1.9
	พื้นที่ภาคกลาง	26	12.4
	พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	121	57.9
	พื้นที่ภาคใต้	11	5.3
	พื้นที่ภาคตะวันออก	14	6.7
มีการจ้างงานพนักงานกี่ราย	น้อยกว่า 5 ราย	152	72.7
	ระหว่าง 5 - 10 ราย	38	18.2
	ระหว่าง 11 - 20 ราย	6	2.9
	มากกว่า 20 ราย	13	6.2
จำนวนสาขา	ไม่มีสาขา	167	79.9
	1 - 2 สาขา	28	13.4
	3 - 5 สาขา	8	3.8
	6 - 10 สาขา	3	1.4
	มากกว่า 10 สาขา	3	1.4
ที่ตั้งสำนักงานใหญ่อยู่ในบริเวณใด	สาขาในเขตเมือง	126	60.3
	สาขาอยู่นอกเขตเมือง	73	34.9
	สาขาอยู่ในและนอกเขตเมือง	10	4.8
ช่องทางการให้บริการลูกค้าอื่น ๆ นอกจากที่สำนักงาน	ไม่มี	151	72.2
	ผ่านเจ้าหน้าที่ในพื้นที่	42	20.1
	แอปพลิเคชัน/แพลตฟอร์มออนไลน์	14	6.7
	อื่น ๆ	2	1.0
วงเงินเฉลี่ยในการอนุมัติให้สินเชื่อ	น้อยกว่า 10,000 บาท	14	6.7
	10,001 - 30,000 บาท	70	33.5

		กลุ่มผู้ตอบ แบบสอบถาม (N=209)	
หัวข้อของข้อมูล	รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
	30,001 - 50,000 บาท	113	54.1
	มากกว่า 50,000 บาท	12	5.7
คุณสมบัติที่ใช้ในการพิจารณาอนุมัติ สินเชื่อ	ความสามารถในการชำระหนี้	84	40.2
	หลักประกัน	72	34.4
	ประวัติการชำระหนี้	26	12.4
	พิจารณาทุกองค์ประกอบร่วมกัน	15	7.2
	วัตถุประสงค์การขอสินเชื่อ	9	4.3
	อื่น ๆ	3	1.4
แหล่งที่มาของเงินทุนในการดำเนินธุรกิจ	ทุนจดทะเบียน	168	80.4
	การกู้ยืมจากสถาบันการเงิน	30	14.4
	เงินกู้ยืมกรรมการ	5	2.4
	เงินทุนส่วนตัว	2	1.0
	อื่น ๆ	4	1.9
ช่องทางการประชาสัมพันธ์ธุรกิจ	การส่งเสริมการขายผ่านเจ้าหน้าที่ในพื้นที่	57	27.3
	สื่อออนไลน์ (Facebook, LINE, etc.)	56	26.8
	แจกใบปลิว	45	21.5
	การโฆษณาผ่านสื่อมวลชน (วิทยุ, หนังสือพิมพ์)	14	6.7
	การบอกต่อ / ปากต่อปาก	12	5.7
	ป้ายโฆษณา / หน้าร้าน	11	5.3
	ไม่มี	8	3.8
	อื่น ๆ	6	2.9

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

ส่วนที่ 2 ลักษณะการให้บริการสินเชื่อ ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมและกลไกการดำเนินงานของกิจการสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ การทำความเข้าใจขั้นตอนและวิธีการให้บริการสินเชื่อในเชิงลึกถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้สามารถวิเคราะห์แนวทางการดำเนินธุรกิจของแต่ละกิจการได้อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการให้บริการสินเชื่อสามารถนำมาใช้ประกอบการประเมินประสิทธิภาพ ความยืดหยุ่น และความสามารถในการบริหารความเสี่ยงของกิจการได้อย่างมีนัยสำคัญ ชุดคำถามในหมวดที่ 2 จึงมุ่งรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการให้สินเชื่อในแต่ละขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนด

วงเงิน การคัดกรองลูกค้า การประเมินความเสี่ยง การบริหารพอร์ตสินเชื่อ ตลอดจนการนำเทคโนโลยีและข้อมูลทางเลือก (Alternative Data) มาใช้ในการตัดสินใจ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) ระยะเวลาการประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 209 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 81 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 38.8 มีระยะเวลาการประกอบธุรกิจดังกล่าวมาแล้วมากกว่า 6 ปี ตามมาด้วยกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 75 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 35.9 มีระยะเวลาการประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ประมาณ 4 - 6 ปี และกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 48 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 23.0 มีระยะเวลาการประกอบธุรกิจประมาณ 1 - 3 ปี

(2) บทบาทของสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในมุมมองของผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 209 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มองว่าสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์มีบทบาทสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (1) ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสินเชื่อที่ถูกกฎหมาย และมีอัตราดอกเบี้ยที่สมเหตุสมผล (จำนวน 108 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 51.7) (2) ให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแก่ประชาชนในยามฉุกเฉิน (จำนวน 50 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 23.9) และ (3) ลดการพึ่งพาหนี้นอกระบบ (จำนวน 42 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 20.1) ตามลำดับ

(3) วัตถุประสงค์ของการขอสินเชื่อส่วนใหญ่ จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 209 ราย พบว่า วัตถุประสงค์ของลูกค้าจ้างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ที่ขอสินเชื่อ 3 อันดับแรก ได้แก่ (1) นำไปใช้ในการอุปโภค บริโภคในครัวเรือน (จำนวน 75 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 35.9) (2) นำไปใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการประกอบธุรกิจ (จำนวน 64 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 30.6) และ (3) ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน (จำนวน 39 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 18.7) ตามลำดับ

(4) ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ประชาชนยังคงต้องพึ่งพาหนี้นอกระบบ จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 209 ราย พบว่า ปัจจัยสำคัญในมุมมองของผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ที่มีต่อประชาชนที่ยังคงพึ่งพาหนี้นอกระบบ 3 อันดับแรก ได้แก่ (1) ลูกหนี้ยังคงไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อในระบบได้ (จำนวน 111 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 53.1) (2) การกู้ยืมเงินจากเจ้าหนี้นอกระบบไม่จำเป็นต้องอาศัยหลักประกัน (จำนวน 102 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 48.8) และ (3) ความยุ่งยากของขั้นตอนการขอสินเชื่อในระบบ (จำนวน 65 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 31.1) ตามลำดับ

จากการสำรวจผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ 209 ราย พบว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 38.8) ดำเนินธุรกิจมานานกว่า 6 ปี โดยมองว่าสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์มีบทบาทสำคัญในการ ช่วยให้ประชาชนเข้าถึงสินเชื่อที่ถูกกฎหมาย (ร้อยละ 51.7) ลูกค้าส่วนใหญ่ขอสินเชื่อเพื่อ อุปโภคบริโภคในครัวเรือน (ร้อยละ 35.9) ผู้ประกอบการเห็นว่าปัจจัยหลักที่ทำให้ประชาชนยังพึ่งพาหนี้นอกระบบคือ การเข้าไม่ถึงสินเชื่อในระบบ (ร้อยละ 53.1) และ การไม่ต้องใช้หลักประกันในการกู้ยืมนอกระบบ (ร้อยละ 48.8) รวมถึง ขั้นตอนสินเชื่อในระบบที่ยุ่งยาก (ร้อยละ 31.1) โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 6.7

ตารางที่ 6.7 สรุปผลการตอบแบบสอบถามชุดที่ 2 ส่วนที่ 2 ลักษณะการให้บริการสินเชื่อ

หัวข้อของข้อมูล	รายละเอียด	กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม (N=209)	
		จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาการประกอบธุรกิจสินเชื่อไฟแนนซ์	น้อยกว่า 1 ปี	5	2.4
	ระหว่าง 1 - 3 ปี	48	23.0
	ระหว่าง 4 - 6 ปี	75	35.9
	มากกว่า 6 ปี	81	38.8
สินเชื่อไฟแนนซ์มีบทบาทสำคัญอย่างไร	ช่วยประชาชนเข้าถึงสินเชื่อที่ถูกต้องตามกฎหมาย	108	51.7
	ให้ความช่วยเหลือด้านการเงินฉุกเฉินแก่ประชาชน	50	23.9
	ลดการพึ่งพาหนี้นอกระบบ	42	20.1
	มุมมองเชิงลบ (เป็นแหล่งเพิ่มหนี้ ไม่แตกต่าง ไม่มีประโยชน์)	3	1.4
	สนับสนุนเศรษฐกิจในชุมชน	2	1.0
	ทุกข้อ / พิจารณาร่วมกัน	4	1.9
ลูกค้าส่วนใหญ่ขอสินเชื่อเพื่อวัตถุประสงค์ใด	ใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน	75	35.9
	ลงทุนในอาชีพหรือธุรกิจ	64	30.6
	ใช้จ่ายฉุกเฉิน (เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าเทอม เป็นต้น)	39	18.7
	ชำระหนี้้นอกระบบ	22	10.5
	ทุกข้อ / พิจารณาร่วมกัน	9	4.3
ท่านคิดว่าปัจจัยใดเป็นสาเหตุที่ทำให้ประชาชนยังคงพึ่งพาหนี้นอกระบบเลือกได้มากกว่า 1 ข้อ	ลูกหนี้ไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อในระบบได้	111	53.1
	หนี้นอกระบบไม่ต้องใช้หลักประกัน	102	48.8
	ขั้นตอนการขอสินเชื่อในระบบยุ่งยาก	65	31.1
	การอนุมัติสินเชื่อในระบบใช้เวลานาน	44	21.1
	ลูกหนี้ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสินเชื่อในระบบ	44	21.1
	ปัญหาด้านวินัย/การจัดการทางการเงินของลูกหนี้	4	1.9
	อื่น ๆ	6	2.9

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

(5) การปฏิบัติตามประกาศของกระทรวงการคลังและการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับกฎและระเบียบที่เกี่ยวข้อง จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อเชื่อพิโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 209 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อเชื่อพิโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 169 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 80.9 ไม่ประสบปัญหาในการปฏิบัติตามประกาศของกระทรวงการคลัง อย่างไรก็ตาม สำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อเชื่อพิโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถามและประสบปัญหาจากการปฏิบัติตามกฎและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ร้อยละ 45.9 ได้เคยเสนอแนะให้หน่วยงานภาครัฐปรับปรุงแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

(6) การแข่งขันกับแหล่งสินเชื่อรายย่อยประเภทอื่น ๆ จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อเชื่อพิโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 209 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อเชื่อพิโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 99 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 47.4 ไม่ประสบปัญหาในการแข่งขันกับผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อรายย่อยประเภทอื่น ๆ ในขณะเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อเชื่อพิโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 64 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 30.6 ประสบปัญหาในการแข่งขันกับผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อรายย่อยอื่น ๆ ที่เสนออัตราดอกเบี้ยให้ต่ำกว่า

จากการสำรวจผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อเชื่อพิโกไฟแนนซ์ 209 ราย พบว่า ร้อยละ 38.8 ไม่เคยประสบปัญหาในการดำเนินธุรกิจ แต่ร้อยละ 23.0 มีปัญหาในการบริหารจัดการต้นทุน และร้อยละ 13.4 ขาดกระแสเงินสด ในด้านการให้บริการ ร้อยละ 36.4 มีปัญหาในการอนุมัติวงเงินที่เกินกว่ากฎหมายกำหนด ส่วนปัญหาในการติดตามลูกค้าพบว่า ร้อยละ 68.9 ประสบปัญหาลูกหนี้ไม่ชำระค่างวด และร้อยละ 18.2 พบความยุ่งยากและต้นทุนสูงในการติดตามหนี้ และสำหรับการนำเทคโนโลยีมาใช้ ปัญหาหลัก 3 ประการคือ ระบบไม่รองรับการขยายตัว (ร้อยละ 39.2), ขาดบุคลากรที่มีทักษะ (ร้อยละ 33.0) และขาดระบบจัดการข้อมูลลูกค้า (ร้อยละ 15.3) ทั้งนี้ ร้อยละ 80.9 ไม่ประสบปัญหาในการปฏิบัติตามประกาศกระทรวงการคลัง และในกลุ่มที่ประสบปัญหา มีร้อยละ 45.9 ที่เคยเสนอแนะให้ภาครัฐปรับปรุงแนวทางแก้ไขกฎระเบียบ ส่วนเรื่องการแข่งขัน ร้อยละ 47.4 ไม่ประสบปัญหา ในขณะที่ร้อยละ 30.6 มีปัญหาในการแข่งขันกับผู้ประกอบการที่เสนออัตราดอกเบี้ยต่ำกว่า โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 6.8

ตารางที่ 6.8 สรุปผลการตอบแบบสอบถามชุดที่ 2 ส่วนที่ 3 การปฏิบัติตามข้อกำหนดของภาครัฐ

หัวข้อของข้อมูล	รายละเอียด	กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม (N=209)	
		จำนวน	ร้อยละ
ท่านประสบปัญหาในการบริหารจัดการธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์หรือไม่ อย่างไร	ไม่เคยประสบปัญหา	81	38.8
	ต้นทุนการดำเนินงานสูง	48	23.0
	กระแสเงินสดหมุนเวียนไม่เพียงพอ	28	13.4
	ปัญหาขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ	26	12.4
	ปัญหาหนี้เสียและการติดตามหนี้	20	9.6
	อื่น ๆ	6	2.9
ท่านประสบปัญหาการให้บริการสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์หรือไม่	ลูกหนี้ต้องการวงเงินสูงกว่าที่กำหนด	76	36.4
	ไม่เคยประสบปัญหา	48	23.0
	ลูกหนี้ขาดความรู้ด้านการจัดการทางการเงิน	30	14.4
	ลูกหนี้นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์	27	12.9
	ลูกหนี้ไม่เข้าใจเงื่อนไข/ระบบสินเชื่อ	11	5.3
	ปัญหาการไม่ชำระหนี้และขาดวินัยของลูกหนี้	6	2.9
	ลูกหนี้มีเอกสารไม่ครบถ้วน	5	2.4
	อื่น ๆ	6	2.9
ปัญหาสำคัญในการติดตามหนี้สินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์	ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามกำหนด / เกิดหนี้เสีย	144	68.9
	กระบวนการติดตามหนี้ใช้เวลานานและมีต้นทุนสูง	38	18.2
	ลูกหนี้เปลี่ยนข้อมูลติดต่อบ่อยครั้ง ทำให้ติดตามไม่ได้	20	9.6
	ยังไม่ประสบปัญหา / ยังไม่มีลูกหนี้	4	1.9
	อื่น ๆ	3	1.4
ปัญหาสำคัญในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อประกอบธุรกิจ	ระบบการทำงานไม่รองรับการขยายตัวในอนาคต	82	39.2
	ขาดบุคลากรที่มีทักษะด้านเทคโนโลยี	69	33.0
	ขาดระบบการจัดการข้อมูลลูกหนี้	32	15.3
	ไม่มีปัญหา	10	4.8

		กลุ่มผู้ตอบ แบบสอบถาม (N=209)	
หัวข้อของข้อมูล	รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
	ต้นทุนด้านระบบสูง	6	2.9
	ขาดระบบรักษาความปลอดภัยของข้อมูล	4	1.9
	อื่น ๆ	6	2.
ปัญหาในการปฏิบัติตามประกาศของ กระทรวงการคลังเพื่อประกอบธุรกิจ	ไม่เคยประสบปัญหา	169	80.9
	เคยประสบปัญหา	37	17.7
	->เคยเสนอแนะให้หน่วยงานภาครัฐปรับปรุง แนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับกฎระเบียบ ที่เกี่ยวข้อง	17	45.9
	->ไม่เคย และต้องการให้ปรับปรุง	20	54.1
	อื่น ๆ	3	1.4
ปัญหาในการแข่งขันกับแหล่งเงินกู้อื่น ๆ	ไม่เคยประสบปัญหา	99	47.4
	การแข่งขันด้านอัตราดอกเบี้ย (คู่แข่งดอกเบี้ยต่ำ กว่า, การสื่อสารดอกเบี้ย)	64	30.6
	ลูกหนี้มีความเชื่อมั่นในแหล่งเงินกู้อื่นมากกว่า	24	11.5
	การแข่งขันด้านวงเงินสินเชื่อ (คู่แข่งให้วงเงินสูงกว่า)	9	4.3
	อื่น ๆ	13	6.2

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ในบริบทของการดำเนินธุรกิจสินเชื่อรายย่อย เพื่อชุมชน การเปิดรับฟังความคิดเห็นจากผู้ประกอบการถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การกำหนดนโยบายของภาครัฐมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในภาคปฏิบัติ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อมูลในส่วนนี้สามารถนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการปรับปรุงกรอบกฎระเบียบ พัฒนากลไกสนับสนุน และออกแบบเครื่องมือเชิงนโยบายที่เหมาะสมสำหรับธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในระยะยาว ชุดคำถามในหมวดที่ 4 จึงมุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการแสดงความคิดเห็นเชิงระบบ ครอบคลุมประเด็นสำคัญ อาทิ แนวทางการปรับปรุงกฎระเบียบที่มีอยู่ กลไกการสนับสนุนจากภาครัฐที่ควรมีในอนาคต การพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางที่เอื้อต่อการบริหารจัดการสินเชื่อ รวมถึงการสะท้อนบทบาทของพีโกไฟแนนซ์ในการตอบโจทย์ความต้องการทางการเงินของประชาชนในลักษณะที่ยั่งยืนและไม่ทับซ้อนกับระบบสถาบันการเงินอื่น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) **ความเห็นต่อกฎ ระเบียบและประกาศที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์** จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 209 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 164 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 78.5 เห็นว่ากฎ ระเบียบและประกาศที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ในปัจจุบันเหมาะสมแล้ว

(2) **การสนับสนุนที่ต้องการจากภาครัฐ** จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 209 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถามต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ 3 ประการหลัก ได้แก่ สนับสนุนสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำสำหรับประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ (จำนวน 74 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 35.4) สนับสนุนระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ (จำนวน 57 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 27.3) และสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ (จำนวน 53 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 25.4) ตามลำดับ

(3) **ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์** จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 209 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มองว่า 3 ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ ได้แก่ ระบบจัดเก็บและบริหารจัดการเอกสาร (จำนวน 82 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 39.2) ระบบติดตามและทวงถามหนี้ (จำนวน 25 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 12.0) และระบบการสนับสนุนให้สามารถเข้าถึงลูกหนี้ในพื้นที่ห่างไกล (จำนวน 22 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 10.5) ตามลำดับ

(4) **ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ต้องการได้รับความสนับสนุนจากภาครัฐ** จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 209 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถามมีความประสงค์ให้ภาครัฐสนับสนุนระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อนำมาใช้ประยุกต์ในการประกอบธุรกิจ 3 ระบบ ได้แก่ ระบบแพลตฟอร์มหรือซอฟต์แวร์ที่ใช้ในการจัดการข้อมูลลูกหนี้ (จำนวน 115 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 55.0) การฝึกอบรมเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการประกอบธุรกิจ (จำนวน 43 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 20.6) และระบบแพลตฟอร์มหรือซอฟต์แวร์ที่ใช้ประกอบการพิจารณาอนุมัติสินเชื่อแก่ลูกค้า (จำนวน 36 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 17.2) ตามลำดับ

(5) **ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการฟิโกไฟแนนซ์** จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 209 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ได้ระบุข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสำหรับหน่วยงานภาครัฐเพื่อนำใช้ประกอบการปรับปรุงหรือพัฒนานโยบายสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ จำนวน 80 ข้อเสนอ โดยสามารถสรุปได้เป็น 6 ประเด็นย่อย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 เสนอปรับปรุงข้อกำหนดและกฎระเบียบ เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการดำเนินงานของภาคธุรกิจและลดภาระที่ไม่จำเป็น กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถามเสนอให้มีการทบทวนและปรับลดความซับซ้อนของกฎระเบียบและขั้นตอนที่ก่อให้เกิดต้นทุนในการปฏิบัติตาม ทั้งนี้ควรดำเนินการภายใต้หลักความโปร่งใสและความรับผิดชอบ นอกจากนี้

กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถามเสนอให้พัฒนาระบบการรายงานการจัดทำเอกสาร และการสื่อสารกับหน่วยงานกำกับดูแลให้มีความชัดเจน รวดเร็ว และเป็นมิตรต่อผู้ประกอบการ โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดความซ้ำซ้อน สำหรับประเด็นพื้นที่ให้บริการ กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถามเสนอให้พิจารณาอนุญาตการขยายพื้นที่ดำเนินงานไปยังจังหวัดที่มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่เดิมที่ได้รับใบอนุญาต เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นในการให้บริการและขยายการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นที่ 2 ข้อเสนอเกี่ยวกับวงเงินและอัตราดอกเบี้ย กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถามเสนอให้มีการปรับเพิ่มวงเงินสินเชื่อต่อรายจากเดิมไม่เกิน 50,000 บาท เป็น 100,000 บาท หรือมากกว่านั้น โดยให้เหตุผลว่าระดับวงเงินในปัจจุบันยังไม่สอดคล้องกับภาวะต้นทุนทางเศรษฐกิจที่แท้จริง และไม่เพียงพอต่อความต้องการทางการเงินของประชาชนในระดับฐานราก ซึ่งมีความจำเป็นต้องใช้เงินทุนเพื่อการดำรงชีพ การประกอบอาชีพ หรือภาระเร่งด่วนอื่น ๆ นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างยังเสนอให้พิจารณาทบทวนการกำหนดอัตราดอกเบี้ยให้มีความยืดหยุ่นและสะท้อนระดับความเสี่ยงของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของผู้กู้ที่ไม่มีหลักประกันหรือมีรายได้ไม่แน่นอน ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถขยายโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนโดยไม่เป็นภาระทางการเงินเกินสมควรสำหรับผู้กู้ และยังคงรักษาความยั่งยืนของธุรกิจสินเชื่อในระยะยาว

ประเด็นที่ 3 การสนับสนุนจากภาครัฐ กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถามเสนอให้ภาครัฐพิจารณาจัดหาแหล่งเงินทุนที่มีต้นทุนต่ำให้แก่ผู้ประกอบการเพื่อเสริมสร้างสภาพคล่องในการดำเนินธุรกิจ และลดภาระต้นทุนทางการเงินที่อาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการให้บริการแก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างยังเสนอให้ภาครัฐสนับสนุนการจัดให้มีระบบซอฟต์แวร์สำหรับการบริหารจัดการลูกหนี้และฐานข้อมูลลูกค้าอย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและลดความเสี่ยงในการปล่อยสินเชื่อ โดยเห็นควรให้ภาครัฐจัดหาให้โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย หรือในราคาที่เหมาะสมสำหรับผู้ประกอบการรายย่อย ทั้งนี้ ยังมีข้อเสนอให้ภาครัฐส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการอย่างต่อเนื่อง ผ่านการจัดอบรมในด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การบริหารความเสี่ยง และการจัดการทางการเงิน เพื่อยกระดับมาตรฐานการดำเนินธุรกิจและเพิ่มความมั่นคงในระบบสินเชื่อระดับฐานราก

ประเด็นที่ 4 การปรับปรุงระบบข้อมูลและการบังคับใช้กฎหมาย กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถามเสนอให้มีการพัฒนาระบบตรวจสอบประวัติสินเชื่อและสถานะลูกหนี้แบบเรียลไทม์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพิจารณาการให้สินเชื่อ รวมถึงช่วยในการบริหารความเสี่ยงได้อย่างทันต่อสถานการณ์ โดยระบบดังกล่าวควรเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถามยังเสนอให้ภาครัฐกำหนดแนวทางการบังคับคดีที่ชัดเจนและมีต้นทุนต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของคดีหนี้เงินขนาดเล็ก เช่น การจัดตั้งศาลเฉพาะกิจเพื่อพิจารณาคดีหนี้ประเภทนี้โดยเฉพาะ ซึ่งจะช่วยลดภาระทางกฎหมายของผู้ประกอบการและเพิ่มประสิทธิภาพในการติดตามหนี้ นอกจากนี้ ยังเสนอให้ภาครัฐสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลสิทธิในที่ดินของลูกหนี้อย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ประกอบการประเมินความเสี่ยงด้านสินเชื่อให้แม่นยำยิ่งขึ้น โดยการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมที่ดินและระบบฐานข้อมูลภาครัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นที่ 5 การประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมบทบาทของฟิโกไฟแนนซ์

กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถามเสนอให้ภาครัฐมีบทบาทเชิงรุกในการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับบทบาทและความสำคัญของฟิโกไฟแนนซ์ในฐานะกลไกทางเลือกในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้มีรายได้น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่ระบบการเงินแบบดั้งเดิมเข้าไม่ถึง ทั้งนี้ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง และลดการพึ่งพาแหล่งเงินกู้นอกระบบ นอกจากนี้ ยังเสนอให้มีการประชาสัมพันธ์โครงการอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนในทุกภูมิภาครับรู้ถึงการมีอยู่ของโครงการ รวมถึงบทบาทของผู้ประกอบการฟิโกไฟแนนซ์ในระบบเศรษฐกิจฐานราก ตลอดจนการให้ความรู้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ศาล หรือเจ้าหน้าที่บังคับคดี เกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจร่วมกันและสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายที่เหมาะสมกับบริบทของธุรกิจดังกล่าว

ประเด็นที่ 6 การส่งเสริมวินัยทางการเงินของลูกหนี้

ผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ที่ตอบแบบสอบถามเสนอให้ภาครัฐกำหนดมาตรการในการเสริมสร้างความรู้ด้านการเงินและการบริหารจัดการหนี้แก่ลูกหนี้อย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมวินัยทางการเงิน ลดความเสี่ยงของการก่อหนี้ซ้ำซ้อน และสนับสนุนให้ลูกหนี้มีพฤติกรรมการชำระหนี้อย่างมีความรับผิดชอบ นอกจากนี้ ยังเสนอให้ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดกิจกรรมหรือการอบรมในระดับชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ลูกหนี้ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อภาระหนี้สินของตน อันจะนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมทางการเงินที่ยั่งยืน และสนับสนุนเสถียรภาพของระบบสินเชื่อรายย่อยในระยะยาว

โดยจากการสำรวจผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ 209 ราย ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 78.5) เห็นว่ากฎระเบียบปัจจุบันเหมาะสมแล้ว แต่ยังคงต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ 3 ด้านหลัก ได้แก่ สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (ร้อยละ 35.4), ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (ร้อยละ 27.3) และการประชาสัมพันธ์ธุรกิจ (ร้อยละ 25.4) นอกจากนี้ ผู้ประกอบการยังมองว่าระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่จำเป็นคือ ระบบจัดเก็บ/บริหารจัดการเอกสาร (ร้อยละ 39.2) และต้องการให้ภาครัฐสนับสนุน แพลตฟอร์ม/ซอฟต์แวร์จัดการข้อมูลลูกหนี้ (ร้อยละ 55.0) รวมถึงการฝึกอบรมเทคโนโลยี สำหรับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่สำคัญ 6 ประเด็น ได้แก่ 1) ปรับปรุงกฎระเบียบ 2) วงเงินและดอกเบี้ย 3) การสนับสนุนภาครัฐ 4) ปรับปรุงระบบข้อมูล/บังคับใช้กฎหมาย 5) ประชาสัมพันธ์/ส่งเสริมบทบาท และ 6) ส่งเสริมวินัยทางการเงินลูกหนี้ โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 6.9

ตารางที่ 6.9 สรุปผลการตอบแบบสอบถามชุดที่ 2 ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

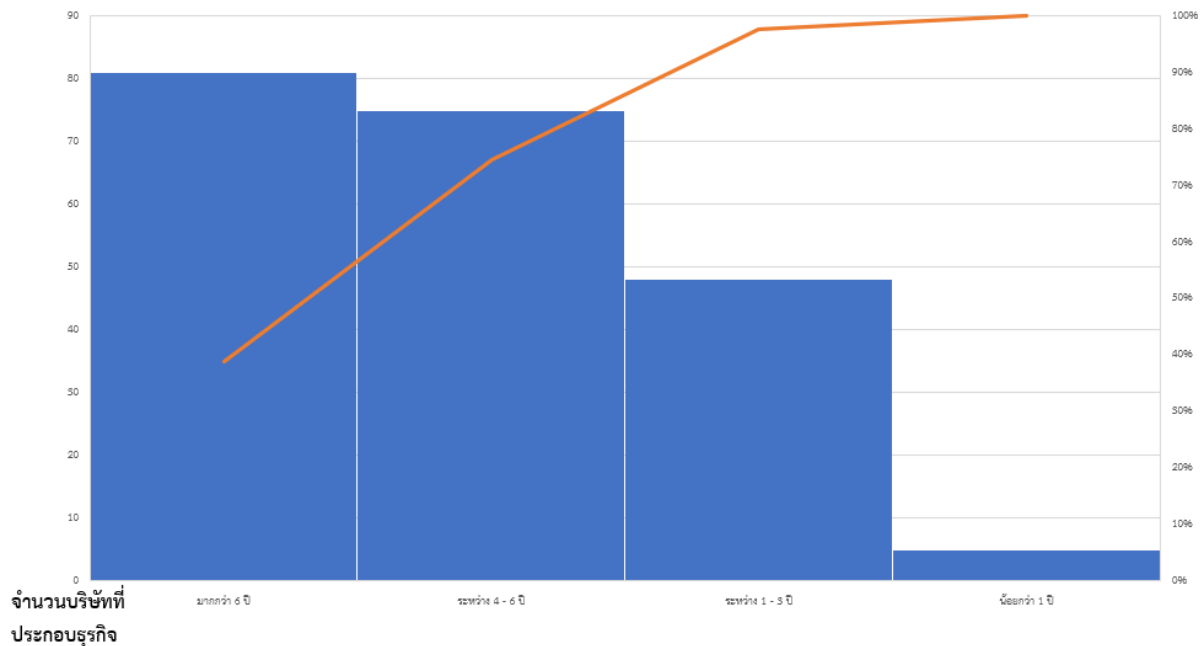
หัวข้อของข้อมูล	รายละเอียด	กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม (N=209)	
		จำนวน	ร้อยละ
ประกาศที่เกี่ยวข้องกับฟิโกไฟแนนซ์ในปัจจุบัน ควรปรับปรุงแก้ไขหรือไม่	เหมาะสมแล้ว	164	78.5
	ควรแก้ไขปรับปรุง	45	21.5
สิ่งที่ต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนอย่างไรเพื่อพัฒนาธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์	โครงการสนับสนุนเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ	74	35.4
	การสนับสนุนระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (ซอฟต์แวร์ ระบบติดตามหนี้)	57	27.3
	การเพิ่มการประชาสัมพันธ์ในชุมชน	53	25.4
	การจัดอบรมให้ความรู้ (ด้านการบริหาร การเงิน)	16	7.7
	ปรับปรุงกฎระเบียบและนโยบาย (ให้ยืดหยุ่น ลดขั้นตอน)	6	2.9
	ไม่มี	3	1.4
ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพธุรกิจได้มากที่สุด	ด้านการจัดเก็บและบริหารจัดการข้อมูล/เอกสาร	82	39.2
	การติดตามทางกฎหมาย	25	12.0
	การเข้าถึงลูกค้าในพื้นที่ห่างไกล	22	10.5
	กระบวนการอนุมัติสินเชื่อ	12	5.7
	ตรวจสอบการทุจริตของพนักงาน	1	0.5
	อื่น ๆ	4	1.9
	ไม่ระบุ	63	30.1
ต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในด้านใด	การจัดหาแพลตฟอร์มหรือซอฟต์แวร์เพื่อจัดการลูกค้า	115	55.0
	การอบรมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในธุรกิจ	43	20.6
	การจัดหาแพลตฟอร์มหรือซอฟต์แวร์เพื่ออนุมัติสินเชื่อ	36	17.2
	ไม่มี	6	2.9
	ทุกข้อ	3	1.4
	อื่น ๆ	6	2.9

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

2) การวิเคราะห์พฤติกรรมทางการดำเนินธุรกิจของกลุ่มแบบสอบถามชุดที่ 2 :

คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลการตอบแบบสอบถามชุดที่ 2 มาวิเคราะห์เพิ่มเติมเพื่อให้เข้าใจถึงพฤติกรรมการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการ โดยพบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่ดำเนินธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์มากกว่า 6 ปี และรองลงมาคือระหว่าง 4 - 6 ปี สะท้อนถึงการเข้ามาใหม่ของผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ที่น้อยกว่าโดยเปรียบเทียบ โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 6.5

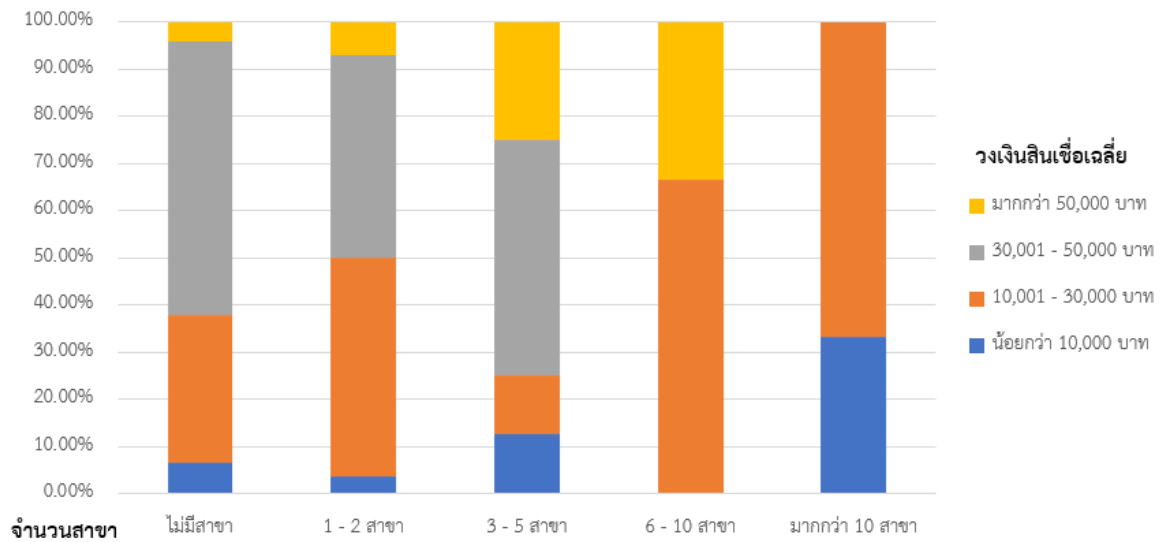
ภาพที่ 6.5 ระยะเวลาการประกอบธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

ด้านการให้สินเชื่อ พบว่าผู้ประกอบการที่มีสาขาน้อยหรือไม่มีสาขาจะมีการให้วงเงินสินเชื่อที่หลากหลาย ขณะที่ผู้ประกอบการที่มีสาขา 6 - 10 สาขา และมากกว่า 10 สาขา จะมุ่งเน้นปล่อยสินเชื่อในช่วงวงเงินเฉลี่ย 10,001 - 30,000 บาทเป็นหลัก โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 6.6

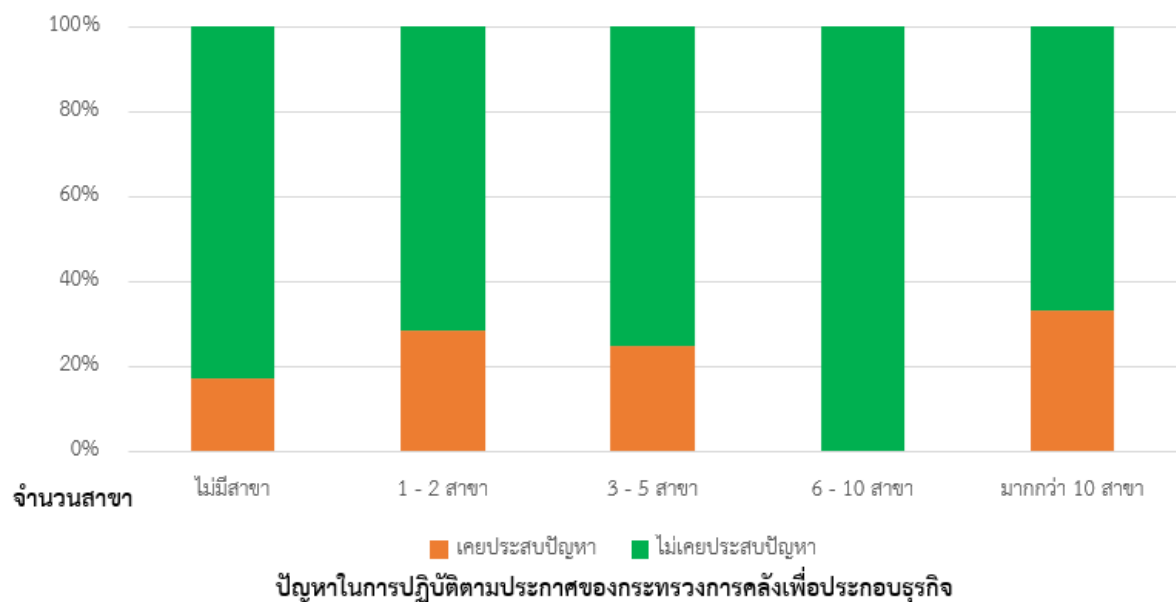
ภาพที่ 6.6 การกระจายตัวของจำนวนสาขาและวงเงินสินเชื่อเฉลี่ย

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

ด้านการปฏิบัติตามประกาศของกระทรวงการคลังเพื่อประกอบธุรกิจ พบว่าธุรกิจส่วนใหญ่ไม่เคยประสบปัญหาในการปฏิบัติตามประกาศกระทรวงการคลังฯ และประกาศ สศค. โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 6.7

ภาพที่ 6.7 การกระจายตัวของจำนวนสาขาและปัญหาในการปฏิบัติตามประกาศของกระทรวงการคลังเพื่อประกอบธุรกิจ

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

3) รูปแบบสอบถามชุดที่ 2

การศึกษาเชิงสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ จำนวน 209 ราย สะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างและพลวัตของการดำเนินงานในภาคสินเชื่อรายย่อยภายใต้การกำกับดูแลของภาครัฐ โดยพบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่ (คิดเป็นร้อยละ 78.5) จัดทะเบียนในรูปแบบบริษัทจำกัด และมีลักษณะเป็นกิจการขนาดเล็ก โดยคิดเป็นร้อยละ 72.7 มีพนักงานไม่เกิน 5 คน การดำเนินงานหลักยังคงเน้นการให้บริการผ่านสำนักงานใหญ่เพียงแห่งเดียว (คิดเป็นร้อยละ 79.9) ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 65.1 ของสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ในเขตเมืองและชุมชน ช่องทางการเข้าถึงลูกค้าส่วนใหญ่ (คิดเป็นร้อยละ 72.2) เป็นการให้บริการผ่านสำนักงานหรือสาขาโดยตรง วงเงินสินเชื่อเฉลี่ยที่อนุมัติส่วนใหญ่อยู่ที่ 30,001 – 50,000 บาทต่อราย (คิดเป็นร้อยละ 54.1) ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทในการเติมเต็มช่องว่างทางการเงินสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่มีความต้องการสินเชื่อไม่สูงมากนัก หลักเกณฑ์สำคัญในการพิจารณาอนุมัติสินเชื่อคือ ความสามารถในการชำระหนี้ (คิดเป็นร้อยละ 39.7) และการมีหลักประกัน (คิดเป็นร้อยละ 34.0) แหล่งเงินทุนหลักในการประกอบธุรกิจมาจากทุนจดทะเบียนของกิจการ (คิดเป็นร้อยละ 80.4) ส่วนการประชาสัมพันธ์ธุรกิจยังคงอาศัยการเข้าถึงลูกค้าโดยตรงผ่านเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ (คิดเป็นร้อยละ 27.3) และสื่อสังคมออนไลน์ (คิดเป็นร้อยละ 26.3)

ในมิติของลักษณะการให้บริการสินเชื่อ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ (คิดเป็นร้อยละ 38.8) มีประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์มาแล้วมากกว่า 6 ปี มุมมองของผู้ประกอบการระบุว่าสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์มีบทบาทสำคัญในการ เพิ่มการเข้าถึงสินเชื่อที่ถูกกฎหมายด้วยอัตราดอกเบี้ยที่สมเหตุสมผล (คิดเป็นร้อยละ 51.7) ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือทางการเงินในยามฉุกเฉินและการลดการพึ่งพาหนี้นอกระบบ วัตถุประสงค์หลักของการขอสินเชื่อจากลูกค้าคือเพื่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 35.9) และใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการประกอบธุรกิจ (คิดเป็นร้อยละ 30.6) ปัจจัยสำคัญที่ผู้ประกอบการมองว่ายังคงทำให้ประชาชนต้องพึ่งพาหนี้นอกระบบคือ การที่ลูกหนี้ยังไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อในระบบได้ (คิดเป็นร้อยละ 52.6) การที่เจ้าหนี้นอกระบบไม่จำเป็นต้องใช้หลักประกัน (คิดเป็นร้อยละ 48.8) และความยุ่งยากซับซ้อนของขั้นตอนการขอสินเชื่อในระบบ (คิดเป็นร้อยละ 31.1)

ด้านการปฏิบัติตามข้อกำหนดดูแลของภาครัฐ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ (คิดเป็นร้อยละ 38.8) ไม่เคยประสบปัญหาในการดำเนินธุรกิจ อย่างไรก็ตาม คิดเป็นร้อยละ 36.4 ประสบปัญหาการอนุมัติวงเงินสินเชื่อที่ไม่เป็นไปตามความต้องการของลูกค้าเนื่องจากข้อจำกัดทางกฎหมาย ปัญหาสำคัญในการติดตามหนี้คือ ลูกหนี้ไม่ชำระค่างวดตามระยะเวลาที่กำหนด (คิดเป็นร้อยละ 68.4) การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานยังคงเผชิญกับข้อจำกัดด้านระบบที่ยังไม่รองรับการขยายตัวของธุรกิจ (คิดเป็นร้อยละ 39.2) และการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้และทักษะ (คิดเป็นร้อยละ 32.5) อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ (คิดเป็นร้อยละ 80.9) ไม่ประสบปัญหาในการปฏิบัติตามประกาศของกระทรวงการคลัง และคิดเป็นร้อยละ 67.9 ระบุว่าไม่ประสบปัญหาในการสร้างความเชื่อมั่นต่อธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ให้กับลูกค้า

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผู้ประกอบการชี้ให้เห็นถึงความต้องการการสนับสนุนที่สำคัญ โดยส่วนใหญ่ (คิดเป็นร้อยละ 78.5) เห็นว่ากฎระเบียบในปัจจุบันมีความเหมาะสมแล้ว แต่ยังคงต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำสำหรับประกอบธุรกิจ (คิดเป็นร้อยละ 34.4) การสนับสนุนระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (คิดเป็นร้อยละ 26.3) และการประชาสัมพันธ์ธุรกิจให้เป็นที่ยอมรับ (คิดเป็นร้อยละ 24.9) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ผู้ประกอบการต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนมากที่สุดคือ แพลตฟอร์มหรือซอฟต์แวร์ที่ใช้ในการจัดการข้อมูลลูกหนี้ (คิดเป็นร้อยละ 53.6) ข้อเสนอแนะ

เพิ่มเติมเน้นการปรับปรุงกฎระเบียบเพื่อลดภาระและเพิ่มประสิทธิภาพ การพิจารณาเพิ่มวงเงินสินเชื่อ (เสนอเป็น 100,000 บาท หรือมากกว่า) และปรับอัตราดอกเบี้ยให้มีความยืดหยุ่น การสนับสนุนแหล่งเงินทุน ต้นทุนต่ำและซอฟต์แวร์บริหารจัดการลูกหนี้จากภาครัฐ การพัฒนาระบบข้อมูลและการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ การประชาสัมพันธ์บทบาทของสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ และการส่งเสริมวินัยทางการเงินของลูกหนี้ โดยสรุป ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามชุดที่ 2 เน้นย้ำถึงบทบาทของสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ในการเป็นกลไก สำคัญเพื่อเพิ่มการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบสำหรับประชาชนรายย่อย อย่างไรก็ตาม การพัฒนาให้ธุรกิจนี้มีความยั่งยืนและสามารถตอบสนองความต้องการของตลาดได้อย่างเต็มศักยภาพยังคงต้องอาศัยการสนับสนุนเชิงนโยบายที่ครอบคลุม ทั้งในด้านการปรับปรุงกรอบกฎระเบียบ การเสริมสร้างขีดความสามารถในการดำเนินงานด้วยเทคโนโลยีและแหล่งเงินทุนที่เหมาะสม รวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเงินแก่ประชาชน เพื่อนำไปสู่การสร้างระบบนิเวศสินเชื่อที่เข้มแข็งและลดปัญหาหนี้นอกระบบได้อย่างเป็นรูปธรรม และยั่งยืน

6.2 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

เพื่อให้การวิเคราะห์เชิงนโยบายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยครอบคลุมทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้จัดเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสำคัญในระบบสินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์) การดำเนินการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์จริง แนวทางการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคในทางปฏิบัติ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพที่ไม่สามารถได้จากแบบสอบถามเพียงอย่างเดียว โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกนี้อิงกรอบแนวคิดทาง เศรษฐศาสตร์เชิงสถาบัน (Institutional Economics) และเศรษฐศาสตร์พฤติกรรม (Behavioural Economics) เพื่อให้เข้าใจพลวัตของระบบสินเชื่อรายย่อยภายใต้ข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง บริบททางสถาบัน และแรงจูงใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละพื้นที่ โดยจะไม่ระบุถึงรายชื่อของผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ และรายชื่อนิติบุคคลอย่างจำเพาะเจาะจงเพื่อรักษาความเป็นกลาง ความน่าเชื่อถือของข้อมูล คัมครองข้อมูลและความปลอดภัยของผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อป้องกันผลกระทบทางด้านกฎหมายและนโยบาย ทั้งนี้ เพื่อให้การให้ข้อมูลเป็นไปอย่างอิสระและเปิดเผย รวมถึงเป็นการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

1) กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึก (Key Informants) ประกอบด้วย 3 กลุ่มหลัก ได้แก่

1.1) ผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายเรื่องหนี้ครัวเรือน และการกำกับดูแลสถาบันการเงินในระดับภูมิภาค ได้แก่ ผู้แทนจาก ธปท. สำนักงานภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ รวมถึงรวมถึงผู้แทนสำนักงานยุติธรรมจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดขอนแก่น

1.2) ผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐที่ให้การสนับสนุนสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ได้แก่ ผู้แทนจากสำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดนครศรีธรรมราช

1.3) ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ จำนวน 24 ราย ในจังหวัดเป้าหมาย ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์หลากหลาย ทั้งในเขตเมืองและพื้นที่ชนบท (แบ่งเป็นพื้นที่กรุงเทพมหานคร 9 ราย พื้นที่จังหวัดนครราชสีมา 7 ราย พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน 4 ราย พื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสุราษฎร์ธานี 4 ราย)

2) แนวทางการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยได้จัดทำ แนวคำถามในลักษณะกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview Guide) โดยออกแบบคำถามให้ครอบคลุมประเด็นหลักตามกรอบการวิจัย และเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถสะท้อนความคิดเห็นหรือประสบการณ์เชิงลึกได้อย่างอิสระ

3) การจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์ดำเนินการโดยตรงกับผู้ให้ข้อมูลในลักษณะรายบุคคล (One-on-One Interview) ใช้ระยะเวลาประมาณ 45 – 60 นาทีต่อราย พร้อมทั้งได้รับความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลในการบันทึกเสียงและถอดความ (Transcription) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการ จำแนกหมวดหมู่เชิงประเด็น (Thematic Coding) เพื่อแยกแยะประเด็นสำคัญที่ปรากฏในข้อมูลเชิงคุณภาพ และจัดเรียงตามกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานี้ การวิเคราะห์จะพิจารณาทั้งแนวโน้มที่สอดคล้องกันในกลุ่มผู้ให้ข้อมูล และประเด็นที่สะท้อนข้อจำกัดเชิงระบบหรือช่องว่างของนโยบาย ที่อาจนำไปสู่ข้อเสนอแนะที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของประเทศ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นี้จะนำไปประกอบการวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณในบทถัดไป เพื่อเสริมสร้างความครอบคลุมในเชิงเนื้อหาและมิติของการวิเคราะห์ อันจะนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายที่มีความเป็นรูปธรรม เชื่อมโยงกับข้อเท็จจริงในพื้นที่ และสามารถนำไปสู่การออกแบบกลไกการส่งเสริมสินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัด ภายใต้การกำกับได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้แนบสรุปการสัมภาษณ์ในแต่ละกลุ่มเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ไว้ในภาคผนวก

6.2.1 สรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้แทน ธปท. สำนักงานภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และผู้แทนสำนักงานยุติธรรมจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดขอนแก่น

ประเด็นคำถามประกอบด้วย 4 ส่วนหลัก ดังนี้

ส่วนที่ 1 สถานการณ์เศรษฐกิจภูมิภาค มุ่งสำรวจมุมมองของ ธปท. ต่อเศรษฐกิจมหภาคและภูมิภาค อาทิ แนวโน้มเศรษฐกิจในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ ปัจจัยขับเคลื่อนหลักในแต่ละภาค เช่น เกษตร อุตสาหกรรม บริการ ผลกระทบของนโยบายการเงินและปัจจัยเฉพาะพื้นที่ รวมถึงสถานการณ์การผลิต การลงทุน และการท่องเที่ยวภายหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19

ส่วนที่ 2 ปัญหาหนี้ครัวเรือน ครอบคลุมระดับนี้ องค์ประกอบของสินเชื่อ และผลกระทบเชิงระบบ ได้แก่ สัดส่วนและประเภทหนี้ครัวเรือนในภูมิภาค ปัจจัยที่นำไปสู่ปัญหานี้ เช่น รายได้ไม่มั่นคง หรือการเข้าถึงสินเชื่อไม่เหมาะสม ผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมระดับภูมิภาค มาตรการของ ธปท. ในการติดตามและแก้ไขปัญหา รวมถึงกลไกความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น และข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ปัญหาหนี้ในระบบอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 3 บทบาทของสินเชื่อพีเอฟไอแชนซ์ เน้นประเมินศักยภาพและข้อจำกัดของสินเชื่อพีเอฟไอแชนซ์ในฐานะเครื่องมือส่งเสริมการเงินภาคประชาชน ผลการติดตามและประเมินบทบาทของสินเชื่อพีเอฟไอแชนซ์ในภูมิภาค ความท้าทายในการดำเนินธุรกิจ เช่น ต้นทุนเงินทุน ข้อจำกัดด้านกฎระเบียบ เป็นต้น รวมถึงข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนบทบาทของสินเชื่อพีเอฟไอแชนซ์ในระดับพื้นที่และระดับชาติ

ส่วนที่ 4 บทบาทและกลไกการดำเนินงานของ ธปท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มุ่งสอบถามเกี่ยวกับบทบาทและมาตรการของ ธปท. รวมถึงความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ในการแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนและหนี้ในระบบ อาทิ การจัดเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์เพื่อกำหนดนโยบาย

มาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ในระดับพื้นที่ และความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น

เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและสะท้อนประสบการณ์ของผู้ประกอบธุรกิจอย่างแท้จริง คณะผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการคัดเลือกผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์และจัดการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับโครงสร้างธุรกิจ หลักเกณฑ์การให้สินเชื่อ ปัญหาการดำเนินงาน การใช้เทคโนโลยี การแข่งขันในตลาด ข้อจำกัดด้านกฎระเบียบ ตลอดจนแนวทางการพัฒนาในอนาคต

1) ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้แทนจาก ธปท. สำนักงานภูมิภาคทั้ง 3 ภูมิภาค รวมถึงผู้แทนจากสำนักงานยุติธรรมจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดขอนแก่น ได้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับสถานการณ์เศรษฐกิจระดับภูมิภาค ปัญหาหนี้ครัวเรือน รวมถึงบทบาทและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ ซึ่งสามารถสรุปและอภิปรายรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 สถานการณ์เศรษฐกิจและหนี้สินภาคครัวเรือน

(1) ภาพรวมเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค

(1.1) ภาคเหนือ เศรษฐกิจในพื้นที่ยังไม่สามารถฟื้นตัวได้เต็มที่ภายหลังจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยเฉพาะในภาคการเกษตรและธุรกิจรายย่อยซึ่งได้รับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญจากต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้นและรายได้ที่ไม่แน่นอน ส่งผลให้ประชาชนจำนวนมากยังคงประสบปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน และมีการพึ่งพาแหล่งเงินทุนนอกระบบเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะในพื้นที่เกษตรกรรมเชิงเขา อาทิ อำเภอจอมทอง อำเภอสันป่าตอง และอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

(1.2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เศรษฐกิจในภูมิภาคมีแนวโน้มชะลอตัวอย่างต่อเนื่อง โดย ธปท. คาดการณ์ว่าอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2568 จะอยู่ระหว่างร้อยละ 1.2 – 2.2 ซึ่งเป็นระดับที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในอดีตอย่างมีนัยสำคัญ สาเหตุหลักมาจากการบริโภคภาคครัวเรือนอ่อนแอ รายได้ภาคเกษตรกรรมที่ยังคงมีความไม่แน่นอนอันเนื่องมาจากความผันผวนของราคาและผลผลิตทางการเกษตร รวมถึงผลกระทบจากปัจจัยภายนอก เช่น สงครามการค้าที่ส่งผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรมในบางพื้นที่ นอกจากนี้ ภาคธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และธุรกิจขนาดย่อมมาก (Micro SMEs) ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของเศรษฐกิจในภูมิภาค ยังคงเผชิญข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อและประสบปัญหาการขาดสภาพคล่องอย่างต่อเนื่อง

(1.3) ภาคใต้ โครงสร้างเศรษฐกิจของภาคใต้ยังคงพึ่งพาภาคเกษตรกรรมและการท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยมีพืชเศรษฐกิจสำคัญ อาทิ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และทุเรียน ซึ่งเป็นแหล่งรายได้หลักของประชาชนจำนวนมาก ขณะเดียวกันมีการเติบโตของกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Medical and Wellness Tourism) ในบางพื้นที่ เช่น ภูเก็ตและเกาะสมุย อย่างไรก็ตาม ภูมิภาคนี้ยังคงมีความเปราะบางทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากความผันผวนของราคาสินค้าเกษตรในตลาดโลก และจำนวนนักท่องเที่ยวที่ลดลงจากปัจจัยภายนอก อาทิ ข้อจำกัดทางการเดินทางจากบางประเทศ ทำให้รายได้ภาคบริการลดลงในบางช่วงเวลา

(2) ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนและหนี้ในระบบ

ในระดับภาพรวม หนี้ครัวเรือนในทุกภูมิภาคยังคงอยู่ในระดับสูง และเป็นประเด็นที่น่ากังวล โดยเฉพาะในภาคเหนือซึ่งมีสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP สูงถึงร้อยละ 90 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ คุณภาพสินเชื่อโดยรวมมีแนวโน้มถดถอย ส่งผลให้สถาบันการเงินพาณิชย์มีการลดระดับการอนุมัติสินเชื่อ หรือเพิ่มความเข้มงวดในการพิจารณา ทำให้ประชาชนจำนวนมากไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อในระบบได้ตามความต้องการ สำหรับประเด็นหนี้ในระบบยังคงเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่สำคัญในทุกภูมิภาค โดยประชาชนจำนวนหนึ่งยังคงหนีไปพึ่งพาทน้นนอกระบบด้วยเหตุผลด้านความยืดหยุ่นในการกู้ยืม การไม่ต้องใช้หลักประกันที่ซับซ้อน และความเร่งด่วนทางการเงิน โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกร ผู้มีรายได้ไม่ประจำ และผู้ประกอบการรายย่อยที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ การใกล้ชิดกับหนี้ในระบบยังคงเผชิญความท้าทายจากการที่เจ้าหนี้บางรายไม่ให้ความร่วมมือ

กรณีเฉพาะภูมิภาค

(2.1) ภาคเหนือ การเข้าถึงสินเชื่อในระบบยังคงมีข้อจำกัด โดยเฉพาะในพื้นที่ภูเขาและพื้นที่เกษตรกรรมที่ห่างไกล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้หนี้ในระบบมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และเป็นแหล่งเงินทุนทางเลือกสุดท้ายของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว

(2.2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากข้อมูลของ ธปท. พบว่ามูลค่าหนี้รวมครัวเรือนอยู่ที่ประมาณ 3 ล้านล้านบาท โดยมีการผิฉินัดชำระหนี้ในสินเชื่อทุกประเภทเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญตั้งแต่ปีที่ผ่านมา หนี้ของข้าราชการครูเป็นปัญหาเฉพาะที่มีความซับซ้อนและมีมูลค่าสูง เนื่องจากสหกรณ์ออมทรัพย์บางแห่งไม่ได้ตรวจสอบข้อมูลเครดิตบูโร ทำให้ยอดหนี้ที่แท้จริงอาจสูงกว่าที่ปรากฏในระบบ นอกจากนี้ การทำธุรกรรมขายฝากที่ดินและทรัพย์สินอื่น ๆ ก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในจังหวัดขนาดเล็ก ซึ่งสะท้อนถึงภาวะการณ์ขาดสภาพคล่องอย่างรุนแรงของครัวเรือน

(2.3) ภาคใต้ แม้ภาคใต้จะมีแหล่งรายได้หลากหลายจากภาคเกษตรและการท่องเที่ยว แต่ภาระหนี้ครัวเรือนยังคงอยู่ในระดับสูงและขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในเขตชายแดนภาคใต้ที่ยังคงมีปัญหการบริหารจัดการสินเชื่อ Soft Loan ที่ค้างค้ำ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพสินเชื่อและเป็นการทำทหายในการแก้ไขปัญหาหนี้

ส่วนที่ 2 บทบาทของสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(1) บทบาทของสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์มีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกทางเลือกที่ถูกกฎหมายสำหรับประชาชนที่ไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อในระบบของสถาบันการเงินพาณิชย์ได้ โดยเฉพาะในกลุ่มเปราะบาง อาทิ เกษตรกร ผู้มีรายได้น้อย และผู้ที่มีประวัติเครดิตไม่ดีหรือไม่เคยมีประวัติในระบบ ซึ่งถือเป็นการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่จำเป็น อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์หลักของการใช้สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ส่วนใหญ่ยังคงเป็นการเสริมสภาพคล่องในชีวิตประจำวันและการบริโภคมากกว่าการนำไปลงทุนเพื่อการสร้างรายได้ในระยะยาว ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนทางด้านการเงินของกลุ่มเป้าหมายและความท้าทายในการส่งเสริมการใช้สินเชื่อเพื่อการลงทุน

(2) อุปสรรคของผู้ประกอบการพิโกไฟแนนซ์ ผู้ประกอบการสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์เผชิญกับอุปสรรคและความท้าทายหลายประการในการดำเนินงาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและขีดความสามารถในการขยายบริการให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(2.1) การรับรู้ของประชาชนยังจำกัด ประชาชนจำนวนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับลักษณะ คุณสมบัติ และความแตกต่างของสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์จากแหล่งเงินทุนอื่น ๆ หรือสินเชื่อผิดกฎหมาย ส่งผลให้ความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์ต่ำและจำกัดการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง

(2.2) ต้นทุนการดำเนินการในพื้นที่ห่างไกลสูง ผู้ประกอบการมีต้นทุนการดำเนินงานที่สูง โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพื่อติดตามหนี้ในพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่ห่างไกล ซึ่งไม่สอดคล้องกับค่าธรรมเนียมการติดตามหนี้ที่ได้รับอนุญาต (เช่น 50 บาท) ทำให้เกิดภาระทางการเงินต่อผู้ประกอบการ

(2.3) ไม่มีระบบบริหารความเสี่ยงที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ผู้ประกอบการต้องแบกรับความเสี่ยงสูงจากการให้สินเชื่อแก่ลูกหนี้กลุ่มเปราะบาง เนื่องจากขาดกลไกหรือมาตรการสนับสนุนที่ชัดเจนจากภาครัฐในการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านเครดิต อาทิ การค้ำประกันสินเชื่อบางส่วน หรือการจัดตั้งกองทุนรองรับหนี้เสีย

(2.4) อัตราดอกเบี้ยที่กำหนดไว้สูง แม้ว่าอัตราดอกเบี้ยของสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์จะสะท้อนความเสี่ยงที่สูงกว่า แต่การกำหนดอัตราดอกเบี้ยในระดับที่ค่อนข้างสูงอาจเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเข้าถึงของประชาชนบางกลุ่มที่ต้องการเงินทุนด้วยต้นทุนที่เหมาะสม ซึ่งจำกัดประโยชน์ที่ควรได้รับจากสินเชื่อในระบบ

(2.5) ความเข้มงวดในการขออนุญาตและความไม่ทั่วถึงของผู้ให้บริการในบางพื้นที่ กระบวนการขอใบอนุญาตและการกำกับดูแลที่เข้มงวด ประกอบกับการกระจุกตัวของผู้ให้บริการในบางพื้นที่ ทำให้การเข้าถึงสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ยังไม่ครอบคลุมและทั่วถึงในทุกพื้นที่ที่จำเป็นต่อประชาชนผู้ต้องการเงินทุน

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจาก ธปท. สำนักงานภูมิภาคเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาระบบสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ธปท. ได้ให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมและพัฒนาระบบสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยแบ่งออกเป็นประเด็นหลักดังต่อไปนี้

(1) การประชาสัมพันธ์และการรู้เท่าทันทางการเงิน ควรดำเนินการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ในระดับชุมชน โดยร่วมมือกับสื่อท้องถิ่น (เช่น วิทยุชุมชน) ผู้นำชุมชน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายอำเภอ) และธนาคารในพื้นที่ (เช่น ธ.ก.ส. หรือธนาคารออมสิน) เพื่อสร้างความคุ้นเคยและความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์อย่างกว้างขวาง และบูรณาการเนื้อหาความรู้ทางการเงิน การวางแผนการเงิน การบริหารจัดการหนี้ และการวิเคราะห์ความสามารถในการชำระหนี้เข้าสู่ระบบการศึกษา (เช่น หลักสูตร GenEd) และจัดฝึกอบรมแก่ประชาชนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างวินัยทางการเงินและลดการพึ่งพาหนี้สินที่ไม่ยั่งยืนในระยะยาว

(2) การปรับปรุงเงื่อนไขสินเชื่อ ควรมีการพิจารณาปรับลดอัตราดอกเบี้ยของสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ลงหากเป็นไปได้ เพื่อให้สอดคล้องกับศักยภาพในการชำระหนี้ของประชาชนกลุ่มเป้าหมาย และกำหนดเพดานวงเงินสินเชื่อที่สัมพันธ์กับรายได้ที่แท้จริงของประชาชน และเสนอให้จัดสรรสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (Soft Loan) ให้แก่ผู้ประกอบการพิโกไฟแนนซ์ที่มีธรรมาภิบาลและมีระบบบริหารจัดการที่ดี เพื่อลดต้นทุนการดำเนินงานและเพิ่มขีดความสามารถในการให้สินเชื่อแก่ประชาชนในวงกว้าง

(3) การสนับสนุนเชิงโครงสร้าง ปรับค่าธรรมเนียมการติดตามหนี้ให้สอดคล้องกับต้นทุนที่แท้จริงของผู้ประกอบการ หรือพิจารณามาตรการสนับสนุนต้นทุนสำหรับผู้ประกอบการที่ให้บริการในพื้นที่ห่างไกล เพื่อสร้างแรงจูงใจในการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน รวมถึงพิจารณาสิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้ประกอบการที่มีระบบบริหารจัดการที่ดีและปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการให้บริการ และส่งเสริมการกระจายตัวของผู้ประกอบการในระดับจังหวัด เพื่อให้ประชาชนในทุกพื้นที่สามารถเข้าถึงบริการสินเชื่อได้อย่างทั่วถึง แทนการกระจุกตัวอยู่ในบางพื้นที่เท่านั้น

(4) การพัฒนาระบบแก้ไขหนี้ ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชันหรือระบบออนไลน์ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการหนี้ ทำให้ผู้กู้สามารถติดตามสถานะการชำระหนี้ ยอดเงินต้น และดอกเบี้ยได้อย่างสะดวกและโปร่งใส อันจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและวินัยในการชำระหนี้ ส่งเสริมระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหนี้ โดยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานยุติธรรมและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เพื่อลดต้นทุนการฟ้องร้องและป้องกันการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ ซึ่งเป็นแนวทางที่ยั่งยืนกว่าการดำเนินคดี และส่งเสริมการเปลี่ยนพฤติกรรมผู้กู้ควบคู่กับการใช้นโยบาย โดยเน้นการให้ความรู้และสร้างวินัยทางการเงิน เพื่อให้ประชาชนสามารถบริหารจัดการหนี้ได้ด้วยตนเองและลดการพึ่งพาความช่วยเหลือจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนอย่างยั่งยืนในระยะยาว

ส่วนที่ 4 บทบาทของ ธปท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ธปท. และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนและหนี้นอกระบบ โดยดำเนินการผ่านกลไกและมาตรการต่าง ๆ ดังนี้

(1) การจัดเก็บข้อมูล ธปท. ดำเนินการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลผ่านช่องทางที่หลากหลาย ได้แก่ ข้อมูลจากระบบภายในของธนาคาร การสำรวจเศรษฐกิจและสังคม (SES) และข้อมูลจากการร้องเรียนผ่านสายด่วน 1213 เพื่อจัดทำฐานข้อมูลหนี้ที่เป็นระบบและมีความครอบคลุม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการกำหนดนโยบายและมาตรการแก้ไขปัญหาหนี้ได้อย่างตรงจุด

(2) มาตรการช่วยเหลือ ธปท. ได้ริเริ่มและดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือลูกหนี้ในระดับพื้นที่ อาทิ โครงการหมอหนี้เพื่อประชาชน และโครงการคุณสู้ เราช่วย ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือลูกหนี้ในการบริหารจัดการหนี้สิน

(3) ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ได้แก่

(3.1) กระทรวงยุติธรรมมีบทบาทสำคัญในการให้บริการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหนี้สิน รวมถึงการสนับสนุนทางกฎหมายผ่านกองทุนยุติธรรม ซึ่งช่วยให้ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและได้รับความช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายทางกฎหมายในการแก้ไขปัญหาหนี้ เช่น การจัดมหกรรมไกล่เกลี่ยหนี้ ซึ่งเป็นเวทีที่ช่วยให้ลูกหนี้และเจ้าหนี้สามารถเจรจาหาทางออกร่วมกัน อันส่งผลให้เกิดการปรับโครงสร้างหนี้และช่วยลดภาระหนี้ที่แท้จริงของประชาชน

(3.2) กระทรวงมหาดไทยดำเนินการสำรวจและรวบรวมข้อมูลหนี้นอกระบบในระดับพื้นที่ และให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้เป็นลูกหนี้ผ่านโครงการเคาะประตูหน้าบ้าน ซึ่งเป็นกลไกที่ช่วยให้ภาครัฐสามารถเข้าถึงข้อมูลและให้ความช่วยเหลือได้อย่างใกล้ชิดในระดับชุมชน

(3.3) กระทรวงศึกษาธิการร่วมมือกับ ธปท. ในการพัฒนาและบูรณาการเนื้อหาความรู้ทางการเงินเข้าสู่ระบบการศึกษา เพื่อปลูกฝังความรู้และทักษะทางการเงินให้กับเยาวชนตั้งแต่

ในวัยเรียน ซึ่งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจในระยะยาว และเตรียมความพร้อมให้ประชาชนสามารถบริหารจัดการการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

2) สรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้แทนจาก ธปท. สำนักงานภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และผู้แทนสำนักงานยุติธรรมจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดขอนแก่น

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้แทนจาก ธปท. สำนักงานภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ รวมถึงผู้แทนสำนักงานยุติธรรมจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดขอนแก่น สะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์เศรษฐกิจระดับภูมิภาค ปัญหาหนี้ครัวเรือน บทบาทของสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ ตลอดจนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและกลไกการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ในมิติของสถานการณ์เศรษฐกิจและหนี้สินภาคครัวเรือน พบว่าเศรษฐกิจในภาคเหนือยังไม่สามารถฟื้นตัวได้เต็มที่จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยเฉพาะภาคการเกษตรและธุรกิจรายย่อย ซึ่งประสบปัญหาสภาพคล่องและการพึ่งพาแหล่งเงินทุนนอกระบบเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ในขณะที่เศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแนวโน้มชะลอตัวอย่างต่อเนื่อง โดย ธปท. คาดการณ์อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในปี 2568 จะอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในอดีตอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากภาคครัวเรือนมีกำลังซื้ออ่อนแอ และรายได้ภาคเกษตรกรรมมีความไม่แน่นอนสูง ด้านโครงสร้างเศรษฐกิจภาคใต้อย่างคงพึ่งพาภาคเกษตรกรรมและการท่องเที่ยวเป็นหลัก ซึ่งมีความเปราะบางจากความผันผวนของราคาสินค้าเกษตรและจำนวนนักท่องเที่ยวที่ลดลง สำหรับปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนยังคงอยู่ในระดับสูงและน่าเป็นห่วงในทุกภูมิภาค โดยเฉพาะภาคเหนือที่มีสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศสูงถึงร้อยละ 90 ซึ่งส่งผลให้สถาบันการเงินพาณิชย์เพิ่มความเข้มงวดในการอนุมัติสินเชื่อ ทำให้ประชาชนจำนวนมากเข้าไม่ถึงสินเชื่อในระบบ และยังคงพึ่งพานอกระบบด้วยเหตุผลด้านความยืดหยุ่นในการกู้ยืม และไม่ต้องใช้หลักประกันที่ซับซ้อน ปัญหาหนี้ข้าราชการครูและธุรกรรมขายฝากที่ดินเป็นประเด็นเฉพาะที่ซับซ้อนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขณะที่ภาคใต้อย่างคงมีปัญหการบริหารจัดการสินเชื่อ Soft Loan ที่ค้างค้ำในเขตชายแดน

ในส่วนของบทบาทของสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ สินเชื่อดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกทางเลือกที่ถูกกฎหมายสำหรับประชาชนกลุ่มเปราะบางที่ไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อในระบบของสถาบันการเงินได้ อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์หลักของการใช้สินเชื่อส่วนใหญ่ยังคงเป็นการเสริมสภาพคล่องในชีวิตประจำวันและการบริโภค มากกว่าการลงทุนเพื่อสร้างรายได้ระยะยาว ผู้ประกอบการพีโกไฟแนนซ์ยังเผชิญอุปสรรคหลายประการ อาทิ การรับรู้ของประชาชนที่จำกัด ต้นทุนการดำเนินงานในพื้นที่ห่างไกลที่สูง การขาดกลไกสนับสนุนการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภาครัฐ อัตราดอกเบี้ยที่กำหนดไว้สูง และความไม่ทั่วถึงของผู้ให้บริการในบางพื้นที่

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจาก ธปท. สำนักงานภูมิภาค สนับสนุนให้มุ่งเน้นเพิ่มการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในระดับชุมชน การบูรณาการความรู้ทางการเงินเข้าในระบบการศึกษา การปรับปรุงเงื่อนไขสินเชื่อ เช่น พิจารณาลดอัตราดอกเบี้ย และจัดสรรสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (Soft Loan) ให้ผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ที่มีธรรมาภิบาล รวมถึงการสนับสนุนเชิงโครงสร้างโดยการปรับค่าธรรมเนียมการติดตามหนี้ให้สอดคล้องกับต้นทุนที่แท้จริง และการมอบสิทธิประโยชน์ทางภาษี นอกจากนี้ ยังเสนอให้มีการพัฒนาระบบแก้ไขหนี้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และส่งเสริมระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหนี้ โดยเน้นการให้ความรู้และสร้างวินัยทางการเงินควบคู่ไปกับการใช้นโยบาย

สำหรับบทบาทของ ธปท.และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ธปท. มีบทบาทสำคัญในการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลหนี้ครัวเรือนผ่านช่องทางที่หลากหลาย และริเริ่มมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ในระดับพื้นที่ อาทิ โครงการหมอนหนี้เพื่อประชาชน และการจัดมหกรรมไกล่เกลี่ยหนี้ นอกจากนี้ ยังมีความร่วมมือกับกระทรวงยุติธรรมในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหนี้สิน กระทรวงมหาดไทยในการสำรวจและให้ความช่วยเหลือหนี้ในระบบในระดับพื้นที่ และกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาและบูรณาการเนื้อหาความรู้ทางการเงินเข้าสู่ระบบการศึกษา เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจในระยะยาว โดยสรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้แทนหน่วยงานภาครัฐเหล่านี้ได้ให้ภาพที่ชัดเจนเกี่ยวกับความซับซ้อนของปัญหาหนี้ครัวเรือนในแต่ละภูมิภาค ความท้าทายในการดำเนินงานของสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ และความจำเป็นของการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐในการกำหนดนโยบายและมาตรการที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมระบบการเงินภาคประชาชนให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน

6.2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก สำนักงานคลังจังหวัดนครศรีธรรมราชและสำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่

คำถามประกอบด้วย 5 ส่วนหลัก ดังนี้

ส่วนที่ 1 บทบาทและภารกิจของสำนักงานคลังจังหวัด มุ่งสอบถามถึงบทบาทของสำนักงานคลังจังหวัดในการสนับสนุนสำนักงานเศรษฐกิจการคลังและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ รวมถึงภารกิจหลักในการอำนวยความสะดวกเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบและส่งเสริมสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ ตลอดจนมุมมองเกี่ยวกับผลกระทบของการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบและการส่งเสริมสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ต่อเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัด

ส่วนที่ 2 การประสานงานและสนับสนุนเชิงนโยบาย ครอบคลุมรูปแบบและกระบวนการประสานงานกับสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง หน่วยงานรัฐอื่น ๆ และภาคเอกชนในการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบและการประชาสัมพันธ์สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ รวมถึงกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือการประชุมประสานงานเป็นประจำเพื่อติดตามผลนโยบาย มาตรการหรือแนวทางเชิงนโยบายที่สำนักงานคลังจังหวัดมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือปรับปรุงเพื่อสนับสนุนสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ และการให้คำปรึกษาหรือเสนอแนวทางกับสำนักงานเศรษฐกิจการคลังในประเด็นเหล่านี้

ส่วนที่ 3 การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากร มุ่งสอบถามถึงแนวทางการจัดสรรงบประมาณหรือทรัพยากรสำหรับโครงการที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์และการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ รวมถึงการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ และข้อจำกัดหรืออุปสรรคเกี่ยวกับการสนับสนุนนโยบายสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์

ส่วนที่ 4 ความท้าทายในการดำเนินงานและแนวทางแก้ไข มุ่งสอบถามถึงปัญหาที่สำนักงานคลังจังหวัดพบในการอำนวยความสะดวกและประสานงานในการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบและสนับสนุนนโยบายสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ มาตรการหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่พบในกระบวนการดำเนินงานและการจัดการหนี้ในระบบ และผลของการประยุกต์แนวทางการปรับปรุงกระบวนการประสานงานและการบริหารจัดการที่มีต่อการลดปัญหาหนี้ในระบบ

ส่วนที่ 5 วิสัยทัศน์และแนวทางพัฒนาในอนาคต เน้นสอบถามมุมมองของสำนักงานคลังจังหวัดต่อแนวโน้มของการดำเนินนโยบายสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในฐานะเครื่องมือส่งเสริม

การเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ถูกกฎหมายและการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบในอีก 5 - 10 ปีข้างหน้า รวมถึงปัจจัยที่คาดว่าจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบายและการดำเนินงานในอนาคต

เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและสะท้อนประสบการณ์ของผู้แทนสำนักงานคลังจังหวัด คณะผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการจัดการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้แทนของสำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่และสำนักงานคลังนครศรีธรรมราชที่ได้รับมอบหมายภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ในพื้นที่ เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและบทบาทของสำนักงานคลังจังหวัดในการสนับสนุนสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์และการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบในระดับพื้นที่ รวมถึงภารกิจ การประสานงาน การสนับสนุนเชิงนโยบาย การจัดสรรทรัพยากร ความท้าทายในการดำเนินงาน ตลอดจนวิสัยทัศน์และแนวทางการพัฒนาในอนาคต

1) ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้แทนสำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่และสำนักงานคลังจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับนโยบายและบทบาทของสำนักงานคลังจังหวัดในการสนับสนุนสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์และการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบในระดับพื้นที่ รวมถึงความท้าทายและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ซึ่งสามารถสรุปและอภิปรายรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 บทบาทและภารกิจของสำนักงานคลังจังหวัด ทั้งสองสำนักงานมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ในระดับพื้นที่ โดยทำหน้าที่เป็นกลไกระดับจังหวัดที่เชื่อมโยงนโยบายจากส่วนกลางกับบริบทในระดับท้องถิ่น ผ่านกิจกรรมประชาสัมพันธ์ การให้คำปรึกษาแก่ผู้ประกอบการ และการสนับสนุนกลุ่มประชาชนเป้าหมายให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

(1) สำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่ มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์และแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม แม้จะเผชิญกับความท้าทายหลายประการในการดำเนินงาน สำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่เน้นการประสานงานเชิงพื้นที่อย่างเข้มข้น และใช้กลไกความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อให้การขับเคลื่อนนโยบายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงร่วมกิจกรรมออกบูธในงานมหกรรมและงานจังหวัดเคลื่อนที่ เพื่อเข้าถึงประชาชนในวงกว้าง มีการขอความร่วมมือจากผู้ประกอบการสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ในพื้นที่ให้ช่วยประชาสัมพันธ์และร่วมออกบูธในงานต่าง ๆ เพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงข้อมูลให้กับประชาชน และสื่อสารกับ ธปท. อย่างต่อเนื่องเพื่อให้การดำเนินนโยบายเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกับภาพรวมของระบบการเงิน สำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่มองว่าสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์เป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ อย่างไรก็ตาม ผลกระทบของสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ต่อการกระตุ้นเศรษฐกิจในภาพรวมยังไม่ปรากฏชัดเจนนัก นอกจากนี้ ธ.ก.ส. และธนาคารออมสิน ซึ่งเป็นธนาคารเฉพาะกิจของรัฐ (SFIs) ได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ โดย SFIs เหล่านี้มี Key Performance Indicators (KPIs) ที่กำหนดให้ต้องปล่อยสินเชื่อเพื่อช่วยเหลือกลุ่มหนี้ในระบบรวมกันถึง 58 รายต่อจังหวัด

(2) สำนักงานคลังจังหวัดนครศรีธรรมราช ปฏิบัติหน้าที่เชิงรุกในด้านประชาสัมพันธ์นโยบายสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ผ่านช่องทางหลากหลาย ได้แก่ การจัดรายการวิทยุท้องถิ่น การลงพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานภาคี เช่น กระทรวงยุติธรรม และการเผยแพร่เอกสารประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายหน่วยบริการของรัฐในระดับอำเภอ ตลอดจนการแจกใบปลิวและการใช้ป้ายประชาสัมพันธ์ภายในสำนักงานคลังเอง

เพื่อเพิ่มการรับรู้ของประชาชนในระดับรากหญ้า รวมถึงประสานการส่งต่อเอกสารสมัครขออนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์จากผู้ประกอบการในพื้นที่ไปยัง สศค. โดยเน้นการให้คำปรึกษาเบื้องต้นและอำนวยความสะดวกในการจัดเตรียมเอกสารให้ถูกต้องตามเกณฑ์ที่กำหนด นอกจากนี้ ยังเชื่อมโยงกับธนาคารของรัฐ เช่น ธ.ก.ส. ธนาคารออมสิน และธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (ธพว.) ในการจัดหาแหล่งเงินทุนที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มอาชีพ โดยการคัดเลือกแหล่งเงินทุนจะพิจารณาจากลักษณะอาชีพ ความมั่นคงของรายได้ และความสามารถในการชำระหนี้ของแต่ละราย

ส่วนที่ 2 การประสานงานและสนับสนุนเชิงนโยบาย สำนักงานคลังจังหวัด มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ประสานงานหลักระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยอาศัยกลไกความร่วมมือในระดับจังหวัดและการใช้ทุนทางสังคมในการดำเนินงาน

(1) สำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่ การใช้เครือข่ายของผู้บริหารสำนักงานคลังจังหวัดเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้การทำงานข้ามหน่วยงานมีความราบรื่นและง่ายขึ้น มีการประสานงานเชิงพื้นที่อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องกับหลายหน่วยงาน โดยร่วมกันจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การออกบูธในงานมหกรรมและงานจังหวัดเคลื่อนที่ เพื่อเข้าถึงประชาชนในวงกว้าง มีการขอความร่วมมือจากผู้ประกอบการสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ในพื้นที่ให้ช่วยประชาสัมพันธ์และร่วมออกบูธในงานต่าง ๆ เพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงข้อมูลให้กับประชาชน นอกจากนี้ ควรมีการกำหนด KPIs ที่วัดผลได้ชัดเจน ในการส่งเสริมสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ โดยเฉพาะในระดับบริหาร เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม และควรมีการสื่อสารระหว่างหน่วยงานอย่างสม่ำเสมอ

(2) สำนักงานคลังจังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้เวทีคณะบริหารการคลังจังหวัด (คบจ.) ซึ่งเป็นเวทีนโยบายสำคัญระดับจังหวัด โดยคลังจังหวัดได้นำเสนอข้อมูลเชิงสถิติ ปัญหาเชิงระบบ และข้อเสนอแนะทางการสนับสนุนสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ต่อที่ประชุมเป็นประจำทุกเดือน อีกทั้งยังมีการหารือร่วมกับภาคเอกชน เช่น หอการค้าและสภาอุตสาหกรรมในพื้นที่ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางลดปัญหานั้นในระบบ การส่งเสริมการเข้าถึงสินเชื่อในระบบ และข้อเสนอในการปรับปรุงกฎระเบียบ นอกจากนี้ ยังมีความร่วมมือกับธนาคารของรัฐ เช่น ธ.ก.ส. ธนาคารออมสิน และ ธพว. ภายใต้บริบทของข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง คลังจังหวัดจำเป็นต้องใช้กลยุทธ์ทุนทางสังคม หรือความสัมพันธ์ส่วนบุคคลในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น รวมถึงภาคเอกชนในพื้นที่ เพื่อเร่งรัดการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมาย คลังจังหวัดได้ริเริ่มแนวทางการประสานงานที่ไม่จำกัดอยู่เพียงช่องทางทางราชการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลในการเร่งรัดการแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งเสนอแนวทางให้ สศค. จัดทำบัญชีรายชื่อผู้ประกอบการในส่วนกลางอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารและดำเนินงานได้ตรงจุดมากยิ่งขึ้น

ส่วนที่ 3 การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากร การสนับสนุนนโยบายพิโกไฟแนนซ์ในระดับพื้นที่ยังคงอาศัยการบูรณาการทรัพยากรภายในหน่วยงาน โดยไม่มีงบประมาณเฉพาะกิจในลักษณะเฉพาะเจาะจง

(1) สำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่ การจัดสรรงบประมาณสำหรับการดำเนินงานด้านสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์มีความคล่องตัว เนื่องจากมีการบูรณาการเข้ากับแผนงานหลักของจังหวัด การใช้งบประมาณสำหรับการดำเนินงานด้านสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์สามารถทำได้ในส่วนของ คบจ. เนื่องจากภารกิจนี้มี KPIs ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งช่วยให้การบริหารจัดการงบประมาณมีความคล่องตัวและยืดหยุ่น

(2) **สำนักงานคลังจังหวัดนครศรีธรรมราช** การสนับสนุนการดำเนินนโยบายสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ และการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบในระดับพื้นที่ ยังคงอยู่ภายใต้กรอบอำนาจและภารกิจของกระทรวงการคลัง โดยไม่มีการจัดสรรงบประมาณเฉพาะกิจหรือทรัพยากรแบบเฉพาะเจาะจงเพื่อสนับสนุนภารกิจด้านดังกล่าวในระดับจังหวัดโดยตรง สำนักงานคลังจังหวัดจำเป็นต้องดำเนินงานโดยอาศัยการบูรณาการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดร่วมกับภารกิจหลักอื่น ๆ ของกระทรวง เช่น คบจ. ประสานโครงการช่วยเหลือของรัฐ และการดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลในช่วงวิกฤต แนวทางที่สำนักงานคลังจังหวัดนำมาใช้เพื่อรองรับภารกิจที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ ได้แก่ การบูรณาการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเข้าไว้ในภารกิจประจำของหน่วยงาน เช่น การประชาสัมพันธ์นโยบายผ่านเครือข่ายหน่วยงานในสังกัด การใช้เวทีประชุมระดับจังหวัดในการนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และการอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภาคีในพื้นที่ สำนักงานคลังจังหวัดยังคงดำเนินการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในประเด็นที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะผ่านเวที คบจ. ซึ่งเป็นกลไกสำคัญระดับจังหวัดที่มีการกำหนดตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ KPIs ไว้อย่างเป็นระบบ

ส่วนที่ 4 ความท้าทายในการดำเนินงานและแนวทางแก้ไข แม้ว่าสำนักงานคลังจังหวัดทั้งสองแห่งจะมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์และการแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบ แต่ยังคงเผชิญกับอุปสรรคในมิติที่หลากหลาย ทั้งในด้านโครงสร้างการบริหารจัดการด้านปฏิบัติการ และด้านทัศนคติของประชาชน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

(1) ข้อจำกัดร่วมกัน

(1.1) **ข้อจำกัดด้านทรัพยากรบุคคลและงบประมาณ** สำนักงานคลังจังหวัดมีจำนวนบุคลากรจำกัดเมื่อเทียบกับภารกิจที่ได้รับมอบหมาย โดยต้องปฏิบัติหน้าที่หลากหลายครอบคลุมทั้งด้านการคลังระดับพื้นที่ การประสานงานโครงการของรัฐ การบูรณาการนโยบายระดับจังหวัด ตลอดจนการขับเคลื่อนมาตรการเร่งด่วนในช่วงวิกฤต เช่น โครงการเราชนะและเราไม่ทิ้งกัน ซึ่งเป็นภารกิจที่ต้องดำเนินการภายใต้กรอบเวลาที่จำกัดและการคาดหวังสูงจากประชาชน ส่งผลให้เวลาและทรัพยากรที่สามารถจัดสรรให้กับงานด้านการส่งเสริมพีโกไฟแนนซ์มีความจำกัด นอกจากนี้ ยังไม่มีการจัดสรรงบประมาณเฉพาะกิจสำหรับงานด้านพีโกไฟแนนซ์โดยตรง

(1.2) **การเข้าถึงประชาชนในพื้นที่ห่างไกล** จังหวัดนครศรีธรรมราชมีลักษณะภูมิประเทศที่กว้างขวาง ครอบคลุมพื้นที่กว่า 20 อำเภอ ซึ่งบางพื้นที่อยู่ห่างไกลและมีความท้าทายในการเดินทางเข้าไปให้คำปรึกษา หรือกำกับดูแลผู้ประกอบการพีโกไฟแนนซ์ได้อย่างทั่วถึง คลังจังหวัดประสบกับความยากลำบากในการเข้าถึงประชาชนกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล

(1.3) **การรับรู้และความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์** ยังไม่ทั่วถึง ประชาชนทั่วไปยังมีการรับรู้เกี่ยวกับสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ไม่มากนัก และยังขาดความเข้าใจที่ชัดเจนในเรื่องของอัตราดอกเบี้ยและเงื่อนไข โดยเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีกำแพงด้านภาษาและวัฒนธรรม ทำให้การทำความเข้าใจนโยบายและเงื่อนไขของสินเชื่อเป็นไปได้ยาก นอกจากนี้ การสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ยังขาดประสิทธิภาพ ทั้งในด้านภาษา การอธิบายแนวคิด และความเข้าใจของประชาชนในระดับรากหญ้า ซึ่งยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างสินเชื่อในระบบกับนอกระบบ

(1.4) ปัญหาหนี้นอกระบบที่รุนแรง จังหวัดเชียงใหม่ประสบปัญหาหนี้นอกระบบที่มีความรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากเหตุการณ์น้ำท่วมที่ผ่านมา

(1.5) ความไม่ต่อเนื่องของนโยบาย การดำเนินงานขึ้นอยู่กับคำสั่งจากหน่วยบริหารส่วนกลางอย่างมาก ในปีที่ผ่านมาที่เน้นประเด็นเรื่องนี้ จะมีการร่วมมือและทรัพยากรสนับสนุนจำนวนมาก แต่เมื่อสิ้นปีงบประมาณหรือมีการเปลี่ยนผู้บริหาร ความสำคัญของการแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบก็จะลดลงอย่างเห็นได้ชัด

(1.6) การขาดความร่วมมือจากเจ้าหนี้นอกระบบและผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์บางราย เจ้าหนี้นอกระบบไม่รู้สึกรังเกียจให้เข้าร่วมโครงการต่าง ๆ และมักจะไม่ปรากฏตัวเมื่อมีการใกล้เคียง มีผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์เพียงบางรายเท่านั้นที่ให้ความร่วมมือในการออกบูธประชาสัมพันธ์ ในขณะที่อีกหลายรายไม่มีการตอบกลับ ทำให้การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเป็นไปอย่างจำกัด

(1.7) ข้อจำกัดด้านเครื่องมือและกระบวนการติดตามผล คลังจังหวัดไม่มีเครื่องมือเฉพาะสำหรับติดตามความคืบหน้าในการดำเนินงานของผู้ประกอบการสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ทั้งในเชิงคุณภาพของการให้บริการและผลกระทบเชิงนโยบาย เช่น การลดภาระหนี้นอกระบบ หรือการขยายการเข้าถึงสินเชื่อในระบบ ทำให้การประเมินผลต้องอาศัยข้อมูลที่กระจัดกระจายหรือไม่เป็นระบบ

(2) แนวทางแก้ไข

(2.1) สำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผู้นำชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นช่องทางสื่อสารหลัก การสร้างความเข้าใจให้กับผู้นำชุมชนก่อนจึงเป็นสิ่งจำเป็น

(2.2) สำนักงานคลังจังหวัดนครราชสีมา ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว คลังจังหวัดได้ประยุกต์ใช้กลยุทธ์การสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่ เช่น การเชิญผู้แทนหอการค้า สมาคมอุตสาหกรรม ตัวแทนธนาคารของรัฐ และผู้แทนภาคประชาสังคมเข้าร่วมเวที คบจ. อย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบ อาทิ การเปิดตลาดแก้ไขหนี้ ร่วมกับกระทรวงยุติธรรม และการเจรจากับธนาคารพาณิชย์เพื่อให้ปรับเงื่อนไขการปล่อยสินเชื่อให้สอดคล้องกับบริบทของประชาชนในพื้นที่ คลังจังหวัดได้ริเริ่มแนวทางการประสานงานที่ไม่จำกัดอยู่เพียงช่องทางราชการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลในการเร่งรัดการแก้ไขปัญหาด้วย

ส่วนที่ 5 วิสัยทัศน์และแนวทางการพัฒนาในอนาคต ทั้ง 2 จังหวัดเห็นพ้องว่าสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ยังคงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ถูกต้องตามกฎหมายในช่วง 5 – 10 ปีข้างหน้า หากได้รับการสนับสนุนในระดับนโยบายอย่างเป็นระบบ

(1) สำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่ มีวิสัยทัศน์ที่จะพัฒนาการดำเนินงานด้านสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยเน้นการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน การให้ความรู้แก่ประชาชน และการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง คลังจังหวัดเชียงใหม่เสนอให้มีการจัดทำตัวชี้วัดในรูปแบบ E-learning เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถเข้าถึงและศึกษาทำความเข้าใจมาตรการต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น เพื่อนำไปสื่อสารกับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมสนับสนุนสื่อประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม เช่น Roll-up Banner โบรชัวร์ หรือวิดีโอ ซึ่งจะช่วยให้การประชาสัมพันธ์เข้าถึงประชาชนได้กว้างขวางและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และการบูรณาการกับกระทรวงอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น

กระทรวงมหาดไทย โดยการกำหนด KPIs ที่เกี่ยวข้องในกระทรวงอื่น อาจช่วยเพิ่มความร่วมมือในการแก้ไขปัญหานี้ นอกกรอบและขับเคลื่อนนโยบายสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

(2) สำนักงานคลังจังหวัดนครศรีธรรมราช คลังจังหวัดนครศรีธรรมราชสะท้อนให้เห็นวิสัยทัศน์ในเชิงบวกต่อบทบาทของสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในฐานะเครื่องมือสำคัญสำหรับการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยเฉพาะสำหรับประชาชนกลุ่มฐานรากที่ประสบปัญหาในการเข้าถึงสินเชื่อจากสถาบันการเงินกระแสหลัก คลังจังหวัดมองว่าหากมีการออกแบบนโยบายและกลไกสนับสนุนที่เหมาะสม สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์จะยังคงมีบทบาทสำคัญต่อเนื่องในช่วง 5 – 10 ปีข้างหน้า และสามารถพัฒนาไปสู่ระบบการเงินภาคประชาชนที่ยั่งยืนในระดับประเทศ ทั้งนี้ คลังจังหวัดเสนอว่า การพัฒนาระบบสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในระยะยาวจำเป็นต้องมีการสนับสนุนจากภาครัฐ ทั้งในรูปแบบงบประมาณเฉพาะกิจ เครื่องมือทางเทคโนโลยี ระบบฐานข้อมูลกลาง และมาตรการจูงใจเพื่อส่งเสริมให้ผู้ประกอบการรายย่อยเข้าสู่ระบบอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในพื้นที่ต่างจังหวัดที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและต้นทุนการดำเนินงาน นอกจากนี้ ควรมีการปรับปรุงกฎระเบียบให้ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับข้อเท็จจริงในพื้นที่ โดยเฉพาะการกำหนดหลักเกณฑ์ เช่น เพดานวงเงินสินเชื่อ การห้ามปล่อยข้ามจังหวัด และการใช้หลักประกันในลักษณะจำกัด ควรได้รับการทบทวนในเชิงนโยบาย เพื่อให้สามารถตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง และควรส่งเสริมการสร้างการรับรู้ในหมู่ประชาชนเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างสินเชื่อในระบบและนอกระบบ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่ประชาชนยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับบทบาทของพีโกไฟแนนซ์ การพัฒนาเครื่องมือการสื่อสารและเนื้อหาที่เข้าถึงง่ายจะช่วยให้ประชาชนตัดสินใจทางการเงินได้ดีขึ้นในอนาคต

2) สรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้แทนสำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่และสำนักงานคลังจังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้แทนสำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่และสำนักงานคลังจังหวัดนครศรีธรรมราช สะท้อนให้เห็นถึงนโยบายและบทบาทสำคัญของสำนักงานคลังจังหวัดในการสนับสนุนสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์และการแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบในระดับพื้นที่ รวมถึงความท้าทายในการดำเนินงานและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ซึ่งสามารถสรุปและอภิปรายรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

ในมิติของบทบาทและภารกิจ ทั้งสองสำนักงานมีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกระดับจังหวัดในการขับเคลื่อนนโยบายสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ โดยเชื่อมโยงนโยบายจากส่วนกลางกับบริบทท้องถิ่นผ่านการประชาสัมพันธ์ การให้คำปรึกษา และการสนับสนุนประชาชนให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้อย่างทั่วถึง สำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่เน้นการประสานงานเชิงพื้นที่และร่วมจัดกิจกรรมเข้าถึงประชาชน ขณะที่สำนักงานคลังจังหวัดนครศรีธรรมราชปฏิบัติหน้าที่เชิงรุกในการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางหลากหลาย และอำนวยความสะดวกในการสมัครขออนุญาตประกอบธุรกิจพีโกไฟแนนซ์ รวมถึงเชื่อมโยงกับธนาคารของรัฐเพื่อจัดหาแหล่งเงินทุนที่เหมาะสม โดยทั้งสองมองว่าสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์เป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบ

ในส่วนของการประสานงานและสนับสนุนเชิงนโยบาย สำนักงานคลังจังหวัดทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานหลักระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน สำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่ใช้เครือข่ายของผู้บริหารและการประสานงานอย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงร่วมกิจกรรมเข้าถึงประชาชนและเสนอให้มีการกำหนด KPIs ที่วัดผลได้ชัดเจน ขณะที่สำนักงานคลังจังหวัด

นครศรีธรรมราชใช้เวที คบจ. ในการนำเสนอข้อมูลและหารือกับภาคเอกชน รวมถึงใช้ "ทุนทางสังคม" หรือความสัมพันธ์ส่วนบุคคลในการประสานงานเพื่อเร่งรัดการดำเนินงาน

ด้านการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากร การสนับสนุนนโยบายปิโกไฟแนนซ์ในระดับพื้นที่ยังคงอาศัยการบูรณาการทรัพยากรภายในหน่วยงาน โดยไม่มีงบประมาณเฉพาะกิจสำหรับภารกิจนี้โดยตรง สำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่มีการจัดสรรงบประมาณที่คล่องตัวโดยบูรณาการเข้ากับแผนงานหลักของจังหวัด ส่วนสำนักงานคลังจังหวัดนครศรีธรรมราชจำเป็นต้องดำเนินงานภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดร่วมกับภารกิจหลักอื่น ๆ ของกระทรวงการคลัง และอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภาคีในพื้นที่

สำหรับความท้าทายในการดำเนินงานและแนวทางแก้ไข ทั้งสองสำนักงานมีข้อจำกัดร่วมกันหลายประการ อาทิ ข้อจำกัดด้านทรัพยากรบุคคลและงบประมาณ การเข้าถึงประชาชนในพื้นที่ห่างไกล การรับรู้และความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับสินเชื่อปิโกไฟแนนซ์ที่ยังไม่ทั่วถึง ความไม่ต่อเนื่องของนโยบายและการขาดความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่นอกระบบและผู้ประกอบธุรกิจบางราย โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ประสบปัญหานี้นอกระบบรุนแรงหลังเหตุการณ์น้ำท่วม ส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราชเผชิญความท้าทายในการเข้าถึงพื้นที่ห่างไกล แนวทางแก้ไขที่นำมาใช้รวมถึงการให้ความสำคัญกับผู้นำชุมชนในการสื่อสาร (เชียงใหม่) และการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย รวมถึงการเปิดตลาดแก้หนี้ และการเจรจากับธนาคารพาณิชย์ (นครศรีธรรมราช)

ในมิติของวิสัยทัศน์และแนวทางพัฒนาในอนาคต ทั้งสองสำนักงานเห็นพ้องว่าสินเชื่อปิโกไฟแนนซ์ยังคงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ถูกต้องตามกฎหมายในระยะ 5 - 10 ปีข้างหน้า หากได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นระบบ สำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่มีวิสัยทัศน์ที่จะพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยเน้นการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน การให้ความรู้แก่ประชาชน การบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ และการสนับสนุนสื่อประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม ส่วนสำนักงานคลังจังหวัดนครศรีธรรมราชมองว่าหากมีการออกแบบนโยบายและกลไกสนับสนุนที่เหมาะสม สินเชื่อปิโกไฟแนนซ์จะสามารถพัฒนาไปสู่ระบบการเงินภาคประชาชนที่ยั่งยืน โดยเสนอให้มีการสนับสนุนจากภาครัฐในรูปแบบงบประมาณเฉพาะกิจ เครื่องมือทางเทคโนโลยี ระบบฐานข้อมูลกลาง มาตรการจูงใจ การปรับปรุงกฎระเบียบให้ยืดหยุ่น และการส่งเสริมการสร้างการรับรู้ในหมู่ประชาชนเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างสินเชื่อในระบบและนอกระบบ

6.2.3 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อปิโกไฟแนนซ์และสังเกตการณ์ลงตรวจสถานประกอบการธุรกิจสินเชื่อปิโกไฟแนนซ์

1) กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ศึกษา

กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาประกอบด้วยผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อปิโกไฟแนนซ์จำนวนทั้งสิ้น 24 รายทั่วประเทศ โดยได้รับการคัดเลือกจากการดำเนินงานในพื้นที่สำคัญ 4 ภูมิภาคของประเทศไทย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1) **ภาคกลาง** พื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 9 ราย ดำเนินการสัมภาษณ์ในวันที่ 23 และ 30 เมษายน และ 7 พฤษภาคม 2568

1.2) **ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** พื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 7 ราย ดำเนินการสัมภาษณ์ระหว่างวันที่ 17 – 19 กุมภาพันธ์ 2568

1.3) ภาคเหนือ พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และพื้นที่จังหวัดลำพูน จำนวน 4 ราย
ดำเนินการสัมภาษณ์ระหว่างวันที่ 26 – 28 กุมภาพันธ์ 2568

1.4) ภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 4 ราย
ดำเนินการสัมภาษณ์ระหว่างวันที่ 21 – 23 พฤษภาคม 2568

การคัดเลือกพื้นที่และจำนวนผู้ประกอบการในแต่ละภูมิภาคมีวัตถุประสงค์เพื่อสะท้อนความหลากหลายของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนลักษณะเฉพาะของการดำเนินธุรกิจฟิโกลิฟเฟนเนสส์ในแต่ละภูมิภาคนั้น ทั้งนี้ ประเด็นคำถามประกอบด้วย 6 ส่วนหลัก ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและโครงสร้างองค์กร ครอบคลุมประวัติการดำเนินธุรกิจ วัตถุประสงค์ บทบาทของสินเชื่อฟิโกลิฟเฟนเนสส์ต่อเศรษฐกิจชุมชน จำนวนบุคลากร โครงสร้างการบริหารจัดการ ช่องทางการให้บริการลูกค้า ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงหรือการเติบโตในช่วงระยะเวลา 3 - 5 ปีที่ผ่านมา

ส่วนที่ 2 การปล่อยสินเชื่อและแหล่งเงินทุน พิจารณาลักษณะ การพิจารณาอนุมัติสินเชื่อ ปัจจัยหลักที่ใช้ในการประเมินความสามารถในการชำระหนี้ แนวทางในการลดความเสี่ยงจากหนี้เสีย แหล่งเงินทุนหลักที่ใช้ในการดำเนินธุรกิจ ข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพิ่มเติม รวมถึงวัตถุประสงค์หลักของลูกค้าในการขอสินเชื่อ

ส่วนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ วิเคราะห์ปัญหาด้านต้นทุน การดำเนินงาน การขาดแคลนบุคลากร กระแสเงินสดหมุนเวียน ความท้าทายในการให้สินเชื่อ (อาทิ การขาดความรู้ความเข้าใจของลูกค้า หรือปัญหาในการจัดเตรียมเอกสาร) และปัญหาสำคัญในการติดตามหนี้สิน รวมถึงแนวทางการติดตามหนี้และการลดความขัดแย้ง

ส่วนที่ 4 การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในธุรกิจสินเชื่อฟิโกลิฟเฟนเนสส์ ศึกษา การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในธุรกิจ อาทิ ระบบการจัดเก็บข้อมูลลูกค้า การติดตามหนี้ หรือการอนุมัติสินเชื่อ รวมถึงข้อจำกัดและข้อเสนอแนะในการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้

ส่วนที่ 5 มุมมองต่อกฎระเบียบและการสนับสนุนจากภาครัฐ ประเมิน ความเหมาะสมของกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ข้อกำหนดที่เป็นอุปสรรค ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบ การสนับสนุนที่ได้รับจากภาครัฐ ความต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติม ปัญหาการแข่งขันกับแหล่งเงินทุนอื่น และแนวทางการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความแตกต่างระหว่างสินเชื่อฟิโกลิฟเฟนเนสส์กับสิน นอกระบบ

ส่วนที่ 6 อนาคตของธุรกิจฟิโกลิฟเฟนเนสส์ สรุปรวทัศนคติต่อแนวโน้ม ของสินเชื่อฟิโกลิฟเฟนเนสส์ในอนาคต (ระยะเวลาประมาณ 5 - 10 ปีข้างหน้า) แผนพัฒนาธุรกิจ ของผู้ประกอบการ อาทิ การขยายกิจการ การเพิ่มสาขา หรือการเพิ่มบริการทางการเงิน รวมถึงข้อเสนอแนะ เพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาธุรกิจสินเชื่อฟิโกลิฟเฟนเนสส์

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เหล่านี้ถูกนำมาสังเคราะห์และวิเคราะห์เพื่อระบุ แนวโน้ม ปัญหาสำคัญ และโอกาสในการพัฒนานโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการประกอบธุรกิจและ การกำกับดูแลสินเชื่อฟิโกลิฟเฟนเนสส์ในอนาคตต่อไป

2) สรุปผลการสัมภาษณ์รายภูมิภาค

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ใน 4 ภูมิภาคหลัก ได้แก่ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ สามารถสรุปผลการดำเนินงาน ปัญหาที่พบ และลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่ได้ดังนี้

2.1) พื้นที่ภาคกลาง (กรุงเทพมหานคร) ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ จำนวน 9 ราย ในวันที่ 23 และ 30 เมษายน และ 7 พฤษภาคม 2568

2.1.1) รูปแบบการดำเนินธุรกิจและโครงสร้างองค์กรมีความหลากหลายสูงและสะท้อนพลวัตของตลาดเมืองหลวงอย่างชัดเจน โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่

(1) กลุ่มที่ต่อยอดจากธุรกิจเดิม เช่น โรงรับจำนำ ธุรกิจในกลุ่มอุตสาหกรรม หรือธุรกิจแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ซึ่งใช้ฐานลูกค้าเดิมและเครือข่ายที่มีอยู่มาขยายสู่ธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์

(2) กลุ่มธุรกิจ Fintech Startups ที่เน้นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลขั้นสูง เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และระบบ Electronic - Know Your Customer แบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-KYC) ในกระบวนการให้สินเชื่อและการบริหารจัดการลูกค้า เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุน

(3) กลุ่มผู้ประกอบการที่ยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาแพลตฟอร์มเพื่อขยายตลาดในอนาคต ขนาดกิจการมีความแตกต่างกัน ตั้งแต่ขนาดเล็กที่มีพนักงานประมาณ 1 - 3 คน ซึ่งมักเน้นการให้บริการเฉพาะกลุ่ม ไปจนถึงขนาดกลางที่มีฐานลูกค้าออนไลน์จำนวนมากหลายหมื่นราย

2.1.2) แหล่งเงินทุน ผู้ประกอบการส่วนใหญ่พึ่งพาเงินทุนของกรรมการและผู้ถือหุ้นเป็นหลัก เนื่องจากข้อจำกัดในการระดมทุนจากภายนอก ในขณะเดียวกัน ธนาคารพาณิชย์ยังคงมีความระมัดระวังในการให้สินเชื่อแก่ธุรกิจพีโกไฟแนนซ์ เนื่องจากมองว่าเป็นธุรกิจที่มีความเสี่ยงสูงและเป็นผู้แข่งขันในการประกอบธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์บางรายสามารถเข้าถึงสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ได้โดยใช้สินทรัพย์ส่วนตัวของกรรมการเป็นหลักประกัน และบางรายประสบความสำเร็จในการระดมทุนจากนักลงทุนภายนอก (Angel Investors/Funds) เพื่อสนับสนุนการขยายธุรกิจและการพัฒนาเทคโนโลยี

2.1.3) การดำเนินงานสินเชื่อและกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย กลุ่มลูกค้าเป้าหมายมีความหลากหลายสูงในเขตเมือง ได้แก่ แรงงานนอกระบบ ฟรีแลนซ์ ผู้มีรายได้น้อย และกลุ่มบุคคลที่ไม่มีเอกสารหลักฐานทางการเงินชัดเจนหรือไม่สามารถเข้าถึงบริการจากสถาบันการเงินหลักได้ ประเภทสินเชื่อบริการมีทั้งแบบมีหลักประกัน (ทะเบียนรถยนต์ ผู้ค้าประกัน) และไม่มีหลักประกัน ซึ่งผู้ประกอบการมักใช้ข้อมูลพฤติกรรม (เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือ การใช้แอปพลิเคชัน โซเชียลมีเดีย การใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน) ในการประเมินความเสี่ยงและพิจารณาสินเชื่อ โดยให้ความสำคัญกับพฤติกรรมการชำระหนี้และความสัมพันธ์กับลูกค้า วงเงินสินเชื่อเริ่มต้นที่ 1,000 – 30,000 บาท และสามารถเพิ่มได้สูงสุดถึง 100,000 บาท (ในกรณีถือใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ ประเภทพีโกพลัส) ขึ้นอยู่กับประวัติการชำระและศักยภาพของลูกค้า อัตราดอกเบี้ยเฉลี่ยอยู่ระหว่างร้อยละ 20 – 36 ต่อปี ซึ่งเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

2.1.4) การบริหารจัดการหนี้เสีย (NPLs) ผู้ประกอบการในภาคกลางเผชิญกับอัตรา NPL ที่ยังคงสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังสถานการณ์โควิด-19 และภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว มีการใช้ทั้งทีมติดตามหนี้ภายในและภายนอก (Outsource) และบางรายเริ่มทดลองใช้ AI ในการช่วยวิเคราะห์

พฤติกรรมการณ์ชำระและติดตามหนี้ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่หลีกเลี่ยงการฟ้องร้องทางกฎหมายเนื่องจากมีต้นทุนสูงและกระบวนการล่าช้า ไม่คุ้มค่ากับวงเงินสินเชื่อที่ต่ำ จึงมักเน้นการประนีประนอมหนี้หรือการปรับโครงสร้างหนี้เป็นหลัก

2.1.5) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี มีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้อย่างแพร่หลายและก้าวหน้า โดยเฉพาะในกลุ่ม Fintech Startups อาทิ AI Credit Scoring สำหรับประเมินความเสี่ยงลูกค้า e-KYC สำหรับการยืนยันตัวตน ระบบชำระเงินแบบ Plug-in Payment ระบบการจ่ายเงินแบบเรียลไทม์ และระบบการยืนยันตัวตนแบบไร้กระดาษ (Paperless Authentication) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุนการดำเนินงาน และยกระดับประสบการณ์ของลูกค้า

2.2) พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 7 ราย ระหว่างวันที่ 17 – 19 กุมภาพันธ์ 2568

2.2.1) รูปแบบการดำเนินธุรกิจและโครงสร้างองค์กร มีความหลากหลาย เช่นเดียวกับภาคกลาง แต่มีรากฐานมาจากธุรกิจท้องถิ่นที่เข้มแข็ง เช่น ธุรกิจที่ต่อยอดจากกิจการสินเชื่อดั้งเดิม (เช่น ลานมันสำปะหลัง) ธุรกิจที่ขยายจากสินเชื่อเช่าซื้อหรือสินเชื่อพาณิชย์ และผู้ประกอบการขนาดเล็กที่เริ่มนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการข้อมูล

2.2.2) แหล่งเงินทุน ส่วนใหญ่พึ่งพาเงินทุนส่วนตัวของกรรมการและเงินทุนสะสมจากธุรกิจครอบครัวเป็นหลัก การเข้าถึงสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ยังคงเป็นอุปสรรคเนื่องจากอัตราดอกเบี้ยสูงและข้อกำหนดด้านหลักประกันที่เข้มงวด อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการรายใหญ่บางรายสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากธนาคารพาณิชย์ได้โดยใช้สินทรัพย์ของกรรมการเป็นหลักประกัน

2.2.3) การดำเนินงานสินเชื่อและกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย กลุ่มลูกค้าหลักคือบุคคลที่เข้าถึงสถาบันการเงินทางการ เช่น ผู้ประกอบอาชีพอิสระรายย่อย พ่อค้าแม่ค้า แรงงานรับจ้างทั่วไป ที่ขาดหลักประกันหรือไม่มีประวัติสินเชื่อ สินเชื่อส่วนใหญ่เป็นแบบมีหลักประกัน (ทะเบียนรถยนต์ รถจักรยานยนต์ โฉนดที่ดิน) วงเงินสินเชื่อเฉลี่ย 20,000 – 100,000 บาท อัตราดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ 36 ต่อปี การพิจารณาสินเชื่อเน้นการสัมภาษณ์ลูกค้า ตรวจสอบเอกสาร และเยี่ยมบ้าน เพื่อประเมินรายได้และพฤติกรรมการใช้จ่าย

2.2.4) การบริหารจัดการหนี้เสีย (NPLs) ดำเนินการผ่านการฟ้องร้องต่อศาลในกรณีจำเป็น การปรับโครงสร้างหนี้ การติดตามหนี้ทั้งภายในและภายนอก และการตัดหนี้สูญ ยังคงพบปัญหาการติดตามหนี้ที่ยากลำบากในบางกรณี

2.2.5) การใช้เทคโนโลยี มีการนำระบบบริหารจัดการลูกหนี้ และแอปพลิเคชันบางประเภทมาช่วยในการพิจารณาและติดตามหนี้ แต่ยังไม่แพร่หลายเท่าภาคกลาง โดยเน้นการใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และเอกสารประกอบเป็นหลัก

2.3) พื้นที่ภาคเหนือ ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และพื้นที่จังหวัดลำพูน จำนวน 4 ราย ดำเนินการสัมภาษณ์ระหว่างวันที่ 26 – 28 กุมภาพันธ์ 2568

2.3.1) รูปแบบการดำเนินธุรกิจและโครงสร้างองค์กร ส่วนใหญ่เป็นกิจการที่ต่อยอดจากธุรกิจเดิม เช่น ตัวแทนจำหน่ายรถยนต์หรือเครื่องใช้ไฟฟ้า หรือกิจการรายย่อยในท้องถิ่น ที่เน้นความสัมพันธ์ส่วนบุคคลกับลูกค้าในชุมชน ผู้ประกอบการทั้งหมดพึ่งพาเงินทุนจากกรรมการ ผู้ถือหุ้น

หรือบริษัทในเครือเป็นหลัก เนื่องจากข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ ขนาดกิจการส่วนใหญ่เป็นขนาดเล็กถึงกลาง มีพนักงาน 5 - 40 คน

2.3.2) แหล่งเงินทุน พึ่งพิงเงินทุนจากกรรมการ ผู้ถือหุ้น หรือบริษัทในเครือเป็นหลัก เนื่องจากข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากธนาคารพาณิชย์ที่มักมีข้อกำหนดสูงและมองว่าธุรกิจฟิโคโนไฟแนนซ์มีความเสี่ยง

2.3.3) การดำเนินงานสินเชื่อและกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย กลุ่มลูกค้าหลากหลาย ได้แก่ พนักงานเอกชนรายได้น้อย ผู้มีประวัติเครดิตไม่สมบูรณ์ ผู้ประกอบอาชีพอิสระ เกษตรกรรายย่อย และพ่อค้ารายย่อยในอำเภอรอบนอก ซึ่งส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อจากระบบธนาคารได้ มีทั้งสินเชื่อมีหลักประกัน (โฉนดที่ดิน ทะเบียนรถยนต์/จักรยานยนต์) และไม่มีหลักประกันที่พิจารณาจากพฤติกรรมและความสัมพันธ์กับลูกค้า วงเงินสินเชื่ออยู่ระหว่าง 5,000 – 50,000 บาท โดยพิจารณาจากหลักทรัพย์และประวัติลูกค้าเดิมเป็นหลัก

2.3.4) การบริหารจัดการหนี้เสีย (NPLs) ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีการกำหนดระดับความเสี่ยงของลูกค้า (เช่น D0 ถึง D4) เพื่อจัดการความเสี่ยงและจัดลำดับการติดตาม ยังคงเน้นการให้บริการแบบออฟไลน์ผ่านหน้าร้านหรือการเยี่ยมบ้าน แต่เริ่มใช้ช่องทางออนไลน์ (เช่น Facebook Page LINE Official Account) สำหรับการแจ้งเตือนและการสื่อสารกับลูกค้า บางรายมีการฟ้องร้องเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ

2.3.5) การใช้เทคโนโลยี อยู่ในระดับพื้นฐานเมื่อเทียบกับภาคกลาง แต่มีการปรับตัวสู่การใช้ช่องทางออนไลน์เพื่อการสื่อสารและบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้า เพื่อความสะดวกและเข้าถึงลูกค้าได้มากขึ้น

2.4) พื้นที่ภาคใต้ ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อฟิโคโนไฟแนนซ์ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 4 ราย ดำเนินการสัมภาษณ์ระหว่างวันที่ 21 – 23 พฤษภาคม 2568

2.4.1) รูปแบบการดำเนินธุรกิจและโครงสร้างองค์กร มีภูมิหลังธุรกิจหลากหลาย บางรายมาจากธุรกิจเดิมที่มีความมั่นคงและมีฐานลูกค้า และบางรายตั้งขึ้นใหม่เพื่อให้บริการสินเชื่อในพื้นที่ชนบท ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดเล็กถึงกลาง มีพนักงานระหว่าง 2 - 4 คน เน้นความเข้าใจในพื้นที่และลูกค้าเป็นหลัก โดยการพิจารณาเน้นความสัมพันธ์ส่วนบุคคล และความน่าเชื่อถือจากเครือข่ายชุมชน

2.4.2) แหล่งเงินทุน ส่วนใหญ่มาจากเงินออมส่วนตัวของเจ้าของ หรือเงินทุนหมุนเวียนจากธุรกิจเดิมเป็นหลัก การเข้าถึงสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ยังเป็นข้อจำกัดเนื่องจากธนาคารมองว่าธุรกิจมีความเสี่ยงหรือเป็นคู่แข่งโดยตรง ทำให้ผู้ประกอบการต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนภายในองค์กร

2.4.3) การดำเนินงานสินเชื่อและกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเปราะบางทางเศรษฐกิจที่ไม่สามารถเข้าถึงธนาคารพาณิชย์ได้ เช่น เกษตรกรรายย่อย (ผู้ปลูกปาล์มและยางพารา) พ่อค้าแม่ค้าในตลาด ฟรีแลนซ์ เจ้าของร้านค้าเล็ก ๆ และแรงงานทั่วไป สินเชื่อส่วนใหญ่ไม่มีหลักประกัน วงเงินเฉลี่ยอยู่ที่ 10,000 – 30,000 บาท และมีสินเชื่อมีหลักประกัน (โฉนดที่ดิน ทะเบียนรถ ทองคำ) สำหรับวงเงินสูงกว่า 50,000 บาท โดยมีการสัมภาษณ์ลูกค้า เยี่ยมบ้าน และพิจารณาความน่าเชื่อถือเป็นหลัก

2.4.4) การบริหารจัดการ NPLs หลีกเลี่ยงการดำเนินการทางกฎหมาย เนื่องจากต้นทุนสูงและไม่คุ้มค่ากับวงเงินสินเชื่อที่ต่ำ มักใช้การเจรจาขายกรณี การติดตามทางโทรศัพท์ และการใช้ความสัมพันธ์ในชุมชนเพื่อจูงใจให้ลูกหนี้ชำระ ซึ่งเป็นวิธีที่ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น

2.4.5) การใช้เทคโนโลยี ส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับพื้นฐาน เช่น Line Official Account หรือ Link ใบสมัครออนไลน์ เพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารและการสมัคร เบื้องต้น โดยการพิจารณาสินเชื่อยังคงพึ่งพาความรู้และประสบการณ์ของเจ้าของกิจการในการประเมินความน่าเชื่อถือเป็นหลัก

2.5) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ (ภาพรวม)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ในทุกภูมิภาค พบว่าผู้ประกอบการเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ ความสามารถในการแข่งขัน และความยั่งยืนของธุรกิจ นำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวและส่งเสริมการพัฒนาสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.5.1) ปัญหาและอุปสรรค

(1) NPLs สูง ปัญหานี้เป็นหนึ่งในความท้าทายหลักที่ส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องและผลกำไรของผู้ประกอบการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่เศรษฐกิจชะลอตัวและค่าครองชีพสูงขึ้น พฤติกรรมของลูกค้ายบางรายที่อาจขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับภาระหนี้สินในระบบหรือขาดวินัยทางการเงิน ส่งผลให้ NPLs ยังคงอยู่ในระดับสูง นอกจากนี้ กระบวนการและต้นทุนในการติดตามและบังคับคดีสำหรับสินเชื่อรายย่อยมีค่าใช้จ่ายสูงและไม่คุ้มค่ากับการดำเนินการทางกฎหมาย

(2) ข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ผู้ประกอบการพิโกไฟแนนซ์รายย่อยส่วนใหญ่ต้องพึ่งพาเงินทุนส่วนตัวของกรรมการและผู้ถือหุ้นเป็นหลัก เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ยังคงมองว่าธุรกิจนี้มีความเสี่ยงสูงและไม่สามารถนำลูกหนี้รายย่อยมาเป็นหลักประกันทางธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อจำกัดนี้ทำให้ผู้ประกอบการมีต้นทุนทางการเงินที่สูง ซึ่งส่งผลให้ความสามารถในการเสนออัตราดอกเบี้ยที่ต่ำเพื่อแข่งขันกับหนี้นอกระบบลดลง

(3) กฎหมายและระเบียบที่ไม่ยืดหยุ่น/ไม่ชัดเจน

- การตีความพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ยังขาดความชัดเจนและสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของสินเชื่อรายย่อย โดยเฉพาะประเด็นการบังคับใช้กับหลักประกันประเภทไม่จดทะเบียน เช่น ทะเบียนรถยนต์ หรือการประเมินมูลค่าหลักประกัน ซึ่งส่งผลให้การดำเนินการทางกฎหมายไม่มีประสิทธิภาพและไม่เอื้อต่อการเรียกเก็บหนี้

- ข้อจำกัดของใบอนุญาต ใบอนุญาตพิโกไฟแนนซ์ที่จำกัดการดำเนินงานเฉพาะในจังหวัดที่ได้รับอนุญาต เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการขยายธุรกิจของผู้ประกอบการที่มีเครือข่ายลูกค้าข้ามจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ต้องการครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ ทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากขนาดของตลาดและเทคโนโลยีได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งการลงทุนในระบบเทคโนโลยีที่มีต้นทุนสูงแต่มีข้อจำกัดด้านพื้นที่บริการทำให้เกิดความไม่คุ้มค่า

(4) กระบวนการทางกฎหมายที่ล่าช้าและมีค่าใช้จ่ายสูง การฟ้องร้องดำเนินคดีเพื่อเรียกเก็บหนี้ไม่คุ้มค่ากับวงเงินสินเชื่อที่ต่ำ และกระบวนการบังคับคดีที่ล่าช้า ทำให้

ผู้ประกอบการมักเลือกวิธีการเจรจาหรือประนีประนอมหนี้มากกว่าการดำเนินคดี ซึ่งอาจส่งผลให้การติดตามหนี้ไม่เข้มข้นเท่าที่ควร และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ NPLs เพิ่มขึ้น

(5) ความเสี่ยงด้านชื่อเสียงจากการแอบอ้าง ปัญหาการแอบอ้างชื่อบริษัทที่ดำเนินธุรกิจอย่างถูกต้องโดยกลุ่มมิจฉาชีพ เพื่อหลอกลวงประชาชนผ่านช่องทางออนไลน์ (เช่น เว็บไซต์ปลอม Line Account ปลอม) ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความน่าเชื่อถือของผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจอย่างถูกต้อง และเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายในการชี้แจงข้อเท็จจริงต่อสาธารณะ รวมถึงสร้างความสับสนให้ประชาชนระหว่างสินเชื่อในระบบและนอกระบบ

(6) ต้นทุนการดำเนินงานและภาระด้านเอกสาร ค่าใช้จ่ายในการติดตามหนี้ ค่าธรรมเนียมเอกสาร และการชำระอากรแสตมป์ที่ยังคงเป็นรูปแบบ Manual เป็นภาระแก่ผู้ประกอบการรายย่อย ทำให้กระบวนการไม่เป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

2.6) ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ

2.6.1) การขยายขอบเขตใบอนุญาต เสนอให้ภาครัฐพิจารณาอนุญาตให้ผู้ประกอบการดำเนินงานข้ามจังหวัดหรือทั่วประเทศได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ประกอบการที่ใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งมีศักยภาพในการให้บริการลูกค้าในวงกว้าง เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่น ประสิทธิภาพ และการเข้าถึงกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในวงกว้าง โดยอาจพิจารณาการกำกับดูแลแบบ Sandbox สำหรับผู้ประกอบการดิจิทัล เพื่อส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม

2.6.2) การพัฒนาระบบข้อมูลเครดิตเฉพาะสำหรับฟิโกไฟแนนซ์ จัดตั้งฐานข้อมูลเครดิตที่แยกต่างหากจากระบบเครดิตบูโร (National Credit Bureau: NCB) โดยคำนึงถึงบริษัทและพฤติกรรมทางการเงินของกลุ่มฐานราก รวมถึงการกำหนดแนวทางการแลกเปลี่ยนข้อมูลภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) ที่ชัดเจนและปฏิบัติได้ เพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถประเมินความเสี่ยงได้อย่างแม่นยำยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสำหรับกลุ่มลูกค้าที่ไม่เคยมีประวัติเครดิตกับสถาบันการเงินหลัก

2.6.3) การจัดตั้งกองทุนหมุนเวียน/แหล่งเงินทุนต้นทุนต่ำ จัดให้มีแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ (Soft Loan) สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์โดยเฉพาะ เพื่อลดภาระทางการเงินและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งจะส่งผลดีต่ออัตราดอกเบี้ยที่ผู้กู้ต้องชำระในระยะยาว และส่งเสริมให้สินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์สามารถทดแทนหนี้นอกระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.6.4) การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและแพลตฟอร์มกลาง พัฒนาระบบเทคโนโลยีกลางสำหรับบริหารจัดการข้อมูลลูกค้า การตรวจสอบคุณสมบัติ การติดตามหนี้ และการรายงานข้อมูล เช่น ระบบ e-KYC กลาง หรือระบบ AI Credit Scoring ที่ภาครัฐรับรอง เพื่อลดภาระการลงทุนด้านเทคโนโลยีของผู้ประกอบการรายย่อย และส่งเสริมมาตรฐานการดำเนินงานและธรรมาภิบาล

2.6.5) การให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบจัดอบรมและให้คำแนะนำที่ชัดเจนและเป็นปัจจุบันเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (เช่น กฎหมายการให้สินเชื่อภายใต้ PDPA) โดยเฉพาะการตีความเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลพฤติกรรมลูกค้าจากแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจเกี่ยวกับสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ที่ถูกกฎหมาย และข้อแตกต่างจากหนี้นอกระบบ เพื่อลดความเข้าใจผิดและการตกเป็นเหยื่อของหนี้นอกระบบ

2.6.6) การทบทวนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ PDPA พิจารณาทบทวนแนวปฏิบัติในการบังคับใช้ PDPA สำหรับสินเชื่อรายย่อย โดยให้มีแนวทางที่ชัดเจนและปฏิบัติได้จริงเกี่ยวกับ

การขอความยินยอมและการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลพฤติกรรมลูกค้า เพื่อไม่ให้เป็นอุปสรรคต่อการประเมินความเสี่ยงด้วยเทคโนโลยีและการพัฒนาสินเชื่อโดยใช้ข้อมูลทางเลือก (Alternative Data) ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการให้บริการลูกค้ากลุ่มฐานรากที่มีข้อจำกัดด้านข้อมูลทางการเงินในระบบ

3) สรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์จำนวน 24 ราย ใน 4 ภูมิภาคหลัก ได้แก่ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการดำเนินธุรกิจ การบริหารจัดการ ปัญหาที่พบ รวมถึงข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อภาครัฐ

3.1) ภาพรวมการดำเนินธุรกิจและลักษณะเฉพาะรายภูมิภาค

ในการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในแต่ละภูมิภาค พบว่ามีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน โดยในภาคกลาง (กรุงเทพมหานคร) รูปแบบธุรกิจมีความหลากหลายสูง ทั้งกลุ่มที่ต่อยอดจากธุรกิจเดิม ธุรกิจ Fintech Startups ที่เน้นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลขั้นสูง เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และระบบ e-KYC รวมถึงกลุ่มที่อยู่ในช่วงเริ่มต้นพัฒนาแพลตฟอร์ม ผู้ประกอบการส่วนใหญ่พึ่งพาเงินทุนของกรรมการและผู้ถือหุ้นเป็นหลัก และมีลูกค้าหลากหลายกลุ่ม (แรงงานนอกระบบ ฟรีแลนซ์) แม้ว่า NPLs จะยังคงสูง แต่มีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้อย่างแพร่หลายในการบริหารจัดการและติดตามหนี้

ขณะที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (นครราชสีมา) ธุรกิจมีรากฐานมาจากธุรกิจท้องถิ่นที่เข้มแข็ง โดยผู้ประกอบการส่วนใหญ่พึ่งพาเงินทุนส่วนตัวและเงินทุนสะสมจากธุรกิจครอบครัวเป็นหลัก กลุ่มลูกค้าหลักคือบุคคลที่ไม่สามารถเข้าถึงสถาบันการเงินได้ สินเชื่อส่วนใหญ่มีหลักประกัน เช่น ทะเบียนรถยนต์ หรือโฉนดที่ดิน การพิจารณาสินเชื่อเน้นการสัมภาษณ์และเยี่ยมบ้านเป็นสำคัญ และมีการใช้เทคโนโลยีบ้างแต่ยังไม่แพร่หลายเท่าภาคกลาง

สำหรับภาคเหนือ (เชียงใหม่และลำพูน) ส่วนใหญ่เป็นกิจการที่ต่อยอดจากธุรกิจเดิมในท้องถิ่น ซึ่งเน้นความสัมพันธ์ส่วนบุคคลกับลูกค้าในชุมชน ผู้ประกอบการพึ่งพาเงินทุนจากกรรมการ ผู้ถือหุ้น หรือบริษัทในเครือเป็นหลัก ลูกค้ามีความหลากหลาย เช่น พนักงานเอกชนรายได้น้อยและเกษตรกร การจัดการ NPLs มีการกำหนดระดับความเสี่ยงเพื่อจัดการและจัดลำดับการติดตาม และการใช้เทคโนโลยีอยู่ในระดับพื้นฐานแต่เริ่มมีการปรับตัวสู่การใช้ช่องทางออนไลน์เพื่อการสื่อสารกับลูกค้า และในภาคใต้ (นครศรีธรรมราชและสุราษฎร์ธานี) ผู้ประกอบการมีภูมิหลังธุรกิจที่หลากหลาย และเน้นความเข้าใจในพื้นที่และลูกค้าเป็นหลัก โดยส่วนใหญ่มาจากเงินออมส่วนตัวของเจ้าของ หรือเงินทุนหมุนเวียนจากธุรกิจเดิม ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเปราะบางทางเศรษฐกิจ เช่น เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มและยางพารา และพ่อค้าแม่ค้าในตลาด สินเชื่อส่วนใหญ่ไม่มีหลักประกัน การบริหารจัดการ NPLs มักหลีกเลี่ยงการดำเนินการทางกฎหมายและการใช้เทคโนโลยีอยู่ในระดับพื้นฐาน

3.2) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ (ภาพรวม)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในทุกภูมิภาค พบว่าผู้ประกอบการเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคที่คล้ายคลึงกันหลายประการ ซึ่งรวมถึง NPLs ที่ยังคงสูง ข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเนื่องจากธนาคารพาณิชย์มองว่าเป็นธุรกิจที่มีความเสี่ยง กฎหมายและระเบียบที่ไม่ยืดหยุ่นหรือไม่ชัดเจน โดยเฉพาะการตีความพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558

และข้อจำกัดของใบอนุญาตที่จำกัดการดำเนินงานเฉพาะจังหวัด นอกจากนี้ ยังมีปัญหาจากกระบวนการทางกฎหมายที่ล่าช้าและมีค่าใช้จ่ายสูง ความเสี่ยงด้านชื่อเสียงจากการแอบอ้างชื่อบริษัทโดยกลุ่มมิจฉาชีพ และภาระด้านต้นทุนการดำเนินงานและเอกสารที่ยังเป็นแบบ Manual

จากปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้ ผู้ประกอบการได้มีข้อเสนอแนะต่อภาครัฐหลายประการ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ข้อเสนอแนะสำคัญ ได้แก่ การขยายขอบเขตใบอนุญาตให้ครอบคลุมการดำเนินงานข้ามจังหวัดหรือทั่วประเทศ โดยเฉพาะสำหรับผู้ประกอบการที่ใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล การพัฒนาระบบข้อมูลเครดิตเฉพาะสำหรับสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ การจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนหรือแหล่งเงินทุนต้นทุนต่ำสำหรับธุรกิจโดยเฉพาะ การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและแพลตฟอร์มกลาง เช่น ระบบ e-KYC หรือ AI Credit Scoring ที่ภาครัฐรับรอง การจัดอบรมและให้ความรู้ที่ชัดเจนเกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง และการทบทวนกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) เพื่อให้สอดคล้องกับการใช้ข้อมูลพฤติกรรมลูกค้า (Alternative Data) ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการประเมินความเสี่ยงและให้บริการลูกค้ากลุ่มฐานราก

โดยสรุป ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ได้ให้ภาพที่ชัดเจนเกี่ยวกับพลวัตและความท้าทายของธุรกิจในแต่ละภูมิภาค และเน้นย้ำถึงความจำเป็นของการสนับสนุนเชิงนโยบายจากภาครัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ให้มีความเข้มแข็ง ยั่งยืน และเป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ถูกกฎหมายสำหรับประชาชน โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 6.10

ตารางที่ 6.10 สรุปผลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ 4 ภูมิภาค

ประเด็นการศึกษา	ภาคกลาง (กรุงเทพมหานคร)	ภาคตะวันออก เฉิงเหิน (นครราชสีมา)	ภาคเหนือ (เชียงใหม่ และลำพูน)	ภาคใต้ (นครศรีธรรมราชและสุ ราษฎร์ธานี)
จำนวนผู้ประกอบการที่สัมภาษณ์	9 ราย	7 ราย	4 ราย	4 ราย
รูปแบบธุรกิจหลัก	หลากหลาย (ต่อยอดธุรกิจเดิม Fintech Startup)	หลากหลาย (ต่อยอดธุรกิจเดิม, เช่าซื้อ)	ต่อจากธุรกิจเดิม (รถยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า)	ต่อจากธุรกิจเดิม (เช่น ร้านทอง) ตั้งใหม่
ขนาดกิจการ	เล็ก - กลาง (1-3 คน ฐานลูกค้าออนไลน์มาก)	เล็ก - กลาง	เล็ก - กลาง (5-40 คน)	เล็ก - กลาง (2-4 คน)
แหล่งเงินทุนหลัก	กรรมการ/ผู้ถือหุ้น, บางรายระดมทุนจากภายนอก	กรรมการ/เงินสะสม ธุรกิจครอบครัว	กรรมการ/ผู้ถือหุ้น/บริษัทในเครือ	เงินออมเจ้าของ/เงินทุนหมุนเวียนธุรกิจเดิม
การเข้าถึงสินเชื่อนานาชาติ	จำกัด (ธนาคารมองว่าเสี่ยงสูง)	ยาก (อัตราสูง, หลักฐานเข้มงวด)	ไม่สามารถเข้าถึงได้ กว้างขวาง	จำกัด (ธนาคารเห็นว่าเสี่ยง/คู่แข่ง)
กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย	แรงงานนอกระบบ ฟรีแลนซ์ รายได้น้อยในเมือง	ไม่เข้าถึงธนาคาร (เช่น อาชีพอิสระ พ่อค้าแม่ค้า) เกษตรกร	รายได้น้อย ดิจิทัลบูโร, เกษตรกร พ่อค้ารายย่อย	กลุ่มเปราะบาง (เกษตรกร พ่อค้าแม่ค้า ฟรีแลนซ์)

ประเด็นการศึกษา	ภาคกลาง (กรุงเทพมหานคร)	ภาคตะวันออก เฉิงเหินอ (นครราชสีมา)	ภาคเหนือ (เชียงใหม่ และลำพูน)	ภาคใต้ (นครศรีธรรมราชและสุ ราษฎร์ธานี)
ประเภทสินเชื่อ	มีหลักประกัน/ไม่มี หลักประกัน (ใช้ข้อมูล พฤติกรรม)	ส่วนใหญ่มีหลักประกัน (ทะเบียนรถ, ที่ดิน)	มีหลักประกัน/ไม่มี หลักประกัน (ความสัมพันธ์)	ส่วนใหญ่ไม่มี หลักประกัน (วงเงินน้อย), มีหลักประกัน (วงเงินสูง)
วงเงินเฉลี่ย	1,000 – 100,000 บาท	20,000 – 100,000 บาท	5,000 – 50,000 บาท	10,000 – 100,000 บาท
อัตราดอกเบี้ย	ร้อยละ 20 – 36 ต่อปี	ไม่เกินร้อยละ 36 ต่อปี	ไม่เกินร้อยละ 36 ต่อปี	ร้อยละ 2.5 – 3 ต่อเดือน (Flat Rate)
การพิจารณาสินเชื่อ	AI Credit Scoring e-KYC ข้อมูล พฤติกรรม	สัมภาษณ์/ตรวจสอบ เอกสาร เยี่ยมบ้าน	พิจารณาหลักทรัพย์/ ประวัติลูกค้า ความสัมพันธ์	สัมภาษณ์/เยี่ยมบ้าน พิจารณา ความน่าเชื่อถือ
การบริหาร NPL	ติดตามภายใน/ ภายนอก บางรายใช้ AI หลักเสี่ยงฟ้องร้อง	ฟ้องศาล/ปรับ โครงสร้าง ติดตาม ภายใน/ภายนอก	กำหนดระดับความ เสี่ยง บางรายฟ้อง เพื่อสร้างความ น่าเชื่อถือ	เจรจา/ติดตามโทรศัพท์ หลักเสี่ยงฟ้องร้อง
การใช้เทคโนโลยี	สูง (AI e-KYC Real-time Payment)	กลาง (ระบบบริหาร ลูกหนี้ แอปพลิเคชัน)	พื้นฐาน (FB LINE) เน้นออฟไลน์	พื้นฐาน (LINE) เน้นออฟไลน์
ปัญหาหลักที่พบ	NPL สูง แหล่งทุน จำกัด กฎระเบียบ ไม่ยืดหยุ่น	NPL สูง เข้าถึงทุนยาก กฎหมายบังคับคดีไม่ชัด	NPL สูง เข้าถึงทุนยาก กฎหมาย/บุคลากร ไม่พอ	ลูกค้าเข้าใจผิด เข้าถึงทุนยาก กฎหมาย บังคับคดียาก
ข้อเสนอแนะต่อ ภาครัฐ	ขยายใบอนุญาต เครดิตบูโรแยก แพลตฟอร์มกลาง กฎหมายชัดเจน	กองทุนหมุนเวียน PDPA ลดภาระอากร	กองทุนหมุนเวียน ปรับวงเงิน เครดิตบูโรเฉพาะ	กองทุนต้นทุนต่ำ ขยายใบอนุญาต ให้ความรู้ลูกค้า

ที่มา : คณะผู้วิจัย (2568)

6.3 สรุปบทเรียนที่ได้รับ

ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามซึ่งรวบรวมข้อมูลจากประชาชนทั่วไปจำนวน 485 ราย ใน 49 จังหวัดทั่วประเทศ สะท้อนให้เห็นถึงสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทยโดยรวมที่อยู่ในระดับปานกลาง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 58.8) มีช่วงอายุระหว่าง 31 - 50 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และประกอบอาชีพในภาครัฐหรือภาคบริการ โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 10,001-20,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มของค่าใช้จ่ายต่อเดือนที่ใกล้เคียงกัน ร้อยละ 67.2 ของกลุ่มตัวอย่างยังคงมีภาระหนี้ โดยมีสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐเป็นแหล่งหนี้สำคัญที่สุด (ร้อยละ 39.6) แม้ว่าสัดส่วนของผู้ที่เคยกู้ยืมจากแหล่งเงินนอกระบบจะไม่สูงมากนัก (ร้อยละ 7.2) แต่ข้อมูลที่ได้รับสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของระบบสินเชื่อในปัจจุบันที่ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนบางกลุ่มได้อย่างแท้จริง การรับรู้และการใช้บริการสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ยังจำกัด (ร้อยละ 64.9 ไม่รู้จัก) ข้อเสนอแนะ

เชิงนโยบายจากประชาชนส่วนใหญ่ต้องการให้ภาครัฐมีบทบาทชัดเจนในการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยเฉพาะการจัดทำระบบประชาสัมพันธ์ข้อมูลสินเชื่ออย่างครอบคลุม การลดอัตราดอกเบี้ย และการออกแบบหลักประกันที่มีความหลากหลาย.

การศึกษาเชิงสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์จำนวน 209 ราย สะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างและพลวัตของการดำเนินงานในภาคสินเชื่อรายย่อยภายใต้การกำกับดูแลของภาครัฐ โดยผู้ประกอบการส่วนใหญ่ (ร้อยละ 78.5) เป็นบริษัทจำกัดขนาดเล็ก และเน้นการให้บริการผ่านสำนักงานใหญ่เพียงแห่งเดียว (ร้อยละ 79.9) มุมมองของผู้ประกอบการระบุว่าสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มการเข้าถึงสินเชื่อที่ถูกกฎหมายด้วยอัตราดอกเบี้ยที่สมเหตุสมผล (ร้อยละ 51.7) อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการยังเผชิญปัญหาการอนุมัติวงเงินสินเชื่อที่ไม่เป็นไปตามความต้องการของลูกค้า เนื่องจากข้อจำกัดทางกฎหมาย (ร้อยละ 36.4) และปัญหาในการติดตามหนี้ (ร้อยละ 68.4) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผู้ประกอบการชี้ให้เห็นถึงความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (ร้อยละ 34.4) การสนับสนุนระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (ร้อยละ 26.3) และการประชาสัมพันธ์ธุรกิจ (ร้อยละ 24.9)

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้แทนจาก ธปท. สำนักงานภูมิภาค และสำนักงานยุติธรรมจังหวัด สะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์เศรษฐกิจระดับภูมิภาคและปัญหานี้ครัวเรือนที่ยังอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะภาคเหนือที่มีสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศสูงถึงร้อยละ 90 สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์มีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกทางเลือกที่ถูกกฎหมายสำหรับประชาชนกลุ่มเปราะบาง แต่ยังเผชิญอุปสรรคด้านการรับรู้ ต้นทุนการดำเนินงาน และการขาดกลไกสนับสนุนความเสี่ยงจากภาครัฐ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเน้นการเพิ่มการประชาสัมพันธ์ การปรับปรุงเงื่อนไขสินเชื่อ การสนับสนุนเชิงโครงสร้าง และการพัฒนาระบบแก้ไขหนี้ ธปท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีบทบาทสำคัญในการจัดเก็บข้อมูลให้ความช่วยเหลือลูกหนี้ เช่น โครงการหมอนี้เพื่อประชาชน และร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ อาทิ กระทรวงยุติธรรมและกระทรวงมหาดไทย

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้แทนสำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่และนครศรีธรรมราช สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของสำนักงานคลังจังหวัดในการขับเคลื่อนนโยบายพีโกไฟแนนซ์ แต่ยังเผชิญความท้าทายด้านทรัพยากรบุคคลและงบประมาณ การเข้าถึงประชาชนในพื้นที่ห่างไกล และการรับรู้ของประชาชน ทั้งสองสำนักงานเห็นพ้องว่าสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ยังคงเป็นเครื่องมือสำคัญในอนาคต หากได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นระบบ โดยเสนอให้มีการสนับสนุนจากภาครัฐในรูปแบบงบประมาณเฉพาะกิจ เครื่องมือทางเทคโนโลยี ระบบฐานข้อมูลกลาง มาตรการจูงใจ การปรับปรุงกฎระเบียบให้ยืดหยุ่น และการส่งเสริมการสร้างการรับรู้ให้แก่ประชาชนระหว่างแตกต่างของสินเชื่อในระบบและนอกระบบ

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ใน 4 ภูมิภาคหลัก ได้แก่ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่หลากหลาย และการเผชิญกับปัญหาค้ำค้ำคลั่งกัน อาทิ NPLs สูง ข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน กฎหมายและระเบียบที่ไม่ยืดหยุ่นหรือยังไม่ชัดเจน กระบวนการทางกฎหมายที่ล่าช้าและมีค่าใช้จ่ายสูง และความเสี่ยงด้านชื่อเสียงจากการแอบอ้าง ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐครอบคลุมการขยายขอบเขตใบอนุญาต การพัฒนาระบบข้อมูลเครดิตเฉพาะสำหรับพีโกไฟแนนซ์ การจัดตั้งกองทุนหมุนเวียน/แหล่งเงินทุนต้นทุนต่ำ การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและแพลตฟอร์มกลาง การให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย และการทบทวนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ PDPA

โดยสรุป ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามชุดที่ 1 สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของปัญหาทางการเงินที่ประชาชนไทยต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบัน ทั้งในแง่ของภาระหนี้สิน ความไม่สมดุลระหว่างรายรับและรายจ่าย การเข้าถึงแหล่งเงินทุน และข้อจำกัดของระบบสินเชื่อที่มีอยู่ ความเปราะบางเหล่านี้เรียกร่องให้เกิดการพัฒนาแนวนโยบายทางการเงินที่มีความลึกซึ้ง เชื่อมโยงกับพฤติกรรมของประชาชน และมีความสามารถในการรองรับความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ของประเทศอย่างแท้จริง ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามชุดที่ 2 เน้นย้ำถึงบทบาทของสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ในการเป็นกลไกสำคัญเพื่อเพิ่มการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบสำหรับประชาชนรายย่อย อย่างไรก็ตาม การพัฒนาให้ธุรกิจนี้มีความยั่งยืนและสามารถตอบสนองความต้องการของตลาดได้อย่างเต็มศักยภาพยังคงต้องอาศัยการสนับสนุนเชิงนโยบายที่ครอบคลุมทั้งในด้านการปรับปรุงกรอบกฎระเบียบ การเสริมสร้างขีดความสามารถในการดำเนินงานด้วยเทคโนโลยีและแหล่งเงินทุนที่เหมาะสม รวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเงินแก่ประชาชน เพื่อนำไปสู่การสร้างระบบนิเวศสินเชื่อที่เข้มแข็งและลดปัญหานั้นนอกระบบได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

บทที่ 7

การวิเคราะห์ข้อมูลฟิโกลไฟแนนซ์ด้วย Dashboard

ในบทนี้จะอธิบายถึงวิธีการสร้าง Dashboard โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากแบบรายงานสินเชื่อฟิโกลไฟแนนซ์ ประเภทฟิโกลไฟแนนซ์ และประเภทฟิโกลไฟแนนซ์ นำมาปรับให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสมกับการนำไปพัฒนาเป็น Dashboard โดยใช้โปรแกรม Knime และดำเนินการพัฒนา Dashboard โดยใช้โปรแกรมแท็บโบลว์ (Tableau) พร้อมทั้งอธิบายลักษณะและองค์ประกอบของ Dashboard รวมถึงการนำไปใช้เพื่อวิเคราะห์ รวมถึงอธิบายมุมมอง แผนภูมิ และตัวกรอง สถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะ และสิ่งที่พบจาก Dashboard

7.1 โครงสร้างข้อมูลสินเชื่อฟิโกลไฟแนนซ์ ประเภทฟิโกลไฟแนนซ์ และประเภทฟิโกลไฟแนนซ์

กพข. ภายใต้ สศค. เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ให้ใบอนุญาตและกำกับธุรกิจสินเชื่อฟิโกลไฟแนนซ์ และได้กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องดำเนินการจัดส่งรายงานสินเชื่อฟิโกลไฟแนนซ์ เป็นรายเดือน โดยรายงานตามแบบที่กำหนด ซึ่งมี 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) รายงานสินเชื่อฟิโกลไฟแนนซ์ ประเภทฟิโกลไฟแนนซ์ และ 2) รายงานสินเชื่อฟิโกลไฟแนนซ์ ประเภทฟิโกลไฟแนนซ์ ซึ่งมีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน ต่างกันในส่วนของการที่ 4 : ตารางบัญชีลูกหนี้ที่แบบรายงานสินเชื่อฟิโกลไฟแนนซ์ ประเภทฟิโกลไฟแนนซ์ ซึ่งมีช่องให้ระบุถึง 50,000 บาท และมากกว่า 50,000 บาท แต่ในแบบรายงานสินเชื่อฟิโกลไฟแนนซ์ ประเภทฟิโกลไฟแนนซ์ จะมีช่องให้ระบุถึง 100,000 บาท และมากกว่า 100,000 บาท ซึ่งเป็นไปตามลักษณะการดำเนินการของธุรกิจที่กำหนดให้วงเงินสินเชื่อของธุรกิจฟิโกลไฟแนนซ์ ประเภทฟิโกลไฟแนนซ์ สูงสุดไม่เกิน 50,000 บาทต่อสัญญา และวงเงินสินเชื่อของธุรกิจสินเชื่อฟิโกลไฟแนนซ์ ประเภทฟิโกลไฟแนนซ์ สูงสุดไม่เกิน 100,000 บาทต่อสัญญา

7.1.1 แบบรายงานฟิโกลไฟแนนซ์ ประเภทฟิโกลไฟแนนซ์

ผู้ประกอบธุรกิจต้องกรอกข้อมูล ดังต่อไปนี้

- 1) ชื่อผู้ประกอบธุรกิจ
- 2) รอบสิ้นสุดในรอบเดือนและปี

3) ตารางที่ 1 : ตารางบัญชีลูกหนี้ (สินเชื่อที่มีหลักประกัน) ประกอบด้วย อัตราดอกเบี้ยที่เรียกเก็บจากลูกหนี้ทั้งหมด จำนวนอัตราและจำนวนบัญชีคงค้าง สินเชื่อคงค้าง จำนวนบัญชีใหม่ สินเชื่อใหม่ จำนวนบัญชีและสินเชื่อคงค้างที่ผิดนัดชำระหนี้ เป็นช่วงที่ผิดนัดชำระหนี้ ได้แก่ (1) เกิน 1 เดือน ถึง 3 เดือน (2) เกิน 3 เดือน ถึง 6 เดือน (3) เกิน 6 เดือน ถึง 12 เดือน (2) เกิน 12 เดือน และจำนวนบัญชีและสินเชื่อคงค้างที่ตัดเป็นหนี้สูญ โดยจำแนกตามวงเงินสินเชื่อของลูกหนี้ เป็น 5 ช่วง ประกอบด้วย (1) ไม่เกิน 10,000 บาท (2) 10,000.01 - 20,000 บาท (3) 20,000.01 - 30,000 บาท (4) 30,000.01 - 40,000 บาท (5) 40,000.01 - 50,000 บาท และรวมทุกช่วง โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 7.1

4) ตารางที่ 2 : ตารางบัญชีลูกหนี้ (สินเชื่อที่ไม่มีหลักประกัน) ประกอบด้วย อัตราดอกเบี้ยที่เรียกเก็บจากลูกหนี้ทั้งหมด จำนวนอัตราและจำนวนบัญชีคงค้าง สินเชื่อคงค้าง จำนวนบัญชีใหม่ สินเชื่อใหม่ จำนวนบัญชีและสินเชื่อคงค้างที่ผิดนัดชำระหนี้ เป็นช่วงที่ผิดนัดชำระหนี้ ได้แก่ (1) เกิน 1 เดือน ถึง 3 เดือน (2) เกิน 3 เดือน ถึง 6 เดือน (3) เกิน 6 เดือน ถึง 12 เดือน (2) เกิน 12 เดือน และจำนวนบัญชีและ

สินเชื่อกงค้ำที่ตัดเป็นหนี้สูญ โดยจำแนกตามวงเงินสินเชื่อของลูกหนี้ เป็น 5 ช่วง ประกอบด้วย (1) ไม่เกิน 10,000 บาท (2) 10,000.01 - 20,000 บาท (3) 20,000.01 - 30,000 บาท (4) 30,000.01 - 40,000 บาท (5) 40,000.01 - 50,000 บาท และรวมทุกช่วง โดยมีรายละเอียดตามภาพที่ 7.1

5) ตารางที่ 3 : ตารางบัญชีสินเชื่อกงค้ำตามประเภทของหลักประกันหรือทรัพย์สินที่ใช้เป็นประกัน ประกอบด้วย ข้อมูลบัญชีคงค้าง สินเชื่อกงค้ำ จำนวนบัญชีใหม่ สินเชื่อใหม่ จำนวนบัญชีและสินเชื่อกงค้ำที่ผิคนัดชำระหนี้ เป็นช่วงที่ผิคนัดชำระหนี้ ได้แก่ (1) เกิน 1 เดือน ถึง 3 เดือน (2) เกิน 3 เดือน ถึง 6 เดือน (3) เกิน 6 เดือน ถึง 12 เดือน (2) เกิน 12 เดือน และจำนวนบัญชีและสินเชื่อกงค้ำที่ตัดเป็นหนี้สูญ ทั้งนี้ ข้อมูลเหล่านี้จะจำแนกตามหลักประกันหรือทรัพย์สินที่ใช้เป็นประกัน โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) แบบมีหลักประกัน ซึ่งประกอบด้วย (1.1) บุคคลค้ำประกัน (1.2) ที่ดิน (จดทะเบียนจำนอง) (1.3) หลักประกันทางธุรกิจ และ (2) ทรัพย์สินที่ใช้เป็นประกัน ซึ่งประกอบด้วย (2.1) ที่ดิน (2.2) สมุดคู่มือจดทะเบียนรถยนต์ (2.3) สมุดคู่มือจดทะเบียนรถเพื่อการเกษตร (2.4) สมุดคู่มือจดทะเบียนรถจักรยานยนต์ (2.5) สมุดคู่มือจดทะเบียนรถอื่น ๆ โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 7.2

6) ตารางที่ 4 : ตารางบัญชีลูกหนี้ ประกอบด้วย ข้อมูลจำนวนลูกหนี้นอมนิติสะสม สินเชื่อนอมนิติสะสม จำนวนลูกหนี้คงค้าง สินเชื่อกงค้ำ จำนวนลูกหนี้ใหม่ สินเชื่อใหม่ จำแนกตามวงเงินสินเชื่อของลูกหนี้ เป็น 6 ช่วง คือ (1) ไม่เกิน 10,000 บาท (2) 10,000.01 - 20,000 บาท (3) 20,000.01 - 30,000 บาท (4) 30,000.01 - 40,000 บาท (5) 40,000.01 - 50,000 บาท (6) มากกว่า 50,000 บาท และรวมทุกช่วง โดยมีรายละเอียดตามภาพที่ 7.2

ทั้งนี้ ตัวแบบรายงานสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ สามารถดาวน์โหลดได้จากเว็บไซต์ <https://www.1359.go.th/picodoc/update/06รายงานสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์.pdf>

7.1.2 ในส่วนของแบบรายงานสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ประเภทพิโกพลัส

ผู้ประกอบการธุรกิจพิโกไฟแนนซ์ ประเภทพลัส ต้องกรอกข้อมูลเช่นเดียวกับผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ประเภทพิโกไฟแนนซ์ในตารางที่ 1 – 3 และในส่วนของตารางที่ 4 มีรายละเอียดของตารางบัญชีลูกหนี้ ประกอบด้วย ข้อมูลจำนวนลูกหนี้นอมนิติสะสม สินเชื่อนอมนิติสะสม จำนวนลูกหนี้คงค้าง สินเชื่อกงค้ำ จำนวนลูกหนี้ใหม่ สินเชื่อใหม่ จำแนกตามวงเงินสินเชื่อของลูกหนี้ เป็น 11 ช่วง คือ (1) ไม่เกิน 10,000 บาท (2) 10,000.01 - 20,000 บาท (3) 20,000.01 - 30,000 บาท (4) 30,000.01 - 40,000 บาท (5) 40,000.01 - 50,000 บาท (6) 50,000.01 - 60,000 บาท (7) 60,000.01 - 70,000 บาท (8) 70,000.01 - 80,000 บาท (9) 80,000.01 - 90,000 บาท (10) 90,000.01-100,000 บาท (11) มากกว่า 100,000 บาท และรวมทุกช่วง โดยมีรายละเอียดตามภาพที่ 7.3

สำหรับตัวแบบรายงานสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ประเภทพลัส สามารถดาวน์โหลดได้จากเว็บไซต์ <https://www.1359.go.th/picodoc/update/07รายงานสินเชื่อพิโกพลัส.pdf>

ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้รับจากทั้ง 2 รายงานดังกล่าวมีลักษณะเป็นแบบรายงาน ซึ่งไม่ใช่รูปแบบที่เหมาะสมกับการพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อนำไปพัฒนา Dashboard ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงต้องดำเนินการปรับเปลี่ยนรูปแบบข้อมูล เพื่อให้เหมาะสมต่อการนำข้อมูลไปวิเคราะห์ต่อไป

ภาพที่ 7.1 แบบรายงานสินเชื่อไฟฟ้าไฟแนนซ์ตารางที่ 1 และ 2

แบบรายงานการให้สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (ไฟฟ้าไฟแนนซ์) ¹⁾														
ชื่อผู้ประกอบการ														
สำหรับรอบสิ้นสุดในรอบเดือน พ.ศ.														
ตารางที่ 1 : ตารางบัญชีลูกหนี้ (สินเชื่อที่มีหลักประกัน)														
อัตราดอกเบี้ยที่เรียกเก็บจากลูกหนี้ จำนวน อัตรา ได้แก่														
วงเงินสินเชื่อ (บาท)	ข้อมูลสินเชื่อรวม		ข้อมูลสินเชื่อใหม่ ²⁾		ลูกหนี้มีภาระหนี้ ³⁾								การคืนหนี้ ⁴⁾	
	จำนวนบัญชี (บัญชี)	เงินเชื่อคงค้าง ⁵⁾ (บาท)	จำนวนบัญชี (บัญชี)	เงินเชื่อใหม่ (บาท)	ต้น 1 เดือน ถึง 3 เดือน		ต้น 3 เดือน ถึง 6 เดือน		ต้น 6 เดือน ถึง 12 เดือน		ต้น 12 เดือน		จำนวนบัญชี (บัญชี)	เงินเชื่อคงค้าง (บาท)
ไม่เกิน 10,000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10,000.01 - 20,000.00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20,000.01 - 30,000.00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30,000.01 - 40,000.00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
40,000.01 - 50,000.00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ 2 : ตารางบัญชีสินเชื่อ (สินเชื่อที่ไม่มีหลักประกัน)														
อัตราดอกเบี้ยที่เรียกเก็บจากลูกหนี้ จำนวน อัตรา ได้แก่														
วงเงินสินเชื่อ (บาท)	ข้อมูลสินเชื่อรวม		ข้อมูลสินเชื่อใหม่ ²⁾		ลูกหนี้มีภาระหนี้ ³⁾								การคืนหนี้ ⁴⁾	
	จำนวนบัญชี (บัญชี)	เงินเชื่อคงค้าง ⁵⁾ (บาท)	จำนวนบัญชี (บัญชี)	เงินเชื่อใหม่ (บาท)	ต้น 1 เดือน ถึง 3 เดือน		ต้น 3 เดือน ถึง 6 เดือน		ต้น 6 เดือน ถึง 12 เดือน		ต้น 12 เดือน		จำนวนบัญชี (บัญชี)	เงินเชื่อคงค้าง (บาท)
ไม่เกิน 10,000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10,000.01 - 20,000.00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20,000.01 - 30,000.00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30,000.01 - 40,000.00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
40,000.01 - 50,000.00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (2568)

ภาพที่ 7.2 แบบรายงานสินเชื่อไฟฟ้าไฟแนนซ์ตารางที่ 3 และ 4 ประเภทไฟฟ้าไฟแนนซ์

ตารางที่ 3 : ตารางบัญชีสินเชื่อจำแนกตามประเภทของลูกประกันหรือทรัพย์สินที่จำนองประกัน														
หลักประกัน/ ทรัพย์สินที่ใช้เป็นประกัน	ข้อมูลสินเชื่อรวม		ข้อมูลสินเชื่อใหม่ ¹⁾		ลูกหนี้มีภาระหนี้ ²⁾								การคืนหนี้ ³⁾	
	จำนวนบัญชี (บัญชี)	เงินเชื่อคงค้าง ⁴⁾ (บาท)	จำนวนบัญชี (บัญชี)	เงินเชื่อใหม่ (บาท)	ต้น 1 เดือน ถึง 3 เดือน		ต้น 3 เดือน ถึง 6 เดือน		ต้น 6 เดือน ถึง 12 เดือน		ต้น 12 เดือน		จำนวนบัญชี (บัญชี)	เงินเชื่อคงค้าง (บาท)
1. ทรัพย์สิน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.1 บุคคลธรรมดา	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.2 ที่ดิน (สหกรณ์อสังหาริมทรัพย์)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.3 ทรัพย์สินประเภทอื่นๆ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. ทรัพย์สินที่ใช้เป็นประกัน ⁵⁾	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.1 ที่ดิน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.2 ทรัพย์สินของสหกรณ์อสังหาริมทรัพย์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.3 ทรัพย์สินของสหกรณ์อสังหาริมทรัพย์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.4 ทรัพย์สินของสหกรณ์อสังหาริมทรัพย์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.5 ทรัพย์สินของสหกรณ์อสังหาริมทรัพย์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ 4 : ตารางบัญชีลูกหนี้						
วงเงินสินเชื่อ (บาท)	ข้อมูลสินเชื่อรวม		ข้อมูลสินเชื่อคงค้าง		ข้อมูลสินเชื่อใหม่ ¹⁾	
	จำนวนบัญชี ²⁾ (บัญชี)	เงินเชื่อคงค้าง ³⁾ (บาท)	จำนวนบัญชี ⁴⁾ (บัญชี)	เงินเชื่อคงค้าง ⁵⁾ (บาท)	จำนวนบัญชี (บัญชี)	เงินเชื่อใหม่ (บาท)
ไม่เกิน 10,000	-	-	-	-	-	-
10,000.01 - 20,000.00	-	-	-	-	-	-
20,000.01 - 30,000.00	-	-	-	-	-	-
30,000.01 - 40,000.00	-	-	-	-	-	-
40,000.01 - 50,000.00	-	-	-	-	-	-
มากกว่า 50,000.00 ⁶⁾	-	-	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	-	-

ผู้รับรอง
(
ตำแหน่ง
วันที่

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (2568)

ภาพที่ 7.3 แบบรายงานสินเชื่อกฟิโกไฟแนนซ์ตารางที่ 4 ประเภทฟิโกพลัส

ตารางที่ 4 : ตารางบัญชีลูกหนี้

วงเงินสินเชื่อ (บาท)	ข้อมูลสินเชื่อรวม		ข้อมูลสินเชื่อคงค้าง		ข้อมูลสินเชื่อใหม่ ¹⁴	
	จำนวนลูกหนี้ ¹⁰ (ราย)	สินเชื่อรวม ¹¹ (บาท)	จำนวนลูกหนี้ ¹² (ราย)	สินเชื่อคงค้าง ¹³ (บาท)	จำนวนลูกหนี้ ¹⁴ (ราย)	สินเชื่อใหม่ ¹⁵ (บาท)
ไม่เกิน 10,000	-	-	-	-	-	-
10,000.01 - 20,000.00	-	-	-	-	-	-
20,000.01 - 30,000.00	-	-	-	-	-	-
30,000.01 - 40,000.00	-	-	-	-	-	-
40,000.01 - 50,000.00	-	-	-	-	-	-
50,000.01 - 60,000.00	-	-	-	-	-	-
60,000.01 - 70,000.00	-	-	-	-	-	-
70,000.01 - 80,000.00	-	-	-	-	-	-
80,000.01 - 90,000.00	-	-	-	-	-	-
90,000.01 - 100,000.00	-	-	-	-	-	-

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (2568)

7.2 การปรับเปลี่ยนโครงสร้างข้อมูลให้เหมาะสมกับการพัฒนา Dashboard

เนื่องจากข้อมูลที่ได้รับไม่เหมาะสมต่อการนำมาพัฒนา Dashboard ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงใช้โปรแกรม Knime เพื่อปรับเปลี่ยนโครงสร้างข้อมูลให้เหมาะสมกับการพัฒนา Dashboard โดยในหัวข้อนี้จะอธิบายถึงการนำเสนอแผนผังความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล เพื่ออธิบายถึงภาพรวมแนวคิดของระบบฐานข้อมูลธุรกิจอัจฉริยะของธุรกิจฟิโกไฟแนนซ์ ซึ่งจะทำให้เข้าใจโครงสร้างข้อมูลฟิโกไฟแนนซ์ในรูปแบบฐานข้อมูลได้ดียิ่งขึ้น และแนวทางการสร้างตารางใหม่ตามแนวคิดข้างต้น

7.2.1 แผนผังความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลฟิโกไฟแนนซ์

จากรายงานสินเชื่อย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับที่ได้รับเป็นประจำทุกเดือนนั้น ทางคณะผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ถึงโครงสร้างข้อมูลที่จะเป็น ที่เหมาะสมกับการพัฒนา Dashboard จนได้แนวคิดของโครงสร้างข้อมูลที่เหมาะสมออกเป็นแผนผังความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลฟิโกไฟแนนซ์ ซึ่งแนวคิดของแผนผังดังกล่าว เป็นแนวคิดมาตรฐานในด้านวิชาการฐานข้อมูล เพื่อให้นักวิทยาศาสตร์ข้อมูลเข้าใจในโครงสร้างข้อมูลก่อนที่จะดำเนินการวิเคราะห์ต่อไป

ในภาพรวม แผนผังความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลฟิโกไฟแนนซ์ จะประกอบไปด้วยกล่องหลาย ๆ กล่อง ซึ่งแสดงถึงตาราง ภายในกล่องคือสดมภ์ทุกสดมภ์ที่อยู่ในตารางนั้น ซึ่งถูกแบ่งออกเป็นสองส่วน คือส่วนที่เป็นสดมภ์ทั่วไป และสดมภ์ที่เป็นกุญแจหลัก ซึ่งหากสดมภ์ใดมีกุญแจหลักกำกับ (สดมภ์ที่ปรากฏในส่วนย่อยด้านบน และมีคำว่า PK กำกับ) แสดงว่าสดมภ์นั้นเป็นตัวบ่งชี้ถึงลักษณะเฉพาะของแต่ละแถวว่ามีความแตกต่างกัน นอกจากนี้ แผนผังยังอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างตาราง ซึ่งสังเกตได้จากเส้นที่ชี้จากตารางหนึ่งไปยังอีกตารางหนึ่ง โดยความสัมพันธ์จะส่งผ่านกันผ่านสดมภ์ที่กำหนดไว้ในสองตาราง โดยความสัมพันธ์นั้นจะมีลักษณะเป็นหนึ่งแกวไปยังหลายแถว (One-to-Many Relationship) กล่าวคือเราจะใช้สดมภ์ที่มีกุญแจหลักกำกับ (ซึ่งสะท้อนถึงว่าแต่ละแถวนั้นมีความแตกต่างกัน หรือเรียกว่าฝั่งหนึ่งแถว (One)) สร้างความสัมพันธ์ไปยังอีกตารางที่มีสดมภ์ที่เหมือนกัน แต่สดมภ์นั้นไม่ได้เป็นสดมภ์ที่มีกุญแจหลักกำกับ หรือก็คือในสดมภ์นั้นมีค่าที่ซ้ำกันเป็นจำนวนมาก หรือที่เรียกว่าฝั่งหลายแถว (Many) ดังนั้น

ความสัมพันธ์ระหว่างสองตารางดังกล่าวจึงสามารถส่งผ่านกันได้ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์แบบหนึ่งแก่วัยไปยังหลายแถว (One to Many Relationship) หากอธิบายให้เข้าใจง่าย ขอยกตัวอย่างตาราง 2 ตาราง ตารางหนึ่งเป็นตารางธุรกรรมที่แต่ละแถวหมายถึงธุรกรรมรายธุรกรรมที่เกิดขึ้น และเก็บข้อมูล เช่น ลูกค้า คนไหนสั่งซื้อสินค้าใด โดยทั่วไป ลูกค้า และสินค้ามักจะเก็บเป็นรหัสประจำตัว และแต่ละธุรกรรมก็จะมียุทธธุรกรรมทำหน้าที่เป็นสมุดรหัสมียุทธหลักกำกับเพื่อบ่งชี้ว่าแต่ละรหัสคือแต่ละธุรกรรมที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ อีกตารางเป็นตารางที่เอาไว้ดูข้อมูลลูกค้า ซึ่งประกอบด้วย รหัสลูกค้า ที่อยู่ลูกค้า วันเกิด อายุ เพศ เป็นต้น โดยมีรหัสลูกค้าทำหน้าที่เป็นสมุดรหัสมียุทธหลักกำกับเพื่อบ่งชี้ว่าแต่ละรหัสคือแต่ละลูกค้าที่แตกต่างกัน ดังนั้น สองตารางนี้จึงมีความสัมพันธ์ที่ลูกค้า กล่าวคือหากนักวิเคราะห์ต้องการวิเคราะห์กลุ่มอายุที่ซื้อสินค้า นักวิเคราะห์ก็ต้องไปดึงข้อมูลอายุจากตารางข้อมูลลูกค้าเสียก่อนถึงจะทราบว่าสินค้านั้นถูกซื้อขึ้นโดยลูกค้าที่มีอายุเท่าใด ดังนั้นจึงเกิดเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสองตารางที่สมุดรหัสมียุทธลูกค้า เราจึงสามารถลากเส้นเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างตารางธุรกรรมและตารางข้อมูลลูกค้า ผ่านสมุดรหัสมียุทธลูกค้า เนื่องจากพบว่าลูกค้าสามารถซื้อของได้หลายครั้ง จึงคาดว่าจะปรากฏรหัสลูกค้าซ้ำกันหลายครั้งที่ตารางธุรกรรมเกิดเป็นฝั่งหลายแถว (Many Side) และคาดว่าในตารางข้อมูลลูกค้าจะสามารถปรากฏลูกค้าคงดังกล่าวได้เพียงครั้งเดียว ดังนั้น รหัสลูกค้าในตารางนี้จึงทำหน้าที่เป็นยุทธหลัก หรือเป็นฝั่งแถวเดียว (One Side) ดังนั้น สองตารางนี้จึงเกิดเป็นความสัมพันธ์แบบแถวเดียวไปยังหลายแถวขึ้น จากตารางข้อมูลลูกค้าไปยังตารางธุรกรรมผ่านสมุดรหัสมียุทธลูกค้า

ในบางครั้ง เราเรียกสมุดรหัสมียุทธของตารางที่สร้างความสัมพันธ์ในฝั่งที่เป็นแถวเดียวว่าสมุดรหัสมียุทธหลัก และเรียกสมุดรหัสมียุทธของตารางที่สร้างความสัมพันธ์ในฝั่งที่เป็นหลายแถวว่าสมุดรหัสมียุทธนอก ทั้งนี้ แผนผังความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลฟิโกไฟแนนซ์ เป็นไปตามภาพที่ 7.4 แผนผังความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลฟิโกไฟแนนซ์ภาพที่ 7.4

7.2.2 องค์ประกอบของข้อมูลตามแผนผังความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลฟิโกไฟแนนซ์

จากแผนผังความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลฟิโกไฟแนนซ์ พบว่ามีตารางด้วยกัน 8 ตาราง และทุกตารางมีความสัมพันธ์ระหว่างตารางอย่างน้อย 1 ความสัมพันธ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ตารางผู้ประกอบการ : เป็นตารางที่รวบรวมข้อมูลผู้ประกอบการฟิโกไฟแนนซ์ที่ได้มาจากระบบของกองนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง นอกเหนือไปจากแบบรายงานสินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ ตารางดังกล่าวประกอบไปด้วยเลขประจำตัวนิติบุคคล ชื่อ ประเภทฟิโกไฟแนนซ์ (ฟิโกไฟแนนซ์ หรือฟิโกพลัส) รหัสตำบลของสำนักงานใหญ่ วันที่เปิดกิจการ วันที่ปิดกิจการ และทุนจดทะเบียน ทั้งนี้ ตารางดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์กับตารางที่อยู่อาศัยเพื่อรับข้อมูลขอบเขตการปกครองเพิ่มเติมโดยอาศัยรหัสตำบล และมีความสัมพันธ์กับตารางมูลหนี้ตามหลักทรัพย์ค้ำประกัน ตารางมูลหนี้ตามวงเงินสินเชื่อ และตารางลูกหนี้ ผ่านเลขประจำตัวนิติบุคคลเพื่อพิจารณาว่าผู้ประกอบการดังกล่าวมีมูลหนี้ให้กู้ยืมเท่าไร

2) ตารางลูกหนี้ : เป็นตารางที่รวบรวมข้อมูลจำนวนลูกหนี้ที่เป็นลูกค้าของผู้ประกอบการฟิโกไฟแนนซ์ ซึ่งประมวลผลมาจากตารางที่ 4 : ตารางบัญชีลูกหนี้ ของแบบรายงานสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ โดยดำเนินการหมุนตารางให้เป็นตารางรูปแบบยาว (Long Format) ท้ายสุดแล้ว สมุดรหัสมียุทธในตารางลูกหนี้จะประกอบไปด้วยวันเดือนปีที่รายงาน (ปกติจะรายงานเป็นเดือนปี แต่ในระบบฐานข้อมูลจำเป็นต้องนำเข้าเป็นวันเดือนปี ดังนั้นต้องใช้วันเป็นวันที่หนึ่ง) เลขประจำตัวนิติบุคคล วงเงินสินเชื่อ จำนวน

ลูกหนี้คงค้าง สินเชื่อคงค้าง จำนวนลูกหนี้ใหม่ สินเชื่อใหม่ (ในการวิเคราะห์ไม่ได้ใช้ข้อมูลสะสม จึงไม่ได้ดึงข้อมูลสะสมมาจากตารางบัญชีลูกหนี้) ทั้งนี้ ตารางดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์กับตารางผู้ประกอบการผ่านเลขประจำตัวนิติบุคคล และตารางปฏิทินผ่านศตมภ์ปี เพื่อดึงข้อมูลเป็นรายผู้ประกอบการและรายเดือนปีที่รายงาน

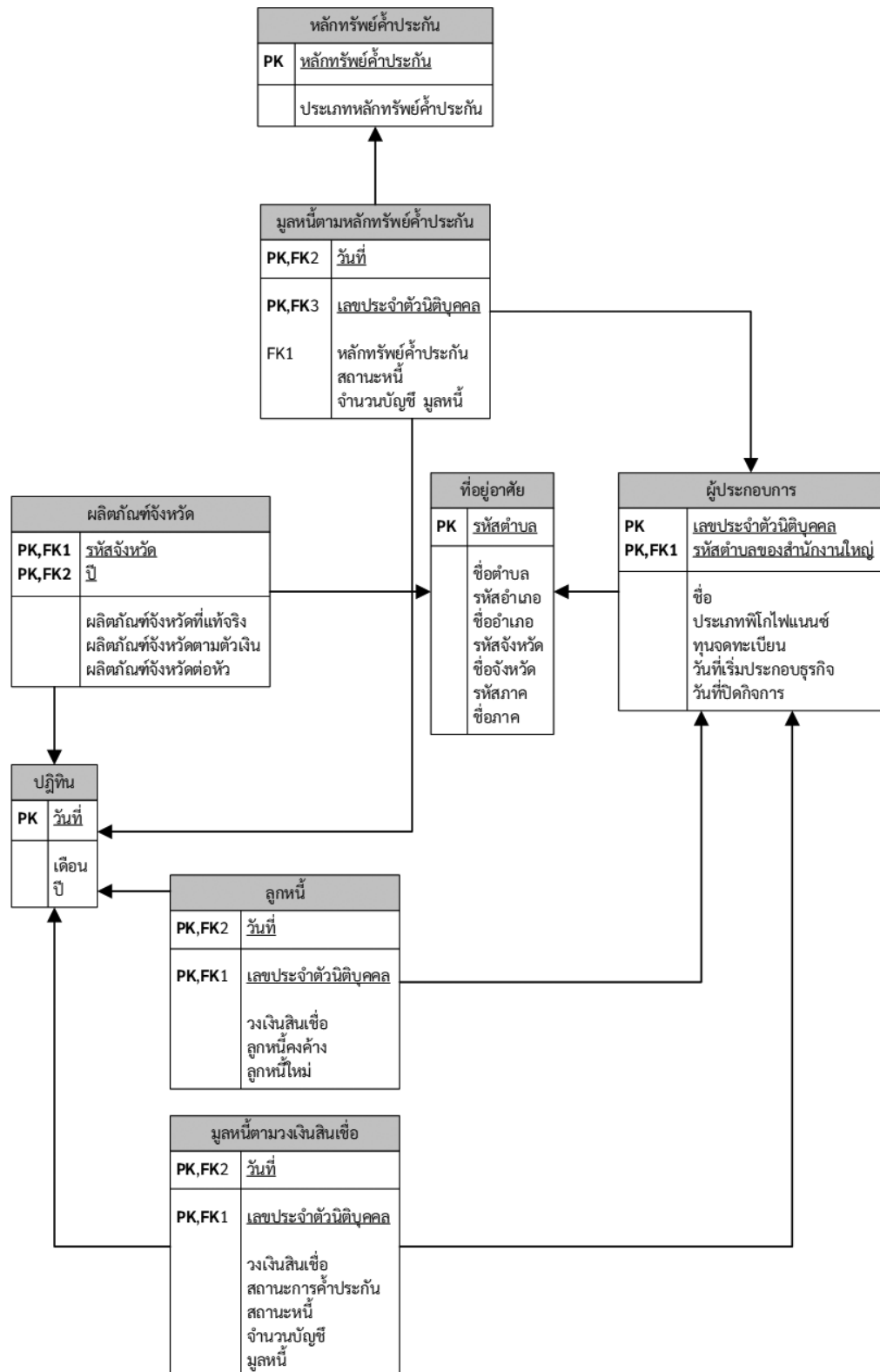
3) ตารางมูลหนี้ตามวงเงินสินเชื่อ : เป็นตารางที่รวบรวมข้อมูลจำนวนสินเชื่อตามวงเงินสินเชื่อที่ผู้ประกอบการพึงพอใจปล่อยกู้ให้แก่ลูกหนี้ ซึ่งประมวลผลมาจากตารางที่ 1 : ตารางบัญชีสินเชื่อ (สินเชื่อที่มีหลักประกัน) และตารางที่ 2 : ตารางบัญชีสินเชื่อ (สินเชื่อที่ไม่มีหลักประกัน) ของแบบรายงานสินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ โดยดำเนินการหมุนตารางให้เป็นตารางรูปแบบยาว (Long Format) และทำการสร้างตัวแปรใหม่ขึ้นมา 2 ตัวแปร คือ สถานะการค้ำประกัน และสถานะหนี้ ซึ่งมีการทำที่ค่อนข้างซับซ้อน ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป อย่างไรก็ตาม ในท้ายที่สุดแล้ว ศตมภ์ที่อยู่ในตารางมูลหนี้ตามวงเงินสินเชื่อจะประกอบไปด้วยวันเดือนปีที่รายงาน (ปกติจะรายงานเป็นเดือนปี แต่ในระบบฐานข้อมูลจำเป็นต้องนำเข้าเป็นวันเดือนปี ดังนั้นต้องใช้วันเป็นวันที่หนึ่ง) เลขประจำตัวนิติบุคคล วงเงินสินเชื่อ สถานะการค้ำประกัน สถานะหนี้ จำนวนบัญชี และจำนวนมูลหนี้

สำหรับตัวแปรสถานะการค้ำประกัน ซึ่งบ่งบอกว่ามูลหนี้ดังกล่าวได้รับการค้ำประกันหรือไม่ นั้น ในการสร้างตัวแปรนี้จะพิจารณาว่าข้อมูลถูกดึงมาจากตารางใด หากดึงมาจากตารางที่ 1 จะดำเนินการให้ค่าของศตมภ์ดังกล่าวเป็นจริง กล่าวคือบัญชีและมูลหนี้ดังกล่าวมีหลักประกัน แต่หากดึงมาจากตารางที่ 2 จะดำเนินการให้ค่าของศตมภ์ดังกล่าวเป็นเท็จ กล่าวคือบัญชีและมูลหนี้ดังกล่าวไม่มีหลักประกัน ดังนั้น ค่าที่เป็นไปได้ในศตมภ์สถานะการค้ำประกันนั้นเป็นไปได้เพียง 2 ค่า คือ จริง (มีหลักประกัน) และเท็จ (ไม่มีหลักประกัน)

สำหรับตัวแปรสถานะหนี้ ซึ่งบ่งบอกถึงสถานะในมิติของเวลาของสินเชื่อคงค้าง ซึ่งแบ่งออกเป็น (1) สินเชื่อคงค้างในอดีตที่มีสถานะปกติ (2) สินเชื่อค้างชำระเกิน 1 เดือน ถึง 3 เดือน (3) สินเชื่อค้างชำระเกิน 3 เดือน ถึง 6 เดือน (4) สินเชื่อค้างชำระเกิน 6 เดือน ถึง 12 เดือน (5) สินเชื่อค้างชำระเกิน 12 เดือน (6) สินเชื่อที่โดนตัดเป็นหนี้สูญ ทั้งนี้ การพิจารณาว่าสินเชื่ออยู่ในสถานะใดจะพิจารณาจากตารางที่ 1 และ 2 เป็นสำคัญ โดยในการคำนวณสินเชื่อคงค้างในอดีตที่มีสถานะปกติจะคำนวณจากการนำข้อมูลสินเชื่อบริษัท สินเชื่อใหม่ และลูกหนี้ผิดชำระหนี้ ส่วนสถานะอื่น ๆ ใช้ข้อมูลตามที่ปรากฏในตาราง ดังนั้น เมื่อรวมสินเชื่อทุกประเภททั้ง (1)-(7) เข้าด้วยกันจะมีค่าเท่ากับสินเชื่อคงค้าง

ทั้งนี้ ตารางดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์กับตารางผู้ประกอบการผ่านเลขประจำตัวนิติบุคคล และตารางปฏิทินผ่านศตมภ์ปี เพื่อดึงข้อมูลเป็นรายผู้ประกอบการและรายเดือนปีที่รายงาน

ภาพที่ 7.4 แผนผังความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลไฟฟ้าแรงดัน

ที่มา : คณะผู้วิจัย (2568)

4) ตารางมูลหนี้ตามหลักทรัพย์ค้ำประกัน : เป็นตารางที่รวบรวมข้อมูลจำนวนสินเชื่อตามประเภทของหลักประกันหรือทรัพย์สินที่ใช้เป็นประกันที่ผู้ประกอบการฟิโกไฟแนนซ์ปล่อยกู้ให้แก่ลูกหนี้ ซึ่งประมวลผลมาจากตารางที่ 3 : ตารางบัญชีลูกหนี้ ของแบบรายงานสินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ อย่างไรก็ตาม ตารางที่ 3 มีเฉพาะบัญชีสินเชื่อที่มีสินทรัพย์ค้ำประกัน ขาดบัญชีสินเชื่อที่ไม่มีหลักประกัน หรือที่เรียกว่า Clean Loan ซึ่งได้มาจากการใช้ตารางที่ 2 ซึ่งเป็นตารางบัญชีสินเชื่อเฉพาะสินเชื่อที่ไม่มีหลักประกัน มาคำนวณหายอดบัญชีสินเชื่อที่ไม่มีหลักประกันรวม แล้วจึงหักออกด้วยจำนวนสินเชื่อที่ใช้ทรัพย์สินเป็นประกัน ในตารางที่ 3 ส่วนที่เหลือก็คือสินเชื่อที่ไม่มีหลักประกัน (Clean Loan) นั่นเอง จากนั้นจึงดำเนินการหมุนตารางให้เป็นตารางรูปแบบยาว (Long Format) และเพิ่มตัวแปรที่เกี่ยวข้องลงไป ท้ายสุดแล้วสมุดที่อยู่ในตารางลูกหนี้จะประกอบไปด้วยวันเดือนปีที่รายงาน (ปกติจะรายงานเป็นเดือนปี แต่ในระบบฐานข้อมูลจำเป็นต้องนำเข้าเป็นวันเดือนปี ดังนั้นต้องใช้วันเป็นวันที่หนึ่ง) เลขประจำตัวนิติบุคคล หลักทรัพย์ค้ำประกัน สถานะหนี้ จำนวนบัญชี และจำนวนมูลหนี้

ทั้งนี้ วิธีการสร้างสมุดสถานะหนี้จะเหมือนกับการสร้างสมุดสถานะหนี้ในตารางมูลหนี้ตามวงเงินสินเชื่อ เพียงแต่ใช้ตารางที่ 3 แทนตารางที่ 1 และ 2 ส่วนค่าเป็นไปได้ของสมุดทรัพย์สินที่ใช้ค้ำประกันจะประกอบไปด้วย บุคคลค้ำประกัน ที่ดิน (จดทะเบียนจำนอง) หลักประกันทางธุรกิจ และ ที่ดิน สมุดคู่มือจดทะเบียนรถยนต์ สมุดคู่มือจดทะเบียนรถเพื่อการเกษตร สมุดคู่มือจดทะเบียนรถจักรยานยนต์ สมุดคู่มือจดทะเบียนรถอื่น ๆ และไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ทั้งนี้ หลักประกันดังกล่าวจะได้รับการขยายความว่าเป็นหลักประกันหรือเป็นทรัพย์สินที่ใช้เป็นประกันเมื่อดำเนินการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตารางมูลหนี้ตามหลักทรัพย์ค้ำประกันกับตารางหลักทรัพย์ค้ำประกัน ผ่านสมุดหลักทรัพย์ค้ำประกัน

นอกจากนี้ ตารางดังกล่าวยังมีความสัมพันธ์กับตารางผู้ประกอบการผ่านเลขประจำตัวนิติบุคคล และตารางปฏิทินผ่านสมุดปี เพื่อดึงข้อมูลเป็นรายผู้ประกอบการและรายเดือนปีที่รายงาน

5) ตารางที่อยู่อาศัย : เป็นตารางรวบรวมขอบเขตการปกครองของประเทศไทยเป็นตำบล อำเภอ จังหวัด และภาค โดยอิงข้อมูลจากกรมการปกครอง และใช้วิธีการแบ่งภาคตามสำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังนั้น สมุดในตารางนี้จึงมีด้วยกัน 8 สมุด คือ รหัสตำบล ชื่อตำบล รหัสอำเภอ ชื่ออำเภอ รหัสจังหวัด ชื่อจังหวัด รหัสภาค และชื่อภาค และตารางดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับตารางผู้ประกอบการผ่านสมุดรหัสตำบล เพื่อให้เราทราบถึงที่อยู่ของสำนักงานใหญ่ของผู้ประกอบการฟิโกไฟแนนซ์ในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และภาค

6) ตารางผลิตภัณฑ์จังหวัด : เป็นตารางที่รวบรวมข้อมูลผลิตภัณฑ์จังหวัดที่แท้จริง ผลิตภัณฑ์จังหวัดตามตัวเลข และผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว เป็นรายจังหวัด รายปี จากสำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยตารางดังกล่าวจะดำเนินการเชื่อมความสัมพันธ์กับตารางที่อยู่อาศัยในระดับจังหวัด และตารางปฏิทินในระดับปี

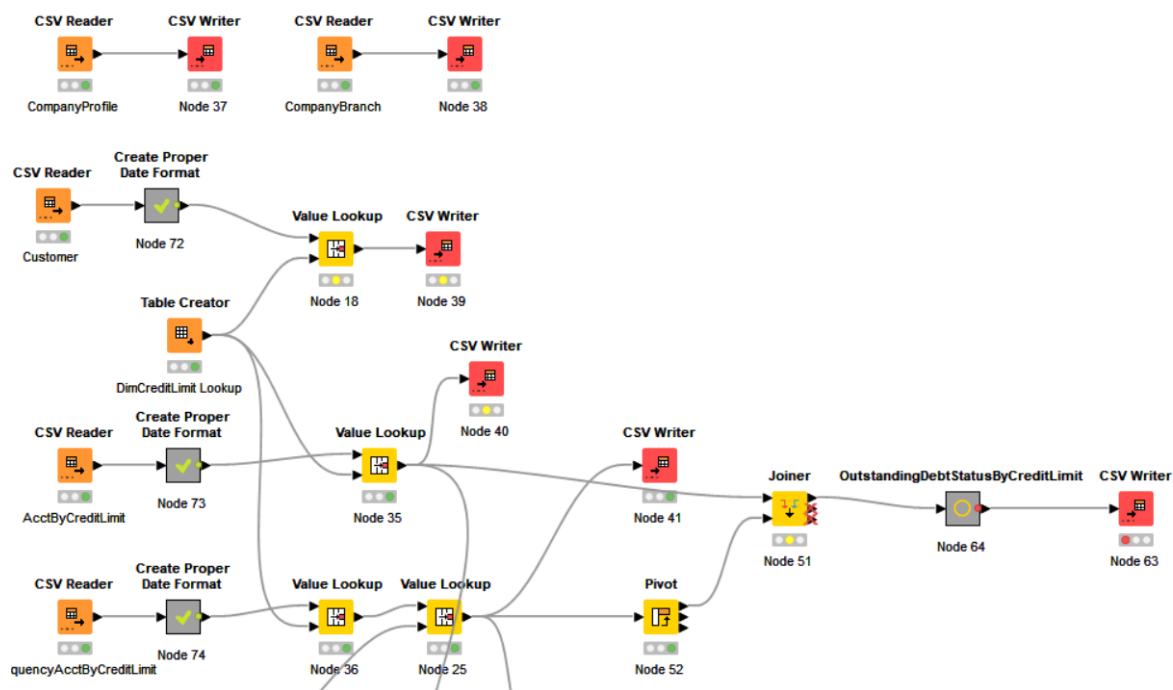
7) ตารางหลักทรัพย์ค้ำประกัน : เป็นตารางที่อธิบายทรัพย์สินที่ใช้ค้ำประกันว่ามีอะไรบ้าง และทรัพย์สินดังกล่าวอยู่ในหมวดหมู่ใด ทั้งนี้ หมวดหมู่จะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ หลักประกัน ซึ่งประกอบด้วยบุคคลค้ำประกัน ที่ดิน (จดทะเบียนจำนอง) หลักประกันทางธุรกิจ และทรัพย์สินที่ใช้เป็นประกัน ซึ่งประกอบด้วย ที่ดิน สมุดคู่มือจดทะเบียนรถยนต์ สมุดคู่มือจดทะเบียนรถเพื่อการเกษตร สมุดคู่มือ

จดทะเบียนรถจักรยานยนต์ สมุดคู่มือจดทะเบียนรถอื่น ๆ และไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ทั้งนี้ ตารางดังกล่าวจะใช้เชื่อมกับตารางมูลหนี้ตามหลักทรัพย์ค้ำประกันเพื่ออธิบายหลักทรัพย์ค้ำประกันเพิ่มเติม

8) ตารางปฏิทิน : เป็นตารางที่รวบรวมวันที่ทั้งหมดตั้งแต่มีข้อมูลจนถึงปัจจุบัน การที่มีตารางปฏิทินจะทำให้โปรแกรมธุรกิจอัจฉริยะและโปรแกรมพัฒนา Dashboard ทำงานกับข้อมูลประเภทเวลาและวันที่ได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตารางดังกล่าวจะมีกฎเกณฑ์คือวันที่ และตารางดังกล่าวจะมีวันที่ครบทุกวันตั้งแต่มีข้อมูลจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังเพิ่มสัปดาห์ เดือน ปี และเดือนปี เพื่อให้สอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลฟิโกไฟแนนซ์ที่มีการส่งรายงานเป็นรายเดือน ทั้งนี้ ตารางปฏิทินจะนำไปใช้เชื่อมความสัมพันธ์กับตารางมูลหนี้ตามวงเงินสินเชื่อ และตารางมูลหนี้ตามหลักทรัพย์ค้ำประกันในระดับวันที่ (แต่ใช้งานจริงเป็นระดับเดือนปี) เพื่อให้ได้ข้อมูลรายงานสินเชื่อในระดับเดือนปีที่ต้องการ และเชื่อมความสัมพันธ์กับตารางผลิตภัณฑ์จังหวัด ในระดับปี เพื่อให้ได้ข้อมูลผลิตภัณฑ์จังหวัดในปีที่ต้องการ

ในการสร้างตารางเหล่านี้ ทางคณะผู้วิจัยใช้โปรแกรมนาม (Knime) ในการทำความสะอาดข้อมูล ปรับเปลี่ยนโครงสร้างข้อมูล คำวนวน สร้างสแตมป์ใหม่ และสร้างรหัสเฉพาะใหม่ เพื่อให้ได้ออกมาเป็นตารางทั้ง 8 ตารางตามต้องการ ทั้งนี้ ตัวอย่างของแผนผังการสร้างตารางทั้ง 8 ตาราง โดยใช้โปรแกรมนาม (Knime) โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 7.5

ภาพที่ 7.5 ตัวอย่างของแผนผังการสร้างตารางทั้ง 8 ตาราง โดยใช้โปรแกรมนาม (Knime)

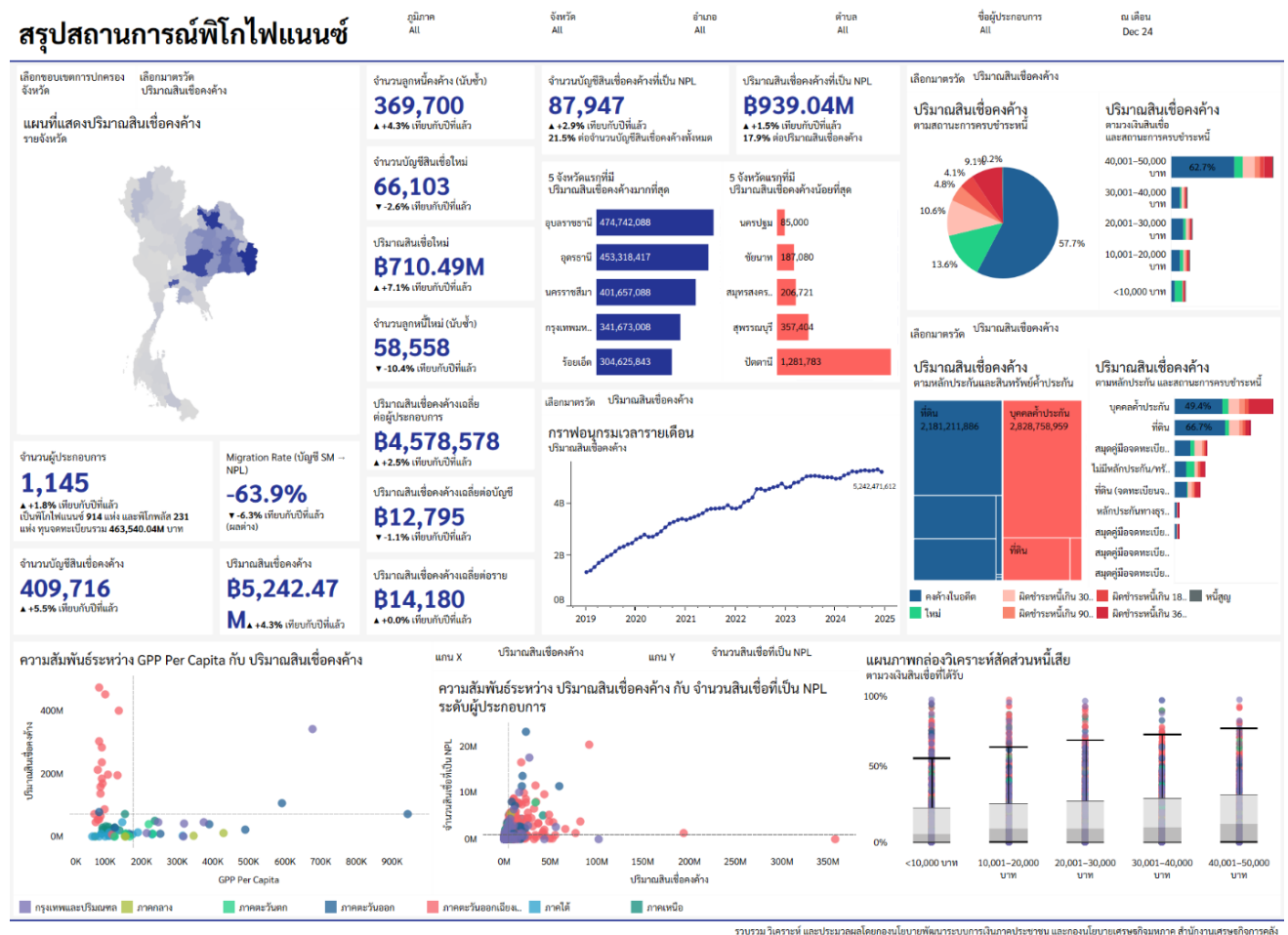
ที่มา : คณะผู้วิจัย (2568)

7.3 การพัฒนา Dashboard สำหรับวิเคราะห์และติดตามธุรกิจฟิโกไฟแนนซ์

เมื่อคณะผู้วิจัยได้รับตารางทั้ง 8 ตารางข้างต้นแล้ว และทุกตารางมีความสัมพันธ์กันตามแผนผังความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลเป็นดังแผนภาพข้างต้น ในลำดับถัดมา ดังนั้น คณะผู้วิจัยจะดำเนินการ

พัฒนา Dashboard โดยใช้โปรแกรมแท็บโบล์ (Tableau) ซึ่งเมื่อพัฒนาเสร็จแล้ว จะได้ Dashboard สำหรับวิเคราะห์และติดตามธุรกิจไฟโไฟแนนซ์ โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 7.6

ภาพที่ 7.6 Dashboard สำหรับวิเคราะห์และติดตามธุรกิจไฟโไฟแนนซ์

ที่มา : คณะผู้วิจัย (2568)

7.3.1 องค์ประกอบของ Dashboard สำหรับวิเคราะห์และติดตามธุรกิจไฟโไฟแนนซ์

ใน Dashboard มีองค์ประกอบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) ตัวกรอง : Dashboard ประกอบไปด้วยตัวกรอง 5 ตัว คือ ภูมิภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล ชื่อผู้ประกอบการ และเดือนปีที่สนใจ ซึ่งเมื่อผู้ใช้งานเลือกกรองข้อมูลแล้ว ข้อมูลที่ปรากฏใน Dashboard จะแปรเปลี่ยนไปตามที่ผู้ใช้งานได้ทำการกรอง

2) แผนที่ : เป็นแผนที่แสดงมาตรวัดตามที่คุณใช้งานเลือก ซึ่งประกอบไปด้วย จำนวนผู้ประกอบการ จำนวนบัญชีคงค้าง ปริมาณสินเชื่อคงค้าง จำนวนลูกหนี้คงค้าง (นับซ้ำ) จำนวนบัญชีใหม่ ปริมาณสินเชื่อใหม่ จำนวนลูกหนี้ใหม่ (นับซ้ำ) ปริมาณสินเชื่อคงค้างเฉลี่ยต่อแห่ง ปริมาณสินเชื่อคงค้างเฉลี่ยต่อบัญชี ปริมาณสินเชื่อคงค้างเฉลี่ยต่อราย จำนวนบัญชีที่เป็น NPL จำนวนสินเชื่อที่เป็น NPL อัตราบัญชีที่เป็น NPL อัตรามูลหนี้ที่เป็น NPL และอัตราการเปลี่ยนจากบัญชี SM เป็น NPL โดยที่สีในแผนที่จะพล็อตตามระดับควินไทล์ของมาตรวัดนั้น ๆ กล่าวคือแต่ละสีด้วยกัน 5 ระดับ ยิ่งเข้มมากแสดงว่าพื้นที่ดังกล่าวมีมาตรวัด

ในระดับควินไทล์ที่สูง นอกจากนี้ ผู้ใช้งานยังสามารถเปลี่ยนขอบเขตการปกครองได้ จากจังหวัด เป็นอำเภอ หรือเป็นตำบล

3) กลุ่มตัวเลข KPI : กลุ่มตัวเลข KPI มีด้วยกัน 13 กลุ่ม แต่ละกลุ่มแสดงมาตรวัดแบบต่าง ๆ พร้อมทั้งอัตราการเติบโตเทียบกับช่วงเดียวกันปีที่แล้ว และข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็น โดยกลุ่มตัวเลข KPI ทั้ง 13 กลุ่มนั้น ประกอบไปด้วย จำนวนผู้ประกอบการ (ซึ่งระบุข้อมูลประเภทฟิโคโนมิกส์ และทุนจดทะเบียนรวม) จำนวนบัญชีคงค้าง ปริมาณสินเชื่อคงค้าง จำนวนลูกหนี้คงค้าง (นับซ้ำ) จำนวนบัญชีใหม่ ปริมาณสินเชื่อใหม่ จำนวนลูกหนี้ใหม่ (นับซ้ำ) ปริมาณสินเชื่อคงค้างเฉลี่ยต่อแห่ง ปริมาณสินเชื่อคงค้างเฉลี่ยต่อบัญชี ปริมาณสินเชื่อคงค้างเฉลี่ยต่อราย จำนวนบัญชีที่เป็น NPL (ซึ่งระบุอัตราบัญชีที่เป็น NPL) จำนวนสินเชื่อที่เป็น NPL (ซึ่งระบุอัตรามูลหนี้ที่เป็น NPL) และอัตราการเปลี่ยนจากบัญชี SM เป็น NPL

4) แผนภูมิแท่งแสดง 5 จังหวัดที่มีมาตรวัดสูงหรือต่ำที่สุด : ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย คือ 5 จังหวัดที่มีมาตรวัดสูงที่สุด เรียงจากมากไปน้อย และ 5 จังหวัดที่มีมาตรวัดต่ำที่สุด เรียงจากน้อยไปมาก โดยมาตรวัดจะแปรเปลี่ยนไปตามมาตรวัดที่ปรากฏในแผนที่ (ผู้ใช้เปลี่ยนมาตรวัดในแผนที่จะส่งผ่านให้แผนภูมิแท่งนี้เปลี่ยนไปด้วย)

5) แผนภูมิอนุกรมเวลารายเดือน : เป็นกราฟเส้นที่แสดงมาตรวัดตามที่ผู้ใช้งานเลือกเป็นรายเดือน ซึ่งประกอบไปด้วย จำนวนผู้ประกอบการที่ส่งรายงาน จำนวนบัญชีคงค้าง ปริมาณสินเชื่อคงค้าง จำนวนลูกหนี้คงค้าง (นับซ้ำ) จำนวนบัญชีใหม่ ปริมาณสินเชื่อใหม่ จำนวนลูกหนี้ใหม่ (นับซ้ำ) ปริมาณสินเชื่อคงค้างเฉลี่ยต่อแห่ง ปริมาณสินเชื่อคงค้างเฉลี่ยต่อบัญชี ปริมาณสินเชื่อคงค้างเฉลี่ยต่อราย จำนวนบัญชีที่เป็น NPL จำนวนสินเชื่อที่เป็น NPL อัตราบัญชีที่เป็น NPL อัตรามูลหนี้ที่เป็น NPL และอัตราการเปลี่ยนจากบัญชี SM เป็น NPL ทั้งนี้ข้อมูลจะแสดง 5 ปีย้อนหลังนับตั้งแต่เดือนปีที่สนใจ

6) แผนภูมิวงกลมแสดงจำนวนบัญชี หรือมูลหนี้ตามสถานะหนี้ในมุมมองของเวลา : เป็นแผนภูมิวงกลมแสดงจำนวนบัญชี หรือมูลหนี้ตามที่ผู้ใช้งานต้องการพิจารณา แบ่งตามสถานะหนี้ในมุมมองของเวลาซึ่งแบ่งเป็น (1) สินเชื่อคงค้างในอดีตที่มีสถานะปกติ (2) สินเชื่อค้างชำระเกิน 1 เดือน ถึง 3 เดือน (3) สินเชื่อค้างชำระเกิน 3 เดือน ถึง 6 เดือน (4) สินเชื่อค้างชำระเกิน 6 เดือน ถึง 12 เดือน (5) สินเชื่อค้างชำระเกิน 12 เดือน (6) สินเชื่อที่โดนตัดเป็นหนี้สูญ และมีการกำกับแต่ละสถานะด้วยร้อยละของทั้งหมด

7) แผนภูมิแท่งแบบซ้อนแสดงจำนวนบัญชี หรือมูลหนี้ตามสถานะหนี้ในมุมมองของเวลา และวงเงินสินเชื่อ : เป็นแผนภูมิแท่งแสดงจำนวนบัญชี หรือมูลหนี้ตามที่ผู้ใช้งานต้องการพิจารณา แบ่งตามวงเงินสินเชื่อ และในแต่ละวงเงินสินเชื่อ จะแสดงสีและซ้อนติดกันตามสถานะหนี้ในมุมมองของเวลา ซึ่งแบ่งเป็น (1) สินเชื่อคงค้างในอดีตที่มีสถานะปกติ (2) สินเชื่อค้างชำระเกิน 1 เดือน ถึง 3 เดือน (3) สินเชื่อค้างชำระเกิน 3 เดือน ถึง 6 เดือน (4) สินเชื่อค้างชำระเกิน 6 เดือน ถึง 12 เดือน (5) สินเชื่อค้างชำระเกิน 12 เดือน (6) สินเชื่อที่ตัดเป็นหนี้สูญ และมีการกำกับแต่ละสถานะด้วยร้อยละของทั้งหมดในวงเงินนั้น ๆ

8) แผนที่ไม่แสดงจำนวนบัญชี หรือมูลหนี้ตามหลักประกันหรือสินทรัพย์ค้ำประกัน : เป็นแผนภูมิที่แสดงจำนวนบัญชี หรือมูลหนี้ตามที่ผู้ใช้งานต้องการพิจารณา แบ่งตามหลักประกันหรือสินทรัพย์ค้ำประกัน และกรอด้วยหมวดหมู่ใหญ่ (หลักประกันหรือสินทรัพย์ค้ำประกัน) อีกที เพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถเข้าใจได้โดยง่ายว่า ธุรกิจฟิโคโนมิกส์ใช้อะไรเป็นหลักประกันในการปล่อยกู้สินเชื่อ

9) แผนภูมิแท่งแบบซ้อนแสดงจำนวนบัญชี หรือมูลหนี้ตามสถานะหนี้ในมุมมองของเวลา และหลักประกันหรือสินทรัพย์ค้ำประกัน : เป็นแผนภูมิแท่งแสดงจำนวนบัญชี หรือมูลหนี้ตามที่ผู้ใช้งาน

ต้องการพิจารณา แบ่งตามหลักประกันหรือสินทรัพย์ค้ำประกัน และในแต่ละวงเงินสินเชื่อ จะแสดงสีและข้อติดกันตามสถานะหนี้ในมุมมองของเวลาซึ่งแบ่งเป็น (1) สินเชื่อกค้างในอดีตที่มีสถานะปกติ (2) สินเชื่อกค้างชำระเกิน 1 เดือน ถึง 3 เดือน (3) สินเชื่อกค้างชำระเกิน 3 เดือน ถึง 6 เดือน (4) สินเชื่อกค้างชำระเกิน 6 เดือน ถึง 12 เดือน (5) สินเชื่อกค้างชำระเกิน 12 เดือน (6) สินเชื่อกที่โดนตัดเป็นหนี้สูญ และมีการกำกับแต่ละสถานะด้วยร้อยละของทั้งหมดในวงเงินนั้น ๆ

10) แผนภาพการกระจายแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวกับมาตรวัดที่ต้องการ รายจังหวัด : เป็นแผนภาพการกระจายที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวกับมาตรวัดที่ผู้ใช้ได้เลือกไว้ มาตรวัดเดียวกับที่ใช้ระบายสีลงบนแผนที่ โดยแต่ละจุดจะแทนแต่ละจังหวัด และสีแทนภาค และตัวแผนภาพมีเส้นสองเส้นกำกับ ณ ค่าเฉลี่ยของผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวกับมาตรวัดที่ต้องการ เพื่อแบ่งแผนภาพออกเป็นจุดภาค แผนภาพดังกล่าวจะมีประโยชน์ในการพิจารณาว่าจังหวัดที่รวยกว่า (สะท้อนโดยผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวที่มากกว่า) จะมีมาตรวัดต่าง ๆ เช่น หนี้สิน อัตราการเป็นหนี้เสีย มากกว่าหรือไม่ โดยพิจารณาจากจุดภาค ซึ่งแบ่งออกเป็น (1) ภาคที่ผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวน้อย แต่มาตรวัดที่สนใจนั้นมีค่ามาก (2) ภาคที่ผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวมาก และมาตรวัดที่สนใจนั้นมีค่ามากตาม (3) ภาคที่ผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวมาก แต่มาตรวัดที่สนใจนั้นกลับมีค่าน้อย และ (4) ภาคที่ผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวน้อย และมาตรวัดที่สนใจนั้นมีค่าน้อยตาม

11) แผนภาพการกระจายแสดงความสัมพันธ์ระหว่างมาตรวัดที่ต้องการ รายผู้ประกอบการ : เป็นแผนภาพการกระจายที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมาตรวัดที่ผู้ใช้ได้เลือกไว้ โดยผู้ใช้งานสามารถกำหนดได้ว่าต้องการให้แกนนอนและแกนตั้งเป็นมาตรวัดอะไร โดยแต่ละจุดจะแทนแต่ละผู้ประกอบการ และสีแทนภาค และตัวแผนภาพมีเส้นสองเส้นกำกับ ณ ค่าเฉลี่ยของมาตรวัดที่ต้องการเพื่อแบ่งแผนภาพออกเป็นจุดภาค แผนภาพดังกล่าวจะมีประโยชน์ในการพิจารณาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสองตัวที่ต้องการในระดับผู้ประกอบการ

12) แผนภาพกล่องวิเคราะห์สัดส่วนหนี้เสียตามวงเงินสินเชื่อที่ปล่อย รายผู้ประกอบการ : เป็นแผนภาพกล่องที่วิเคราะห์การกระจายตัวของสัดส่วนหนี้เสีย ตามวงเงินสินเชื่อที่ปล่อย โดยจะดำเนินการวิเคราะห์วงเงินสินเชื่อ 5 ช่วง คือ (1) ต่ำกว่า 10,000 บาท (2) 10,001-20,000 บาท (3) 20,001-30,000 บาท (4) 30,001-40,000 บาท (5) 40,001-50,000 บาท ว่าในแต่ละวงเงินมีกระจายตัวของสัดส่วนหนี้เสียมากน้อยเท่าใดโดยใช้แผนภาพกล่อง โดยในแต่ละกล่องจะถูกสร้างขึ้นมาจากสัดส่วนหนี้เสียในวงเงินนั้น ๆ รายผู้ประกอบการ (แต่ละจุดแทนแต่ละผู้ประกอบการ และสีแทนภาค) และมีองค์ประกอบดังนี้

องค์ประกอบของแผนภาพกล่องจะประกอบด้วยส่วนที่เป็นกล่อง ซึ่งเกิดมาจากการพล็อตเส้นทึบ ณ จุดควอร์ไทล์ที่ 1 และควอร์ไทล์ที่ 3 เป็นขอบของกล่อง และจุดแบ่งระหว่างสี่เทาเข้มกับสี่เทาอ่อนเป็นเส้น ณ ควอร์ไทล์ที่ 2 หรือมีฐาน ดังนั้นความกว้างของกล่องจะมีค่าเท่ากับควอร์ไทล์ที่ 3 ลบด้วยควอร์ไทล์ที่ 1 หรือที่เรียกว่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ และอีกส่วนหนึ่งคือส่วนที่เป็น Whisker ซึ่งจะทำหน้าที่กำหนดเกณฑ์ต่ำสุดและสูงสุดที่ควรจะเป็น และเราจะเรียกจุดที่เลยออกจาก Whisker ว่าเป็นค่านอกเกณฑ์ (Outlier) ทั้งนี้ ในการกำหนดเกณฑ์ต่ำสุดและสูงสุดที่จะทำให้ข้อมูลไม่เป็นค่านอกเกณฑ์จะกำหนดโดยเส้นทึบที่ปลาย Whisker โดยคำนวณจากหนึ่งจุดห้าเท่าของควอร์ไทล์ที่ 1 และ 1.5 เท่าของควอร์ไทล์ที่ 3 และจุดใดที่เลยออกมานี้จะจัดว่าเป็นค่านอกเกณฑ์

7.3.2 การเข้าใช้งาน Dashboard สำหรับวิเคราะห์และติดตามธุรกิจฟิโกไฟแนนซ์

Dashboard สำหรับวิเคราะห์และติดตามธุรกิจฟิโกไฟแนนซ์นั้นจะเผยแพร่ให้กับบุคลากรของกระทรวงการคลังที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านฟิโกไฟแนนซ์เท่านั้น ผ่านทางระบบแท็บโบล์ เซิร์ฟเวอร์ (Tableau Server) ของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ซึ่งสามารถเข้าถึงได้จากเว็บไซต์ infohub.fpo.go.th (ทั้งนี้ ไม่จำเป็นต้องใช้อินเทอร์เน็ตของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง สามารถใช้อินเทอร์เน็ตใดก็ได้ในการเข้าถึงเว็บไซต์ดังกล่าว) ซึ่งเมื่อผู้ใช้งานเข้าเว็บไซต์ดังกล่าวจะต้องกรอกชื่อผู้ใช้ และรหัสผ่าน ซึ่งเป็นชุดเดียวกับชื่อผู้ใช้และรหัสผ่านที่อยู่ในบัญชีรายชื่อบุคลากรของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง แต่ต้องแจ้งผู้บริหารสิทธิ์แท็บโบล์เซิร์ฟเวอร์เสียก่อน จึงจะสามารถนำชื่อผู้ใช้งานดังกล่าวเข้าระบบได้

เมื่อผู้ใช้เข้าเว็บไซต์ดังกล่าวมาแล้ว ให้เลือกไปที่ Explore ตรงบริเวณแถบด้านซ้าย แล้วเลือก Bureau of Financial Inclusion Development and Policy จะพบ Dashboard ที่ชื่อว่า Picofinance ให้ผู้ใช้กดเลือกที่ Dashboard ดังกล่าวก็จะสามารถเข้าใช้งาน Dashboard ได้

7.4 ข้อค้นพบที่สำคัญและการวิเคราะห์ธุรกิจฟิโกไฟแนนซ์โดยใช้ Dashboard

ในหัวข้อนี้จะใช้ Dashboard ในการวิเคราะห์และใช้ในการหาข้อค้นพบต่าง ๆ ที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจฟิโกไฟแนนซ์ (อิงจากข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2567)

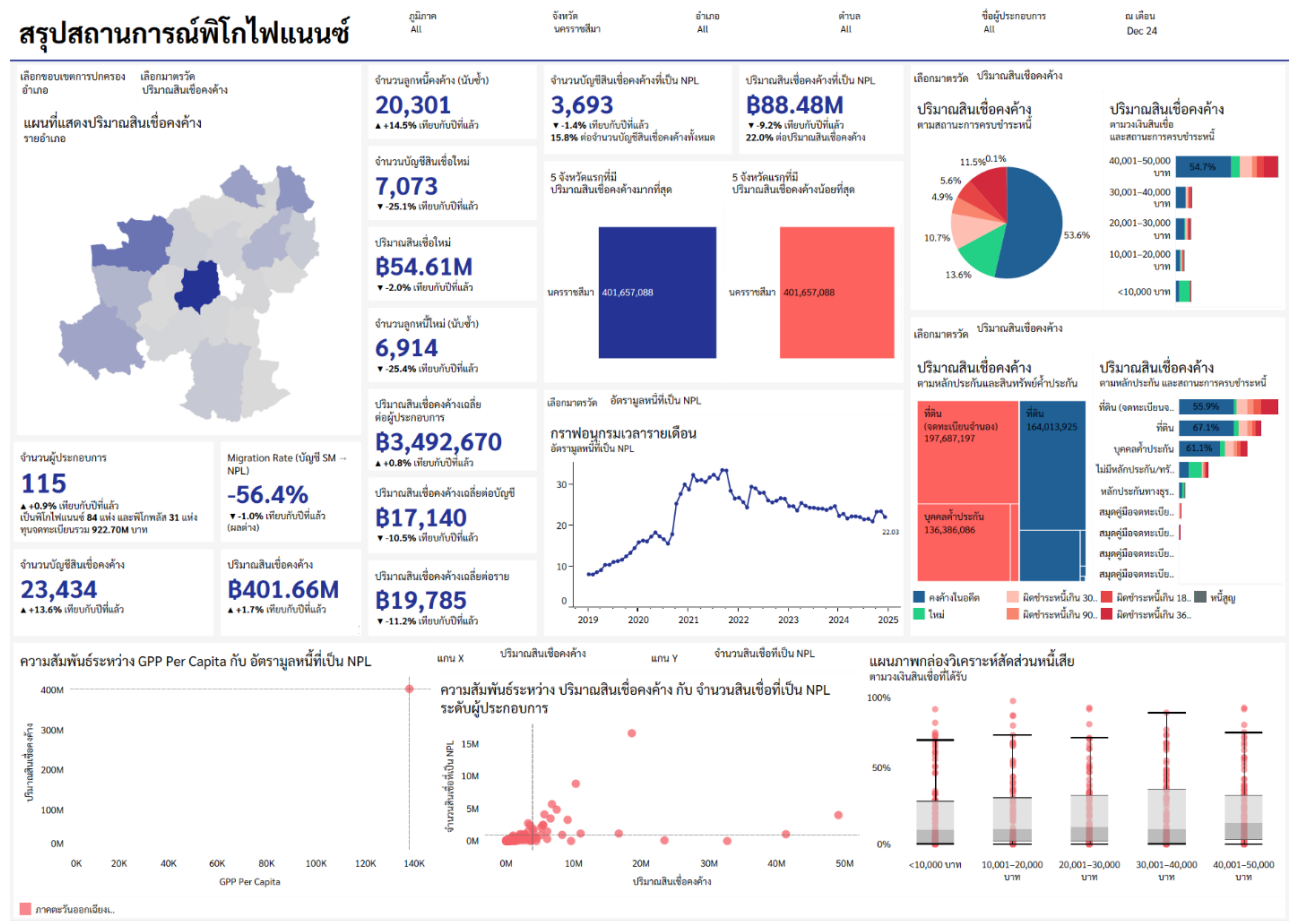
7.4.1 ตัวอย่างการเข้าใช้งาน Dashboard สำหรับวิเคราะห์และติดตามธุรกิจฟิโกไฟแนนซ์

ในหัวข้อนี้จะนำเสนอตัวอย่างของการใช้งาน Dashboard ในบริบทของการลงพื้นที่ ณ จังหวัดนครราชสีมา ณ เดือนธันวาคม 2567

เมื่อเราเข้าเว็บไซต์ infohub.fpo.go.th แล้วเข้าหน้า Dashboard สำหรับวิเคราะห์และติดตามธุรกิจฟิโกไฟแนนซ์ตามที่ได้อธิบายไปในหัวข้อที่แล้ว ให้เราใช้ตัวกรองจังหวัด เลือกไปที่จังหวัดนครราชสีมาเพียงจังหวัดเดียว แล้วปรับขอบเขตการปกครองให้เป็นอำเภอ เพื่อที่จะได้เห็นภาพรวมธุรกิจฟิโกไฟแนนซ์เป็นรายอำเภอของจังหวัดนครราชสีมา และเลือกให้เป็นเดือนธันวาคม 2567

ในลำดับแรก ผู้ใช้งานควรพิจารณาถึงภาพรวมสถานการณ์ฟิโกไฟแนนซ์ประจำเดือนธันวาคม 2567 ก่อน โดยพิจารณาจากกล่องตัวเลข KPI พบว่า ในจังหวัดนครราชสีมา มีผู้ประกอบการทั้งสิ้น 115 ราย มีบัญชีค้างอยู่ 23,434 บัญชี คิดเป็นสินเชื่อรวมทั้งสิ้น 402 ล้านบาท ขยายตัวจากปีที่แล้ว และมีลูกหนี้ค้างทั้งสิ้น 20,301 บัญชี ขยายตัวเช่นกัน แต่หากพิจารณาเฉพาะสินเชื่อใหม่ พบว่าสินเชื่อใหม่ในเดือนธันวาคม 2567 ลดลง ทั้งนี้ ค่าเฉลี่ยมูลหนี้ต่อบัญชีจะอยู่ที่ 17,140 บาท และค่าเฉลี่ยมูลหนี้ต่อรายอยู่ที่ 19,785 บาท และเมื่อพิจารณาหนี้เสียในจังหวัดนครราชสีมา พบว่าสัดส่วนบัญชีสินเชื่อที่เป็น NPL อยู่ที่ร้อยละ 15.8 และสัดส่วนมูลหนี้ที่เป็น NPL อยู่ที่ร้อยละ 22.0 ลดลงจากปีที่แล้ว โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 7.7

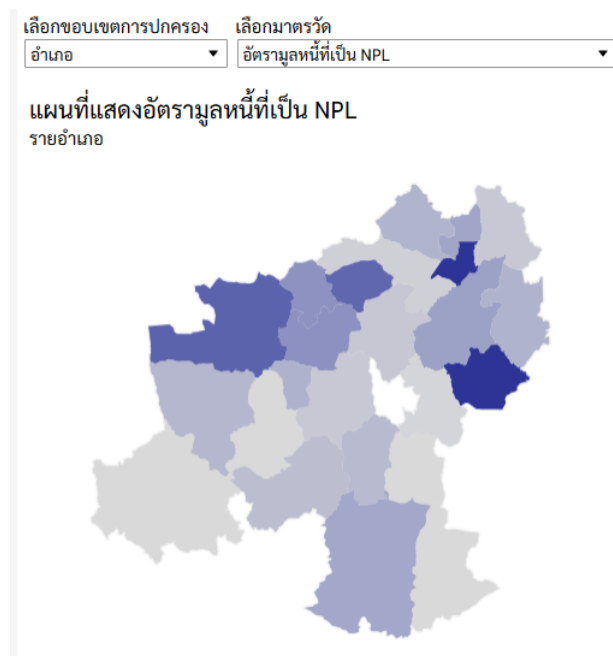
ภาพที่ 7.7 ตัวอย่าง Dashboard สำหรับวิเคราะห์และติดตามธุรกิจฟิโกไฟแนนซ์

ที่มา : คณะผู้วิจัย (2568)

เมื่อพิจารณารายอำเภอ พบว่าอำเภอที่มีปริมาณสินเชื่อคงค้างมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ (1) อำเภอเมืองนครราชสีมา (124 ล้านบาท - เป็น NPL ร้อยละ 8.5) (2) อำเภอด่านขุนทด (68 ล้านบาท - เป็น NPL สูงถึงร้อยละ 65.4) และ (3) อำเภอประทาย (44 ล้านบาท - เป็น NPL สูงถึงร้อยละ 8.4) อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ NPL รายอำเภอของจังหวัดนครราชสีมา ให้ปรับมาตรวัดบนแผนที่ให้เป็น “อัตรามูลหนี้ที่เป็น NPL” เพื่อปรับการแสดงสีให้เป็นอัตรามูลหนี้ที่เป็น NPL (ยิ่งเข้มมากยิ่งเป็น NPL มาก) โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 7.8

ภาพที่ 7.8 แผนที่มูลหนี้ที่เป็น NPL รายอำเภอของจังหวัดนครราชสีมา

ที่มา : คณะผู้วิจัย (2568)

จากภาพ พบว่าอำเภอที่ต้องระวังเนื่องจากมีอัตราหนี้เสียที่สูง เช่น อำเภอห้วยแถลง (มีบัญชีคงค้างแค่บัญชีเดียวแต่เป็น NPL) อำเภอโนนแดง (มีบัญชีคงค้าง 3 บัญชี แต่เป็น NPL ทั้งหมด) อำเภอด่านขุนทด (มีบัญชีคงค้างมากถึง 1,949 บัญชี มี NPL สูงถึงร้อยละ 60)

ในลำดับถัดมา เราสามารถวิเคราะห์ถึงสถานะการครบชำระหนี้ ณ เดือนธันวาคม 2567 วงเงินที่ผู้ประกอบการนิยมปล่อยกู้ และหลักทรัพย์ที่ผู้ประกอบการต้องการในจังหวัดได้ โดยพิจารณาจากแผนภูมิวงกลม แผนที่ต้นไม้ และแผนภาพแท่ง ซึ่งพบว่า ณ เดือนธันวาคม 2567 จังหวัดนครราชสีมาหนี้คงค้างที่มีสถานะปกติอยู่ร้อยละ 53.6 มีหนี้ใหม่ในเดือนนี้ร้อยละ 13.6 มีหนี้ที่ผิดชำระและอยู่ในสถานะ SM อยู่ที่ยังร้อยละ 10.7 และมีหนี้ที่เป็น NPL อยู่ร้อยละ 22 วงเงินคงค้างส่วนใหญ่อยู่ที่ 40,001-50,000 บาท แต่พบว่าสินเชื่อใหม่ปล่อยในช่วงวงเงินที่ต่ำกว่า 10,000 บาท ทั้งนี้ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ของจังหวัดนิยมใช้ที่ดิน และบุคคล เป็นหลักประกัน อย่างไรก็ตาม ในส่วนของสินเชื่อใหม่ที่วงเงินต่ำ โดยส่วนใหญ่ไม่ได้ขอหลักประกัน

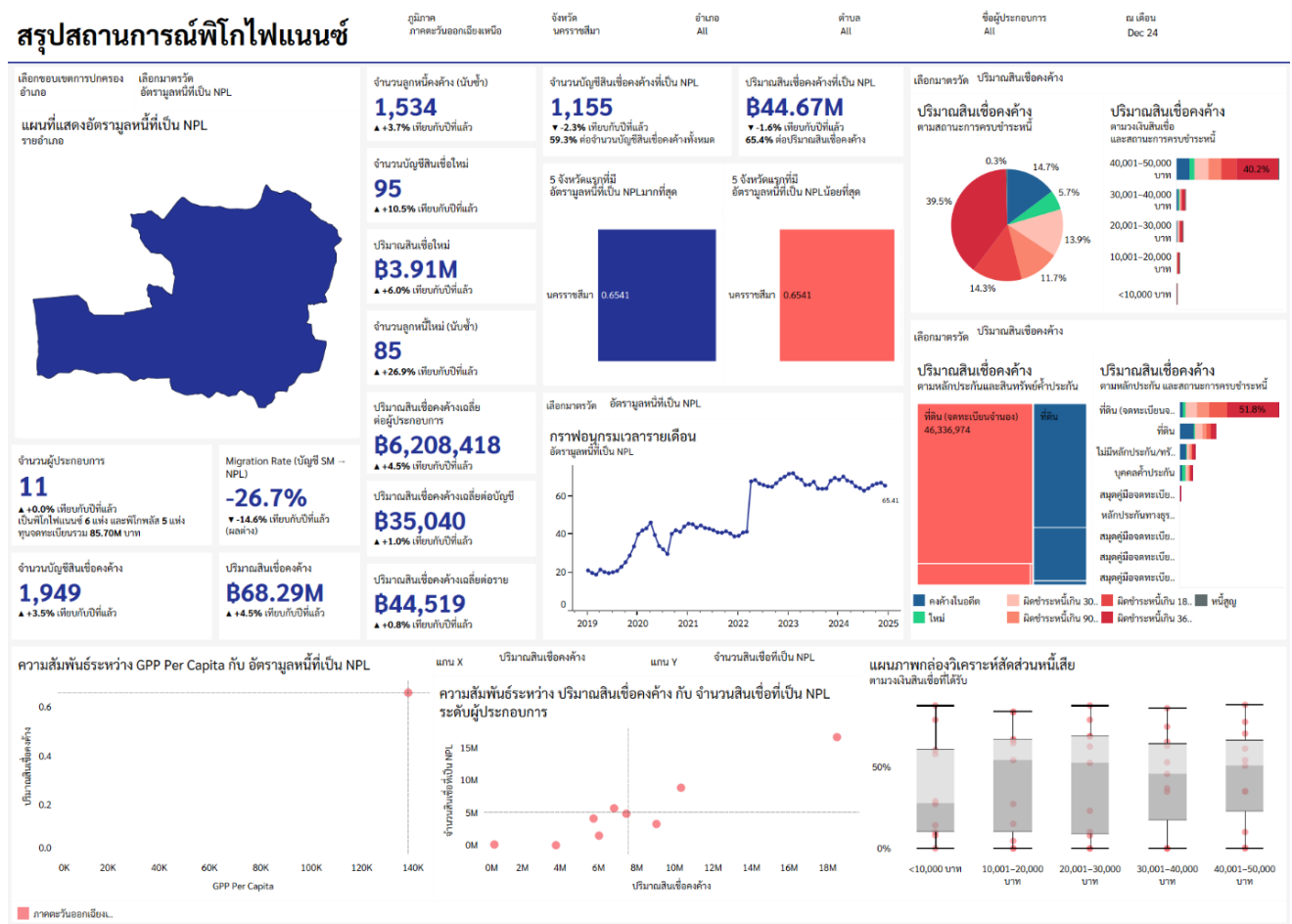
ต่อมา หากพิจารณาแนวโน้มของอัตรามูลหนี้ที่เป็น NPL โดยพิจารณารูปเส้น จะพบว่าอัตราหนี้เสียมีแนวโน้มทยอยลดลงจากจุดสูงสุดในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ร้อยละ 33 เหลืออยู่ที่ร้อยละ 22 อย่างไรก็ตาม เราพบว่ามีการเพิ่มขึ้นของอัตราหนี้เสียในช่วงไตรมาสที่ 4 ปี 2567

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในระดับผู้ประกอบการ พบว่าในภาพรวมของจังหวัดนครราชสีมา มีความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนปริมาณสินเชื่อคงค้างและปริมาณหนี้เสียไปในทิศทางเดียวกัน โดยพบว่าผู้ประกอบการส่วนมากบริหารสินเชื่อได้ดี กล่าวคือมีปริมาณสินเชื่อคงค้างมาก แต่อัตราหนี้เสียต่ำหรือไม่มีเลย อย่างไรก็ตาม ยังคงมีผู้ประกอบการธุรกิจจำนวน 2 ราย ที่ผู้ประกอบการอยู่ในอำเภอด่านขุนทดที่ต้องเฝ้าระวังเนื่องจากมีปริมาณสินเชื่อสูง และมี NPL สูงมากเช่นกัน

หากพิจารณาแผนภาพกล่อง เราจะสามารถวิเคราะห์ได้ว่าผู้ประกอบการรายใดที่มีอัตรา NPL สูงเกินค่าเฉลี่ย โดยพิจารณาว่าสถานประกอบการใดที่อยู่เลย Whisker ของแผนภาพกล่อง เช่น หากพิจารณาที่วงเงิน 40,000-50,000 บาท เราจะพบว่าอัตราหนี้เสียสูงสุดที่ยอมรับได้จากข้อมูลรายผู้ประกอบการอยู่ที่ร้อยละ 73 (ซึ่งถือว่าสูงมากเมื่อเทียบกับควอร์ไทล์ที่ 3 ที่มีหนี้เสียเพียงร้อยละ 32) ณ วงเงินนี้ก็ยังพบสถานประกอบการที่ควรเฝ้าระวังเพราะมีอัตรา NPL สูงกว่าร้อยละ 73 อยู่ประมาณ 3 บริษัท ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจอยู่ ณ อำเภอด่านขุนทด นครราชสีมา

เนื่องจากอำเภอด่านขุนทด เป็นอำเภอที่มีปริมาณหนี้สูง และเป็นหนี้เสียถึงร้อยละ 60 ดังนั้น สามารถเลือกกรองเฉพาะอำเภอด่านขุนทดได้เพื่อที่จะสามารถตรวจสอบได้ว่าสาเหตุใดที่อำเภอด่านขุนทดมีหนี้เสียสูง โดยเมื่อกดไปที่อำเภอด่านขุนทดจะปรากฏ Dashboard โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 7.9

ภาพที่ 7.9 Dashboard อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา

รวบรวม วิเคราะห์ และประมวลผลโดยกองนโยบายพัฒนาการบริการเงินภาคประชาชน และกองนโยบายเศรษฐกิจมหภาค สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

ที่มา : คณะผู้วิจัย (2568)

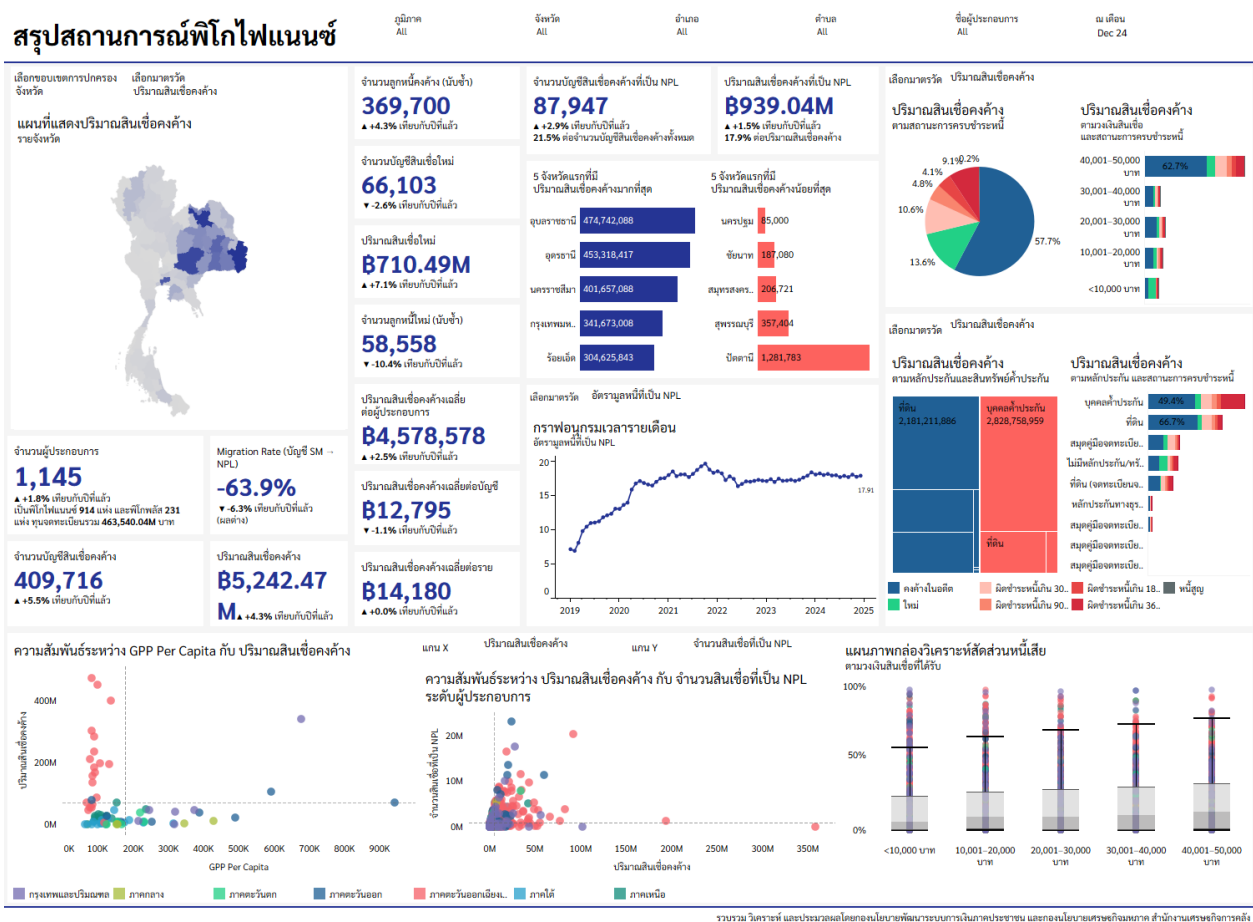
จากข้อมูลดังกล่าว พบว่า หนี้เสียส่วนใหญ่เป็นหนี้ที่ค้างการชำระหนี้มากกว่า 1 ปี สอดคล้องกับกราฟที่เราจะเห็นว่าในช่วงกลางปี 2565 หนี้พุ่งสูงขึ้นจากร้อยละ 41 เป็น 2567 และเป็นหนี้ที่ค้ำประกันโดยใช้ที่ดินจดทะเบียนจำนอง และเมื่อเลือกดูเฉพาะบริษัทที่มีปัญหา (สังเกตจากแผนภาพกระจายแล้ว) พิจารณาเฉพาะบริษัทที่ปล่อยสินเชื่อเยอะและ NPL สูง) จะพบว่าธรรมชาติของบริษัทเป็นบริษัทที่ปล่อยกู้วงเงินสูง (40,001-50,000 บาท) ใช้ที่ดินเป็นตัวค้ำประกัน และในอดีตเคยปล่อยสินเชื่อเยอะมาก แต่พอมี

ปัญหานี้เสียเยอะ บริษัทเริ่มลดการปล่อยสินค้าลงค่อนข้างมากเหลือเพียงร้อยละ 1.1 ของประวัติของลูกหนี้ทั้งหมด และมีหนี้ค้างค้างที่มีสถานะปกติเหลือเพียงร้อยละ 1.7 โดยหนี้ส่วนใหญ่เป็นหนี้เสียค้างชำระเกิน 1 ปีมากถึงร้อยละ 72.4 อย่างไรก็ดี หากต้องการทราบข้อมูลเชิงลึก อาจต้องดำเนินการสอบถามกับทางบริษัทเพิ่มเติม

7.4.2 ข้อค้นพบที่ 1 : ธุรกิจสินเชื่อไฟฟ้าแก๊สมีมูลค่า 5,242.5 ล้านบาท (ร้อยละ 0.03 ของ GDP) และได้รับความนิยมมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ธุรกิจสินเชื่อไฟฟ้าแก๊สมีผู้ประกอบการทั้งสิ้น 1,145 ราย มีจำนวนบัญชีค้างรวม 409,716 บัญชี คิดเป็นมูลค่า 5,242.5 ล้านบาท (ร้อยละ 0.03 ของ GDP) และได้รับความนิยมมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะในจังหวัดอุบลราชธานี อุดรธานี และนครราชสีมา

ภาพที่ 7.10 Dashboard ภาพรวมสถานการณ์พิภพไฟแนนซ์ทั่วประเทศ

ที่มา : คณะผู้วิจัย (2568)

7.4.3 ข้อค้นพบที่ 2 : การให้สินเชื่อของธุรกิจปิโตรเลียมยังมีประสิทธิภาพ มีหนี้เสีย ร้อยละ 17.9 โดยส่วนใหญ่ปล่อยกู้ที่วงเงิน 40,000-50,000 บาท นิยมใช้บุคคล หรือที่ดินค้ำประกัน ยังคงมี สินเชื่อใหม่อย่างต่อเนื่อง แต่ไม่ได้ดีเท่าช่วงแรก

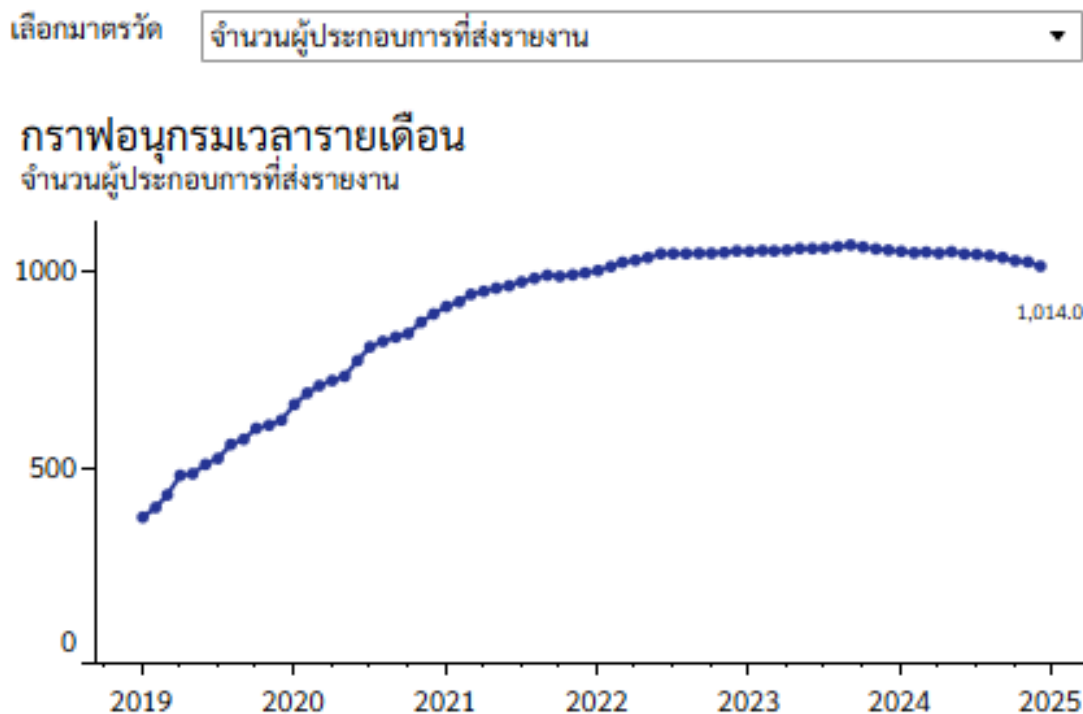
ในการพิจารณาสถานการณ์สินเชื่อไฟโพลีเมอร์จาก Dashboard พบว่า สินเชื่อ
คงค้างจากแผนภาพฝั่งขวามือ ณ เดือนธันวาคม 2567 สินเชื่อคงค้างของธุรกิจไฟโพลีเมอร์ยังคง

มีประสิทธิภาพ โดยเป็นสินเชื่อที่มีสถานะปกติอยู่ถึงร้อยละ 57.7 สินเชื่อใหม่ร้อยละ 13.6 สินเชื่อสถานะ SM ร้อยละ 10.6 และเป็นหนี้เสียร้อยละ 17.9 อย่างไรก็ตาม เมื่อเทียบกับปีที่แล้ว สัดส่วนหนี้เสียเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 18.4 แต่สถานะ SM ลดจากร้อยละ 11.4

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการฟิโคโนแม็กซ์ ส่วนใหญ่ปล่อยกู้ที่วงเงิน 40,000-50,000 บาท และสินเชื่อส่วนใหญ่นิยมใช้บุคคล หรือที่ดินค้ำประกัน และในมิติของการปล่อยสินเชื่อใหม่ ยังคงมีสินเชื่อใหม่อย่างต่อเนื่อง แต่ไม่ได้ดีเท่าช่วงแรก โดยพบว่าในเดือนธันวาคม 2567 มีปริมาณสินเชื่อใหม่ 710.49 ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 7.1 อย่างไรก็ตาม จำนวนบัญชีใหม่ลดลงเล็กน้อย แต่วงเงินสินเชื่อเฉลี่ยต่อบัญชียังคงประมาณเท่าเดิม

7.4.4 ข้อค้นพบที่ 3 : จำนวนผู้ประกอบการฟิโคโนแม็กซ์จัดส่งรายงานสินเชื่อเพิ่มขึ้นและเริ่มคงที่ที่ประมาณ 1,000 ราย ซึ่งสอดคล้องกับจำนวนผู้ได้รับใบอนุญาตและแจ้งเปิดดำเนินการที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและเริ่มคงที่ตั้งแต่ปี 2566

ภาพที่ 7.11 กราฟอนุกรมเวลารายเดือนของจำนวนผู้ประกอบการที่ส่งรายงาน

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

เมื่อพิจารณากราฟอนุกรมเวลาตามภาพที่ 7.11 พบว่า จำนวนผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อฟิโคโนแม็กซ์ดำเนินการจัดส่งรายงานสินเชื่อฟิโคโนแม็กซ์เพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2563 มีลักษณะเป็นกราฟพาราโบลาคว่ำ โดยตั้งแต่ปี 2563 ผู้ประกอบการธุรกิจเริ่มจัดส่งรายงานสินเชื่อฟิโคโนแม็กซ์เพิ่มขึ้นสอดคล้องกับจำนวนผู้ได้รับใบอนุญาตและแจ้งเปิดดำเนินการที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและเริ่มคงที่ตั้งแต่ปี 2566 ซึ่งหลังจากนั้นมีจำนวนผู้ประกอบการเพิ่มขึ้นไม่มากนัก โดยเริ่มคงที่ประมาณ 1,000 ราย

7.4.5 ข้อค้นพบที่ 4 : NPLs Ratio มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและถึงจุดสูงสุดในช่วงหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 ณ เดือนตุลาคม 2564 ที่ร้อยละ 19.7 และมีแนวโน้มลดลงจนเริ่มคงที่ที่ร้อยละ 17.9

ภาพที่ 7.12 กราฟอนุกรมเวลารายเดือน ของ NPLs Ratio

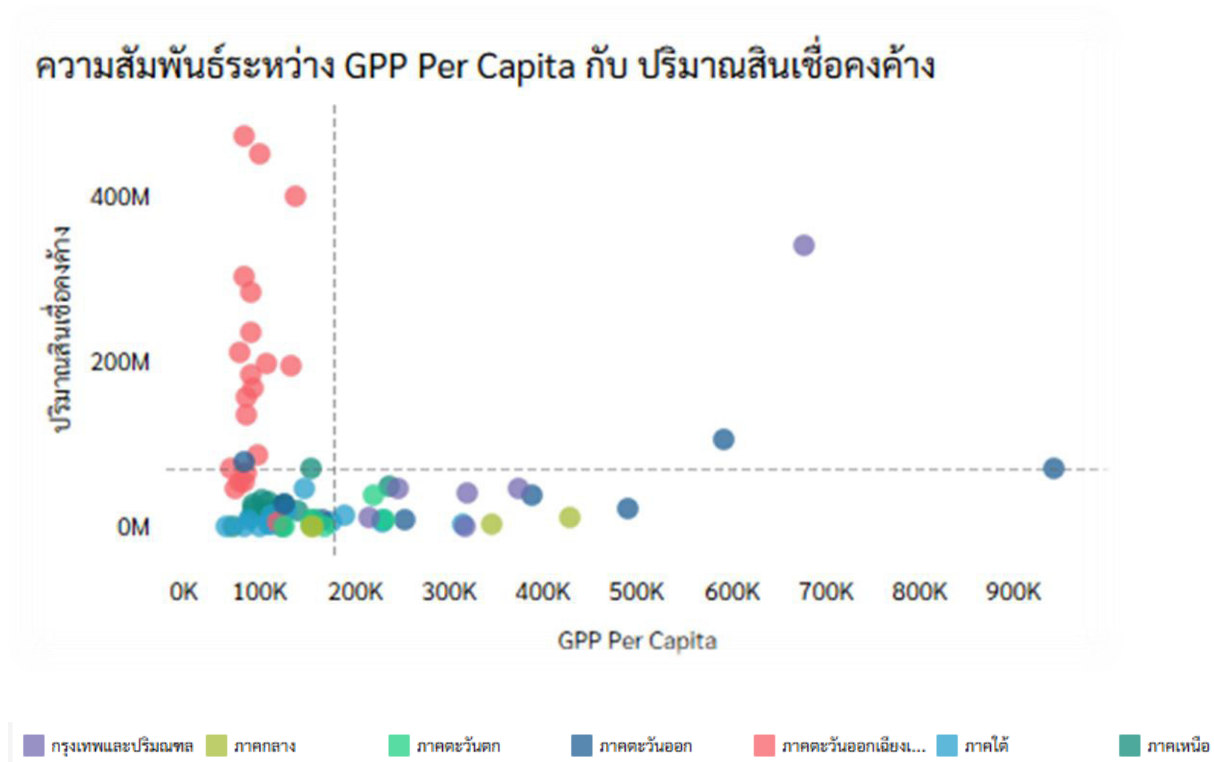

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

เมื่อพิจารณากราฟอนุกรมเวลาตามภาพที่ 7.12 พบว่า ตั้งแต่ปี 2563 NPLs Ratio มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและถึงจุดสูงสุดในช่วงหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 ณ เดือนตุลาคม 2564 ที่ร้อยละ 19.7 และมีแนวโน้มลดลงจนเริ่มคงที่ที่ร้อยละ 17.9 ณ เดือนธันวาคม 2567

7.4.6 ข้อค้นพบที่ 5 : ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว (Gross Provincial Product per capita : GPP Per Capita) และปริมาณสินเชื่อคงค้างไม่มีความสัมพันธ์ในเชิงเส้นตรงที่ชัดเจน แต่พบความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นกลุ่ม

ภาพที่ 7.13 ความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว (Gross Provincial Product per capita : GPP Per Capita) และปริมาณสินเชื่อคงค้าง

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่าง GPP Per Capita และปริมาณสินเชื่อคงค้างตามภาพที่ 7.13 พบว่าไม่มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงที่ชัดเจน เนื่องจากจังหวัดส่วนใหญ่จะเกาะกลุ่มกันในบริเวณ GPP Per Capita น้อยและปริมาณสินเชื่อคงค่าน้อย อย่างไรก็ตาม เมื่อลากเส้นแบ่งจุดภาคตามค่าเฉลี่ย จะพบความสัมพันธ์ในลักษณะกลุ่มที่ชัดเจน ดังนี้

(1) GPP Per Capita และปริมาณสินเชื่อคงค้างส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ในรูปแบบที่ไม่สอดคล้องกัน (Outlier)

(2) กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี GPP Per Capita น้อยซึ่งเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีรายได้ต่ำและมีการให้สินเชื่อมากเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ (จังหวัดส่วนใหญ่อยู่ในจุดภาคที่ 2)

(3) กลุ่มจังหวัดที่มี GPP Per Capita มากซึ่งเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีรายได้มากแต่มีการให้สินเชื่อต่ำ (จุดภาคที่ 4) พบว่ามีลักษณะการกระจายตัวของภูมิภาคที่ไม่ชัดเจน โดยกระจายตัวในจังหวัดต่าง ๆ เช่น จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น

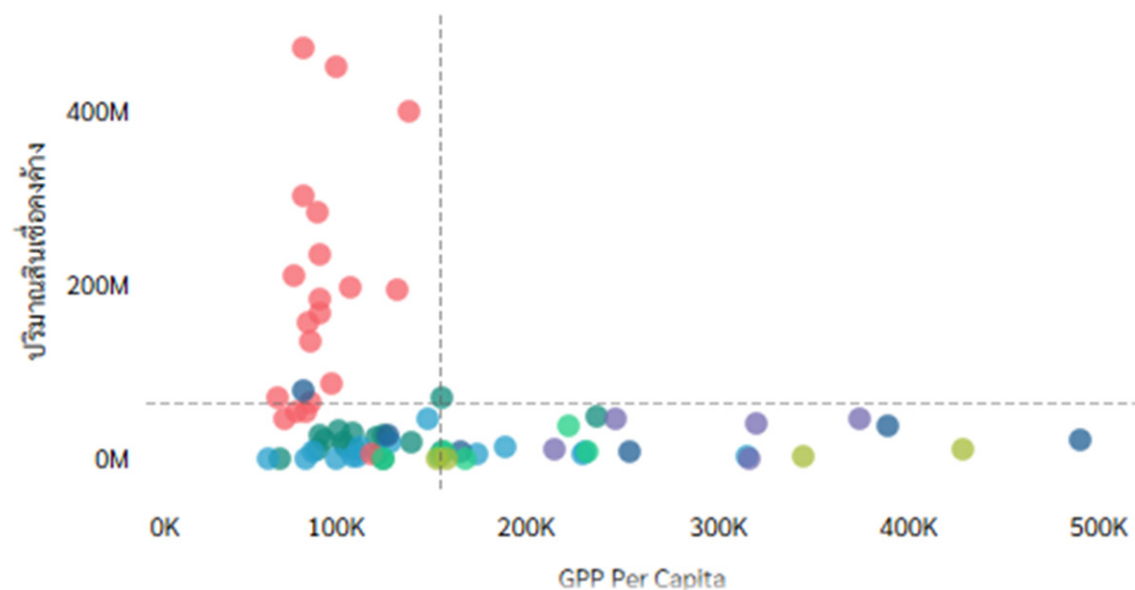
(4) เมื่อพิจารณาข้อมูลของจังหวัดระยอง กรุงเทพมหานคร และจังหวัดชลบุรี พบว่า มี GPP Per Capita และสินเชื่อคงค้างจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม เมื่อนำข้อมูลของทั้ง 3 จังหวัดดังกล่าว

ออกจากชุดข้อมูล จึงพบว่า จังหวัดทั้งหมดที่มี GPP Per Capita มากซึ่งเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีรายได้มาก และมีการให้สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์น้อยเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ (จตุภาคที่ 1) โดยมีรายละเอียดปรากฏตามภาพที่ 7.4

(5) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนเห็นว่าสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ไม่ได้รับความนิยมมากนักในกลุ่มจังหวัดที่ประชาชนมีรายได้มาก เนื่องจากประชาชนในกลุ่มดังกล่าวสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สินเชื่อหลากหลายมากกว่า และได้รับเงื่อนไขการกู้ที่ดีกว่า ดังนั้น สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์จึงได้รับความนิยมมากกว่าในพื้นที่ที่ประชาชนมีรายได้ต่ำ โดยเฉพาะกลุ่มจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาพที่ 7.14 ความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว (Gross Provincial Product per capita : GPP Per Capita) และปริมาณสินเชื่อคงค้าง (หลังตัดจังหวัดที่มีค่านอกเกณฑ์)

ความสัมพันธ์ระหว่าง GPP Per Capita กับ ปริมาณสินเชื่อคงค้าง

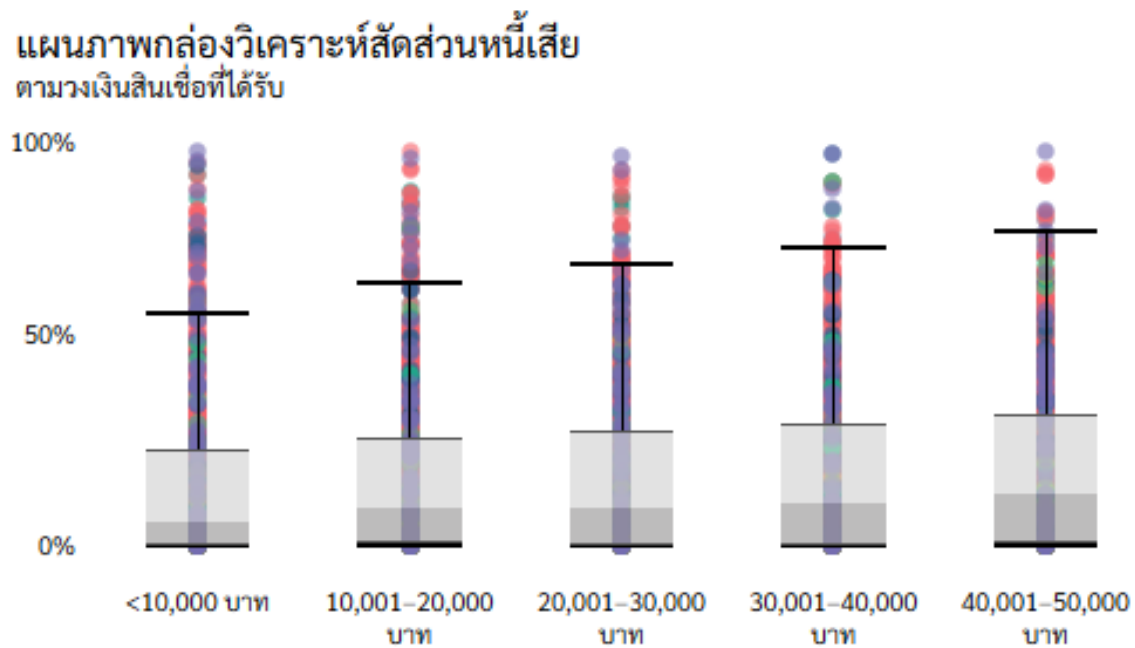
ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

7.4.7 ข้อค้นพบที่ 6 : NPLs Ratio มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเมื่อวงเงินการให้สินเชื่อเพิ่มขึ้น

เมื่อพิจารณาแผนภาพกล่องของ NPLs Ratio สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ทั่วประเทศ จำแนกตามวงเงินการให้สินเชื่อตามภาพที่ 7.15 พบว่า NPLs Ratio มีแนวโน้มกระจายตัวเพิ่มขึ้นตามระดับวงเงินการให้สินเชื่อที่สูงขึ้น และมีความเสี่ยงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 6 ในกลุ่มวงเงินต่ำกว่า 10,000 บาท เป็นร้อยละ 12 ในกลุ่มวงเงิน 40,001–50,000 บาท

นอกจากนี้ หากพิจารณาบริเวณ Whisker ของแผนภาพกล่องดังกล่าว ซึ่งแสดงถึงการกระจายตัวของข้อมูล พบว่า ความกว้างของ Whisker NPLs Ratio เพิ่มขึ้นตามระดับวงเงิน ซึ่งจากเดิมที่มีขอบเขตอยู่ที่ประมาณร้อยละ 55 ในกลุ่มวงเงินต่ำกว่า 10,000 บาท ได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 74 ในกลุ่มวงเงิน 40,001 –50,000 บาท ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ความผันผวนและความเสี่ยงของ NPLs Ratio มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามขนาดของวงเงินสินเชื่อ

ภาพที่ 7.15 แผนภาพกล่องวิเคราะห์ NPLs Ratio ตามวงเงินสินเชื่อที่ได้รับ

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

เมื่อพิจารณาแผนภาพกล่องของ NPLs Ratio สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ทั้งประเทศ จำแนกตามวงเงินการให้สินเชื่อ พบว่า NPLs Ratio มีแนวโน้มกระจายตัวเพิ่มขึ้นตามระดับวงเงินการให้สินเชื่อที่สูงขึ้น และมีค่ามัธยฐานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 6 ในกลุ่มวงเงินต่ำกว่า 10,000 บาท เป็นร้อยละ 12 ในกลุ่มวงเงิน 40,001-50,000 บาท

นอกจากนี้ หากพิจารณาบริเวณ Whisker ของแผนภาพกล่องดังกล่าว ซึ่งแสดงถึงการกระจายตัวของข้อมูล พบว่า ความกว้างของ Whisker NPLs Ratio เพิ่มขึ้นตามระดับวงเงิน ซึ่งจากเดิมที่มีขอบเขตอยู่ที่ประมาณร้อยละ 55 ในกลุ่มวงเงินต่ำกว่า 10,000 บาท ได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 74 ในกลุ่มวงเงิน 40,001-50,000 บาท ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ความผันผวนและความเสี่ยงของ NPLs Ratio มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามขนาดของวงเงินสินเชื่อ

7.4.8 ข้อค้นพบที่ 7 : แต่ละภูมิภาคมีลักษณะการประกอบธุรกิจพีโกไฟแนนซ์ที่แตกต่างกัน

ในข้อค้นพบนี้จะเป็นการอธิบายลักษณะการประกอบธุรกิจพีโกไฟแนนซ์ในแต่ละภูมิภาค เพื่อชี้ให้เห็นว่าแต่ละภูมิภาคจะมีลักษณะการประกอบธุรกิจพีโกไฟแนนซ์ที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในมิติด้านวงเงิน ทรัพย์สินค้ำประกัน การให้สินเชื่อใหม่ และความสัมพันธ์ในระดับผู้ประกอบการ

1) กรุงเทพฯ และปริมณฑล

พื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑลเป็นภาคที่มีสัดส่วนผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวค่อนข้างมากโดยเฉลี่ย ทำให้ธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ไม่ได้รับความนิยมมากนักเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น อย่างไรก็ตาม กรุงเทพมหานครที่มีการปล่อยสินเชื่อค่อนข้างมาก ทั้งนี้ มีผู้ประกอบการ 162 ราย มีจำนวนบัญชีคงค้าง 81,228 บัญชี มีปริมาณสินเชื่อ 486.57 ล้านบาท (ร้อยละ 9.3 ของทั้งหมด) และมีหนี้เสีย 72.8 ล้านบาท คิดเป็นอัตราหนี้เสียที่ร้อยละ 15

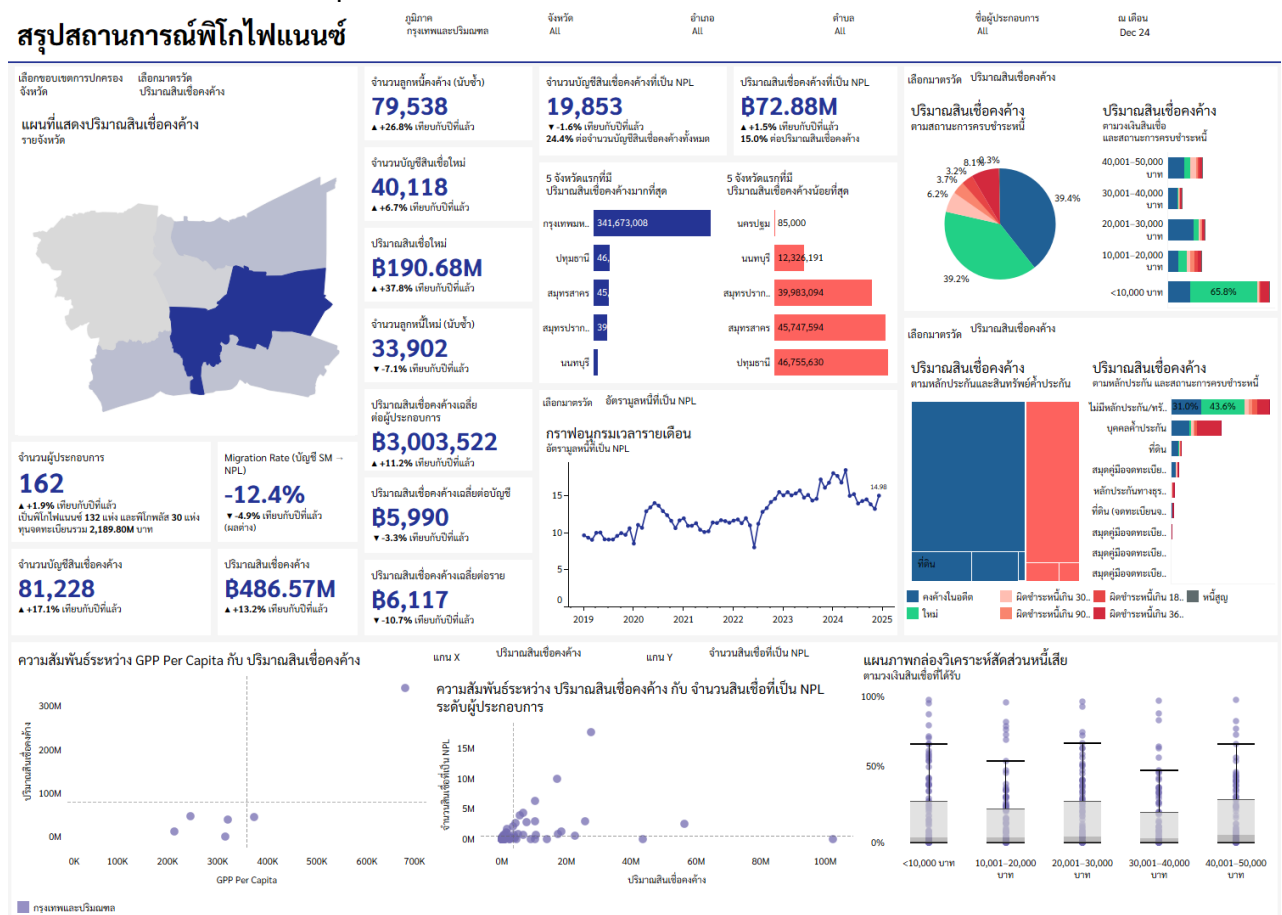
เมื่อพิจารณาสินเชื่อกคงค้างของพื้นที่นี้ พบว่า ณ เดือนธันวาคม 2567 เป็นเดือนที่ปล่อยสินเชื่อกใหม่เป็นจำนวนมาก คิดเป็นร้อยละ 39.2 ของสินเชื่อกคงค้างรวมทั้งหมด นอกจากนี้ มีหนี้คงค้างที่มีสถานะปกติอยู่ร้อยละ 39.4 หนี้ที่สถานะ SM ที่ร้อยละ 6.2 และหนี้เสียที่ร้อยละ 15

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในระดับวงเงิน พบว่าลูกหนี้ในภูมิภาคนี้ได้รับวงเงินเฉลี่ยค่อนข้างต่ำที่น้อยกว่า 10,000 บาท โดยส่วนใหญ่มีที่มาจากสินเชื่อใหม่ในเดือนนี้ที่ให่วงเงินค่อนข้างต่ำ (ร้อยละ 65.8 ของสินเชื่อวงเงินต่ำกว่า 10,000 บาทเป็นสินเชื่อใหม่) นอกจากนี้ ผู้ประกอบการในภูมิภาคนี้ส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้หลักประกัน ซึ่งอาจมองว่าใช้วงเงินที่ค่อนข้างน้อยมาก ไม่จำเป็นต้องมีการค้ำประกัน รองลงมาเป็นบุคคลค้ำประกัน

แนวโน้มของธุรกิจไฟฟ้าเพิ่มขึ้นจากปริมาณสินค้าใหม่ พบว่าอยู่ในระยะของการฟื้นตัวหลังจากที่ไปถึงจุดสูงสุดในช่วงหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 ก่อนที่จะย่อลงมาในระยะถัดมา และส่งสัญญาณฟื้นตัวในช่วงปี 2567

พิจารณาแผนภาพกล่องเพื่อวิเคราะห์การกระจายตัวของหนี้เสียที่ระดับวงเงินต่าง ๆ พบว่าไม่ได้มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ ค่าเฉลี่ยของอัตราหนี้เสียอยู่ที่ร้อยละ 3-4 ในทุกช่วง

ภาพที่ 7.16 Dashboard กรุงเทพและปริมณฑล

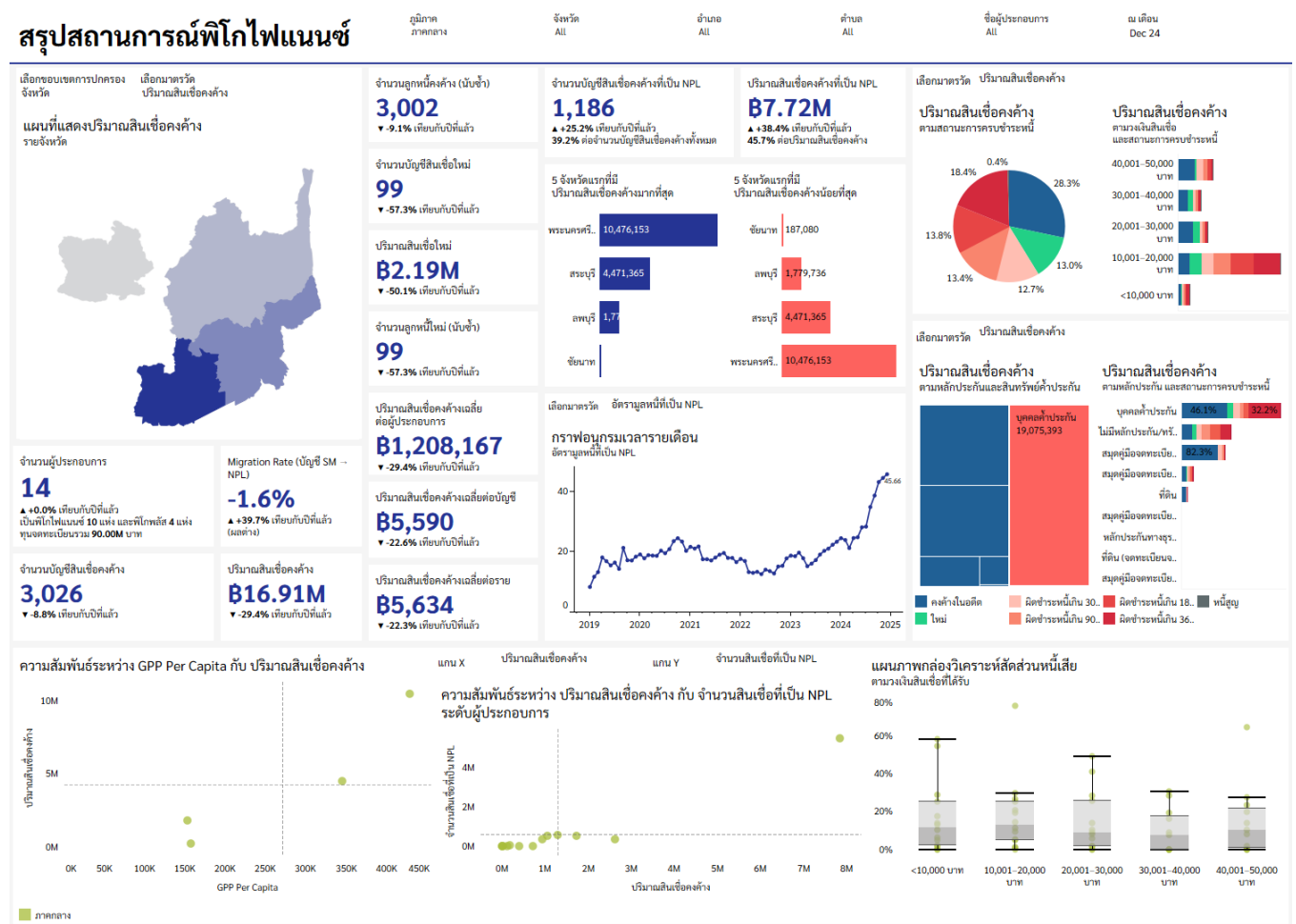
ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

2) ภาคกลาง

ภาคกลาง มีผู้ประกอบการค่อนข้างน้อยเพียง 14 ราย มีจำนวนบัญชีคงค้าง 3,026 บัญชี มีปริมาณสินเชื่อ 16.91 ล้านบาท (ร้อยละ 0.32 ของทั้งหมด) และมีหนี้เสีย 7.7 ล้านบาท คิดเป็นอัตราหนี้เสียที่ร้อยละ 45.7 ทั้งนี้ จังหวัดมีเพียง 4 จังหวัดในภาคกลางที่มีผู้ประกอบการฟิโกไฟแนนซ์ คือ พระนครศรีอยุธยา สระบุรี ลพบุรี และชัยนาท

เมื่อพิจารณาเพิ่มสินเชื่อของภาคนี้ พบว่า ภาคนี้มีหนี้คงค้างที่มีสถานะปกติอยู่ที่ร้อยละ 28.3 เป็นหนี้ใหม่ร้อยละ 13.0 หนี้ที่สถานะ SM ที่ร้อยละ 12.7 และหนี้เสียจำนวนมากที่ร้อยละ 45.7

ภาพที่ 7.17 Dashboard ภาคกลาง

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในระดับวงเงิน พบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่ปล่อยกู้ที่วงเงินในระดับ 10,001-20,000 บาท นอกจากนี้ ผู้ประกอบการในภูมิภาคนี้ส่วนใหญ่ใช้บุคคลค้ำประกัน อย่างไรก็ตาม การใช้บุคคลค้ำประกันอาจมีปัญหาในการชำระหนี้คืน สังเกตจากหนี้คงค้างที่ใช้บุคคลค้ำประกันเป็นหนี้เสียจำนวนมากถึงร้อยละ 32.2 แต่หากใช้สมุดคู่มือจดทะเบียนรถจักรยานยนต์เป็นสินทรัพย์ค้ำประกัน หนี้เสียจะลดลงเหลือเพียงร้อยละ 17.7 อย่างไรก็ตาม ไม่พบผู้ประกอบการในภาคกลางที่ปล่อยสินเชื่อใหม่ที่ใช้รถจักรยานยนต์เป็นสินทรัพย์ค้ำประกัน

แนวโน้มของธุรกิจไฟโไฟแนนซ์สะท้อนจากปริมาณสินเชื่อใหม่ พบว่ามีแนวโน้มลดลงต่อเนื่อง และปริมาณสินเชื่อที่เป็น NPLs มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ และพุ่งขึ้นสูงมากในช่วงปี 2567 และสูงสุดในเดือนธันวาคม 2567 ที่ร้อยละ 45.7

พิจารณาแผนภาพกระจายแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง GPP per Capita และปริมาณสินเชื่อคงค้าง พบว่ามีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกัน (จังหวัดในภาคกลางอยู่ในจุดภาคที่ 1 และ 3) และหากพิจารณาเป็นรายผู้ประกอบการพบว่ามียอดที่มีปริมาณสินเชื่อคงค้างมากและมี NPLs Ratio สูงเกินกว่าค่าเฉลี่ยของภูมิภาค แต่หากนำข้อมูลของผู้ประกอบการรายดังกล่าวออก พบว่ามีปริมาณสินเชื่อคงค้างและ NPLs Ratio สูง ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

แผนภาพกล่องเพื่อวิเคราะห์การกระจายตัวของหนี้เสียที่ระดับวงเงินต่าง ๆ พบว่าไม่ได้มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ ค่าเฉลี่ยของอัตราหนี้เสียอยู่ที่ร้อยละ 9-12 ในทุกช่วง อย่างไรก็ตาม มี 2 ช่วงวงเงิน ที่พบผู้ประกอบการที่มีอัตราหนี้เสียสูงกว่าเกณฑ์ที่ควรจะเป็น คือในช่วงวงเงินที่ 10,001-20,000 บาท และ 40,001-50,000 บาท

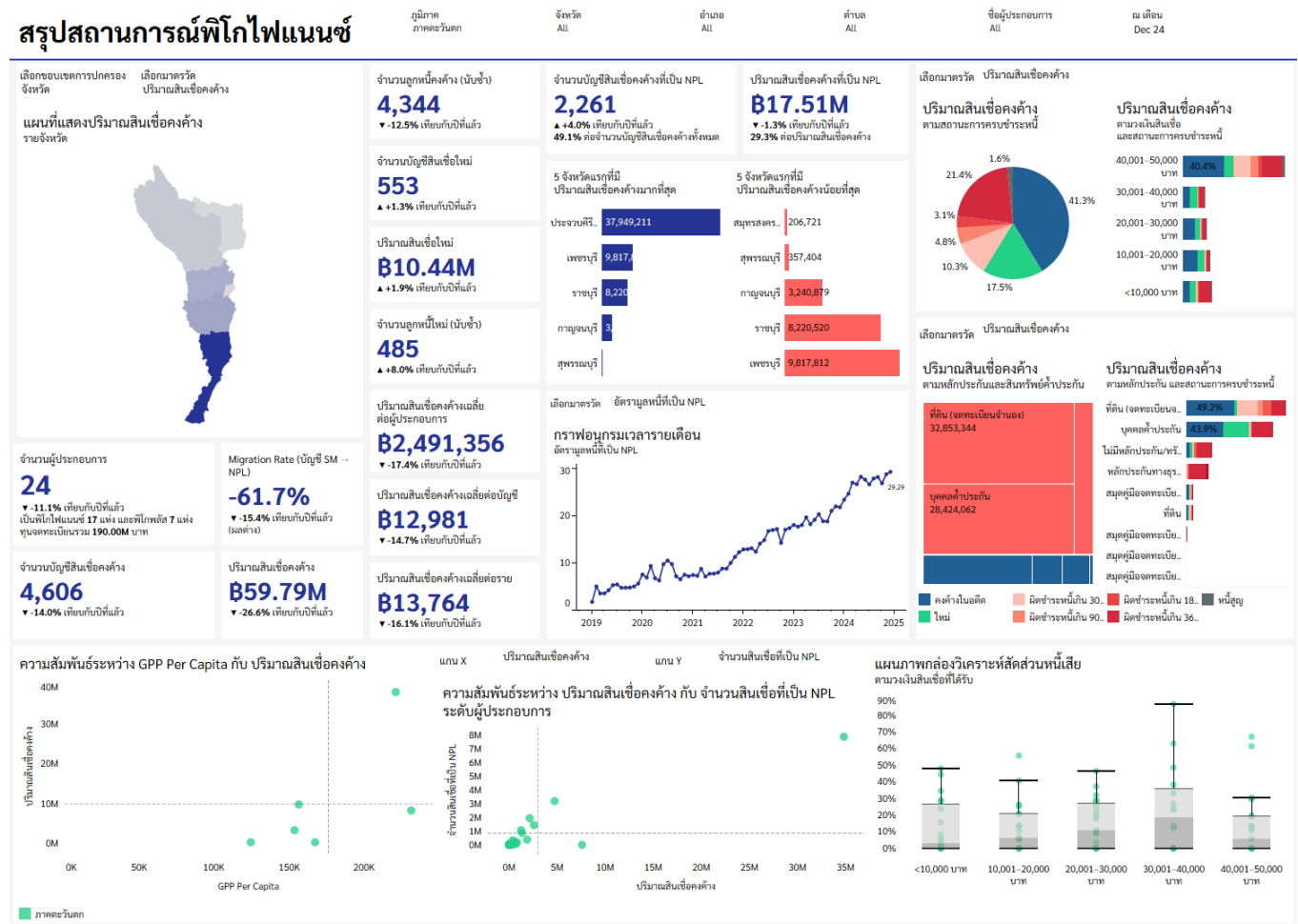
3) ภาคตะวันตก

ภาคตะวันตก มีผู้ประกอบการเพียง 24 ราย มีจำนวนบัญชีคงค้าง 4,606 บัญชี มีปริมาณสินเชื่อ 59.79 ล้านบาท (ร้อยละ 1.14 ของทั้งหมด) และมีหนี้เสีย 17.51 ล้านบาท คิดเป็นอัตราหนี้เสียที่ร้อยละ 29.3 ทั้งนี้ จังหวัดที่ผู้ประกอบการปล่อยสินเชื่อมากที่สุดได้แก่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

เมื่อพิจารณาแฟ้มสินเชื่อของภาคนี้ พบว่า ภาคนี้มีหนี้คงค้างที่มีสถานะปกติอยู่ที่ร้อยละ 41.3 เป็นหนี้ใหม่ร้อยละ 17.5 หนี้ที่สถานะ SM ที่ร้อยละ 10.3 และ NPLs ที่ร้อยละ 29.3

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในระดับวงเงิน พบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่ปล่อยกู้ที่วงเงินในระดับที่มากที่สุด 40,001-50,000 บาท สอดคล้องกับการที่ผู้ประกอบการในภูมิภาคนี้ส่วนใหญ่ใช้ที่ดิน (จดทะเบียนจำนอง) เป็นหลักประกันเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม สินเชื่อใหม่เริ่มมีการใช้บุคคลค้ำประกันมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ทรัพย์สินค้ำประกันอื่นก็มีปัญหาในการตามเก็บหนี้ เช่น การใช้หลักประกันทางธุรกิจ หรือการไม่ใช้สินทรัพย์ค้ำประกัน

ภาพที่ 7.18 Dashboard ภาคตะวันตก

รวบรวม วิเคราะห์ และประมวลผลโดยกองนโยบายพัฒนาการธนาคารภาคประชาชน และกองนโยบายเศรษฐกิจมหภาค สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

แนวโน้มของธุรกิจฟิโกไฟแนนซ์สะท้อนจากปริมาณสินเชื่อใหม่ พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นแต่ไม่มาก มีแนวโน้มที่ปริมาณหนี้ใหม่โดยเฉลี่ยจะอยู่ที่ประมาณ 10 ล้านบาท และปริมาณสินเชื่อที่เป็น NPLs มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ และถึงจุดสูงสุดในเดือนธันวาคม 2567 ที่ร้อยละ 29.3

พิจารณาแผนภาพกระจายแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์จังหวัดและปริมาณสินเชื่อค้าง พบมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกัน (จังหวัดในภาคกลางอยู่ในจุดภาคที่ 1 และ 3) และหากพิจารณาเป็นรายผู้ประกอบการพบว่ามียอดรายที่มีปริมาณสินเชื่อค้างมากและมีหนี้สินมากเกินเกณฑ์ แต่หากดึงรายดังกล่าวออก จะพบว่าปริมาณสินเชื่อค้างมากและมีหนี้สินมากในทิศทางเดียวกัน

แผนภาพกล่องเพื่อวิเคราะห์การกระจายตัวของหนี้เสียที่ระดับวงเงินต่าง ๆ พบว่าไม่ได้มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ ค่าเฉลี่ยของอัตราหนี้เสียอยู่ที่ร้อยละ 9-12 ในทุกช่วง อย่างไรก็ตาม 2 ช่วงวงเงิน ที่พบผู้ประกอบการที่มีอัตราหนี้เสียสูงกว่าเกณฑ์ที่ควรจะเป็น คือในช่วงวงเงินที่ 10,001 - 20,000 บาท และ 40,001 - 50,000 บาท

4) ภาคตะวันออก

ภาคตะวันออก มีผู้ประกอบการ 81 ราย มีจำนวนบัญชีคงค้าง 42,976 บัญชี มีปริมาณสินเชื่อ 364.99 ล้านบาท (ร้อยละ 6.96 ของทั้งหมด) และมีหนี้เสีย 111.94 ล้านบาท คิดเป็นอัตราหนี้เสียที่ร้อยละ 30.7 ทั้งนี้ จังหวัดที่ผู้ประกอบการปล่อยสินเชื่อมากที่สุด ได้แก่ จังหวัดชลบุรี

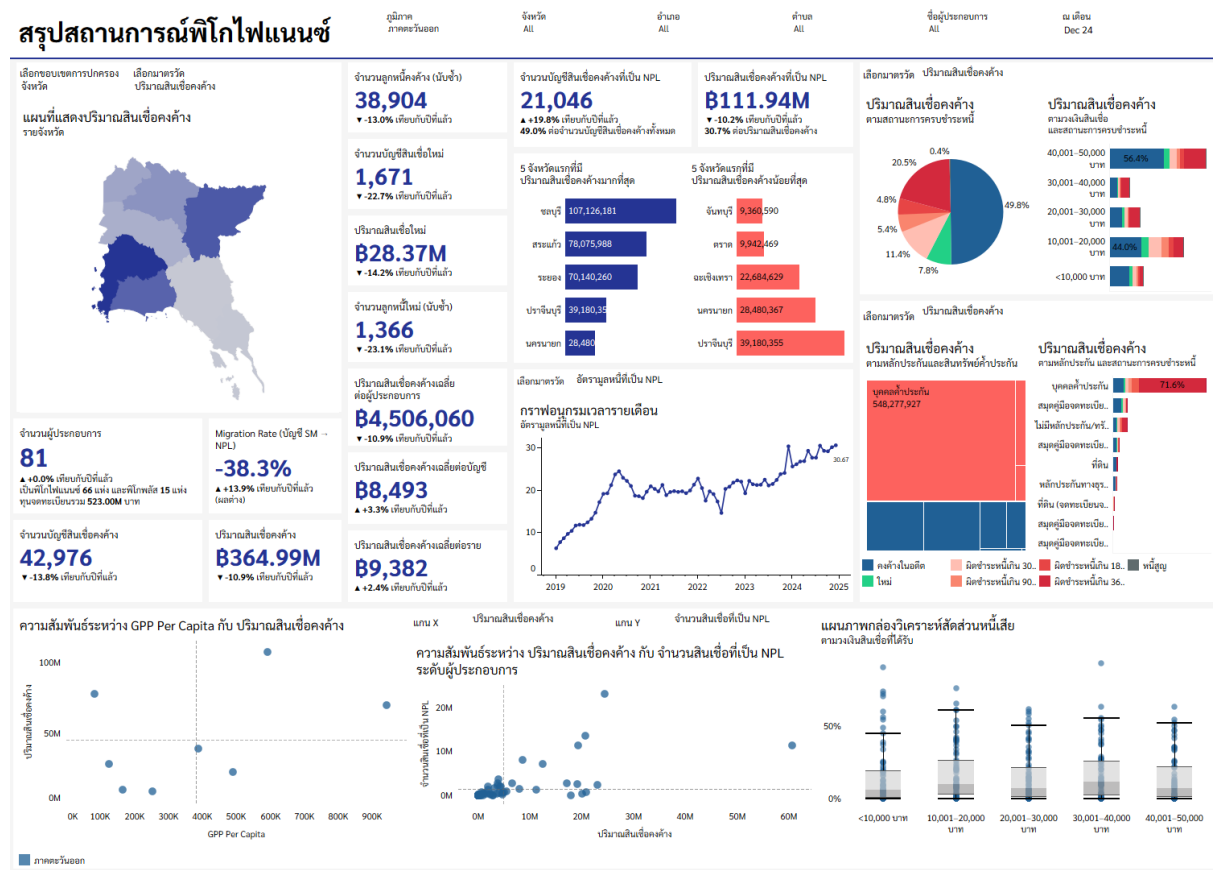
เมื่อพิจารณาเพิ่มสินเชื่อของภาคนี้ พบว่า ภาคนี้มีหนี้คงค้างที่มีสถานะปกติอยู่ที่ร้อยละ 49.8 เป็นหนี้ใหม่ร้อยละ 7.8 หนี้ที่สถานะ SM ที่ร้อยละ 11.4 และหนี้เสียสูงถึงร้อยละ 29.3

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในระดับวงเงิน พบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่ปล่อยกู้ที่วงเงินในระดับที่มากที่สุด 40,001-50,000 บาท และ 10,001-20,000 บาท เมื่อพิจารณาที่สินทรัพย์ค้ำประกัน พบว่าในอดีตมีผู้ประกอบการที่เลือกใช้บุคคลค้ำประกัน แต่กลับพบว่าอัตราหนี้เสียสูงมาก จึงอาจทำให้ธุรกิจไฟโไฟแนนซ์ในภาคตะวันออกซบเซา

แนวโน้มของธุรกิจไฟโไฟแนนซ์สะท้อนจากปริมาณสินเชื่อใหม่ พบว่ามีแนวโน้มลดลงมาตั้งแต่จุดสูงสุดในปี 2565 ในขณะที่สินเชื่อที่เป็น NPL มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยในเดือนธันวาคม 2567 หนี้เสียอยู่ที่ร้อยละ 48.97

พิจารณาแผนภาพกระจายในระดับผู้ประกอบการ พบว่าผู้ประกอบการหลายรายที่ปล่อยสินเชื่อมากมีจำนวนสินเชื่อที่เป็น NPLs มาก และหากพิจารณาแผนภาพกล่องเพื่อวิเคราะห์การกระจายตัวของหนี้เสียที่ระดับวงเงินต่าง ๆ พบว่ามีผู้ประกอบการหลายรายที่มีหนี้เสียมากนอกเกณฑ์สูงสุดที่ควรจะเป็น

ภาพที่ 7.19 Dashboard ภาคตะวันออก

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

5) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

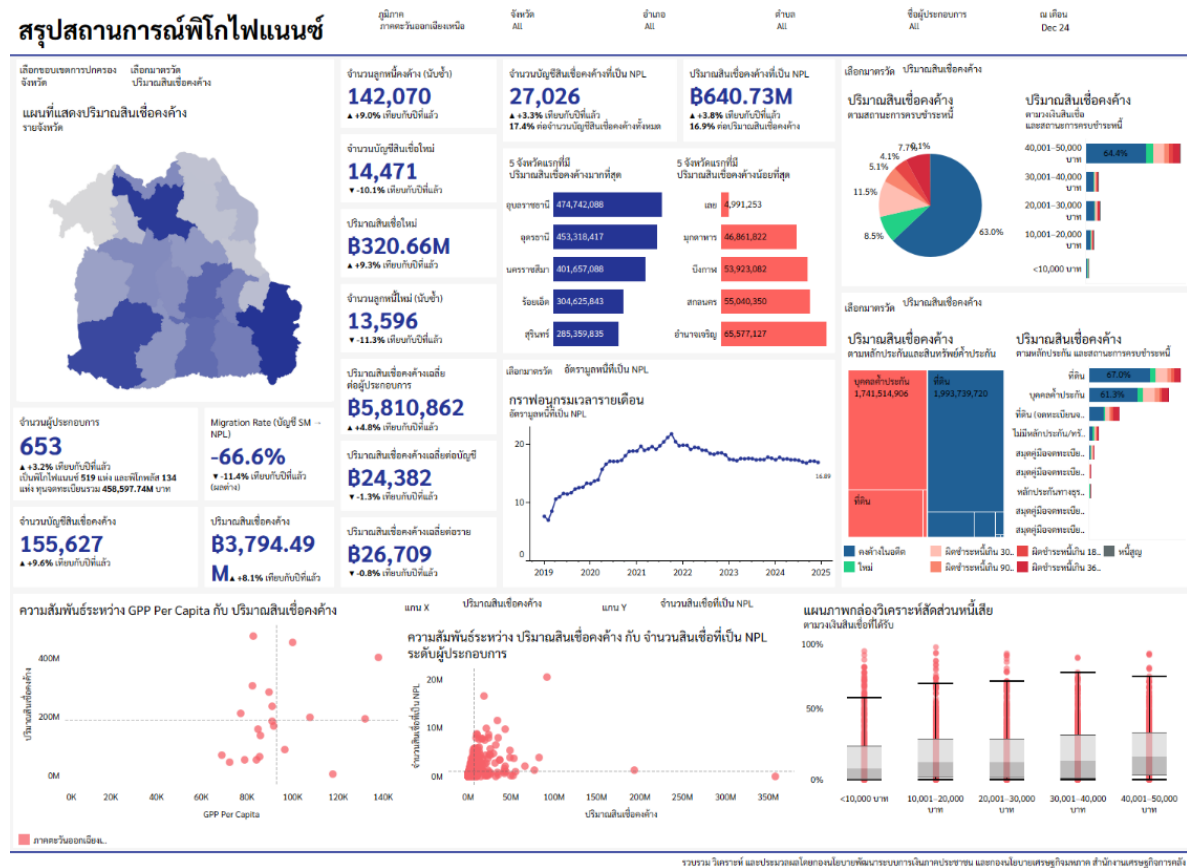
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่สินเชื่อโฟโคโนโลยีได้รับความนิยมสูงมาก มีผู้ประกอบการมากถึง 653 ราย มีจำนวนบัญชีคงค้างมากถึง 155,627 บัญชี มีปริมาณสินเชื่อคงค้างมากถึง 3,794.49 ล้านบาท (ร้อยละ 72.4 ของทั้งหมด) แต่มี NPLs เพียง 640.73 ล้านบาท คิดเป็น NPLs Ratio เพียงร้อยละ 16.9 จะเห็นได้ว่าผู้ประกอบการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือบริหารจัดการหนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีหนี้คงค้างเยอะ แต่มีอัตราหนี้เสียที่น้อย

เมื่อพิจารณาข้อมูลการให้สินเชื่อกองภูมิภาคนี้ พบว่า มีหนี้คงค้างที่มีสถานะปกติ อยู่ที่ร้อยละ 63.0 เป็นหนี้ใหม่ร้อยละ 8.5 หนี้ที่สถานะ SM ที่ร้อยละ 11.5 และหนี้เสียสูงถึงร้อยละ 16.9

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในระดับวงเงิน พบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่ปล่อยกู้ที่วงเงินในระดับที่มากที่สุด 40,001-50,000 บาท สอดคล้องกับการที่ผู้ประกอบการในภูมิภาคนี้ส่วนใหญ่ใช้ที่ดิน (จดทะเบียนจำนอง) และที่ดินเป็นหลักประกันเป็นหลัก นอกจากนี้ยังมีบุคคลค้าประกันด้วย อย่างไรก็ตามในส่วนของหนี้ใหม่ในเดือนธันวาคม 2567 หนี้ใหม่ส่วนใหญ่เป็นหนี้วงเงินสูงที่ต้องใช้ที่ดินหรือบุคคลค้าประกัน

แนวโน้มของธุรกิจฟิโกไฟแนนซ์สะท้อนจากปริมาณสินเชื่อใหม่ พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่จะมีปัจจัยด้านฤดูกาลเข้ามาเกี่ยวข้อง เนื่องจากผู้กู้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตรนับตั้งแต่จัดตั้งจนถึงปี 2565 อย่างไรก็ดี สินเชื่อที่เป็น NPL ค่อนข้างคงที่ที่ระดับ 16.89

ภาพที่ 7.20 Dashboard ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

6) ภาคใต้

ภาคใต้ มีผู้ประกอบการ 59 ราย มีจำนวนบัญชีคงค้าง 48,103 บัญชี มีปริมาณสินเชื่อ 136.98 ล้านบาท (ร้อยละ 2.61 ของทั้งหมด) และมีหนี้เสีย 23.94 ล้านบาท คิดเป็นอัตราหนี้เสียที่ร้อยละ 17.5 ทั้งนี้ จังหวัดที่ผู้ประกอบการปล่อยสินเชื้อมากที่สุดได้แก่ จังหวัดสงขลา

เมื่อพิจารณาเพิ่มสินเชื่อกองภาคนี้ พบว่า ภาคนี้มีหนี้คงค้างที่มีสถานะปกติอยู่ที่ร้อยละ 26.0 เป็นหนี้ใหม่สูงถึงร้อยละ 47.9 หนี้ที่สถานะ SM ที่ร้อยละ 7.8 และหนี้เสียสูงถึงร้อยละ 17.5

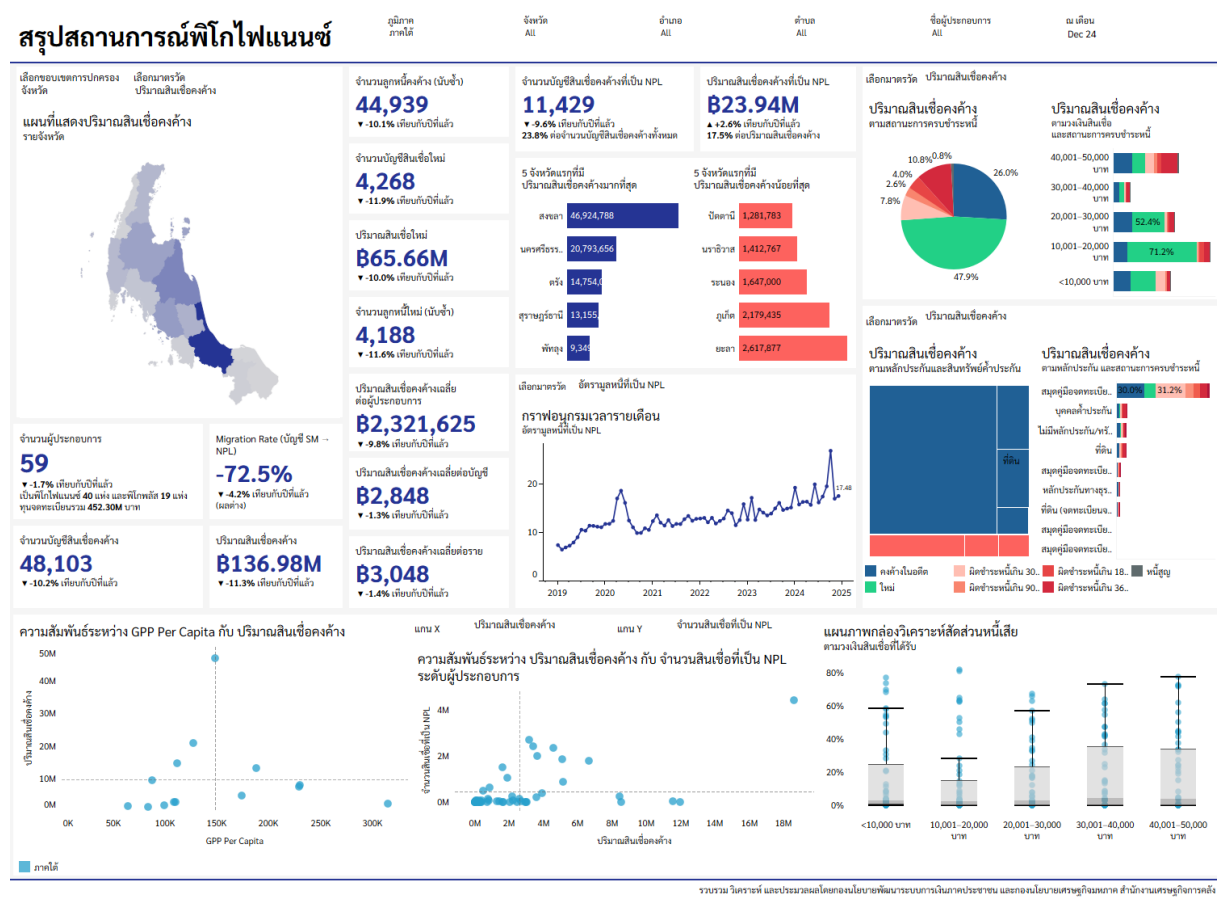
ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในระดับวงเงิน พบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่ปล่อยกู้ที่วงเงินในระดับที่มากที่สุด 10,001-20,000 บาท เมื่อพิจารณาที่สินทรัพย์ค้ำประกัน พบว่าผู้ประกอบการภาคใต้นิยมให้ลูกหนี้ใช้สมุดคีมือจดทะเบียนรถจักรยานยนต์เป็นสินทรัพย์ค้ำประกัน ไม่ว่าจะเป็นในอดีต หรือหนี้ใหม่ที่เพิ่งให้

แนวโน้มของธุรกิจไฟฟ้ากระแสสลับสะท้อนจากปริมาณสินเชื่อใหม่ พบว่ามีแนวโน้ม
คงที่ที่ระดับ 65 ล้านต่อเดือน ในขณะที่สินเชื่อที่เป็น NPL มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ แต่ยังไม่ได้สูงมากนัก
โดยเปรียบเทียบกับภาคอื่น โดย ณ เดือนธันวาคม 2567 อัตราหนี้เสียอยู่ที่ร้อยละ 17.48

แผนภาพกล่องเพื่อวิเคราะห์การกระจายตัวของหนี้เสียที่ระดับวงเงินต่าง ๆ พบว่า การกระจายของสัดส่วนหนี้เสียมีความแตกต่างกันในแต่ละวงเงิน และมีจุดที่น่าสนใจคือ ณ วงเงิน 10,001 - 20,000 บาท ที่เป็นช่วงของวงเงินที่ได้รับความนิยมในการกู้มากที่สุด แม้ว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะบริหาร

จัดการหนี้เสียได้ดี แต่ก็มีบางผู้ประกอบการที่ยังจัดการหนี้ได้ไม่ดี สังเกตจากมีจุดจำนวนหนึ่งอยู่เลย Whisker ของแผนภาพกล่อง

ภาพที่ 7.21 Dashboard ภาคใต้

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

7) ภาคเหนือ

ภาคเหนือ มีผู้ประกอบการ 152 ราย มีจำนวนบัญชีคงค้าง 74,150 บัญชี มีปริมาณสินเชื่อ 382.73 ล้านบาท (ร้อยละ 7.3 ของทั้งหมด) และมีหนี้เสีย 64.31 ล้านบาท คิดเป็นอัตราหนี้เสียที่ร้อยละ 16.8 ทั้งนี้ จังหวัดที่ผู้ประกอบการปล่อยสินเชื่อมากที่สุดได้แก่จังหวัดเชียงใหม่

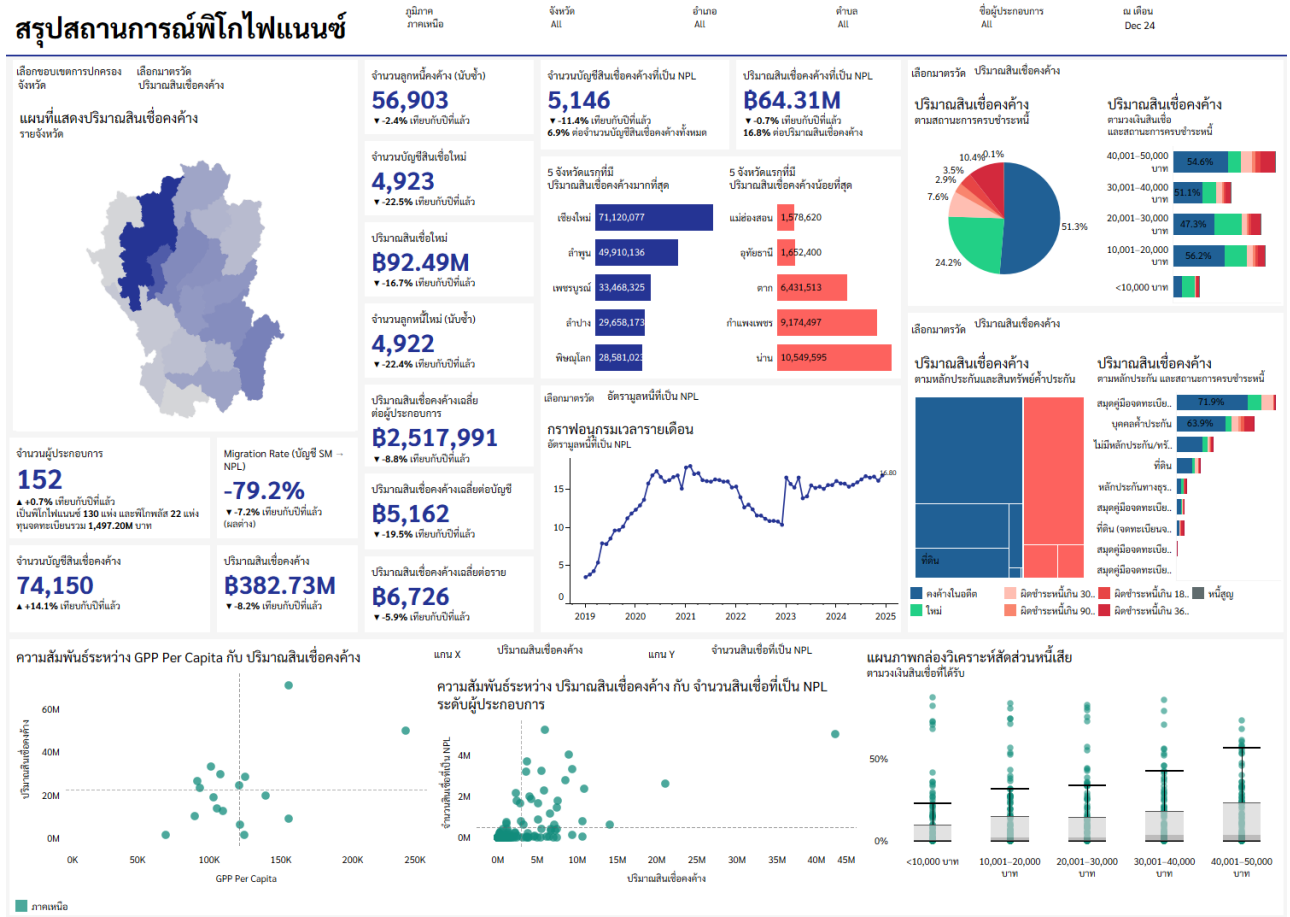
เมื่อพิจารณาข้อมูลสินเชื่อของภูมิภาคนี้ พบว่า มีหนี้คงค้างที่มีสถานะปกติอยู่ที่ร้อยละ 51.3 เป็นหนี้ใหม่ร้อยละ 24.2 หนี้ที่สถานะ SM ที่ร้อยละ 7.6 และหนี้เสียสูงถึงร้อยละ 16.8

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในระดับวงเงิน พบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่ปล่อยกู้ที่วงเงินในระดับที่มากที่สุด 40,001-50,000 บาท แต่ ณ วงเงินอื่น ๆ ก็ไม่ได้แตกต่างกันมาก เมื่อพิจารณาที่สินทรัพย์ค้ำประกัน พบว่าผู้ประกอบการภาคเหนือนิยมให้ลูกหนี้ใช้สมุดค่มือจดทะเบียน หรือใช้บุคคลค้ำประกัน

แนวโน้มของธุรกิจไฟฟ้ากระแสสลับสะท้อนจากปริมาณสินเชื่อใหม่ พบว่ามีแนวโน้ม
คงที่ที่ระดับ 92 ล้านต่อเดือน ลดลงจากระดับสูงสุดที่ 191 ล้านบาทในช่วงเดือนมิถุนายน 2566 ในขณะที่
สินเชื่อที่เป็น NPLs มีแนวโน้มคงที่ที่ร้อยละ 17 หลังจากที่ย้ายตัวสูงขึ้นมากในช่วงเดือนมกราคม 2566

แผนภาพกล่องเพื่อวิเคราะห์การกระจายตัวของหนี้เสียที่ระดับวงเงินต่าง ๆ พบว่า อัตราหนี้เสียที่ระดับมัธยฐานในแต่ละวงเงินไม่ได้สูงมากนัก เพียงร้อยละ 1-4 เพิ่มขึ้นตามลำดับ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากอัตราหนี้ NPL ที่ค่อนข้างต่ำในแต่ละวง ดังนั้น จึงมีผู้ประกอบการฟิโกไฟแนนซ์ที่มีอัตราหนี้เสียในระดับที่สูงอยู่เป็นจำนวนมาก

ภาพที่ 7.22 Dashboard ภาคเหนือ

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

7.5 สรุปบทเรียนที่ได้รับ

ธุรกิจฟิโกไฟแนนซ์ในแต่ละภูมิภาคนั้นมีลักษณะแตกต่างกัน บางภูมิภาคได้รับความนิยมมาก บางภูมิภาคได้รับความนิยมน้อย บางภูมิภาคอยู่ในช่วงขาลง บางภูมิภาคเริ่มฟื้นตัว หรือบางภูมิภาคอยู่ในภาวะคงที่ นอกจากนี้ ด้วยลักษณะลูกค้าที่แตกต่างกันตามลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่ ส่งผลให้วิธีการปล่อยสินเชื่อในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน เช่น ให้สินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์วงเงินสูง ให้สินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์วงเงินต่ำ ใช้ที่ดินค้ำประกัน หรือใช้แค่บุคคลค้ำประกัน และเมื่อพิจารณาในระดับผู้ประกอบการ พบว่าผู้ประกอบการในบางพื้นที่มีประสิทธิภาพสูงในการบริหารจัดการสัญญา เลือกใช้ทรัพย์สินค้ำประกันที่เหมาะสม ทำให้มีหนี้เสียต่ำ ส่งผลให้พื้นที่ที่มีลักษณะดังกล่าวมีสัดส่วนหนี้สินต่ำกว่าโดยเปรียบเทียบ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

7.5.1 กรุงเทพฯ และปริมณฑล

พื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑลมีสัดส่วนผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวค่อนข้างมากโดยเฉลี่ย ส่งผลให้ธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ไม่ได้รับความนิยมมากนักเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น อย่างไรก็ตาม กรุงเทพมหานครที่มีการปล่อยสินเชื่อค่อนข้างมาก ทั้งนี้ มีผู้ประกอบการ 162 ราย มีจำนวนบัญชีคงค้าง 81,228 บัญชี มีปริมาณสินเชื่อ 486.57 ล้านบาท (ร้อยละ 9.3 ของทั้งหมด) และมีหนี้เสีย 72.8 ล้านบาท คิดเป็น NPLs Ratio ที่ร้อยละ 15 โดยให้วงเงินสินเชื่อเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ (น้อยกว่า 10,000 บาท) และส่วนใหญ่ผู้ประกอบการธุรกิจให้สินเชื่อโดยไม่เรียกหลักประกัน รองลงมาเป็นบุคคลค้าประกัน

7.5.2 ภาคกลาง

ภาคกลาง มีผู้ประกอบการค่อนข้างน้อยเพียง 14 ราย มีจำนวนบัญชีคงค้าง 3,026 บัญชี มีปริมาณสินเชื่อ 16.91 ล้านบาท (ร้อยละ 0.32 ของทั้งหมด) และมีหนี้เสีย 7.7 ล้านบาท คิดเป็น NPLs Ratio ที่ร้อยละ 45.7 ทั้งนี้ มีเพียง 4 จังหวัดในภาคกลางที่มีผู้ประกอบการพิโกไฟแนนซ์ คือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสระบุรี จังหวัดลพบุรี และจังหวัดชัยนาท โดยผู้ประกอบการธุรกิจส่วนใหญ่ให้สินเชื่อวงเงินตั้งแต่ 10,001-20,000 บาท และใช้บุคคลค้าประกัน

นอกจากนี้ ปริมาณสินเชื่อใหม่มีแนวโน้มลดลงต่อเนื่อง ขณะที่ NPLs มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และพุ่งขึ้นสูงมากในช่วงเดือนธันวาคม 2567 ที่ร้อยละ 45.7

7.5.3 ภาคตะวันตก

ภาคตะวันตก มีผู้ประกอบการเพียง 24 ราย มีจำนวนบัญชีคงค้าง 4,606 บัญชี มีปริมาณสินเชื่อ 59.79 ล้านบาท (ร้อยละ 1.14 ของทั้งหมด) และมีหนี้เสีย 17.51 ล้านบาท คิดเป็น NPLs Ratio ที่ร้อยละ 29.3 ทั้งนี้ จังหวัดที่ผู้ประกอบการปล่อยสินเชื่อมากที่สุดได้แก่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยผู้ประกอบการส่วนใหญ่ปล่อยกู้ที่วงเงินตั้งแต่ 40,001-50,000 บาท โดยใช้ที่ดิน (จดทะเบียนจำนอง) เป็นหลักประกันเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม สินเชื่อใหม่ๆ เริ่มใช้บุคคลค้าประกันมากขึ้น นอกจากนี้ ทรัพย์สินค้าประกันอื่นพบปัญหาในการตามเก็บหนี้ เช่น การใช้หลักประกันทางธุรกิจ หรือการไม่ใช้สินทรัพย์ค้าประกัน เป็นต้น

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาแผนภาพกระจายแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์จังหวัดและปริมาณสินเชื่อคงค้าง พบว่ามีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกัน (จังหวัดในภาคกลางอยู่ในจุดภาคที่ 1 และ 3) และหากพิจารณาเป็นรายผู้ประกอบการธุรกิจจะพบว่าพบว่ามีหนึ่งรายที่มีปริมาณสินเชื่อคงค้างและ NPLs สูงเกินกว่ารายอื่น ๆ แต่หากดึงข้อมูลรายดังกล่าวออก จะพบว่าปริมาณสินเชื่อคงค้างและ NPLs เพิ่มขึ้นในทิศทางเดียวกัน

7.5.4 ภาคตะวันออก

ภาคตะวันออก มีผู้ประกอบการ 81 ราย มีจำนวนบัญชีคงค้าง 42,976 บัญชี มีปริมาณสินเชื่อ 364.99 ล้านบาท (ร้อยละ 6.96 ของทั้งหมด) และมี NPLs 111.94 ล้านบาท คิดเป็น NPLs Ratio ที่ร้อยละ 30.7 โดยผู้ประกอบการปล่อยสินเชื่อมากที่สุดในพื้นที่จังหวัดชลบุรี และปล่อยกู้ที่วงเงินตั้งแต่ 40,001-50,000 บาท และ 10,001-20,000 บาท เมื่อพิจารณาที่สินทรัพย์ค้าประกัน พบว่าในอดีตมีผู้ประกอบการธุรกิจที่เลือกใช้บุคคลค้าประกัน แต่กลับพบว่า มี NPLs Ratio สูงมาก จึงอาจทำให้ธุรกิจพิโกไฟแนนซ์ในภาคตะวันออกซบเซา

7.5.5 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับความนิยมสูงมาก โดยมีผู้ประกอบการมากถึง 653 ราย มีจำนวนบัญชีคงค้างมากถึง 155,627 บัญชี มีปริมาณสินเชื่อคงค้างมากถึง 3,794.49 ล้านบาท (ร้อยละ 72.4 ของทั้งหมด) แต่มี NPLs เพียง 640.73 ล้านบาท คิดเป็น NPLs Ratio เพียงร้อยละ 16.9 จะเห็นได้ว่าผู้ประกอบการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือบริหารจัดการหนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีหนี้คงค้างเยอะ แต่มีอัตราหนี้เสียที่น้อย โดยผู้ประกอบการส่วนใหญ่ปล่อยกู้ที่วงเงินตั้งแต่ 40,001-50,000 บาท และใช้ที่ดิน (จดทะเบียนจำนอง) และที่ดินเป็นหลักประกันเป็นหลัก รวมถึงมีบุคคลค้ำประกันด้วย และมี NPLs ที่ค่อนข้างคงที่ ที่ระดับร้อยละ 16.89

7.5.6 ภาคใต้

ภาคใต้ มีผู้ประกอบการ 59 ราย มีจำนวนบัญชีคงค้าง 48,103 บัญชี มีปริมาณสินเชื่อ 136.98 ล้านบาท (ร้อยละ 2.61 ของทั้งหมด) และมีหนี้เสีย 23.94 ล้านบาท คิดเป็น NPLs Ratio ที่ร้อยละ 17.5 ทั้งนี้ จังหวัดที่ผู้ประกอบการปล่อยสินเชื่อมากที่สุดได้แก่จังหวัดสงขลา โดยผู้ประกอบการส่วนใหญ่ปล่อยกู้ที่วงเงินตั้งแต่ 10,001-20,000 บาท และใช้สมุดคู่มือจดทะเบียนรถจักรยานยนต์เป็นสินทรัพย์ค้ำประกัน

7.5.7 ภาคเหนือ

ภาคเหนือ มีผู้ประกอบการ 152 ราย มีจำนวนบัญชีคงค้าง 74,150 บัญชี มีปริมาณสินเชื่อ 382.73 ล้านบาท (ร้อยละ 7.3 ของทั้งหมด) และมี NPLs 64.31 ล้านบาท คิดเป็น NPLs Ratio ที่ร้อยละ 16.8 ทั้งนี้ จังหวัดที่ผู้ประกอบการปล่อยสินเชื่อมากที่สุดได้แก่จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้ประกอบการส่วนใหญ่ปล่อยกู้ที่วงเงินตั้งแต่ 40,001-50,000 บาท และใช้สมุดคู่มือจดทะเบียน หรือใช้บุคคลค้ำประกัน

7.6 ปัญหาและอุปสรรค

ในการพัฒนา Dashboard สำหรับติดตามและวิเคราะห์สถานการณ์พีโกไฟแนนซ์ นั้น พบปัญหาและอุปสรรคดังต่อไปนี้

7.6.1 ปัญหาด้านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ฮาร์ดแวร์ และระบบแม่ข่าย : เนื่องจากการพัฒนา Dashboard ต้องใช้เครื่องแม่ข่าย 1 เครื่องสำหรับติดตั้งระบบแท็บโบล์ และใช้อีกหนึ่งถึงสองเครื่องสำหรับติดตั้งระบบฐานข้อมูล และติดตั้งระบบบริการข้อมูล ซึ่งทั้งหมดมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง และหน่วยงานขาดงบประมาณในการบริหารระบบดังกล่าว โดยเฉพาะระบบฐานข้อมูลซึ่งเก่าและไม่เป็นปัจจุบัน และในปัจจุบันระบบดังกล่าวมีปัญหาและล่ม จึงทำให้คณะผู้วิจัยต้องเลี่ยงไปใช้แนวทางอื่นที่มีประสิทธิภาพน้อยกว่ามากในด้านการจัดเก็บข้อมูล โดยเลือกที่จะจัดเก็บข้อมูลลงไฟล์เท็กซ์ แทนที่บนฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพสูงกว่ามาก ทั้งนี้ หากหน่วยงานมีงบประมาณเพียงพอ อาจพิจารณากู้ข้อมูล และกู้เครื่องที่ติดตั้งระบบฐานข้อมูลขึ้นมาโดยเร็ว เพื่อทำให้ระบบ Dashboard มีประสิทธิภาพสูงที่สุด และสามารถปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันได้โดยง่าย

7.6.2 ปัญหาด้านการปรับเปลี่ยนรูปแบบข้อมูล : จากที่ได้กล่าวไป แบบรายงานสถานการณ์พีโกไฟแนนซ์ มีการจัดเก็บข้อมูลในลักษณะของรายงาน ซึ่งยากต่อการใช้งาน ดังนั้น จึงต้องอาศัยกระบวนการการปรับเปลี่ยนข้อมูลที่ซับซ้อน และเป็นขั้นตอนที่ใช้เวลามากที่สุดในการจัดเตรียม Dashboard

7.6.3 ปัญหาการใช้งานและการเข้าถึง : การที่จะเข้าถึง Dashboard จำเป็นที่บุคลากรต้องมีชื่อผู้ใช้งาน ซึ่งไม่ใช่ว่าผู้ที่เป็บุคลากรของหน่วยงานจะได้รับทุกคน เพราะว่าในปัจจุบัน หน่วยงานทำการซื้อรหัสผู้ใช้งานเพียง 15 ชื่อ ทำให้ต้องมีมาตรการการจัดสรรปันส่วน เนื่องจากมีผู้ใช้งานเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ การใช้งาน Dashboard อาจเป็นอุปสรรคสำหรับนักวิเคราะห์เชิงคุณภาพ และผู้ที่ไม่ถนัดในการใช้งานคอมพิวเตอร์มากนัก เนื่องจาก Dashboard มีฟังก์ชันที่หลากหลาย ปรับเปลี่ยนได้ค่อนข้างเยอะ และต้องใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการเข้าดู

บทที่ 8

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เนื้อหาในส่วนนี้จัดทำขึ้นเพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านกลไกของสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนและส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เป็นธรรมและยั่งยืนสำหรับประชาชนไทย การนำเสนอข้อเสนอแนะนี้มีรากฐานมาจากการวิเคราะห์ในเชิงลึกถึงสถานการณ์เศรษฐกิจและหนี้ครัวเรือนในประเทศไทยในปัจจุบัน ซึ่งสะท้อนลักษณะ "หนี้เร็ว หนี้เยอะ หนี้นาน และหนี้เสีย" อันเกิดจากช่องว่างระหว่างรายได้กับภาระหนี้ การเข้าถึงสินเชื่อที่ผ่อนปรนเกินควร ค่านิยมการบริโภคเกินตัว และอัตราดอกเบี้ยในตลาดสินเชื่อระบบที่สูงลิ่ว นอกจากนี้ ยังได้วิเคราะห์อุปสรรคสำคัญที่ผู้ประกอบการสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์เผชิญ เช่น NPLs ที่สูง ข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน กฎหมายและระเบียบที่ไม่ยืดหยุ่น กระบวนการทางกฎหมายที่ล่าช้า ความเสี่ยงด้านชื่อเสียงจากการแอบอ้าง และต้นทุนการดำเนินงานที่สูง ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ได้จากการสำรวจความคิดเห็นจากประชาชน ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง อันสะท้อนถึงพลวัตของปัญหาทางการเงินที่ประชาชนไทยต้องเผชิญ ทั้งในแง่ของภาระหนี้สิน ความไม่สมดุลระหว่างรายรับและรายจ่าย การเข้าถึงแหล่งเงินทุน และข้อจำกัดของระบบสินเชื่อที่มีอยู่ โดยมีรายละเอียดของปัญหาและอุปสรรคสรุปได้ ดังนี้

ในส่วนของสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พบปัญหาและอุปสรรค ดังนี้

1. รายการเอกสารในการยื่นขออนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์มีจำนวนมากหลายรายการ ทำให้ผู้ยื่นคำขออนุญาตอาจต้องใช้ระยะเวลาในการจัดเตรียมเอกสาร และต้องติดต่อขอเอกสารจากหลายหน่วยงาน ทำให้มีต้นทุนในการดำเนินการและจัดเตรียมเอกสาร ประกอบกับเอกสารบางรายการมีกำหนดระยะเวลาที่สามารถใช้ได้ อาจทำให้ผู้ยื่นคำขออนุญาตต้องคำนึงและระมัดระวังในเงื่อนไขเหล่านี้ด้วย เพราะหากดำเนินการไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดดังกล่าว ทำให้ผู้ยื่นคำขอมิได้ต้นทุนในการจัดเตรียมเอกสารเพิ่มขึ้นด้วย

2. หน่วยรับยื่นคำขออนุญาตมีหลายหน่วยงาน ทำให้เกิดความสับสนจากความหลากหลายเนื่องจากประชาชนไม่แน่ใจควรติดต่อหน่วยงานใดในพื้นที่ใกล้เคียง พนักงานแต่ละหน่วยรับยื่นซึ่งมีหน้าที่หลักเป็นภารกิจอื่นที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ ทำให้พนักงานส่วนหนึ่งขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเอกสารประกอบคำขออนุญาตและขั้นตอนการยื่นคำขอสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ และหน่วยรับยื่นบางแห่งเป็นคู่แข่งทางการตลาดของผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ นอกจากนี้ เมื่อหน่วยรับยื่นหนึ่ง (สำนักงานคลังจังหวัด ธนาคารออมสิน และ ธ.ก.ส.) ได้รับคำขออนุญาตแล้ว ยังคงจำเป็นต้องส่งเอกสารหลักฐานทั้งหมดให้อีกหน่วยรับยื่นคำขอ (สศค.) ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการทำงานและเกิดต้นทุนในการดำเนินการระหว่างหน่วยงานของรัฐ

3. การกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในบางรายการอาจส่งผลกระทบต่อต้นทุนในการดำเนินงานของผู้ประกอบธุรกิจ และอาจทำให้การประกอบธุรกิจมีขั้นตอนซับซ้อนมากขึ้น เช่น การกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจประเภทพีโกพลัสที่กู้ยืมเงินมากกว่า 50,000 บาท ต้องจัดทำสัญญากู้ยืมเงินแยกจากกันสำหรับวงเงินรวมสินเชื่อในส่วนที่ไม่เกิน 50,000 บาท และวงเงินสินเชื่อในส่วนที่เกินกว่า 50,000 บาท ขึ้นไป ซึ่งอาจทำให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องจัดทำสัญญาอย่างน้อย 2 สัญญา แม้ว่าผู้ประกอบธุรกิจจะเรียกเก็บดอกเบี้ยในอัตราเดียวกัน และเมื่อลูกค้ามาชำระเงินผู้ประกอบธุรกิจต้องมีวิธีการตัดชำระหนี้ให้ถูกต้องและตรงตาม

ความประสงค์ของลูกค้า ทั้งนี้ หากลูกค้าไม่ประสงค์แสดงเจตนาในการชำระหนี้ ผู้ประกอบธุรกิจต้องนำเงินที่ได้รับไปชำระหนี้สัญญาฉบับที่เรียกเก็บดอกเบี้ยในอัตราสูงกว่าตามลำดับ เป็นต้น

ในส่วนของการสำรวจความคิดเห็นจากประชาชน ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบประเด็นปัญหา ดังนี้

4. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้แทนจาก ธปท. สำนักงานภูมิภาค และสำนักงานยุติธรรมจังหวัด สะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์เศรษฐกิจระดับภูมิภาคและปัญหาหนี้ครัวเรือนที่ยังอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะภาคเหนือที่มีสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศสูงถึงร้อยละ 90 สินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์มีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกทางเลือกที่ถูกกฎหมายสำหรับประชาชนกลุ่มเปราะบาง แต่ยังเผชิญอุปสรรคด้านการรับรู้ ต้นทุนการดำเนินงาน และการขาดกลไกสนับสนุนความเสี่ยงจากภาครัฐ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเน้นการเพิ่มการประชาสัมพันธ์ การปรับปรุงเงื่อนไขสินเชื่อ การสนับสนุนเชิงโครงสร้าง และการพัฒนาระบบแก้ไขหนี้ ธปท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีบทบาทสำคัญในการจัดเก็บข้อมูล ให้ความช่วยเหลือลูกหนี้ เช่น โครงการหมอหนี้เพื่อประชาชน และร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ อาทิ กระทรวงยุติธรรมและกระทรวงมหาดไทย

5. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้แทนสำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่และนครศรีธรรมราช สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของสำนักงานคลังจังหวัดในการขับเคลื่อนนโยบายฟิโกไฟแนนซ์ แต่ยังเผชิญความท้าทายด้านทรัพยากรบุคคลและงบประมาณ การเข้าถึงประชาชนในพื้นที่ห่างไกล และการรับรู้ของประชาชน ทั้งสองสำนักงานเห็นพ้องว่าสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ยังคงเป็นเครื่องมือสำคัญในอนาคต หากได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นระบบ โดยเสนอให้มีการสนับสนุนจากภาครัฐในรูปแบบงบประมาณเฉพาะกิจ เครื่องมือทางเทคโนโลยี ระบบฐานข้อมูลกลาง มาตรการจูงใจ การปรับปรุงกฎระเบียบให้ยืดหยุ่น และการส่งเสริมการสร้างการรับรู้ให้แก่ประชาชนระหว่างแตกต่างของสินเชื่อในระบบและนอกระบบ

6. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ใน 4 ภูมิภาคหลัก ได้แก่ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่หลากหลาย และการเผชิญกับปัญหาค้างคั่งกัน อาทิ NPLs สูง ข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน กฎหมายและระเบียบที่ไม่ยืดหยุ่นหรือยังไม่ชัดเจน กระบวนการทางกฎหมายที่ล่าช้าและมีค่าใช้จ่ายสูง และความเสี่ยงด้านชื่อเสียงจากการแอบอ้าง ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐครอบคลุมการขยายขอบเขตใบอนุญาต การพัฒนาระบบข้อมูลเครดิตเฉพาะสำหรับฟิโกไฟแนนซ์ การจัดตั้งกองทุนหมุนเวียน/แหล่งเงินทุนต้นทุนต่ำ การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและแพลตฟอร์มกลาง การให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย และการทบทวนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ PDPA

7. ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามชุดที่ 1 สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของปัญหาทางการเงินที่ประชาชนไทยต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบัน ทั้งในแง่ของภาระหนี้สิน ความไม่สมดุลระหว่างรายรับและรายจ่าย การเข้าถึงแหล่งเงินทุน และข้อจำกัดของระบบสินเชื่อที่มีอยู่ ความเปราะบางเหล่านี้เรียกร่องให้เกิดการพัฒนาแนวนโยบายทางการเงินที่มีความลึกซึ้ง เชื่อมโยงกับพฤติกรรมของประชาชน และมีความสามารถในการรองรับความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ของประเทศอย่างแท้จริง ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามชุดที่ 2 เน้นย้ำถึงบทบาทของสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ในการเป็นกลไกสำคัญเพื่อเพิ่มการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบสำหรับประชาชนรายย่อย อย่างไรก็ตาม การพัฒนาให้ธุรกิจนี้มีความยั่งยืนและสามารถตอบสนองความต้องการของตลาดได้อย่างเต็มศักยภาพยังคงต้องอาศัยการสนับสนุนเชิงนโยบายที่ครอบคลุมทั้งในด้านการปรับปรุงกรอบกฎระเบียบ การเสริมสร้างขีดความสามารถในการดำเนินงานด้วยเทคโนโลยีและ

แหล่งเงินทุนที่เหมาะสม รวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเงินแก่ประชาชน เพื่อนำไปสู่การสร้างระบบนิเวศสินเชื่อที่เข้มแข็งและลดปัญหานี้นอกกรอบได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในบทนี้มุ่งเน้นการนำเสนอแนวทางที่เป็นรูปธรรมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติได้จริง โดยคำนึงถึงบริบททางนโยบาย สังคม เศรษฐกิจ และกฎหมายของประเทศไทย เพื่อให้สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมในการลดความเปราะบางทางการเงินของครัวเรือนและสร้างเสถียรภาพให้กับระบบเศรษฐกิจโดยรวม โครงสร้างของบทนี้จะเริ่มต้นด้วยการสรุปปัญหาสำคัญที่ต้องการแก้ไข ตามด้วยข้อเสนอแนะหลักที่แบ่งออกเป็นระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว โดยแต่ละข้อเสนอแนะจะมีการระบุมาตรการหรือแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ผู้ที่เกี่ยวข้องและบทบาทในการนำไปสู่การปฏิบัติ ตลอดจนประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการดำเนินการเหล่านั้น การนำเสนอจะใช้โทนภาษาที่เป็นทางการและวิชาการ เพื่อให้เนื้อหา มีความชัดเจน ครบถ้วน และสามารถใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการกำหนดนโยบายในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังรายละเอียดที่จะได้นำเสนอต่อไป

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อให้สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนและส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชนฐานรากอย่างแท้จริง จำเป็นต้องกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในสามมิติสำคัญ ได้แก่ (1) การส่งเสริมการเข้าถึงสินเชื่อของประชาชนรายย่อย (2) การสนับสนุนผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อให้มีศักยภาพและธรรมาภิบาล และ (3) การเสริมสร้างกลไกการกำกับดูแลและเชิงนโยบายที่ชัดเจน ครบถ้วน และทันสมัย คณะผู้วิจัยขอเสนอแนะเชิงนโยบายโดยแบ่งตามกรอบระยะเวลาดังต่อไปนี้

8.1.1 ระยะสั้น (ภายใน 1 ปี): การดำเนินนโยบายด้านสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์สามารถตอบสนองต่อปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพในช่วงระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี ภายใต้ 3 มิติข้างต้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

มิติที่ 1: การส่งเสริมให้ประชาชนรายย่อยเข้าถึงสินเชื่อในระบบ

ให้ความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อมั่นของประชาชนต่อสินเชื่อในระบบ

ประชาชนจำนวนมาก โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทหรือกลุ่มเปราะบาง เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ ผู้มีรายได้น้อย หรือผู้ขอสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ เป็นต้น ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ความรู้ทางการเงินเพื่อบริหารจัดการหนี้สินในครัวเรือน

แนวทางการดำเนินนโยบาย: ควรจัดทำโครงการอบรมและประชาสัมพันธ์ในระดับชุมชน โดยใช้สื่อและช่องทางที่เข้าถึงได้จริง เช่น วิทยุชุมชน บ้ายประชาสัมพันธ์ในตลาดนัดหรือศูนย์ราชการ การสื่อสารผ่านผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงการใช้ภาษาท้องถิ่นในสื่อสาระสำคัญสำหรับกลุ่มที่มีข้อจำกัดทางภาษาและวัฒนธรรม

ทั้งนี้ มาตรการดังกล่าวจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้ทางการเงินขั้นพื้นฐาน (Financial Literacy) เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และเสริมสร้างความสามารถของประชาชนในการตัดสินใจทางการเงินอย่างมีเหตุผล และป้องกันไม่ให้ประชาชนกลับมาเป็นหนี้ นอกกรอบซ้ำอีก ซึ่งจะส่งผลต่อการลดการพึ่งพาหนี้นอกระบบในระยะยาว ช่วยให้ประชาชนมีรายได้น่าเชื่อถือจากการประกอบอาชีพมากขึ้น ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านการสร้างโอกาส

และความเสมอภาคทางสังคม และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ. 2566 – 2570 : ประเด็นด้าน เศรษฐกิจฐานรากแผนย่อย ที่ 2 การสร้างสภาพแวดล้อมและกลไกที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และยุทธศาสตร์ที่ 2 ของกระทรวงการคลัง เรื่องการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่กลุ่มคนฐานราก รวมถึงยุทธศาสตร์ที่ 3 ของ สศค. เรื่องการสร้างโอกาสลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม

มติที่ 2: การสนับสนุนผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ให้มีศักยภาพและธรรมาภิบาล

2.1) การลดต้นทุนทางการเงินผ่านการเข้าถึงแหล่งทุนต้นทุนต่ำ

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพาเงินทุนจากแหล่งที่มีต้นทุนสูง ส่งผลต่อความสามารถในการปล่อยสินเชื่ออัตราที่แข่งขันได้ และไม่สามารถขยายบริการให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ห่างไกลได้อย่างทั่วถึง

แนวทางการดำเนินนโยบาย: ภาครัฐอาจจัดให้มีโครงการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (Soft Loan) เฉพาะสำหรับผู้ประกอบการฟิโกไฟแนนซ์ที่ได้รับใบอนุญาตอย่างถูกต้อง โดยประสานผ่านธนาคารของรัฐ เช่น ธ.ก.ส. และธนาคารออมสิน พร้อมกำหนดเกณฑ์เข้าร่วมที่เน้นธรรมาภิบาล ความโปร่งใส และศักยภาพในการบริหารความเสี่ยง เช่น กำหนดให้ใช้ Ari Score เป็นเกณฑ์ประกอบการพิจารณาในการช่วยเสริมศักยภาพผู้ประกอบการเข้าถึงแหล่งเงินทุน เป็นต้น ทั้งนี้ การลดต้นทุนการเงินจะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสมต่อผู้กู้ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับหนี้นอกระบบ และสร้างความมั่นคงให้กับธุรกิจสินเชื่อระดับชุมชนในระยะยาว

2.2) การเสริมสร้างความรู้ด้านกฎหมาย ภาษี และการใช้ข้อมูลทางเลือก

ผู้ประกอบการบางส่วนขาดความเข้าใจเกี่ยวกับข้อบังคับทางกฎหมาย เช่น การจัดทำบัญชี ภาระภาษี และข้อจำกัดในการใช้ข้อมูลลูกค้า โดยเฉพาะภายใต้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA)

แนวทางการดำเนินนโยบาย: ควรมีการจัดอบรมอย่างเป็นระบบ โดยเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สศค. กรมสรรพากร กรมพัฒนาธุรกิจการค้า และ ธปท. มาร่วมถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบเวิร์กชอป พร้อมจัดทำคู่มือหรือแผ่นพับสรุปสาระสำคัญเพื่อให้เข้าใจง่ายและนำไปปฏิบัติได้จริง ทั้งนี้ การสร้างความรู้และความเข้าใจในกฎระเบียบจะช่วยลดความเสี่ยงในการฝ่าฝืนกฎหมาย เพิ่มความน่าเชื่อถือ และยกระดับมาตรฐานของผู้ประกอบการให้สามารถอยู่ในระบบได้อย่างยั่งยืน

มติที่ 3: การเสริมสร้างกลไกการกำกับดูแลและโครงสร้างสนับสนุนเชิงระบบ

3.1) การจัดทำแนวปฏิบัติ (Guideline) สำหรับการใช้ข้อมูลภายใต้กฎหมาย

PDPA

การตีความและการนำกฎหมาย PDPA ไปใช้ในบริบทของสินเชื่อรายย่อย ยังไม่มีความชัดเจน ส่งผลให้ผู้ประกอบการลังเลที่จะใช้ข้อมูลทางเลือกในการวิเคราะห์ความเสี่ยงของผู้กู้ ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการให้บริการกลุ่มที่ไม่มีข้อมูลเครดิตในระบบ

แนวทางการดำเนินนโยบาย: ควรจัดทำแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับกฎหมาย PDPA และเหมาะสมกับบริบทของสินเชื่อรายย่อย โดยร่วมมือระหว่างกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

สศค. และ ธปท. เพื่อกำหนดขอบเขตของการใช้ข้อมูลที่ปลอดภัย มีประสิทธิภาพ และคุ้มครองสิทธิของผู้เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ การมีแนวทางที่ชัดเจนจะช่วยส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการวิเคราะห์ความเสี่ยง สนับสนุนการใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) อย่างมีความรับผิดชอบ และเพิ่มความสามารถในการขยายบริการสินเชื่อให้ครอบคลุมกลุ่มเปราะบาง

3.2) การบูรณาการกลไกกำกับดูแลและการติดตามประเมินผล

กลไกกำกับดูแลที่กระจัดกระจาย และการขาดระบบติดตามผลที่เป็นระบบ ทำให้มาตรการที่ออกแบบในระดับนโยบายอาจไม่บรรลุผลในทางปฏิบัติ และไม่สามารถสะท้อนข้อเท็จจริงจากภาคสนามได้อย่างทันทั่วถึง

แนวทางการดำเนินนโยบาย: ควรจัดตั้งคณะทำงานบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงการคลัง สศค. ธปท. สำนักงานคลังจังหวัด และหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อทำหน้าที่ติดตามผลการดำเนินงาน จัดเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ และปรับปรุงนโยบายให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริงอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การกำกับดูแลอย่างเป็นระบบและมีการปรับปรุงนโยบายอย่างสม่ำเสมอจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการบังคับใช้กฎระเบียบระหว่างพื้นที่ และทำให้ระบบสินเชื่อภาคประชาชนมีเสถียรภาพ โปร่งใส และสามารถปรับตัวได้ตามบริบทของเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

8.1.2 ระยะกลาง (1 – 3 ปี): การยกระดับระบบโครงสร้างและความยั่งยืนของตลาดสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์

เพื่อรองรับการขยายตัวของระบบสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในระยะกลาง ควรมีการปฏิรูปเชิงโครงสร้างทั้งด้านข้อกฎหมาย เทคโนโลยี และกลไกการกำกับดูแล เพื่อสร้างฐานรากที่มั่นคงให้การดำเนินธุรกิจอย่างโปร่งใส ยืดหยุ่น และตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมายในระดับภูมิภาคและระดับประเทศได้อย่างทั่วถึง โดยสอดคล้องกับ 3 มิติข้างต้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

มิติที่ 1: การส่งเสริมให้ประชาชนรายย่อยเข้าถึงสินเชื่อในระบบ

การขยายขอบเขตการให้บริการสินเชื่อผ่านการปรับปรุงระบบใบอนุญาต

ข้อจำกัดของใบอนุญาตพีโกไฟแนนซ์ในปัจจุบันที่กำหนดขอบเขตการดำเนินการเฉพาะภายในจังหวัดที่ได้รับอนุญาต ส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่สามารถให้บริการในพื้นที่ใกล้เคียงหรือข้ามจังหวัดได้ แม้ว่าจะมีความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีและทรัพยากรในการดำเนินธุรกิจ การจำกัดพื้นที่ดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงสินเชื่อของประชาชนในพื้นที่ห่างไกลที่มีผู้ให้บริการน้อย และขัดขวางการใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มดิจิทัลที่มีศักยภาพในการให้บริการแบบไร้พรมแดน

แนวทางการดำเนินนโยบาย: ควรมีการพิจารณาทบทวนหลักเกณฑ์การให้ใบอนุญาต โดยเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการที่มีความพร้อมสามารถให้บริการในลักษณะข้ามจังหวัด หรือทั่วประเทศ โดยอาจใช้เกณฑ์เชิงคุณภาพในการคัดกรอง เช่น ขนาดสินทรัพย์ ความสามารถในการบริหารความเสี่ยง ประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจ และการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน นอกจากนี้ สำหรับผู้ประกอบการรายใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีเป็นหลักในการดำเนินธุรกิจ ควรพิจารณารูปแบบ Regulatory Sandbox มาใช้ เพื่อให้สามารถทดลองให้บริการในวงจำกัดภายใต้การกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด และค่อย ๆ ปรับเข้าสู่ระบบใบอนุญาตปกติเมื่อมีความพร้อม ทั้งนี้ มาตรการนี้จะช่วยกระจายการให้บริการ

ทางการเงินไปยังพื้นที่ที่ยังเข้าไม่ถึง เพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรของผู้ประกอบการ (Economies of Scale) ส่งเสริมการแข่งขันที่เป็นธรรม และใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน โดยไม่สูญเสียการควบคุมความเสี่ยงในระบบ อย่างไรก็ตาม ควรพิจารณาความเสี่ยงต่อการแข่งขันไม่เป็นธรรม (Market Concentration) ประกอบด้วย

มิติที่ 2: การสนับสนุนผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อกีโไฟแนนซ์ให้มีศักยภาพและธรรมาภิบาล

การพัฒนาแพลตฟอร์มเทคโนโลยีกลาง และระบบข้อมูลเครดิตเฉพาะกลุ่ม

ในภาคปฏิบัติ ผู้ประกอบการฟิโไฟแนนซ์จำนวนมากยังไม่มีระบบสารสนเทศที่เพียงพอสำหรับการบริหารจัดการลูกหนี้ ประเมินความเสี่ยง หรือแม้แต่จัดเก็บข้อมูลที่สามารถนำมาใช้วิเคราะห์ได้อย่างเป็นระบบ ขณะเดียวกัน ระบบเครดิตบูโรปัจจุบันไม่ได้ครอบคลุมลูกค้ากลุ่มเปราะบางที่ไม่เคยใช้บริการในระบบสถาบันการเงินมาก่อน จึงเกิดช่องว่างด้านข้อมูล ทำให้เกิดความเสี่ยงในการปล่อยสินเชื่อ และไม่สามารถวิเคราะห์ลูกค้าได้แม่นยำ

แนวทางการดำเนินนโยบาย: ควรมีการพัฒนาแพลตฟอร์มเทคโนโลยีกลาง (Central Platform) ที่ผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อกีโไฟแนนซ์สามารถใช้งานร่วมกันได้ เช่น ระบบลงทะเบียนลูกค้า ระบบ e-KYC ระบบจัดทำข้อมูลเครดิตเบื้องต้น และระบบติดตามการชำระหนี้ เป็นต้น โดยแพลตฟอร์มดังกล่าวควรออกแบบให้ใช้งานง่าย มีต้นทุนต่ำ และมีความปลอดภัยสูง โดยมีภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนต้นทุนเบื้องต้นและเป็นผู้กำกับมาตรฐาน ควบคู่กันนี้ ควรจัดตั้งฐานข้อมูลเครดิตเฉพาะกลุ่มสำหรับสินเชื่อบริษัทฐานราก โดยเน้นการรวบรวมข้อมูลพฤติกรรม เช่น ประวัติการชำระหนี้กับผู้ประกอบการฟิโไฟแนนซ์ ข้อมูลจากระบบดิจิทัล (เช่น การใช้มือถือ การจ่ายค่าสาธารณูปโภค) รวมถึงส่งเสริมการใช้ AI credit scoring ภายใต้เกณฑ์ที่เป็นธรรมและโปร่งใส เช่น Ari Score เป็นต้น ทั้งนี้ การมีโครงสร้างพื้นฐานร่วมด้านเทคโนโลยีและข้อมูล จะช่วยยกระดับมาตรฐานการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการฟิโไฟแนนซ์อย่างทั่วถึง เพิ่มความสามารถในการบริหารความเสี่ยง ลดต้นทุนด้านระบบสารสนเทศ และช่วยให้ลูกค้ากลุ่มเปราะบางสามารถค่อย ๆ สร้างประวัติเครดิตที่นำไปสู่การเข้าถึงสินเชื่อในระบบในอนาคต

มิติที่ 3: การเสริมสร้างกลไกการกำกับดูแลและโครงสร้างสนับสนุนเชิงระบบ

3.1) การกำหนดแนวทางการแลกเปลี่ยนและใช้ข้อมูลภายใต้กฎหมาย

PDPA อย่างเป็นระบบ

แม้ว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) จะเป็นกฎหมายที่มีเป้าหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชน แต่ในเชิงปฏิบัติ กลับสร้างความไม่แน่นอนให้แก่ผู้ประกอบการฟิโไฟแนนซ์ โดยเฉพาะผู้ที่ต้องการใช้ข้อมูลพฤติกรรมหรือข้อมูลจากแหล่งทางเลือก (Alternative Data) ประกอบการวิเคราะห์สินเชื่อ

แนวทางการดำเนินนโยบาย: ควรมีการจัดทำแนวปฏิบัติ (Code of Practice) เฉพาะสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อบริษัทฐานราก ภายใต้การนำของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPC) ร่วมกับ สศค. และ ธปท. โดยควรกำหนดขอบเขตข้อมูลที่สามารถใช้ได้ วิธีการขอความยินยอมอย่างชัดเจน มาตรฐานการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล และระบบติดตามตรวจสอบการละเมิดสิทธิอย่างโปร่งใส นอกจากนี้ อาจมีการพัฒนาระบบ Digital Consent Gateway ที่ให้ลูกค้า

สามารถควบคุมข้อมูลของตนเองได้แบบรวมศูนย์ และเลือกให้หรือไม่ให้ใช้ข้อมูลกับผู้ให้บริการรายใดก็ได้ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความโปร่งใสในระบบ ทั้งนี้ แนวทางนี้จะช่วยให้วัฏจักรทางการเงินสามารถดำเนินไปได้ภายใต้กรอบกฎหมายที่ชัดเจน ลดความเสี่ยงทางกฎหมาย สร้างความสมดุลระหว่างการคุ้มครองผู้บริโภคกับการส่งเสริมนวัตกรรม และวางรากฐานให้แก่ระบบการเงินภาคประชาชนที่มีความยืดหยุ่นและเท่าทันเทคโนโลยี

3.2) ศึกษาพฤติกรรมการก่อหนี้ของกลุ่มลูกค้าพีโกไฟแนนซ์และผลกระทบจากการให้สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์

คณะผู้วิจัยได้สำรวจความคิดเห็นของประชาชนทั่วไป ซึ่งได้รับทราบข้อมูลบางส่วนของลูกค้ากลุ่มพีโกไฟแนนซ์แล้ว อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ สศค. ในฐานะหน่วยงานกำหนดนโยบายมีข้อมูลที่ครบถ้วน รวมถึงมีความเข้าใจในลูกหนี้กลุ่มพีโกไฟแนนซ์และผลกระทบหลังจากใช้บริการ เพื่อเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการปรับปรุงนโยบายให้เหมาะสม จึงควรศึกษาในประเด็นดังกล่าวเพิ่มเติม

แนวทางการดำเนินนโยบาย: ควรมีศึกษาพฤติกรรมการก่อหนี้ของกลุ่มลูกค้าพีโกไฟแนนซ์และผลกระทบจากการให้สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการปรับปรุงนโยบายต่อไป

8.1.3 ระยะยาว (3–5 ปีขึ้นไป): การวางรากฐานเชิงสถาบันและยกระดับความยั่งยืนของระบบการเงินภาคประชาชน : ในระยะยาว การพัฒนาระบบสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ควรมุ่งสู่การวางโครงสร้างเชิงสถาบันที่ชัดเจน มีเสถียรภาพ และยั่งยืน ผ่านการสร้างหน่วยงานกำกับดูแลเฉพาะ การเสริมสร้างวินัยทางการเงินของประชาชน และการส่งเสริมความร่วมมือเชิงระบบระหว่างภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อขับเคลื่อนระบบการเงินภาคประชาชนให้สามารถตอบโจทย์ความเหลื่อมล้ำทางการเงินในระดับโครงสร้างได้อย่างแท้จริง โดยสอดคล้องกับ 3 มิติข้างต้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

มิติที่ 1: การส่งเสริมให้ประชาชนรายย่อยเข้าถึงสินเชื่อในระบบ

การพัฒนาความรู้ทางการเงินอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

ในเชิงโครงสร้าง ปัญหาหนี้ครัวเรือนในประเทศไทยมีความเกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้งกับระดับความรู้ทางการเงินของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานนอกระบบ ผู้มีรายได้น้อย และผู้ไม่มีประวัติทางการเงิน ซึ่งมีภูมิพฤติกรรมการบริโภคที่เน้นปัจจุบันมากกว่าการวางแผนอนาคต การขาดวินัยทางการเงินจึงกลายเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงสินเชื่อในระบบ และเป็นปัจจัยซ้ำเติมปัญหานี้นอกระบบในระยะยาว

แนวทางการดำเนินนโยบาย: ควรมีการบูรณาการองค์ความรู้ด้านการวางแผนการเงิน การบริหารหนี้ และการใช้สินเชื่ออย่างรับผิดชอบเข้าไปในระบบการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะในรายวิชาศึกษาทั่วไป (General Education) ในระดับอุดมศึกษา และอาชีวศึกษา พร้อมกันนี้ควรส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านโครงการฝึกอบรมที่เหมาะสมกับกลุ่มแรงงานนอกระบบ เกษตรกร และผู้ประกอบการอิสระ ทั้งนี้ควรมีการจัดทำสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย และใช้กลไกสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เช่น อปท. สถาบันการเงินเฉพาะกิจ และหน่วยงานพัฒนาชุมชน ทั้งนี้ การเสริมสร้างความรู้ทางการเงินในลักษณะโครงสร้างถาวร จะช่วยให้ประชาชนสามารถตัดสินใจทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ และเป็นรากฐานสำคัญในการเข้าสู่ระบบการเงินอย่างยั่งยืน

มิติที่ 2: การสนับสนุนผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ให้มีศักยภาพและ ธรรมาภิบาล

การส่งเสริมกลไกความร่วมมือเชิงระบบระหว่างรัฐ เอกชน และ ภาคประชาสังคม

ความยั่งยืนของระบบสินเชื่อรายย่อยไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว แต่ต้องอาศัยการร่วมมือจากภาคเอกชนในการพัฒนาเทคโนโลยี การลงทุน และการวัดผลทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและร่วมออกแบบนโยบายให้มีความเหมาะสม ขณะเดียวกันภาคประชาสังคมยังมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงกับชุมชน และเป็นกลไกเฝ้าระวังการละเมิดสิทธิผู้บริโภค

แนวทางการดำเนินนโยบาย: ควรส่งเสริมความร่วมมือแบบพหุภาคีในลักษณะ Public-Private-People Partnership (4P) ผ่านกลไก ยกตัวอย่างเช่น

- PPP Model: สนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้าร่วมลงทุนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบสารสนเทศกลาง ระบบประเมินความเสี่ยง หรือช่องทางให้บริการแบบดิจิทัล

- Startup Sandbox: เปิดโอกาสให้สตาร์ทอัพด้าน FinTech ร่วมกับรัฐพัฒนาโมเดลสินเชื่อที่เหมาะสมกับกลุ่มเปราะบาง เช่น AI credit scoring สำหรับลูกค้าฐานราก เป็นต้น เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ปกป้องข้อมูลผู้ใช้งาน และเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการธุรกิจสามารถใช้นวัตกรรมได้โดยไม่กระทบภาพรวม

- Social Impact Partnership: สนับสนุนการวัดผลลัพธ์เชิงคุณภาพ เช่น การลดภาระหนี้ การเพิ่มการออม หรือการสร้างอาชีพในชุมชน ผ่านกลไกสนับสนุนเชิงนโยบายหรือการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐที่คำนึงถึงผลกระทบทางสังคม (social procurement)

- Knowledge and Policy Partnership สำหรับพิโกไฟแนนซ์: เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ภาคการศึกษา นักวิจัย เช่น จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเสนอแนะนโยบายที่เกี่ยวข้องกับพิโกไฟแนนซ์ร่วมกัน ร่วมมือกับเอกชนและภาคการศึกษาร่วมจัดทำ Platform เพื่อให้ความรู้ทางการเงินและให้คำปรึกษาแก่ประชาชนทั่วไปในเบื้องต้น ศึกษาประเด็นเพิ่มเติมที่ได้รับจากงานสัมมนาเพื่อเผยแพร่โครงการวิจัย เรื่อง การศึกษาแนวทางการเสนอแนะนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชนผ่านการให้สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2568 เช่น กลไกการกำหนดอัตราดอกเบี้ยให้สอดคล้องกับความเสี่ยงของผู้กู้ (Risk – Base Pricing) แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพพิโกไฟแนนซ์เพื่อลดต้นทุนบริหารจัดการ การศึกษาข้อดีและข้อเสียของการปล่อยสินเชื่อข้ามเขตเพื่อเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนา ปรับปรุงและต่อยอดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับพิโกไฟแนนซ์ ให้สามารถตอบโจทย์ได้ทุกภาคส่วน โดยคำนึงถึงผลกระทบอย่างรอบด้าน

ทั้งนี้ กลไกเหล่านี้จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชน ยกกระดับมาตรฐานการดำเนินธุรกิจ และลดภาระภาครัฐในระยะยาว

มิติที่ 3: การเสริมสร้างกลไกการกำกับดูแลและโครงสร้างสนับสนุนเชิงระบบ

3.1 การจัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลเฉพาะด้านสินเชื่อรายย่อย (Microfinance Regulatory Body)

ปัจจุบันการกำกับดูแลสินเชื่อรายย่อยกระจายอยู่ในหลายหน่วยงาน เช่น กระทรวงการคลัง สศค. ธปท. และกระทรวงมหาดไทย ส่งผลให้ขาดเอกภาพในการกำกับดูแลและไม่มีหน่วยงานหลักที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านพฤติกรรมของผู้กู้รายย่อย มีการทับซ้อนของหน้าที่ รวมถึงการขาดโครงสร้างสถาบันที่ชัดเจนทำให้ไม่สามารถกำหนดมาตรฐานกลาง ส่งเสริมธรรมาภิบาล หรือดำเนินมาตรการป้องกันเชิงระบบได้เต็มประสิทธิภาพ

แนวทางการดำเนินนโยบาย: ควรพิจารณาจัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลสินเชื่อรายย่อย (Microfinance Regulatory Body) ที่มีความเป็นอิสระหรืออยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงการคลัง โดยมีหน้าที่สำคัญ ได้แก่ การออกใบอนุญาต การติดตามประสิทธิภาพของผู้ประกอบการ การวางมาตรฐานการดำเนินธุรกิจ และการประสานงานกับหน่วยงานด้านคุ้มครองผู้บริโภคและการป้องกันอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ รวมถึงจัดให้มีโครงการอบรมให้ความรู้ทางการเงินแก่ผู้กู้ หรือบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่น (Microfinance Regulatory Body) เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และเงื่อนไขการขอสินเชื่อ และจัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์โดยเฉพาะ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการกำกับดูแลและการให้คำแนะนำแก่ผู้ประกอบการและผู้กู้ในระบบอย่างใกล้ชิด

นอกจากนี้ เพื่อให้การดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวเกิดประสิทธิภาพในระยะยาว ควรดำเนินการยกเลิกส่วนอำนาจการปฏิบัติการแก้ไขปัญหานี้สินภาคประชาชน กพช. ซึ่งอยู่ภายใต้ สศค. ซึ่งปัจจุบัน ทำหน้าที่ให้ใบอนุญาตและกำกับดูแลสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์เพื่อลดการปฏิบัติการกิจการที่ซ้ำซ้อน ทั้งนี้ หน่วยงานดังกล่าวควรได้รับอำนาจตามกฎหมายและมีทรัพยากรที่เพียงพอในการกำกับดูแลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยการมีหน่วยงานเฉพาะจะช่วยยกระดับมาตรฐานอุตสาหกรรม สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน และลดความเสี่ยงจากพฤติกรรมที่เอารัดเอาเปรียบในตลาดสินเชื่อระดับล่าง ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญต่อความยั่งยืนของระบบการเงินภาคประชาชนในระยะยาว

3.2 จัดทำระบบระบบบัญชีมาตรฐานสำหรับผู้ประกอบการพีโกไฟแนนซ์

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการธุรกิจทั้ง 4 ภูมิภาค พบว่า ธุรกิจต่างก็เผชิญกับปัญหาค้างคั่งกัน อาทิ NPLs สูง ขัดจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ดังนั้น เพื่อช่วยลดต้นทุนการดำเนินการ ภาครัฐจึงควรจัดหาระบบที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจให้แก่ผู้ประกอบการพีโกไฟแนนซ์

แนวทางการดำเนินนโยบาย: จัดทำระบบบัญชีมาตรฐานสำหรับผู้ประกอบการพีโกไฟแนนซ์ โดยให้ใช้งานฟรีหรือต้นทุนต่ำ เพื่อช่วยผู้ประกอบการให้สามารถปล่อยสินเชื่อในอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสมและแข่งขันได้ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน เพื่อรองรับการขยายตัวในอนาคต ได้แก่ 1) ระบบฐานข้อมูลลูกหนี้รายบุคคล ที่ช่วยให้ผู้ประกอบการประเมินความเสี่ยงของลูกหนี้ได้ดีขึ้น และ 2) ระบบ Unified Bank Performance Report (UBPR) ซึ่งประกอบด้วยตัวชี้วัดผู้ประกอบการพีโกไฟแนนซ์ เช่น B/S, P/L financial Ratios ฯลฯ ที่ช่วยในการกำกับดูแลผู้ประกอบการพีโกไฟแนนซ์ และ 3) การเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทระหว่างลูกหนี้กับเจ้าหนี้ ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนทั้งระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในกระบวนการยุติธรรม

8.2 บทสรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ระบบการเงินภาคประชาชนของประเทศไทยในปัจจุบันยังเผชิญกับข้อจำกัดเชิงโครงสร้างหลายประการ ทั้งในมิติของการเข้าถึงแหล่งทุนของประชาชนรายย่อย การพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อรายย่อย รวมถึงความไม่ชัดเจนของกลไกกำกับดูแลและโครงสร้างสนับสนุนจากภาครัฐ โดยเฉพาะในช่วงที่ประเทศไทยเผชิญกับภาวะหนี้ครัวเรือนในระดับสูงและการระบอบของหนี้ในระบบที่ฝังรากลึกในชุมชน การส่งเสริมระบบสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์จึงไม่ได้เป็นเพียงมาตรการทางการเงินเท่านั้น หากแต่เป็นกลไกสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และสร้างโอกาสให้ประชาชนในระดับฐานรากสามารถยืนหยัดด้วยตนเองในระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม

ข้อเสนอเชิงนโยบายที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ ครอบคลุมการวางแผนใน 3 ระยะ ได้แก่ ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว โดยแต่ละระยะมีเป้าหมายและลักษณะมาตรการที่แตกต่างกันอย่างมีระบบ โดยในระยะสั้นภายในระยะเวลา 1 ปี มุ่งเน้นการฟื้นฟูความเชื่อมั่นและลดอุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งทุนในระบบของประชาชนรายย่อย ควบคู่กับการลดภาระต้นทุนของผู้ประกอบการพิโกไฟแนนซ์และการเพิ่มประสิทธิภาพของการกำกับดูแลภาคสนามในระดับจังหวัด มาตรการในระยะนี้จึงเน้นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เช่น การให้ความรู้ความเข้าใจทางการเงินแก่ประชาชน การสนับสนุนเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ (Soft Loan) ให้แก่ผู้ประกอบการ การทบทวนและจัดทำแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) สำหรับสินเชื่อรายย่อย และการจัดทำหลักสูตรอบรมเกี่ยวกับกฎหมายและภาษีสำหรับผู้ประกอบการ

สำหรับในระยะปานกลาง (ระหว่าง 1 – 3 ปี) การดำเนินนโยบายควรให้ความสำคัญกับการยกระดับโครงสร้างพื้นฐานของระบบสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการทางการเงินที่หลากหลายของประชาชน และเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางที่สำคัญในระยะนี้ ได้แก่ การขยายขอบเขตใบอนุญาตให้บริการสินเชื่อข้ามจังหวัดหรือระดับประเทศ การพัฒนาแพลตฟอร์มกลางด้านเทคโนโลยี (เช่น e-KYC, AI credit scoring) และฐานข้อมูลเครดิตเฉพาะกลุ่มพิโกไฟแนนซ์ รวมถึงการส่งเสริมธรรมาภิบาลในระดับกิจการ ทั้งนี้ มาตรการในระยะกลางจะช่วยวางรากฐานด้านระบบและเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการขยายตัวของภาคธุรกิจในอนาคต และสำหรับระยะยาว (ระหว่าง 3 – 5 ปีขึ้นไป) การพัฒนาเชิงนโยบายควรมุ่งวางรากฐานในเชิงสถาบัน เพื่อให้ระบบการเงินภาคประชาชนสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยืดหยุ่น และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจโลกในระยะยาว การดำเนินงานในระยะนี้ควรรวมถึงการจัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลสินเชื่อรายย่อยโดยเฉพาะที่มีอำนาจหน้าที่และทรัพยากรเพียงพอ การพัฒนาแนวทางความร่วมมือพหุภาคีระหว่างรัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม (Public-Private-People-Partnership - 4P) เพื่อสนับสนุนการพัฒนาระบบสินเชื่ออย่างยั่งยืน และการบูรณาการความรู้ทางการเงินเข้าสู่ระบบการศึกษาและกลไกการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อวางรากฐานทางวินัยทางการเงินแก่ประชาชนทุกกลุ่มวัยอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอทั้งหมดนี้ตั้งอยู่บนหลักการสำคัญของการกำกับดูแลที่ยืดหยุ่น โปร่งใส และเป็นธรรม โดยเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการคุ้มครองผู้บริโภคกับการส่งเสริมนวัตกรรม ตลอดจนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการออกแบบและขับเคลื่อนนโยบาย ด้วยเป้าหมายสูงสุดคือการสร้างระบบการเงินภาคประชาชนที่เข้มแข็ง ยั่งยืน และไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง โดยไม่เพียงแต่ช่วยคลี่คลายปัญหานี้ในระบบ หากยังช่วยปลดล็อกศักยภาพของประชาชนระดับฐานรากให้สามารถพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน สร้างความมั่นคง

ทางการเงินของครัวเรือน และลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างเป็นรูปธรรมในระยะยาว โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 8.1

ตารางที่ 8.1 แสดงสรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการศึกษาแนวทางการเสนอแนะนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชนผ่านการให้สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์)

มิติที่สำคัญ	ระยะสั้น (ภายใน 1 ปี)	ระยะกลาง (1 – 3 ปี)	ระยะยาว (3 – 5 ปี ขึ้นไป)
มิติที่ 1: การส่งเสริมการเข้าถึงสินเชื่อของประชาชนรายย่อย	- ให้ความรู้และความเชื่อมั่นสินเชื่อระบบ: จัดอบรมและประชาสัมพันธ์ในชุมชน ใช้สื่อและภาษาท้องถิ่น เพื่อเพิ่มความรู้ทางการเงินและลดการพึ่งพาหนี้นอกระบบ	- ขยายขอบเขตบริการสินเชื่อ: ทบทวนเกณฑ์ใบอนุญาตให้ครอบคลุมข้ามจังหวัด/ทั่วประเทศ พิจารณาใช้ Regulatory Sandbox สำหรับผู้ประกอบการเทคโนโลยีรายใหม่	- พัฒนาคำแนะนำทางการเงินอย่างยั่งยืน: บูรณาการความรู้การวางแผน/บริหารหนี้ในระบบการศึกษาทุกระดับ และจัดอบรมตลอดชีวิตสำหรับกลุ่มเปราะบาง
มิติที่ 2: การสนับสนุนผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อให้มีศักยภาพและธรรมาภิบาล	- ลดต้นทุนทางการเงิน: ภาครัฐจัดให้มี Soft Loan เฉพาะผู้ประกอบการที่ได้รับใบอนุญาต - เสริมสร้างความรู้กฎหมาย ภาษี ข้อมูลทางเลือก: จัดอบรมร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ พร้อมจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน	- พัฒนาแพลตฟอร์มเทคโนโลยีกลางและข้อมูลเครดิตเฉพาะกลุ่ม: พัฒนา Central Platform สำหรับการบริหารจัดการและข้อมูล (e.g., e-KYC, ติดตามหนี้) และจัดตั้ง ฐานข้อมูลเครดิตเฉพาะกลุ่ม (ใช้ Alternative Data, AI Credit Scoring)	- ส่งเสริมความร่วมมือภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม: ส่งเสริม Public-Private-People Partnership (4P) ผ่าน PPP Model Startup Sandbox / Social Impact Partnership และ Knowledge and Policy Partnership สำหรับพิโกไฟแนนซ์
มิติที่ 3: การเสริมสร้างกลไกการกำกับดูแลและเชิงนโยบายที่ชัดเจน ครอบคลุม และทันสมัย	- จัดทำแนวปฏิบัติ PDPA: กำหนดแนวปฏิบัติการใช้ข้อมูลภายใต้ PDPA ที่เหมาะสมกับสินเชื่อรายย่อย โดยร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง - บูรณาการการกำกับดูแลและติดตามผล: จัดตั้งคณะทำงานบูรณาการ เพื่อติดตามผล จัดเก็บข้อมูล และปรับปรุงนโยบายอย่างต่อเนื่อง	- กำหนดแนวทางแลกเปลี่ยนข้อมูล PDPA อย่างเป็นระบบ: จัดทำ Code of Practice สำหรับสินเชื่อรายย่อย (ภายใต้ PDPC, สศค. ธปท.) และพิจารณาระบบ Digital Consent Gateway เพื่อความโปร่งใสและนวัตกรรม	- จัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลสินเชื่อรายย่อย (Microfinance Regulatory Body): พิจารณาจัดตั้งหน่วยงานอิสระ/ภายใต้กระทรวงการคลัง เพื่อกำกับดูแล ออกใบอนุญาต กำหนดมาตรฐาน และประสานงานด้านคุ้มครองผู้บริโภค - จัดทำระบบระบบบัญชีมาตรฐานสำหรับผู้ประกอบการพิโกไฟแนนซ์ : เพื่อช่วยลดต้นทุนให้ผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

บทที่ 9

บทสรุป

ตั้งแต่ปี 2555 - 2567 เศรษฐกิจไทยมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แต่อัตราการเติบโตชะลอตัวลงเนื่องจากศักยภาพทางเศรษฐกิจที่ลดลง ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบคือปัญหาหนี้ครัวเรือนที่มีอัตราการขยายตัวสูงกว่าอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจ ส่งผลให้สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากข้อมูล ณ ไตรมาสที่ 4 ปี 2567 พบว่ามีสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP อยู่ที่ร้อยละ 88.4 หรือ 16.42 ล้านล้านบาท โดยร้อยละ 76.7 เป็นหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภคส่วนบุคคล ร้อยละ 17.7 เป็นหนี้เพื่อประกอบอาชีพ และร้อยละ 5.5 เป็นวัตถุประสงค์อื่นๆ ประเทศไทยมีสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP สูงเป็นอันดับ 8 ของโลก และเป็นประเทศกำลังพัฒนาเพียงประเทศเดียวในกลุ่ม 10 อันดับแรก

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากข้อมูลสายด่วน 1359 ของ สศค. ในปีงบประมาณ 2565 - 2567 มีผู้ประสบปัญหาหนี้นอกระบบขอคำปรึกษาจำนวน 3,620 ราย คิดเป็นมูลหนี้ 546.1 ล้านบาท ส่วนใหญ่ต้องการไกล่เกลี่ยคิดเป็นร้อยละ 51.69 และต้องการแหล่งเงินทุน ร้อยละ 35.75 นอกจากนี้ มีครัวเรือนที่เป็นหนี้นอกระบบ 22,179 ครัวเรือน เฉลี่ยครัวเรือนละ 55,054.34 บาท

อย่างไรก็ดี สศค. ได้กำหนดให้มีการประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ตั้งแต่ปลายปี 2559 เพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงสินเชื่อในระบบให้กับประชาชนรายย่อย แก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบ และให้เจ้าหนี้นอกระบบที่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์สามารถยื่นขออนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อในระบบอย่างถูกกฎหมาย ทั้งนี้ กพข. ในฐานะหน่วยงานรับผิดชอบการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ เล็งเห็นความจำเป็นที่ต้องปรับปรุงนโยบายให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ งานศึกษาในบทนี้ประกอบด้วยบทสรุป 6 ส่วน ได้แก่ 1) ทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ภาพรวมเศรษฐกิจไทย 3) สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 4) ผลการสำรวจความคิดเห็นจากประชาชน ผู้ประกอบการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 5) การวิเคราะห์ข้อมูลพิโกไฟแนนซ์ด้วย Dashboard และ 6) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

9.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

9.1.1 ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการเงินนอกระบบ

ในประเทศกำลังพัฒนา กิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่ดำเนินการโดยผู้ผลิตและวิสาหกิจขนาดเล็กส่งผลให้ไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อในระบบจากธนาคารพาณิชย์ได้ ดังนั้น ประชาชนรายย่อยจึงจำเป็นต้องพึ่งพาการกู้เงินจากครอบครัว เพื่อน หรือสถาบันการเงินชุมชน กลุ่มวงแชร์ เป็นรูปแบบการเงินนอกระบบที่ช่วยให้สมาชิกสามารถเข้าถึงเงินก้อนโดยไม่ต้องออมเองทั้งหมด และช่วยลดความเสี่ยงในการใช้จ่ายเกินตัว รวมถึงเป็นกลไกทางสังคมที่ช่วยส่งเสริมการออมและการเข้าถึงสินเชื่อในกลุ่มผู้มีรายได้น้อย โดยเฉพาะผู้หญิงในครัวเรือน

1) เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยสถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์

ไมโครไฟแนนซ์เป็นบริการด้านสินเชื่อ การออม และบริการทางการเงินอื่น ๆ สำหรับคนยากจนและกลุ่มเปราะบางที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินในระบบ หรือเข้าถึงได้แต่เงื่อนไขไม่เป็นธรรม ได้แก่ ธนาคารหมู่บ้าน หรือโครงการให้กู้ยืมแบบกลุ่ม เน้นการรวมกลุ่มผู้กู้เพื่อขอกู้ยืมและรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งช่วยลดต้นทุนการกู้ยืมและควบคุมความเสี่ยงของสมาชิก และมีกลไกสำคัญคือ “แรงกดดันกลุ่ม” และ “ความรับผิดชอบร่วมกัน” ที่ช่วยกระตุ้นให้สมาชิกชำระเงินคืนตรงเวลา และลดความเสี่ยงทางศีลธรรม

2) ประเด็นทางทฤษฎีของสถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์

ภาครัฐควรอุดหนุนสถาบันการเงินไมโครไฟแนนซ์หรือไม่ เป็นประเด็นโดยกลุ่มที่สนับสนุนการอุดหนุนเห็นว่าจะช่วยให้เข้าถึงผู้กู้มากขึ้นและลดต้นทุนการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยให้ความเห็นว่า ผู้กู้ที่ยากจนที่สุดอาจไม่สามารถรับภาระอัตราดอกเบี้ยที่สูงได้ เนื่องจากโอกาสทางธุรกิจไมโครไฟแนนซ์มีผลตอบแทนต่ำ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชนและการสนับสนุนโครงการสินเชื่อสำหรับผู้ที่ยอยู่นอกระบบ ยังคงมีความจำเป็นเพื่อให้สามารถเข้าถึงสินเชื่ออย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

9.1.2 การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1) ผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion) ต่อเศรษฐกิจ

และสังคม

การเข้าถึงบริการทางการเงินมีผลเชิงบวกต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยสถาบันการเงินมีบทบาทสำคัญในการจัดสรรสินเชื่อ ส่งเสริมการลงทุน การผลิต และการบริโภค ลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ ซึ่งนำไปสู่การขยายตัวของผลผลิตและเศรษฐกิจโดยรวม ทั้งนี้ การพัฒนาภาคการเงินช่วยผ่อนคลายนโยบายจำกัดทางการเงินและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการเงินในกลุ่มเปราะบางและกลุ่มผู้มีรายได้น้อยได้

นอกจากนี้ งานวิจัยพบว่าบริการชำระเงิน เช่น การขยายความครอบคลุมของตู้ ATM มีความสัมพันธ์กับการลดลงของความเหลื่อมล้ำทางรายได้ โดยความสัมพันธ์นี้จะเข้มข้นขึ้นเมื่อเศรษฐกิจมีเสถียรภาพและการเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับสูง อย่างไรก็ตาม การขยายบริการทางการเงินอย่างรวดเร็วอาจสร้างความเสี่ยงต่อเสถียรภาพของระบบการเงิน หากไม่มีการกำกับดูแลที่เหมาะสม ซึ่งอาจนำไปสู่วิกฤตทางการเงินได้

2) องค์การการเงินระดับฐานรากของต่างประเทศ

ในประเทศพัฒนาแล้ว เช่น ไอร์แลนด์และเยอรมนี ไมโครไฟแนนซ์มีบทบาทสำคัญในการให้บริการทางการเงินแก่ประชาชนที่ขาดโอกาสเข้าถึงสินเชื่อในระบบ โดยมีการพัฒนากฎหมายและกลไกกำกับดูแลเพื่อสร้างความยั่งยืนและความน่าเชื่อถือ

ในประเทศกำลังพัฒนา เช่น ฟิลิปปินส์และบังคลาเทศ ไมโครไฟแนนซ์และระบบไมโครเครดิตมีบทบาทสำคัญในการขยายโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่ประชาชนที่ขาดหลักประกัน ตัวอย่างที่สำคัญคือธนาคารกรามีนแห่งบังคลาเทศ ซึ่งประสบความสำเร็จในการให้สินเชื่อแก่ผู้มีรายได้น้อย โดยเฉพาะผู้หญิง และเป็นต้นแบบให้กับประเทศอื่นทั่วโลก นอกจากนี้ ธนาคารกรามีนยังเน้นการปล่อยสินเชื่อในรูปแบบกลุ่มย่อยเพื่อสร้างแรงจูงใจและความรับผิดชอบร่วมกัน ส่งผลให้มีอัตราการชำระหนี้คืนสูง และ

สามารถขยายบริการไปยังประชาชนในพื้นที่ชนบทได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ในส่วนของโครงสร้างการบริหารของธนาคารกสิกรามเน้นการมีส่วนร่วมของผู้กู้ในฐานะผู้ถือหุ้น และกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งมีโครงการพิเศษสำหรับผู้ยากไร้

9.1.3 องค์การการเงินระดับฐานรากของประเทศไทย

องค์การการเงินระดับฐานรากของประเทศไทยมีหลากหลายรูปแบบและมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชนฐานราก โดยแต่ละประเภทมีลักษณะการจัดตั้ง การดำเนินงาน และการกำกับดูแลที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ ภาครัฐได้มีมาตรการและกฎหมายรองรับเพื่อยกระดับและสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์การการเงินเหล่านี้ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและประสิทธิภาพในการให้บริการทางการเงินแก่ประชาชนในระยะยาวด้วยแล้ว

9.2 ภาพรวมเศรษฐกิจไทย

จากผลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งได้รับการประมวลผลโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในช่วงพุทธศักราช 2554 – 2566 พบว่ารายได้เฉลี่ยต่อประชากรเพิ่มขึ้นจาก 8,007 บาทต่อคนต่อเดือนในปี 2554 เป็น 11,321 บาทต่อคนต่อเดือนในปี 2566 โดยมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 2.9 ต่อปี ขณะเดียวกัน รายจ่ายเฉลี่ยต่อประชากรเพิ่มขึ้นจาก 5,253 บาทต่อคนต่อเดือนเป็น 8,072 บาทต่อคนต่อเดือน โดยมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 3.6 ต่อปี ซึ่งสูงกว่าอัตราการขยายตัวของรายได้ แสดงให้เห็นว่า รายจ่ายของครัวเรือนมีอัตราการขยายตัวสูงกว่ารายได้

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาประเภทของหนี้ พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่มีกู้ยืมในระบบคิดเป็นร้อยละ 92.5 ของครัวเรือนที่มีหนี้ ขณะที่ครัวเรือนที่มีหนี้ไม่ก่อระบบอย่างเดียวนั้นมีสัดส่วนร้อยละ 4.8 และที่มีหนี้หมดทั้งสองระบบร้อยละ 2.7 สำหรับการกู้ยืมเงินในระบบ ส่วนใหญ่ครัวเรือนนำไปใช้เพื่อซื้อหรือเช่าซื้อบ้านและที่ดินเป็นหลัก รองลงมาได้แก่ การใช้จ่ายเพื่อการศึกษา การอุปโภคบริโภคทั่วไป การประกอบธุรกิจ และการเกษตร โดยมีมูลค่าหนี้เฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่การซื้อหรือเช่าซื้อบ้านและที่ดิน ขณะที่การใช้จ่ายผ่านหนี้ไม่ก่อระบบนั้นมีมูลค่าหนี้เฉลี่ยต่ำกว่ามากในทุกวัตถุประสงค์

ดังนั้น จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ประชาชนรายย่อยยังต้องพึ่งพาการกู้ยืมเงินทั้งในและนอกกระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนี้ไม่ก่อระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยสูงและไม่เป็นธรรม ก่อให้เกิดวงจรหนี้สินที่ยากจะแก้ไข โดยเฉพาะครัวเรือนรายได้น้อยที่ขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันและเครดิตเพียงพอในการกู้เงินในระบบ รวมถึงข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อในระบบ เนื่องจากรายได้ไม่แน่นอน คะแนนเครดิตต่ำ และขาดหลักทรัพย์ค้ำประกัน ส่งผลให้ต้องพึ่งพาเงินกู้นอกกระบบเป็นทางเลือก ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว กระทรวงการคลังจึงได้ดำเนินการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบโดยการอนุญาตให้นิติบุคคลที่สนใจสามารถประกอบธุรกิจสินเชื่อรายย่อยประเภท “สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์” ซึ่งเป็นสินเชื่อทางเลือกที่ถูกกฎหมาย และมีอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าดอกเบี้ยเงินกู้นอกกระบบ โดยมีสำนักงานเศรษฐกิจการคลังเป็นผู้กำกับ

9.3 สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

กระทรวงการคลัง “สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์” พยายามแก้ไขปัญหาความไม่สมบูรณ์ของตลาดสินเชื่อ (Credit Market Imperfections) เพื่อเป็นทางเลือกของการเข้าถึงสินเชื่อให้แก่ประชาชนกลุ่มเปราะบาง พร้อมกับมีโครงสร้างการกำกับดูแลที่ชัดเจน รวมทั้งการกำหนดประเภทใบอนุญาต อัตรา

ดอกเบี้ยสูงสุด และคุณสมบัติของผู้ให้บริการ ซึ่งที่ผ่านมาสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงให้เจ้าหน้าที่นอกระบบเข้าสู่ระบบกำกับดูแลของรัฐ

ในส่วนของกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง สาระสำคัญของประกาศที่เกี่ยวข้องได้กำหนดกรอบการอนุญาตและคุ้มครองผู้บริโภค โดยเฉพาะการกำหนดให้สินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์เป็นกิจการที่ต้องได้รับอนุญาตและอยู่ภายใต้การกำกับของกระทรวงการคลัง ซึ่งช่วยเพิ่มทางเลือกให้ประชาชนรายย่อยให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน ส่งเสริมความเป็นธรรมทางการเงินในระดับพื้นที่ ภายใต้กรอบการกำกับดูแลที่โปร่งใสและเป็นธรรม

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ ระบบนิเวศการประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ แล้วพบว่า การดำเนินธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์มีลักษณะเป็น “ระบบสหสัมพันธ์” (Interdependent System) ที่ประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ผู้ประกอบการ ลูกหนี้ ภาคประชาสังคม และหน่วยงานวิชาการ โดยแต่ละภาคส่วนมีบทบาทเฉพาะในการกำกับดูแลดำเนินงาน สนับสนุน และประเมินผล เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนและโปร่งใสของระบบสินเชื่อรายย่อยภายใต้การกำกับ ทั้งนี้ ความสามารถของรัฐในการจัดระเบียบเชิงสถาบันควบคู่กับการส่งเสริมความรู้ทางการเงินของประชาชน ถือเป็นปัจจัยหลักในการยกระดับคุณภาพของตลาดสินเชื่อระดับรากหญ้า

ในส่วนสุดท้ายสำหรับพัฒนาการเชิงปริมาณ พบว่า จำนวนผู้ได้รับใบอนุญาตและจำนวนผู้ประกอบการที่เปิดดำเนินการจริงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงปี พ.ศ. 2560 – 2567 สะท้อนถึงความสำเร็จของนโยบายในการจูงใจภาคเอกชนเข้าสู่ระบบอย่างเป็นทางการ ขณะที่ข้อมูลด้านการอนุมัติสินเชื่อและสินเชื่อคงค้างบ่งชี้ว่า สินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์สามารถขยายการเข้าถึงสินเชื่อไปยังประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะสินเชื่อที่ไม่มีหลักประกันซึ่งมีอัตราการขยายตัวสูงและสอดคล้องกับเป้าหมายเชิงนโยบายของภาครัฐในการลดข้อจำกัดเชิงโครงสร้างในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน แม้สินเชื่อคงค้างจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ยังคงอยู่ในระดับที่สอดคล้องกับการขยายตัวของสินเชื่ออนุมัติสะสมโดยไม่ปรากฏสัญญาณความเสี่ยงเชิงระบบอย่างชัดเจน ซึ่งสะท้อนถึงคุณภาพของการบริหารจัดการสินเชื่อที่อยู่ในระดับเหมาะสม อย่างไรก็ตาม งานศึกษายังเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการพัฒนาเครื่องมือบริหารความเสี่ยงและมาตรการส่งเสริมวินัยทางการเงินของผู้กู้ โดยเฉพาะในกลุ่มสินเชื่อที่ไม่มีหลักประกันซึ่งมีความเปราะบางสูง

โดยรวมแล้วเนื้อหาในส่วนนี้ได้แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการและความซับซ้อนของสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ในประเทศไทยอย่างรอบด้าน พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงศักยภาพของนโยบายในการบรรลุเป้าหมายด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุนอย่างเป็นธรรมในระดับฐานราก ทั้งนี้ การขับเคลื่อนระบบดังกล่าวในระยะยาวควรอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาระบบกำกับดูแลที่มีความยืดหยุ่น ควบคู่กับการสร้างสมดุลระหว่างประสิทธิภาพทางธุรกิจ การคุ้มครองผู้บริโภค และความยั่งยืนของเศรษฐกิจฐานรากในภาพรวม

อย่างไรก็ดี จากการศึกษาข้อมูลสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยสามารถสรุปปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

9.3.1 รายการเอกสารในการยื่นขออนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์มีจำนวนหลายรายการ ทำให้ผู้ยื่นคำขออนุญาตอาจต้องใช้ระยะเวลาในการจัดเตรียมเอกสาร และต้องติดต่อขอเอกสารจากหลายหน่วยงาน ทำให้มีต้นทุนในการดำเนินการและจัดเตรียมเอกสาร ประกอบกับเอกสารบางรายการมีกำหนดระยะเวลาที่สามารถใช้ได้ อาจทำให้ผู้ยื่นคำขออนุญาตต้องคำนึงและระมัดระวังในเงื่อนไขเหล่านี้ด้วยเพราะหากดำเนินการไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดดังกล่าว ทำให้ผู้ยื่นคำขอมิต้นทุนในการจัดเตรียมเอกสารเพิ่มขึ้นด้วย

9.3.2 หน่วยรับยื่นคำขออนุญาตมีหลายหน่วยงาน ทำให้เกิดความสับสนจากความหลากหลาย เนื่องจากประชาชนไม่มั่นใจใครจะติดต่อหน่วยงานใดในพื้นที่ใกล้เคียง พนักงานแต่ละหน่วยรับยื่นซึ่งมีหน้าที่หลักเป็นภารกิจอื่นที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ทำให้พนักงานส่วนหนึ่งขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเอกสารประกอบคำขออนุญาตและขั้นตอนการยื่นคำขอสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์และหน่วยรับยื่นบางแห่งเป็นคู่แข่งทางการตลาดของผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ นอกจากนี้ เมื่อหน่วยรับยื่นหนึ่ง (สำนักงานคลังจังหวัด ธนาคารออมสิน และ ธ.ก.ส.) ได้รับคำขออนุญาตแล้ว ยังคงจำเป็นต้องส่งเอกสารหลักฐานทั้งหมดให้อีกหน่วยรับยื่นคำขอ (สศค.) ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการทำงานและเกิดต้นทุนในการดำเนินการระหว่างหน่วยงานของรัฐ

9.3.3 การกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในบางรายการอาจส่งผลต่อต้นทุนในการดำเนินงานของผู้ประกอบธุรกิจ และอาจทำให้การประกอบธุรกิจมีขั้นตอนซับซ้อนมากขึ้น เช่น การกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจประเภทพิโกพลัสที่กู้ยืมเงินมากกว่า 50,000 บาท ต้องจัดทำสัญญากู้ยืมเงินแยกจากกันสำหรับวงเงินรวมสินเชื่อในส่วนที่ไม่เกิน 50,000 บาท และวงเงินสินเชื่อในส่วนที่เกินกว่า 50,000 บาท ขึ้นไป ซึ่งอาจทำให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องจัดทำสัญญาอย่างน้อย 2 สัญญา แม้ว่าผู้ประกอบธุรกิจจะเรียกเก็บดอกเบี้ยในอัตราเดียวกัน และเมื่อลูกค้ามาชำระเงินผู้ประกอบธุรกิจต้องมีวิธีการตัดชำระหนี้ให้ถูกต้องและตรงตามความประสงค์ของลูกค้า ทั้งนี้ หากลูกค้าไม่ประสงค์แสดงเจตนาในการชำระหนี้ ผู้ประกอบธุรกิจต้องนำเงินที่ได้รับไปชำระหนี้สัญญาฉบับที่เรียกเก็บดอกเบี้ยในอัตราสูงกว่าตามลำดับ เป็นต้น

ทั้งนี้ เพื่อให้คณะผู้วิจัยได้รับข้อมูลอย่างรอบด้าน รวมถึงมีความรู้ ความเข้าใจกับสถานการณ์หนี้ในระบบและพิโกไฟแนนซ์ในปัจจุบัน เพื่อนำมาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคก่อนเสนอแนะนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อไป คณะผู้วิจัยจึงดำเนินการสำรวจความคิดเห็นจากประชาชน ผู้ประกอบการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม

9.4 การสำรวจและผลการสำรวจความคิดเห็นจากประชาชน ผู้ประกอบการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้วิจัยได้ทำการสำรวจความคิดเห็นจากประชาชน ผู้ประกอบการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผ่านแบบสอบถามออนไลน์ 2 ชุด ได้แก่ 1) แบบสอบถามสำหรับประชาชนทั่วไปและ 2) แบบสอบถามสำหรับผู้ประกอบธุรกิจพิโกไฟแนนซ์ และสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ผู้แทนจาก ธปท. สำนักงานภูมิภาค สำนักงานยุติธรรมจังหวัด และผู้แทนสำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่และนครศรีธรรมราช โดยมีรายละเอียด ดังนี้

9.4.1 สํารวจผ่านแบบสอบถามออนไลน์

1) การสำรวจความคิดเห็นจากประชาชนทั่วไป จำนวน 485 ราย ใน 49 จังหวัดทั่วประเทศ สะท้อนให้เห็นถึงสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทยโดยรวมที่อยู่ในระดับปานกลาง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 58.8) มีช่วงอายุระหว่าง 31 - 50 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และประกอบอาชีพในภาครัฐหรือภาคบริการ โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 10,001-20,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มของค่าใช้จ่ายต่อเดือนที่ใกล้เคียงกัน ร้อยละ 67.2 ของกลุ่มตัวอย่างยังคงมีภาระหนี้ โดยมีสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐเป็นแหล่งหนี้สำคัญที่สุด (ร้อยละ 39.6) แม้ว่าสัดส่วนของผู้ที่เคยกู้ยืมจากแหล่งเงินนอกระบบจะไม่สูงมากนัก (ร้อยละ 7.2) แต่ข้อมูลที่ได้รับสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของระบบสินเชื่อในปัจจุบันที่ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนบางกลุ่มได้อย่างแท้จริง การรับรู้และการใช้บริการสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ยังจำกัด (ร้อยละ 64.9 ไม่รู้จัก) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากประชาชนส่วนใหญ่ต้องการให้ภาครัฐมีบทบาทชัดเจนในการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยเฉพาะการจัดทำระบบประชาสัมพันธ์ข้อมูลสินเชื่ออย่างครอบคลุม การลดอัตราดอกเบี้ย และการออกแบบหลักประกันที่มีความหลากหลาย.

2) การศึกษาเชิงสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์จำนวน 209 ราย สะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างและพลวัตของการดำเนินงานในภาคสินเชื่อรายย่อยภายใต้การกำกับดูแลของภาครัฐ โดยผู้ประกอบการส่วนใหญ่ (ร้อยละ 78.5) เป็นบริษัทจำกัดขนาดเล็ก และเน้นการให้บริการผ่านสำนักงานใหญ่เพียงแห่งเดียว (ร้อยละ 79.9) มุมมองของผู้ประกอบการระบุว่าสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มการเข้าถึงสินเชื่อที่ถูกกฎหมายด้วยอัตราดอกเบี้ยที่สมเหตุสมผล (ร้อยละ 51.7) อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการยังเผชิญปัญหาการอนุมัติวงเงินสินเชื่อที่ไม่เป็นไปตามความต้องการของลูกค้าเนื่องจากข้อจำกัดทางกฎหมาย (ร้อยละ 36.4) และปัญหาในการติดตามหนี้ (ร้อยละ 68.4) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผู้ประกอบการชี้ให้เห็นถึงความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (ร้อยละ 34.4) การสนับสนุนระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (ร้อยละ 26.3) และการประชาสัมพันธ์ธุรกิจ (ร้อยละ 24.9)

9.4.2 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

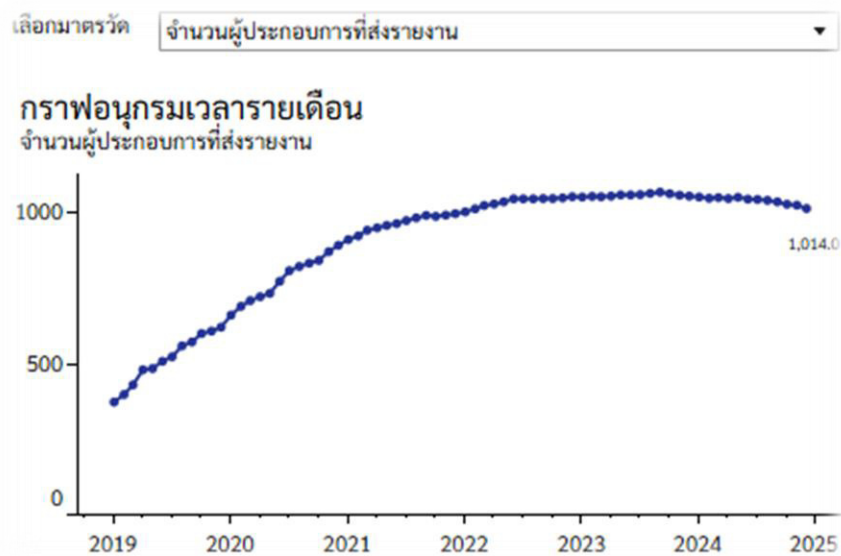
1) ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้แทน ธปท. สำนักงานภูมิภาค และสำนักงานยุติธรรมจังหวัด สะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์เศรษฐกิจระดับภูมิภาคและปัญหานี้ครัวเรือนที่ยังอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะภาคเหนือที่มีสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศสูงถึงร้อยละ 90 ทั้งนี้ สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์มีบทบาทสำคัญโดยเป็นทางเลือกที่ถูกกฎหมายสำหรับประชาชนกลุ่มเปราะบาง อย่างไรก็ตาม สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ยังคงไม่เป็นที่รู้จักเท่าที่ควร และมีต้นทุนการดำเนินงานสูง รวมถึงยังขาดกลไกสนับสนุนเพื่อลดความเสี่ยงจากภาครัฐ ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้เพิ่มการประชาสัมพันธ์ ปรับปรุงเงื่อนไขการให้สินเชื่อสนับสนุนเชิงโครงสร้าง และการพัฒนาระบบแก้ไขหนี้ ธปท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีบทบาทสำคัญในการจัดเก็บข้อมูล ให้ความช่วยเหลือลูกหนี้ เช่น โครงการหมอนี้เพื่อประชาชน และร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ อาทิ กระทรวงยุติธรรมและกระทรวงมหาดไทย

2) ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้แทนสำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่และนครศรีธรรมราช สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของสำนักงานคลังจังหวัดในการขับเคลื่อนนโยบายฟิโกไฟแนนซ์ แต่ยังเผชิญความท้าทายด้านทรัพยากรบุคคลและงบประมาณ การเข้าถึงประชาชนในพื้นที่ห่างไกล และการรับรู้ของประชาชน ทั้งสองสำนักงานเห็นพ้องว่าสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ยังคงเป็นเครื่องมือสำคัญในอนาคต หากได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นระบบ โดยเสนอให้มีการสนับสนุนจากภาครัฐในรูปแบบงบประมาณเฉพาะกิจ เครื่องมือทางเทคโนโลยี ระบบฐานข้อมูลกลาง มาตรการจูงใจ ปรับปรุงกฎระเบียบให้มีความยืดหยุ่นและส่งเสริมการสร้างการรับรู้ให้แก่ประชาชนระหว่างความแตกต่างของสินเชื่อในระบบและนอกระบบ

3) ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ใน 4 ภูมิภาคหลัก ได้แก่ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ แสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์มีรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่หลากหลาย และเผชิญปัญหาคล้ายคลึงกัน อาทิ NPLs สูง ข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน กฎหมายและระเบียบที่ไม่ยืดหยุ่นหรือยังไม่ชัดเจน กระบวนการทางกฎหมายที่ล่าช้าและมีค่าใช้จ่ายสูง และความเสี่ยงด้านชื่อเสียงจากการแอบอ้าง โดยมีข้อเสนอแนะภาครัฐให้ขยายขอบเขตใบอนุญาตในจังหวัดใกล้เคียง พัฒนาระบบข้อมูลเครดิตสำหรับฟิโกไฟแนนซ์ การจัดตั้งกองทุนหมุนเวียน/แหล่งเงินทุนต้นทุนต่ำ การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและแพลตฟอร์มกลาง การให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย และการทบทวนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ PDPA

โดยสรุป ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามออนไลน์จากประชาชน สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของปัญหาทางการเงินที่ประชาชนไทยต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบัน ทั้งในแง่ของภาระหนี้สิน ความไม่สมดุลระหว่างรายรับและรายจ่าย การเข้าถึงแหล่งเงินทุน และข้อจำกัดของระบบสินเชื่อที่มีอยู่ ความเปราะบางเหล่านี้เรียกร้องให้เกิดการพัฒนาแนวนโยบายทางการเงินที่สามารถเชื่อมโยงกับพฤติกรรมของประชาชน และสามารถรองรับกลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลายในแต่ละพื้นที่ได้ ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามออนไลน์จากผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์เน้นย้ำถึงบทบาทสำคัญของสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ในการเป็นกลไกเพิ่มการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบสำหรับประชาชนรายย่อย อย่างไรก็ตาม การพัฒนาให้ธุรกิจนี้มีความยั่งยืนและสามารถตอบสนองความต้องการของตลาดได้อย่างเต็มศักยภาพยังคงต้องอาศัยการสนับสนุนเชิงนโยบายที่ครอบคลุม ทั้งในด้านการปรับปรุงกรอบกฎระเบียบ การเสริมสร้างขีดความสามารถในการดำเนินงานด้วยเทคโนโลยีและแหล่งเงินทุนที่เหมาะสม รวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเงินแก่ประชาชนเพื่อนำไปสู่การสร้างระบบนิเวศสินเชื่อที่เข้มแข็งและลดปัญหานี้นอกระบบได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

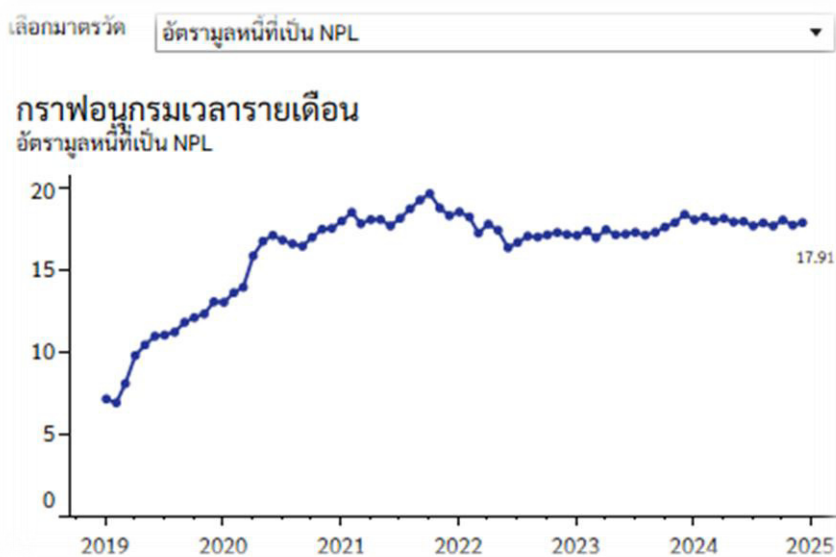
ภาพที่ 9.2 จำนวนผู้ประกอบการที่ส่งรายงานสินเชื่อตั้งแต่ปี 2561 - 2567

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

9.5.4 ตั้งแต่ปี 2563 NPLs Ratio มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและถึงจุดสูงสุดในช่วงหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 ณ เดือนตุลาคม 2564 ที่ร้อยละ 19.7 และมีแนวโน้มลดลงจนเริ่มคงที่ที่ร้อยละ 17.9 ณ เดือนธันวาคม 2567

ภาพที่ 9.3 NPLs Ratio ของธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ตั้งแต่ปี 2561 - 2567

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

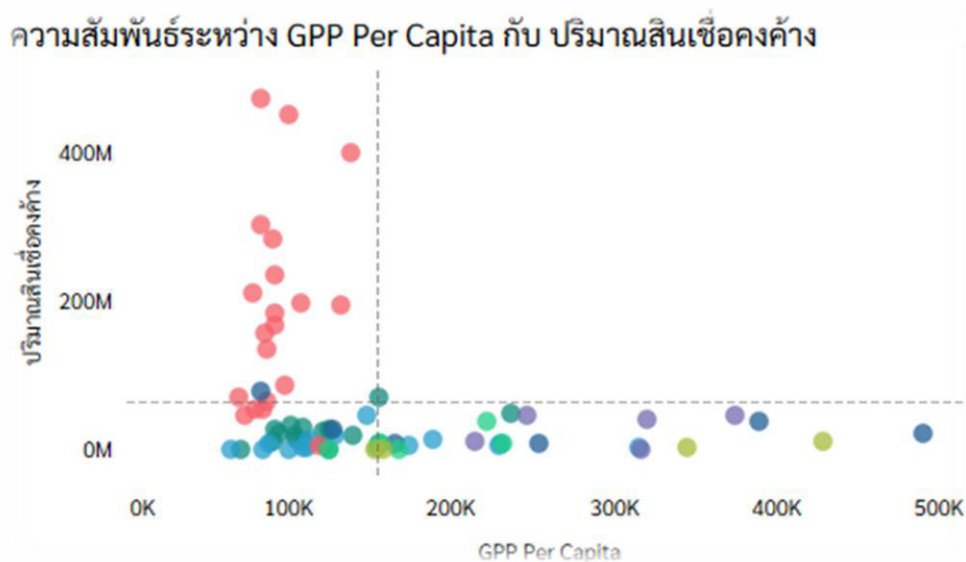
9.5.5 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่าง GPP Per Capita และปริมาณสินเชื่อคงค้าง พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงที่ชัดเจน เนื่องจากจังหวัดส่วนใหญ่จะเกาะกลุ่มกันในบริเวณ GPP Per Capita น้อยและปริมาณสินเชื่อคงค้างน้อย อย่างไรก็ตาม เมื่อลากเส้นแบ่งจุดภาคตามค่าเฉลี่ย จะพบความสัมพันธ์ในลักษณะกลุ่มที่ชัดเจน ดังนี้

1) กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี GPP Per Capita น้อยซึ่งเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีรายได้น้อยและมีการให้สินเชื่อมากเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ (จังหวัดส่วนใหญ่อยู่ในจุดภาคที่ 2)

2) กลุ่มจังหวัดที่มี GPP Per Capita มากซึ่งเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีรายได้มากแต่มีการให้สินเชื่อน้อย (จุดภาคที่ 4)

3) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนเห็นว่าสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ไม่ได้รับความนิยมมากนักในกลุ่มจังหวัดที่ประชาชนมีรายได้มาก เนื่องจากประชาชนในกลุ่มดังกล่าวสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สินเชื่อหลากหลายมากกว่า และได้รับเงื่อนไขการกู้ยืมที่ดีกว่า ดังนั้น สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์จึงได้รับความนิยมมากกว่าในพื้นที่ที่ประชาชนมีรายได้น้อย โดยเฉพาะกลุ่มจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาพที่ 9.4 ความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว (Gross Provincial Product per capita : GPP Per Capita) และปริมาณสินเชื่อคงค้าง (หลังตัดจังหวัดที่มีค่านอกเกณฑ์)

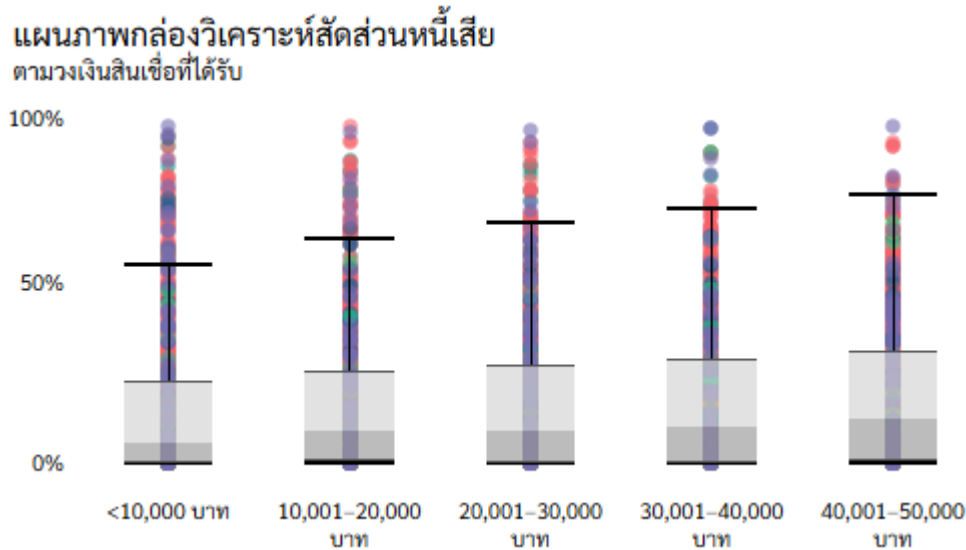
ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

9.5.6 เมื่อพิจารณาแผนภาพกล่องของ NPLs Ratio สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ทั่วประเทศ จำแนกตามวงเงินการให้สินเชื่อ พบว่า NPLs Ratio มีแนวโน้มกระจายตัวเพิ่มขึ้นตามระดับวงเงินการให้สินเชื่อที่สูงขึ้น และมีความถี่ฐานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 6 ในกลุ่มวงเงินต่ำกว่า 10,000 บาท เป็นร้อยละ 12 ในกลุ่มวงเงิน 40,001–50,000 บาท

นอกจากนี้ หากพิจารณาบริเวณ Whisker ของแผนภาพกล่องดังกล่าว ซึ่งแสดงถึงการกระจายตัวของข้อมูล พบว่า ความกว้างของ Whisker NPLs Ratio เพิ่มขึ้นตามระดับวงเงิน ซึ่งจากเดิมที่มีขอบเขตอยู่ที่ประมาณร้อยละ 55 ในกลุ่มวงเงินต่ำกว่า 10,000 บาท ได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 74 ในกลุ่ม

วงเงิน 40,001 – 50,000 บาท ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ความผันผวนและความเสี่ยงของ NPLs Ratio มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามขนาดของวงเงินสินเชื่อ

ภาพที่ 9.5 แผนภาพกล่องวิเคราะห์ NPLs Ratio ตามวงเงินสินเชื่อที่ได้รับ

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

9.5.7 ธุรกิจไฟโไฟแนนซ์ในแต่ละภูมิภาค

การศึกษาลักษณะการประกอบธุรกิจไฟโไฟแนนซ์ในแต่ละภูมิภาคมีลักษณะการดำเนินงานที่แตกต่างกัน เช่น วงเงินสินเชื่อ ทรัพย์สินค้ำประกัน การให้สินเชื่อใหม่ และรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการและลูกค้า ดังนี้

1) **กรุงเทพมหานครและปริมณฑล** พื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลมี GPP per Capita สูง ส่งผลให้ธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ไม่ได้รับความนิยมเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น โดยมีวงเงินสินเชื่อใหม่เฉลี่ยต่ำกว่า 10,000 บาท ส่วนใหญ่ไม่มีหลักประกัน หรือใช้บุคคลค้ำประกันเท่านั้น และธุรกิจไฟโไฟแนนซ์กำลังฟื้นตัวหลังจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 แต่เมื่อพิจารณาเฉพาะพื้นที่กรุงเทพมหานครแล้ว พบว่า มีการปล่อยสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์จำนวนมาก โดย ณ เดือนธันวาคม 2567 มีสินเชื่อใหม่คิดเป็นร้อยละ 39.2 ของสินเชื่อคงค้างทั้งหมด

2) **ภาคกลาง** พื้นที่ภาคกลางมีผู้ประกอบการเพียง 14 ราย โดยมีจำนวนสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์และ NPLs สูง และใช้บุคคลค้ำประกันมากกว่าทรัพย์สินอื่น ๆ ทั้งนี้ สินเชื่อที่ใช้บุคคลค้ำประกันมี NPLs สูง โดยเฉพาะในช่วงวงเงิน 10,001-20,000 บาท นอกจากนี้ หากพิจารณาแนวโน้มของธุรกิจไฟโไฟแนนซ์แล้ว พบว่า การให้สินเชื่อใหม่ลดลงต่อเนื่อง และ NPLs มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่อง และสูงสุด ณ เดือนธันวาคม 2567 ที่ร้อยละ 45.7

3) **ภาคตะวันตก** พื้นที่ภาคตะวันตกมีผู้ประกอบการเพียง 24 ราย และมีสินเชื่อคงค้างส่วนใหญ่มีวงเงินสูง (40,001-50,000 บาท) ใช้ที่ดินเป็นหลักประกัน ทั้งนี้ ธุรกิจสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ในภูมิภาคนี้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นไม่มาก และ NPLs ณ เดือนธันวาคม 2567 ที่ร้อยละ 29.3

4) **ภาคตะวันออก** พื้นที่ภาคตะวันออกมีจำนวนผู้ประกอบการสูงถึง 81 ราย โดยสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ในพื้นที่นี้มี NPLs สูงถึงร้อยละ 30.7 มีวงเงินสินเชื่อสูงในช่วง 40,001-50,000 บาท

ส่วนใหญ่ใช้ที่ดินเป็นหลักประกัน ทั้งนี้ ธุรกิจไฟโกลิไฟแนนซ์ในพื้นที่ภาคตะวันออกมีแนวโน้มลดลงในช่วงหลังปี 2565 เนื่องจาก การให้สินเชื่อใหม่มีแนวโน้มลดลง

5) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ธุรกิจสินเชื่อไฟโกลิไฟแนนซ์ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับความนิยมมากที่สุดในประเทศ โดยมีจำนวนผู้ประกอบการมากถึง 653 ราย มีสินเชื่อคงค้างสูงถึง 3,794.49 ล้านบาท มี NPLs Ratio เพียงร้อยละ 16.9 และใช้หลักประกันจากการจดจำนองที่ดินหรือใช้ที่ดินเป็นประกันเป็นหลัก ซึ่งช่วยบริหารจัดการหนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีสินเชื่อคงค้างจำนวนมาก แต่มี NPLs Ratio น้อย

6) ภาคใต้ พื้นที่ภาคใต้มีผู้ประกอบการ 59 ราย และสินเชื่อไฟโกลิไฟแนนซ์มี NPLs Ratio ที่ร้อยละ 17.5 โดยให้วงเงินสินเชื่อส่วนใหญ่เป็น 10,001-20,000 บาท ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ใช้สมุดคู่มือจดทะเบียนรถจักรยานยนต์เป็นประกัน ในขณะที่ NPLs มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ แต่ยังไม่สูงมากนัก โดยเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ โดย ณ เดือนธันวาคม 67 อัตราหนี้เสียอยู่ที่ร้อยละ 17.48

7) ภาคเหนือ พื้นที่ภาคเหนือมีจำนวนผู้ประกอบการ 152 ราย สินเชื่อส่วนใหญ่มีวงเงินสูง (40,001-50,000 บาท) ผู้ประกอบการภาคเหนือนิยมให้ลูกหนี้ใช้สมุดคู่มือจดทะเบียน หรือใช้บุคคลค้ำประกัน ทั้งนี้ ธุรกิจสินเชื่อไฟโกลิไฟแนนซ์ในภาคเหนือมีแนวโน้มคงที่และมี NPLs Ratio อยู่ที่ร้อยละ 16.8 ในขณะที่ปริมาณสินเชื่อใหม่มีจำนวนลดลง โดย ณ เดือนธันวาคม 2567 มีจำนวน 92 ล้านบาทต่อเดือน

9.5.8 ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา Dashboard สำหรับติดตามและวิเคราะห์สถานการณ์ไฟโกลิไฟแนนซ์นั้น พบปัญหาและอุปสรรคดังต่อไปนี้

1) ปัญหาด้านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ฮาร์ดแวร์ และระบบแม่ข่าย : เนื่องจากการพัฒนา Dashboard ต้องใช้เครื่องแม่ข่าย 1 เครื่องสำหรับติดตั้งระบบแท็บโบล์ และใช้อีกหนึ่งถึงสองเครื่องสำหรับติดตั้งระบบฐานข้อมูล และติดตั้งระบบบริการข้อมูล ซึ่งทั้งหมดมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง และหน่วยงานขาดงบประมาณในการบริหารระบบดังกล่าว โดยเฉพาะระบบฐานข้อมูลซึ่งเก่าและไม่เป็นปัจจุบัน และในปัจจุบันนั้นระบบดังกล่าวมีปัญหาและล่ม จึงทำให้คณะผู้วิจัยต้องเลี่ยงไปใช้แนวทางอื่นที่มีประสิทธิภาพน้อยกว่ามากในด้านการจัดเก็บข้อมูล โดยเลือกที่จะจัดเก็บข้อมูลลงไฟล์เท็กซ์ แทนที่บนฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพสูงกว่ามาก ทั้งนี้ หากหน่วยงานมีงบประมาณเพียงพอ อาจพิจารณากู้ยืมข้อมูล และกู้เครื่องที่ติดตั้งระบบฐานข้อมูลขึ้นมาโดยเร็ว เพื่อทำให้ระบบ Dashboard มีประสิทธิภาพสูงที่สุด และสามารถปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันได้โดยง่าย

2) ปัญหาด้านการปรับเปลี่ยนรูปแบบข้อมูล : จากที่ได้กล่าวไป แบบรายงานสถานการณ์ไฟโกลิไฟแนนซ์ มีการจัดเก็บข้อมูลในลักษณะของรายงาน ซึ่งยากต่อการใช้งาน ดังนั้น จึงต้องอาศัยกระบวนการการปรับเปลี่ยนข้อมูลที่ซับซ้อน และเป็นขั้นตอนที่ใช้เวลามากที่สุดในการจัดเตรียม Dashboard

3) ปัญหาด้านการใช้งานและการเข้าถึง : การที่จะเข้าถึง Dashboard จำเป็นที่บุคลากรต้องมีชื่อผู้ใช้งาน ซึ่งไม่ว่าผู้ที่เป็นบุคลากรของหน่วยงานจะได้รับทุกคน เพราะว่าในปัจจุบันหน่วยงานทำการซื้อรหัสผู้ใช้งานเพียง 15 ชื่อ ทำให้ต้องมีมาตรการการจำกัดสรรปันส่วน เนื่องจากมีผู้ใช้งานเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ การใช้งาน Dashboard อาจเป็นอุปสรรคสำหรับนักวิเคราะห์เชิงคุณภาพ และผู้ที่ไม่ถนัดในการใช้งานคอมพิวเตอร์มากนัก เนื่องจาก Dashboard มีฟังก์ชันที่หลากหลาย ปรับเปลี่ยนได้ค่อนข้างเยอะ และต้องใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการเข้าดู

9.6 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ระบบการเงินภาคประชาชนของประเทศไทยในปัจจุบันยังเผชิญกับข้อจำกัดเชิงโครงสร้างหลายประการ ทั้งในมิติของการเข้าถึงแหล่งทุนของประชาชนรายย่อย การพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อรายย่อย รวมถึงความไม่ชัดเจนของกลไกกำกับดูแลและโครงสร้างสนับสนุนจากภาครัฐ โดยเฉพาะในช่วงที่ประเทศไทยเผชิญกับภาวะหนี้ครัวเรือนในระดับสูงและการระบอบของหนี้ในระบบที่ฝังรากลึกในชุมชน การส่งเสริมระบบสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์จึงไม่ได้เป็นเพียงมาตรการทางการเงินเท่านั้น หากแต่เป็นกลไกสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และสร้างโอกาสให้ประชาชนในระดับฐานรากสามารถยืนหยัดด้วยตนเองในระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม

ข้อเสนอเชิงนโยบายที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ ครอบคลุมการวางแผนใน 3 ระยะ ได้แก่ ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว โดยแต่ละระยะมีเป้าหมายและลักษณะมาตรการที่แตกต่างกันอย่างมีระบบ โดยในระยะสั้นภายในระยะเวลา 1 ปี มุ่งเน้นการฟื้นฟูความเชื่อมั่นและลดอุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งทุนในระบบของประชาชนรายย่อย ควบคู่กับการลดภาระต้นทุนของผู้ประกอบการพิโกไฟแนนซ์และการเพิ่มประสิทธิภาพของการกำกับดูแลภาคสนามในระดับจังหวัด มาตรการในระยะนี้จึงเน้นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เช่น การให้ความรู้ความเข้าใจทางการเงินแก่ประชาชน การสนับสนุนเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ (Soft Loan) ให้แก่ผู้ประกอบการ การทบทวนและจัดทำแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) สำหรับสินเชื่อรายย่อย และการจัดทำหลักสูตรอบรมเกี่ยวกับกฎหมายและภาษีสำหรับผู้ประกอบการ

สำหรับในระยะปานกลาง (ระหว่าง 1 – 3 ปี) การดำเนินนโยบายควรให้ความสำคัญกับการยกระดับโครงสร้างพื้นฐานของระบบสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการทางการเงินที่หลากหลายของประชาชน และเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางที่สำคัญในระยะนี้ ได้แก่ การขยายขอบเขตใบอนุญาตให้บริการสินเชื่อข้ามจังหวัดหรือระดับประเทศ การพัฒนาแพลตฟอร์มกลางด้านเทคโนโลยี (เช่น e-KYC, AI credit scoring) และฐานข้อมูลเครดิตเฉพาะกลุ่มพิโกไฟแนนซ์ รวมถึงการส่งเสริมธรรมาภิบาลในระดับกิจการ ทั้งนี้ มาตรการในระยะกลางจะช่วยวางรากฐานด้านระบบและเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการขยายตัวของภาคธุรกิจในอนาคต และสำหรับระยะยาว (ระหว่าง 3 – 5 ปีขึ้นไป) การพัฒนาเชิงนโยบายควรมุ่งวางรากฐานในเชิงสถาบัน เพื่อให้ระบบการเงินภาคประชาชนสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยืดหยุ่น และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจโลกในระยะยาว การดำเนินงานในระยะนี้ควรรวมถึงการจัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลสินเชื่อรายย่อยโดยเฉพาะที่มีอำนาจหน้าที่และทรัพยากรเพียงพอ การพัฒนาแนวทางความร่วมมือพหุภาคีระหว่างรัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม (Public-Private-People-Partnership - 4P) เพื่อสนับสนุนการพัฒนาระบบสินเชื่ออย่างยั่งยืน และการบูรณาการความรู้ทางการเงินเข้าสู่ระบบการศึกษาและกลไกการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อวางรากฐานทางวินัยทางการเงินแก่ประชาชนทุกกลุ่มวัยอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอทั้งหมดนี้ตั้งอยู่บนหลักการสำคัญของการกำกับดูแลที่ยืดหยุ่น โปร่งใส และเป็นธรรม โดยเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการคุ้มครองผู้บริโภคกับการส่งเสริมนวัตกรรม ตลอดจนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการออกแบบและขับเคลื่อนนโยบาย ด้วยเป้าหมายสูงสุดคือการสร้างระบบการเงินภาคประชาชนที่เข้มแข็ง ยั่งยืน และไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง โดยไม่เพียงแต่ช่วยคลี่คลายปัญหานี้ในระบบ หากยังช่วยปลดล็อกศักยภาพของประชาชนระดับฐานรากให้สามารถพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน สร้างความมั่นคง

ทางการเงินของครัวเรือน และลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างเป็นรูปธรรมในระยะยาว โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 9.1

ตารางที่ 9.1 แสดงสรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการศึกษาแนวทางการเสนอแนะนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชนผ่านการให้สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์)

มิติที่สำคัญ	ระยะสั้น (ภายใน 1 ปี)	ระยะกลาง (1 – 3 ปี)	ระยะยาว (3 – 5 ปี ขึ้นไป)
มิติที่ 1: การส่งเสริมการเข้าถึงสินเชื่อของประชาชนรายย่อย	- สร้างความรู้และเชื่อมั่นในสินเชื่อระบบ: จัดอบรมและประชาสัมพันธ์ในชุมชนใช้สื่อและภาษาท้องถิ่น เพื่อเพิ่มความรู้ทางการเงิน และลดการพึ่งพาหนี้นอกระบบ	- ขยายขอบเขตบริการสินเชื่อ: ทบทวนเกณฑ์ใบอนุญาตให้ครอบคลุมข้ามจังหวัด/ทั่วประเทศ พิจารณาใช้ Regulatory Sandbox สำหรับผู้ประกอบการเทคโนโลยีรายใหม่	- พัฒนาคำแนะนำทางการเงินอย่างยั่งยืน: บูรณาการความรู้การวางแผน/บริหารหนี้ในระบบการศึกษาทุกระดับ และจัดอบรมตลอดชีวิตสำหรับกลุ่มเปราะบาง
มิติที่ 2: การสนับสนุนผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อให้มีศักยภาพและธรรมาภิบาล	- ลดต้นทุนทางการเงิน: ภาครัฐจัดให้มี Soft Loan เฉพาะผู้ประกอบการที่ได้รับใบอนุญาต - เสริมสร้างความรู้กฎหมาย ภาษี ข้อมูลทางเลือก: จัดอบรมร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ พร้อมจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน	- พัฒนาแพลตฟอร์มเทคโนโลยีกลางและข้อมูลเครดิตเฉพาะกลุ่ม: พัฒนา Central Platform สำหรับการบริหารจัดการและข้อมูล (e.g., e-KYC, ติดตามหนี้) และจัดตั้ง ฐานข้อมูลเครดิตเฉพาะกลุ่ม (ใช้ Alternative Data, AI Credit Scoring)	- ส่งเสริมความร่วมมือภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม: ส่งเสริม Public–Private–People Partnership (4P) ผ่าน PPP Model Startup Sandbox / Social Impact Partnership และ Knowledge and Policy Partnership สำหรับพิโกไฟแนนซ์
มิติที่ 3: การเสริมสร้างกลไกการกำกับดูแลและเชิงนโยบายที่ชัดเจน ครอบคลุม และทันสมัย	- จัดทำแนวปฏิบัติ PDPA: กำหนดแนวปฏิบัติการใช้ข้อมูลภายใต้ PDPA ที่เหมาะสมกับสินเชื่อรายย่อย โดยร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง - บูรณาการการกำกับดูแลและติดตามผล: จัดตั้งคณะทำงานบูรณาการ เพื่อติดตามผล จัดเก็บข้อมูล และปรับปรุงนโยบายอย่างต่อเนื่อง	- กำหนดแนวทางแลกเปลี่ยนข้อมูล PDPA อย่างเป็นระบบ: จัดทำ Code of Practice สำหรับสินเชื่อรายย่อย (ภายใต้ PDPC, สศค. ธปท.) และพิจารณาระบบ Digital Consent Gateway เพื่อความโปร่งใสและนวัตกรรม	- จัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลสินเชื่อรายย่อย (Microfinance Regulatory Body): พิจารณาจัดตั้งหน่วยงานอิสระ/ภายใต้กระทรวงการคลังเพื่อกำกับดูแล ออกใบอนุญาต กำหนดมาตรฐาน และประสานงานด้านคุ้มครองผู้บริโภค - จัดทำระบบระบบบัญชีมาตรฐานสำหรับผู้ประกอบการพิโกไฟแนนซ์ : เพื่อช่วยลดต้นทุนให้ผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์

บรรณานุกรม

- กฤติกา โพธิ์ไทรย์. (2566). ผลงานหมายเลข 2 เรื่อง พระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2565). หนี้ครัวเรือนไทย วิกฤตแค่ไหน ทำไมถึงไม่ควรมองข้าม? Bank of Thailand.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566). รายงานนโยบายการเงิน ไตรมาสที่ 4 ปี 2566.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2567). รายงานนโยบายการเงิน ไตรมาสที่ 4 ปี 2567.
- บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด (เครดิตบูโร). (2567, 21 พฤศจิกายน). ข่าวเครดิตบูโร 012/2567: สัญญาณเศรษฐกิจเครดิตบูโร ณ ไตรมาส 3/2567. <https://www.ncb.co.th/national-credit-bureau-news-and-event/ncb-news/news-012-2567/>
- สุรพล โอภาสเสถียร. (2562, 21 มกราคม). ฟิโกไฟแนนซ์ เครื่องมือดีในปี '62. โพสต์ทูเดย์.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2566 [Household Socio-Economic Survey 2023].
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2566). PICO สิ้นเชื่อรายย่อยระดับจังหวัด ภายใต้การกำกับ (สิ้นเชื่อฟิโกไฟแนนซ์). ประชาชนควรรู้. <https://www.fpo.go.th/main/General-information-public-service/ประชาชนควรรู้/8179.aspx>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). รายงานความยากจน พ.ศ. 2566.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). รายงานภาวะสังคมไทยรายไตรมาส 1/2566.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). รายงานภาวะสังคมไทยรายไตรมาส 2/2566.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). รายงานภาวะสังคมไทยรายไตรมาส 3/2566.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). รายงานภาวะสังคมไทยรายไตรมาส 4/2566.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2568, 19 กุมภาพันธ์). เศรษฐกิจไทยไตรมาสที่สี่ของปี 2567 ทั้งปี 2567 และแนวโน้มปี 2568 [ข่าว สภาพัฒน์].
- Anderson, S., & Baland, J.-M. (2002). The economics of ROSCAs and intra-household resource allocation. *Quarterly Journal of Economics*, 111(3), 963–995.
- Armendáriz de Aghion, B., & Morduch, J. (2005). The economics of microfinance (Ch. 3). MIT Press.

- ASFI. (2023). Informe de Inclusión Financiera 2023. Autoridad de Supervisión del Sistema Financiero.
- Banco Central do Brasil. (2022). Relatório de Cidadania Financeira. Brasília: Banco Central.
- Banco de Desarrollo Productivo (BDP). (2024, January). Informe de Gestión 2023.
- Banco do Brasil. (2020). Pronampe: Programa Nacional de Apoio às Microempresas e Empresas de Pequeno Porte.
- BancoSol. (2023). Memoria Anual 2022. Banco Solidario S.A.
- Bangko Sentral ng Pilipinas. (2021). Year-end Report on BSP Financial Inclusion Initiatives 2020. BSP.
- Bangko Sentral ng Pilipinas. (2022). Financial Inclusion Survey 2021: Key Results. BSP.
- Banerjee, A., Duflo, E., Glennerster, R., & Kinnan, C. (2010, December 13). Microcredit is not the enemy. *Financial Times*.
- Banerjee, A. V., & Newman, A. F. (1993). Occupational choice and the process of development. *Journal of Political Economy*, 101(2), 274–298.
- Besley, T. (1995). Nonmarket institutions for credit and risk sharing in low-income countries. *Journal of Economic Perspectives*, 9(3), 115–127.
- BNDES. (2020). Microcrédito – Condições ao Microempreendedor. Banco Nacional de Desenvolvimento Econômico e Social.
- Boachie, C., & Adu-Darko, E. (2024). The effect of financial inclusion on economic growth: The role of human capital development. *Cogent Economics & Finance*, 12(1). <https://doi.org/10.1080/23311886.2024.2346118>
- Business Wire (Research and Markets). (2024, October 4). South Korea Alternative Lending Market Report 2024: Kakao Bank Introduces New Loan Products and Toss Bank Expands Personal Loan Services.
- Calderón, C., Rocha, R., & Rondon, S. (2013). The role of credit information in Brazil's microfinance sector. *Microfinance and Development Journal*, 5(2), 45–67.
- Cihak, M., Sahay, R., Barajas, A., Chen, S., Fouejieu, A., & Xie, P. (2020). Finance and inequality (Staff Discussion Note 20/01). International Monetary Fund.
- Coase, R. H. (1937). The nature of the firm. *Economica*, 4(16), 386–405.
- Credit Information Corporation. (2020, July 14). Credit history key to addressing collateral constraints, financial challenges of women in business – CIC Chief [Press release]. Creditinfo.gov.ph.

- Dalal, A., et al. (2010). Half of the world is unbanked. <http://financialaccess.org/node/2603>
- Debuque-Gonzales, M., & Corpus, J. P. (2021). Understanding and measuring financial inclusion in the Philippines (Discussion Paper No. 2021-37). Philippine Institute for Development Studies.
- Diokno, B. E. (2019, October 17). Philippine identification system – paving the way towards financial inclusion [Speech]. Bangko Sentral ng Pilipinas.
- Dupas, P., & Robinson, J. (2013). Savings constraints and microenterprise development: Evidence from a field experiment in Kenya. *American Economic Journal: Applied Economics*, 5(1), 163–192.
- Esmael, L. (2022, May 24). GCash tops 60M users despite rival’s digital bank license. CNN Philippines.
- Financial Services Commission (Korea). (2010). “Sunshine Loans” for Low-Income Households [Press release].
- Financial Services Commission (Korea). (2019, June 3). FSC Announces Plans to Establish Financial Big Data Infrastructure [Press release].
- Financial Services Commission (Korea). (2022, August 29). New Start Fund for Small Merchants and Self-employed Business Owners Hit by Covid-19 to Be Launched [Press release].
- González-Vega, C. (2003). The Microfinance Challenge: Financial Risk Management for the Poor. *The Microfinance Bulletin*, 7(1), 15–21.
- Gurley, J. J., & Shaw, E. S. (1955). Financial aspects of economic development. *American Economic Review*, 45(4), 515–538.
- Hussain, S., Rehman, A. ur, Ullah, S., Waheed, A., & Hassan, S. (2024). Financial inclusion and economic growth: Comparative panel evidence from developed and developing Asian countries. *SAGE Open*, 14(1).
<https://doi.org/10.1177/21582440241232585>
- Jones, R. S., & Kim, M. (2014). Addressing High Household Debt in Korea. OECD Economics Department Working Papers, No. 1164, OECD Publishing.
- Juselius, M., & Drehmann, M. (2017). Do debt service costs affect macroeconomic and financial stability? BIS Working Papers, 607. <https://www.bis.org/publ/work607.pdf>
- Khan, H. R. (2011). Financial inclusion and financial stability: Are they two sides of the same coin? Address at BANCON, Reserve Bank of India.

- Korea Risk Group (Korea Pro). (2024, September 12). South Korea's financial watchdog tightens grip on illegal money lenders.
- Layaoen, C. W. G., & Takahashi, K. (2022). Can microfinance lending crowd out informal lenders? Evidence from the Philippines. *Journal of International Development*, 34(1), e3604. <https://doi.org/10.1002/jid.3604>
- Lee, J. (2023, January 29). Rate cap pushes Korea's most vulnerable to loan sharks. *The Korea JoongAng Daily*.
- Lee, J. (2025, February 27). South Korea to tighten household borrowing rules from second half. *Reuters*.
- Levine, R. (2005). Finance and growth: Theory and evidence. In P. Aghion & S. Durlauf (Eds.), *Handbook of economic growth* (Vol. 1, pp. 865–934). Elsevier.
- Loukoianova, E., & Yang, Y. (2018). Financial inclusion in Asia-Pacific (IMF Asia and Pacific Department Paper 17/18). International Monetary Fund.
- Lützenkirchen, C. (2012). Microfinance in evolution: An industry between crisis and advancement. Deutsche Bank AG.
- McKinnon, R. I. (1973). *Money and capital in economic development*. Brookings Institution.
- Menyelim, C. M., Babajide, A. A., Omarkhanlen, A. E., & Ehikioya, B. I. (2021). Financial inclusion, income inequality and sustainable economic growth in sub-Saharan African countries. *Sustainability*, 13(4), 1780.
- Ministry of Economy and Finance (Korea). (2014). Household Debt Situation and Policy Responses [Press release].
- Morduch, J. (2000). The microfinance schism. *World Development*, 28(4), 617–629.
- Mural. (2024). How Bolivian Tech Firms Can Do International Payroll Amid Dollar Scarcity.
- Nicholls, A., & Tomkinson, E. (2005). The role of social finance in the social economy. In *Social Economy and Social Capital* (pp. 229–248).
- Pinititsamut, P., & Suwanprasert, W. (2565). Informal loans in Thailand: Stylized facts and empirical analysis.
- Queen Máxima of the Netherlands. (2023, June 19). Building Resilience and Financial Health through Inclusive Finance in Brazil. UNSGSA.
- Research and Markets. (2024, October 4). Brazil Alternative Lending Market Report 2024: Digital Transformation and Inclusive Credit Access.
- Reuters. (2023, June 6). Brazil's central bank did not participate in government's consumer-debt program design. [ลิงค์ที่น่าสงสัยถูกลบ]

- Rewilak, J. (2017). The role of financial development in poverty reduction. *Review of Development Finance*, 7(2), 169–176. <https://doi.org/10.1016/j.rdf.2017.10.001>
- Schularick, M., & Taylor, A. M. (2012). Credit booms gone bust: Monetary policy, leverage cycles, and financial crises, 1870–2008. *American Economic Review*, 102(2), 1029–1061.
- Sebrae Brasil. (2023, May 18). Programa concede empréstimo a pequenos negócios. <https://www.sebrae.com.br>
- Siddiki, J., & Bala-Keffi, L. R. (2024). Revisiting the relation between financial inclusion and economic growth: A global analysis using panel threshold regression. *Economic Modelling*, 133, 106707. <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2024.106707>
- Simon, H. A. (1957). *Models of man: Social and rational*. Wiley.
- Smith, S. C. (2002). Village banking and maternal child health: Evidence from Ecuador and Honduras. *World Development*, 30(4), 707–723.
- Ta-asan, K. B. (2023, October 25). Filipinos with bank accounts rise to 65% of population. *BusinessWorld*.
- ThaiPublica. (2023, 27 มิถุนายน). เป็นหนี้ต้องมียันจบ (2): คนไทยเป็นหนี้เร็ว หนี้เยอะ หนี้นาน และเป็นหนี้เสีย. สืบค้น 15 มิถุนายน 2025, จาก <https://thaipublica.org/2023/06/how-to-get-out-of-debt-01/>
- Todaro, M. P., & Smith, S. C. (2020). *Economic development* (13th ed.). Pearson.
- World Bank. (2014). *Global financial development report 2014: Financial inclusion*. The World Bank.
- Yonhap News Agency. (2024, June 29). Financial regulator lowers cap on loans for people with low credit scores.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามสำหรับประชาชนทั่วไป

คำชี้แจงสำหรับแบบสอบถาม

เรียน ท่านผู้ตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาความรู้ทางการเงินและความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบของประชาชนทั่วไป และประสบการณ์ที่ได้รับจากการใช้บริการสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ โดยทีมวิจัยจะนำข้อมูลการกั้หนึ่นอกกระบบที่ได้รับจากท่านเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ ปรับปรุงและพัฒนานโยบายการเงินภาคประชาชน นโยบายการแก้ไขปัญหาหนี้้นอกระบบ และนโยบายการให้บริการทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับพิโกไฟแนนซ์ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนต่อไป

กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่าง ☐ หรือเติมข้อความที่เว้นว่างไว้ ให้ตรงความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

ส่วนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

☐ ชาย ☐ หญิง ☐ ไม่ระบุ

2. อายุ (โปรดระบุช่วงอายุ)

☐ ต่ำกว่า 20 ปี ☐ 20 - 24 ปี ☐ 25 - 29 ปี
☐ 30 - 34 ปี ☐ 35 - 39 ปี ☐ 40 - 44 ปี
☐ 45 - 49 ปี ☐ 50 - 54 ปี ☐ 55 - 59 ปี
☐ 60 ปี ขึ้นไป

3. สถานภาพสมรส

☐ โสด ☐ จดทะเบียนสมรสและอยู่ด้วยกัน
☐ จดทะเบียนสมรสแต่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน ☐ ไม่ได้จดทะเบียนสมรส (แต่อยู่ด้วยกัน)
☐ หม้าย ☐ หย่าร้าง/แยกทาง/เลิกกัน (ไม่ได้อยู่ด้วยกันแล้ว)

4. ระดับการศึกษา

☐ ไม่ได้ศึกษา ☐ ต่ำกว่าประถมศึกษา ☐ ประถมศึกษา
☐ มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ☐ ปวส./อนุปริญญา
☐ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี

5. อาชีพหลัก

☐ เกษตรกร ☐ พ่อค้า/แม่ค้า ☐ เจ้าของกิจการ (เช่น บริษัท ห้างหุ้นส่วน เป็นต้น)
☐ รับจ้างทั่วไป/ลูกจ้างรายวัน/อาชีพอิสระ ☐ พนักงานเอกชน

- ☐ ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ ☐ นักเรียน/นักศึกษา
☐ ว่างาน ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

- ☐ ไม่มีรายได้ ☐ 1 - 5,000 บาท ☐ 5,001 - 10,000 บาท
☐ 10,001 - 20,000 บาท ☐ 20,001 - 30,000 บาท ☐ 30,001 - 40,000 บาท
☐ 40,001 - 50,000 บาท ☐ 50,001 - 100,000 บาท ☐ มากกว่า 100,000 บาท

7. แหล่งที่มาของรายได้หลัก

- ☐ รายได้จากการทำงานประจำ ☐ รายได้จากครอบครัว/บุคคลใกล้ชิด
☐ รายได้จากเงินช่วยเหลือหรือสวัสดิการของรัฐ ☐ รายได้จากธุรกิจส่วนตัว
☐ รายได้จากการลงทุน/อสังหาริมทรัพย์ ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

8. ภาระค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน (บาท)

- ☐ ไม่มีค่าใช้จ่าย ☐ 1 - 5,000 บาท ☐ 5,001 - 10,000 บาท
☐ 10,001 - 20,000 บาท ☐ 20,001 - 30,000 บาท ☐ 30,001 - 40,000 บาท
☐ 40,001 - 50,000 บาท ☐ 50,001 - 100,000 บาท ☐ มากกว่า 100,000 บาท

9. นอกจากตัวท่านแล้ว ท่านมีภาระต้องดูแลสมาชิกให้ครอบครัวจำนวนกี่คน

- ☐ ไม่มี ☐ 1 คน ☐ 2 คน ☐ 3 คน ☐ 4 คน ☐ มากกว่า 4 คน

10. สถานที่อยู่อาศัย (จังหวัด/อำเภอ)

- ☐ จังหวัด (โปรดระบุ) _____ ☐ อำเภอ (โปรดระบุ) _____

11. ลักษณะที่อยู่อาศัย

- ☐ บ้านส่วนตัว (ไม่มีภาระผ่อน) ☐ บ้านส่วนตัว (มีภาระผ่อน) ☐ บ้านเช่า/คอนโดเช่า
☐ ที่พักของญาติ/ผู้อื่น ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) _____

ส่วนที่ 2 : ภาระหนี้สินและการชำระหนี้

12. ปัจจุบันท่านมีหนี้สิน (ทั้งในระบบและนอกระบบ) หรือไม่

- ☐ มี โปรดระบุยอดทั้งหมด _____ บาท ☐ ไม่มี (ข้ามไปตอบข้อ 18)

13. ท่านกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนประเภทใด (เลือกเพียง 1 ข้อ ที่มียอดชำระหนี้เฉลี่ยต่อเดือนสูงที่สุด)

- ☐ ธนาคารพาณิชย์ (เช่น “ธนาคารกรุงไทย” “ธนาคารกรุงเทพ” “ธนาคารกสิกรไทย” เป็นต้น)
- ☐ สถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ (เช่น “ธนาคารออมสิน” “ธนาคารอาคารสงเคราะห์” “ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร” เป็นต้น)
- ☐ สหกรณ์ออมทรัพย์/สหกรณ์การเกษตร/สหกรณ์เครดิตยูเนียน
- ☐ สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์)
- ☐ สินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ (P-Loan) /สินเชื่อรายย่อยเพื่อการประกอบอาชีพภายใต้การกำกับ (สินเชื่อนาโนไฟแนนซ์) เช่น “เงินติดล้อ” “เมืองไทย แคปปิตอล” “เงินไชโย” เป็นต้น
- ☐ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์/องค์กรการเงินชุมชน/สถาบันการเงินชุมชน ☐ สถาบันการเงินประชาชน
- ☐ กองทุนหมู่บ้าน ☐ กู้ยืมจากญาติ พี่น้อง เพื่อน คนรู้จัก
- ☐ กู้ยืมนอกระบบ เช่น นายทุนในพื้นที่ นายทุนนอกพื้นที่ แก๊งหมวกกันน็อค ร้านค้า เป็นต้น
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

14. ท่านกู้ยืมเงินตามข้อ 13 เพื่อวัตถุประสงค์ใด

- ☐ หนี้เพื่ออุปโภค/บริโภค ☐ หนี้บ้าน ☐ หนี้รถยนต์ ☐ หนี้รถจักรยานยนต์
- ☐ หนี้บัตรเครดิต/บัตรกดเงินสด ☐ หนี้ผ่อนชำระสินค้า ☐ หนี้เพื่อการศึกษา
- ☐ หนี้เพื่อการประกอบอาชีพ

15. ท่านกู้ยืมเงินตามข้อ 13 โดยใช้หลักประกันหรือไม่

- ☐ ไม่ใช้หลักประกัน ☐ ใช้หลักประกัน ประเภท _____

16. การกู้ยืมเงินตามข้อ 13 มีการชำระเงินและอัตราดอกเบี้ยแบบใด

- ☐ ลดต้นลดดอก โดยชำระดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ _____ ต่อ ☐ วัน/ ☐ เดือน/ ☐ ปี
วงเงินที่ได้รับ _____ บาท ยอดที่ถึงกำหนดชำระ _____ บาท
- ☐ ดอกลอย โดยชำระดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ _____ ต่อ ☐ วัน/ ☐ เดือน/ ☐ ปี
วงเงินที่ได้รับ _____ บาท ยอดที่ถึงกำหนดชำระ _____ บาท

17. ท่านชำระหนี้เงินกู้ตามข้อ 13 โดยผ่อนชำระแต่ละงวดในรูปแบบใด

- ☐ ชำระหนี้เต็มจำนวน ☐ จ่ายเฉพาะเงินต้น ☐ จ่ายเฉพาะดอกเบี้ย
- ☐ จ่ายขั้นต่ำตามที่ผู้ให้กู้กำหนด ☐ ไม่ชำระหนี้

18. ท่านเคยประสบปัญหา “รายได้ไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้” หรือไม่

- ☐ เคย ☐ ไม่เคย (ข้ามไปตอบส่วนที่ 3)

19. ที่ผ่านมามีวิธีการแก้ไขปัญา “รายได้ไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้” อย่างไร (เลือกเพียง 1 ข้อ ที่ท่านใช้บ่อยที่สุด)

- ☐ เงินออมฉุกเฉิน
 ☐ หารายได้เสริม
- ☐ ขอความช่วยเหลือจากครอบครัว/ญาติ/เพื่อน/คนรู้จัก
 ☐ ลดการใช้จ่าย
- ☐ กู้ยืมเงินในระบบ (เช่น กู้ธนาคาร กู้สหกรณ์ ใช้บัตรเครดิต ใช้บัตรกดเงินสด เป็นต้น)
- ☐ ขาย จำน่า จำนองทรัพย์สิน
 ☐ กู้ยืมเงินนอกระบบ
- ☐ ติดต่อขอประนอมหนี้กับเจ้าหนี้
 ☐ ปล่อยเลยตามเลย/หลบหนี
- ☐ ขอความช่วยเหลือจากภาครัฐ (เช่น ไกล่เกลี่ย คลินิกแก้หนี้ ขอสินเชื่อ เป็นต้น)
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

ส่วนที่ 3 : ประสบการณ์ในการกู้หนี้ยืมสินนอกระบบ

คำอธิบาย: หนี้ยืมสินนอกระบบ หมายถึง การกู้เงินจากแหล่งเงินทุนที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น เจ้าหนี้ที่เป็นบุคคลและนิติบุคคลที่ปล่อยสินเชื่อโดยไม่ได้รับอนุญาตจากหน่วยงานภาครัฐหรือธนาคารแห่งประเทศไทย และอาจมีอัตราดอกเบี้ยที่สูงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดและไม่มีสัญญาเงินกู้ที่ชัดเจน

20. ท่านเคยกู้ยืมเงินนอกระบบหรือไม่

- ☐ เคย โปรดระบุยอดรวมทั้งหมด _____ บาท ☐ ไม่เคย (ข้ามไปตอบส่วนที่ 4)

21. ทำไมท่านจึงเลือกกู้เงินนอกระบบ

- ☐ ได้เงินเร็ว ☐ ขั้นตอนไม่ยุ่งยาก ☐ ไม่ต้องมีหลักประกัน
☐ ไม่สามารถกู้เงินในระบบได้ ☐ ได้วงเงินเยอะ ☐ อัตราดอกเบี้ยถูก
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

22. ท่านเคยมีเจ้าหนี้นอกระบบในคราวเดียวกันสูงสุดจำนวนกี่ราย

- ☐ 1 ราย ☐ 2 ราย ☐ 3 ราย ☐ 4 ราย ☐ 5 ราย ☐ มากกว่า 5 ราย

23. เหตุผลที่ท่านกู้ยืมเงินนอกระบบ(เลือก 1 ข้อ)

- ☐ ใช้จ่ายอุปโภค/บริโภคในชีวิตประจำวัน ☐ จ่ายหนี้เก่า
☐ ใช้เลี้ยงดู/ส่งเงินให้ครอบครัว ☐ ซื้อบ้าน/เช่า/ที่ดิน
☐ ลงทุนประกอบอาชีพ ☐ ใช้หมุนเงินเล่นแชร์
☐ ใช้ในการศึกษา/จ่ายค่าเทอม ☐ จ่ายค่ารักษาพยาบาล
☐ จ่ายค่าเสียหายเกี่ยวกับอุบัติเหตุ/คดีความ ☐ ใช้จ่ายค่าแต่งงาน/งานบวช/งานบุญ
☐ ใช้เล่นพนัน/ซื้อหวย ☐ ใช้จ่ายค่าค้ำประกันเงินกู้บุคคลอื่น
☐ ซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า (เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น เป็นต้น) ☐ ซื้อโทรศัพท์มือถือ
☐ ซื้อ/เช่าซื้อ/รถจักรยานยนต์/รถยนต์ ☐ ใช้จ่ายเที่ยว/สัลยกรรม
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

24. ท่านกู้ยืมเงินนอกระบบจากแหล่งใด

- ☐ญาติ/เพื่อน/คนรู้จัก ☐ แก๊งหมวกกันน็อค ☐ ร้านค้า
☐ นายทุนในพื้นที่ ☐ นายทุนนอกพื้นที่ ☐ กู้ผ่านแอปพลิเคชัน
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

25. ท่านมียอดหนี้สินนอกระบบที่ถึงกำหนดชำระเฉลี่ยต่องวด จำนวนเท่าไร

โปรดระบุ _____ บาท/งวด แบ่งเป็นเงินต้น _____ บาท ดอกเบี้ย _____ บาท

26. งวดการผ่อนชำระ

- ☐ รายวัน ☐ รายสัปดาห์ ☐ รายเดือน
☐ รายปี ☐ รายฤดูกาล/รอบการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร

27. อัตราดอกเบี้ย

ตัวอย่าง: ถ้าเงินต้น 100 บาท ท่านจ่ายดอกเบี้ย กี่บาท

โปรดระบุ ร้อยละ _____ ต่อ ☐ วัน/ ☐ เดือน/ ☐ ปี

28. หลักทรัพย์ที่ใช้ค้ำประกันจากการกู้ยืมเงินนอกระบบ

- ☐ ไม่มีหลักประกัน ☐ จำนองโฉนดที่ดิน ☐ วางโฉนดที่ดิน (ไม่จำนอง)
- ☐ เงินฝาก ☐ ข่ายฝาก (เช่น ที่ดิน รถยนต์ รถจักรยานยนต์ เป็นต้น)
- ☐ บัตร ATM ☐ จำนำ (เช่น ทอง เครื่องเพชร เครื่องใช้ไฟฟ้า รถจักรยานยนต์ เป็นต้น) ☐
- บุคคลค้ำประกัน ☐ อื่น ๆ โปรดระบุ _____

29. ท่านเคยประสบปัญหาจากการกู้ยืมเงินนอกระบบหรือไม่ อย่างไร (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ไม่ประสบปัญหา (ข้ามไป ข้อ 32) ☐ ถูกข่มขู่/คุกคาม/ประจาน
- ☐ อัตราดอกเบี้ยแพง ☐ เสียเปรียบในสัญญา/ข้อตกลง
- ☐ ถูกเจ้าหนี้โกง ☐ ถูกยึดทรัพย์สิน
- ☐ ถูกฟ้องร้อง/ถูกดำเนินคดี ☐ ถูกทำร้ายร่างกาย/ใช้ความรุนแรง
- ☐ ถูกทำลายทรัพย์สิน ☐ ไม่สามารถชำระหนี้ตามเงื่อนไขได้
- ☐ อื่น ๆ โปรดระบุ _____

30. ท่านแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างไร (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ เจรจากับเจ้าหนี้ระบบ ☐ ขอความช่วยเหลือจากครอบครัว/ญาติ/เพื่อน/คนรู้จัก
- ☐ กู้ยืมเงินในระบบ เช่น ธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ เป็นต้น
- ☐ กู้ยืมผ่านบัตรเครดิต บัตรกดเงินสด องค์การการเงินชุมชน สถาบันการเงินชุมชน
- ☐ สถาบันการเงินประชาชน ☐ ยืมเงินกู้นอกระบบ
- ☐ แจ้งความ/ดำเนินคดี ☐ ร้องเรียนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ/สายด่วน 1599
- ☐ ร้องเรียนศูนย์ดำรงธรรม/สายด่วน 1567
- ☐ ร้องเรียนศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์การกู้ยืมเงินโดยสัญญาที่ไม่เป็นธรรมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ/สายด่วน 1155
- ☐ ร้องเรียน/ขอคำปรึกษา ศูนย์รับแจ้งการเงินนอกระบบ/สายด่วน 1359
- ☐ หารายได้เสริม/ขาย จำนำ จำนองทรัพย์สิน ☐ เข้าร่วมโครงการแก้หนี้ระบบของภาครัฐ
- ☐ ปลดปล่อยตามเลย/หลบหนี ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

31. ในอนาคตท่านจะกู้หนี้ระบบอีกหรือไม่

- ☐ กู้ ☐ อาจจะกู้ ☐ ไม่กู้ ☐ ไม่ทราบ

32. ท่านรู้จักสายด่วน 1359 หรือไม่ และสายด่วน 1359 มีหน้าที่อย่างไร

- ☐ ไม่เคยได้ยินมาก่อน ☐ เคยได้ยิน แต่ไม่ทราบว่าทำหน้าที่อะไร
☐ ให้คำปรึกษาการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ ☐ ให้ข้อมูลสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

33. ที่ผ่านมามีท่านเคยเข้าร่วมโครงการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบของภาครัฐหรือไม่

- ☐ เคย ☐ ไม่เคย (ข้ามไปตอบส่วนที่ 4)

34. หลังจากการเข้าร่วมโครงการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบของภาครัฐ ท่านยังประสบปัญหาหนี้ในระบบอยู่หรือไม่

- ☐ ยังประสบปัญหาหนี้ในระบบ ☐ ไม่มีปัญหาหนี้ในระบบแล้ว

35. ท่านคิดว่าภาครัฐควรดำเนินการอย่างไรเพื่อลดการพึ่งพาหนี้ในระบบ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ เพิ่มแหล่งเงินกู้ประเภทใหม่ ซึ่งมีใช้สินเชื่อที่มีในระบบเดิม ☐ ลดอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อในระบบ
☐ ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเงินและหนี้สิน ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

ส่วนที่ 4 : ประสบการณ์การใช้บริการสินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์)

คำอธิบาย: สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ หมายถึง สินเชื่อรายย่อยประเภทหนึ่งที่ได้รับการอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังให้ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์สามารถเรียกเก็บดอกเบี้ยได้ไม่เกินร้อยละ 36 ต่อปี แบบลดต้นลดดอกและเรียกเก็บหลักประกันได้ตามเงื่อนไขที่กระทรวงการคลังกำหนด

36. ท่านรู้จักสินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์) หรือไม่

- ☐ รู้จัก ☐ ไม่รู้จัก (ข้ามไปตอบ ส่วนที่ 5)

37. ท่านรู้จักสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ผ่านช่องทางใด

- ☐ โทรทัศน์ ☐ วิทยุ ☐ สื่อสิ่งพิมพ์ (หนังสือพิมพ์, นิตยสาร) ☐ ป้ายโฆษณา
☐ อินเทอร์เน็ต/สื่อสังคมออนไลน์ ☐ เพื่อน/ครอบครัว/คนรู้จักแนะนำ ☐ พนักงานสินเชื่อแนะนำ ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) _____

38. ท่านเคยกู้ยืมสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์หรือไม่

- ☐ เคย ☐ ไม่เคย (ข้ามไปตอบ ส่วนที่ 5)

39. เหตุผลที่ท่านเลือกกู้ยืมเงินสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์

- ☐ ดอกเบี้ยต่ำ ☐ กู้ง่าย ได้เงินเร็ว ☐ กู้เงินธนาคารไม่ผ่าน
☐ ไม่มีหลักประกัน ☐ อยู่ใกล้/เดินทางสะดวก ☐ เจ้าหน้าที่รัฐแนะนำ
☐ คนรู้จักแนะนำ ☐ รู้จักกับผู้ให้บริการ/พนักงาน ☐ อื่น ๆ โปรดระบุ _____

40. สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์สามารถช่วยลดการพึ่งพาหนี้ในระบบได้หรือไม่

- ☐ ได้ ☐ ไม่ได้ เนื่องจาก _____

41. สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ช่วยเพิ่มช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้หรือไม่

- ☐ ได้ ☐ ไม่ได้ เนื่องจาก _____

42. หากท่านมีโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบที่เหมาะสม เช่น สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ ท่านจะสนใจใช้บริการหรือไม่

- ☐ สนใจ ☐ ไม่สนใจ เนื่องจาก _____

43. ท่านเคยพบปัญหาจากการใช้บริการ สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ หรือไม่ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ วงเงินสินเชื่อที่ได้รับไม่เพียงพอ ☐ อัตราดอกเบี้ยไม่เหมาะสม
☐ ถูกปฏิเสธการให้สินเชื่อ ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

ส่วนที่ 5: ข้อเสนอแนะ

44. ท่านคิดว่าควรปรับปรุงอะไรเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น

- ☐ ให้ข้อมูลหรือประชาสัมพันธ์สินเชื่อที่เหมาะสมกับประชาชน
☐ ลดดอกเบี้ยสินเชื่อให้เหมาะสมกับประชาชนรายได้น้อย
☐ เพิ่มประเภทหลักประกัน เช่น _____
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

45. ท่านอยากให้หน่วยงานรัฐช่วยประชาชนในเรื่องใดมากที่สุด

(เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ช่วยลดดอกเบี้ยสินเชื่อ ☐ ให้สินเชื่อสำหรับผู้ที่ไม่มียหลักประกัน
☐ มีสินเชื่อฉุกเฉินสำหรับเหตุการณ์เร่งด่วน ☐ จัดอบรมเรื่องการเงินและการลดหนี้
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

46. ท่านคิดว่าอะไรเป็นปัญหาหลักที่ทำให้ประชาชนบางคนยังเข้าไม่ถึงแหล่งเงินทุนในระบบ

- ☐ รายได้ต่ำหรือไม่แน่นอน ☐ ขั้นตอนการขอสินเชื่อยุ่งยากเกินไป
☐ ขาดความรู้เรื่องแหล่งเงินทุนที่มีอยู่ ☐ ต้องใช้หลักประกัน เช่น บ้านหรือที่ดิน
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

47. หากท่านต้องการขอสินเชื่อในระบบ ท่านอยากให้มียบริการแบบใด

- ☐ สมัครสินเชื่อออนไลน์ ง่ายและรวดเร็ว ☐ มีเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษาในพื้นที่
☐ เพิ่มบริการสินเชื่อที่จุดชุมชน เช่น ธนาคารชุมชน ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

48. ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการช่วยให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้นหรือไม่
(โปรดเขียนความคิดเห็นของท่าน เช่น ปัญหาที่พบหรือแนวทางที่อยากให้ภาครัฐดำเนินการ)

โครงการวิจัย เรื่อง การศึกษาแนวทางการเสนอแนะนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน
ผ่านการให้สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์)

กองนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

นางสาวปิยะดา เกตุเรืองโรจน์ / นายชัยวัฒน์ หาญพิทักษ์พงศ์

โทร. 0 2169 7130 ต่อ 149 และ 152 / 08 1612 7901 และ 09 4456 4254

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามสำหรับผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ
(สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์)

คำชี้แจงสำหรับแบบสอบถาม

เรียน ท่านผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาข้อมูลการประกอบธุรกิจสินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์) จากผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ โดยทีมวิจัยจะนำข้อมูลการกู้ยืมเงินนอกระบบที่ได้รับจากท่านเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ ปรับปรุงและพัฒนานโยบายการเงินภาคประชาชนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้ระบบและปรับปรุงการให้บริการทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับพีโกไฟแนนซ์ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนต่อไป

กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่าง ☐ หรือเติมข้อความที่เว้นว่างไว้ ให้ตรงความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

ส่วนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์

1. ชื่อบริษัท/ห้างหุ้นส่วนจำกัด และจังหวัดที่ได้รับอนุญาต

☐ ห้างหุ้นส่วนจำกัด (โปรดระบุ) _____ ตั้งอยู่ในจังหวัด _____

☐ บริษัทจำกัด (โปรดระบุ) _____ ตั้งอยู่ในจังหวัด _____

2. กิจการสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ของท่านมีพนักงานรวมทั้งสิ้นกี่ราย

☐ น้อยกว่า 5 ราย ☐ 5 - 10 ราย ☐ 11 - 20 ราย ☐ มากกว่า 20 ราย

3. กิจการสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ของท่านมีจำนวนกี่สาขา

☐ ไม่มีสาขา (ถ้าท่านเลือกคำตอบนี้ให้ข้ามไปตอบข้อ 5) ☐ 1 - 2 สาขา ☐ 3 - 5

สาขา

☐ 6 - 10 สาขา ☐ มากกว่า 10 สาขา (โปรดระบุจำนวน) _____

4. กิจการสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ของท่านมีที่ตั้งสำนักงานสาขาอยู่ในบริเวณใด (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ สาขาอยู่ในเขตเมือง ☐ สาขาอยู่นอกเมือง

5. ท่านมีช่องทางอื่นในการให้บริการลูกค้าอีกหรือไม่ โปรดระบุช่องหลักเพียง 1 ข้อ

☐ ไม่มี ☐ ผ่านเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ ☐ แอปพลิเคชัน/แพลตฟอร์มออนไลน์

☐ จุดบริการชั่วคราว (Mobile Unit) ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

6. ท่านพิจารณาอนุมัติให้สินเชื่อแก่ลูกค้า โดยมีวงเงินสินเชื่อเฉลี่ยเท่าไรต่อราย
- ☐ น้อยกว่า 10,000 บาท ☐ 10,001 - 30,000 บาท
- ☐ 30,001 - 50,000 บาท ☐ มากกว่า 50,000 บาท
7. ท่านพิจารณาอนุมัติให้สินเชื่อแก่ลูกค้า จากคุณสมบัติอะไร
- ☐ ความสามารถในการชำระหนี้ ☐ ประวัติการชำระทางการเงินที่ผ่านมา
- ☐ หลักประกันในการชำระหนี้ ☐ วัตถุประสงค์การขอสินเชื่อ
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____
8. ท่านใช้เงินทุนเพื่อดำเนินธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์จากแหล่งใดเป็นหลัก
- ☐ ทุนจดทะเบียนของบริษัท ☐ การกู้ยืมจากสถาบันการเงิน
- ☐ การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐหรือโครงการพิเศษ ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____
9. ท่านประชาสัมพันธ์ธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ผ่านช่องทางใดเป็นหลัก (เลือกเพียง 1 ข้อ)
- ☐ สื่อออนไลน์ เช่น Facebook, LINE, เว็บไซต์ ☐ แจกใบปลิว
- ☐ การส่งเสริมการขายผ่านเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ ☐ การโฆษณาผ่านสื่อมวลชน (เช่น วิทยุ, หนังสือพิมพ์)
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____
-

ส่วนที่ 2: ประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์

10. ท่านได้ประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์มาแล้วกี่ปี
- ☐ น้อยกว่า 1 ปี ☐ ระหว่าง 1 - 3 ปี ☐ ระหว่าง 4 - 6 ปี ☐ มากกว่า 6 ปี
11. สินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์มีบทบาทสำคัญอย่างไร ในมุมมองของท่าน (เลือกเพียง 1 ข้อ)
- ☐ ช่วยประชาชนเข้าถึงสินเชื่อที่ถูกต้องตามกฎหมาย ☐ ลดการพึ่งพาหนี้นอกระบบ
- ☐ ให้ความช่วยเหลือด้านการเงินฉุกเฉินแก่ประชาชน ☐ สนับสนุนเศรษฐกิจในชุมชน
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____
12. ลูกค้าส่วนใหญ่ของท่าน ขอสินเชื่อเพื่อวัตถุประสงค์ใด (เลือกเพียง 1 ข้อ)
- ☐ ใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ☐ ชำระหนี้ในระบบ ☐ ลงทุนในอาชีพหรือธุรกิจ
- ☐ ใช้จ่ายฉุกเฉิน เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าเทอม เป็นต้น ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____
-
13. นอกจากการให้สินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์แล้ว ท่านได้จัดกิจกรรมใดบ้าง เพื่อช่วยเหลือลูกหนี้ให้สามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินได้ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ☐ ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดการหนี้สิน ☐ จัดอบรมเรื่องการจัดการหนี้สิน
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____ ☐ ไม่เคยจัดกิจกรรม

14. ตั้งแต่เริ่มดำเนินการให้สินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ สิ่งที่ท่านได้ทำและภาคภูมิใจที่สุดในการประกอบธุรกิจ

คืออะไรบ้าง (เลือกตอบเพียง 1 ข้อ)

- ☐ ช่วยลูกหนี้ปลดหนี้ในระบบ ☐ สนับสนุนให้ลูกหนี้มีอาชีพหรือรายได้ที่มั่นคง
- ☐ เพิ่มการเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้แก่ลูกหนี้ ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

15. ท่านคิดว่าปัจจัยใดเป็นสาเหตุที่ทำให้ประชาชนยังคงพึ่งพาหนี้ในระบบ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ลูกหนี้ไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อในระบบได้ ☐ ขั้นตอนการขอสินเชื่อในระบบยุ่งยาก
- ☐ การอนุมัติสินเชื่อใช้เวลานาน ☐ ลูกหนี้ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสินเชื่อในระบบ
- ☐ หนี้ในระบบไม่ต้องใช้หลักประกัน ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

16. ท่านคิดว่าอัตราดอกเบี้ยและวงเงินสินเชื่อของสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ในปัจจุบันมีความเหมาะสมแล้วหรือไม่

- ☐ เหมาะสม ☐ เหมาะสมบางส่วน แต่ควรปรับปรุง (โปรดระบุ) _____
- ☐ ไม่เหมาะสม (โปรดระบุ) _____

ส่วนที่ 3: อุปสรรคและปัญหาที่พบในการดำเนินธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์

17. ท่านประสบปัญหาในการบริหารจัดการธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์หรือไม่ อย่างไร

- ☐ ไม่เคยประสบปัญหา ☐ ขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ
- ☐ ต้นทุนการดำเนินงานสูง ☐ กระแสเงินสดหมุนเวียนไม่เพียงพอ
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

18. ท่านประสบปัญหาการให้บริการสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์หรือไม่

- ☐ ไม่เคยประสบปัญหา ☐ ลูกหนี้ไม่เข้าใจเงื่อนไขของสินเชื่อ
- ☐ ลูกหนี้มีเอกสารไม่ครบถ้วน ☐ ลูกหนี้ขาดความรู้ด้านการจัดการทางการเงิน
- ☐ ลูกหนี้นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ ☐ ลูกหนี้ต้องการวงเงินสูงกว่าที่กฎหมายกำหนด
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

19. ปัญหาสำคัญในการติดตามหนี้สินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ คือข้อใด (เลือกเพียง 1 ข้อ)

- ☐ ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามกำหนด ☐ กระบวนการติดตามหนี้ใช้เวลานานและต้นทุนสูง
- ☐ ลูกหนี้เปลี่ยนข้อมูลติดต่อบ่อยครั้ง ☐ ความขัดแย้งระหว่างลูกหนี้และเจ้าหน้าที่ติดตามหนี้

หนี้

- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

20. ปัญหาสำคัญในการจัดการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของท่าน คือข้อใด (เลือกเพียง 1 ข้อ)

- ☐ ระบบการทำงานในปัจจุบันยังไม่รองรับการขยายตัวของธุรกิจในอนาคต ☐ ขาดระบบการจัดการข้อมูลลูกค้า
- ☐ ขาดระบบรักษาความปลอดภัยข้อมูลของลูกค้าที่เหมาะสม ☐ ขาดบุคลากรที่มีทักษะด้านเทคโนโลยี
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

21. ในการดำเนินธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ ท่านประสบปัญหาในการปฏิบัติตามประกาศของกระทรวงการคลังหรือไม่

- ☐ ไม่เคยประสบปัญหา (ข้ามไปตอบข้อที่ 23) ☐ ประสบปัญหา (โปรดระบุ) _____

22. ท่านเคยได้รับคำแนะนำหรือการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในการแก้ปัญหาด้านกฎระเบียบหรือไม่

- ☐ เคย (โปรดระบุลักษณะการสนับสนุน) _____
- ☐ ไม่เคย ต้องการให้ปรับปรุงดังนี้ (โปรดระบุ) _____

23. ท่านพบปัญหาใดบ้างในการแข่งขันกับแหล่งเงินกู้อื่นๆ

- ☐ ไม่เคยประสบปัญหา ☐ ลูกหนี้มีความเชื่อมั่นในแหล่งเงินกู้อื่นมากกว่า
- ☐ แหล่งเงินกู้อื่นมีอัตราดอกเบี้ยต่ำ ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

24. ท่านพบปัญหาการสร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกหนี้ที่มีต่อธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ของท่านหรือไม่อย่างไร

- ☐ ไม่เคยประสบปัญหา
- ☐ ลูกค้าไม่มั่นใจว่าหน่วยงานของท่านได้รับอนุญาตตามกฎหมาย
- ☐ ลูกค้ากังวลเรื่องอัตราดอกเบี้ย โดยมักจะเปรียบเทียบกับสถาบันการเงินที่อื่น ๆ
- ☐ ลูกค้ากังวลเรื่องการติดตามทวงถามหนี้ เกรงกลัวการถูกข่มขู่ หรือการถูกคุกคาม
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

ส่วนที่ 4: ข้อเสนอแนะจากผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์

25. ท่านเห็นว่าประกาศที่เกี่ยวข้องกับพีโกไฟแนนซ์ในปัจจุบันควรปรับปรุงแก้ไขหรือไม่อย่างไร

- ☐ เหมาะสมแล้ว ☐ ควรแก้ไขปรับปรุง ดังนี้ (โปรดระบุ) _____

26. ในส่วนของธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ ท่านพบปัญหาใดบ้างในการติดต่อประสานงานกับสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

- ☐ ไม่พบปัญหา ☐ ขั้นตอนการตรวจสอบและอนุมัติใช้เวลานาน
- ☐ เอกสารเพื่อประกอบการพิจารณาจำนวนมาก และซับซ้อน
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

27. ท่านต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนอย่างไรบ้าง เพื่อพัฒนาธุรกิจของท่าน

- ☐ โครงการสนับสนุนเงินทุนดอกเบี้ยต่ำเพื่อประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์สำหรับผู้ประกอบการ
- ☐ การจัดอบรมเพื่อให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการธุรกิจ
- ☐ การสนับสนุนระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ซอฟต์แวร์เพื่อจัดการข้อมูลลูกค้า หรือระบบติดตามหนี้
- ☐ การเพิ่มการประชาสัมพันธ์สินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ในชุมชน
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

28. ที่ผ่านมา ท่านได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านใดบ้าง

- ☐ การจัดอบรมหรือกิจกรรมให้ความรู้ ☐ การสนับสนุนด้านการเงินหรือเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

29. ปัจจุบัน ท่านได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ด้านใดบ้าง

- ☐ ไม่ได้นำมาใช้ (ข้ามไปตอบข้อที่ 31) ☐ ใช้ระบบจัดการข้อมูลลูกค้า
- ☐ ใช้ระบบการติดตามทวงถามหนี้ ☐ ใช้ (ระบุ) _____

30. ท่านคิดว่าเทคโนโลยีสารสนเทศสามารถช่วยลดต้นทุนธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ได้ในด้านใดมากที่สุด

- ☐ ด้านการจัดเก็บและบริหารจัดการเอกสาร ☐ กระบวนการอนุมัติสินเชื่อ
- ☐ การติดตามทวงถามหนี้ ☐ การเข้าถึงลูกค้าในพื้นที่ห่างไกล
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

31. ในอนาคตท่านต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ด้านใดบ้าง

- ☐ ระบบจัดการข้อมูลลูกค้า ☐ แอปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อให้บริการลูกค้า
- ☐ ระบบติดตามการชำระเงิน ☐ ระบบวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินความเสี่ยงของลูกค้า
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

32. ท่านต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในด้านใดบ้าง (เลือกเพียง 1 ข้อ)

- ☐ การจัดหาแพลตฟอร์มหรือซอฟต์แวร์เพื่อจัดการลูกค้า ☐ การอบรมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในธุรกิจ
- ☐ การจัดหาแพลตฟอร์มหรือซอฟต์แวร์เพื่ออนุมัติสินเชื่อ ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

33. ในอนาคต ท่านต้องการพัฒนาธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ของท่านในด้านใดบ้าง (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ เพิ่มการเข้าถึงลูกค้าในพื้นที่ห่างไกล ☐ พัฒนาการให้คำปรึกษาด้านการเงินแก่ลูกค้า
- ☐ ใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน ☐ ลดต้นทุนการดำเนินธุรกิจ
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) _____

34. ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการปรับปรุงหรือพัฒนานโยบายสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์หรือไม่
อย่างไรบ้าง

คำอธิบายเพิ่มเติม

การเพิ่มรายละเอียดในแบบสอบถามนี้ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถสะท้อนข้อมูลและความคิดเห็นได้อย่างละเอียด ครบถ้วนครอบคลุมทุกประเด็นสำคัญ ตั้งแต่การปรับปรุงกฎระเบียบ การสนับสนุนจากภาครัฐ ไปจนถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาธุรกิจ

โครงการวิจัย เรื่อง การศึกษาแนวทางการเสนอแนะนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน
ผ่านการให้สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์)

กองนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

นางสาวปิยะดา เกตุเรืองโรจน์ / นายชัยวัฒน์ หาญพิทักษ์พงศ์

โทร. 0 2169 7130 ต่อ 149 และ 152 / 08 1612 7901 และ 09 4456 4254

ภาคผนวก ค ประเด็นประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึกธนาคารแห่งประเทศไทย

ในปัจจุบัน ระบบการเงินภาคประชาชนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของประชาชนรายย่อย โดยเฉพาะสินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์) ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการลดการพึ่งพาหนี้ในระบบ และส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนให้สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การดำเนินธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ยังคงเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคในหลายประการ อาทิ การบริหารจัดการธุรกิจ การเข้าถึงแหล่งเงินทุน ปัญหาการติดตามหนี้ ตลอดจนข้อจำกัดทางกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง จากข้อจำกัดและความท้าทายดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงดำเนินโครงการวิจัย เรื่อง **"การศึกษาแนวทางการเสนอแนะนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน ผ่านการให้สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์)"** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประมวลผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ รวมถึงแนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกและสะท้อนประสบการณ์ของผู้ประกอบธุรกิจอย่างแท้จริง คณะผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการคัดเลือกผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์และจัดการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับ โครงสร้างธุรกิจ หลักเกณฑ์การให้สินเชื่อ ปัญหาการดำเนินงาน การใช้เทคโนโลยี การแข่งขันในตลาด ข้อจำกัดด้านกฎระเบียบ ตลอดจนแนวทางการพัฒนาในอนาคต ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์จะถูกนำไปวิเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางนโยบายที่สามารถสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ถือเป็นเครื่องมือสำคัญของกระทรวงการคลัง ในการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ถูกต้องตามกฎหมาย และเป็นกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบอย่างเป็นรูปธรรม คณะผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของข้อมูลที่ได้รับจากท่าน และขอให้ความเชื่อมั่นว่า **ข้อมูลทั้งหมดที่ท่านให้จะถูกเก็บเป็นความลับ และใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางวิจัยเท่านั้น** สุดท้ายนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับความร่วมมือของท่านในการให้ข้อมูลและสละเวลาเพื่อการสัมภาษณ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนานโยบายระบบการเงินภาคประชาชน โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ในอนาคต

ประเด็นคำถาม

1. บทบาทและภารกิจด้านการจัดเก็บข้อมูลทางเศรษฐกิจและการแก้ไขปัญหาหนี้

- บทบาทหน่วยงานของท่านเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค
- หน่วยงานของท่านมีการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเศรษฐกิจอะไรบ้างที่สนับสนุนการพัฒนา นโยบายในการแก้ไขปัญหาหนี้ในภาคส่วนต่าง ๆ
- สถานการณ์ทางเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และพื้นที่ภาคเหนือ

2. การใช้ข้อมูลเศรษฐกิจเพื่อการแก้ไขปัญหาหนี้

- ข้อมูลที่จัดเก็บมาได้นำมาใช้ในกระบวนการวางแผนนโยบายหรือการแก้ไขปัญหาหนี้ได้อย่างไร
- หน่วยงานของท่านมีตัวอย่างหรือกรณีศึกษาที่แสดงให้เห็นว่าการวิเคราะห์ข้อมูลเศรษฐกิจช่วยลดปัญหาหนี้ในระดับพื้นที่ได้จริงหรือไม่
- หน่วยงานของท่านนำเทคโนโลยีสารสนเทศหรือระบบฐานข้อมูลใดมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ในการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเศรษฐกิจ
- หน่วยงานของท่านมีการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการจัดเก็บข้อมูลมีผลต่อการติดตาม และแก้ไขปัญหาหนี้ได้อย่างไร

3. ความท้าทายในการจัดเก็บข้อมูลและการแก้ไขปัญหาหนี้

- ในกระบวนการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเศรษฐกิจเกี่ยวกับสถานการณ์หนี้ในพื้นที่ หน่วยงานของท่านพบอุปสรรคหรือความท้าทายอะไรบ้าง ยกตัวอย่างเช่น การเข้าถึงข้อมูลจากหลายแหล่ง ความไม่สอดคล้องของข้อมูล ความทันสมัยของเทคโนโลยี เป็นต้น
- หน่วยงานของท่านมองว่า มีมาตรการหรือแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการจัดเก็บ และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาหนี้ได้ดียิ่งขึ้นหรือไม่

4. วิสัยทัศน์และแนวทางพัฒนาในอนาคต

- หน่วยงานของท่านมองเห็นแนวโน้มการบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนานโยบายที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาหนี้ได้อย่างไร
- หน่วยงานของท่าน มีแผนหรือข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบข้อมูลและการใช้ประโยชน์ จากข้อมูลเพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหาหนี้ในระดับนโยบายหรือไม่

ภาคผนวก ง ประเด็นประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึกสำนักงานคลังจังหวัด และสำนักงานยุติธรรม

ในปัจจุบัน ระบบการเงินภาคประชาชนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของประชาชนรายย่อย โดยเฉพาะสินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์) ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการลดการพึ่งพาหนี้ในระบบ และส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนให้สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การดำเนินธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ยังคงเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคในหลายประการ อาทิ การบริหารจัดการธุรกิจ การเข้าถึงแหล่งเงินทุน ปัญหาการติดตามหนี้ ตลอดจนข้อจำกัดทางกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง จากข้อจำกัดและความท้าทายดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงดำเนินโครงการวิจัย เรื่อง **"การศึกษาแนวทางการเสนอแนะนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน ผ่านการให้สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์)"** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประมวลผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ รวมถึงแนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกและสะท้อนประสบการณ์ของผู้ประกอบธุรกิจอย่างแท้จริง คณะผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการคัดเลือกผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์และจัดการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับ โครงสร้างธุรกิจ หลักเกณฑ์การให้สินเชื่อ ปัญหาการดำเนินงาน การใช้เทคโนโลยี การแข่งขันในตลาด ข้อจำกัดด้านกฎระเบียบ ตลอดจนแนวทางการพัฒนาในอนาคต ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์จะถูกนำไปวิเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางนโยบายที่สามารถสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินธุรกิจสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ถือเป็นเครื่องมือสำคัญของกระทรวงการคลัง ในการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ถูกต้องตามกฎหมาย และเป็นกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบอย่างเป็นรูปธรรม คณะผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของข้อมูลที่ได้รับจากท่าน และขอให้ความเชื่อมั่นว่า ข้อมูลทั้งหมดที่ท่านให้จะถูกเก็บเป็นความลับ และใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางวิจัยเท่านั้น สุดท้ายนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับความร่วมมือของท่านในการให้ข้อมูลและสละเวลาเพื่อการสัมภาษณ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนานโยบายระบบการเงินภาคประชาชน โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ในอนาคต

ประเด็นคำถาม

1. บทบาทและภารกิจด้านการจัดเก็บข้อมูลทางเศรษฐกิจและการแก้ไขปัญหาหนี้

- บทบาทหน่วยงานของท่านเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค
- หน่วยงานของท่านมีการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเศรษฐกิจอะไรบ้างที่สนับสนุนการพัฒนา นโยบายในการแก้ไขปัญหาหนี้ในภาคส่วนต่าง ๆ
- สถานการณ์ทางเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และพื้นที่ภาคเหนือ

2. การใช้ข้อมูลเศรษฐกิจเพื่อการแก้ไขปัญหาหนี้

- ข้อมูลที่จัดเก็บมาได้นำมาใช้ในกระบวนการวางแผนนโยบายหรือการแก้ไขปัญหาหนี้ได้อย่างไร
- หน่วยงานของท่านมีตัวอย่างหรือกรณีศึกษาที่แสดงให้เห็นว่าการวิเคราะห์ข้อมูลเศรษฐกิจ ช่วยลดปัญหาหนี้ในระดับพื้นที่ได้จริงหรือไม่
- หน่วยงานของท่านนำเทคโนโลยีสารสนเทศหรือระบบฐานข้อมูลใดมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ในการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเศรษฐกิจ
- หน่วยงานของท่านมีการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการจัดเก็บข้อมูลมีผลต่อการติดตาม และแก้ไขปัญหาหนี้ได้อย่างไร

3. ความท้าทายในการจัดเก็บข้อมูลและการแก้ไขปัญหาหนี้

- ในกระบวนการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเศรษฐกิจเกี่ยวกับสถานการณ์หนี้ในพื้นที่ หน่วยงานของท่านพบอุปสรรคหรือความท้าทายอะไรบ้าง ยกตัวอย่างเช่น การเข้าถึงข้อมูลจากหลายแหล่ง ความไม่สอดคล้องของข้อมูล ความทันสมัยของเทคโนโลยี เป็นต้น
- หน่วยงานของท่านมองว่า มีมาตรการหรือแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการจัดเก็บและ วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาหนี้ได้ดียิ่งขึ้นหรือไม่

4. วิสัยทัศน์และแนวทางพัฒนาในอนาคต

- หน่วยงานของท่านมองเห็นแนวโน้มการบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานเพื่อนำไปใช้ในการ พัฒนานโยบายที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาหนี้ได้อย่างไร
- หน่วยงานของท่าน มีแผนหรือข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบข้อมูลและการใช้ประโยชน์จาก ข้อมูลเพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหาหนี้ในระดับนโยบายหรือไม่

ภาคผนวก จ ประเด็นประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์

ในปัจจุบัน ระบบการเงินภาคประชาชนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของประชาชนรายย่อย โดยเฉพาะสินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์) ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการลดการพึ่งพาหนี้ในระบบ และส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนให้สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การดำเนินธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ยังคงเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคในหลายประการ อาทิ การบริหารจัดการธุรกิจ การเข้าถึงแหล่งเงินทุน ปัญหาการติดตามหนี้ ตลอดจนข้อจำกัดทางกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง จากข้อจำกัดและความท้าทายดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงดำเนินโครงการวิจัย เรื่อง **"การศึกษาแนวทางการเสนอแนะนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน ผ่านการให้สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์)"** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประมวลผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ รวมถึงแนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกและสะท้อนประสบการณ์ของผู้ประกอบการธุรกิจอย่างแท้จริง คณะผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการคัดเลือกผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์และจัดการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับ **โครงสร้างธุรกิจ หลักเกณฑ์การให้สินเชื่อ ปัญหาการดำเนินงาน การใช้เทคโนโลยี การแข่งขันในตลาด ข้อจำกัดด้านกฎระเบียบ ตลอดจนแนวทางการพัฒนาในอนาคต** ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์จะถูกนำไปวิเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางนโยบายที่สามารถสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ สินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ถือเป็นเครื่องมือสำคัญของกระทรวงการคลัง ในการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ถูกต้องตามกฎหมาย และเป็นกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบอย่างเป็นรูปธรรม คณะผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของข้อมูลที่ได้รับจากท่าน และขอให้ความเชื่อมั่นว่า **ข้อมูลทั้งหมดที่ท่านให้จะถูกเก็บเป็นความลับ และใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางวิจัยเท่านั้น** สุดท้ายนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับความร่วมมือของท่านในการให้ข้อมูลและสละเวลาเพื่อการสัมภาษณ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนานโยบายระบบการเงินภาคประชาชน โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ในอนาคต

ประเด็นคำถาม

1. ข้อมูลทั่วไปของธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์

1.1 สอบถามเกี่ยวกับ ประวัติการดำเนินธุรกิจของท่าน

- ธุรกิจของท่านก่อตั้งขึ้นเมื่อใด และมีวัตถุประสงค์หลักในการดำเนินธุรกิจอย่างไร
- ท่านมองว่า **บทบาทของสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์** มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจชุมชนอย่างไร

1.2 โครงสร้างธุรกิจของท่านมีลักษณะอย่างไร

- ธุรกิจของท่านมีพนักงานกี่ราย และมีโครงสร้างการบริหารจัดการอย่างไร
- ท่านมีสาขาหรือช่องทางให้บริการลูกค้าในรูปแบบใดบ้าง

1.3 ธุรกิจของท่านมีการเปลี่ยนแปลงหรือเติบโตอย่างไรในช่วง 3 - 5 ปีที่ผ่านมา

- ท่านพบว่าปัจจัยภายนอกหรือภายในใดที่ส่งผลต่อการเติบโตของธุรกิจของท่าน

2. การปล่อยสินเชื่อและแหล่งเงินทุน

2.1 ท่านใช้ **หลักเกณฑ์ในการพิจารณาอนุมัติสินเชื่อ** อย่างไร

- ปัจจัยหลักที่ท่านใช้ในการประเมินความสามารถในการชำระหนี้ของลูกค้าคืออะไร
- ท่านมีแนวทางในการลดความเสี่ยงของหนี้เสียอย่างไร

2.2 แหล่งเงินทุนหลักที่ใช้ในการดำเนินธุรกิจของท่านมาจากที่ใด

- ทุนจดทะเบียนของบริษัท, การกู้ยืมจากสถาบันการเงิน, หรือการสนับสนุนจากภาครัฐ
- ท่านพบข้อจำกัดใดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพิ่มเติมหรือไม่

2.3 วัตถุประสงค์หลักของลูกค้าในการขอสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์เป็นอย่างไร

- ลูกค้าส่วนใหญ่นำสินเชื่อไปใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค การลงทุนในอาชีพ หรือชำระหนี้เดิม

3. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ

3.1 ท่านพบปัญหาหรืออุปสรรคใดในการดำเนินธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์

- ปัญหาด้านต้นทุนการดำเนินงาน การขาดบุคลากร หรือกระแสเงินสดหมุนเวียน

3.2 ท่านมีความท้าทายในการให้สินเชื่อแก่ลูกค้าอย่างไร

- ลูกค้าขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสินเชื่อในระบบหรือไม่
- ลูกค้าส่วนใหญ่มีปัญหาในการจัดเตรียมเอกสารหรือเงื่อนไขการกู้ยืมหรือไม่

3.3 ปัญหาสำคัญในการติดตามหนี้สินมีอะไรบ้าง

- ท่านพบปัญหาลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้บ่อยครั้งหรือไม่

- ท่านมีแนวทางการติดตามหนี้สินและลดความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ติดตามหนี้กับลูกหนี้ อย่างไร

4. การใช้เทคโนโลยีในธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์

4.1 ท่านมีการนำ เทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้ในธุรกิจของท่านหรือไม่

- ระบบที่ใช้มีการรองรับการจัดเก็บข้อมูลลูกค้า การติดตามหนี้ หรือการอนุมัติสินเชื่อหรือไม่

4.2 ท่านพบข้อจำกัดใดในการนำเทคโนโลยีมาใช้

- ต้นทุนในการพัฒนาเทคโนโลยีสูงหรือไม่
- ท่านมีความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านนี้หรือไม่

5. มุมมองต่อกฎระเบียบและการสนับสนุนจากภาครัฐ

5.1 ท่านคิดว่า กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับพีโกไฟแนนซ์ มีความเหมาะสมเพียงพอหรือไม่

- มีข้อกำหนดใดที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจของท่านหรือไม่
- ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรต่อภาครัฐเกี่ยวกับการปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบ

5.2 ท่านได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านใดบ้าง

- เงินทุนสนับสนุน โครงการอบรม หรือคำแนะนำด้านกฎหมาย
- ท่านต้องการให้ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนเพิ่มเติมในด้านใด

5.3 ท่านพบปัญหาในการแข่งขันกับแหล่งเงินกู้อื่นหรือไม่

- ท่านเห็นว่าการแข่งขันกับสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์หรือหนี้นอกระบบส่งผลต่อธุรกิจของท่านหรือไม่
- ท่านมีแนวทางการประชาสัมพันธ์ให้ลูกค้าเห็นความแตกต่างระหว่างสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์กับหนี้นอกระบบอย่างไร

6. อนาคตของธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์

6.1 ท่านมองอนาคตของธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในประเทศไทยอย่างไร

- ท่านคาดว่าแนวโน้มของสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์จะเป็นอย่างไรในอีก 5-10 ปีข้างหน้า

6.2 ท่านมีแผนพัฒนาธุรกิจของท่านอย่างไร

- ท่านมีแนวคิดในการขยายกิจการ เพิ่มสาขา หรือเพิ่มบริการทางการเงินอื่น ๆ หรือไม่

7. ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์หรือไม่

**ภาคผนวก ฉ รายงานสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทย
สำนักงานภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และผู้แทนสำนักงานยุติธรรม
จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดขอนแก่น**

รายงานนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอข้อมูลเชิงลึกที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทย(ธปท.) สำนักงานภาคเหนือ สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และสำนักงานภาคใต้ รวมถึงสำนักงานยุติธรรมจังหวัดเชียงใหม่และขอนแก่น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาแนวทางการเสนอแนะนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชนผ่านสินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์) ประจำปี พ.ศ. 2568

1. สถานการณ์เศรษฐกิจและหนี้สินภาคครัวเรือน

1.1 ภาพรวมเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค

1.1.1 ภาคเหนือ: เศรษฐกิจในพื้นที่ยังไม่สามารถฟื้นตัวได้เต็มที่ภายหลังจากการระบาดของโรคแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยเฉพาะในภาคการเกษตรและธุรกิจรายย่อยซึ่งได้รับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญจากต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้นและรายได้ที่ไม่แน่นอน ส่งผลให้ประชาชนจำนวนมากยังคงประสบปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน และมีการพึ่งพาแหล่งเงินทุนนอกระบบเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะในพื้นที่เกษตรกรรมเชิงเขา อาทิ อำเภอจอมทอง อำเภอสันป่าตอง และอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

1.1.2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: เศรษฐกิจในภูมิภาคมีแนวโน้มชะลอตัวอย่างต่อเนื่อง โดย ธปท. คาดการณ์ว่าอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2568 จะอยู่ระหว่างร้อยละ 1.2 – 2.2 ซึ่งเป็นระดับที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในอดีตอย่างมีนัยสำคัญ สาเหตุหลักมาจากการบริโภคภาคครัวเรือนที่อ่อนแอ รายได้ภาคเกษตรกรรมที่ยังคงมีความไม่แน่นอนอันเนื่องมาจากความผันผวนของราคาและผลผลิตทางการเกษตร รวมถึงผลกระทบจากปัจจัยภายนอก เช่น สงครามการค้าที่ส่งผลต่อภาคอุตสาหกรรมในบางพื้นที่ นอกจากนี้ ภาคธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และธุรกิจขนาดย่อมมาก (Micro SMEs) ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของเศรษฐกิจในภูมิภาค ยังคงเผชิญข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อและประสบปัญหาการขาดสภาพคล่องอย่างต่อเนื่อง

1.1.3 ภาคใต้: โครงสร้างเศรษฐกิจของภาคใต้ยังคงพึ่งพาภาคเกษตรกรรมและการท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยมีพืชเศรษฐกิจสำคัญ อาทิ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และทุเรียน ซึ่งเป็นแหล่งรายได้หลักของประชาชนจำนวนมาก ขณะเดียวกันมีการเติบโตของกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Medical and Wellness Tourism) ในบางพื้นที่ เช่น ภูเก็ตและเกาะสมุย อย่างไรก็ตาม ภูมิภาคนี้ยังคงมีความเปราะบางทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากความผันผวนของราคาสินค้าเกษตรในตลาดโลก และจำนวนนักท่องเที่ยวที่ลดลงจากปัจจัยภายนอก อาทิ ข้อจำกัดทางการเดินทางจากบางประเทศ ทำให้รายได้ภาคบริการลดลงในบางช่วงเวลา

1.2 ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนและหนี้ในระบบ

ในระดับภาพรวม หนี้ครัวเรือนในทุกภูมิภาคยังคงอยู่ในระดับสูงและเป็นประเด็นที่น่ากังวล โดยเฉพาะในภาคเหนือซึ่งมีสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) สูงถึงร้อยละ 90 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ คุณภาพสินเชื่อโดยรวมมีแนวโน้มถดถอย ส่งผล

ให้สถาบันการเงินพาณิชย์มีการลดระดับการอนุมัติสินเชื่อ หรือเพิ่มความเข้มงวดในการพิจารณา ทำให้ประชาชนจำนวนมากไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อในระบบได้ตามความต้องการ

สำหรับประเด็นหนี้้นอกระบบยังคงเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่สำคัญในทุกภูมิภาค โดยประชาชนจำนวนหนึ่งยังคงหันไปพึ่งพาหนี้นอกระบบด้วยเหตุผลด้านความยืดหยุ่นในการกู้ยืม การไม่ต้องใช้หลักประกันที่ซับซ้อน และความเร่งด่วนทางการเงิน โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกร ผู้มีรายได้น้อยประจำ และผู้ประกอบการรายย่อยที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ. การใกล้เคียงหนี้นอกระบบ ยังคงเผชิญความท้าทายจากการที่เจ้าหนี้บางรายไม่ให้ความร่วมมือ

กรณีเฉพาะภูมิภาค:

- **ภาคเหนือ:** การเข้าถึงสินเชื่อในระบบยังคงมีข้อจำกัด โดยเฉพาะในพื้นที่ภูเขา และพื้นที่เกษตรกรรมที่ห่างไกล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้หนี้นอกระบบมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และเป็นแหล่งเงินทุนทางเลือกสุดท้ายของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว

- **ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ:** จากข้อมูลของ ธปท. พบว่ามูลค่าหนี้รวมครัวเรือนอยู่ที่ประมาณ 3 ล้านล้านบาท โดยมีการผิมนัดชำระหนี้ในสินเชื่อทุกประเภทเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญตั้งแต่ปีที่ผ่านมา หนี้ของข้าราชการครูเป็นปัญหาเฉพาะที่มีความซับซ้อนและมีมูลค่าสูง เนื่องจากสภกรณ์ออมทรัพย์บางแห่งไม่ได้ตรวจสอบข้อมูลเครดิตบูโร ทำให้ยอดหนี้ที่แท้จริงอาจสูงกว่าที่ปรากฏในระบบ นอกจากนี้ การทำธุรกรรมขายฝากที่ดินและทรัพย์สินอื่น ๆ ก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในจังหวัดขนาดเล็ก ซึ่งสะท้อนถึงภาวะการขาดสภาพคล่องอย่างรุนแรงของครัวเรือน

- **ภาคใต้:** แม้ภาคใต้จะมีแหล่งรายได้หลากหลายจากภาคเกษตรและการท่องเที่ยวแต่ภาระหนี้ครัวเรือนยังคงอยู่ในระดับสูงและขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในเขตชายแดนภาคใต้ที่ยังคงมีปัญหาการบริหารจัดการสินเชื่อ Soft Loan ที่ค้างค้ำ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพสินเชื่อ และเป็นความท้าทายในการแก้ไขปัญหาหนี้

2. บทบาทของสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 บทบาทของสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์

สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์มีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกทางเลือกที่ถูกกฎหมายสำหรับประชาชนที่ไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อในระบบของสถาบันการเงินพาณิชย์ได้ โดยเฉพาะในกลุ่มเปราะบาง อาทิ เกษตรกร ผู้มีรายได้น้อย และผู้ที่มีประวัติเครดิตไม่ดีหรือไม่เคยมีประวัติในระบบ ซึ่งถือเป็นการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่จำเป็น อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์หลักของการใช้สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ส่วนใหญ่ยังคงเป็นการเสริมสภาพคล่องในชีวิตประจำวันและการบริโภคมากกว่าการนำไปลงทุนเพื่อการสร้างรายได้ในระยะยาว ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนทางการเงินของกลุ่มเป้าหมายและความท้าทายในการส่งเสริมการใช้สินเชื่อเพื่อการลงทุน

2.2 อุปสรรคของผู้ประกอบการพิโกไฟแนนซ์

ผู้ประกอบการสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์เผชิญกับอุปสรรคและความท้าทายหลายประการในการดำเนินงาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและขีดความสามารถในการขยายบริการให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 การรับรู้ของประชาชนยังจำกัด: ประชาชนจำนวนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับลักษณะ คุณสมบัติ และความแตกต่างของสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์จากแหล่ง

เงินทุนอื่น ๆ หรือสินเชื่อผิดกฎหมาย ส่งผลให้ความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์ต่ำและจำกัดการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง

2.2.2 ต้นทุนการดำเนินการในพื้นที่ห่างไกลสูง: ผู้ประกอบการมีต้นทุนการดำเนินงานที่สูง โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพื่อติดตามหนี้ในพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่ห่างไกล ซึ่งไม่สอดคล้องกับค่าธรรมเนียมการติดตามหนี้ที่ได้รับอนุญาต (เช่น 50 บาท) ทำให้เกิดภาระทางการเงินต่อผู้ประกอบการ

2.2.3 ไม่มีระบบบริหารความเสี่ยงที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ: ผู้ประกอบการต้องแบกรับความเสี่ยงสูงจากการให้สินเชื่อแก่กลุ่มเปราะบาง เนื่องจากขาดกลไกหรือมาตรการสนับสนุนที่ชัดเจนจากภาครัฐในการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านเครดิต อาทิ การค้ำประกันสินเชื่อบางส่วน หรือการจัดตั้งกองทุนรองรับหนี้เสีย

2.2.4 อัตราดอกเบี้ยที่กำหนดไว้สูง: แม้ว่าอัตราดอกเบี้ยของสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์จะสะท้อนความเสี่ยงที่สูงกว่า แต่การกำหนดอัตราดอกเบี้ยในระดับที่ค่อนข้างสูงอาจเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเข้าถึงของประชาชนบางกลุ่มที่ต้องการเงินทุนด้วยต้นทุนที่เหมาะสม ซึ่งจำกัดประโยชน์ที่ควรได้รับจากสินเชื่อในระบบ

2.2.5 ความเข้มงวดในการขออนุญาตและความไม่ทั่วถึงของผู้ให้บริการในบางพื้นที่: กระบวนการขอใบอนุญาตและการกำกับดูแลที่เข้มงวด ประกอบกับการกระจุกตัวของผู้ให้บริการในบางพื้นที่ ทำให้การเข้าถึงสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ยังไม่ครอบคลุมและทั่วถึงในทุกพื้นที่ที่จำเป็นต่อประชาชนผู้ต้องการเงินทุน

2.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากธนาคารแห่งประเทศไทย

ธปท. ได้ให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมและพัฒนาระบบสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยแบ่งออกเป็นประเด็นหลักดังต่อไปนี้

2.3.1 การประชาสัมพันธ์และการรู้เท่าทันทางการเงิน: ควรดำเนินการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในระดับชุมชน โดยร่วมมือกับสื่อท้องถิ่น (เช่น วิทยุชุมชน) ผู้นำชุมชน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายอำเภอ) และธนาคารในพื้นที่ (เช่น ธ.ก.ส. หรือธนาคารออมสิน) เพื่อสร้างความคุ้นเคยและความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์อย่างกว้างขวาง และบูรณาการเนื้อหาความรู้ทางการเงิน การวางแผนการเงิน การบริหารจัดการหนี้ และการวิเคราะห์ความสามารถในการชำระหนี้ เข้าในระบบการศึกษา (เช่น หลักสูตร GenEd) และจัดฝึกอบรมแก่ประชาชนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างวินัยทางการเงินและลดการพึ่งพาหนี้สินที่ไม่ยั่งยืนในระยะยาว

2.3.2 การปรับปรุงเงื่อนไขสินเชื่อ: ควรมีการพิจารณาปรับลดอัตราดอกเบี้ยของสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ลงหากเป็นไปได้ เพื่อให้สอดคล้องกับศักยภาพในการชำระหนี้ของประชาชนกลุ่มเป้าหมาย และกำหนดเพดานวงเงินสินเชื่อที่สัมพันธ์กับรายได้ที่แท้จริงของประชาชน และเสนอให้จัดสรรสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (Soft Loan) ให้แก่ผู้ประกอบการพีโกไฟแนนซ์ที่มีธรรมาภิบาลและมีระบบบริหารจัดการที่ดี เพื่อลดต้นทุนการดำเนินงานและเพิ่มขีดความสามารถในการให้สินเชื่อแก่ประชาชนในวงกว้าง

2.3.3 การสนับสนุนเชิงโครงสร้าง: ปรับค่าธรรมเนียมการติดตามหนี้ให้สอดคล้องกับต้นทุนที่แท้จริงของผู้ประกอบการ หรือพิจารณามาตรการสนับสนุนต้นทุนสำหรับผู้ประกอบการที่ให้บริการในพื้นที่ห่างไกล เพื่อสร้างแรงจูงใจในการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน รวมถึงพิจารณา

สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้ประกอบการที่มีระบบบริหารจัดการที่ดีและปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการให้บริการ. และส่งเสริมการกระจายตัวของผู้ประกอบการในระดับจังหวัด เพื่อให้ประชาชนในทุกพื้นที่สามารถเข้าถึงบริการสินเชื่อได้อย่างทั่วถึง แทนการกระจุกตัวอยู่ในบางพื้นที่เท่านั้น

2.3.4 การพัฒนาระบบแก้ไขหนี้: ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชันหรือระบบออนไลน์ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการหนี้ ทำให้ผู้กู้สามารถติดตามสถานะการชำระหนี้ ยอดเงินต้น และดอกเบี้ยได้อย่างสะดวกและโปร่งใส อันจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและวินัยในการชำระหนี้ ส่งเสริมระบบใกล้เคียงข้อพิพาทหนี้ โดยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานยุติธรรมและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เพื่อลดต้นทุนการฟ้องร้องและป้องกันการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ ซึ่งเป็นแนวทางที่ยั่งยืนกว่าการดำเนินคดี และส่งเสริมการเปลี่ยนพฤติกรรมผู้กู้ควบคู่กับการใช้นโยบาย โดยเน้นการให้ความรู้และสร้างวินัยทางการเงิน เพื่อให้ประชาชนสามารถบริหารจัดการหนี้ได้ด้วยตนเองและลดการพึ่งพาความช่วยเหลือจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนอย่างยั่งยืนในระยะยาว

3. บทบาทของธนาคารแห่งประเทศไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ธปท. และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนและหนี้นอกระบบ โดยดำเนินการผ่านกลไกและมาตรการต่าง ๆ ดังนี้

3.1 การจัดเก็บข้อมูล: ธปท. ดำเนินการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลผ่านช่องทางที่หลากหลาย ได้แก่ ข้อมูลจากระบบภายในของธนาคาร การสำรวจเศรษฐกิจและสังคม (SES) และข้อมูลจากการร้องเรียนผ่านสายด่วน 1213 เพื่อจัดทำฐานข้อมูลหนี้ที่เป็นระบบและมีความครอบคลุม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการกำหนดนโยบายและมาตรการแก้ไขปัญหาหนี้ได้อย่างตรงจุด

3.2 มาตรการช่วยเหลือ: ธปท. ได้ริเริ่มและดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือลูกหนี้ในระดับพื้นที่ อาทิ โครงการ “หมอนนี้เพื่อประชาชน” และ “คุณสู้ เราช่วย” ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือลูกหนี้ในการบริหารจัดการหนี้สิน นอกจากนี้ ยังมี การจัดมหกรรมใกล้เคียงหนี้ ซึ่งเป็นเวทีที่ช่วยให้ลูกหนี้และเจ้าหนี้สามารถเจรจาทางออกร่วมกัน อันส่งผลให้เกิดการปรับโครงสร้างหนี้และช่วยลดภาระหนี้ที่แท้จริงของประชาชน

3.3 ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ได้แก่

3.3.1 กระทรวงยุติธรรม: มีบทบาทสำคัญในการให้บริการใกล้เคียงข้อพิพาทหนี้สิน รวมถึงการสนับสนุนทางกฎหมายผ่านกองทุนยุติธรรม ซึ่งช่วยให้ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและได้รับความช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายทางกฎหมายในการแก้ไขปัญหาหนี้

3.3.2 กระทรวงมหาดไทย: ดำเนินการสำรวจและรวบรวมข้อมูลหนี้นอกระบบในระดับพื้นที่ และให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้เป็นลูกหนี้ผ่านโครงการ “เคาะประตูหน้าบ้าน” ซึ่งเป็นกลไกที่ช่วยให้ภาครัฐสามารถเข้าถึงข้อมูลและให้ความช่วยเหลือได้อย่างใกล้ชิดในระดับชุมชน

3.3.3 กระทรวงศึกษาธิการ: ร่วมมือกับ ธปท. ในการพัฒนาและบูรณาการเนื้อหาความรู้ทางการเงินเข้าสู่ระบบการศึกษา เพื่อปลูกฝังความรู้และทักษะทางการเงินให้กับเยาวชนตั้งแต่ในวัยเรียน ซึ่งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจในระยะยาว และเตรียมความพร้อมให้ประชาชนสามารถบริหารจัดการการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

ภาคผนวก ข รายงานสรุปการสัมมนาเชิงลึกสำนักงานคลัง จังหวัดนครศรีธรรมราชและสำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่

1. บทบาทและภารกิจของสำนักงานคลังจังหวัด ทั้งสองสำนักงานมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในระดับพื้นที่ โดยทำหน้าที่เป็นกลไกระดับจังหวัดที่เชื่อมโยงนโยบายจากส่วนกลางกับบริบทในภูมิภาค ผ่านกิจกรรมประชาสัมพันธ์ การให้คำปรึกษาแก่ผู้ประกอบการ และการสนับสนุนกลุ่มประชาชนเป้าหมายให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

- **สำนักงานคลังจังหวัดนครศรีธรรมราช:** ปฏิบัติหน้าที่เชิงรุกในด้านประชาสัมพันธ์นโยบายสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ผ่านช่องทางหลากหลาย ได้แก่ การจัดรายการวิทยุท้องถิ่น การลงพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานภาคี เช่น กระทรวงยุติธรรม และการเผยแพร่เอกสารประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายหน่วยบริการของรัฐในระดับอำเภอ ตลอดจนการแจกใบปลิวและการใช้ป้ายประชาสัมพันธ์ภายในสำนักงานคลังเอง เพื่อเพิ่มการรับรู้ของประชาชนในระดับรากหญ้า รวมถึงประสานการส่งต่อเอกสารสมัครขออนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์จากผู้ประกอบการในพื้นที่ไปยัง สศค. โดยเน้นการให้คำปรึกษาเบื้องต้นและอำนวยความสะดวกในการจัดเตรียมเอกสารให้ถูกต้องตามเกณฑ์ที่กำหนด นอกจากนี้ ยังเชื่อมโยงกับธนาคารของรัฐ เช่น ธ.ก.ส. ธนาคารออมสิน และธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (ธพว.) ในการจัดหาแหล่งเงินทุนที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มอาชีพ โดยการคัดเลือกแหล่งเงินทุนจะพิจารณาจากลักษณะอาชีพ ความมั่นคงของรายได้ และความสามารถในการชำระหนี้ของแต่ละราย
- **สำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่:** มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์และแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม แม้จะเผชิญกับความท้าทายหลายประการในการดำเนินงาน สำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่เน้นการประสานงานเชิงพื้นที่อย่างเข้มข้น และใช้กลไกความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อให้การขับเคลื่อนนโยบายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงร่วมกิจกรรมออกบูธในงานมหกรรมและงานจังหวัดเคลื่อนที่ เพื่อเข้าถึงประชาชนในวงกว้าง มีการขอความร่วมมือจากผู้ประกอบการสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในพื้นที่ให้ช่วยประชาสัมพันธ์และร่วมออกบูธในงานต่าง ๆ เพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงข้อมูลให้กับประชาชน และสื่อสารกับ ธปท. อย่างต่อเนื่องเพื่อการดำเนินนโยบายเป็นไปในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกับภาพรวมของระบบการเงิน สำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่มองว่าสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์เป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ อย่างไรก็ตาม ผลกระทบของสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ต่อการกระตุ้นเศรษฐกิจในภาพรวมยังไม่ปรากฏชัดเจนนัก นอกจากนี้ ธ.ก.ส. และธนาคารออมสิน ซึ่งเป็นธนาคารเฉพาะกิจของรัฐ (SFIs) ได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ

2. การประสานงานและสนับสนุนเชิงนโยบาย สำนักงานคลังจังหวัดมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ประสานงานหลักระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยอาศัยกลไกความร่วมมือในระดับจังหวัดและการใช้ทุนทางสังคมในการดำเนินงาน

- **สำนักงานคลังจังหวัดนครศรีธรรมราช:** ใช้เวทีคณะกรรมการบริหารจังหวัดแบบบูรณาการ (คบจ.) ซึ่งเป็นเวทีนโยบายสำคัญระดับจังหวัด โดยคลังจังหวัดได้นำเสนอข้อมูลเชิงสถิติ ปัญหาเชิงระบบ และข้อเสนอแนวทางการสนับสนุนสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ต่อที่ประชุมเป็นประจำทุกเดือน อีกทั้งยังมีการหารือร่วมกับภาคเอกชน เช่น หอการค้าและสภาอุตสาหกรรมในพื้นที่ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางลดปัญหานี้ในระบบ การส่งเสริมการเข้าถึงสินเชื่อในระบบ และข้อเสนอในการปรับปรุงกฎระเบียบ นอกจากนี้ ยังมีความร่วมมือกับธนาคารของรัฐ เช่น ธ.ก.ส. ธนาคารออมสิน และธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (ธพว.) ภายใต้บริบทของข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง คลังจังหวัดจำเป็นต้องใช้กลยุทธ์ “ทุนทางสังคม” หรือความสัมพันธ์ส่วนบุคคลในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น รวมถึงภาคเอกชนในพื้นที่ เพื่อเร่งรัดการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมาย คลังจังหวัดได้ริเริ่มแนวทางการประสานงานที่ไม่จำกัดอยู่เพียงช่องทางทางราชการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลในการเร่งรัดการแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งเสนอแนวทางให้สำนักงานเศรษฐกิจการคลังจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ประสานงานในส่วนกลางอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารและดำเนินงานได้ตรงจุดมากยิ่งขึ้น
- **สำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่:** การใช้เครือข่ายของผู้บริหารสำนักงานคลังจังหวัดเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้การทำงานข้ามหน่วยงานมีความราบรื่นและง่ายขึ้น มีการประสานงานเชิงพื้นที่อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องกับหลายหน่วยงาน โดยร่วมกันจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การออกบูธในงานมหกรรม และงานจังหวัดเคลื่อนที่ เพื่อเข้าถึงประชาชนในวงกว้าง มีการขอความร่วมมือจากผู้ประกอบการสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ในพื้นที่ให้ช่วยประชาสัมพันธ์และร่วมออกบูธในงานต่าง ๆ เพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงข้อมูลให้กับประชาชน นอกจากนี้ ควรมีการกำหนด KPIs ที่วัดผลได้ชัดเจน ในการส่งเสริมสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ โดยเฉพาะในระดับบริหาร เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม และควรมีการสื่อสารระหว่างหน่วยงานอย่างสม่ำเสมอ

3. การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากร การสนับสนุนนโยบายไฟโไฟแนนซ์ในระดับพื้นที่ยังคงอาศัยการบูรณาการทรัพยากรภายในหน่วยงาน โดยไม่มีงบประมาณเฉพาะกิจในลักษณะเฉพาะเจาะจง

- **สำนักงานคลังจังหวัดนครศรีธรรมราช:** การสนับสนุนการดำเนินนโยบายสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์และการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบในระดับพื้นที่ ยังคงอยู่ภายใต้กรอบอำนาจและภารกิจของกระทรวงการคลัง โดยไม่มีการจัดสรรงบประมาณเฉพาะกิจหรือทรัพยากรแบบเฉพาะเจาะจงเพื่อสนับสนุนภารกิจด้านดังกล่าวในระดับจังหวัดโดยตรง สำนักงานคลังจังหวัดจำเป็นต้องดำเนินงานโดยอาศัยการบูรณาการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดร่วมกับภารกิจหลักอื่น ๆ ของกระทรวง เช่น การบริหารงานการคลัง การประสานโครงการช่วยเหลือของรัฐ และการดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลในช่วงวิกฤต แนวทางที่สำนักงานคลังจังหวัดนำมาใช้เพื่อรองรับภารกิจที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อไฟโไฟแนนซ์ ได้แก่ การบูรณาการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเข้าไว้ในภารกิจประจำของหน่วยงาน เช่น การประชาสัมพันธ์นโยบายผ่านเครือข่ายหน่วยงานในสังกัด การใช้เวทีประชุมระดับจังหวัดในการนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และการอาศัย

ความร่วมมือจากหน่วยงานภาคีในพื้นที่ สำนักงานคลังจังหวัดยังคงดำเนินการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในประเด็นที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะผ่านเวทีคณะกรรมการบริหารจังหวัดแบบบูรณาการ (คบจ.) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญระดับจังหวัดที่มีการกำหนดตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ (Key Performance Indicators: KPIs) ไว้อย่างเป็นระบบ

- **สำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่:** การจัดสรรงบประมาณสำหรับการดำเนินงานด้านสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์มีความคล่องตัว เนื่องจากมีการบูรณาการเข้ากับแผนงานหลักของจังหวัด การใช้งบประมาณสำหรับการดำเนินงานด้านสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์สามารถทำได้ในส่วนของ คบจ. เนื่องจากภารกิจนี้มี KPIs ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งช่วยให้การบริหารจัดการงบประมาณมีความคล่องตัวและยืดหยุ่น

4. ความท้าทายและแนวทางแก้ไข แม้ว่าสำนักงานคลังจังหวัดทั้งสองแห่งจะมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์และการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ แต่ยังคงเผชิญกับอุปสรรคในมิติที่หลากหลาย ทั้งในด้านโครงสร้างการบริหารจัดการ ด้านปฏิบัติการ และด้านทัศนคติของประชาชน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

- **ข้อจำกัดร่วมกัน:**
 - **ข้อจำกัดด้านทรัพยากรบุคคลและงบประมาณ:** สำนักงานคลังจังหวัดมีจำนวนบุคลากรจำกัดเมื่อเทียบกับภารกิจที่ได้รับมอบหมาย โดยต้องปฏิบัติหน้าที่หลากหลายครอบคลุมทั้งด้านการคลังระดับพื้นที่ การประสานงานโครงการของรัฐ การบูรณาการนโยบายระดับจังหวัด ตลอดจนการขับเคลื่อนมาตรการเร่งด่วนในช่วงวิกฤต เช่น โครงการ “เราชนะ” และ “เราไม่ทิ้งกัน” ซึ่งเป็นภารกิจที่ต้องดำเนินการภายใต้กรอบเวลาที่จำกัดและการคาดหวังสูงจากประชาชน ส่งผลให้เวลาและทรัพยากรที่สามารถจัดสรรให้กับงานด้านการส่งเสริมพิโกไฟแนนซ์มีความจำกัด นอกจากนี้ ยังไม่มีการจัดสรรงบประมาณเฉพาะกิจสำหรับงานด้านพิโกไฟแนนซ์โดยตรง
 - **การเข้าถึงประชาชนในพื้นที่ห่างไกล:** จังหวัดนครศรีธรรมราชมีลักษณะภูมิประเทศที่กว้างขวาง ครอบคลุมพื้นที่กว่า 20 อำเภอ ซึ่งบางพื้นที่อยู่ห่างไกลและมีความท้าทายในการเดินทางเข้าไปให้คำปรึกษา หรือกำกับดูแลผู้ประกอบการพิโกไฟแนนซ์ได้อย่างทั่วถึง คลังจังหวัดประสบกับความยากลำบากในการเข้าถึงประชาชนกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล
 - **การรับรู้และความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ยังไม่ทั่วถึง:** ประชาชนทั่วไปยังมีการรับรู้เกี่ยวกับสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ไม่มากนัก และยังขาดความเข้าใจที่ชัดเจนในเรื่องของอัตราดอกเบี้ยและเงื่อนไข โดยเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีกำแพงด้านภาษาและวัฒนธรรม ทำให้การทำความเข้าใจนโยบายและเงื่อนไขของสินเชื่อเป็นไปได้ยาก นอกจากนี้ การสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับสินเชื่อพิโกไฟแนนซ์ยังขาดประสิทธิภาพ ทั้งในด้านภาษา การอธิบายแนวคิด และความเข้าใจของประชาชนในระดับ

รากหญ้า ซึ่งยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างสินเชื่อในระบบ กับนอกระบบ

- **ปัญหาหนี้นอกระบบที่รุนแรง:** จังหวัดเชียงใหม่ประสบปัญหาหนี้นอกระบบที่มีความรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากเหตุการณ์น้ำท่วมที่ผ่านมา
- **ความไม่ต่อเนื่องของนโยบาย:** การดำเนินงานขึ้นอยู่กับคำสั่งจากหน่วยบริหารส่วนกลางอย่างมาก ในปี 2567 ที่เน้นประเด็นเรื่องหนี้ จะมีการร่วมมือและทรัพยากรสนับสนุนจำนวนมาก แต่เมื่อสิ้นปีงบประมาณหรือมีการเปลี่ยนผู้บริหาร ความสำคัญของการแก้ไข ปัญหาหนี้นอกระบบก็จะลดลงอย่างเห็นได้ชัด
- **การขาดความร่วมมือจากเจ้าหนี้นอกระบบและผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ บางราย:** เจ้าหนี้นอกระบบไม่รู้สึกสนใจให้เข้าร่วมโครงการต่าง ๆ และมักจะไม่ปรากฏตัว เมื่อมีการใกล้เคียง มีผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์เพียงบางรายเท่านั้นที่ให้ความร่วมมือในการออกบูธประชาสัมพันธ์ ในขณะที่อีกหลายรายไม่มีการตอบกลับ ทำให้การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเป็นไปอย่างจำกัด
- **ข้อจำกัดด้านเครื่องมือและกระบวนการติดตามผล:** คลังจังหวัดไม่มีเครื่องมือเฉพาะสำหรับติดตามความคืบหน้าในการดำเนินงานของผู้ประกอบการสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ ทั้งในเชิงคุณภาพของการให้บริการและผลกระทบเชิงนโยบาย เช่น การลดภาระหนี้ นอกระบบ หรือการขยายการเข้าถึงสินเชื่อในระบบ ทำให้การประเมินผลต้องอาศัย ข้อมูลที่กระจัดกระจายหรือไม่เป็นระบบ

- **แนวทางแก้ไข:**

- **สำนักงานคลังจังหวัดนครศรีธรรมราช:** ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว คลังจังหวัดได้ประยุกต์ใช้กลยุทธ์การสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่ เช่น การเชิญผู้แทนหอการค้า สมาอุตสาหกรรม ตัวแทนธนาคารของรัฐ และผู้แทนภาคประชาสังคม เข้าร่วมเวที คบจ. อย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้ นอกระบบ อาทิ การเปิด “ตลาดแก้หนี้” ร่วมกับกระทรวงยุติธรรม และการเจรจากับธนาคารพาณิชย์เพื่อให้ปรับเงื่อนไขการปล่อยสินเชื่อให้สอดคล้องกับบริบทของประชาชนในพื้นที่ คลังจังหวัดได้ริเริ่มแนวทางการประสานงานที่ไม่จำกัดอยู่เพียงช่องทางทางราชการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลในการเร่งรัดการแก้ไขปัญหา
- **สำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่:** พบว่าผู้นำชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์ มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นช่องทางสื่อสารหลัก การสร้างความเข้าใจให้กับผู้นำชุมชน ก่อนจึงเป็นสิ่งจำเป็น

5. วิสัยทัศน์และแนวโน้มในอนาคต ทั้งสองสำนักงานเห็นพ้องว่าสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ยังคงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ถูกต้องตามกฎหมายในช่วง 5–10 ปีข้างหน้า หากได้รับการสนับสนุนในระดับนโยบายอย่างเป็นระบบ

- **สำนักงานคลังจังหวัดนครศรีธรรมราช:** คลังจังหวัดนครศรีธรรมราชสะท้อนให้เห็นวิสัยทัศน์ในเชิงบวกต่อบทบาทของสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในฐานะเครื่องมือสำคัญสำหรับการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยเฉพาะสำหรับประชาชนกลุ่มฐานรากที่ประสบปัญหาในการเข้าถึงสินเชื่อจากสถาบันการเงินกระแสหลัก คลังจังหวัดมองว่าหากมีการออกแบบนโยบายและกลไกสนับสนุนที่เหมาะสม สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์จะยังมีบทบาทสำคัญต่อเนื่องในช่วง 5 – 10 ปีข้างหน้า และสามารถพัฒนาไปสู่ระบบการเงินภาคประชาชนที่ยั่งยืนในระดับประเทศ ทั้งนี้ คลังจังหวัดเสนอว่าการพัฒนาระบบสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในระยะยาวจำเป็นต้องมีการสนับสนุนจากภาครัฐ ทั้งในรูปแบบงบประมาณเฉพาะกิจ เครื่องมือทางเทคโนโลยี ระบบฐานข้อมูลกลาง และมาตรการจูงใจเพื่อส่งเสริมให้ผู้ประกอบการรายย่อยเข้าสู่ระบบอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในพื้นที่ต่างจังหวัดที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและต้นทุนการดำเนินงาน นอกจากนี้ ควรมีการปรับปรุงกฎระเบียบให้ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับข้อเท็จจริงในพื้นที่ โดยเฉพาะการกำหนดหลักเกณฑ์ เช่น เพดานวงเงินสินเชื่อ การห้ามปล่อยข้ามจังหวัด และการใช้หลักประกันในลักษณะจำกัด ควรได้รับการทบทวนในเชิงนโยบาย เพื่อให้สามารถตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง และควรส่งเสริมการสร้างการรับรู้ในหมู่ประชาชนเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างสินเชื่อในระบบและนอกระบบ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่ประชาชนยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับบทบาทของพีโกไฟแนนซ์ การพัฒนาเครื่องมือการสื่อสารและเนื้อหาที่เข้าถึงง่ายจะช่วยให้ประชาชนตัดสินใจทางการเงินได้ดีขึ้นในอนาคต
- **สำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่:** มีวิสัยทัศน์ที่จะพัฒนาการดำเนินงานด้านสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยเน้นการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน การให้ความรู้แก่ประชาชน และการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง คลังจังหวัดเชียงใหม่เสนอให้มีการจัดทำตัวชี้วัดในรูปแบบ E - learning เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถเข้าถึงและศึกษาทำความเข้าใจมาตรการต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น เพื่อนำไปสื่อสารกับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมสนับสนุนสื่อประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม เช่น Roll - Up Banner โบรชัวร์ หรือวิดีโอ ซึ่งจะช่วยให้การประชาสัมพันธ์เข้าถึงประชาชนได้กว้างขวางและมีประสิทธิภาพมากขึ้น และการบูรณาการกับกระทรวงอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น กระทรวงมหาดไทย โดยการกำหนด KPIs ที่เกี่ยวข้องในกระทรวงอื่น อาจช่วยเพิ่มความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบและขับเคลื่อนนโยบายสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ตารางสรุปเชิงกลยุทธ์: บทบาท ความท้าทาย และวิสัยทัศน์ของสำนักงานคลังจังหวัดในการขับเคลื่อน
สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์

ประเด็นสำคัญ	สำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่	สำนักงานคลังจังหวัด นครศรีธรรมราช
บทบาทหลัก	- กลไกขับเคลื่อนนโยบายสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์และแก้หนี้ในระบบ - ประสานงานเชิงพื้นที่และใช้เครือข่ายภาคีร่วมด้วย - เชื่อมโยงกับ ธปท. - SFIs ร่วมปล่อยสินเชื่อแก้หนี้ในระบบ (KPIs 58 ราย/จังหวัด)	- กลไกสนับสนุนเชิงนโยบายระดับพื้นที่ และเป็นตัวกลางเพื่อดำเนินนโยบาย - ประชาสัมพันธ์เชิงรุกผ่านหลากหลายช่องทาง (วิทยุท้องถิ่น ลงพื้นที่ เอกสาร) - อำนวยความสะดวกผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์สู่ สศค. - เชื่อมโยงประชาชนกับแหล่งเงินทุนภาครัฐ (ธ.ก.ส. ออมสิน ธพว.)
การประสานงาน & นโยบาย	- ใช้เครือข่ายผู้บริหารอำนวยความสะดวกงานข้ามหน่วยงาน - กำหนด KPIs ระดับบริหารเพื่อความต่อเนื่อง - สื่อสารระหว่างหน่วยงานสม่ำเสมอ	- ใช้เวที คบจ. นำเสนอข้อมูลและข้อเสนอเชิงนโยบายรายเดือน -หารือภาคเอกชน (หอการค้า สมาอุตสาหกรรม) - ใช้ทุนทางสังคมเพื่อประสานงาน - เสนอ สศค. จัดทำบัญชีผู้ประสานงานส่วนกลาง
งบประมาณ & ทรัพยากร	- งบประมาณ คบจ. สนับสนุนคล่องตัวตาม KPIs	- ไม่มีงบประมาณเฉพาะกิจ - บูรณาการทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดเพื่อดำเนินการภารกิจหลัก - ติดตามผลผ่าน คบจ. ด้วย KPIs
ความท้าทายหลัก	- การรับรู้ของประชาชนต่อขาดความเข้าใจเงื่อนไขของสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ - ผู้นำชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์สำคัญแต่	- บุคลากรจำกัด ภาระงานหลากหลาย - พื้นที่กว้างขวาง ยากต่อการติดตาม

ประเด็นสำคัญ	สำนักงานคลังจังหวัดเชียงใหม่	สำนักงานคลังจังหวัดนครศรีธรรมราช
	เข้าถึงยาก เนื่องจากอุปสรรคด้านภาษาและวัฒนธรรม - นโยบายไม่ต่อเนื่องเมื่อเปลี่ยนผู้บริหาร - ปัญหาหนี้ในระบบรุนแรง โดยเฉพาะหลังเหตุการณ์น้ำท่วม - ประชาชนไม่ต้องการดำเนินการด้านเอกสารและเจ้าหน้าที่ในระบบ รวมถึงผู้ประกอบการกึ่งสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์บางรายไม่ให้ความร่วมมือ	- การสื่อสารข้อมูลกับประชาชนขาดประสิทธิภาพ - ประชาชนไม่เข้าใจสินเชื่อในระบบและนอกระบบ - ขาดเครื่องมือติดตามผู้ประกอบการกึ่งสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์
แนวทางแก้ไข/วิสัยทัศน์	- มองฟิโกไฟแนนซ์เป็นเครื่องมือสำคัญแก้หนี้ในระบบ - พัฒนา E - Learning ให้เจ้าหน้าที่เข้าใจมาตรการ - สนับสนุนสื่อประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม - บูรณาการกับกระทรวงอื่น (มหาดไทย) ด้วย KPIs ร่วม - การให้ความรู้ประชาชนเป็นภารกิจต่อเนื่อง	- ฟิโกไฟแนนซ์เป็นเครื่องมือสำคัญระยะยาว (5 - 10 ปี) - เสนอภาครัฐสนับสนุน (งบประมาณเฉพาะกิจ เทคโนโลยีฐานข้อมูล มาตรการจูงใจ) - ปรับปรุงกฎระเบียบให้ยืดหยุ่น (วงเงิน การปล่อยข้ามจังหวัด หลักประกัน) - สร้างการรับรู้ความแตกต่างสินเชื่อใน/นอกระบบ - พัฒนาเครือข่ายภาคีในพื้นที่ - จัดกิจกรรมตลาดแก้หนี้ร่วมกับกระทรวงยุติธรรม

ภาคผนวก ข รายงานสรุปการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการ สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์และสังเกตการณ์ลงตรวจสอบสถานประกอบการ

1. บทนำ

สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์) ได้รับการริเริ่มขึ้นโดยภาครัฐเพื่อตอบสนองต่อปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบของประชาชนฐานราก โดยเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระ เกษตรกรรายย่อย หรือผู้มีรายได้น้อยที่ไม่สามารถแสดงเอกสารหลักฐานทางการเงินที่สถาบันการเงินพาณิชย์ยอมรับได้ ซึ่งนำไปสู่การพึ่งพาหนี้นอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยสูงและขาดการคุ้มครองทางกฎหมาย สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์จึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นกลไกที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการเงิน และเป็นสะพานเชื่อมให้ประชาชนกลุ่มดังกล่าวสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินที่ถูกกฎหมายภายใต้การกำกับดูแล

แม้ว่าสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์จะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจรายย่อย และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน อย่างไรก็ตาม บริบทการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการในแต่ละภูมิภาคอาจมีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านโครงสร้างองค์กร รูปแบบการให้บริการลูกค้า การบริหารจัดการความเสี่ยง รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่เผชิญ การทำความเข้าใจบริบทเฉพาะเหล่านี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการกำหนดนโยบายและมาตรการกำกับดูแลที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินธุรกิจ ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากมุมมองของผู้ประกอบการสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในพื้นที่ 4 ภูมิภาคของประเทศไทย อันได้แก่ ภาคกลาง (พื้นที่กรุงเทพมหานคร) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (พื้นที่จังหวัดนครราชสีมา) ภาคเหนือ (พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และพื้นที่จังหวัดลำพูน) และภาคใต้ (พื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี) ตามลำดับ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากประสบการณ์ตรงของผู้ประกอบการสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในพื้นที่จริง จะช่วยให้ภาครัฐสามารถออกแบบนโยบายและมาตรการกำกับดูแลที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงทางธุรกิจและสังคม อันจะนำไปสู่การส่งเสริมและพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชนให้มีความเข้มแข็ง ยั่งยืน และเป็นธรรมต่อไปในอนาคต

2. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งเน้นการทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในบริบทและปรากฏการณ์ของการดำเนินธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในประเทศไทย โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นหลัก เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความละเอียดและมุมมองจากประสบการณ์ตรงของผู้ประกอบการ

2.1 กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ศึกษา: กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาประกอบด้วยผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์จำนวนทั้งสิ้น 24 รายทั่วประเทศ โดยได้รับการคัดเลือกจากการดำเนินงานในพื้นที่สำคัญ 4 ภูมิภาคของประเทศไทย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.1 ภาคกลาง: พื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 9 ราย ดำเนินการสัมภาษณ์ในวันที่ 23 และ 30 เมษายน และ 7 พฤษภาคม 2568

2.1.2 ภาคตะวันออกเฉยงเหนือ: พื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 7 ราย
ดำเนินการสัมภาษณ์ระหว่างวันที่ 17 – 19 กุมภาพันธ์ 2568

2.1.3 ภาคเหนือ: พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และพื้นที่จังหวัดลำพูน จำนวน 4 ราย
ดำเนินการสัมภาษณ์ระหว่างวันที่ 26 – 28 กุมภาพันธ์ 2568

2.1.4 ภาคใต้: จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 4 ราย
ดำเนินการสัมภาษณ์ระหว่างวันที่ 21 – 23 พฤษภาคม 2568

การคัดเลือกพื้นที่และจำนวนผู้ประกอบการในแต่ละภูมิภาคมีวัตถุประสงค์เพื่อสะท้อนความหลากหลายของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนลักษณะเฉพาะของการดำเนินธุรกิจฟิโไฟแนนซ์ในแต่ละภูมิภาคนั้น

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์เชิงลึกที่คณะผู้วิจัยได้ออกแบบขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลที่ครอบคลุมในประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจสินเชื่อฟิโไฟแนนซ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกที่สะท้อนถึงประสบการณ์จริงของผู้ประกอบธุรกิจ โดยมีประเด็นหลักที่มุ่งเน้น ดังนี้

2.2.1 ข้อมูลทั่วไปและโครงสร้างองค์กร: ครอบคลุมประวัติการดำเนินธุรกิจ วัตถุประสงค์ บทบาทของสินเชื่อฟิโไฟแนนซ์ต่อเศรษฐกิจชุมชน จำนวนบุคลากร โครงสร้างการบริหารจัดการ ช่องทางการให้บริการลูกค้า ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงหรือการเติบโตในช่วงระยะเวลา 3 - 5 ปีที่ผ่านมา

2.2.2 การปล่อยสินเชื่อและแหล่งเงินทุน: พิจารณาลักษณะการพิจารณาอนุมัติสินเชื่อ ปัจจัยหลักที่ใช้ในการประเมินความสามารถในการชำระหนี้ แนวทางในการลดความเสี่ยงจากหนี้เสีย แหล่งเงินทุนหลักที่ใช้ในการดำเนินธุรกิจ ข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพิ่มเติม รวมถึงวัตถุประสงค์หลักของลูกค้าในการขอสินเชื่อ

2.2.3 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ: วิเคราะห์ปัญหาด้านต้นทุน การดำเนินงาน การขาดแคลนบุคลากร กระแสเงินสดหมุนเวียน ความท้าทายในการให้สินเชื่อ (อาทิ การขาดความรู้ความเข้าใจของลูกค้า หรือปัญหาในการจัดเตรียมเอกสาร) และปัญหาสำคัญในการติดตามหนี้สิน รวมถึงแนวทางการติดตามหนี้และการลดความขัดแย้ง

2.2.4 การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในธุรกิจสินเชื่อฟิโไฟแนนซ์: ศึกษาการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการธุรกิจ อาทิ ระบบการจัดเก็บข้อมูลลูกค้า การติดตามหนี้ หรือการอนุมัติสินเชื่อ รวมถึงข้อจำกัดและข้อเสนอแนะในการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้

2.2.5 มุมมองต่อกฎระเบียบและการสนับสนุนจากภาครัฐ: ประเมินความเหมาะสมของกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ข้อกำหนดที่เป็นอุปสรรค ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบ การสนับสนุนที่ได้รับจากภาครัฐ ความต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติม ปัญหาการแข่งขันกับแหล่งเงินทุนอื่น และแนวทางการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความแตกต่างระหว่างสินเชื่อฟิโไฟแนนซ์กับหนี้นอกระบบ

2.2.6 อนาคตของธุรกิจฟิโไฟแนนซ์: สำรวจทัศนคติต่อแนวโน้มของสินเชื่อฟิโไฟแนนซ์ในอนาคต (ระยะเวลาประมาณ 5 - 10 ปีข้างหน้า) แผนพัฒนาธุรกิจของผู้ประกอบการ อาทิ การขยายกิจการ การเพิ่มสาขา หรือการเพิ่มบริการทางการเงิน รวมถึงข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาธุรกิจสินเชื่อฟิโไฟแนนซ์

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เหล่านี้ถูกนำมาสังเคราะห์และวิเคราะห์เพื่อระบุแนวโน้มปัญหาสำคัญ และโอกาสในการพัฒนานโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการประกอบธุรกิจและการกำกับดูแลสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ในอนาคตต่อไป

3. สรุปผลการสัมภาษณ์รายภูมิภาค

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ใน 4 ภูมิภาคหลัก ได้แก่ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ สามารถสรุปผลการดำเนินงาน ปัญหาที่พบ และลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่ได้ดังนี้

3.1 พื้นที่ภาคกลาง (กรุงเทพมหานคร)

3.1.1 รูปแบบการดำเนินธุรกิจและโครงสร้างองค์กร: มีความหลากหลายสูง และสะท้อนพลวัตของตลาดสินเชื่อของเมืองหลวงอย่างชัดเจน โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่

1) **กลุ่มที่ต่อยอดจากธุรกิจเดิม** เช่น โรงรับจำนำ ธุรกิจในกลุ่มอุตสาหกรรม หรือธุรกิจแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ซึ่งใช้ฐานลูกค้าเดิมและเครือข่ายที่มีอยู่มาขยายสู่ธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์

2) **กลุ่มธุรกิจ Fintech Startups** ที่เน้นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ขั้นสูง เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และระบบ Know Your Customer (KYC) แบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-KYC) ในกระบวนการให้สินเชื่อและการบริหารจัดการลูกค้า เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุน

3) **กลุ่มผู้ประกอบการที่ยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาแพลตฟอร์ม** เพื่อขยายตลาดในอนาคต ขนาดกิจการมีความแตกต่างกัน ตั้งแต่ขนาดเล็กที่มีพนักงานประมาณ 1 - 3 คน ซึ่งมักเน้นการให้บริการเฉพาะกลุ่ม ไปจนถึงขนาดกลางที่มีฐานลูกค้าออนไลน์จำนวนมากหลายหมื่นราย

3.1.2 แหล่งเงินทุน: ผู้ประกอบการส่วนใหญ่พึ่งพาเงินทุนของกรรมการและผู้ถือหุ้น เป็นหลัก เนื่องจากข้อจำกัดในการระดมทุนจากภายนอก ในขณะเดียวกัน ธนาคารพาณิชย์ยังคงมีความระมัดระวังในการให้สินเชื่อแก่ธุรกิจพีโกไฟแนนซ์ เนื่องจากมองว่าเป็นธุรกิจที่มีความเสี่ยงสูงและเป็นคู่แข่งในการประกอบธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์บางรายสามารถเข้าถึงสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ได้โดยใช้สินทรัพย์ส่วนตัวของกรรมการเป็นหลักประกัน ในขณะที่บางรายประสบความสำเร็จในการระดมทุนจากนักลงทุนภายนอก (Angel Investors/Funds) เพื่อสนับสนุนการขยายธุรกิจและการพัฒนาเทคโนโลยี

3.1.3 การดำเนินงานสินเชื่อและกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย: กลุ่มลูกค้าเป้าหมายมีความหลากหลายสูงในเขตเมือง ได้แก่ แรงงานนอกระบบ ฟรีแลนซ์ ผู้มีรายได้น้อย และกลุ่มบุคคลที่ไม่มีเอกสารหลักฐานทางการเงินชัดเจนหรือไม่สามารถเข้าถึงบริการจากสถาบันการเงินหลักได้ ประเภทสินเชื่อมีทั้งแบบมีหลักประกัน (ทะเบียนรถยนต์ ผู้ค้ำประกัน) และไม่มีหลักประกัน ซึ่งผู้ประกอบการมักใช้ข้อมูลพฤติกรรม (เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือ การใช้แอปพลิเคชัน โซเชียลมีเดีย การใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน) ในการประเมินความเสี่ยงและพิจารณาสินเชื่อ โดยให้ความสำคัญกับพฤติกรรมทางการเงินและความสัมพันธ์กับลูกค้า วงเงินสินเชื่อเริ่มต้นที่ 1,000 – 30,000 บาท และสามารถเพิ่มได้สูงสุดถึง 100,000 บาท ในกรณีถือใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ ประเภทพีโกพลัส) ขึ้นอยู่กับประวัติการชำระและศักยภาพของลูกค้า อัตราดอกเบี้ยเฉลี่ยอยู่ระหว่างร้อยละ 20 – 36 ต่อปี ซึ่งเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

3.1.4 การบริหารจัดการหนี้เสีย (NPL): ผู้ประกอบการในภาคกลางเผชิญกับอัตรา NPL ที่ยังคงสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังสถานการณ์โควิด-19 และภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว มีการใช้ทั้ง ทีมติดตามหนี้ภายในและภายนอก (Outsource) และบางรายเริ่มทดลองใช้ AI ในการช่วยวิเคราะห์ พฤติกรรมการชำระและติดตามหนี้ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่หลีกเลี่ยงการฟ้องร้องทางกฎหมายเนื่องจาก มีต้นทุนสูงและกระบวนการล่าช้า ไม่คุ้มค่างบการเงินสินเชื่อที่ต่ำ จึงมักเน้นการประนีประนอมหนี้หรือ การปรับโครงสร้างหนี้เป็นหลัก

3.1.5 การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี: มีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้อย่างแพร่หลาย และก้าวหน้า โดยเฉพาะในกลุ่ม Fintech Startups อาทิ AI Credit Scoring สำหรับประเมินความเสี่ยง ลูกค้า e-KYC สำหรับการยืนยันตัวตน ระบบชำระเงินแบบปลั๊กอิน (Plug-in Payment System) ระบบ การจ่ายเงินแบบเรียลไทม์ และระบบการยืนยันตัวตนแบบไร้กระดาษ (Paperless Authentication) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุนการดำเนินงาน และยกระดับประสบการณ์ของลูกค้า

3.2 พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดนครราชสีมา)

3.2.1 รูปแบบการดำเนินธุรกิจและโครงสร้างองค์กร: มีความหลากหลาย เช่นเดียวกับภาคกลาง แต่มีรากฐานมาจากธุรกิจท้องถิ่นที่เข้มแข็ง เช่น ธุรกิจที่ต่อยอดจากกิจการสินเชื่อ ดั้งเดิม (เช่น ลานมันสำปะหลัง เป็นต้น) ธุรกิจที่ขยายจากสินเชื่อเช่าซื้อหรือสินเชื่อพาณิชย์ และผู้ประกอบการขนาดเล็กที่เริ่มนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการข้อมูล

3.2.2 แหล่งเงินทุน: ส่วนใหญ่พึ่งพาเงินทุนส่วนตัวของกรรมการและเงินทุนสะสม จากธุรกิจครอบครัวเป็นหลัก การเข้าถึงสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ยังคงเป็นอุปสรรคเนื่องจากอัตรา ดอกเบี้ยสูงและข้อกำหนดด้านหลักประกันที่เข้มงวด อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการรายใหญ่บางรายสามารถ เข้าถึงแหล่งเงินทุนจากธนาคารพาณิชย์ได้โดยใช้สินทรัพย์ของกรรมการเป็นหลักประกัน

3.2.3 การดำเนินงานสินเชื่อและกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย: กลุ่มลูกค้าหลักคือบุคคล ที่เข้าไม่ถึงสถาบันการเงินทางการ เช่น ผู้ประกอบอาชีพอิสระรายย่อย พ่อค้าแม่ค้า แรงงานรับจ้างทั่วไป ที่ขาดหลักประกันหรือไม่มีประวัติสินเชื่อ สินเชื่อส่วนใหญ่เป็นแบบมีหลักประกัน (ทะเบียนรถยนต์/ รถจักรยานยนต์ โฉนดที่ดิน) วงเงินสินเชื่อเฉลี่ย 20,000 – 100,000 บาท อัตราดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ 36 ต่อปี การพิจารณาสินเชื่อเน้นการสัมภาษณ์ลูกค้า ตรวจสอบเอกสาร และเยี่ยมบ้าน เพื่อประเมินรายได้ และพฤติกรรมการใช้จ่าย

3.2.4 การบริหารจัดการหนี้เสีย (NPL): ดำเนินการผ่านการฟ้องศาลในกรณีจำเป็น การปรับโครงสร้างหนี้ การติดตามหนี้ทั้งภายในและภายนอก และการตัดหนี้สูญ ยังคงพบปัญหา การติดตามหนี้ที่ยากลำบากในบางกรณี

3.2.5 การใช้เทคโนโลยี: มีการนำระบบบริหารจัดการลูกหนี้ และแอปพลิเคชันบาง ประเภทมาช่วยในการพิจารณาและติดตามหนี้ แต่ยังไม่แพร่หลายเท่าภาคกลาง โดยเน้นการใช้ข้อมูลจาก การสัมภาษณ์และเอกสารประกอบเป็นหลัก

3.3 พื้นที่ภาคเหนือ (จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน)

3.3.1 รูปแบบการดำเนินธุรกิจและโครงสร้างองค์กร: ส่วนใหญ่เป็นกิจการที่ ต่อยอดจากธุรกิจเดิม เช่น ตัวแทนจำหน่ายรถยนต์หรือเครื่องใช้ไฟฟ้า หรือกิจการรายย่อยในท้องถิ่นที่เน้น ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลกับลูกค้าในชุมชน ผู้ประกอบการทั้งหมดพึ่งพาเงินทุนจากกรรมการ ผู้ถือหุ้น

หรือบริษัทในเครือเป็นหลัก เนื่องจากข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ ขนาดกิจการส่วนใหญ่เป็นขนาดเล็กถึงกลาง มีพนักงาน 5-40 คน

3.3.2 แหล่งเงินทุน: พึ่งพิงเงินทุนจากกรรมการ ผู้ถือหุ้น หรือบริษัทในเครือเป็นหลัก เนื่องจากข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากธนาคารพาณิชย์ที่มักมีข้อกำหนดสูงและมองว่าธุรกิจฟู้ดโปกเอนซ์มีความเสี่ยง

3.3.3 การดำเนินงานสินเชื่อและกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย: กลุ่มลูกค้าหลากหลาย ได้แก่ พนักงานเอกชนรายได้น้อย ผู้มีประวัติเครดิตไม่สมบูรณ์ ผู้ประกอบอาชีพอิสระ เกษตรกรรายย่อย และพ่อค้ารายย่อยในอำเภอรอบนอก ซึ่งส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อจากระบบธนาคารได้ มีทั้งสินเชื่อมีหลักประกัน (โฉนดที่ดิน ทะเบียนรถยนต์/จักรยานยนต์) และไม่มีหลักประกันที่พิจารณาจากพฤติกรรมและความสัมพันธ์กับลูกค้า วงเงินสินเชื่ออยู่ระหว่าง 5,000 – 50,000 บาท โดยพิจารณาจากหลักทรัพย์และประวัติลูกค้าเดิมเป็นหลัก

3.3.4 การบริหารจัดการหนี้เสีย (NPL): ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีการกำหนดระดับความเสี่ยงของลูกค้า (เช่น D0 ถึง D4) เพื่อจัดการความเสี่ยงและจัดลำดับการติดตาม ยังคงเน้นการให้บริการแบบออฟไลน์ผ่านหน้าร้านหรือการเยี่ยมบ้าน แต่เริ่มใช้ช่องทางออนไลน์ (เช่น Facebook Page LINE Official Account) สำหรับการแจ้งเตือนและการสื่อสารกับลูกค้า บางรายมีการฟ้องร้องเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ

3.3.5 การใช้เทคโนโลยี: อยู่ในระดับพื้นฐานเมื่อเทียบกับภาคกลาง แต่มีการปรับตัวสู่การใช้ช่องทางออนไลน์เพื่อการสื่อสารและบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้า เพื่อความสะดวกและเข้าถึงลูกค้าได้มากขึ้น

3.4 พื้นที่ภาคใต้ (จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสุราษฎร์ธานี)

3.4.1 รูปแบบการดำเนินธุรกิจและโครงสร้างองค์กร: มีภูมิหลังธุรกิจหลากหลาย บางรายมาจากธุรกิจเดิมที่มีความมั่นคงและมีฐานลูกค้า และบางรายตั้งขึ้นใหม่เพื่อให้บริการสินเชื่อในพื้นที่ชนบท ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดเล็กถึงกลาง มีพนักงานระหว่าง 2 - 4 คน เน้นความเข้าใจในพื้นที่และลูกค้าเป็นหลัก โดยการพิจารณาเน้นความสัมพันธ์ส่วนบุคคล (Knowing Your Customer Well) และความน่าเชื่อถือจากเครือข่ายชุมชน

3.4.2 แหล่งเงินทุน: ส่วนใหญ่มาจากเงินออมส่วนตัวของเจ้าของ หรือเงินทุนหมุนเวียนจากธุรกิจเดิมเป็นหลัก การเข้าถึงสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ยังเป็นข้อจำกัดเนื่องจากธนาคารมองว่าธุรกิจมีความเสี่ยงหรือเป็นคู่แข่งโดยตรง ทำให้ผู้ประกอบการต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนภายในองค์กร

3.4.3 การดำเนินงานสินเชื่อและกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย: ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเปราะบางทางเศรษฐกิจที่ไม่สามารถเข้าถึงธนาคารพาณิชย์ได้ เช่น เกษตรกรรายย่อย (ผู้ปลูกปาล์มและยางพารา) พ่อค้าแม่ค้าในตลาด ฟรีแลนซ์ เจ้าของร้านค้าเล็ก ๆ และแรงงานทั่วไป สินเชื่อส่วนใหญ่ไม่มีหลักประกัน วงเงินเฉลี่ยอยู่ที่ 10,000 – 30,000 บาท และมีสินเชื่อมีหลักประกัน (โฉนดที่ดิน ทะเบียนรถทองคำ) สำหรับวงเงินสูงกว่า 50,000 บาท โดยมีการสัมภาษณ์ลูกค้า เยี่ยมบ้าน และพิจารณาความน่าเชื่อถือเป็นหลัก

3.4.4 การบริหารจัดการหนี้เสีย (NPL): หลีกเลี่ยงการดำเนินการทางกฎหมาย เนื่องจากต้นทุนสูงและไม่คุ้มค่ากับวงเงินสินเชื่อที่ต่ำ มักใช้การเจรจาขอร้อง การติดตามทางโทรศัพท์ และการใช้ความสัมพันธ์ในชุมชนเพื่อจูงใจให้ลูกหนี้ชำระ ซึ่งเป็นวิธีที่ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น

3.4.5 การใช้เทคโนโลยี: ส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับพื้นฐาน เช่น Line Official Account หรือ Link ไปสมัครออนไลน์ เพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารและการสมัครเบื้องต้น โดยการพิจารณาสินเชื่อยังคงพึ่งพาความรู้และประสบการณ์ของเจ้าของกิจการในการประเมินความน่าเชื่อถือเป็นหลัก

4. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ (ภาพรวม)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อไฟแนนซ์ในทุกภูมิภาคพบว่าผู้ประกอบการเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพความสามารถในการแข่งขัน และความยั่งยืนของธุรกิจ นำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวและส่งเสริมการพัฒนาสินเชื่อไฟแนนซ์ให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ปัญหาและอุปสรรค

4.1.1 อัตราหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) สูง: ปัญหานี้เป็นหนึ่งในความท้าทายหลักที่ส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องและผลกำไรของผู้ประกอบการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่เศรษฐกิจชะลอตัวและค่าครองชีพสูงขึ้น พฤติกรรมของลูกค้าบางรายที่อาจขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับภาระหนี้สินในระบบ หรือขาดวินัยทางการเงิน ส่งผลให้อัตรา NPL ยังคงอยู่ในระดับสูง นอกจากนี้ กระบวนการและต้นทุนในการติดตามและบังคับคดีสำหรับสินเชื่อรายย่อยมีค่าใช้จ่ายสูงและไม่คุ้มค่ากับการดำเนินการทางกฎหมาย

4.1.2 ข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน: ผู้ประกอบการไฟแนนซ์รายย่อยส่วนใหญ่ต้องพึ่งพาเงินทุนส่วนตัวของกรรมการและผู้ถือหุ้นเป็นหลัก เนื่องจากธนาคารพาณิชย์เห็นว่าธุรกิจนี้มีความเสี่ยงสูงและไม่สามารถนำลูกหนี้รายย่อยมาเป็นหลักประกันทางธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อจำกัดนี้ทำให้ผู้ประกอบการมีต้นทุนทางการเงินที่สูง ซึ่งส่งผลให้ความสามารถในการเสนออัตราดอกเบี้ยที่ต่ำเพื่อแข่งขันกับหนี้นอกระบบลดลง

4.1.3 กฎหมายและระเบียบที่ไม่ยืดหยุ่น/ไม่ชัดเจน:

1) การตีความพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558: ยังขาดความชัดเจนและสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของสินเชื่อรายย่อย โดยเฉพาะประเด็นการบังคับใช้กับหลักประกันประเภทไม่จดทะเบียน เช่น ทะเบียนรถยนต์ หรือการประเมินมูลค่าหลักประกัน ซึ่งส่งผลให้การดำเนินการทางกฎหมายไม่มีประสิทธิภาพและไม่เอื้อต่อการเรียกเก็บหนี้

2) ข้อจำกัดของใบอนุญาต: ใบอนุญาตไฟแนนซ์ที่จำกัดการดำเนินงานเฉพาะในจังหวัดที่ได้รับอนุญาต เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการขยายธุรกิจของผู้ประกอบการที่มีเครือข่ายลูกค้าข้ามจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ต้องการครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ ทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากขนาดของตลาดและเทคโนโลยีได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งการลงทุนในระบบเทคโนโลยีที่มีต้นทุนสูงแต่มีข้อจำกัดด้านพื้นที่บริการทำให้เกิดความไม่คุ้มค่า

3) กระบวนการทางกฎหมายที่ล่าช้าและมีค่าใช้จ่ายสูง: การฟ้องร้องดำเนินคดีเพื่อเรียกเก็บหนี้ไม่คุ้มค่ากับวงเงินสินเชื่อที่ต่ำ และกระบวนการบังคับคดีที่ล่าช้า ทำให้ผู้ประกอบการมักเลือกวิธีการเจรจาหรือประนีประนอมหนี้มากกว่าการดำเนินคดี ซึ่งอาจส่งผลให้การติดตามหนี้ไม่เข้มข้นเท่าที่ควร และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ NPL เพิ่มขึ้น

4) ความเสี่ยงด้านชื่อเสียงจากการแอบอ้าง: ปัญหาการแอบอ้างชื่อบริษัทที่ดำเนินธุรกิจอย่างถูกต้องโดยกลุ่มมิจฉาชีพ เพื่อหลอกลวงประชาชนผ่านช่องทางออนไลน์ (เช่น

เว็บไซต์ปลอม Line Account ปลอม) ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความน่าเชื่อถือของผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจอย่างถูกต้อง และเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายในการชี้แจงข้อเท็จจริงต่อสาธารณะ รวมถึงสร้างความสับสนให้ประชาชนระหว่างสินเชื่อในระบบและนอกระบบ

5) ต้นทุนการดำเนินงานและภาระด้านเอกสาร: ค่าใช้จ่ายในการติดตามหนี้ ค่าธรรมเนียมเอกสาร และการชำระอากรแสตมป์ที่ยังคงเป็นรูปแบบ Manual เป็นภาระแก่ผู้ประกอบการรายย่อย ทำให้กระบวนการไม่เป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

4.2 ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ

4.2.1 การขยายขอบเขตใบอนุญาต: เสนอให้ภาครัฐพิจารณาอนุญาตให้ผู้ประกอบการดำเนินงานข้ามจังหวัดหรือทั่วประเทศได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ประกอบการที่ใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งมีศักยภาพในการให้บริการลูกค้าในวงกว้าง เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่น ประสิทธิภาพ และการเข้าถึงกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในวงกว้าง โดยอาจพิจารณาการกำกับดูแลแบบ Sandbox สำหรับผู้ประกอบการดิจิทัล เพื่อส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม

4.2.2 การพัฒนาระบบข้อมูลเครดิตเฉพาะสำหรับฟิโกไฟแนนซ์: จัดตั้งฐานข้อมูลเครดิตที่แยกต่างหากจากระบบเครดิตบูโร (National Credit Bureau: NCB) โดยคำนึงถึงบริบทและพฤติกรรมกรรมการชำระหนี้ของกลุ่มฐานราก รวมถึงการกำหนดแนวทางการแลกเปลี่ยนข้อมูลภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) ที่ชัดเจนและปฏิบัติได้ เพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถประเมินความเสี่ยงได้อย่างแม่นยำยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสำหรับกลุ่มลูกค้าที่ไม่เคยมีประวัติเครดิตกับสถาบันการเงินหลัก

4.2.3 การจัดตั้งกองทุนหมุนเวียน/แหล่งเงินทุนต้นทุนต่ำ: จัดให้มีแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ (Soft Loan) สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์โดยเฉพาะ เพื่อลดภาระทางการเงินและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งจะส่งผลดีต่ออัตราดอกเบี้ยที่ผู้กู้ต้องชำระในระยะยาว และส่งเสริมให้ฟิโกไฟแนนซ์สามารถทดแทนหนี้นอกระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.2.4 การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและแพลตฟอร์มกลาง: พัฒนาระบบเทคโนโลยีกลางสำหรับบริหารจัดการข้อมูลลูกค้า การตรวจสอบคุณสมบัติ การติดตามหนี้ และการรายงานข้อมูล เช่น ระบบ e-KYC กลาง หรือระบบ AI Credit Scoring ที่ภาครัฐรับรอง เพื่อลดภาระการลงทุนด้านเทคโนโลยีของผู้ประกอบการรายย่อย และส่งเสริมมาตรฐานการดำเนินงานและธรรมาภิบาล

4.2.5 การให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบ: จัดอบรมและให้คำแนะนำที่ชัดเจนและเป็นปัจจุบันเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (เช่น กฎหมายการให้สินเชื่อ ภาษี PDPA) โดยเฉพาะการตีความเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลพฤติกรรมลูกค้าจากแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจเกี่ยวกับสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ที่ถูกกฎหมาย และข้อแตกต่างจากหนี้นอกระบบ เพื่อลดความเข้าใจผิดและการตกเป็นเหยื่อของหนี้นอกระบบ

4.2.6 การทบทวนกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับ PDPA: พิจารณาทบทวนแนวปฏิบัติในการบังคับใช้ PDPA สำหรับสินเชื่อย่อย โดยให้มีแนวทางที่ชัดเจนและปฏิบัติได้จริงเกี่ยวกับการขอความยินยอมและการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลพฤติกรรมลูกค้า เพื่อไม่ให้เป็นอุปสรรคต่อการประเมินความเสี่ยงด้วยเทคโนโลยีและการพัฒนาสินเชื่อโดยใช้ข้อมูลทางเลือก (Alternative Data) ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการให้บริการลูกค้ากลุ่มฐานรากที่มีข้อจำกัดด้านข้อมูลทางการเงินในระบบ

5. สรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อไฟแนนซ์ ใน 4 ภูมิภาค ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า สินเชื่อไฟแนนซ์มีบทบาทสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการเป็นช่องทางที่ช่วยให้ประชาชนระดับฐานราก โดยเฉพาะกลุ่มผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินจากสถาบันการเงินหลักได้ มีโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของธุรกิจ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาและแก้ไขอย่างเร่งด่วนจากภาครัฐ เพื่อให้สินเชื่อไฟแนนซ์สามารถทำหน้าที่ได้อย่างเต็มศักยภาพและเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเงินภาคประชาชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนอย่างแท้จริง

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาพบว่าผู้ประกอบการไฟแนนซ์มีความหลากหลายในรูปแบบการดำเนินธุรกิจและโครงสร้างองค์กรตามบริบทของแต่ละภูมิภาค แต่ล้วนมีเป้าหมายร่วมกันในการให้บริการกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางการเงิน อย่างไรก็ตาม ปัญหาหลักที่พบโดยรวมในทุกภูมิภาคได้แก่ อัตราหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) ที่ยังคงสูง ข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงิน กฎหมายและระเบียบที่ยังไม่ยืดหยุ่นหรือขาดความชัดเจน (โดยเฉพาะ พ.ร.บ. หลักประกันทางธุรกิจฯ และข้อจำกัดใบอนุญาตรายจังหวัด) กระบวนการทางกฎหมายที่ล่าช้าและมีค่าใช้จ่ายสูง ความเสี่ยงด้านชื่อเสียงจากการแอบอ้างของมิฉฉาชีพ และต้นทุนการดำเนินงานที่สูงจากภาระด้านเอกสารและกระบวนการแบบ Manual ปัญหาเหล่านี้เป็นอุปสรรคสำคัญในการขยายธุรกิจและลดทอนความสามารถในการแข่งขันกับหนี้นอกระบบ

5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อสนับสนุนและพัฒนาระบบสินเชื่อไฟแนนซ์ให้มีประสิทธิภาพและความยั่งยืน ภาครัฐควรพิจารณากำหนดนโยบายที่ยืดหยุ่น ครอบคลุม และคำนึงถึงบริบทที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

5.2.1 การสนับสนุนด้านแหล่งเงินทุน:

จัดตั้งกองทุนหมุนเวียน/แหล่งเงินทุนต้นทุนต่ำ: ภาครัฐควรจัดให้มีแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ (Soft Loan) เฉพาะสำหรับผู้ประกอบการไฟแนนซ์ เพื่อช่วยลดภาระทางการเงินและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ประกอบการสามารถเสนออัตราดอกเบี้ยที่เป็นธรรมแก่ผู้กู้ได้มากขึ้น และทดแทนหนี้นอกระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2.2 การปรับปรุงกฎระเบียบให้เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจในยุคดิจิทัล:

1) การขยายขอบเขตใบอนุญาต: พิจารณานุญาตให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินงานข้ามจังหวัดหรือทั่วประเทศได้ โดยเฉพาะสำหรับผู้ประกอบการที่ใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งมีศักยภาพในการให้บริการลูกค้าในวงกว้างและลดต้นทุนการดำเนินงาน โดยอาจพิจารณาการกำกับดูแลแบบ Sandbox สำหรับผู้ประกอบการดิจิทัล เพื่อส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมและขยายการเข้าถึงบริการทางการเงิน

2) การทบทวนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558: ทบทวนและให้ความชัดเจนในการตีความและการบังคับใช้กฎหมายหลักประกันทาง

ธุรกิจให้สอดคล้องกับลักษณะของสินเชื่อย่อย โดยเฉพาะหลักประกันประเภทไม่จดทะเบียน เพื่อให้การดำเนินการทางกฎหมายมีประสิทธิภาพและลดความเสี่ยงของผู้ประกอบการ

3) การทบทวนกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับ PDPA: พิจารณาทบทวนแนวปฏิบัติในการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) สำหรับสินเชื่อย่อย โดยให้มีแนวทางที่ชัดเจนและปฏิบัติได้จริงเกี่ยวกับการขอความยินยอมและการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลพฤติกรรมลูกค้า เพื่อไม่ให้เป็นอุปสรรคต่อการประเมินความเสี่ยงด้วยเทคโนโลยีและการพัฒนาสินเชื่อโดยใช้ข้อมูลทางเลือก (Alternative Data)

5.2.3 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านข้อมูล:

1) พัฒนาระบบข้อมูลเครดิตเฉพาะสำหรับฟิโกไฟแนนซ์: จัดตั้งฐานข้อมูลเครดิตที่แยกต่างหากจากระบบเครดิตบูโร (National Credit Bureau: NCB) โดยคำนึงถึงบริบทและพฤติกรรมการชำระหนี้ของกลุ่มฐานราก และกำหนดแนวทางการแลกเปลี่ยนข้อมูลภายใต้ PDPA ที่ชัดเจนและปฏิบัติได้ เพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการประเมินความเสี่ยงได้อย่างแม่นยำยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสำหรับกลุ่มลูกค้าที่ไม่เคยมีประวัติเครดิตกับสถาบันการเงินหลัก

2) สนับสนุนด้านเทคโนโลยีและแพลตฟอร์มกลาง: พัฒนาระบบเทคโนโลยีกลางสำหรับบริหารจัดการข้อมูลลูกค้า การตรวจสอบคุณสมบัติ, การติดตามหนี้ และการรายงานข้อมูล (เช่น ระบบ e-KYC กลาง หรือระบบ AI Credit Scoring ที่ภาครัฐรับรอง) เพื่อลดภาระการลงทุนด้านเทคโนโลยีของผู้ประกอบการรายย่อย และส่งเสริมมาตรฐานการดำเนินงานและธรรมาภิบาล

5.2.4 การให้ความรู้และการประชาสัมพันธ์:

1) จัดอบรมและให้คำแนะนำด้านกฎหมาย: จัดอบรมและให้คำแนะนำที่ชัดเจนและเป็นปัจจุบันเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (เช่น กฎหมายการให้สินเชื่อ ภาษี PDPA) โดยเฉพาะการตีความเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลพฤติกรรมลูกค้าจากแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

2) ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจแก่ประชาชน: ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ประชาชนเข้าใจเกี่ยวกับสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ที่ถูกกฎหมาย และข้อแตกต่างจากหนี้นอกระบบ เพื่อลดความเข้าใจผิดและการตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพและหนี้นอกระบบ

ตารางสรุปผลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ 4 ภูมิภาค

ประเด็นการศึกษา	ภาคกลาง (กรุงเทพมหานคร)	ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ (นครราชสีมา)	ภาคเหนือ (เชียงใหม่และ ลำพูน)	ภาคใต้ (นครศรีธรรมราช และสุราษฎร์ธานี)
จำนวนผู้ประกอบการที่ สัมภาษณ์	9 ราย	7 ราย	4 ราย	4 ราย
รูปแบบธุรกิจหลัก	หลากหลาย (ต่อยอดธุรกิจ เดิม, Fintech Startup)	หลากหลาย (ต่อยอดธุรกิจเดิม , เข้าซื้อ)	ต่อจากธุรกิจเดิม (รถยนต์, เครื่องใช้ไฟฟ้า)	ต่อจากธุรกิจเดิม (ร้าน ทอง), ตั้งใหม่
ขนาดกิจการ	เล็ก - กลาง (1-3 คน, ฐาน ลูกค้าออนไลน์มาก)	เล็ก - กลาง	เล็ก - กลาง (5-40 คน)	เล็ก - กลาง (2-4 คน)
แหล่งเงินทุนหลัก	กรรมการ/ผู้ถือหุ้น, บางราย ระดมทุนจากภายนอก	กรรมการ/เงินสะสมธุรกิจ ครอบครัว	กรรมการ/ผู้ถือหุ้น/ บริษัทในเครือ	เงินออมเจ้าของ/เงินทุน หมุนเวียนธุรกิจเดิม
การเข้าถึงสินเชื่อ ธนาคาร	จำกัด (ธนาคารมองว่าเสี่ยง สูง)	ยาก (อัตราสูง, หลักฐาน เข้มงวด)	ไม่สามารถเข้าถึงได้ กว้างขวาง	จำกัด (ธนาคารมองว่า เสี่ยง/คู่แข่ง)
กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย	แรงงานนอกระบบ, ฟรี แลนซ์, รายได้น้อยในเมือง	ไม่เข้าถึงธนาคาร (อาชีพอิสระ , พ่อค้าแม่ค้า)	รายได้น้อย, ติดเครดิตบู โร, เกษตรกร, พ่อค้าราย ย่อย	กลุ่มเปราะบาง (เกษตรกร, พ่อค้าแม่ค้า, ฟรีแลนซ์)
ประเภทสินเชื่อ	มีหลักประกัน/ไม่มี หลักประกัน (ใช้ข้อมูล พฤติกรรม)	ส่วนใหญ่มีหลักประกัน (ทะเบียนรถ, ที่ดิน)	มีหลักประกัน/ไม่มี หลักประกัน (ความสัมพันธ์)	ส่วนใหญ่ไม่มีหลักประกัน (วงเงินน้อย), มีหลักประกัน (วงเงินสูง)
วงเงินเฉลี่ย	1,000 – 100,000 บาท	20,000 – 100,000 บาท	5,000 – 50,000 บาท	10,000 – 100,000 บาท
อัตราดอกเบี้ย	ร้อยละ 20 – 36 ต่อปี	ไม่เกินร้อยละ 36 ต่อปี	ไม่เกินร้อยละ 36 ต่อปี	ร้อยละ 2.5 – 3 ต่อเดือน (Flat Rate)
การพิจารณาสินเชื่อ	AI Credit Scoring, e-KYC, ข้อมูลพฤติกรรม	สัมภาษณ์/ตรวจสอบเอกสาร, เยี่ยมบ้าน	พิจารณาหลักทรัพย์/ ประวัติลูกค้า, ความสัมพันธ์	สัมภาษณ์/เยี่ยมบ้าน, พิจารณาความน่าเชื่อถือ
การบริหาร NPL	ติดตามภายใน/ภายนอก, บางรายใช้ AI, หลีกเลี่ยง ฟ้องร้อง	ฟ้องศาล/ปรับโครงสร้าง, ติดตามภายใน/ภายนอก	กำหนดระดับความเสี่ยง, บางรายฟ้องเพื่อสร้าง ความน่าเชื่อถือ	เจรจา/ติดตามโทรศัพท์, หลีกเลี่ยงฟ้องร้อง
การใช้เทคโนโลยี	สูง (AI, e-KYC, Real-time Payment)	กลาง (ระบบบริหารลูกหนี้, แอปพลิเคชัน)	พื้นฐาน (FB, LINE), เน้น ออฟไลน์	พื้นฐาน (LINE), เน้น ออฟไลน์
ปัญหาหลักที่พบ	NPL สูง, แหล่งทุนจำกัด, กฎระเบียบไม่ยืดหยุ่น	NPL สูง, เข้าถึงทุนยาก, กฎหมายบังคับคดีไม่ชัด	NPL สูง, เข้าถึงทุนยาก, กฎหมาย/บุคลากรไม่พอ	ลูกค้าเข้าใจผิด, เข้าถึงทุน ยาก, กฎหมายบังคับคดี ยาก
ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ	ขยายใบอนุญาต, เครดิตบู โรแยก, แพลตฟอร์มกลาง, กฎหมายชัดเจน	กองทุนหมุนเวียน, PDPA, ลด ภาระอากร	กองทุนหมุนเวียน, ปรับ วงเงิน, เครดิตบูโรเฉพาะ	กองทุนต้นทุนต่ำ, ขยาย ใบอนุญาต, ให้ความรู้ลูกค้า

ภาคผนวก ฅ บทสรุปการจัดสัมมนาเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยโครงการวิจัย
เรื่อง การศึกษาแนวทางการเสนอแนะนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน
ผ่านการให้สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์)

The Study of Policy Recommendations for the Development of a Financial Inclusion
System through Supervised Provincial Loans
at the Provincial Level (Pico-finance)

วันศุกร์ที่ 1 สิงหาคม 2568 เวลา 08.30 – 13.30 น.

ณ ห้องเดอะแชนเบอร์ 1 – 2 ชั้น ปี โรงแรมเอส 31 สุขุมวิท กรุงเทพฯ

วิทยากรดำเนินรายการและร่วมให้ความเห็นการนำเสนอผลงานวิจัย ดังนี้

1. นายจิตเกษม พรประพันธ์ ผู้อำนวยการอาวุโส ฝ่ายเศรษฐกิจการเงินภูมิภาค ธปท.
2. ผศ.ดร. เฉลิมพงษ์ คงเจริญ รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้วิพากษ์งานวิจัยให้ข้อเสนอแนะและให้ความเห็นการนำเสนอผลงานวิจัย ดังนี้

1. ดร.นครินทร์ อมเรศ รองผู้อำนวยการ สายกำกับระบบการชำระเงินและคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย
2. รศ.ดร. อีสริยา นิตินันท์ประภาศ บุญญะศิริ อาจารย์ประจำภาควิชา เศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สรุปข้อเสนอแนะและให้ความเห็นการนำเสนอผลงานวิจัย

1. นายจิตเกษม พรประพันธ์ ให้ความเห็น ดังนี้:

1.1 การประเมินนโยบาย

นโยบายพิโกไฟแนนซ์ช่วยบรรเทาปัญหาหนี้นอกระบบได้ดีพอสมควร โดยเฉพาะส่วนที่เป็นการปรับเปลี่ยนหนี้นอกระบบมาอยู่ในระบบที่มีการกำกับดูแลให้เกิดความเป็นธรรมกับทั้งลูกหนี้และเจ้าหนี้ นอกจากนี้ บทบาทของพิโกไฟแนนซ์ที่เป็น The lender of Second Last Resource ก่อนการกู้ยืมจากหนี้นอกระบบที่ดอกเบี้ยสูงและไม่มีหน่วยงาน กำกับดูแลให้เกิดความเป็นธรรมกับผู้กู้ บทบาทนี้สำคัญยิ่งยวดเพราะช่วยให้ครัวเรือนที่เปราะบางทางการเงินไม่ต้องล้มละลายทางการเงินจากเหตุฉุกเฉินที่เกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ และรายงานชิ้นนี้เป็น policy evaluation ที่ดีและครอบคลุม

1.2 การปรับปรุงในอนาคต

1.2.1 การทบทวนกรณีศึกษาของต่างประเทศ ควรวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อดีในประเทศที่สามารถนำมาปรับใช้ได้

1.2.2 การสำรวจความคิดเห็นประชาชนควรจะเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างที่สนใจ ได้แก่ เปราะบางนอกเมืองและชนบท ทั้งนี้ จากการตอบแบบสอบถามออนไลน์ 485 คน แต่มีสัดส่วนผู้ตอบเป็นข้าราชการ และพนักงานรัฐวิสาหกิจสูงถึงร้อยละ 59.2 และเป็นผู้จบระดับปริญญาตรีร้อยละ 44.9 และสูงกว่าปริญญาตรีร้อยละ 23.1 อาจไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายหลักในการใช้สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 485 คน เคยกู้ยืมเงินพีโกไฟแนนซ์เพียง 36 คน เคยมีหนี้ในระบบเพียง 35 คน และสุดท้าย ไม่พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งที่เป็นภาคที่มีผู้ประกอบการพีโกไฟแนนซ์มากที่สุด โดยคาดว่ากลุ่มที่กู้เงินพีโกไฟแนนซ์จะเป็นกลุ่มที่ไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อในระบบได้ เช่น กลุ่มพ่อค้าแม่ค้า เกษตรกร ส่งผลให้การสรุปประสบการณ์จากการใช้สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ และประสบการณ์ในการกู้หนี้ยืมสินในระบบมีกลุ่มตัวอย่างที่น้อยเกินไป ซึ่งอาจจะไม่สะท้อนภาพเท่าที่ควร

1.3 เสนอแนะการวิจัยในครั้งต่อไป ได้แก่

1.3.1 การเก็บข้อมูลเจาะจงเชิงคุณภาพในกลุ่มเป้าหมายภาคประชาชนที่สนใจ และกลุ่มที่มีแนวโน้มจะใช้พีโกไฟแนนซ์ เช่น พ่อค้าแม่ค้าในตลาด ผู้ประกอบอาชีพรับจ้าง ผู้มีถิ่นฐานในชนบท เพื่อเจาะพฤติกรรมทางการเงินเชิงลึก และเพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์การเงินที่ตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมายดังกล่าวมากขึ้น

1.3.2 การเปรียบเทียบลักษณะของกลุ่มลูกค้าพีโกไฟแนนซ์ นานาไฟแนนซ์ และพีโลน ซึ่งอาจช่วยให้คณะผู้วิจัยเห็นข้อจำกัดเชิงโครงสร้างบางอย่างของลูกค้าแต่ละกลุ่มที่นโยบายการคลังอาจมีส่วนช่วยเหลือได้ ศึกษาเปรียบเทียบแนวปฏิบัติเชิงลึกระหว่างผู้ประกอบการกิจการพีโกไฟแนนซ์ที่ประสบความสำเร็จและไม่สำเร็จ เพื่อถอดโมเดลธุรกิจ Best Practices และ Key Success Factors อาทิ วิธีการประเมินความเสี่ยงของลูกค้า หรือ กลยุทธ์การติดตามหนี้ ฯลฯ เพื่อออกแบบนโยบายสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพของผู้ประกอบการพีโกไฟแนนซ์

1.3.3 ควรจะมีการประเมินผลของสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ต่อคุณภาพชีวิตผู้กู้ แม้รายงานฉบับนี้จะแสดงให้เห็นว่าสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์มีการเติบโตและขยายตัว แต่ก็ยังไม่ได้วัดถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชีวิตของลูกหนี้อย่างเป็นรูปธรรม โดยอาจจะเพิ่มงานวิจัยเพื่อเปรียบเทียบตัวชี้วัดด้านคุณภาพชีวิตและความมั่นคงทางการเงิน ทักษะทางการเงิน ระหว่างกลุ่มคนที่ได้รับสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์และกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกันแต่ไม่ได้รับสินเชื่อ (Control Group) โดยมีตัวชี้วัด เช่น การเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนหนี้ในระบบ ระดับการออม ความเครียดทางการเงิน และคุณภาพชีวิตโดยรวม โดยผลลัพธ์ที่ได้จะสามารถตอบคำถามสำคัญเชิงนโยบายได้ว่า สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์ช่วยลดปัญหานี้ออกจากระบบและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนได้จริงหรือไม่

1.4 ข้อเสนอแนะนโยบายพีโกไฟแนนซ์

ควรศึกษาแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพพีโกไฟแนนซ์ เพื่อลดส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์และต้นทุนทางการเงิน โดยอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อสูงสุดที่ร้อยละ 36 ต่อปี ผู้กู้อาจเห็นว่าสูงเกินไป ส่วนมุมมองของผู้ให้กู้ก็เห็นว่าต่ำไป ไม่คุ้มความเสี่ยง โดยถ้าลดช่องว่างดังกล่าวได้จะช่วยให้ระบบนิเวศของพีโกไฟแนนซ์เกิดความยั่งยืน ผู้กู้อาจได้ดอกเบี้ยถูกลง ผู้ให้กู้ได้รับผลตอบแทนสูงขึ้น อย่างไรก็ตามการให้ Soft Loan หรือจัดตั้งกองทุนเพื่อลดต้นทุนการเงินให้ผู้ประกอบการอาจเป็นแนวทางที่ไม่ยั่งยืนเพราะธุรกิจ

ไม่สามารถทำกำไรได้ด้วยตัวเองและเป็นภาระทางการคลังของประเทศ ดังนั้น แนวทางที่ยั่งยืนควรลดต้นทุนบริหารจัดการและความเสี่ยงด้านเครดิต เพื่อให้ส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และ ต้นทุนทางการเงินแคบลง ผู้กู้ก็จะได้อัตราดอกเบี้ยที่ต่ำลง เจ้าของเงินทุนก็จะได้ผลตอบแทนสูงขึ้น เป็นการจูงใจให้ประชาชนมีส่วนร่วมในตลาดฟิโกลไฟแนนซ์มากขึ้น จากสมการ

ดอกเบี้ยเงินกู้ = ต้นทุนทางการเงิน (ผลตอบแทนเจ้าของเงินทุน) + ความเสี่ยงด้านเครดิต + ต้นทุนบริหารจัดการ

การลดส่วนต่างอัตราดอกเบี้ย มีรายละเอียดดังนี้

1.4.1 ลดต้นทุนบริหารจัดการซึ่งต้องดูทั้ง Supply Chain

1.4.2 การพัฒนาระบบ ERP กลาง สำหรับกิจการฟิโกลไฟแนนซ์ซึ่งอาจช่วยลดต้นทุนบริหารจัดการของผู้ประกอบการฟิโกลไฟแนนซ์โดยเฉพาะรายเล็กได้ ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน เพื่อรองรับการขยายตัวในอนาคต ได้แก่ 1) ระบบฐานข้อมูลลูกค้ารายบุคคล ที่ช่วยให้ผู้ประกอบการประเมินความเสี่ยงของลูกค้าได้ดีขึ้น และ 2) ระบบ Unified Bank Performance Report (UBPR) ที่ประกอบด้วยตัวชี้วัดผู้ประกอบการฟิโกลไฟแนนซ์ เช่น B/S, P/L financial Ratios ฯลฯ ที่ช่วยในการกำกับดูแลผู้ประกอบการฟิโกลไฟแนนซ์ และ 3) การเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทระหว่างลูกหนี้กับเจ้าหนี้ ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนทั้งระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในกระบวนการยุติธรรม

1.4.3 ความเสี่ยงด้านเครดิต อาจช่วยลดด้วยการเพิ่มขอบเขตกิจการของผู้ประกอบธุรกิจฟิโกลไฟแนนซ์ (เพิ่ม Risk Diversification) เช่น อนุญาตให้ประกอบกิจการข้ามจังหวัด ฯลฯ ในการพิจารณาอนุญาตให้ผู้ประกอบการฟิโกลไฟแนนซ์สามารถให้บริการข้ามจังหวัด ควรศึกษาผลดีผลเสียของการตัดสินใจดังกล่าว ในเบื้องต้นคิดว่าเป็นการชั่งน้ำหนักระหว่างผลดีจาก Economies of Scale และ Risk Diversification ที่จะช่วยให้ Port สินค้าของผู้ประกอบการกระจายตัวเชิงพื้นที่ดีขึ้น ที่อาจส่งผ่านไปสู่มือผู้กู้ด้วยอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำลง กับผลเสียที่เกิดขึ้นในรูปต้นทุนที่เกิดจากความยุ่งยากในการกำกับดูแลกิจการสินเชื่อรายย่อยที่กระจายตัวอยู่ในหลายจังหวัดและการแบ่งอำนาจ หน้าที่ในการกำกับ ทั้งนี้ต้อง Quantify ผลได้และผลเสียออกมา

1.5 ข้อเสนอแนะด้านกลไกขับเคลื่อนการดำเนินงาน

การเพิ่ม Financial inclusion มีองค์ประกอบสำคัญ 3 อย่าง ได้แก่ 1) Financial Access 2) Financial Consumer Protection and 3) Financial Literacy ซึ่งจะส่งผลให้ครบองค์ประกอบต้องอาศัยแนวทางส่งเสริมความร่วมมือภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม: ส่งเสริม Public-Private-People Partnership (4P) ผ่าน PPP Model Startup Sandbox และ Social Impact Partnership ตามที่งานวิจัยเสนอ

2. ผศ.ดร. เฉลิมพงษ์ คงเจริญ ให้ความเห็น ดังนี้

2.1 บทบาทของฟิโกลไฟแนนซ์ในระบบการเงินไทย

2.1.1 ฟิโกลไฟแนนซ์น่าจะเข้ามาทดแทนในส่วนของนายทุนเงินกู้ในระบบ อย่างไรก็ตาม ยังคงมีประเด็นของ Incentive และอัตราดอกเบี้ยที่ต้องพิจารณา โดยควรใช้แรงจูงใจทางสังคมช่วยแก้ปัญหาหนี้ในระบบในระดับท้องถิ่น สมมติฐานว่านายทุนเงินกู้เป็นผู้มีจิตใจเอื้อเฟื้อ และปรับอัตรา

ดอกเบี้ยโดยพิจารณาการใช้อัตราดอกเบี้ยแบบ Risk-Based Pricing เพื่อสร้างการแข่งขันและจูงใจให้ผู้ประกอบการเข้าสู่ระบบ

2.1.2 พิโกไฟแนนซ์เป็นเครื่องมือ Formalized Constructive Informal Finance โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในท้องถิ่น เพื่อแก้ไขปัญหา Asymmetric Information โดยใช้ข้อมูล Soft Information ทดแทนการประเมินแบบธนาคารและเน้นผู้กู้รายย่อยที่ไม่มีเอกสารหลักฐาน

2.2 ข้อมูลการสำรวจหนี้ในระบบ

ข้อมูลการสำรวจเศรษฐกิจนอกระบบของธนาคารธนาคารออมสิน สำหรับประชาชนที่มีรายได้น้อยกว่า 15,000 บาทต่อเดือน พบว่า ร้อยละ 50 มีหนี้ โดยร้อยละ 49 ของผู้มีหนี้เป็นหนี้ในระบบ และร้อยละ 19 มีทั้งหนี้ในระบบและนอกระบบ และร้อยละ 31 มีแต่หนี้นอกระบบ (ยืมเงินญาติหรือเพื่อน ร้อยละ 36.9 และยืมเงินนายทุนเงินกู้ร้อยละ 16.8) โดยมียอดหนี้ในระบบ 123,973 บาท และยอดหนี้นอกระบบ 26,230 บาท ทั้งนี้ หนี้นอกระบบ ส่วนใหญ่เป็นการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค ค่าสาธารณูปโภค และใช้ในการประกอบอาชีพ โดยสาเหตุหลักที่เลือกใช้บริการหนี้นอกระบบ เนื่องจากมีความจำเป็นเร่งด่วน ร้อยละ 86.4 รองลงมา ไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ร้อยละ 48.9 และไม่ต้องใช้เอกสารหลักฐานการเงิน ร้อยละ 45.1 นอกจากนี้ ยังพบว่า ประชากรร้อยละ 60.8 ไม่มีความรู้ทางการเงิน

2.3 ข้อเสนอแนะ

2.3.1 กลไก RISK-BASED PRICING ปัจจุบัน สินเชื่อพิโกไฟแนนซ์มีเพดานดอกเบี้ยสูงสุดที่ร้อยละ 36 เป็น One-Size-Fit All ดังนั้น เพื่อช่วยให้ผู้กู้ความเสี่ยงสูงเข้าถึงสินเชื่อในระบบได้มากขึ้น ลดความจำเป็นต้องพึ่งพานายทุนเงินกู้ ส่งเสริมการแข่งขันจึงมีความจำเป็นต้องใช้กลไกดังกล่าว นอกจากนี้ ยังมีความจำเป็นต้องพัฒนาระบบฐานข้อมูล เพื่อสร้างระบบเครดิตลูกค้า โดยเปลี่ยนจาก Soft Information เป็น Behavior Scoring

2.3.2 มีความจำเป็นต้องติดตาม NPLs ผู้ประกอบธุรกิจ เนื่องจาก ผู้ประกอบธุรกิจแต่ละรายมี NPLs Ratio ที่แตกต่างกันมากตั้งแต่ร้อยละ 20 ถึงร้อยละ 90 ซึ่งปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่ออุปทานของผู้ประกอบธุรกิจ

2.3.3 กลยุทธ์ในการลดความเสี่ยงของผู้ประกอบธุรกิจ ได้แก่ การปล่อยกู้แบบกลุ่ม การเก็บข้อมูลพฤติกรรมลูกค้า การพัฒนา Credit Score และการตั้งวงเงินการให้สินเชื่อต่ำในครั้งแรก

2.3.4 การจัดการหนี้เสีย (NPL) พัฒนากลยุทธ์เพื่อลดความเสี่ยง เช่น การใช้ Credit Scoring และ Group Lending

2.3.5 ดึงหนี้นอกระบบเข้าสู่ระบบสร้างกลไกที่ช่วยดึงกลุ่มผู้มีหนี้นอกระบบเข้ามาในระบบการเงินที่เป็นทางการ โดยเฉพาะกลุ่มฐานรากที่เข้าไม่ถึงสินเชื่อในระบบเนื่องจากขาดหลักทรัพย์ค้ำประกัน

2.3.6 จำนวนตัวอย่างของผู้เป็นหนี้นอกระบบค่อนข้างน้อยซึ่งอาจไม่สามารถสะท้อนข้อมูลหนี้นอกระบบได้ดีเท่าที่ควร

3. รศ.ดร. อิศริยา นิตินันท์ประกาศ บุญญะศิริ

เน้นย้ำถึงบทบาทของฟิโกไฟแนนซ์ที่ช่วยให้การบริโภคของประชาชนราบรื่นขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกร และเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาต่อยอด ดังนี้:

3.1 ความเห็นต่อนโยบายระบบการเงินภาคประชาชนและรายงานผลการวิจัย

3.1.1 เพิ่มโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุนอย่างถูกกฎหมาย ลดการพึ่งพาหนี้นอกระบบที่ไม่โปร่งใสและมีต้นทุนสูง โดยมีเงินทุนจากผู้ประกอบธุรกิจฟิโกไฟแนนซ์ช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดและเพิ่มศักยภาพของเศรษฐกิจฐานราก

3.1.2 ธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ยังขาดการบูรณาการข้อมูลกับสินเชื่อแหล่งอื่น เช่น สินเชื่อ ธ.ก.ส. เครดิตยูเนียน สหกรณ์การเกษตร กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ในชุมชน และยังมีข้อจำกัดด้านสภาพคล่องของผู้ประกอบการและปัญหาหนี้เสีย

3.2 ข้อเสนอแนะที่มีต่อบทบาทภาครัฐ

3.2.1 ภาครัฐควรมีการพัฒนา “ฐานข้อมูลเครดิต” ระดับรายย่อยเพื่อช่วยให้ฟิโกไฟแนนซ์ประเมินความเสี่ยงลูกหนี้ได้ดียิ่งขึ้น

3.2.2 พัฒนากลไกการส่งเสริมและกำกับดูแล โดยเฉพาะเพดานดอกเบี้ย ให้มีความยืดหยุ่น และแตกต่างกันตามประเภทลูกค้าและความเสี่ยง เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เจ้าหนี้นอกระบบเข้าสู่ระบบอย่างถูกกฎหมาย

3.3 ข้อเสนอแนะ

3.3.1 พัฒนาระบบนิเวศ (Ecosystem) ควรสร้างตัวกลางที่เป็นผู้ให้คำแนะนำและเชื่อมโยงแหล่งเงินทุน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีรายได้ประจำ และในพื้นที่ที่มีความใกล้ชิดกับลูกค้า เช่น เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

3.3.2 การวิเคราะห์ชุดข้อมูลประชาชนทั่วไปเพิ่มเติมวิเคราะห์เฉพาะลูกค้าที่เคยกู้ฟิโกไฟแนนซ์ เพื่อพิจารณาลักษณะของผู้กู้ เช่น รายได้ อาชีพ อายุ และเข้าใจพฤติกรรมการกู้จากแหล่งเงินทุนที่มียอดหนี้สูงสุด รวมถึงรายละเอียดการกู้ โดยเฉพาะการกู้หนี้นอกระบบ

1) การวิเคราะห์ชุดข้อมูลผู้ประกอบการเพิ่มเติม ได้แก่ รายละเอียดปัญหาในการปฏิบัติตามประกาศของกระทรวงการคลัง

2) วิเคราะห์ผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อฟิโกไฟแนนซ์แต่ละราย และลักษณะของผู้ประกอบการแต่ละกลุ่ม โดยพิจารณาจาก Dashboard

3.3.3 การพัฒนาแหล่งทุน โดยเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการเข้าถึงสินเชื่อจากธนาคารเฉพาะกิจของรัฐ กรณีปล่อยสินเชื่อกับเกษตรกรอาจจะร่วมมือกับ ธ.ก.ส. เพื่อปล่อยสินเชื่อให้กับผู้ประกอบการฟิโกไฟแนนซ์ที่เป็นผู้รวบรวมผลผลิตผ่านเกณฑ์คุณภาพ

3.3.4 การผ่อนคลายนโยบายการปล่อยกู้แบบข้ามจังหวัดให้ประสิทธิภาพ ควรคำนึงถึงข้อดี ข้อเสียเพิ่มเติม เช่น นโยบายจะช่วยให้รายใหญ่ได้เปรียบมากขึ้นหรือไม่ นโยบายจะช่วยลด Specilization (ความเข้าใจลูกค้ารายพื้นที่) หรือไม่ นโยบายจะก่อให้เกิด Pool Risk เพิ่มความเสี่ยงให้แก่ผู้ประกอบการที่ต้องให้บริการกลุ่มลูกค้าแตกต่างกัน หรือไม่

3.3.5 การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี โดยเพิ่มแรงจูงใจด้านภาษีเพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี ลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่ผู้ประกอบการ การพัฒนาในเรื่องของฐานข้อมูลขนาดใหญ่ เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถปล่อยกู้ได้ดีขึ้น

3.4 ประเด็นที่ควรเพิ่มเติมหรือขยายผลในการวิจัยครั้งต่อไป

3.4.1 Structure Conduct Performance (SCP) โดยศึกษา 1) Structure (โครงสร้าง) แยกตาม ลักษณะผู้ประกอบการ เช่น ผู้ประกอบการที่มีขนาดเล็กและใหญ่ 2) ศึกษา Conduct (พฤติกรรมตลาด) ได้แก่ ผลการดำเนินงาน จำนวนผู้ประกอบการ เครือข่ายสาขา/พื้นที่เฉพาะ ทุนจดทะเบียน ส่วนแบ่งตลาด อุปสรรคเข้าออกตลาด กลยุทธ์การตั้งอัตราดอกเบี้ย โดยเน้นการตั้งอัตราดอกเบี้ยตามความเสี่ยง การตลาด และการคัดกรองลูกค้า 3) ผลการดำเนินงาน ได้แก่ กำไร NPLs การเข้าถึงลูกค้า

3.4.2 พฤติกรรมการก่อหนี้ของกลุ่มลูกค้าแต่ละ Segment: ที่มารายได้ของลูกค้า เช่น รายได้ประจำรายได้จากการเกษตร รายได้จากการค้าขาย รายได้จากอาชีพอิสระ

3.4.3 เชื่อมโยงงานวิจัยกับยุทธศาสตร์การลดหนี้ครัวเรือน โดยการเชื่อมโยงกับโครงการฝึกอาชีพ การสร้างความรู้และวินัยการเงินโดยร่วมมือกับเอกชนและ Start Up เพื่อป้องกันการกลับไปสู่วงจรหนี้ในระบบ

4. ดร. นครินทร์ อมเรศ

การเงินภาคประชาชนมีองค์ประกอบกว้างกว่าฟิโกไฟแนนซ์ ดังนั้น การปรับมุมมองนโยบายโดยพิจารณาทั้งระบบการเงินภาคประชาชน จะช่วยให้ฟิโกไฟแนนซ์มีประสิทธิภาพมากขึ้นและเพื่อลดความทับซ้อนกับนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเงินภาคประชาชนประเภทอื่น ๆ นอกจากนี้ สันเชื่อฟิโกไฟแนนซ์ยังเป็นนโยบายที่ดี มีศักยภาพที่จะสร้างความยั่งยืนทางการเงินได้โดยไม่ต้องพึ่งพางบประมาณภาครัฐ โดยได้เสนอแนวทางดังนี้:

4.1 ขยายความร่วมมือไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders)

เพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบอย่างรอบด้าน ได้แก่ 1) การจัดทำแบบสำรวจประชาชนทั่วไปโดยให้ภาควิชาการเป็นผู้สอบถามเพื่อให้ได้รับข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงมากขึ้น 2) สศค. เป็นคนกลางเชื่อมโยงผู้มีแหล่งเงินทุนในพื้นที่ นักวิชาการ และ Tech Company เพื่อร่วมให้สินเชื่อรายย่อยและลดหนี้ในระบบ เป็นต้น

4.2 สร้าง Sandbox จัดตั้งพื้นที่ทดลองในวงจำกัด

เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถทดลองให้บริการฟิโกไฟแนนซ์ภายใต้การกำกับดูแลที่เข้มงวด และใช้เทคโนโลยีอย่าง Double Hashing เพื่อความปลอดภัยของข้อมูล

4.3 ควรสร้างแพลตฟอร์มที่เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์ ซึ่งจะช่วยให้การกำหนดนโยบายมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.4 เสนอให้ภาครัฐช่วยลดต้นทุนดำเนินการ เช่น พัฒนาซอฟต์แวร์ Enterprise Resource Planning (ERP) และระบบบัญชีมาตรฐานให้ผู้ประกอบการได้ใช้งาน

5. ประเด็นจากผู้ประกอบการและข้อสรุป

ในช่วงท้ายของการสัมมนาผู้ประกอบการได้ตั้งคำถามและแสดงความกังวลเกี่ยวกับการปรับอัตราดอกเบี้ยหลังช่วงโควิด-19 และผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในการดำเนินธุรกิจ รวมถึงประเด็นเรื่องภาระภาษีและกระบวนการทางกฎหมายที่ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการประกอบธุรกิจ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นที่ภาครัฐจะต้องรับฟังข้อมูลจากผู้ประกอบการโดยตรงเพื่อนำไปปรับปรุงนโยบายให้เหมาะสม

ลิขสิทธิ์ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง
ถนนพระรามที่ 6 ซอยอารีย์สัมพันธ์ แขวงพญาไท
เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 0 2273 9020
โทรสาร 0 2273 5602
www.fpo.go.th/eresearch